Beter voetbal

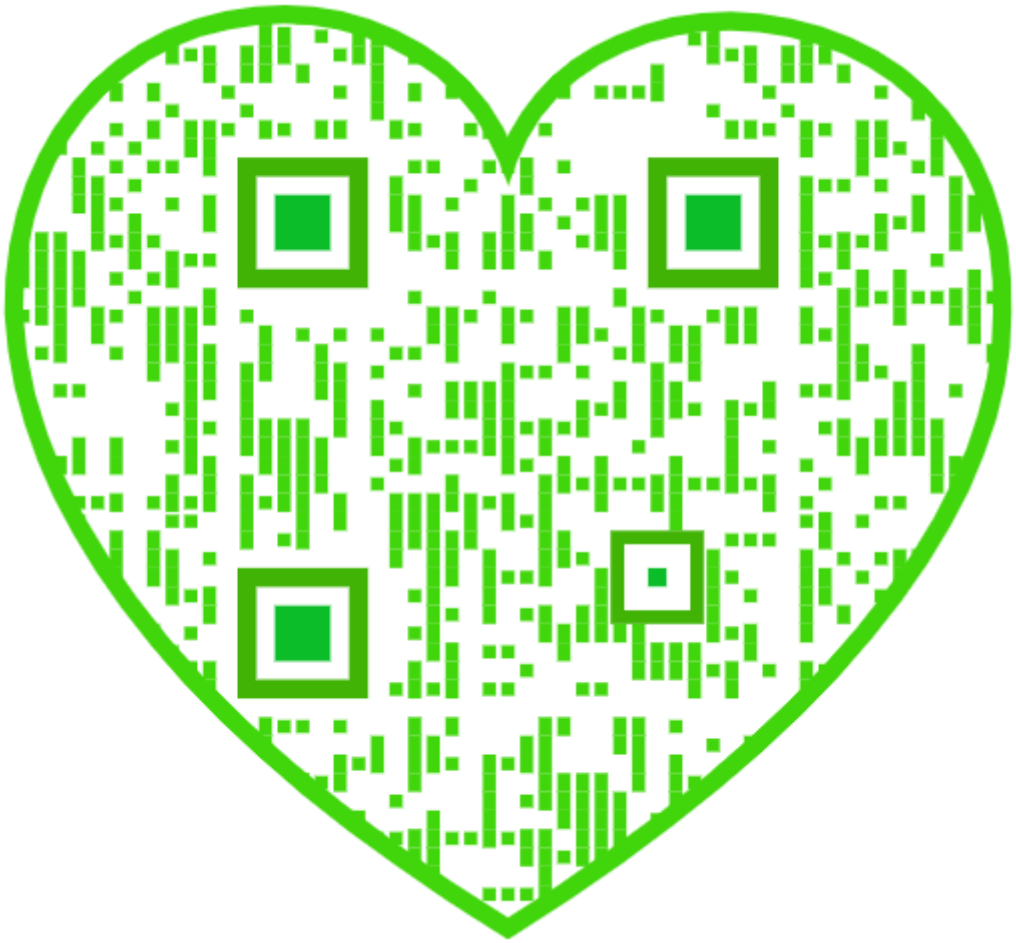
Ad van Emmenes in samenwerking met C.H. Geudeker

bron
Ad van Emmenes en C.H. Geudeker, *Beter voetbal*. Nieuwe Wieken, Amsterdam 1948.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/emme006bete01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

Voorwoord van de bondsvoorzitter

HET is mij een bijzonder genoegen een inleidend woord te schrijven voor het boekwerk over onze sport, dat aan het brein van de twee als voetbaltechnici te goeder naam bekend staande sportjournalisten, Ir. A. van Emmenes en C.H. Geudeker, ontsproten is, al zij eerlijkheidshalve vermeld, dat Ir. van Emmenes het leeuwendeel voor zijn rekening heeft genomen.

Dit met grote liefde voor onze sport en met een beheersing van de materie verrichte werk is geschied in opdracht van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond, zodat dit boek in feite als een uitgave van de Bond kan worden beschouwd.

Dat verleent aan dit boek het officiële karakter, dat het naar mijn persoonlijke mening ten volle verdient. De behoefte aan het uitgeven van bondswege van een dergelijk boek is door het Bestuur van de Bond vooral terstond na beëindiging van de oorlog sterk gevoeld, omdat de Verenigingen algemeen hunkerden naar goede lectuur over het moderne spel, en daarnaast ook toonden, wat meer te willen weten van de psychologische en paedagogische zijde van het voetbalvraagstuk in zo breed mogelijke zin.

Daarom hebben wij er op gestaan, dat in dit boek niet alleen speltechnische, doch ook andere met de beoefening en de verheffing van het spel verband houdende onderwerpen behandeld zouden worden. De auteurs hebben, naar het mij wil voorkomen, aan deze opdracht voldaan op een wijze, die ik lofwaardig acht. Zij hebben zich niet opgeworpen als de dogmatische propagandisten van een bepaald systeem, doch zij hebben met kennis van zaken verschillende moderne spelsystemen ontleed. En ook al is in het bijzonder de Engelse speelwijze, die het Nederlands Elftal en zij, die met de leiding daarvan belast zijn, als het ware aan den lijve ondervonden hebben, in extenso onder de loupe genomen, toch is eenzijdigheid vermeden en vinden ook andere problemen de aandacht, die zij in het boek als het onderhavige ongetwijfeld verdienen.

Daar de basis van ons spel toch altijd zal blijven de techniek en de tactiek, in practijk gebracht door een zo volmaakt mogelijke lichaamsbeheersing, is het ten zeerste gewenst, dat dit boek, dat naar mijn mening als standaardwerk voor het huidige tijdperk van ontwikkeling van onze sport gelden mag, onder alle verenigingen wordt verspreid. Het zij ook een leidraad voor oefenmeesters en technische coaches, die, zelf deskundig, niettemin verstandig doen de in dit werk gegeven toelichtingen op systemen en methodes te bestuderen.

Er zullen er zijn, die zeggen: ‘Al weer een boek, al weer een beschouwing over de theorie van ons spel’ - en als we nagaan, wat er in de

laatste jaren gepubliceerd is over dit onderwerp, dan kan ik mij begrijpen, dat men hier en daar het gevoel van indigestie voelt opkomen. Doch juist omdat er zo véél gepubliceerd is, juist omdat daarbij ook wel eens aan het licht trad, dat de schrijvers niet allen de materie volledig beheersten, resp. deze op de juiste wijze tot uitdrukking vermochten te brengen, juich ik de verschijning van dit boek zo zeer toe.

De stof is in hoge mate interessant, doch niet ieder vermag haar op de juiste wijze te verwerken. Er wordt vooral nog veel te veel geliefhebberd, niet alleen op het gebied van de techniek en de tactiek van het voetbalspel, doch eveneens op het terrein der mentale training, van jeugdleiding en wat dies meer zij.

Hier, in dit werk zijn echter vakmensen aan het woord, die niet alleen de materie grondig bestudeerd hebben, maar ook tot uiting weten te brengen, wat ter algemene voorlichting in dit werk vermeld moest worden. Willen wij ons huidige spelpeil, dat ontegenzeggelijk minder is dan vóór de oorlog en helaas geen gelijke tred hield met de spelontwikkeling elders, weer omhoog brengen, dan zullen wij niet alleen een grondige studie moeten maken van het spel, maar vóór alles de grondbeginselen van onze sport, dus de techniek, aan onze spelers moeten bijbrengen.

Daarom beveel ik dit boek zo van ganser harte bij iedereen aan, die onze sport een warm hart toedraagt en op enigerlei post staat om haar te helpen omhoog te werken. Moge het een leidraad zijn voor onze huidige generatie voetballers, moge het ten goede komen zowel aan de ontwikkeling als aan de vertegenwoordiging van ons Nederlandse Voetbal.

K.J.J. LOTSY, Voorzitter K.N.V.B.

Inleiding

DE behoefte aan een Nederlands standaardwerk op voetbalgebied kwam reeds tijdens de laatste oorlog in de boezem van het Bondsbestuur van de K.N.V.B. naar boven en resulteerde in een door ons als zeer vererend beschouwde opdracht aan mijn collega C.H. Geudeker en mij om ons met de samenstelling daarvan te belasten. Wij hebben ons daarvan gaarne gekweten en slechts de grote na-oorlogse moeilijkheden, verbonden aan het uitgeven van boeken, zijn er de oorzaak van dat eerst nu dit werk het licht ziet.

De omstandigheden hebben er toe geleid, dat het schrijven van het boek tenslotte nagenoeg geheel door mij is geschied. Ik heb daarbij echter alle medewerking gehad van de heer Geudeker, met wie ik de stof uit en ter na besproken heb, zodat onze gezamenlijke denkbeelden in dit boek verwerkt zijn.

Bij het samenstellen van de stof heb ik allereerst met grote dankbaarheid gebruik gemaakt van het boek, dat als de voorganger van dit werk te beschouwen is: 'Voetbal' van C.J. Groothoff. Dit werk was echter, ondanks de vernieuwingen die telkens in nieuwe drukken waren aangebracht, enigszins als verouderd te beschouwen, hetgeen wel goed tot uiting kwam op de cursussen voor candidaat-oefenmeesters, waar zijn werk als verplicht studieboek beschouwd werd. Niettemin hebben veel van Groothoff's gedachten en beschouwingen de basis gevormd van enkele hoofdstukken van dit boek.

Bij de samenstelling van de hoofdstukken 'Techniek', 'Tactiek' en 'Spelsystemen' heeft de Technische Commissie van de K.N.V.B. mij met raad en daad bijgestaan en met dankbaarheid worde gememoreerd dat de Bondsoefenmeester K.J. Kaufman mij met het samenstellen en doorgeven van zijn volledige oefenstof een grote dienst bewezen heeft, die de waarde van dit boek heeft verhoogd.

Het hoofdstuk 'Geestelijke voorbereiding' is vanzelfsprekend ter goedkeuring voorgelegd aan de heer K.J.J. Lotsy, aan wie eveneens dank moge worden gebracht.

Twee speciale hoofdstukken heb ik liever doen samenstellen door specialisten op dit gebied. Het moeilijke en belangrijke vraagstuk van de jeugdleiding in de voetbalsport is uitvoerig behandeld door een jeugdsportleider, die ongenoemd wenste te blijven. De medische zijde van de voetbalsport tenslotte is behandeld door Dr. C.J. van Mervennée.

Zo is met veler zeer gewaardeerde medewerking dit boek ontstaan. Gestreefd is naar een zo volledig mogelijke behandeling, waarbij nochtans de vrees nu al moet worden uitgesproken, dat bepaalde onderdelen niet of onvoldoende behandeld zijn. In dit verband houd ik mij voor op- en aanmerkingen ten zeerste aanbevolen. De snelle

evolutie in de voetbalsport, vooral op het gebied van de ploegtactiek, kàn tot gevolg hebben, dat dit boek binnen afzienbare tijd op enkele onderdelen moet worden herzien, in welk geval het van groot belang kan zijn indien met gefundeerde opmerkingen van anderen rekening gehouden is.

Het boek is bestemd voor iedereen, die belang stelt in de voetbalsport, - en dat zijn er dus vele duizenden in ons land. Het is stellig mede bedoeld als leerboek voor de cursussen voor candidaat-oefenmeesters, maar ook als handboek voor iedereen die deze populaire sport beoefent. De tallozen, die, zelf niet spelend, week in week uit getrouw de wedstrijden bezoeken, zullen er eveneens veel van hun gading in aantreffen en zo zal dit boek, naar vertrouwd mag worden, inderdaad datgene kunnen zijn wat het bestuur van de K.N.V.B. zich er van heeft voorgesteld: een standaardwerk op voetbalgebied.

Ir. A. VAN EMMENES.

Hoofdstuk I

Techniek

Algemeen

DAT een handboek over de voetbalsport, een boek dat streeft naar beter voetbal, met de techniek van het spel begint, ligt voor de hand. De techniek toch is één van de grondslagen van het spel en wij mogen gerust zeggen: de belangrijkste grondslag.

Er zijn verschillende definities van de techniek te geven, waarbij vooropgesteld moet worden, dat de bekende uitdrukking 'De techniek is de basis van het spel' wel geheel en al juist is, maar slechts onvoldoende en vaag aangeeft wat de techniek eigenlijk is.

Groothoff zegt in zijn boek 'Voetbal': 'Onder de techniek van het spel verstaat men de lichamelijke bekwaamheden, die nodig zijn om het spel uit te voeren.'

In een voor een aantal technische Bondsofficials gehouden referaat komt H.J. Mommers, lid van de Technische Commissie en oud-internationaal, tot de conclusie, dat aan het woord techniek de betekenis moet worden toegekend van 'bedreven- of vaardigheid in alle handelingen, welke nodig zijn om het voetbal te kunnen spelen, en alles wat hierop weer betrekking heeft en er in meer of mindere mate mede in direct verband staat.'

Men moet dus, om het voetbalspel uit te voeren, kunnen.... voetballen. Daar komt het op neer. En men zal het pas kunnen doen als men het geleerd heeft.

Inderdaad zijn er voetballers, die aanvankelijk weinig te leren hebben, die op jeugdige leeftijd al aardig wat van de voetbalkunst verstaan. Zij behoren tot de categorie der 'geboren voetballers', zij tonen heel jong al hun aanleg voor de voetbalsport. Anderen, gespeend van die aanleg, maar toch zich aangetrokken voelend tot deze sport,

zullen de eerste beginselen van de techniek moeten worden bijgebracht.

Maar ook de geboren voetballers moeten begrijpen, dat zij er zonder leren niet komen en zelfs de goede voetballer, die in de practijk van het spel al wat heeft bereikt, zal steeds aan zijn techniek moeten dokteren. Bovendien zal hij er voor moeten zorgen, dat zijn techniek niet achteruit gaat en daartoe is het nodig, dat hij niet alleen de bekwaamheid bezit om zekere handelingen op het veld uit te voeren, maar bovendien de geschiktheid (de conditie) om ze te verrichten. Zo bezien is voetbaltechniek een zeer veel omvattend begrip, dat in de gegeven definities wel behoorlijk is omschreven, maar dat tal van onderdelen bevat, die zeker afzonderlijke bespreking verdienen.

Hoe men tot opvoering van de techniek komt?

Het antwoord daarop volgt uit het voorgaande waar wij spraken over ‘leren’ van zekere handelingen. Men kan de techniek inderdaad opvoeren door te oefenen, door te trainen. En na de theoretische beschouwingen over de techniek geven wij in dit hoofdstuk dan ook de practische wenken, die vervat zijn in een uitgebreide reeks oefeningen, zonder welke elke voetballer, die iets bereiken wil in zijn sport, het niet zal kunnen stellen.

Wij kennen de volgende onderdelen van de techniek:

1e. Baltechniek;
2e. Lichaamstechniek;
3e. Looptechniek.

Drie op zichzelf en in onderling verband absoluut onmisbare onderdelen, die echter dit gebied zeker niet geheel en al bestrijken. Tot de techniek behoren immers ook:

Snelheid van denken en handelen, uithoudingsvermogen, het snel overzien van het spel en allerlei situaties, snel reageren, bewegelijkheid en soepelheid van beweging, vallen en opstaan e.d. Met dat alles zal terdege rekening moeten worden gehouden bij het opstellen van oefeningsschema's. Op een oefenavond, een oefenuurtje zo men wil, zal zo mogelijk aan dat alles de aandacht moeten worden geschonken, die al deze onderdelen ten volle waard zijn. En nu mag het waar zijn, dat b.v. juist de geboren voetballer minder aan zijn baltechniek behoeft te doen, maar eventueel meer aan zijn uithoudingsvermogen, een feit is, dat geen enkele speler ook maar één van deze onderdelen kan verwaarlozen. En dan zal ook bedacht moeten worden, dat de zorg voor een zo goed mogelijke lichamelijke gesteldheid een factor van grote betekenis is. Men zal daar het nodige voor moeten doen, men zal er, zo nodig, ook wat voor moeten kunnen laten. Wij denken aan het achterwege laten, resp. tot een minimum beperken, van alcohol-

en nicotine-gebruik, want het staat wetenschappelijk volkomen vast, dat het gebruik van dergelijke lichaamsvergiften een slechte, op den duur zelfs fnuikende invloed zal hebben op de prestaties. Ook de geboren voetballer zal moeten woekeren met zijn talenten en die door een verkeerde levenswijze niet nodeloos in gevaar brengen.

Baltechniek

Komende tot de verschillende opgesomde onderdelen, is allereerst aan de orde de techniek, waarbij de bal de voornaamste plaats inneemt en de belangrijkste functie vervult, de baltechniek dus.

De baltechniek is de kunst om de bal meester te zijn, de kunst om met de bal te doen wat men wil. Men verstaat daar dus onder: het trappen van de bal, het stoppen, het drijven, de kunst om een bal te plaatsen, te schieten en te koppen. In het kort dus: bedrevenheid om de bal over het veld te verplaatsen.

In de kunst om dat alles te verwezenlijken schuilt het geheim van het voetbalsucces. Men heeft daar ook andere factoren bij nodig - en dat zal bij verder doorlezen van dit boek duidelijk genoeg blijken - en men zal zelfs wel successen kunnen bereiken indien in bepaalde gevallen het accent meer op andere factoren wordt gelegd, maar op den duur wint de techniek het toch, op den duur zullen de resultaten bij de ploeg die speciaal de baltechniek beheerst, niet achterwege kunnen blijven.

Clubs als Ajax en Feyenoord vormen daarvan goede voorbeelden. Hun lange reeksen kampioenschappen hebben zij te danken aan het feit, dat de techniek bij deze clubs altijd op het voorste plan heeft gestaan, waardoor telkens, ook met andere en jongere spelers, ploegen op de been konden worden gebracht met goede technische kwaliteiten. Zij hebben dat kunnen bereiken door schier eindeloze oefeningen met de bal, door steeds weer bepaalde finesses te herhalen waardoor men telkens tot grotere volmaaktheid komt.

Bevordering van de techniek brengt het spel op hoger peil, maakt het aantrekkelijker voor de beoefenaars en voor de toeschouwers en voorkomt ruw spel. Dit laatste wordt immers juist aangegrepen door hen die tekort schieten in zuivere voetbalkunde, doch de speler die met de bal zijn tegenstanders kan ontlopen, heeft zijn lichaamskracht niet nodig. Zij wordt dan bijzaak, nuttige en nodige bijzaak soms, maar in het niet zinkend bij het technische vermogen. Paart de speler vechtlust aan techniek, weet hij ook te ‘sjouwen’ als het moet, dan vormt dat een prachtig en nuttig surplus, maar de technisch goede voetballer kan al zijn handelingen gemakkelijker volbrengen, hij kan daardoor in de loop van een zware en snelle wedstrijd op het laatst meer ‘over’ hebben dan tegenstanders, die het in hoofdzaak van vechtlust

en hard werken moeten hebben. Is de technisch goede speler tevens stevig, dan kan hij daarvan dankbaar gebruik maken, al is het alleen maar bij het incasseren van op het lichaam gemunte aanvallen, maar met goede techniek kan ook een kleine, lichte speler veel bereiken. Denk aan iemand als Frank Wels, die lichamelijk onder de maat was en die het desondanks tot 36 wedstrijden voor het Nederlands elftal gebracht heeft, dank zij zijn uitmuntende techniek, die hem zo goed als onkwetsbaar maakte voor eventuële ruwe aanvallen van veel steviger tegenstanders.

Men zal daarbij alle opgegeven onderdelen moeten beheersen en men kan dus gevoeglijk in het midden laten, wat nu eigenlijk wel de belangrijkste onderdelen zouden zijn. Het komt ons voor, dat het trappen van de bal toch wel voorop moet staan: in alle standen trappen is voor elke plaats in het veld van grote betekenis en daarbij is het zeker gewenst, dat men een bal ineens kan spelen. Het kan echter ook vaak genoeg voorkomen, dat men de bal eerst onder contrôle zal moeten brengen en daarom is het nodig stoppen te leren en wel alle manieren om een bal te stoppen. Dan zal men een bal moeten kunnen opbrengen, in een rechte lijn, maar ook door het passeren van tegenstanders, enz. Op al die onderdelen afzonderlijk komen wij terug. Dat de baltechniek het alpha en omega is van elke voetballer, althans behoort te zijn, staat als een paal boven water.

Lichaamstechniek

Met baltechniek alleen komt men er echter niet.

Men heeft ook beheersing van het lichaam nodig om de baltechnische handelingen naar behoren te kunnen verrichten en daarom moet alles in het werk worden gesteld om het gehele lichaam te leren beheersen. Dat is inderdaad gemakkelijker gezegd dan gedaan. De een zal in dit opzicht meer aanleg hebben dan de ander, die de nadelen bezit van de aanwezigheid van stijve ledematen en gewrichten en dezulken vooral hebben heel wat oefening en heel wat voorbereiding nodig, willen zij werkelijk goede voetballers worden.

Lichaamstechniek is nodig om tegenstanders te ontwijken en onverwachte bewegingen te maken. Men moet er voor zorgen, dat de tegenstander ‘geen vat’ op het spel heeft en dat kan inderdaad geschieden als men bij een poging om een tegenstander te passeren op het laatste ogenblik zijn lichaam een onverwachte draai kan geven. Vooral het maken van schijnbewegingen zal daarbij van groot belang zijn. Bij de bespreking van de tactiek van het spel komen wij hierop nog terug, maar wel moge er nu reeds op gewezen worden, dat het aanleren van een schijnbeweging de daarvoor stellig vereiste moeite zeker loont. Een speler met een schijnbeweging heeft iets in zijn mars. Een speler

[boven] Stoppen van een hoge bal onder de linkervoet.
[midden] Stoppen van de bal met de binnenka van de rechtervoet.

De speler komt in actie voor het stoppen van de bal met de maagstreek. Het lijkt alsof de voeten wat ver uit elkaar staan.

Hoe een hoge bal zonder te stoppen met de binnenkant van de rechtervoet wordt teruggeplaatst.

met twee of meer schijnbewegingen is, practisch gesproken, niet tegen te houden als hij met de bal vooruit wil, omdat hij altijd in staat is iets te doen dat men niet verwacht. Zulk een speler is: een klassespeler, een kanshebber voor een plaats in de nationale ploeg.

Men kan het inderdaad aanleren, al zal dat bij de een veel eenvoudiger en vlotter gaan dan bij de ander. Een speler als de Schotse Arsenal-crack Alex James was een phenomeen op het gebied van schijnbewegingen; hij zal stellig wel heel veel van zijn kunde van nature hebben mee gekregen. In het Oostenrijkse 'Wunderteam' - opgebouwd onder de geniale leiding van Hugo Meisl - hebben wij Sindelar in de historische wedstrijd Engeland-Oostenrijk in December 1932 een schijnbeweging zien uitvoeren, die beide Engelse achterspelers tegelijk verraste en de Oostenrijkse middenvoor ineens vrij voor doel bracht. Dat zijn daarop volgend schot over de lat ging, zij slechts volledigheidshalve vermeld, een feit is, dat een prachtige kans ontstond door het vermogen om een schijnbeweging met succes te volbrengen.

In ons land behoeven wij slechts de namen te noemen van Adam en Kick Smit om te wijzen op de betekenis van dit spelonderdeel. Constateert men dergelijke handelingen bij jonge spelers, dan is dat een gave die niet hoog genoeg geschat kan worden en die men zeer zeker verder zal moeten cultiveren. Een speler als de N.A.C.-er Rijvers dankt veel van zijn succes en zijn populariteit aan het feit, dat hij zijn tegenstanders met schijnbewegingen 'in de luren legt'.

Lichaamstechniek is ook nodig bij de reeds gememoreerde kunst van vallen en opstaan. Die kunst moet men zeker verstaan. Hoe licht glijdt een speler niet uit op een lastig bespeelbaar veld of na een botsing. Het is dan in de eerste plaats de kunst om zodanig te vallen dat men zich niet bezeert en op dat punt kan men het met oefenen heel ver brengen. En in de tweede plaats komt het er op aan, zo snel mogelijk op te staan teneinde direct weer aan het spel deel te nemen. Hierin vooral schuilt een element van verrassing. De op de grond liggende speler kan trouwens, als hij geen kans zou zien vlug genoeg op te staan om de bal te bemachtigen, altijd nog proberen in die situatie de bal te spelen, wat eveneens een vorm van lichaamstechniek betekent.

Wordt men na een stevige botsing ter aarde geworpen, dan is het eveneens zaak zich zo snel mogelijk van de schok te herstellen en te pogen op te staan. Mits.... men bij de val geen kwetsuur opgelopen heeft. Nu zijn er inderdaad staaltjes bekend van spelers, die met een gebroken sleutelbeen of zelfs erger een wedstrijd hebben uitgespeeld en in bewondering daarvoor doen wij voor niemand onder. Men mag zich echter wel eens afvragen of dit verstandig is. In de eerste plaats kan het spelen op halve kracht en dan gewoonlijk nog op een vreemde

plaats - doorgaans dan op de vleugel - het geheel zo aanzienlijk verzwakken, dat het eerder aanbeveling verdient een invaller op te stellen of indien dat niet mogelijk is, dan desnoods maar met tien althans volwaardige spelers verder te spelen. En in de tweede plaats zijn er grote gevaren aan verbonden voor de speler in kwestie, daar juist door het verder-spelen de gevolgen veel erger kunnen worden. Men is er niet mee uit door er op te wijzen, dat het goed is afgelopen, doch men moet zich altijd voor ogen houden welke gevolgen het kàn hebben als iemand met een gebroken sleutelbeen of een gebroken arm weer eens ten val komt en er wonden ontstaan.

Dat inderdaad wel met een ernstig mankement verder gespeeld wordt, is nog gebleken in de wedstrijd België-Nederland op 30 Mei 1946. De linkshalf van België, Devos van Beerschot, kwam toen n.l. in de eerste helft zodanig te vallen, waarbij hij tevens het ongeluk had dat een Nederlandse speler hem op de arm trapte, dat de arm later op twee plaatsen gebroken bleek. Desondanks speelde hij, zij het als linksbuiten, verder, al had zijn verzorger er in de rust ernstige bedenkingen tegen. Het liep goed af, omdat.... Devos geen zware botsing meer heeft geriskeerd en voor zijn moed en hardheid moet men alle mogelijke respect hebben, doch wij zouden dergelijke dingen niet graag aanmoedigen.

Voetbal immers is nu eenmaal een stevig spel, waarbij men duwen moet kunnen incasseren en.... geven. Wel is men ten aanzien van laatstgenoemde handeling door de spelregels gelukkig in zijn vrijheid beperkt, maar er zijn toch gevallen denkbaar waarbij het noodzakelijk is een tegenstander door een forse, eerlijke duw van de bal te werken. Ook dat eist lichaamstechniek, ook dat eist dus speciale oefeningen. En dan behoort daartoe ongetwijfeld ook de kunst om beide benen te gebruiken: links en rechts trappen, en alle andere onderdelen van de baltechniek eveneens links en rechts kunnen uitvoeren. Men moet dus het ‘verkeerde’ been leren gebruiken en zo er voor iets geldt, dat ‘jong geleerd oud gedaan’ is, is het daarvoor. Spelers, die zo jong niet meer zijn, zullen ondervinden dat het heel moeilijk is het ‘andere been’ te leren gebruiken als zij b.v. alleen maar rechts kunnen trappen. De jonge speler echter zal er direct aan moeten wennen en men zal zo ver moeten gaan dat men hem bij oefeningen als het ware verbiedt het ‘goede’ been te gebruiken. Bij het spelen van een onderling oefenpartijtje kan men b.v. een rechtse speler linksbuiten laten spelen en een ander middel is hem alleen maar een linker voetbalschoen te laten aantrekken, wat vooral in een tijd van materiaalschaarste ook uit andere overwegingen een nuttige maatregel kan betekenen.

In elk geval moet men er van doordrongen zijn, dat ‘eenbenigheid’ een kwaal is, die zo snel mogelijk moet worden uitgeroeid. Er zijn

mogelijk wel uitzonderingen van ‘eenbenige’ spelers, die het ver, zelfs tot het Nederlands elftal hebben gebracht, maar krijgt zulk een speler een tegenstander van klasse, dan zal hij inderdaad uitgeschakeld kunnen worden, omdat zijn bewegingen te gemakkelijk voorzien en doorzien kunnen worden.

Tenslotte behoort ook de opvoering van het uithoudingsvermogen tot de lichaamstechniek, omdat men daardoor zijn lichaam beter geschikt maakt tot het spelen van de vaak zware voetbalwedstrijden. Oefeningen, die daartoe leiden, zijn dus eveneens van heel groot belang. Het lopen van rondjes, gewoonlijk voorafgaande aan andere oefeningen op het veld, is er een van.

In het algemeen zijn gymnastische oefeningen bedoeld als middel om de lichaamstechniek op een hoger plan te brengen. Men verwarre dit vooral niet met turnen, dat een sport op zichzelf is. Het gaat om zeer bepaalde oefeningen en men spreekt dan ook terecht van voetbalgymnastiek. Speciaal die spieren worden daarbij hetzij versterkt, hetzij soepeler, leniger, gemaakt, die voor voetballers van belang zijn, afgezien van de algehele lichaamstraining, die uiteraard eveneens van grote betekenis is.

Deze voetbalgymnastiek kan men op het veld beoefenen en dat verdient stellig de voorkeur, omdat voetbal nu eenmaal ook een openluchtspel is en de omstandigheden dus dezelfde zijn. In geval van nood - slecht weer, strenge vorst, geen verlichting op winteravonden - kan men het natuurlijk ook in de zaal doen. In feite is indoor-training, zoals voetbalgymnastiek voorheen veelal genoemd werd, een zeer populair hulpmiddel, een surrogaat tot op zekere hoogte, maar dan toch zeker een goed surrogaat, mits.... de oefeningen goed zijn. Toen in 1934 de indoor-training voor het eerst door het Nederlands elftal werd toegepast in een schoolgebouw in Den Haag, zijn de resultaten heel goed merkbaar geweest. Spelers als Kick Smit en Weber hadden deze training wel echt nodig en zij zullen ongetwijfeld ondervonden hebben dat zij gemakkelijker hebben leren spelen, dat hun prestaties derhalve beter geworden zijn. Tegenwoordig behoort deze training tot het vaste programma van elke club, die aan behoorlijke opleiding en voorbereiding van haar spelers doet.

Looptechniek

Iedere voetballer zal moeten weten en beseffen, dat voor zijn sport een andere wijze van lopen nodig is dan b.v. voor athletiek.

Het ligt niet op de weg van dit boek uitvoerig het voor en tegen van athletiek-beoefening door voetballers tegen elkaar af te wegen. Toegegeven moet worden, dat diverse oefeningen, die tot de voetbalgymnastiek gerekend worden, min of meer op het terrein van de ath-

letiek komen te liggen. Met loop-oefeningen moet men echter voorzichtig zijn. Voor athletiek toch loopt men òf over een recht stuk van 100 meter òf over langere afstanden met bochten, maar dan toch steeds in één richting. Bij voetballen echter krijgt men wel het hardlopen over korte stukjes, soms maar enkele meters, maar daarbij moet men de kunst verstaan, ineens stil te staan en dus niet, zoals bij athletiek, door te lopen tot zelfs voorbij de vastgestelde afstand. Bovendien zal de voetballer dikwijls een heel andere richting moeten in slaan, zelfs rechtsomkeert moeten maken, als dat zo te pas komt.

Op al die dingen zal een voetballer dus moeten trainen. Ook op snel starten natuurlijk, maar dan niet het starten zoals de athleet dat doet met allerlei voorbereidingen in de vorm van startkuiltjes of de moderner startblokken en een knielende houding met de vingers op de grond, maar zó uit de normale lichaamsstand. Vlug leren weg komen is natuurlijk nuttig, omdat men dan ineens een tegenstander voorbij kan flitsen. Zo kunnen dus inderdaad zekere athletiek-oefeningen heel nuttig zijn voor de voetballers en een niet al te zware beoefening van die sport in de zomer zal niet schadelijk behoeven te zijn. Schadelijk is wel, zich op zekere athletiek-nummers te specialiseren, net zo goed als het schadelijk is voor de serieuze athletiek-beoefenaar om 's winters te voetballen, althans aan een zwaar competitieseizoen deel te nemen.

Over de wijze van lopen is nog wel wat meer te zeggen. Speciaal de midden- en lange-afstandlopers plegen grote stappen te maken, hetgeen voor hun tempo een economische wijze van lopen is. De voetballer zal echter gewoonlijk korte pasjes, z.g. dribbelpasjes, moeten maken. Dat zal hij dus moeten leren en daarop zullen zijn oefeningen gericht moeten zijn. Hij zal moeten leren op de tenen te lopen, zodat hij gemakkelijk alle richtingen uit kan en gemakkelijk kan springen, als hij b.v. koppen moet.

En verder zal toch ook de voetballer moeten leren zo economisch mogelijk te lopen, met zo weinig mogelijk krachtsverbruik, want hij kan in een wedstrijd heel wat kilometers af te lopen krijgen in anderhalf uur tijds en hoe minder inspanning dat hem kost, hoe beter. Verhoging van de lichaamstechniek zal in dit opzicht een steun betekenen in de richting van een betere looptechniek. Ademhalingsoefeningen kunnen daarbij dienstig zijn.

Snel overzien van spelsituaties

Slechts een speler, die technisch het spel beheerst, zal in staat zijn ook aan de tactiek zijn volle aandacht te wijden, - aldus merkt Groothoff in zijn boek op en wij onderschrijven deze stelling volkomen.

Doch dan moet men ook in staat zijn, snel het spel en de situatie te overzien.

Dit zien is ook een vorm van techniek en al raken wij hiermee het gebied van de tactiek feitelijk al aan, omdat immers de tactiek de weg zal moeten wijzen bij de verschillende spelsituaties die zich al zo kunnen voordoen, toch willen wij ook dit onderdeel hier behandelen, omdat men ook in dit opzicht door oefening veel kan bereiken. In de eerste plaats zal men zich moeten aanwennen om een situatie zo snel mogelijk in zich op te nemen vóór men de bal in zijn bezit heeft. Krijgt men dan de bal, dan weet men onmiddellijk wat men doen zal, naar welke medespeler b.v. men de bal zal plaatsen. Men moet dus leren snel te zien.

Men moet tevens leren zoveel mogelijk ineens te zien, zonder dat men zijn hoofd in verschillende richtingen zal behoeven te draaien. Als men recht voor zich uit kijkt, ziet men, zoals iedereen weet, heel wat meer dan datgene waarop het oog rechtstreeks gericht is. Men kijkt n.l. ook 'op zij' en nu kan men zich in dit opzicht werkelijk trainen. Legt men zich hier intensief op toe, dan zal men tot de ontdekking komen, dat men méér leert zien en tevens duidelijker leert onderscheiden. Dat laatste is uiteraard van heel groot belang, omdat men niet mag volstaan met te constateren, dat er 'wat' staat, maar bovendien moet weten of het een partijgenoot of een tegenstander is, hoeveel spelers er staan, of medespelers gedekt staan, enz.

Ook deze techniek zal men moeten beheersen, wil men de tactiek behoorlijk tot haar recht laten komen.

Onderdelen van de baltechniek

Dat men uit een boek of op een cursus in een zaal geen voetbal kan leren, is duidelijk. De practijk zal het moeten doen, de training op het groene veld en de wedstrijden. Zoals reeds gezegd zal aan het eind van dit hoofdstuk een aantal oefeningen worden opgenomen, een aan de practijk aangepaste complete serie, zoals die door de K.N.V.B.-oefenmeester K.J. Kaufman, gedoceerd wordt op de cursussen voor candidaat-oefenmeester en die als een complete reeks voetbaloefeningen kan worden beschouwd. Allen die hiermee te maken hebben, clubleiders, oefenmeesters en spelers, hebben hierin een zeer bruikbare leidraad.

Daaraan voorafgaande geven wij hierbij een kort overzicht van de onderdelen der techniek, in het bijzonder dan van de baltechniek, die door deze oefeningen worden opgevoerd, waarbij dan de theoretische betekenis van die onderdelen en oefeningen duidelijk zal worden gemaakt. Speltheorie dus, die aan de practijk van het veld en de zaal vooraf gaat ten einde een beter begrip te doen ontstaan.

Stoppen van de bal

Waarom moet men leren de bal te stoppen?

Is het wel juist dat men de bal stopt?

Twee vragen, die onwillekeurig rijzen als men denkt aan het tempoverlies, dat het spel onwillekeurig lijdt als men een rollende of door de lucht met vaart aankomende bal eerst stopt, 'dood maakt', zoals dat wel wordt uitgedrukt.

Wij willen hierover om te beginnen dit zeggen, dat zeker het stoppen van de bal niet overdreven moet worden. De hoogste voetbalkunst is eigenlijk de bal altijd ineens door te spelen, geen tijd te verknoeien dus met stil leggen e.d. Zeer zeker zal men naar die kunst moeten streven en dus moet het leren trappen van de bal, in welke houding dan ook, nodig zijn. Wij komen daarop terug.

Maar.... er zijn omstandigheden genoeg waarin dergelijk trappen òf onmogelijk is òf te veel aan het toeval over laat. Want als men bij het ineens trappen in het geheel niet weet waar de bal heen gaat, heeft het doorgaans geen zin. Bovendien kan het vaak genoeg voorkomen, dat men wel degelijk tijd genoeg heeft om de bal even onder contrôle te brengen, waarna men hem zuiverder kan plaatsen of.... schieten dan wanneer men de bal ineens getrapt zou hebben. Bij zuiver samenspel, vooral bij kort spel, zal daarom het stoppen van de bal gewoonlijk noodzakelijk zijn.

De vraag of men het stoppen moet leren, is daarmee afdoende in bevestigende zin beantwoord en daar het eigenlijk het begin van alles is, de opzet van een aanval b.v., begint men er de oefeningen ook doorgaans mee, net zo goed als wij er in dit boek mee beginnen.

Nu moet men er van stonde af aan de spelers aan wennen dat stoppen nooit doel, maar slechts middel kan zijn. Het moet onderdeel zijn van een beweging, die ten doel heeft de bal zo snel mogelijk verder te spelen. Dat verder spelen hangt van de omstandigheden af: zelf de bal opbrengen, ineens schieten, plaatsen naar een medespeler en zo ja naar welke medespeler. Vragen waarbij de tactiek reeds in het geding komt.

Het gaat ons in dit hoofdstuk om de techniek, het leren dus zo snel mogelijk een bewegende bal tot rust te brengen.

Dit doet men door de bal tegen het lichaam te laten komen en het lichaamsdeel, waarmee men de bal opvangt, een terugwijkende beweging te laten maken. De bedoeling daarvan is duidelijk. Schiet men de bal tegen een hard voorwerp, dat op zijn plaats blijft staan, dan ketst hij even hard terug. Schiet men de bal tegen een voorwerp, dat in de richting van het schot mee gaat - denk aan het doelnet -, dan is de vaart van de bal in een minimum van tijd gesmoord. Hetzelfde geschiedt dus b.v. ook als men de bal tegen de voet laat komen en

tegelijk de voet iets mee beweegt in de richting die de bal volgt. Hetzelfde geldt ook als men de bal met de buik of met het hoofd stopt.

Het stoppen met de voet komt verreweg het meest voor, niet alleen als de bal langs de grond aan komt - dan kan het natuurlijk niet anders -, maar ook als hij door de lucht wordt gespeeld.

Stopt men een bal langs de grond, dan is het zaak, dat men ook goed let op de stand van de voet, die op de grond blijft staan en die stevig neergeplant moet zijn. Deze voet moet het gehele lichaamsgewicht dragen en ook de stand van het lichaam verdient alle opmerkzaamheid. En dan is het vooral van belang er op te letten dat de bal direct na het stoppen moet worden doorgespeeld, waaruit volgt, dat het gewenst is het lichaam iets voorover gebogen te houden. Het stoppen zelf dient met de binnenkant van de slap gehouden voet te geschieden en men moet vooral zorgen, dat de bal ook inderdaad op de juiste plaats van de voet terecht komt. Met andere woorden: men moet de bal in het oog houden.

En nu wij het daar toch over hebben, dit is, wat men een gulden voetbalwet zou kunnen noemen: de bal altijd in het oog houden, bij elke technische handeling die men volbrengt. ‘Keep your eyes on the ball’, zegt de Engelsman en wij zeggen het hem van ganser harte na, want deze handeling is de basis van een goede techniek. Terloops zij opgemerkt, dat men deze wijsheid ook - en juist! - in acht moet nemen als een tegenstander de bal heeft, - de beste tegenzet tegen een schijnbeweging, die in theorie althans, tot mislukking gedoemd moet zijn als men zich niet door de lichaamsbeweging van de speler laat misleiden, doch nauwkeurig het oog op het leder gericht houdt. Het stoppen op zichzelf is geen ingewikkelde beweging, maar de juiste uitvoering vereist veel oefening, te meer daar alles vlug moet gebeuren en men dus op onverwachte momenten zonder bedenken handelen moet. En voor men het zo ver gebracht heeft, is heel wat oefening nodig, veel en geduldig oefenen.

Dàt het nodig is, veel te oefenen, kan men constateren als men elke week voetbalwedstrijden bijwoont. Zelfs in wedstrijden in de hoogste klasse komt het maar al te vaak voor, dat een speler poogt een bal te stoppen, doch het leder een eind ziet wegspringen. Zulke dingen zijn eigenlijk aan de orde van de dag. Zij bewijzen, dat er hier te lande op het gebied van de techniek nog heel wat moet worden geleerd, zelfs op dit ogenschijnlijk zo eenvoudige onderdeel: het stoppen van een bal, die langs de grond aan komt.

Komt een bal door de lucht, dan wordt de zaak al wat moeilijker. Veelal zal men ook dat kunnen doen door de bal met de binnenkant van de hoger opgeheven voet op te vangen. Men laat het leder dan op de grond neerkomen, uiteraard zonder dat het wegspringt. De juiste hoogte van de voet is een kwestie van bekijken, van uitmaken waar de

bal precies terecht komt. Komt de bal op de grond, dan is het weer zaak hem zo snel mogelijk verder te verwerken.

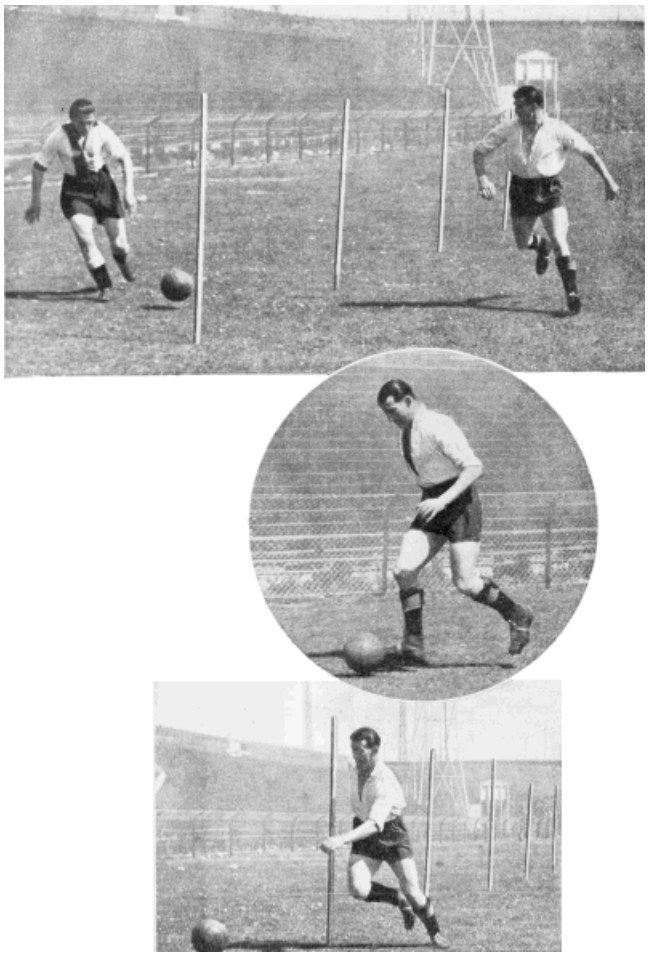
Als de bal echter min of meer recht naar beneden komt vallen, moet de wijze van stoppen anders zijn. Dan moet men n.l. zijn voet op de bal zetten op hetzelfde moment, dat het leder de grond raakt. De moeilijkheid is dan vanzelfsprekend om de bal ineens door te spelen. Dat alles eist inderdaad heel veel oefening, heel veel juist gevoel ook, wat de een nu eenmaal meer is aangeboren dan de ander. De minder begaafde zal dan maar wat harder moeten studeren, dus wat vaker en met aandacht oefenen. Bij deze beweging is het wel zeer gewenst dat het steunbeen stevig op de grond staat.

Een door de lucht komende bal kan men voorts met de buik stoppen en wel op twee verschillende manieren. Men kan de bal eerst op de grond laten stuiten en hem dan tegen de ingetrokken buik- en maagstreek laten komen, men kan de bal ook eerst tegen de buik laten komen en hem daarna op de grond laten vallen. Hoofdzaak is, dat men de buik- en maagspieren spant (samentrekt), waarbij tevens de adem wordt ingehouden. In dat geval behoeft de aanraking met de bal totaal geen pijn te doen, al is het schot nog zo hard. De ademhaling is daarbij ook van groot belang en dat vereist derhalve weer veel oefening, zodat ook deze wijze van stoppen ten slotte tot een gewoonte-beweging wordt.

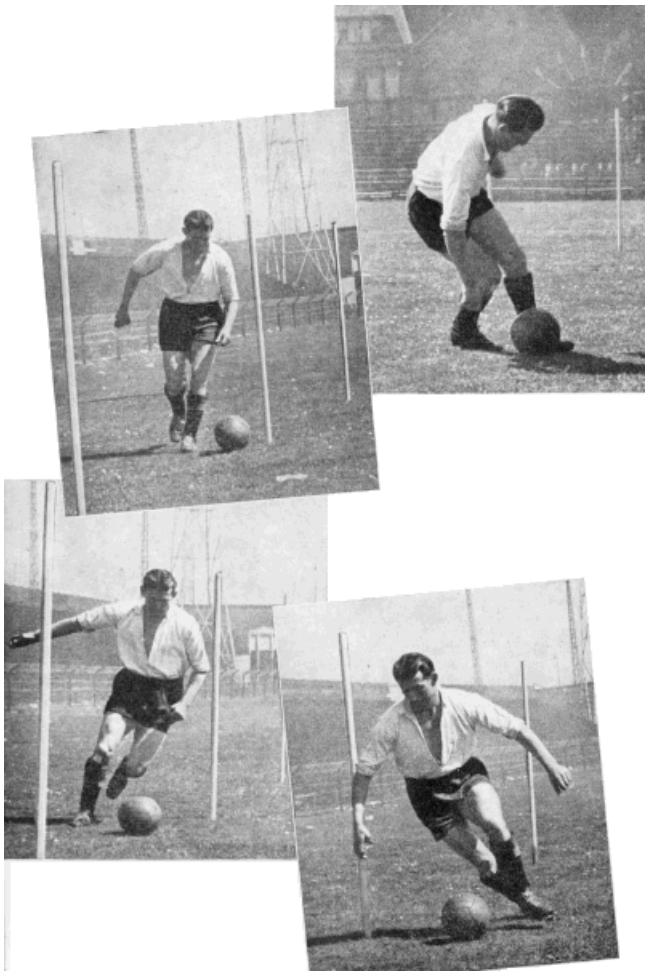
Tenslotte kan men ook de bal met de borst - zij het bij voorkeur niet - of met het hoofd stoppen. In het laatste geval moet het dus niet zijn een koppen van de bal, doch men moet het leder op het hoofd laten neerkomen en daarbij zal men dezelfde stelregel als bij de vorige stopbewegingen moeten volgen, n.l. door het hoofd iets met de richting van de bal te laten meegaan. Ook hierbij dient nauwkeurig op de stand van het lichaam, van de benen in het bijzonder, te worden gelet: de voeten moeten niet naast elkaar, maar achter elkaar staan. Iemand, die bedreven is in deze kunst, zal de bal netjes op het hoofd kunnen opvangen en dan rustig desnoods enige tijd met koppen kunnen doorgaan. Dat is dan wel meer een acrobatisch kunstje dan nuttig voor een voetbalwedstrijd, maar als proef op de som om te laten zien hoe goed men de bal in zijn macht heeft, is een dergelijke demonstratie toch wel eens nuttig. De bedoeling is natuurlijk, dat de bal van het hoofd naar de grond stuit, zo dicht mogelijk bij de speler.

Hetzelfde geldt min of meer voor de andere bestaande mogelijkheden om hoge ballen te stoppen, n.l. met de wreef of met de dij. Dit vereist al een zeer behoorlijk meesterschap, men zou het de hogeschool van het voetbalspel kunnen noemen. De hoofdzaak moet weer zijn, dat de bal niet van een der genoemde lichaamsdelen afspringt en dat bereikt men steeds weer op dezelfde manier, n.l. door het lichaamsdeel met de richting van de bal iets te laten meegaan.

*1

[boven] De speler rechts plaatst met de linkervoet de bal naar de speler links.
[midden] Drijven met de bal over een lijn afwisselend met beide voeten.
[onder] De speler gaat vlak langs het paaltje (links), terwijl de bal er rechts voorbij gaat.

[boven links] Drijven langs de dribbe paaltjes met de linkervoet. De lichaamshouding is goed, de bal is vlak bij de voet.
[boven rechts] Het moment van het wenden met de bal. De binnenkant van de linkervoet wordt achter de bal gebracht. Bij links drijven rechtsom wenden.
[onder links] Zeer goed voorbeeld van de wijze waarop de speler oefent in het drijven tussen de paaltjes door en wel met de linker voet.
[onder rechts] Eveneens een voorbeeld van de wijze waarop men de bal met de linkervoet om de paaltjes heen drijft.

Even voor de achterspeler bij het wegwerken de balraakt. Het lichaam achterover, waardoor de bal van de grond af gaat.

Het juiste wegwerken van de bal door een achterspeler. Door houding van lichaam en wijze van raken ontstaat een verre trap.

[boven] Het opvangen van de bal in de lucht, door met beide benen van de grond te komen.
[midden] De doelschop. Door deze houding wordt de bal ver weggetrapt. Het leder wordt van onderen geraakt en gaat dus omhoog. Het lichaam helt enigszins achterover.
[onder] De juiste wijze van schieten van een stilliggende bal. Let op de plaats van het steunbeen en de houding van het bovenlichaam, waardoor de bal laag zal blijven

Drijven met de bal

Onder drijven met de bal moet worden verstaan het opbrengen van de bal en daarbij eventueel tegenstanders passeren.

Dat laatste vooral brengt ons er ook bij dit technische onderdeel toe, de vraag te stellen of het wel gewenst is de spelers drijven te leren. Moet men hen niet veel liever leren de bal zo snel mogelijk af te geven teneinde het samenspel te bevorderen?

Deze vraag kan zonder meer ontkennend worden beantwoord. Men kan nog zo overtuigd zijn van het nut van vlug samenspel, doch men zal nimmer over het hoofd mogen zien, dat een speler ook iets alleen met de bal moet kunnen doen. Hiervoor geldt weer - en wel in heel sterke mate -, dat de natuurlijke aanleg een heel voorname rol vervult: heel jonge spelertjes kunnen soms al bijzonder handig met de bal zijn. Die deze gave niet hebben, zullen het drijven echter zo snel en zo goed mogelijk moeten leren.

Er zijn n.l. situaties te over waarbij drijven noodzakelijk en in elk geval buitengewoon nuttig kan zijn. Denk aan de speler - middenvoor of buitenman b.v. -, die eensklaps een vrij veld voor zich heeft en dan, met de bal voor de voet, op het doel van de tegenpartij af rent. Is hij dan in staat de bal snel op te drijven, zonder dat zijn hem achtervolgende tegenstanders hem kunnen inhalen en zonder dat de uitlopende doelverdediger hem de bal afneemt, dan zal hij een onbetaalbare kracht zijn, omdat hij dan doelpunten zal kunnen maken.

Denk verder aan de speler, die de bal krijgt, terwijl zich nog enkele tegenstanders tussen hem en het doel bevinden en die dan zonder aarzelen en zonder mankeren die tegenstanders gaat passeren tot.... de bal in het doel geschoten kan worden. Het behoeft vaak trouwens maar één tegenstander te zijn, die men aldus voorbij moet drijven en die kunst moet men toch zeker verstaan. Al was het alleen maar in gevallen, waarin men alleen maar de doelverdediger voor zich heeft en dan niet een schot lost, met het risico dat het tegen de doelman op gaat, doch die doelman voorbij drijft en daarna de bal in het lege doel plaatst.

Men zal deze kunst moeten leren en men zal spelers, die de kunst verstaan, moeten aanmoedigen zich daarin zo goed mogelijk te bekwamen en door opvoering van de snelheid de productiviteit nog te vergroten. Het is stellig zeer bevorderlijk voor het zelfvertrouwen als men in staat is zoveel meesterschap over de bal te demonstreren, dat een tegenstander die bal, bij wijze van spreken, niet zal kunnen afnemen.

Er zijn voorbeelden te over van spelers, die door deze individuële capaciteiten prachtige resultaten voor hun elftal, voor hun land, hebben weten te bereiken en juist ons land is er altijd sterk in ge-

weest. Spelers als wijlen Dé Kessler, Mannus Francken en Jan Thomee genoten vóór 1914 al een bijzondere reputatie op dit gebied en later hebben anderen, zoals Wim Tap en Kick Smit, door hun vermogen om met de bal te drijven, tot de Nederlandse successen op het voetbalveld bijgedragen. Het geluk heeft gewild, dat na de oorlog van 1940-'45 Wilkes zich bleek te hebben ontwikkeld tot een kracht, die deze kunst even goed als zijn beroemde voorgangers bleek te verstaan, waaraan alweer enkele nationale voetbalsuccessen te danken zijn geweest.

Men mag dus als voetballer gerust kunnen drijven, doch men zal dat niet mogen overdrijven. Ieder kent de fout van het 'pingelen', de fout om te veel tegenstanders te willen passeren, waardoor men de bal kwijt raakt en alle handigheid zonder enig effect blijft. Men moet dit weten te beperken tot het juiste moment, ook al om de verrassingsfactor zoveel mogelijk tot zijn recht te laten komen. Bedacht moet worden, dat men zich met 'pingelen' - met te lang drijven of dribbelen dus - te veel vermoeit en dat men het dus ter verkrijging van een juiste krachtsverdeling zo veel mogelijk achterwege moet laten. Wij mogen het er echter over eens zijn, dat de kunst van drijven moet worden geleerd en bij de later volgende oefeningen zijn er diverse, die in die richting werken. Men zal daarbij natuurlijk moeten zorgen, dat de bal nooit te ver van de voeten verwijderd is, zodat men hem direct weer zal kunnen spelen. Men moet de bal 'aan de voet gekleefd' of 'aan een touwtje' hebben, zoals de uitdrukkingen luiden. Meer dan een halve meter moet hij niet verwijderd zijn, maar die afstand hangt af van de loopsnelheid. Een speler als Van Heel had de bal, vooral toen hij wat ouder en daardoor langzamer werd, gewoonlijk veel dichter bij zich als hij ging drijven. Wilkes, die veel sneller is, speelt hem soms wel verder voor zich uit, maar raakt hem juist door zijn snelheid toch niet kwijt. Maar hoe het ook zij, juist bij deze beweging mag van het nemen van grote passen geen sprake zijn. De kleine passen, de dribbelpasjes, leiden veel beter tot het doel. Voorts dient het drijven te geschieden met de binnenkant dan wel buitenkant van de voet, zo nodig afwisselend al naar het gevoel van de speler, doch zeker niet met de punt van de schoen, want in het laatste geval is er geen sprake van dat men de bal binnen speelbereik houdt.

Het drijven eist een speciale techniek, waarbij goed op de stand van de benen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de bal moet worden gelet. Het moet niet zijn een spelen van de bal en er dan achteraan lopen, maar het nemen van de stap en het spelen van de bal moeten als het ware samenvallen en de bal moet bij het begin van de stap al worden gespeeld. Voorts is het gewenst te leren de kortst mogelijke, dus de rechte weg met de bal af te leggen.

Plaatsen van de bal

Na het drijven komt een wel zeer belangrijk en.... moeilijk onderdeel van de techniek aan de beurt: het plaatsen of aangeven.

Ieder die geregeld wedstrijden in ons land bijwoont, zal wel met ons eens zijn, dat vaak juist het slechte of onvoldoende plaatsen zijn stempel op het spel drukt. Hier te lande laat dit spelonderdeel inderdaad heel veel te wensen over, veel meer dan in verreweg de meeste andere, waarmee Nederland contact op voetbalgebied onderhoudt.

Nu kan men wel zeggen, dat zuiver plaatsen een kwestie van gevoel is en dat het dus moeilijk te leren is, maar dat is slechts tot op zekere hoogte juist.

Inderdaad komt er heel veel gevoel bij. De speler, die het geheim van de zuivere pas (om deze verhollandsing van het Engelse 'pass' ook maar te gebruiken) bezit, is zeer veel voor zijn ploeg waard. In Engeland, en in het algemeen in landen waar beroepsspel bestaat, kan men dat in kapitalen uitdrukken en inderdaad betaalt men daar voor goed plaatsende binnenspelers kapitalen. David Jack, de rechtsbinnen van Arsenal, was de eerste voetballer voor wie 10.000 pond betaald werd. Later werd voor Bryn Jones, eveneens een binnenspeler, 14.000 pond neergeteld. En dan was dat ongetwijfeld voornamelijk doordat deze spelers de kunst van plaatsen onder de knie bleken te hebben. Zeker moet in dit verband ook Alex James genoemd worden.

Deze linksbinnen scoorde nagenoeg nooit, maar het aantal doelpunten, gescoord na schitterend aangeven van de Schot, moet buitengewoon groot zijn. Hij verstond de kunst de bal zo te plaatsen dat de medespeler hem voor het inschieten had.

De uitblinkers, die Nederland in de loop der jaren in zijn voorhoede gehad heeft, verstonden de kunst eveneens. Kick Smit was er in zijn beste jaren wel bijzonder bedreven in om van uit zijn achterwaartse positie zowel zijn middenvoor als zijn linksbuiten, doch eventueel ook zijn rechtervleugel, te bedienen met 'passes' zo scherp als scheermessen en zo goed geplaatst, dat de medespelers er wat mee konden doen.

Dat laatste is de hoofdzaak: zó plaatsen dat de medespeler er wat mee kan doen, d.w.z. bij voorkeur in de vrije ruimte vóór de medespeler. In het hoofdstuk 'tactiek' komen wij er op terug.

Nu is voor plaatsen meer dan één speler nodig: degene die de bal heeft en degene(n) die hem kan (kunnen) krijgen. Oefeningen in dit onderdeel moeten dus gecombineerd gebeuren.

Aan enkele grond-vereisten moet het plaatsen wel voldoen. Zo dient het bij voorkeur langs de grond te geschieden, omdat het als tijdverknoeien moet worden beschouwd de bal door de lucht te spelen. Men krijgt daardoor immers dat de tegenstanders zich gemakkelijker

kunnen opstellen of zo nodig herstellen en dat moet als het enigszins kan vermeden worden.

Er zijn echter omstandigheden, dat men wel door de lucht moet plaatsen. Dit is feitelijk steeds het geval indien een tegenstander aanwezig is op de weg, die men zich heeft voorgesteld dat de bal zal afleggen, tussen de bezitter van de bal dus en de medespeler voor wie hij bestemd is. Dit nu zal toch eigenlijk veelal het geval zijn bij open spel, bij lang passeren dus. Plaatst men de bal dan langs de grond, dan is de kans te groot dat er een tegenstander tussen komt. Die kans is veel kleiner als de bal door de lucht gaat. De lange pas van het centrum naar de vleugel, of van de ene vleugel naar de andere, of van de achterhoede naar de voorhoede, om maar enkele voorbeelden te noemen, zal dus meestal door de lucht moeten worden gegeven.

In het algemeen echter verstaat men onder het plaatsen het aangeven van de bal langs de grond en daarop zijn de oefeningen gebaseerd. Men krijgt daardoor wat de Belgen het ‘passenspel’ noemen: de bal van man naar man, zoals dat door de Schotten en de Oostenrijkers zo goed wordt gedemonstreerd en dat alleen maar slaagt als men de techniek van het plaatsen beheerst. Een techniek die men, met alle respect voor het aangeboren gevoel, stellig door veel oefenen leren kan.

Trappen van de bal

Dat alles zal men echter pas goed kunnen verwezenlijken als men kan trappen en daaronder verstaat men dan het trappen van de stil liggende bal, maar ook van de bewegende bal hetzij over de grond, hetzij door de lucht.

Een goede traptechniek is een kostbaar bezit voor een voetballer. De doelverdediger, die de doelschop goed neemt, kan daardoor direct de tegenaanval inleiden. In de wedstrijd België-Nederland op 30 Mei 1946 kwam een doelschop van Kraak bij onze middenvoor Roozen, die de bal door kopte naar Wilkes en deze maakte uit deze pas meteen een doelpunt.

De achterspeler die goed trappen kan, links en rechts en in alle standen, is alleen op grond daarvan zijn plaats al waard. De middenspelers moeten in elk geval voortdurend in staat zijn te trappen, hoog en laag, zacht en hard. Inderdaad: zacht ook, want het zuiver aangeven over korte afstand eist een bijzondere traptechniek, die elke voetballer zich eigen moet maken. En de voorspelers moeten, elk op eigen plaats, kunnen trappen, al zou het alleen maar zijn om door middel van mooie schoten doelpunten te maken. Denk verder aan

de vleugelspeler, die voorzetten moet geven - weer een bijzondere traptechniek! - en hoekschoppen moet nemen.

Zeer grote voetballers uit de geschiedenis van het Nederlandse voetbal schoten te kort in traptechniek. Van Caldenhove b.v. zag men zelden of nooit een ferme, 'opruimende' trap, welke tekortkoming hij overigens ruimschoots aanvulde door andere eigenschappen als handigheid en zuiver plaatsen. Adam, één van onze allerbeste voorspelers, beschikte niet over een harde trap en was b.v. niet sterk in het nemen van hoekschoppen, zodat eens in een wedstrijd Nederland-België de rechtsbinnen Wim Tap ze ging nemen. Dit kan uiteraard een kwestie van lichaamsbouw zijn, waaruit men echter niet moet afleiden, dat men stevig gebouwd moet zijn om hard te kunnen trappen. Onze lichtgewicht-rechtsbuiten, de kleine Frank Wels, beschikte over een harde trap en kon met zijn voorzetten van de zijlijn, links zowel als rechts, gemakkelijk de verste paal van het doel bereiken, - de ideale plaats voor een voorzet.

Men moet dan mogelijk aannemen, dat men wat hardheid van schieten betreft, aan een zeker van de lichaamsbouw afhankelijk maximum gebonden is, aan de andere kant moet men er toch naar streven ook zijn traptechniek zo hoog mogelijk op te voeren.

Bezien wij eerst het trappen van de bal op de grond - hetzij stil liggend, hetzij in beweging -, dan komen wij tot de conclusie, dat het op drie wijzen kan geschieden: met de binnenkant van de voet, met de buitenkant of met de wreef. Als vierde mogelijkheid zou daarbij, theoretisch, nog het spelen met de punt van de schoen kunnen worden genoemd, maar in de practijk komt dat nagenoeg niet in aanmerking. Het kan een noodmaatregel zijn als het beslist niet anders meer kan, maar een feit is, dat dan van richting geven geen sprake kan zijn, zodat het een trap op goed geluk wordt. Ook de hardheid kan men in het geheel niet bepalen.

Niet onvermeld mag blijven een geval, waarin een trap-met-de-punt van grote betekenis is geweest en wel in de wedstrijd Nederland-België in 1931. Formenoy, die toen de linksbinnenplaats bezette, kreeg n.l. een kans voor open doel, doch had de bal voor zijn rechterbeen, dat hij helaas niet best gebruiken kon. Geen tijd meer hebbend om de bal voor de linkervoet te leggen en een groot 'gat' naast de doelverdediger ziend, trapte hij de bal met de punt van de schoen royaal naar dat gat en het werd een doelpunt, dat achteraf de doorslag gegeven bleek te hebben, want Nederland won met 3-2. Een voorbeeld, dat wij echter slechts curiositeitshalve vermelden, dus niet als eventueel navolgenswaardig geval en.... om er op te wijzen dat men wel voorzichtig moet zijn met het veroordelen van z.g. technische fouten.

Het trappen met de binnenkant van de voet kan, zoals wij al hebben

verteld, met succes worden toegepast bij het plaatsen van de bal over korte afstand, het schuiven van de bal, zoals men dat zou kunnen noemen. Over een grote afstand kan men op die manier de bal niet verplaatsen. Hetzelfde geldt voor het trappen met de buitenkant van de voet, dat over het algemeen niet zal moeten geschieden, doch in bijzondere gevallen nuttig kan zijn.

Blijft dus het trappen met de wreef en dat is inderdaad de manier om zowel hoog als laag te trappen, hard en zacht, bovendien zuiver. De geboren voetballer trapt met de wreef, hij doet dat bij intuïtie. De minder begaafde zal het moeten leren.

Hij zal moeten leren hoe en waar hij de bal moet raken - het laatste is afhankelijk van de vraag of de bal laag moet blijven, dan wel hoog moet worden geschoten - en hij zal moeten leren hoe de stand zal moeten zijn van het been waarop men steunt. Het laatste is zeker niet het onbelangrijkste. De voet van het steunbeen komt stevig op de grond te staan en om dat onder alle omstandigheden, dus ook op een glad veld, mogelijk te maken, zijn de klosjes onder de schoenen nodig. Dit been moet het volle gewicht van het lichaam dragen, zodat men met het andere been vrijuit kan manoeuvreren. De plaats van het steunbeen is vooral van heel groot belang bij het laag houden van de bal. In dat geval komt genoemd been n.l. vlak naast de bal te staan. Bovendien moet er dan nog op gelet worden, dat men met het lichaam enigszins boven de bal komt en dat de bal ongeveer in het midden door de wreef wordt geraakt. Hoe meer kracht en snelheid daarbij gebruikt worden, hoe verder de bal zal gaan, hoe harder dus eventueel het schot.

Wil men de bal omhoog trappen - en dat zal bij voorzetten, vrije schoppen, hoekschoppen e.d. nuttig zijn, alsmede bij ‘opruimen’ door achterspelers -, dan zal men hem aan de onderkant moeten raken, waardoor hij als het ware wat omhoog gelicht wordt. Men moet er intussen wel rekening mee houden, dat de bal niet hoger gaat dan strikt genomen noodzakelijk is, want te hoog trappen is altijd fout, levert tempoverlies op en stelt de tegenpartij in staat zich te herstellen. Men moet er daarom zorg voor dragen de wreef gestrekt te houden en de punt van de voet naar beneden te richten.

Bij het hoog trappen van de bal behoeft het steunbeen niet vlak naast de bal te staan en behoeft men ook het lichaam niet boven de bal te brengen. De practijk leert, dat de bal heel wat gemakkelijker hoog gaat dan op de grond gehouden kan worden. Bij het laatste moeten de daarvoor nodige bewegingen zo goed worden bestudeerd, dat men ze tenslotte automatisch doet.

Bij het spelen van ballen, die door de lucht aan komen, moeten dezelfde overwegingen in acht worden genomen. Van trappen met de punt van de voet moet dan zeker geen sprake zijn, omdat men zich

daarmee lelijk kan bezeren. Trappen met de wreef zal dus het parool moeten zijn en dan moet men zorgen, dat de wreef niet onderde bal komt, maar tegen de bal wordt gebracht, zodat de bal niet omhoog schiet, maar zo laag mogelijk blijft, eventueel naar beneden gericht is. Het is daarbij noodzakelijk de knie te buigen en het onderbeen nagenoeg verticaal te houden.

Het is stellig gewenst aldus, met een zg. 'volley' te leren trappen en dus niet eerst de bal te laten stuiten. Achterspelers mogen dat laatste in principe eigenlijk nooit doen, tenzij er geen tegenstander in de buurt is, zodat zij alle tijd hebben. In het algemeen zal het echter nodig zijn, dat zij een hoge bal ineens wegtrappen. Ook voor voorspelers kan het zeer nuttig zijn indien het er op aan komt een hoge voorzet ineens in een doelpunt om te zetten. Voor het laten neerkomen van de bal, stoppen, enz. heeft men gewoonlijk de tijd niet. Bovendien kan het voor alle spelers gelden, omdat het ineens spelen van de bal het tempo bevordert en de winst die daardoor wordt geboekt weegt doorgaans wel op tegen het minder goede plaatsen, dat er ongetwijfeld in het algemeen het gevolg van zal zijn.

Ontegenzeggelijk kan het tot slordiger spel leiden, feitelijk min of meer tot het typisch Hollandse spel, dat in het buitenland wel eens geringschattend 'gecultiveerd kick and rush' genoemd is. Slordigheid moet men natuurlijk zoveel mogelijk vermijden, het mogen dus nooit lukrake trappen zijn, die men tegen een door de lucht aankomende bal geeft. Door veel oefenen, waarbij men de juiste houding van lichaam en benen zelf leert aanvoelen, zal men ook met dit spel veel kunnen bereiken, zelfs ook zuiver plaatsen. Bovendien zullen er omstandigheden genoeg kunnen zijn waarbij het zeer gewenst is alles zoveel mogelijk ineens te spelen, met name b.v. op modderige of harde velden, waarop òf de bal zou kunnen smoren òf met veel effect zou kunnen wegspringen als men hem neer laat komen.

Een bijzondere wijze van trappen is de drop-kick of half-volley, dat is het trappen van de bal op het ogenblik dat hij de grond raakt. Geen gemakkelijke wijze van trappen, omdat men dan het ogenblik waarop de bal moet worden geraakt, volkomen nauwkeurig moet kiezen. De grote kunst is vooral de voet niet onder de bal te brengen, maar er tegen, zodat de bal niet de hoogte in gaat. Het kan met de wreef of de binnenkant, eventueel ook de buitenkant van de voet geschieden.

De technisch goede speler is voorts in staat een bal over eigen hoofd te trappen, maar als het op een andere manier kan, moet het natuurlijk niet gebeuren, want van plaatsen kan dan geen sprake zijn en het is dus doorgaans een trappen op goed geluk. Men kan zich echter voorstellen, dat een achterspeler op deze wijze de bal uit eigen doel

weg trapt en alvorens zich aan een dergelijke trap te wagen, moet hij wel heel zeker weten, dat de bal de gewenste richting uit gaat. Bovendien kan een voorspeler op deze wijze wel eens een doelpunt maken indien hij met de rug naar het doel staat en hij geen gelegenheid meer heeft om zich om te draaien en de bal onder contrôle te brengen. Wijlen Jan Vos was daarin specialiteit. Bij de officiële oefenstof komt deze wijze van trappen echter niet voor.

Hetzelfde geldt voor de bijzondere wijze van trappen, hetwelk geschiedt als men met beide benen van de grond is, zodat men dan niet over een steunbeen beschikt. Dat eist een heel bijzondere techniek en die is voor vele spelers niet weggelegd. Voor achterspelers kan het wel van nut zijn, daar zij alsdan de moeilijke bal niet eerst behoeven te stoppen. Veel hangt af van de kracht waarmee men van de grond opspringt, alsmede van de beweging en de stand van de armen.

Bij elke wijze van trappen is trouwens de armbeweging van grote betekenis. Onbewust zal de trappende speler de juiste houding wel aannemen, omdat hij daardoor in evenwicht moet blijven, maar het is stellig nuttig zich rekenschap te geven van de betekenis teneinde de technisch geheel juiste beweging te kunnen kiezen. De armbeweging moet zo krachtig mogelijk tegengesteld zijn aan die welke het lichaam wil vertonen nadat men het been achter de bal zwaait. Trapt men met het rechterbeen, dan wordt dus de linkerarm krachtig naar links gezwaaid en de rechterarm voor de borst langs eveneens. Trapt men links, dan is het juist andersom. Aldus krijgt het lichaam de juiste balans en hoe harder men trapt hoe krachtiger men ook de armen moet zwaaien. Bovendien zal de juiste armbeweging de zuiverheid van het schot gunstig beïnvloeden.

Het schieten van de bal op doel

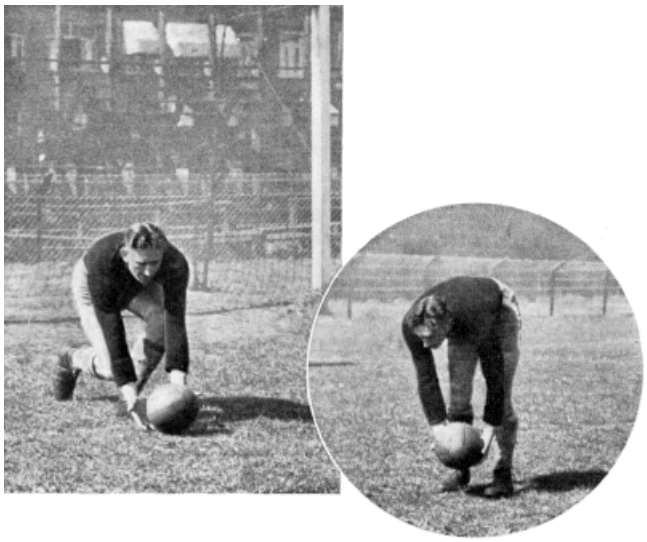
Een van de allerbelanrijkste onderdelen van het spel is zonder twijfel het schieten op doel. Goed veldspel is aardig om te zien, doch men heeft er in feite niets aan als het niet wordt besloten door zodanige schoten op doel, dat daaruit doelpunten kunnen ontstaan.

Goede doelschutters kunnen wedstrijden beslissen, kunnen voor kampioenschappen zorgen.

Nederland heeft het geluk gehad er dikwijls over te kunnen beschikken en daardoor zijn tal van internationale wedstrijden door ons land gewonnen van technisch sterkere tegenpartijen. In het grijze verleden had Hesselink van Vitesse (en H.V.V.) een grote vermaardheid op dit gebied, later waren Jan Thomee en ‘Huug’ de Groot bij elke tegenpartij gevreesd om hun geweldige schoten, die hun de

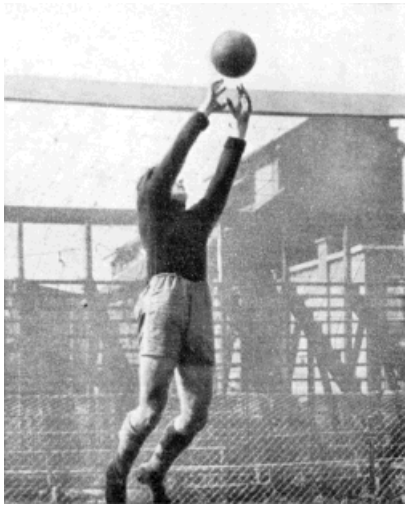
[boven] Hoe *niet* gekopt moet worden. De speler heeft de ogen dicht geknepen en krijgt daardoor de bal verkeerd op het hoofd! De ogen altijd op de bal gericht houden.
[midden] Een kopbal met een sprong. De bal is goed geraakt, de houding van het lichaam is goed, jammer dat de ogen gesloten zijn.
[onder] Een goede kopbal. De bal is met het hoofd weggeslagen, mede door de juiste beweging van het bovenlichaam,

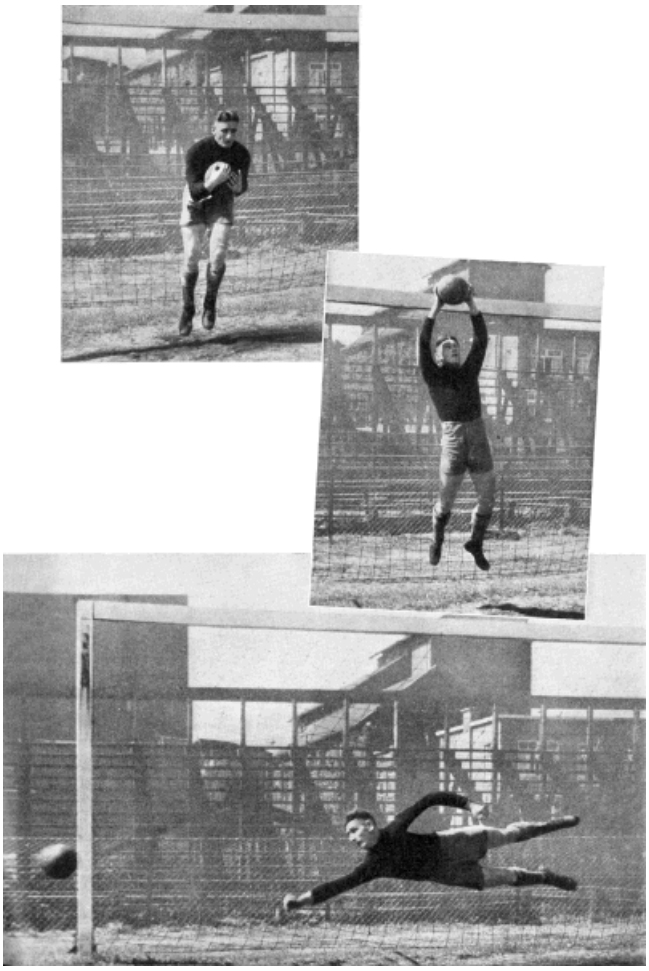
[links] Hoe de doelverdediger bij een zacht schot langs de grond de bal opneemt. Hij is naar de bal toegekomen en houdt één knie omlaag.
[rechts] Het opnemen van de bal bij een hard laag schot: bukken met gestrekte knieën. De benen zijn echter niet voldoende gesloten.

Deze zeer goede foto laat zien, dat de doelverdediger de bal niet tegen de lat mag laten komen. Hij stompt hem met de linkervuist over de lat.

De doelman gaat een hoge bal ‘plukken’. Let goed op de juiste stand van de duimen en de vingers.

[boven] Het stoppen van een schot op borsthoogte. De doelman is even opgesprongen om de bal in de maagstreek klemvast te krijgen.
[midden] Het ‘plukken’ van een hoge bal.
[onder] De doelverdediger is naar rechts uitgevallen om met één vuist (de rechtervuist) de bal na een hard schot uit de hoek weg te stompen.

[boven] De goede houding bij het ingooien: een deel der voeten op of achter de zijlijn.
[midden] Het aanleren van een schijnbeweging. De speler stapt met de rechtervoet over de bal.
[onder] Schijnbeweging, waarbij de speler met de linkervoet over de bal stapt.

bijnaam van ‘het kanon’ verleenden. Nog weer later beschikten Lagendaal en Bakhuys over een schot, zoals feitelijk bij geen enkele tegenpartij ooit werd waargenomen. Men zou haast geneigd zijn te concluderen, dat dit een Nederlandse specialiteit is, want er zijn nog namen genoeg aan toe te voegen zoals Jan Vos, Vente en van de laatste tijd Wilkes.

Hard schieten is vooral wel een aangeboren gave en is uiteraard afhankelijk van de kracht van de spieren, in het bijzonder de voetspieren. Oefeningen, die de voetspieren versterken, kunnen er dus voor zorgen, dat men harder gaat schieten. Jan Thomee heeft eens verteld, hoe hij dat in zijn jeugd gedaan heeft. Hij had met zijn blote voeten herhaaldelijk tegen een opgehangen leren zak, die met zand was gevuld, getrapt, en daardoor inderdaad bereikt, dat zijn voetspieren nog sterker werden en zijn schoten nog harder dan ze voordien al waren. Een simpel middeltje, dat men natuurlijk niet klakkeloos moet navolgen, maar dat wel heel typisch aan geeft, waarin het meestal zit.

Bovendien moet men echter de juiste slag te pakken hebben en daarom is het nodig te weten hoe men op de juiste wijze in technisch opzicht te werk moet gaan om zo goed en zo hard mogelijk te schieten. Uit de aard der zaak: als het enigszins kan met de wreef en dan liefst langs de grond, want geen enkele doelverdediger is gek op lage ballen. Hoge schoten kunnen echter goed zijn als het doel leeg is en men ver van het doel af staat, b.v. na een mislukte doelschop van de doelverdediger, of ook als deze op de grond ligt. Hard trappen is dikwijls gewenst, maar zuiver trappen is veelal nog belangrijker. Hard en zuiver, moet dus het parool zijn.

Dat vaak te hoog geschoten wordt, staat als een paal boven water. Heel wat mooie kansen om te doelpunten zijn verloren gegaan doordat de schoten over de lat gingen. Het is dus zaak om er altijd voor te zorgen, dat bij het schieten het steunbeen naast de bal komt.

Schieten is zuiver een kwestie van doen. Vandaar dat schieten op doel een nuttige oefening is. Men zal dat echter ook met zorg en overleg moeten doen. Maar al te vaak vat men dit zo op, dat de doelverdediger, na de bal gestopt te hebben, het leder naar een speler toe rolt, die zich dan beijvert het ineens terug te zenden. Het is echter een bekend feit, dat in zulke omstandigheden de bal vrij gemakkelijk goed te raken is. Zij komen echter in een wedstrijd niet zo vaak voor. Het is dan ook beter te oefenen op het inschieten van de bal, die uit een voorzet voor doel geplaatst wordt, afwisselend links en rechts, dan wel de bal, die van achteren wordt door gespeeld, op doel te schieten. Dat laatste vooral is niet gemakkelijk, eist een goede traptechniek en het kiezen van het juiste moment waarop de bal moet worden geraakt. En dit geval nu kan vaak genoeg voor-

komen als b.v. de middenvoor een doorpasseerbal (through pass) van een van zijn binnenspelers ontvangt.

Zuiver schieten kan men aanleren door op bepaalde voorwerpen te mikken, b.v. op een paal.

Schieten kan men verder leren door een aantal ballen voor het doel te leggen, zo dat men ze in volle ren naar het doel afwisselend met de linker- en de rechtervoet kan trappen. Verder is er de oefening op een in vakken verdeeld doel, waarbij men òf van tevoren òf tijdens de aanloop krijgt opgegeven in welk vak moet worden geschoten. En bijzonder nuttig is ook het schieten op het z.g. dichtgespijkerde doel. Dat is een doel, waarvan alleen een klein gat bij de benedenhoek vrij is gelaten en daarop moeten de schoten dus gericht zijn. Voor het overige zit het doel dicht met planken, waarop zich allerlei voorwerpen, stukken rubber, deurknoppen e.d. bevinden, die veroorzaken, dat de bal op alle mogelijke manieren terug springt als men er tegen aan schiet. In dat geval moet men de bal ineens opvangen en dan telkens proberen hem in de kleine opening te deponeren. Zulke gevallen doen zich inderdaad in de wedstrijd voor als de bal van een speler of b.v. van de paal terug komt en dan gaat het er maar om, koelbloedig en.... technisch juist de ontstane kans te gebruiken.

Het koppen van de bal

Het voetbalspel kan ook met het hoofd worden beoefend.

Het lijkt in strijd met zijn benaming, maar de spelregels staan het toe, dat de bal met elk deel van het lichaam gespeeld wordt - behalve met arm en hand - en de practijk heeft geleerd dat inderdaad het koppen heel veel nut kan hebben.

Dit standpunt moet men echter voor alles innemen: als men geheel en al de keus heeft tussen trappen en koppen, moet men natuurlijk trappen, daar men dan de bal verder weg krijgt en zuiverder kan plaatsen. Dit is trouwens in overeenstemming met hetgeen reeds herhaaldelijk is verkondigd, n.l. dat het gewenst is zoveel mogelijk langs de grond te spelen.

Dat neemt niet weg, dat de bal dikwijls door de lucht gaat, door de lucht moet gaan, zoals b.v. bij een doelschop en een hoekschop. En wie dan goed koppen kan, heeft een streepje voor boven de speler, die de kunst niet verstaat. Men kan dan immers de bal bereiken, die anders onbereikbaar zou zijn.

Om te beginnen moet vastgesteld worden, dat het koppen met het voorhoofd moet geschieden, in welk geval men er niet de minste hinder van zal hebben. Krijgt men een bal boven op het hoofd, dan

zal men daar nadelige gevolgen van kunnen ondervinden, b.v. hoofdpijn en zelfs een lichte hersenschudding. Dus: met het voorhoofd koppen en dan zó, dat men de bal met het hoofd weg slaat. Er kan dan een behoorlijke snelheid aan de bal gegeven worden, hetgeen van groot belang is voor een achterspeler, die de bal weg kopt of voor de voorspeler, die de bal op doel kopt. Men zal er echter alleen dan resultaten mee bereiken als men de bal voortdurend in het oog houdt, hetgeen bij koppen meer dan bij welke andere beweging ook een eerste vereiste is.

Dan zal men zich moeten aanwennen om ook met het hoofd de bal goed te plaatsen, want een weggekopte bal, die bij een tegenstander terecht komt, betekent een gevaar en dat moet dus als een grote fout worden aangemerkt.

Een belangrijke factor is het tijdig opspringen als een hoge bal aankomt. Zelfs kleine spelers kunnen, als zij deze techniek goed verstaan, met kopballen succes hebben, juist doordat zij langere spelers door hun tijdige opspringen de loef afsteken. Men moet al springen voor de bal er is en dan moet men op het juiste moment een zodanige hoofdbeweging maken dat men de bal niet alleen raakt, maar ook in de juiste richting weg werkt. Dat eist inderdaad een behoorlijke lichaamsbeheersing, die men pas door lang oefenen verkrijgt.

Vooral zal dikwijls gelet moeten worden op het omlaag koppen van de bal en de wijze waarop doorgaans kopoefeningen worden gehouden, is daarmee niet in overeenstemming. Koppen door een grote kring van spelers met in het midden de oefenmeester is natuurlijk zeer nuttig om de techniek van het koppen te leren, maar men zal de bal daarbij meestal met een boogje heen en weer zien gaan. De achterspeler, die in een moeilijke situatie de bal weg kopt, zal dat gerust met een boog mogen doen en liefst zo hard mogelijk, zodat de bal dan een behoorlijk eind weg kan komen. De voorspeler echter, die voor doel staat en die een voorzet van één van de vleugels voor doel ziet belanden, heeft tot taak de bal in het doel te koppen, waarbij het leder naar omlaag moet gaan. Hij zal dus boven de bal moeten uitspringen en dan met het hoofd knikken, waardoor hij de bal met het hoofd als het ware in het doel slaat.

Dat eist dus een heel speciale wijze van oefenen, die bovendien van nut is bij het aanleren van koppend plaatsen. Ook dan is het n.l. gewenst, dat de bal omlaag gaat, tot voor de voeten van de medespeler. De oefening, waarbij men een zakdoek op de grond legt en daarop, al koppend, mikt, is hiervoor zeer geschikt.

Men bedenkt dus dat er een groot verschil bestaat tussen de wijze van koppen van achterspelers en die van voorspelers. Het z.g. opstoten van de bal, te veel nog beoefend bij de training, is voor een voorspeler bepaald funest.

Het leren springen naar een hoge bal gaat heel geschikt met de bekende kop-galg, waarbij de bal is opgehangen aan een touw tussen twee palen. Door het touw te laten zakken of op te trekken, kan de oefenmeester de bal zo hoog en zo laag aanbrengen als hij wenselijk acht en als nu enkele spelers achter elkaar de bal springend pogen te koppen, zal hij steeds in beweging zijn, zodat het goed raken er niet gemakkelijker op wordt.

Het ingooien (inwerpen) van de bal

Het ingooien of inwerpen van de bal is ook te beschouwen als een technische handeling; zij komt daarom ook voor in de hierna volgende oefenstof.

Dat het dient te geschieden in overeenstemming met de spelregels, ligt voor de hand, doch daar gaat het voor ons in dit verband niet om. Onze bedoeling is er op te wijzen, dat een goede inworp tot zekere voordelen in een wedstrijd zal leiden. Het behoort ook tot de tactiek om voor een zo goed mogelijke inworp te zorgen: werpen naar een ongedekt staande speler, die iets goeds met de bal kan doen, is een tactisch juiste handeling. Men kan voorts het feit uitbuiten, dat men bij een inworp niet buitenspel kan staan.

Men moet dus in staat zijn tot een goede inworp, hetgeen zeggen wil, dat men in de eerste plaats ver moet kunnen werpen. Niet met de bedoeling om dan altijd ook zo ver mogelijk te werpen, want men moet bedenken, dat variatie gewenst is. Een verre inworp kan echter zeer veel nut hebben, vooral als de inworp dicht bij de hoekvlag genomen moet worden. Iemand, die dan in staat is de bal tot voor het doel te werpen, zal ongetwijfeld van heel veel nut voor zijn elftal zijn.

Geconstateerd moet worden, dat het ingooien hier te lande zeer veel te wensen over laat. Maar al te weinig ziet men de spelers er werkelijk iets van maken, doorgaans wordt de handeling beschouwd als een simpele beweging om de bal weer in het spel te brengen, doch men vergeet dat de tegenpartij een overtreding heeft begaan - het over de zijlijn werken van de bal - en dat de inworp de aan de andere partij toegekende straf betekent.

Men zal dus vooral ver inwerpen moeten leren en men zal dat alleen kunnen bereiken door ook dit onderdeel te oefenen en vooral door veel te oefenen, in de eerste plaats om de juiste ‘slag’ te pakken te krijgen, en in de tweede plaats door een zo groot mogelijke afstand te bereiken. Dit kan geschieden door krachtige armspieren, maar voorts ook door het goed uitzwaaien van het lichaam. Men dient dus oefeningen uit te voeren, die de armspieren versterken en andere die het lichaam leniger maken. Van hoe groot belang b.v. het laatste is,

werd jaren geleden gedemonstreerd door de Willem II- en latere A.F.C.-speler Pim Versluys, die ruim dertig meter ver wierp en die daarbij zijn lichaam een zodanige zwaai gaf, dat hij na de inworp languit op de grond terecht kwam. Dat daarbij het op het juiste moment loslaten van de bal van zeer groot belang is, spreekt van zelf want de spelregels laten in dit opzicht weinig of geen ruimte.

Ook Engelse beroepsvoetballers munten vaak uit door zeer verre inworpen, die inderdaad soms precies even gevaarlijk zijn als hoekschoppen, nog gevaarlijker kunnen zijn als men bedenkt, dat de buitenspelregel tijdelijk niet geldt. Ook bij hoekschoppen niet, maar daar is het nauwelijks een voordeel.

Ook een schijnbeweging bij het ingooien kan haar nut hebben en dient dus te worden aangeleerd.

Oefenen op ver ingooien dus, - men make er op een oefenavond desnoods een wedstrijdje van en men zal zelf merken hoe snel men zijn inworp al met enige meters kan verbeteren.

Een aardig hulpmiddel kan zijn een bal te gebruiken van dezelfde omvang als een normale voetbal, doch niet met lucht doch met zand gevuld. Men krijgt dan de juiste ‘greep’ te pakken en versterkt zijn armspieren door het gebruiken van de veel zwaardere bal.

Daarentegen moet het ingooien met een grotere bal - een z.g. Medizin-bal b.v. - worden afgeraden, omdat dit tot verkeerde handen armhouding kan leiden.

Technische oefeningen

Teneinde al deze technische onderdelen te leren, zijn talloze oefeningen mogelijk. Men kan ze, bij wijze van spreken, zelf verzinnen, en de goede oefenmeester zal telkens wel op nieuwe oefeningen komen. Men kan aldus hele series samenstellen en hetgeen wij hier nu laten volgen, is zulk een serie, die volledig genoemd mag worden, omdat alle onderdelen van de techniek daarbij een beurt krijgen. Men bedenke, dat een serie oefeningen dan pas goed is als zij volledig is en daarom moge men in de thans volgende, die ons door Bondsoefenmeester K.J. Kaufman verstrekt is, een handleiding vinden, die navolging verdient en aan welker grondslagen men zich ook bij variaties dient te houden.

De hierbij verwerkte oefenstof wordt gevormd door de technische oefeningen, die worden gegeven op de door de K.N.V.B. ingestelde cursussen voor amateur-clubleider en candidaat-oefenmeester, waarbij uiteraard laatstgenoemde moeilijker en meer omvattend zijn. Deze oefenstof moet worden beschouwd als een uittreksel uit de bestaande oefeningen en wel zodanig, dat de technische grondslagen voor het voetbal er ruimschoots in zijn verwerkt. Daaruit zal dus de oefenmeester (eventueel de leider) die oefeningen kunnen kiezen, die hij op een bepaald moment, en rekening houdend met diverse omstandigheden, wenselijk acht. Bij het aanbrengen van uitbreidingen en variaties, over te laten aan de vindingrijkheid van de oefenmeester, zal men er rekening mee moeten houden, dat de oefeningen nuttig zijn voor het wedstrijdvoetbal.

Er zijn aldus twee schema's van oefeningen gemaakt en wel:

A. Schema van oefeningen, te geven op een cursus voor candidaatoefenmeester en clubleider;

B. Schema van oefeningen, te geven op een cursus voor candidaatoefenmeester.

Alvorens ze hier te laten volgen, geven wij eerst de inhoud van beide schema's:

A. Schema van oefeningen, te geven op een cursus voor candidaatoefenmeester en clubleider.

1. Drijven met de bal tussen twee lijnen:

a. met de rechtervoet
b. met de linkervoet
c. met beide voeten

de bal bij iedere pas raken.

2. Leg 5 à 6 ballen naast elkaar. Spelers stellen zich op willekeurige afstand van de bal op. Op fluitsignaal (teken) van de leider moeten de spelers snel starten, zij dienen de bal mee te nemen met hun rechtervoet en moeten zich telkenmale op een nieuw fluitsignaal wenden. Bij tweemaal fluiten moet de bal naar het uitgangspunt worden teruggebracht. Dezelfde oefening kan gedaan worden met de linkervoet.

3. Oefeningen met behulp van dribbelpaaltjes:
    1. drijf de bal tussen de paaltjes door met de rechtervoet;
    2. idem met de linkervoet;
    3. idem met beide voeten;
    4. drijf de bal met de rechtervoet om het eerste paaltje heen, daarna met de linkervoet om het tweede paaltje enz.;
    5. het passeren van de paaltjes; de bal moet aan de ene zijde, de speler dient langs de andere zijde van het paaltje te gaan;
    6. samenspel van twee spelers tussen de paaltjes door;
    7. tussen de paaltjes door snel lopen zonder bal.

4. Oefeningen om te leren koppen:
    1. oefeningen met behulp van een kopgalg;
    2. stilstaande koppen van een toegeworpen bal;
    3. inlopende koppen van een toegeworpen bal;
    4. opspringende koppen van een toegeworpen bal.

5. Oefeningen tot het aanleren van positiespel:
   Twee of meer aanvallers. De andere spelers spelen elkaar de bal toe (vrij lopen).

6. Toegeworpen bal stoppen met de onderkant van de rechtervoet; daarna opbrengen en plaatsen; idem met de linker voet.

7. Toegeworpen bal stoppen met de binnenkant van de rechtervoet; daarna opbrengen en plaatsen: idem met de linkervoet.

8. Toegeworpen bal stoppen langs de grond met de binnenkant van de rechtervoet en terugplaatsen; idem links.

9. Opvangen van de bal in de maagstreek; daarna opbrengen en plaatsen.

10. Stoppen van de bal met het hoofd; daarna opbrengen en plaatsen.

11. Hoge bal rechtstreeks rechts en links plaatsen.
12. Opbrengen van de bal door drie spelers.
13. Opbrengen van de bal door vier spelers.
14. Plaatsen van de bal met de rechtervoet door spelers, die in een kring staan opgesteld. Bal wordt door elk hunner om de beurt naar de leider in het midden geplaatst. Dezelfde oefening met de linkervoet.
15. Plaatsen, stoppen en vlug doorgeven van de bal door spelers, die in een cirkel staan opgesteld. Links stoppen, rechts doorgeven en omgekeerd. Ook met twee ballen in tegenovergestelde richting.
16. Doelschieten met vier of meer stilliggende ballen. Links en rechts.
17. Ingooien:
    a. voorbereidende oefening zonder bal;
    b. daarna oefening met bal.

18. Oefeningen voor doelverdedigers: opstellen, stoppen van diverse ballen, uittrappen, wegwerken enz.

B. Schema van oefeningen, te geven op een cursus voor candidaatoefenmeester.

1. Dribbeloefeningen en oefening in het overnemen van de bal: A dribbelt met de rechtervoet en brengt de bal naar B. B neemt de bal met de binnenkant van de rechtervoet over en dribbelt de bal naar C. C dribbelt weer naar A enz. Daarna dezelfde oefening links dribbelen en met de binnenkant van de linkervoet overnemen.
2. Oefening in het stoppen van de bal en deze onmiddellijk daarna voor andere voet brengen.
   A plaatst de bal enkele meters links van B; B start naar de bal en brengt deze met de binnenkant van de linkervoet naar de rechtervoet; daarna plaatst B de bal rechts naar A terug. Vervolgens dezelfde oefening; nu plaatst A echter rechts van B en deze brengt de bal met de binnenkant van de rechtervoet voor de linkervoet, en plaatst links naar A terug.
3. Oefening in het stoppen en aangeven van de bal door drie spelers, die telkenmale veranderen van plaats. (Positiespel).
4. Oefening in het koppen van de bal naar links en rechts door drie spelers.
5. Oefening in het stoppen van de bal met het hoofd en terug koppen door twee spelers.
6. Koppen in het doelvlak met toegeworpen bal door voorhoedespelers.

7. Koppen (wegslaan) van de toegeworpen bal door achterhoedespelers; c.q. aanloop en opspringen met afzet van één been.

8. Hindernisdribbel, rechts en links om vijf paaltjes.

9. Oefeningen om schijnbewegingen aan te leren:
   a. 1. overstap met stilliggende bal;
      2. idem met in beweging zijnde bal;
      3. idem met in beweging zijnde bal en met behulp van dribbelpaaltjes, welke zigzagsgewijze worden opgesteld;

   b. de spelers zijn in een kring opgesteld. De bal wordt langs de grond geplaatst van links naar rechts. De bal wordt daarna met de binnenkant van de rechtervoet gestopt, waarop direct een schijntrap van het rechterbeen naar links, onmiddellijk daarna de bal met het linkerbeen doorgeven naar rechts. Vervolgens andersom.
   c. deze oefening wordt uitgevoerd door 3 spelers, die zich in één lijn opstellen. De bal wordt eerst rechts daarna links geplaatst. De in het midden opgestelde speler loopt toe, maakt een schijnbeweging, laat de bal gaan, wendt zich snel en geeft vervolgens de bal door aan de derde speler.

10. Oefening om in de doelmond te leren schieten.
    Bal wordt langs de grond naar voren geplaatst; speler moet toelopen en in het doelvlak schieten. Deze oefening moet zowel met het rechter- als met het linkerbeen worden uitgevoerd.

Schema A

A 1. Drijven met de bal

Voor jongere spelers en minder geoefenden brengen wij op het veld één of meer banen aan ter breedte van pl.m. 1 meter en ter lengte van pl.m. 50 meter. Dit kan met behulp van lint, touw of kalk geschieden.

De spelers moeten nu leren de bal te drijven en deze daarbij tussen de lijnen te houden.

O e f e n i n g I: Dribbelen met het rechterbeen.

Bij het dribbelen moet men elke pas de bal spelen, hetzij met de binnenkant hetzij met de buitenkant van de voet. Dit is naar ver-

kiezing van de speler, als men maar voldoet aan de eis, dat het lichaam ongedwongen achter de bal blijft en deze in een rechte lijn wordt opgebracht. Komt de bal echter aan de linkerkant - dus voor het linkerbeen -, dan moet men de buitenkant van de rechtervoet gebruiken en de binnenkant van de rechtervoet als de bal naar rechts afwijkt.

Het maken van kleine passen is nodig om iedere pas de bal te kunnen raken en daardoor het leder onder contrôle te houden. Door het lichaamsgewicht tijdens het lopen voor het grootste gedeelte te laten rusten op de voetzolen (de hielen raken maar even de grond), bereikt men de juiste houding, n.l. het bovenlichaam iets boven de bal.

Verder dient de speler te leren, als hij tijdens het dribbelen de bal onder contrôle heeft weten te houden, niet uitsluitend naar de bal te kijken, doch ook het terrein onmiddellijk voor hem gedeeltelijk te overzien. Dit laatste om tijdig een aanvallende tegenstander te kunnen ontwijken of om een zich vrij lopende partijgenoot te kunnen opmerken.

Raakt de speler de bal door één of andere omstandigheid kwijt, d.w.z. is de bal niet volledig meer in zijn bezit, dan dient hij weer de volle concentratie op het wederom in het bezit nemen van de bal te richten.

O e f e n i n g II: Zelfde oefening, nu uitsluitend links uitgevoerd.

O e f e n i n g III: Met beide voeten.

Hierbij moet de bal om beurten geraakt worden met linker- en rechtervoet. Daartoe worden de voeten een weinig buitenwaarts gedraaid, zodat telkenmale de bal met de voor-binnenkant van de voet gespeeld wordt.

In het begin zal de oefenmeester meer letten op een goede technische uitvoering, wijze van lopen, lichaamshouding, enz. Daarna zal langzamerhand de snelheid moeten worden opgevoerd, zodat de speler ten slotte in volle ren de bal kan meenemen.

A 2. Drijven met de bal en omkeren

Vijf à zes ballen worden naast elkaar neergelegd met een tussenruimte van pl.m. 2 meter. Achter elke bal stelt zich een speler op. Zowel de afstand als de houding van de speler wordt door de leider aangegeven.

Op fluitsignaal (teken) moeten de spelers snel starten, zij dienen de bal mee te nemen met hun rechtervoet en moeten zich telken male op een nieuw fluitsignaal wenden. Bij tweemaal fluiten moet de bal naar het uitgangspunt worden teruggebracht.

Daarna dezelfde oefening met de linkervoet.

Bij het wenden dient er op te worden gewezen, dat dit zo kort en snel mogelijk gebeurt en dat de bal dus zoveel mogelijk in een rechte lijn wordt heen en weer gedribbeld. Bij het wenden komt de binnenkant van de rechter- (linker-) voet achter de bal.

A 3. Oefeningen met behulp van dribbelpaaltjes

Tien à twaalf paaltjes worden op 3 meter afstand van elkaar in rechte lijn in de grond geslagen. De paaltjes moeten rond zijn en een middellijn hebben van 7 à 8 cm. Lengte van de paaltjes pl.m. 1 meter tot 1.10 m boven de grond.

I. De speler moet de bal met de rechtervoet in slingerlijn langs de paaltjes drijven. Het eerste paaltje wordt gepasseerd met de binnenkant van de voet, het tweede met de buitenkant, het derde wederom met de binnenkant, het vierde met de buitenkant, enz. Bij elke pas moet de bal gespeeld worden.

De speler dient zo dicht mogelijk langs de paaltjes te drijven, zonder deze evenwel aan te raken. Hij leert uit deze en volgende oefeningen een tegenstander ontwijken, niet alleen met de bal, doch ook met het lichaam.

II. De speler moet nu de bal met de linkervoet in slingerlijn langs de paaltjes drijven. Aan de linkerkant van de paaltjes wordt de binnenkant en aan de rechterkant van de paaltjes wordt de buitenkant van de voet gebruikt.

III. De bal moet nu zigzagsgewijs tussen de paaltjes door worden gedreven, afwisselend met de binnenkant van de rechter- en de binnenkant van de linkervoet. De bal dient in één pas gespeeld te worden van het eerste paaltje rechts naar het tweede paaltje links, vandaar weer met één pas naar het derde paaltje rechts, enz.

IV. Nu wordt de bal telken male om ieder paaltje gedreven, afwisselend met de binnenkant van de rechter- en van de linkervoet. Wij beginnen rechts van paaltje 1, gaan met de binnenkant van de rechtervoet links om dit paaltje. Hierbij wordt elke pas de bal gespeeld. Zodra we weer aan de rechterkant van paal 1 zijn aangekomen, wordt het leder in één pas gespeeld met de binnenkant van de rechtervoet links van paaltje 2 en hier overgenomen met de binnenkant van de linkervoet, waarmee wij dan rechtsomgaande om dit paaltje drijven en dan weer links van paaltje 2 met één pas binnenkant links naar paaltje 3 rechts, enz.

V. De bal wordt even voor aan de rechterkant van het 1e paaltje neergelegd. Vandaar plaatst de speler de bal recht vooruit met de binnenkant van de rechtervoet. Onmiddellijk loopt hij zelf links van paal 1 en neemt de bal even voor paal 2 over met de binnenkant van de rechtervoet en brengt het leder met een klein tikje voor de linker-

zijde van zijn lichaam. Vervolgens plaatst hij de bal met de binnenkant van de linkervoet links langs paal 2 en verplaatst zichzelf rechts van paal 2. Hier wordt de bal met de binnenkant van de linkervoet voor het rechterbeen gebracht. De bal gaat nu weer naar rechts en het lichaam links van paal **3, enz**.

VI. Dit is een oefening in het samen opbrengen van de bal, zigzagsgewijs door de paaltjes.

Speler A stelt zich plm. 2 meter rechts, speler B 2 meter links voor en naast het 1e paaltje op.

A plaatst nu de bal met de binnenkant van de rechtervoet langs de achterkant van paal 1. Speler B, die tegelijkertijd met speler A is gaan lopen, plaatst de bal onmiddellijk met de binnenkant van de linkervoet achter paal 2 langs, naar de inmiddels doorgelopen speler A, deze weer achter paal 3 naar B, enz.

Bij het terug gaan blijven de spelers aan dezelfde zijde der paaltjes, zodat A nu zijn linker- en B zijn rechtervoet gebruikt.

Als de bal naast of achter de speler wordt aangegeven, dient hij met de binnenkant van de andere voet onmiddellijk te worden doorgegeven.

VII. Snelloop tussen de paaltjes door.

De spelers lopen zonder bal zo snel mogelijk tussen de paaltjes door. Hierbij wordt elk paaltje door een korte rompbeweging afwisselend naar rechts en links gepasseerd. Deze oefening vormt een onderdeel van de opvoering der lichaamstechniek.

A 4. Kop-oefeningen

a. Oefeningen met behulp van een kopgalg. De kopgalg is een hulpmiddel, dat zeer nuttig is om vooral onze jongere spelers de juiste wijze van het koppen aan te leren. Dit instrument kan op diverse manieren en op eenvoudige wijze worden gemaakt; de hoofdzaak is dat de bal vrij aan het touw komt te hangen, zodanig, dat men door aan het touw te trekken de bal hoger of lager kan laten hangen.

Hoewel de oefeningen, die met behulp van een kopgalg kunnen worden gedaan, al jaren op de cursussen van de K.N.V.B. worden onderwezen, blijkt in de practijk, dat er toch maar zelden gebruik van wordt gemaakt. Over het algemeen ziet men de waarde van deze oefeningen onvoldoende in en vindt men het blijkbaar de moeite niet waard zo'n kopgalg op te stellen.

O e f e n i n g I: De bal hangt ter hoogte van het voorhoofd van de speler; deze staat zo dicht bij de bal dat hij, om het leder weg te koppen, zijn bovenlichaam en hoofd naar achteren moet brengen.

Stand van de voeten: de ene voet iets voor de andere; verder het

lichaam los en ongedwongen. Nu de bal meermalen achtereen met het voorhoofd wegslaan. Hierbij er op letten, dat de ogen steeds gericht blijven op de bal, hoofd en bovenlichaam naar achteren worden gebracht en een min of meer korte ruk naar voren wordt gegeven op het moment dat de bal moet worden gekopt.

Speciaal hierbij er op te wijzen, dat de voeten op de grond blijven staan en ook de hielen niet opgelicht worden. Dit om de spelers te leren inderdaad de bal door middel van hoofd en bovenlichaam te koppen en niet - zoals een veel voorkomende fout is - met het gehele lichaam naar de bal wordt gesprongen.

O e f e n i n g II: De bal hangt op dezelfde hoogte als bij oefening I. Nu moet echter de speler de bal rond koppen, rechts-links omgaande. Hierbij leert men met het hoofd in een andere richting plaatsen dan vanwaar de bal aankomt.

Houding en manier van koppen zijn dezelfde als bij oefening I, met dien verstande, dat de speler door verplaatsing van de voeten of draaien van het bovenlichaam zich zodanig opstelt, dat steeds de bal met het voorhoofd geraakt kan worden.

O e f e n i n g III: De bal wordt nu zo opgehangen, dat de speler om het leder te kunnen wegslaan, moet opspringen. Hiertoe neemt hij een korte aanloop (een paar passen), ziet naar de bal en springt op even voor hij de bal moet raken. Bij het opspringen moet men er om denken, dat de afzet moet plaats vinden met één been. Hierdoor springt men hoger en kan het evenwicht beter bewaard blijven.

Bij de sprong trachten even in de lucht te blijven en op dat moment hoofd en bovenlichaam min of meer naar achteren brengen en daarna evenals bij de vorige oefeningen de bal door middel van het voorhoofd weg slaan.

Dit naar achteren brengen van het hoofd, en eventueel het bovenlichaam, tijdens de sprong, is wel het moeilijkste onderdeel van het koppen en hierbij kunnen nu de oefeningen met de kopgalg zeer goede diensten bewijzen.

O e f e n i n g IV: a. De bal wordt gehangen als bij oefening III. Nu wordt hij echter in beweging gebracht, zodat hij heen en weer slingert. De speler moet nu zelf het moment van aanloop en afzet kiezen om de bal op het goede moment te kunnen koppen. Dit is het moment waarop de bal naar hem toekomt.

Deze oefeningen met behulp van de kopgalg moeten gezien worden als voorbereiding voor andere kopoefeningen, die thans volgen.

b. Stilstaande koppen van een toegeworpen bal.

De spelers stellen zich in een kring op. De leider werpt nu de bal zodanig, dat de speler hem zonder dat hij zich behoeft te verplaatsen kan terug lopen. Hierbij krijgt de speler opdracht de bal òf omhoog òf naar de grond terug te koppen.

c. Inlopend koppen van een toegeworpen bal.
De leider werpt de bal zodanig naar de speler, dat deze moet toelopen om de bal te kunnen koppen.

d. Opspringend koppen van een toegeworpen bal.
De bal wordt iets hoger geworpen en de speler moet nu toelopen en opspringend (afzetten met één been) de bal koppen.
Bij de oefeningen c en d lopen de spelers in een kring om de leider, eerst rechts later links omgaande.

A. 5. Oefening in het aanleren van positiespel

Wat onder positiespel moet worden verstaan, zal later in het hoofdstuk 'Tactiek' worden behandeld. Het aanleren daarvan kan als een technische oefening worden beschouwd.

Om de middencirkel van het veld stellen zich bv. vijf spelers op: A, B, C, D en E. In de cirkel gaan twee tegenstanders staan: 1 en 2. Men mag de bal alleen langs de grond passeren. A heeft de bal. Het is de taak van 1 en 2 om te trachten de bal aan te raken; de taak van de andere spelers is te trachten dat te voorkomen.

Wij nemen aan, dat A de bal naar E of naar B kan plaatsen en dat de twee andere spelers nagenoeg gedekt staan. Hij plaatst bv. naar E. Speler 1 zal zich naar E begeven om de bal te krijgen. Zodra E de bal heeft, zorgen de vier partijgenoten er voor, zich vrij op te stellen, zodat E de bal dadelijk naar één hunner kan plaatsen. De spelers 1 en 2 (de aanvallers) zullen dus voortdurend in actie moeten zijn om te trachten de bal aan te raken en de anderen om zich vrij op te stellen. Raakt 1 of 2 de bal aan, dan verwisselt diegene hunner die het langst in het midden is, van plaats met de speler die de oorzaak is van de aanraking, zulks ter beoordeling van de leider.

A 6. Stoppen en daarna snel onder contrôle brengen van een hoge bal, die recht op de speler af komt

De bal wordt de speler toegeworpen, zodanig, dat het leder ongeveer neerkomt op de plaats, waar de speler staat.

De speler kijkt naar en volgt met zijn ogen de bal, totdat deze de grond raakt. Op het juiste moment heft hij het rechter- of linkerbeen een weinig op, al naar gelang met welk been de oefening wordt voor-

geschreven en moet worden gedaan. Dit been moet iets gebogen in de knie zijn. Tegelijkertijd wordt het staande been licht gebogen, waardoor een losse, soepele houding ontstaat. Tevens wordt het bovenlichaam iets naar voren gebracht, over de bal.

De armen worden gebruikt om in deze stand het evenwicht te bewaren.

De stand van de stoppende voet is zodanig, dat de punt van de schoen naar voren wijst, terwijl de hiel iets lager wordt gehouden dan de voetzool.

De kunst is nu, de bal onder de voet op te vangen en losjes aan te tikken met de vooronderkant van de voet, zodanig, dat de bal in het bezit blijft (niet wegspringt).

Er dient op te worden gewezen, dat men ook bij het oefenen der spelers leert, dat onmiddellijk na het stoppen, dus met zo weinig mogelijk tijdverlies, een aansluitende handeling moet plaats vinden. Bv.: dribbelen, plaatsen, schieten, enz.

Voor meer gevorderde spelers kan deze oefening moeilijker worden gemaakt door 1e. de bal hoger te werpen en 2e. de bal enkele meters vóór de speler neer te gooien, zodat hij er naar toe moet lopen.

Een veel voorkomende fout is, dat als stand wordt aangenomen met de binnenkant van de voet wijzende naar de bal.

Stoppen van de bal moet met de punt van de schoen naar voren geschieden. Het grote voordeel daarvan is, dat men bij een eventueel missen van de bal deze toch nog in zijn bezit krijgt, omdat er een grote kans is, dat de bal tegen het lichaam aan komt, daar immers het lichaam achter de bal is. Brengt men evenwel de binnenkant van de voet naar de bal, dan brengt men tevens het lichaam naast de bal. Mist men deze, dan stuit de bal over de voet weg.

Met de binnenkant van de voet worden slechts die ballen gestopt, die links of rechts komen van de speler en indien deze geen tijd meer heeft het lichaam zó te wenden, dat de bal recht op hem aan komt.

A 7. Het stoppen van een hoge bal, die min of meer rechts dan wel links van de speler komt

De bal wordt de speler toegeworpen, zodanig dat deze rechts, later links van de speler neerkomt. Hoe geoefender de spelers, hoe verder en hoger de bal kan worden geworpen.

U i t v o e r i n g : De speler start snel naar de plaats waar de bal op de grond zal komen, hij blijft de bal goed in de gaten houden. Als dan de bal de grond raakt, stopt hij deze met de b i n n e n -kant van de rechter- of linkervoet.

Daarbij wordt de volgende houding aangenomen: het standbeen is in de knie licht gebogen en wordt dicht naast de bal gezet, het stop-

pende been wordt even van de grond opgeheven, het onderbeen iets naar achteren gebracht. In deze stand wordt de bal losjes gestopt, zodat deze in het onmiddellijk bezit blijft. De armen worden gebruikt om het evenwicht te bewaren, het bovenlichaam helt iets over de bal.

Opgemerkt wordt, dat na het stoppen snel de aansluitende handeling met de bal moet plaats vinden.

A 8. Het stoppen van een bal langs de grond en terug plaatsen

De bal wordt de speler toegeworpen, zodanig dat deze min of meer recht op hem afkomt.

U i t v o e r i n g : De speler start snel en loopt de bal tegemoet. Hij blijft hem goed in het oog houden. Op het moment dat hij de bal zal stoppen, remt hij af en stopt hem met de binnenkant van de rechterof linkervoet.

Daarbij wordt de volgende houding aangenomen: het standbeen is in de knie licht gebogen en wordt dicht naast de bal gezet. Het been waarmee de bal wordt gestopt, brengt men losjes enigszins achteruit, de voet moet men daarbij zodanig draaien, dat de gehele binnenkant van de voet front maakt in de richting van de bal. Hoe harder de bal aankomt, hoe losser de voet. Het bovenlichaam is licht voorover gebogen, de armen worden gebruikt om het evenwicht te bewaren.

Nadat de bal is gestopt, moet deze zo snel mogelijk worden teruggeplaatst naar de leider met de binnenkant van de rechter- (linker-) voet.

A 9. Opvangen van de bal in de maagstreek, daarna opbrengen en plaatsen

Hoewel het stoppen van de bal met de voeten meestal de voorkeur verdient, doen zich toch meermalen in een wedstrijd omstandigheden voor, dat men niet in de gelegenheid is de bal zodanig onder contrôle te brengen. In dergelijke gevallen zal men door de bal in de maagstreek op te vangen deze in het bezit kunnen nemen.

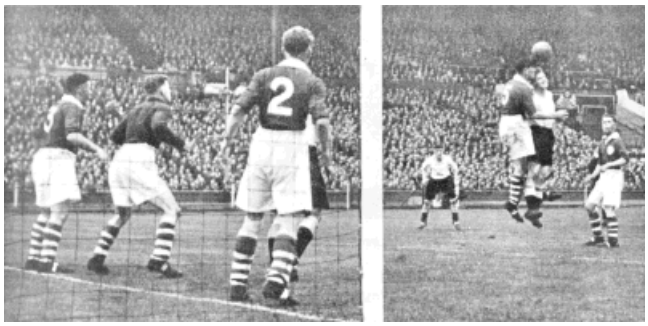
Ook dit dient te worden aangeleerd en beoefend. Vele jonge spelers vooral zijn angstig om de bal met het lichaam te stoppen, omdat zij bang zijn voor pijn. Indien echter het leder op de goede wijze in de buik- en maagstreek wordt opgevangen, behoeft men het zg. pijndoen niet te vrezen.

Als oefening kan de volgende oefenstof worden aanbevolen:

De bal wordt de speler toegeworpen, zodanig dat deze enkele meters voor hem op de grond komt. De speler loopt snel toe en brengt op het moment, dat de bal van de grond opstuit, z'n bovenlichaam over de

Stopperspil contra middenvoor. Hoe Roozen in de wedstrijd Nederland-België op 12 Mei 1946 door de Belgische spil gedekt werd.

Opstellingstactiek in een Engelse League-match. Goede bescherming van het doel. De beide achterspelers (2 en 3) naast de doelman in het doel. De stopperspil (5) poogt de middenvoor van de tegenpartij het koppen te beletten.

Met één hand houdt Kluit (Haarlem) met lang uitgestrekte arm het gevaarlijke schot uit zijn doel.
Technisch juiste handeling van de doelman.

bal. Deze wordt nu in de buik- en maagstreek opgevangen en valt daarna voor de speler neer. De voeten staan ongeveer op één lijn en zijn iets gespreid, het lichaamsgewicht rust op de voetzolen.

De buik- en maagspieren worden ingetrokken en gespannen, de adem wordt ingehouden, op het moment dat de bal opgevangen wordt. De armen worden zijwaarts gebracht, in de eerste plaats om geen 'hands' te maken en in de tweede plaats om het evenwicht te bewaren.

Door het op tijd spannen van de buik- en maagspieren kan men een harde bal opvangen, zonder dat dit pijn veroorzaakt, of andere nadelige gevolgen kan hebben. Nadat de bal op deze wijze is gestopt, wordt hij snel enkele meters opgebracht (gedribbeld) en daarna zuiver geplaatst naar degene, die de bal heeft toegeworpen.

Opgemerkt wordt hierbij nog, dat het ook bij het oefenen vele malen zal voorkomen, dat de bal niet precies in de maagstreek kan worden opgevangen, maar dat deze tegen dijbeen, knie of onderbeen komt door o.a. oneffenheid van het veld, niet hoog genoeg opstuiten van de bal, enz., doch hierbij moeten we bedenken, dat het er in een wedstrijd om gaat, dat de bal in het bezit en onder directe contrôle komt van de speler, en dat is de hoofdzaak.

A 10. Stoppen van de bal met het hoofd, daarna opbrengen en plaatsen.

De bal wordt de speler hoog toegeworpen en wel zodanig, dat deze enkele meters voor hem op de grond neerkomt. De speler loopt naar de plaats waar de bal op de grond komt en houdt deze goed in het oog. Als de bal van het opstuiten weer omlaag komt, moet deze worden opgevangen met het hoofd.

Daartoe wordt één voet min of meer vooruit geplaatst en de bal met de bovenkant van het voorhoofd gestopt, zodanig dat deze voor de voeten neervalt en dan onmiddellijk met de binnenkant van linkerof rechtervoet wordt meegenomen. Bij het stoppen met het hoofd het lichaam zodanig meegeven, dat de bal van het hoofd niet te hoog opstuit, want dan heeft hij immers meer tijd nodig omlaag te komen. Daardoor zouden we een speler van de tegenpartij meer kans geven om te hinderen.

Na de bal snel enkele meters te hebben meegenomen (gedribbeld), wordt deze met de binnenkant van de voet teruggeplaatst.

Wij kunnen deze oefening beschouwen als de voorbereiding van het stoppen van een hoge bal met het hoofd zonder deze eerst te laten stuiten; dit laatste eist meer technische vaardigheid en wij kunnen het daarom alleen laten beoefenen door meer gevorderde spelers.

Opgemerkt wordt, dat deze wijze van stoppen in een wedstrijd alléén

kan worden toegepast, als de speler volkomen vrij staat. Toch is het een zeer nuttige oefening om bij de spelers de technische vaardigheid te vergroten.

A 11. Hoge bal rechtstreeks rechts en links plaatsen (drop kick)

De bal wordt de speler toegeworpen, zodanig dat deze recht voor hem neervalt.

U i t v o e r i n g : Op het moment, dat de bal de grond raakt, zet de speler zijn rechter- (linker-) been als standbeen naast de bal in de knie licht gebogen. Het andere been wordt tegelijkertijd even naar achteren gebracht en de volle binnenkant van de voet maakt front naar de bal. Het bovenlichaam helt licht voorover en de armen worden gebruikt om mede het evenwicht te bewaren. Door nu op het juiste ogenblik (dit is wanneer de bal de grond raakt) het naar achteren gebrachte been met een korte beweging naar voren tegen de bal te brengen, wordt deze langs de grond teruggeplaatst. De binnenkant van de voet moet wijzen in de richting waarheen de bal moet.

A 12. Oefening in het plaatsen met drie spelers

Drie spelers stellen zich met een willekeurige tussenruimte naast elkaar op; dus bv. A, B en C.

Zij krijgen de opdracht de bal gezamenlijk op te brengen. A plaatst met de binnenkant van de linkervoet voor B. B loopt toe en stopt de bal met de binnenkant van zijn rechtervoet en geeft daarna met de binnenkant van de linkervoet naar C. C is inmiddels mee opgelopen. C geeft nu zonder stoppen met de binnenkant van de rechtervoet terug voor B. Nu stopt deze met de binnenkant van de linkervoet en geeft met de binnenkant van de rechtervoet aan A, deze nu weer zonder te stoppen met de binnenkant van de linkervoet terug naar B, enz.

De beide buitenspelers (hier A en C) plaatsen dus de bal telken male zonder te stoppen naar de middenvoor (B). Hierbij dient opgemerkt, dat als A en C de bal foutief krijgen aangegeven zodat hij opzij of achter hen komt, deze spelers toch moeten trachten de bal zonder te stoppen terug te geven, echter nu met de binnenkant van resp. rechter- en linkervoet.

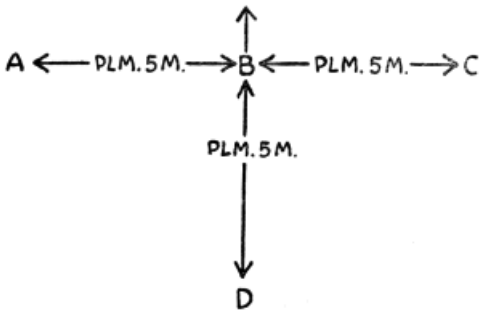
Verder zal de leider de spelers van plaats laten verwisselen en ook de onderlinge tussenruimte laten veranderen, dit laatste om te leren over elke afstand nauwkeurig aan te geven, waarbij er steeds op gelet wordt, dat de bal wordt geplaatst in de vrije ruimte voor de medespeler.

Het is eveneens van belang, dat de leider er op let, dat de onderlinge

tussenruimte, waarmee begonnen wordt, tot het einde gehandhaafd blijft.

A 13. Opbrengen van de bal door vier spelers

Vier spelers stellen zich op als hieronder is aangegeven:

Zij krijgen de opdracht de bal gezamenlijk op te brengen. A plaatst met de binnenkant van de linkervoet voor B. B loopt toe en stopt de bal met de binnenkant van zijn rechtervoet. Hiertoe brengt hij zijn rechtervoet even links naast en boven zijn linkervoet. De bal blijft nu links van hem liggen. A, B en C lopen door en D, die is gevolgd, loopt nu snel op de bal toe en plaatst deze met de binnenkant van de linkervoet achter B langs voor C. C plaatst nu met de binnenkant van de rechtervoet naar B. Deze moet de bal stoppen met de binnenkant van de linkervoet, daartoe brengt hij deze rechts naast en boven de rechtervoet. De bal blijft rechts van hem. D loopt weer toe en plaatst met de binnenkant van de rechtervoet achter B langs naar A. Deze weer met de binnenkant van de linkervoet naar B, enz.

A 14. Oefening in het plaatsen met spelers in een kring

Zes à zeven spelers staan in een kring opgesteld, de leider bevindt zich in het midden daarvan. Hij deelt de spelers mee, dat zij, zoals zij nu staan opgesteld, zich moeten indenken, dat ieder van hen aan de linkerzijde gedekt is, omdat zich daar een speler van de tegenpartij bevindt. Daarom is het noodzakelijk, dat als de oefenmeester uit het midden de bal aan gaat geven dit zodanig moet geschieden, dat de bal steeds wordt geplaatst naar het rechterbeen van de spelers, althans aan hun rechterzijde. In dit geval kan toch bij het verwerken van de bal het lichaam geplaatst worden tussen de aanvallende spe-

ler en de bal. Wordt de bal echter naar het linkerbeen aangegeven, dan bezorgen wij de tegenpartij een even grote kans de bal te bemachtigen.

Ook de leider in het midden van de kring is aan de linkerzijde gedekt. De spelers, die nu om beurten de bal op het rechterbeen krijgen aangegeven, moeten nu zonder stoppen de bal terug plaatsen op het rechterbeen van de leider. Het plaatsen geschiedt met de volle binnenkant van de voet. Hierbij te zorgen, dat de bal langs de grond wordt aangegeven. Dit bereikt men door het standbeen te zetten naast de bal en het bovenlichaam iets over de bal te brengen.

De leider in het midden van de kring geeft elke bal zonder te stoppen door naar een volgende speler, de kring l i n k s omgaande.

Vervolgens dezelfde oefening, maar nu links aangeven (rechterkant is gedekt), uit het midden de kring rechts omgaande.

De middellijn van de cirkel ook bij deze oefening wijzigen om over grote en kleine afstanden nauwkeurig te leren plaatsen.

Ook zal de leider zijn plaats in het midden om beurten laten innemen door één van de spelers, hetgeen van hun geoefendheid afhangt.

A 15. Oefening in het plaatsen, stoppen en doorgeven van de bal

De spelers, vijf à zes, staan in een kring opgesteld. Eén van hen heeft de bal en krijgt opdracht deze te plaatsen naar zijn linker buurman. Hierbij heeft hij te zorgen, dat de bal v ó ó r deze wordt aangegeven en langs de grond. Het aangeven moet gebeuren met de volle binnenkant van de rechtervoet, door het standbeen dicht bij de bal te zetten en het bovenlichaam iets over de bal te brengen.

De speler, die de bal krijgt aangegeven, blijft niet staan tot de bal bij hem is, maar komt de bal tegemoet. Hij moet hem stoppen met de binnenkant van de linkervoet en dan snel met de binnenkant rechts doorgeven naar de speler links van hem en zo vervolgens.

Daarna krijgen wij dezelfde oefening, maar nu de bal rechts de kring omgaande, dus links aangeven en rechts stoppen.

Als in het zuiver aangeven en plaatsen een zekere vaardigheid is verkregen, laten wij deze oefening uitvoeren met twee ballen, die in tegenovergestelde richting de kring rondgaan.

Als wij dan tenslotte ook het tempo van handelen opvoeren en eveneens de afstand tussen de spelers onderling wijzigen, zal ook deze eenvoudige oefening nuttig zijn.

A 16. Oefening in het schieten

Hoewel het schieten van een stilliggende bal in een wedstrijd niet

zoveel voorkomt - alleen bij vrije schoppen, strafschoppen, doelschoppen - is het toch nuttig dit te beoefenen als voorbereiding voor het schieten van de bewegende bal, dus het schieten op doel.

Leg 2-4 ballen of meer als hieronder aangegeven voor het doel.

De afstand van het doel hangt af van de capaciteiten van de spelers; hoe groter en geoefender de spelers zijn, hoe verder men dan ballen van het doel kan neerleggen. Reeds bij het neerleggen van de ballen moet men er op wijzen, dat de plaats waar de bal is dichtgemaakt, van de speler af is gedraaid, teneinde een afwijking bij het schieten te voorkomen.

Het is zeker de moeite waard, daarop bij het nemen van een vrije schop te letten.

De speler krijgt nu de opdracht de ballen één voor één in het doel te schieten. Daartoe neemt hij een korte aanloop, schiet de eerste bal bv. rechts, de tweede links, enz. Het is nu in de eerste plaats de kunst de ballen met een strak schot in het doel te schieten. Om dit te bereiken dient:

1e. Het standbeen n a a s t de bal te worden gezet, waardoor men de bal laag houdt.

2e. Het schietende been naar achteren te worden gebracht, het onderbeen in de knie achterwaarts gebogen, de punt van de voet omlaag gericht. Dan volgt uit deze houding een krachtige beweging van het been naar voren, zodanig, dat de bal met de w r e e f wordt weggeschoten, de punt van de voet blijft daartoe omlaag gericht.

3e. Onmiddellijk daarna met vlugge, kleine pasjes (deze zijn nodig om het standbeen goed naast de bal te kunnen zetten) doorlopen en de volgende bal met het andere been schieten, enz.

4e. Zodra alle ballen op het doel zijn geschoten, dient er vooral op te worden gewezen, dat de speler, nadat de ballen weg zijn, niet blijft staan, maar dat hij onmiddellijk doorloopt in de richting van het doel, om eventueel elke bal, die van paal, lat of doelman in het veld terug komt, ogenblikkelijk in het doel te schieten.

Dit is om de spelers er aan te wennen, in een wedstrijd na het schieten niet te blijven staan toezien, doch direct te reageren op een bal, die van het doel in het veld terug komt.

Dit is een eenvoudige, doch zeer nuttige oefening, want in de practijk blijkt, dat maar weinig spelers met beide benen goed kunnen schieten. Vooral bij het schieten met het zg. verkeerde been de punt van de schoen omlaag houden, zodat de bal met de volle wreef geraakt wordt, is een moeilijke opgave, daar velen bang zijn hierbij in de grond te trappen. Toch dient men dit eerst goed onder de knie te hebben, alvorens met succes aan de volgende schietoefeningen te kunnen deelnemen, nl. het op doel schieten van ballen, die op verschillende wijzen worden aangegeven.

A 17. Oefening in het ingooien

Ook het ingooien mag op het oefeningsprogramma niet gemist worden: Lichaamsoefeningen ter inleiding van hetgeen verder op het oefenuur te gebeuren staat, dienen in het algemeen tot verbeteren van de lichaamstechniek, maar kunnen tevens worden gebruikt als oefening voor het ingooien.

Wij kunnen daartoe de volgende oefening aanbevelen.

Uitgangshouding: gewone stand.

O p t e l é é n : speler brengt rechter- of linkerbeen iets achterwaarts, bukt zich en grijpt de bal, die voor hem op de grond ligt (in gedachte althans), met beide handen vast. De knieën worden min of meer gebogen.

(Het is goed er op te wijzen, dat de speler, zodra hij de bal vast heeft, in het veld kijkt, om te zien wie hij direct het leder zal toewerpen).

O p t e l t w e e : romp wordt opgericht en achterwaarts gebogen, de armen volgen deze beweging, zodat zij nagenoeg gestrekt boven het hoofd gebracht worden.

O p t e l d r i e : romp en armen worden met een zwaai naar voren gebracht, zodanig, dat een gooiende beweging ontstaat. (Hierbij vooral er op te letten dat een deel van elke voet op de grond blijft).

Op tel vier: uitgangshouding wordt aangenomen op het voorste been.

De oefenmeester zal langzamerhand deze vormen vlugger in elkaar over laten gaan, zodat tenslotte een aanéénsluitende uitvoering ontstaat.

Op deze wijze leren de spelers niet alleen foutloos ingooien, maar door veelvuldig oefenen zal men ook verder leren inwerpen.

Hierna of later zal dezelfde oefening moeten plaats vinden met de bal, c.q. in groepen die elkaar de bal toewerpen en verder staan de leider diverse andere middelen ten dienste (wedstrijdjes in het inwerpen enz.) om ook deze eenvoudige oefening aantrekkelijk te maken.

Het zal nodig zijn, de spelers te leren, dat ze de bal met beide handen zo moeten vastpakken, dat deze, op het moment waarop hij boven het hoofd wordt losgelaten, met de vingertoppen een extraduw kan worden meegegeven. Een juiste balans van de bal in en op de handen is daarvoor wel noodzakelijk.

A 18. Speciale oefening voor doelverdedigers

Het is gewenst doelverdedigers afzonderlijk te trainen, op grond van hun geheel aparte en ook zeer belangrijke taak. Wij laten daartoe hier een oefenschema volgen voor zulk een speciale training.

De oefeningen vangen aan met enkele algemene loop-, spring-, starten lenigheidsoefeningen gedurende plm. 10 minuten.

Hierna laat men zonder de bal de volgende oefening uitvoeren:

Springen hoog met twee handen boven het hoofd. (Hierbij wordt verondersteld, dat de doelman een hoge bal grijpt om hem daarna snel in veilige positie te brengen; het in veilige positie brengen is de bal klemvast in de maagstreek vast hebben);

springen hoog met rechtervuist boven het hoofd;

springen hoog met linkervuist boven het hoofd. (Hierbij aangegeven het wegstompen van de bal);

vallen naar rechts met gestrekte rechterarm;

vallen naar links met gestrekte linkerarm. (Hierbij wordt verondersteld het uitvallen naar ballen in de hoek);

vallen op rechterknie en vlug opstaan;

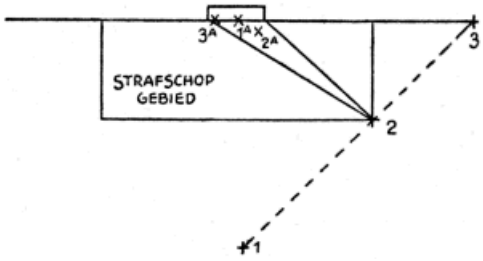
vallen op linkerknie en vlug opstaan;

met gestrekte romp voorwaarts buigen. (Hierbij wordt aangenomen, dat de doelman de bal langs de grond stopt en opstaande deze wederom in veilige positie brengt).

Dit zijn dus alle houdingen en bewegingen, die de doelman bij het stoppen van ballen moet maken. Ze worden klassikaal onderwezen en nemen ook plm. 10 minuten in beslag.

Vervolgens gaan wij naar het doel en leren het innemen van de juiste opstelling. De doelman stelt zich daartoe midden in het doel op, de oefenmeester plm. 40 m recht tegenover hem in het veld. Deze laatste verplaatst zich nu via een lijn, getrokken over de hoek van het strafschopgebied naar de hoek van het veld (de hoekvlag). Hierbij moet de doelman zich indenken, dat hij van de plaats, waar de oefenmeester zich op een bepaald moment bevindt, een schot op zijn doel kan verwachten. Hij moet zich nu steeds zodanig opstellen, dat zijn doel geheel beschermd is. Zie de tekening als voorbeeld.

Laat de doelman in het veld zich over deze lijn verplaatsen om hem ook van die zijde de goede opstelling aan te tonen (zie tekening).

Oefenmeester plm. 40 m midden voor het doel (1).

Opstelling doelman in het midden van het doel (1^A).

Als de oefenmeester zich verplaatst naar punt 2, d.i. hoek strafschopgebied, volgt de doelman langzaam naar links tot hij is aangekomen bij punt 2^A, waar hij tevens naar voren gaat om beide hoeken van zijn doel met een uitval te kunnen beschermen. Verplaatst de oefenmeester zich nu naar punt 3, d.i. de hoek van het veld, dan moet de doelman dienovereenkomstig zijn opstelling wijzigen door achteruit te gaan om ten slotte opstelling 3^A in te nemen.

Daarna geven wij bv. de doelverdedigers oefeningen met de bal, die zij onder elkaar kunnen uitvoeren en waarbij de oefenmeester de nodige aanwijzingen geeft.

Bv. baloefeningen voor twee man:
bal gooien hoog voor;
bal gooien op borsthoogte;
bal gooien langs de grond;
strakke bal boven het hoofd.
Daarbij stellen de twee doelverdedigers zich tegenover elkaar op met

een afstand van 4 à 5 m en werpen elkaar om beurten de bal toe als hierboven is aangegeven.

Zij moeten deze ballen stoppen en daarna snel in veilige positie brengen.

Dezelfde oefeningen kunnen worden gedaan, maar nu lopende om het veld eveneens met twee man. Op deze wijze kunnen wij dus verscheidene doelverdedigers tegelijkertijd een nuttige training geven alvorens tot de oefening in het doel over te gaan.

Oefening in het doel.

De oefenmeester zal de doelman alle mogelijke ballen toewerpen (later schieten), die hij dan op de juiste wijze moet stoppen en verwerken. Vooral aan dit verwerken moet eveneens de nodige zorg worden besteed. Hierbij is het nuttig telken male voor een bepaalde afstand een speler op hem te laten inlopen. Het verwerken moet zodanig geschieden, dat de doelman leert zo snel mogelijk de bal met een verre trap in zijn voorhoede te doen belanden.

Hij moet hierbij trachten één van zijn vleugelspelers te bereiken en wel de vleugelman aan de tegenovergestelde zijde als waarvan de aanval kwam.

Ook het onderscheppen van lage en hoge voorzetten dient te worden beoefend, waarbij er op moet worden gewezen, dat de doelman de bal tegemoet moet gaan (zie tekening).

Het trappen van de doelman dient eveneens apart te worden beoefend, zowel met het linker- als met het rechterbeen en wel op de volgende manieren:

1e. stilliggende bal van de grond;

2e. bal uit de hand;

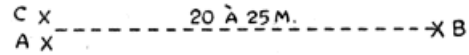
3e. door middel van de zg. ‘drop kick’, waarbij, zoals reeds eerder meegedeeld, de bal, nadat men hem uit hand op de grond heeft laten vallen, wordt weggeschoten op het moment dat het leder de grond raakt. Deze wijze van wegwerken is zeer nuttig, bv. met sterke tegenwind, omdat men dan de bal betrekkelijk laag kan houden en hem daardoor verder weg krijgt. Ook het plaatsen van de bal is hierbij gemakkelijker.

Als dan tenslotte nog enige aandacht besteed is aan het ver werpen van de bal en aan het houden van strafschoppen, is dit oefenschema compleet.

Schema B

B 1. Dribbeloefeningen en oefening in het overnemen van de bal

Drie spelers A, B en C stellen zich op zoals hieronder aangegeven:

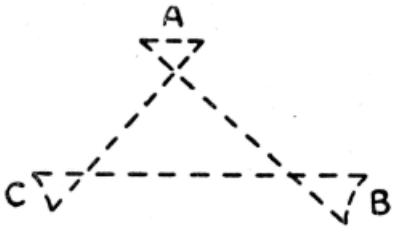
A heeft de bal. Op signaal (teken) van de leider dribbelt hij de bal met de rechtervoet naar B. B staat klaar om de bal snel over te nemen met de binnenkant van de rechtervoet. A laat op dit moment de bal los en passeert B aan de rechterzijde. B dribbelt de bal naar C, C neemt over en brengt de bal naar A, enz.

Daarna links dribbelen en passeren aan de linkerkant van de speler, die de bal overneemt.

(In deze oefening leert de speler dus o.m. ook het afnemen van een bal).

B 2. Oefening in het stoppen en gelijktijdig voor de andere voet brengen

Drie spelers A, B en C stellen zich in een driehoek op zoals de tekening aangeeft, de afstanden tussen de spelers naar verkiezing.

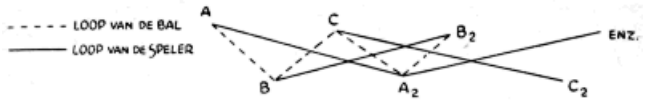

A heeft de bal en plaatst deze zodanig dat hij aan de linkerzijde binnen het bereik van B komt. B loopt toe en stopt de bal met de binnenkant van de linkervoet zodanig, dat hij voor zijn rechterbeen komt en geeft met dit been de bal door naar C. C stopt weer links voor het rechterbeen en plaatst rechts naar A, enz.

Bij het tweede gedeelte van deze oefening plaatst A links naar C. C stopt rechts voor linkerbeen en plaatst naar B, enz.

In deze oefening leren de spelers al stoppende de bal vrij maken voor een aanvallende tegenstander.

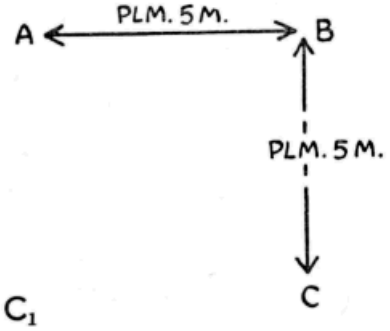
B 3. Oefening in het stoppen en aangeven van de bal door drie spelers, die telkens van plaats veranderen

A heeft de bal en plaatst deze met de binnenkant van de rechtervoet naar B. A start en sprint tegelijkertijd naar A_2 en wel zodanig dat op het moment dat B de bal ontvangt, A **voor** B langs gaat. B stopt met binnenkant rechtervoet en plaatst met binnenkant linkervoet naar C en verplaatst zich snel naar B_2. C stopt met binnenkant linkervoet en plaatst binnen-rechts naar A_2 en loopt zelf naar C_2, enz.

In deze oefening leren de spelers o.m. het verwisselen van plaats, van belang voor de ‘switch’ en voor positiespel in het algemeen.

B 4. Oefening in het koppen van de bal naar links en rechts door drie spelers

A heeft de bal en werpt deze naar B. B moet nu de bal doorkoppen naar C. Denk er om: ook bij het koppen naar links of rechts wordt de bal met het **voorhoofd** in de gewenste richting verplaatst. C vangt de bal op en verplaatst zich naar C_1 en werpt vandaar naar A. A kopt naar B en B verplaatst zich en werpt naar C, enz.

Het tweede gedeelte van deze oefening is het koppen naar rechts en nu verplaatsen zich de spelers links omgaande.

B 5. Oefening in het stoppen van de bal met het hoofd en terug koppen door twee spelers

Spelers A en B stellen zich tegenover elkaar op met een tussenruimte van plm. 4 à 5 meter.

A heeft de bal en werpt deze naar B. B moet de bal stoppen met het hoofd. Daartoe wordt één voet min of meer vooruit geplaatst en de bal met de bovenkant van het voorhoofd opgevangen. Bij het stoppen met het hoofd het lichaam zodanig meegeven, dat de bal niet te hoog opstuit. Vervolgens kopt B nu de bal naar A, A stopt met het hoofd en kopt weer naar B enz.

Deze oefening is vooral nuttig, omdat de spelers hierbij het **wegslaan** van de bal leren.

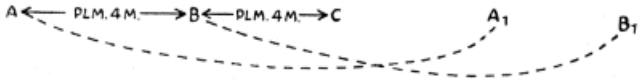
B 6. Koppen in het doelvlak met een toegeworpen bal (Speciaal voor voorhoedespelers)

De spelers stellen zich ongeveer op de rand van het strafschopgebied op, de oefenmeester (leider) enige meters links of rechts van het doel. De oefenmeester werpt nu de bal op verschillende wijzen hoog voor het doel, de spelers moeten om beurten toelopen en de bal **laag** in het doel koppen. Hiertoe moeten zij trachten als het ware boven de bal uit te springen en hem bij het wegslaan boven het midden te raken. Bij het opspringen afzetten met één been.

Deze oefening kan men combineren met een oefening voor de doelman, die moet trachten de op zijn doel gekopte ballen te stoppen en te verwerken.

B 7. Koppen (wegslaan) van een toegeworpen bal (Speciaal voor achterhoedespelers)

Drie spelers stellen zich achter elkaar op, zoals de tekening aangeeft.

B heeft de bal en werpt deze naar A. A moet nu de bal wegkoppen (wegslaan) over B heen naar C.

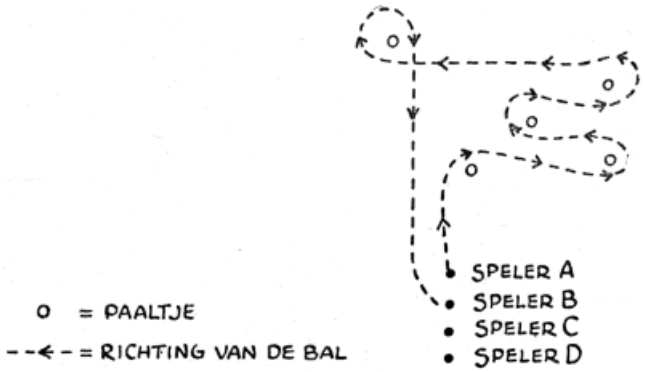
Nadat A de bal heeft gekopt, verplaatst hij zich snel naar A_1. C heeft de bal gevangen en werpt nu naar B, die zich inmiddels heeft omgedraaid. B kopt over C heen naar A en verplaatst zich naar B_1. A vangt de bal en werpt door naar C, die zich inmiddels heeft omgedraaid, enz.

Bij deze oefening leren de spelers met het hoofd ‘opruimen’ van de bal, hetgeen vooral achterspelers te pas komt. Hiertoe moet men de

bal even onder het midden raken, c.q. opspringen en afzetten met één been.

B 8. Hindernisdribbel, rechts en links om 5 paaltjes

De opstelling volgt uit onderstaande tekening.

Speler A heeft de bal en begint te dribbelen met het rechterbeen, passeert daarbij paal 1 met de buitenkant van die voet, paal 2 met de binnenkant, paal 3 met de buitenkant, paal 4 met de binnenkant en paal 5 rechts omgaande met de buitenkant van de voet. Vervolgens brengt hij de bal links van het uitgangspunt terug en plaatst het leder met de binnenkant van de rechtervoet voor speler B. Deze neemt de bal over en gaat dezelfde weg als A en geeft aan het einde over aan C, enz. A en B enz. sluiten zich achter aan.

Bij het linksdribbelen wordt het 1e paaltje met de binnenkant van de voet genomen, het 2e met de buitenkant, het 3e met de binnenkant, het 4e met de buitenkant en tenslotte het 5e paaltje weer met de binnenkant.

Het is de bedoeling deze hindernissen zo snel mogelijk af te leggen en daarbij elk paaltje zo kort mogelijk te passeren.

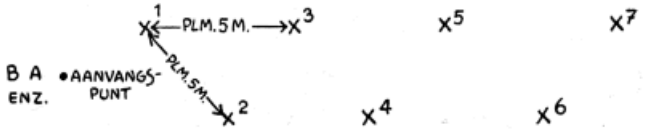
B 9. Oefeningen om schijnbewegingen aan te leren

I. De spelers stellen zich op vlak achter een stilliggende bal. Op aanwijzingen van de oefenmeester plaatsen zij het rechterbeen voor het linkerbeen langs over de bal, vervolgens plaatsen zij het linkerbeen voor het rechterbeen langs over de bal. Kalm aan beginnen en

geleidelijk het tempo van deze handeling versnellen. In de aanvang mogen de spelers nog naar de bal kijken, later niet meer.

Als tweede gedeelte van deze oefening nemen de spelers op een signaal (teken) van de leider de bal al dribbelend met het rechterbeen mee naar links, op signaal moeten zij nu snel rechts overstappen en de bal met de binnenkant van de linkervoet meenemen (dribbelen) naar rechts. Op het volgende signaal links overstappen en dan rechts dribbelen naar links, enz.

Tenslotte doen wij deze oefening met behulp van 7 à 8 dribbelpaaltjes, die zigzagsgewijze worden opgesteld (zie tekening).

Speler A begint bij het aanvangspunt even schuinrechts voor paal 1 en dribbelt met de rechtervoet naar pl. 1, even voor dit paaltje moet de schijnbeweging naar links worden gemaakt, door het rechterbeen over de bal te halen om daarna de bal snel mee te nemen met de linkervoet naar rechts in de richting van pl. 2. Vlak voor pl. 2 overstappen met linkerbeen naar rechts (schijnbeweging naar rechts), gevolgd door het meenemen van de bal met rechterbeen naar links in de richting van pl. 3, enz.

Bij het uitvoeren van een schijnbeweging speelt de gehele lichaamshouding, dus ook die van de romp, een voorname rol. Zelfs door een blik van de ogen kan men een tegenstander misleiden.

II. Zes à zeven spelers zijn in een kring opgesteld plm. 5 m. van elkaar. A heeft de bal en plaatst deze met de binnenkant van de linkervoet naar B, die rechts van hem staat. Het plaatsen moet geschieden langs de grond en voor de man. B loopt op de bal toe en stopt het leder met de binnenkant van de rechtervoet. Onmiddellijk na het stoppen maakt B een schijnbeweging (schijntrap) naar links. Dit geschiedt door het rechterbeen min of meer over de bal te halen en mede door de houding van het bovenlichaam de indruk te vestigen, dat B de bal plaatst naar links. Hij geeft echter de bal door met de binnenkant van de linkervoet naar C, die rechts van hem staat, enz.

Daarna dezelfde oefening andersom. A plaatst nu met de binnenkant van de rechtervoet naar links. De speler, die links van A staat, loopt toe en stopt de bal met de binnenkant van de linkervoet, waarna hij onmiddellijk een schijnbeweging (schijntrap) maakt naar rechts, door

het linkerbeen min of meer over de bal te brengen en mede door de houding van het bovenlichaam de indruk vestigt, dat hij de bal naar rechts zal afgeven. Hij plaatst echter met de binnenkant van de rechtervoet naar links, enz.

III. Drie spelers A, B en C staan opgesteld zoals de tekening aangeeft.

A heeft de bal en plaatst deze met de binnenkant van de rechtervoet langs de grond zodanig, dat het leder enkele meters rechts van B aankomt. B, die met het gezicht naar A staat, start snel naar de bal en neemt, als hij vlak bij de bal is, een zodanige lichaamshouding aan, dat hij de indruk doet vestigen, dat hij de bal zal stoppen. Hij laat echter het leder op dit moment voor hem langs gaan (zonder het aan te raken), wendt zich snel rechts om, start de bal achterna en plaatst deze met de binnenkant van de linkervoet door naar C. C stopt de bal en B stelt zich wederom in het midden tussen A en C op. Nu plaatst C rechts naar B en geeft B na het uitvoeren der schijnbeweging door naar A, enz.

Daarna wordt de bal door A en C links naar B geplaatst. B wendt zich dan na het uitvoeren van de schijnbeweging links om en geeft de bal met de binnenkant van de rechtervoet door.

Om beurten krijgen ook A en C een plaats in het midden.

B 10. Oefening om in de doelmond te leren schieten

De spelers stellen zich op plm. 40 m. voor het doel. De oefenmeester (leider) gooit of plaatst de bal zodanig, dat deze voor de spelers uit rolt in de richting van het doel. De speler, die aan de beurt is, moet nu snel naar de bal starten en deze hard in het doel schieten.

Schieten met de wreef van de voet en de bal laag houden door het standbeen te zetten naast de bal en het lichaam min of meer over de bal. Voor de goede richting van het schot is het nodig, dat de speler zich recht achter de bal bevindt.

Nadat de bal op het doel geschoten is, loopt de speler door in de richting van het doel om een mogelijk van lat, palen of doelman terug komende bal direct weer in te schieten.

Deze oefening moet natuurlijk zowel met het rechter- als het linkerbeen worden beoefend.

Hoofdstuk II

Voetbal-gymnastiek

DIT boek, dat de techniek en tactiek van het voetbalspel volledig beoogt te behandelen, zou niet compleet zijn als het ook niet iets over voetbal-gymnastiek zou zeggen. De bedoeling en betekenis daarvan worden uitvoerig uiteengezet in 'Opvoeding door en tot de Voetbalsport', door L.D.E.J. Kramer. Het vak is reeds onderwezen op de eerste cursus, die in 1930 voor het vormen van spelleiders (de zg. cursus voor candidaat-oefenmeester) werd gehouden.

De betekenis van gymnastische oefeningen voor voetballers is al lang bekend; zij werden gedaan ter afwisseling met bv. loopoefeningen.

Toen de Zuidamerikaanse voetballers, die op de Olympische Spelen van 1928 te Amsterdam zulk een bijzonder goede indruk maakten, vooral ook door hun prachtige lichaamstechniek, hier te lande vertoefden, kon men hen dikwijls bij hun training gadeslaan en dan zag men, dat zij in hoofdzaak gymnastiek deden. Hun van nature toch al zeer goed gebouwde en lenige lichamen kregen daardoor telkens opnieuw weer een goede beurt.

In ons land werd er eigenlijk pas systematisch mee begonnen toen in het voorjaar van 1934 de Technische Commissie de voor het Nederlands elftal in aanmerking komende spelers niet alleen op het veld liet trainen, maar ze ook eens per week in een Haagse gymnastiekzaal liet samenkomen om daar aan wat toen algemeen 'indoortraining' genoemd werd te doen. Die training was niet anders dan een reeks van gymnastische oefeningen, echter van zeer speciaal karakter en zuiver bedoeld als voorbereiding voor voetbalwedstrijden. Later is men dan ook terecht gaan spreken van 'voetbal-gymnastiek'. Speciaal die spieren dienen daarbij sterker en soepeler te worden gemaakt, die de voetballer voor zijn sport nodig heeft, met name de heupspieren. Men zoeke daarin geen eenzijdige oefenmethode, want

een voetballer heeft natuurlijk niet alleen zijn benen nodig, maar feitelijk zijn gehele lichaam.

Het is dus speciaal de lichaamstechniek, die door dit zeer belangrijke onderdeel van de training - hetwelk men natuurlijk niet alleen in een zaal behoeft te doen, maar dat even goed op het veld kan geschieden - wordt bevorderd en iedereen, die beseft hoeveel er hapert aan de lichaamsbewegingen van de gemiddelde Nederlandse voetballer, die van nature nu eenmaal geen lenig lichaam heeft, zal begrijpen, dat juist in ons land de voetbal-gymnastiek geducht zal moeten worden beoefend. En daar zij juist zeer geschikt ook in de zaal kan geschieden, kan zij plaats hebben als het door welke reden dan ook (duisternis, afwezigheid van kunstlicht, slecht weer, onbespeelbaar veld, vorst of sneeuw, enz.) op het veld niet mogelijk is. Men mist dan wel de gewenste baloefeningen, maar men houdt zijn lichaam in conditie en als de buitentraining en daarmee het spelen op de velden kan worden hervat, heeft men minder achterstand in te halen dan degenen, die niets aan training hebben gedaan.

Bovendien zal men zijn voetbalcapaciteiten op hoger plan kunnen brengen doordat het aanleren van schijnbewegingen veel beter kan geschieden als men zijn lichaam heeft leren beheersen door middel van een juiste voetbal-gymnastiek. En wij leggen daarbij de nadruk op ‘voetbal’, omdat voor elke sport een specifiek stelsel van oefeningen geldt, hetwelk speciaal die sport ten goede komt.

Ter inleiding van een aantal oefenschema's voor voetbal-gymnastiek, uitgegeven door de K.N.V.B., is opgemerkt, dat zulk een schema moet voldoen aan de volgende eisen:

a. het moet alle elementen bevatten, welke voor de lichaamstraining van voetballers in aanmerking komen;

b. het schema moet rekening houden met een physiologisch gewenste opeenvolging van oefengroepen.

Een algemeen schema heeft in onderwijskundig opzicht betekenis, doordat:

a. het een vaste lijn geeft bij het oefenen;

b. het de mogelijkheid opent om voor ieder der te vermelden rubrieken oefenstof te kiezen, welke overeenkomt met de leeftijd der spelers;

c. het de mogelijkheid schept om, met behoud van beoogde waarden, opeenvolgende oefenlessen te variëren en te verzwaren.

Aan bedoelde uitgave van de K.N.V.B. ontlenen wij voorts het volgende.

Algemeen schema

I. Inleidende loop- en springoefeningen (doel: spieren ‘voorverwarmen’ en aandachtsconcentratie).

II. Oefeningen voor algemene bewegelijkheid.
III. Speciale oefeningen voor spierontspanning (soepelheid van bewegen).
IV. Oefeningen voor algemeen uithoudingsvermogen (orgaanoefeningen: hart en ademhalingsorganen).
V. Oefeningen in het snel reageren.
VI. Oefeningen voor het uithoudingsvermogen van de onderste ledematen.
VII. Oefeningen voor de strekkracht van been- en bekkenspieren.
VIII. Rekkingsoefeningen voor been- en bekkenspieren.
IX. Snelheidsoefeningen voor de onderste ledematen.
X. Practische oefeningen (vallen en opstaan, duikelen, opspringen, starten, keren).

Ieder onderdeel circa 5 minuten.

Afgezien van het feit, dat ten behoeve van jeugdelftallen lichtere oefenstof kan worden gekozen, kan eventueel rubriek IV van het schema voor deze spelers worden overgeslagen, aangezien het resterende geheel van ongeveer 45 minuten oefenen reeds voldoende beroep doet op het uithoudingsvermogen van spelers en jeugdelftallen.

Lesschema I

I.	1.	De deelnemers staan in frontrij.
	2.	Met sprong ½ draai rechts.
	3.	Gedurende 1 zaalronde gewoon gaan en op afstand komen.
	4.	Looppas gedurende 4 zaalronden.
	5.	Op iedere 5 deelnemers 1 voetbal. Looppas, waarbij de bal door de bezitter ongeveer 2 m wordt hoog geworpen. De volgende deelnemer vangt. Duur 2 zaalronden.
	6.	Looppas, waarbij de bal door de bezitter wordt opgeworpen, gekopt en opgevangen. Daarna wordt de bal circa 2 m hoog geworpen en opgevangen door de volgende

		deelnemer. Duur 3 zaalronden.
II.	1.	Opstellen in frontkolom van 3 of 4; ⅛ draai links.
	2.	Met sprong spreidstand zijwaarts. Romp naar links draaien en buigen met beide handen bij linker voet. Gedurende 4 tellen een verende beweging uitvoeren; romp omrollen met beide armen hoog, daarna naar rechts draaien en buigen met handen bij rechtervoet en de verende beweging weer 4 tellen uitvoeren. Het geheel zesmaal.
	3.	De benen zijn gespreid als bij vorige oefening. Stand op de voorvoeten, armen hoog. Romp achterwaarts buigen, knieën licht gebogen, bekken naar voren; trachten afwisselend de linkerhand op de

		rechterhiel, daarna de rechterhand op de linkerhiel te plaatsen. Tweemaal.
III.	Opstelling als bij II.	
	1.	Voeten evenwijdig met 2 handbreedten tussenruimte.
		Linkerarm hoog. Arm laten **vallen** met doorslingeren. 4 maal.
		Rechterarm hoog. Arm laten **vallen** met doorslingeren. 4 maal.
	2.	Voeten evenwijdig met 2 handbreedten tussenruimte.
		Linkerarm hoog. Romp en arm voorwaarts laten **vallen**. De arm zwaait door met linkerhand vlak langs de grond; knieën licht meebuigen. De terugzwaai van romp en arm komt tot stand door krachtige opstoot in heup en knie.
		10 maal links.
		10 maal rechts.
IV.	1.	Met sprong ⅜ draai rechts.
	2.	Met looppas de rij vormen.
	3.	1 ronde looppas.
	4.	1 ronde ‘haasje-over’.
	5.	1 ronde gewoon gaan om te komen tot opstelling in frontrij als bij begin der oefenles.
	6.	Aan één der breedtezijden van het lokaal de gezamenlijke deelnemers opstellen in estafetteploegen van 4 of meer per ploeg.

	7.	De nos. 1 sprinten naar de overzijde van het lokaal, tikken de wand, sprinten terug en tikken no. 2 aan. De volgende nos. als no. 1.
V.	1.	Teerlingspel.
VI.	1.	De deelnemers in frontrij als bij begin der oefenles.
	2.	Met sprong ¼ draai rechts.
	3.	1 ronde looppas, gevolgd door opstellen in frontkolom van 3 of 4.
	4.	Stand op voorvoeten; knieën blijven gestrekt.
		Gedurende 60 tellen op de voorvoeten wippen.
	5.	Voeten evenwijdig op 1 handbreedte tussenruimte; armen hoog. Armen omlaag en achterwaarts zwaaien met verend meebuigen van de knieën. Bij terugzwaai van de armen de knieën strekken.
		Steeds dieper in de knieën doorveren, tot tenslotte de handen bij de zwaai van de armen de bodem raken.
		Zitvlak naar de hielen bewegen; romp slechts weinig voorover.
		20 zwaaien (soepel en ontspannen).
VII.	1.	Hoogspringen over lijn. Hurksprong met rechte aanloop.
		De lijn telkens hoger plaatsen.

VIII.	1.	Plaats innemen in frontkolom van 3 of 4, waarbij ⅛ draai links.
	2.	Zithouding. Afwisselend linker- en rechtervoet op het hoofd brengen.
	3.	Uitgangshouding: stand op aangesloten voeten.
		Hoog opspringen met tijdens opsprong benen vèr spreiden en weer aansluiten (dus vóór het neerkomen). 10 maal.
	4.	Uitgangshouding: linker been achterwaarts gesteld, armen zijwaarts.
		Linkerbeen ontspannen voor-achterwaarts zwaaien (maximale zwaai; de romp blijft rechtop). 20 maal links en 20 maal rechts.
	5.	Hurkzit met de voeten **plat** op de grond, armen voorwaarts geheven.
IX.		Opstelling blijft als bij VIII.
	1.	Looppas op de plaats.
	2.	Looppas versnellen.
	3.	Looppas vertragen.
	4.	Looppas met knieheffen.
	5.	Looppas met knieheffen versneld.
	6.	Gewone looppas op de plaats in rustig tempo.
X.	1.	Koppen naar opgehangen bal. Afstoot met één been. Bij opsprong knieën strekken.

Lesschema II

I.	1.	De deelnemers staan in frontrij.
	2.	Met opsprong ¼ draai rechts.
	3.	Gedurende 1 zaalronde gewoon gaan en op afstand komen.
	4.	Looppas gedurende 3 zaalronden. Daarna gaat no. 1 zitten met gestrekte benen, de voeten naar het midden van het lokaal. No. 2 stapt in looppas over de benen van no. 1 en gaat, één pas van no. 1 verwijderd, op dezelfde wijze zitten. De overige deelnemers handelen als de voorafgaande. Gedurende 3 zaalronden uitvoeren.
II.	1.	In looppastempo een kring vormen. Onderlinge afstand 2 passen. In snelloop slingergang, waarbij no. 1 en het middelste nummer beginnen en waarbij deze trachten zo snel mogelijk hun plaats weer te bereiken. Op fluitsignaal de beide volgende deelnemers enz.
III.	1.	Gedurende 1 zaalronde gaan op de omgangsbaan en opstellen in frontkolom van 3 of 4; daarna ⅛ draai links.

	2.	Voeten evenwijdig met 2 handbreedten tussenruimte. Beide armen hoog. Met valbeweging van romp en armen, de armen langs het linkerbeen omlaag laten slingeren; knieën licht meebuigen; vingers bij heen- en terugslingeren langs de bodem. Terugslingeren van romp en armen met stoot van heup en knie. 10 zwaaien langs het linkerbeen, daarna 10 zwaaien langs het rechter.
	3.	Linkervoet iets verder naar voren dan de rechter. Armen hoog. Met inbuigen in de knieën romp en armen laten **vallen**; armen doorzwaaien als bij vorige oefening. Terugzwaai met stoot van heup en knie. Na 2 zwaaien terugkomen tot opgerichte stand, met de armen hoog, ½ draai rechts om, waarbij de rechtervoet voor komt. Uit deze uitgangshouding weer 2 zwaaien, gevolgd door ½ draai links. Bij deze oefening de draai heen en de draai terug 5 maal. N.B.: 2 zwaaien duren 4 tellen.
IV.	1.	Met sprong ⅛ draai rechts.
	2.	Met looppas de rij vormen.
	3.	6 ronden gewone looppas.

	4.	Looppas; op fluitsignaal met opsprong linkerbeen zijwaarts slingeren; 6 maal uitvoeren.
	5.	Tijdens looppas ½ draai; doorgaan in tegengestelde richting.
	6.	Op fluitsignaal opsprong met zijwaarts slingeren van het rechterbeen; 6 maal uitvoeren.
	7.	Tijdens looppas weer ½ draai.
	8.	Looppas met hielaanslag (knieën achterwaarts); 1 zaalronde.
	9.	Gewoon gaan gedurende 1 ronde.
	10.	Snelwandelen; 4 ronden.
V.	1.	Lang springtouw. Draaien in gewone bocht. In snel tempo kort achter elkaar door de bocht lopen. (Het touw passeren van begin tot eind).
VI.	1.	Plaats innemen in frontkolom van 3 of 4 (⅛ draai links).
	2.	Zonder gebruik van de handen, zonder schok, zo snel mogelijk weer opstaan. 6 maal.
	3.	Huppen op de voorvoeten; 40 tempo's.
	4.	Met sprong ⅜ draai rechts.

	5.	De 3, eventueel 4, achter elkaar staande deelnemers leggen de linkerhand op de linkerschouder van hun voorman. Allen buigen het rechterbeen, waarbij ieder met de rechterhand het rechterbeen (bij de enkel) van de voorman omvat. In deze formatie, van 3 of 4, voorwaarts hinken en zich begeven op de omgangsbaan. Na ½ zaalronde wisselen van armenhouding en van beenhouding. Na ½ ronde handen los en plaatsen innemen in de kolom bij het begin.
VII.	1.	Met opsprong spreidstand zijwaarts.
	2.	Rechterhand zo ver mogelijk voorbij de linkervoet bij de grond brengen (niet op de hand steunen); de linkerknie wordt diep gebogen. Terug tot spreidstand in opgerichte houding. Linkerhand zo ver mogelijk voorbij rechtervoet. 6 maal in afwisseling met rechter- en linkerhand.
	3.	Met opsprong voeten aansluiten tot stand op de voorvoeten.
	4.	Armen omlaag en achterwaarts zwaaien met licht doorbuigen in de

		knieën, gevolgd door opsprong met opzwaaien van de armen (tijdens de opsprong armen ver langs de oren achterwaarts; rug hol trekken; benen aangesloten en gestrekt). Bij het neerkomen de armen omlaag en achterwaarts zwaaien; de knieën laten doorveren. Iedere volgende opsprong iets hoger; ieder doorveren iets dieper; 6 sprongen.
VIII.	1.	Diepe knieënbuiging; vingertoppen tussen de knieën aan de grond.
	2.	Benen gestrekt zijwaarts spreiden (voeten op één lijn met de handen). Daarna terug in vorige houding. De oefening zonder onderbreken 10 maal uitvoeren.
	3.	Zit met gestrekte en aangesloten benen. Vingers bij de voeten; romp 2 tellen veren. Romp oprichten met de armen hoog (iets gespreid); 2 tellen de armen in achterwaartse richting veren (langs de oren). 6 maal afwisselen.

IX.		Opstelling als bij VIII.
	1.	Met opsprong ⅛ draai rechts.
	2.	Het eerste gelid (de achter elkaar staande nos. 1 van ieder 3- of 4-tal) sprint om ieder van de andere gelederen en keert op zijn plaats terug. De overige gelederen doen achtereenvolgens hetzelfde.
X.		Opstelling als voren.
	1.	Knieënzit (dijen loodrecht op de bodem).
	2.	Uit de knieënzit **ontspannen** zijwaarts vallen naar links; terug.
	3.	Uit knieënzit **ontspannen** zijwaarts vallen naar rechts; terug.
	4.	Afwisselend 2 en 3; 4 maal.
	5.	Opgerichte stand met gesloten voeten; afwisselend links en rechts **ontspannen**; zijwaarts vallen (geen steun zoeken met een hand; het hoofd valt op de bovenarm). 4 maal.
	6.	Opstelling in frontrij als bij begin der oefenles.
		Oefenmat in het midden van het lokaal.
		In snelle opeenvolging koprol voorwaarts.

Lesschema III

I.	1.	De deelnemers staan in frontrij.
	2.	Met opsprong ¼ draai rechts.
	3.	Gedurende 1 zaalronde gewoon gaan en op afstand komen.
	4.	Looppas gedurende 3 zaalronden; tijdens de looppas afnummeren tot 2.
	5.	De nos. 1 staan met zijwaarts gespreide benen.
		Op fluitsignaal bewegen de nos. 2 zich zo dicht mogelijk langs de grond tussen de benen door van de voor hen staande no. 1 en plaatsen zich in spreidstand.
		Op volgend fluitsignaal gaan de nos. 1 tussen de benen door van de voor hen staande nos. 2.
		In snel tempo 10 maal uitvoeren.
	6.	Looppas. Op fluitsignaal sprint no. 2 **buitenwaarts** langs de voor lopende no. 1 en gaat voor hem lopen.
		Op volgend fluitsignaal sprinten de nos. 1 voorbij de nos. 2. 10 maal.
II.	1.	Opstellen in frontkolom van 3 of 4.
	2.	Met sprong spreidstand zijwaarts; armen hoog; handen samengevouwen.
		In flink tempo de beweging van houthakken. 20 maal.

	3.	Met opsprong benen aansluiten, gevolgd door diepe knieënbuiging met de handen op heupbreedte plat op de grond. Met sprong ligsteun voorlings (borst naar de grond). Met kleine passen tussen de armen doorlopen (zonder de handen van de grond te heffen) en komen tot ligsteun (rug naar de grond). Met kleine passen teruglopen tot ligsteun voorlings. 3 maal uitvoeren.
III.	1.	Dezelfde opstelling als bij II.
	2.	Rechtervoet iets verder naar voren dan de linkervoet; armen hoog. Romp en armen voorwaarts laten **vallen** met licht meebuigen in de knieën. De armen zwaaien door; bij heen- en terugzwaai de vingers langs de grond. Het opzwaaien van romp en armen geschiedt met opstoot in heup en knie, 20 zwaaien.
IV.	1.	Met opsprong ⅜ draai rechts.
	2.	Met looppas de rij vormen.
	3.	Eén ronde looppas, daarbij nummeren tot 2.

	4.	‘Kruiwagen’. No. 2 leidt no. 1 één ronde; daarna leidt no. 1 zijn no. 2.
	5.	Schotse sprong in snelle opeenvolging; afwisselend van links en van rechts aanlopen. Lijn op heuphoogte. 10 sprongen van iedere zijde.
V.	1.	Gewoon gaan. Op fluitsignaal zitten, met de voeten naar het midden van het lokaal gekeerd, direct gevolgd door opstaan en voorwaarts gaan.
	2.	Vorige oefening tijdens looppas; 6 maal.
VI.	1.	Plaats innemen in frontkolom van 3 of 4 (⅛ draai links).
	2.	Met linker geheven been een kring beschrijven (groot); daarna met rechterbeen.
	3.	Rechtervoet iets voor de linker. Hielen heffen. Steun hoofdzakelijk op de voorste voet. Linkerarm schuin hoog; rechterarm schuin achterwaarts laag. Met zwaai wisselen van armhouding met daarbij veren in enkel en kniegewrichten. 40 maal.

VII.	1.	De deelnemers gaan zitten in twee rijen met het gezicht naar elkaar gekeerd. De voetzolen der tweetallen tegen elkaar. De handen steunen op de grond. Bij het begin der oefening zijn de knieën gedeeltelijk gebogen. Beurtelings wordt één been gestrekt en het andere been verder gebogen. Bij het strekken biedt de tegenover zittende weerstand. 20 maal links en 20 maal rechts (40 tellen).
	2.	No. 1 zit op de rug van no. 2. No. 2 buigt in het tempo van gewoon gaan de beide knieën half en strekt deze weer. 10 maal. Daarna no. 1 en no. 2 van plaats wisselen.
VIII.	1.	Eén ronde gewoon gaan; daarna gaan met steeds groter wordende passen (daarbij niet springen). 2 ronden.
	2.	Frontrij met 1½ à 2 passen tussenruimte. Met hoog opheffen der benen zijwaarts gaan naar rechts; 20 passen. Daarna zijwaarts gaan naar links; 20 passen.
IX.	1.	De gezamenlijke deelnemers worden

		opgesteld in 3 of 4 estafetteploegen. In het midden van iedere baan (banen in de lengte van het lokaal) wordt een zelfde soort hindernis opgesteld (bv.: op iedere baan een springstaander of een knots, eventueel een met krijt getrokken kring van ongeveer 40 cm middellijn). De nos. 1 starten, lopen om de hindernis, tikken de overstaande wand. lopen om de hindernis terug en tikken no. 2 aan; waarop start no. 2, enz.
X.	1.	Balkoppen in de kring.

Lesschema IV

I.	1.	De deelnemers staan in frontrij.
	2.	Met sprong ¼ draai rechts.
	3.	Gedurende 1 zaalronde gewoon gaan en op afstand komen.
	4.	Gaan op de tenen, knieën gestrekt; 2 ronden.
	5.	Stand op de voorvoeten, armen hoog. Met aangesloten voeten en de armen hoog, huppend voorwaarts gaan gedurende 1 ronde.
	6.	Looppas; op fluitsignaal snel een hele draai.

II.	1.	Opstellen in frontkolom van 3 of 4; ⅛ draai links.
	2.	Met sprong spreidstand zijwaarts; armen zijwaarts. In opeenvolging: rechterbeen zijwaarts heffen met gelijktijdig links zijwaarts dalen van de romp, linkerhand raakt de grond, rechterarm blijft in het verlengde van de linker; terugkeren tot spreidstand met armen zijwaarts; daarna de oefening naar de andere zijde. 4 maal links en 4 maal rechts.
	3.	In spreidstand blijven staan. Romp naar links draaien; beide armen in horizontaal vlak zo ver mogelijk naar links (armen niet stijf houden). Met horizontale zwaai van de armen de romp naar rechts draaien en 1 maal na-veren. Terugzwaai met na-veren van armen en romp naar links.
III.	1.	Voeten evenwijdig met 2 handbreedten tussenruimte; armen hoog. Uitvoeren van een ‘8’-zwaai (afwisselend kring omlaag naar links en kring omlaag rechts). Bij deze oefening een trekbeweging in de heupen.

IV.	1.	Springoefening met kort springtouw.
V.	1.	Looppas. Op fluitsignaal de rij verlaten om elkaar snel bewegend te ontwijken en te passeren (‘verkeersverwarring’).
		Op volgend fluitsignaal terug in de rij.
		De verwarring ongeveer ½ minuut doen duren.
	2.	Hoogspringen over lijn op heuphoogte. Hurksprong met rechte aanloop. Tijdens de aanloop wordt opdracht gegeven met welk been moet worden afgestoten.
VI.	1.	Gewoon gaan gedurende 2 ronden.
	2.	Gehurkt gaan (telkens één been zover mogelijk voorwaarts plaatsen); 1 ronde.
	3.	Looppas 5 ronden.
VII.	1.	In frontrij om de omgaansbaan; onderlinge afstand 2 passen.
	2.	Linkerbeen voorwaarts heffen; armen zijwaarts. Daarna langzaam diepe kniebuiging op het rechterbeen tot de linkerhiel van het voorwaarts geheven linkerbeen de grond raakt; linkervoet aansluiten bij de rechter; tot stand komen. Dezelfde oefening met geheven rechterbeen.

2 maal links en 2 maal rechts.

VIII.	1.	Linkerknie heffen; beide handen om de linkervoet. Linkerbeen schuin omhoog strekken; daarna weer buigen; 3 maal. Dezelfde oefening rechts.
	2.	Zit met gestrekte en aangesloten benen; handen steunen op de grond. De benen maximaal spreiden door met kleine bewegingen de benen beurtelings iets verder van elkaar af te brengen.
	3.	Uitgangshouding; stand met linkerknie achterwaarts gebogen; linkerhand aan linkerenkel. Met behulp van de linkerhand de linkerknie verder buigen met gelijktijdig achterwaarts buigen van de romp. 1 maal. Daarna 1 maal rechts.
	4.	Linkerbeen zijwaarts heffen. Met opsprong wisselen van beenhouding. Zonder onderbreking 20 maal uitvoeren (bij deze oefening niet met de romp draaien).
IX.	1.	‘Blokjes-rapen’. Vier banen in de lengte van het lokaal. Aan beide einden van iedere baan een kleine kring. In iedere kring aan het einde van de baan 3 blokjes. Bij het ontbreken van blokjes kan worden volstaan met aantikken van de grond

		binnen een kring. Op fluitsignaal starten. De blokjes één voor één overbrengen naar de kring aan het begin van de baan.
X.	1.	In het midden van het lokaal een mat. Vóór de mat een deelnemer op handen en knieën als bok. Aanloop, gevolgd door afstoot met beide voeten, waarna de beide handen op de mat achter de bok worden geplaatst en een koprol wordt uitgevoerd. 6 maal.

Hoofdstuk III

Tactiek

Algemeen

MOET men de **techniek** terecht als de basis van het spel beschouwen, zonder enig begrip van **tactiek** zal men in het hedendaagse voetbal niets kunnen bereiken. De techniek en de tactiek mogen gerust de pijlers van het voetbalspel worden genoemd. Populair uitgedrukt kan men zeggen, dat de techniek het werk van de spieren, de tactiek het werk van de hersens vertegenwoordigt. Een mens bestaat echter niet alleen uit spieren en hersens, hij heeft ook - en weer drukken wij ons populair uit - een hart en een ziel, waarmee gezegd wil zijn, dat geestdrift, mentale factoren e.d. een grote rol spelen bij alles wat iemand bereiken wil, dus ook op het voetbalveld. In dit hoofdstuk bepalen wij ons evenwel tot het hersenwerk, de tactiek, in het kort uitgedrukt: het o v e r l e g w a a r m e e g e s p e e l d w o r d t.

Men dient daarbij onderscheid te maken tussen twee volkomen naast elkaar staande onderdelen van de tactiek, n.l. de persoonlijke tactiek en de ploegtactiek.

De **persoonlijke tactiek** is het overleg waarmee iedere speler gedurende de gehele wedstrijd te werk gaat. Bij elke handeling die een speler verricht moet hij zijn gedachten, zijn inzicht, laten werken. Stellen wij ons in gedachten voor, dat de spil ergens op het middenveld de bal in zijn bezit heeft. Wat moet hij er dan mee doen? Moet hij hem naar één van de vleugels plaatsen of naar de middenvoor? Moet hij één van zijn vleugeladjudanten in het spel betrekken? Moet hij terugspelen op de achterhoede of op de doelverdediger? Moet hij zelf de bal opbrengen? Moet hij een ver schot wagen? Tal van mogelijkheden dus en dat geldt voor elke speler voor elke phase van de wedstrijd. Een wedstrijd hangt dus van tactische handelingen aan elkaar.

Of de speler in kwestie op het juiste moment de juiste tactische handeling verricht, zal pas uit de verdere loop van het spel blijken, doch in elk geval zal hij zijn tactische manoeuvres pas op de juiste wijze kunnen uitvoeren als hij over de nodige technische bekwaamheid beschikt.

De **ploegtactiek** is het overleg waarmee een gehele ploeg te **werk** gaat. Overleg vóór de wedstrijd, overleg tijdens de wedstrijd, het geheel echter samengevat in het begrip 'Spelsystemen'. Wij komen daarop terug in het hoofdstuk dat deze titel draagt en wij bepalen ons in dit hoofdstuk tot de grondslagen van de persoonlijke, de individuële tactiek.

Daarvan kan nog in het algemeen gezegd worden, dat uiteraard onmogelijk voor alle mogelijke spelsituaties gezegd kan worden hoe men handelen moet. Men kan algemene richtlijnen aangeven en dat is het doel van dit hoofdstuk. Men kan intussen zijn tactische inzicht geleidelijk opvoeren en verbeteren door veel te spelen en door veel over het spel na te denken. Door veel te spelen krijgt men op den duur routine en men krijgt dan ook dikwijls het gevoel, dat een speler, die in technisch opzicht allang over zijn hoogtepunt is, door zijn routine toch nog een nuttige kracht voor zijn elftal is: zijn tactiek komt hem dan te hulp als zijn techniek te kort gaat schieten. Een speler met aanleg kan technisch al vrij gauw op zijn hoogtepunt komen, veelal voor zijn twintigste jaar al. Het werkelijk tactische inzicht komt echter vaak pas tot rijping als men zijn dertigste jaar gepasseerd is. De speler die technisch nòg goed en tactisch àl goed is, staat op het hoogtepunt van zijn kunnen en dat is gemiddeld op ongeveer 27-jarige leeftijd het geval.

Tactiek kan men leren door fouten af te leren en het is dus steeds voor een oefenmeester een dankbare taak om na afloop van een wedstrijd zijn discipelen te wijzen op de fouten die zij tijdens een wedstrijd hebben gemaakt en daarna middelen te beramen om ze in het vervolg te vermijden. Tijdens de wedstrijd kan de aanvoerder nu en dan op fouten wijzen en ook daarvan kan de speler leren. Verder zal hij veel kunnen opsteken van nuttige lectuur: boeken op voetbalgebied, goede wedstrijdverslagen in de pers. Een ander middel is het bijwonen van een goede wedstrijd, liefst in deskundig gezelschap, met een beschouwing met eventueel discussie na afloop.

Intussen zal de een op het gebied van de tactiek, het hersenwerk, meer bereiken dan de ander, omdat de een nu eenmaal meer door moeder Natuur begunstigd is dan de ander. Iedereen streve echter naar het hoogst voor hem bereikbare, óók op het gebied van de tactiek.

Aan Groothoff's boek ontlenen wij nog de volgende aardige opmerking over de tactiek:

'Een voetbalwedstrijd zonder tactiek is als een door een kind uitge-

voerd schaakspel. De stukken worden verschoven, doch de leidende gedachte, die elke zet tot een onderdeel van een weloverlegd plan maakt, ontbreekt.'

Historisch

Toen het voetbalspel voor het eerst werd beoefend was er van tactiek nog geen sprake. In deze embryonale staat van het spel speelde iedere speler uitsluitend voor zichzelf, voor eigen rekening als het ware. Zeker, men speelde in twee partijen, maar het begrip dat men resultaten kon bereiken en moest bereiken door samenwerking, was nog niet tot de mensen doorgedrongen. Men probeerde op eigen houtje tot het doel van de tegenpartij door te dringen en raakte men, door toeval, de bal aan een medespeler kwijt, dan legde men zich er op toe de bal zo spoedig mogelijk weer in zijn bezit te krijgen.

Van een bepaalde elftalopstelling was in dat primitieve spel ook geen sprake en eerst geleidelijk is men gekomen tot de opstellingen, die men later als gewoon en normaal is gaan beschouwen. In het hoofdstuk 'Spelsystemen' komen wij daarop terug.

Een voetbalwedstrijd bestond uit een aaneenschakeling van spelphasen waarin strijd van man tegen man geleverd werd. Van de techniek der spelers werd dus al dadelijk veel vereist, want men kon alleen maar met succes pogen het doel der tegenpartij te bereiken als men over een flinke dosis technische bekwaamheid beschikte. Het is duidelijk, dat speciaal in Engeland, waar het spel het eerst tot ontwikkeling kwam, verscheidene spelers spoedig een belangrijke hoogte bereikten op het gebied van de techniek. Er waren er genoeg die reeksen tegenstanders voorbij konden drijven en juist doordat men het belang van de tactiek - het samenspel! - toen nog niet kende, bereikte de technische vaardigheid van sommigen een haast fantastische hoogte. Dat daarbij stevigheid eveneens een hartig woordje meesprak, ligt voor de hand. Voetbal was in die dagen dan ook een bepaald stevig spel, waarbij intussen een grote dosis handigheid vereist werd. Vooraanstaande spelers uit die tijden werden tot schier legendarische figuren door hun vermogen om door handig individueel werk uitstekende resultaten te bereiken.

De oprichting van de Engelse Voetbalbond, de Football Association, in 1863 kan gerust als de geboorte van het hedendaagse voetbal worden beschouwd, al staat wel vast dat al eeuwen tevoren in verschillende landen balspelen werden beoefend waarbij de bal door de voeten voortbewogen werd. Met name in Italië werd al jaren geleden een spel beoefend, 'calcio' geheten, dat veel van ons voetbal weg had. Daar te lande wordt voetbal nog altijd zo genoemd.

Wanneer nu precies de tactiek voor het eerst in het geding kwam, is niet bekend, maar een feit is, dat op een gegeven moment het inzicht rijpte, dat men betere resultaten kon bereiken door samenspel dan door persoonlijke handelingen.

Voor de tegenwoordige beoefenaars van en belangstellenden in de voetbalsport is dat zonder meer duidelijk. Men kan zich eenvoudigweg niet meer voorstellen, dat een wedstrijd kan worden gespeeld zonder systematisch samenspel en de speler die het alleen wil proberen krijgt er van alle kanten van langs. Het kost daarom moeite zich in te denken dat er een tijd geweest is, dat deze begrippen nog moesten ontstaan en groeien. En, terugblikkend op die periode, moet men wel tot de overtuiging komen, dat tactische aangelegenheden heel langzaam groeien, veel tijd nodig hebben om te groeien.

In de tijd dan dat de individuële kunde hoogtij vierde, doch van hersenwerk in de voetbalsport nog geen sprake was, moet men eens ontdekt hebben, dat men met samenspel eenvoudiger en sneller zijn doel bereikte dan door pogingen om alleen door te breken. Men moet, dunkt ons, al vrij gauw gemerkt hebben, dat aanvallen heel wat moeilijker is dan verdedigen en dat een stevige, trapvaste verdediger met kijk op de bal moeilijk gepasseerd kan worden door een tegenstander die het alleen wil doen. Gaf deze echter op het juiste moment de bal aan een medespeler over, dan kon de achterspeler de bal niet direct bemachtigen en probeerde hij hem dan aan de andere tegenstander te ontfutselen, dan gaf deze de bal gauw terug naar de eerste aanvaller. Het gevolg is duidelijk: de achterspeler liep van het kastje naar de muur, het succes van het samenspel was verzekerd.

Volgens Mulier's bekende boek ‘Athletiek en Voetbal’ was tot zowat 1875 ‘het persoonlijke drijven de factor, die een club deed winnen of verliezen, doch ongeveer in 1876 begon men in te zien, dat passeren[1)] en nog eens passeren de enige manier was om tegen een goede achterhoede iets uit te voeren’.

Let wel: in 1876, d.w.z. dertien jaren nadat men in Engeland met voetballen was begonnen. Voor het groeien van tactische kwesties is inderdaad veel tijd nodig!

Bij het primitieve samenspel van man tot man is het natuurlijk niet gebleven. Dat kon niet, omdat de verdediging dat te gemakkelijk kon doorzien. Want dit is juist het interessante van de ontwikkeling van de tactiek - en dat geldt zowel voor de persoonlijke tactiek als voor de ploegtactiek -, dat elke tactische zet van de aanvallende partij na korter of langer tijd telkens beantwoord is geworden door een tactische zet van de verdedigende partij. Men moest dus als aanvaller al vrij spoedig zorgen meer pijlen op zijn boog te hebben dan het

1) De schrijver verstond daaronder: samenspel!

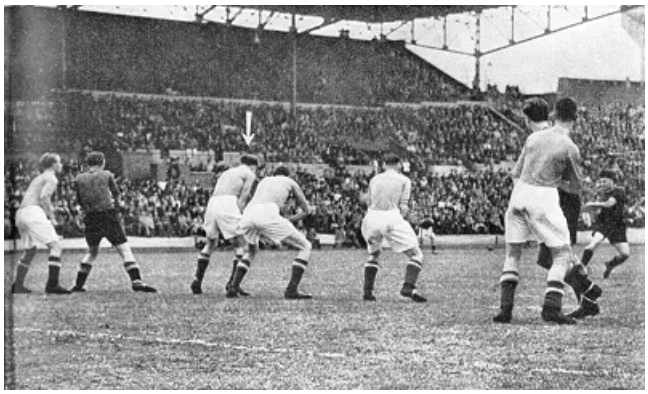
z.g. zig-zag samenspel, waarop wij nader terugkomen. Men moest variatie brengen in zijn tactiek.

Naarmate nu de techniek zich meer en meer ontwikkelde en het volmaakte schier bereikte, werd de betekenis van de tactiek groter en werd het van steeds groter belang variatie in zijn tactiek aan te brengen. Het is ook daaraan toe te schrijven, dat men op den duur leerde inzien, dat men er met persoonlijke tactiek naast techniek alleen niet kwam en dat ploegtactiek, 'systematisch spel', nodig was om iets te bereiken. Het gevolg daarvan is tevens geweest, dat het spel is gaan veranderen.

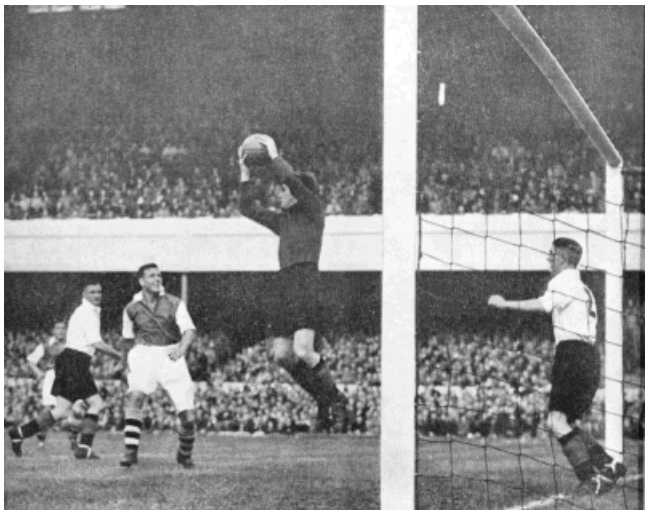
Het is niet de bedoeling in dit boek te pogen vergelijkingen te maken tussen de kwaliteit van het spel voorheen en thans. De nadruk dient er echter op te worden gelegd, dat het maken van dergelijke vergelijkingen weinig nut heeft, juist omdat het spel veranderd is. De technisch uitblinkende persoonlijke speler is op de achtergrond geraakt door de ontwikkeling van de tactiek en daarom heeft men wel eens de indruk gekregen dat het spel vroeger beter was. Men herinnert zich van vroeger spelers, die door individueel optreden successen boekten en men meent, dat in de laatste tijd het kunnen minder geworden was, omdat men dergelijke uitblinkende persoonlijke prestaties niet meer aanschouwde. Wij kunnen daartegenover stellen, dat men er in het hedendaagse voetbal met persoonlijke handelingen zelden meer komt, juist omdat de tactiek meer en meer ontwikkeld is. Wij willen dit historische overzichtje niet besluiten zonder er op te wijzen, dat het persoonlijke spel toch stellig niet mag worden verwaarloosd en zeker niet geheel ten offer mag worden gebracht aan de tactiek. De speler die in staat is op een gegeven moment twee, drie of meer tegenstanders voorbij te drijven en dat met een onhoudbaar schot op doel te bekronen, is in de meest letterlijke zin van het woord goud waard voor zijn elftal en voor zijn club. Men zal de jonge speler, die aanleg heeft in deze richting, weliswaar moeten leren dat egoïsme een slechte eigenschap is, ook op het voetbalveld, maar men zal toch bij gepaste gelegenheden die aanleg moeten ontwikkelen en aanmoedigen. Zeker, het dribbelen behoort tot de belangrijkste oefeningen, maar in en na wedstrijden bestaat de neiging elke overdrijving op het gebied van persoonlijk spel af te keuren en als 'pingelen' aan te duiden. De moeilijke taak van de oefenmeester is te zorgen dat de spelers, met behoud van hun technische vaardigheid en zo mogelijk telkens weer verbetering daarvan, een zo groot mogelijk tactisch inzicht krijgen, zodat zij zelf leren beseffen hoe ver zij met hun persoonlijke pogingen kunnen gaan aleer zij van overdrijving kunnen worden beticht.

Dit laatste is feitelijk een pleidooi voor de techniek. Tactiek is buitengewoon belangrijk, daarvan is ieder nu wel overtuigd, maar men mag

t.o. 80

Een gat in de verdedigingsmuur door de listige opstelling van de Belg (die zich eventueel snel zal laten vallen) tussen de Nederlandse spelers. Gelukkig voor Nederland belandde uit de door Chaves genomen vrije schop de bal tegen het hoofd van De Vroet (pijltje). Wedstrijd Nederland-België 1946.

De achterspeler (2) van Sunderland staat in het doel als zijn doelman is uitgelopen om een hoog schot van Arsenal te keren.

in zijn waardering van tactische aangelegenheden nooit zo ver gaan, dat men de techniek daardoor zou gaan verwaarlozen. Techniek heeft men niet alleen nodig voor het zuiver plaatsen van de bal - een tactische handeling dus -, maar ook voor het individuële spel, dat niet tot egoïsme mag leiden, maar hoogst nuttig en belangrijk kan zijn.

Vormen van samenspel

Het doel van het spel is: doelpunten te maken en alle handelingen in het veld dienen daarop gericht te zijn. Samenspel mag dus slechts een middel zijn om tot dat doel te geraken. Met andere woorden: samenspel mag nooit overdreven worden, b.v. omdat het zo prettig is voor de betrokken spelers of omdat het zo mooi en aantrekkelijk is voor het publiek.

De bedoeling van samenspel is dus slechts te pogen daardoor door de verdediging van de tegenpartij heen te breken. In de loop der tijden zijn daarvoor verschillende vormen ontstaan en nu hangt het van de ontwikkeling van de strijd, de gegeven spelsituatie en van uiterlijke omstandigheden af, welke vormen men zal toepassen. In elk geval is het nodig dat men al die vormen kent en dat men ze in de practijk kan toepassen. Door variatie in de toepassing stelt men de tegenpartij voor verrassingen in de vorm van onverwachte situaties. Een van de grootste waarheden op het gebied van de tactiek is toch, dat men zo mogelijk steeds iets moet doen wat de tegenpartij niet verwacht.

De verschillende vormen van samenspel zijn:

Zigzag-spel;
Driehoekspel;
Doorpasseren (Through pass);
Samenspel met plaatsverwisselen (Switch).

Wat de uitvoering in de practijk betreft, kan dan nog gewag worden gemaakt van de volgende mogelijkheden:

Open spel en kort spel;
Positiespel en dekken.

Wij zullen al deze onderdelen hoofdstuksgewijze behandelen, doch dienen daartoe eerst tot het vestigen van een beter begrip van de stof onze aandacht te wijden aan enkele algemene onderwerpen, die met deze stof verband houden en wel:

De betekenis van samenspel;
Het plaatsen van de bal;
Het uitvoeren van schijnbewegingen.

In verschillende opzichten zullen wij daarbij dankbaar gebruik

maken van hetgeen Groothoff in het hoofdstuk ‘Samenspel’ van zijn boek ‘Voetbal’ geschreven heeft.

De betekenis van samenspel

De gedachte dat samenspel betekent het combineren tussen twee of desnoods meer spelers, die gezamenlijk pogen de tegenpartij te overrompelen, is als verouderd te beschouwen. De moderne opvatting is, dat de gehele ploeg, het gehele elftal, aan het samenspel moet deelnemen, dus niet alleen de spelers die in het bezit zijn van de bal of die de bal direct kunnen verwachten, maar ook alle anderen.

De uitvoering van deze gedachte - waarop wij bij de bespreking van het positiespel uitvoerig terug komen - is kenmerkend voor het principe van het voetbalspel, dat immers een combinatiespel, een spel voor ploegen is. Iedere speler is een onderdeel van de ploeg, persoonlijke handelingen en successen moet hij ondergeschikt maken aan het geheel.

Dit kenmerk onderscheidt voetbal - en hetzelfde geldt voor korfbal, hockey, handbal en andere takken van sport - van sporten als athletiek en wielrennen. Ook daarbij komen weliswaar nummers voor, waarbij de ploeggedachte naar voren komt, maar zij vormen de uitzonderingen. Voorts kent men ook in deze, in de regel dus zuiver individuële sporten, club- en zelfs landenwedstrijden en daarbij kan het eveneens gebeuren, dat men zijn persoonlijke belangen moet opofferen voor die van de club, maar gewoonlijk komt dat niet voor. Dit verschilpunt leidt tot een uiteenlopende instelling van de sportman ten opzichte van de sport waaraan hij deelneemt. De hardloper, die voor de 100 meter heeft ingeschreven, kan zich daarvoor in de puntjes voorbereiden teneinde het grootst mogelijke persoonlijke succes te bereiken, maar als hij geen lust heeft in een intensieve voorbereiding, schaadt hij daarmee slechts zijn eigen sportieve belangen, niet die van zijn clubgenoten. Met voetbal is dat heel anders. Een speler, die niet zijn best doet om in zo goed mogelijke vorm te komen, dupeert daarmee zijn ploeggenoten, die niet op hun makker kunnen rekenen in de mate die zij gewend zijn. De speler in kwestie schiet dan in zijn plicht tekort en als het resultaat van de ploeg te lijden heeft door zijn tekortkomingen, is dat zijn schuld. Wij wijzen hierop vooral daarom omdat sommigen bij deze aangelegenheid het amateurisme in het geding brengen. Dezulken zijn van mening, dat zij ‘voor hun plezier’ voetballen en dat zij het daarom b.v. met hun training niet zo nauw behoeven te nemen als zij daarin geen zin hebben. Dit standpunt is houdbaar voor de athletiek-beoefenaar, die voor een persoonlijk nummer heeft ingeschreven, maar zeker niet voor de voetballer, die ook en vooral om de belangen van

zijn ploeg, van zijn club moet denken. Kampioenschappen, promoties en degradaties kunnen afhangen van het resultaat van een wedstrijd en iedere speler van de betrokken ploeg heeft dan ook de plicht te zorgen, dat men hem nooit wat te verwijten heeft.

Zeker, een mens is geen machine en zo zal een voetballer de ene keer meer in vorm zijn dan de andere keer, doch juist de ploeggedachte kan hem over een inzinking heen helpen, als alle spelers van de ploeg er maar van doordrongen zijn dat zij elkaar moeten steunen, dat zij.... moeten samenspelen.

Aan samenspel neemt dus het gehele elftal deel, niet alleen de speler die de bal heeft en de speler, die de bal toegespeeld krijgt. Alle spelers moeten zich n.l. voortdurend op het standpunt stellen, dat zij in het volgende ogenblik de bal toegespeeld kunnen krijgen.

Dus moet niet, als de linksachter de bal heeft, de rechtsbuiten van mening zijn dat hij niets met het spel te maken heeft omdat hij de bal toch niet direct kan ontvangen. Niet alleen is het best mogelijk dat de achterspeler met een onverwacht harde trap toch poogt zijn rechtsbuiten te bereiken, maar het kan in elk geval gebeuren, dat de bal naar de spil gaat en deze met een ferme trap zijn rechtervleugelman aan het werk wil zetten. Met andere woorden: men moet te allen tijde gereed zijn om de bal in ontvangst te nemen en men dient dus te zorgen, dat men zich vrij opstelt en dat zal men, practisch gesproken, alleen dan kunnen bewerkstelligen als men voortdurend in beweging is.

Een goed samenspelende ploeg is inderdaad voortdurend in haar geheel in beweging, hetgeen men vaak heeft kunnen waarnemen als men elftallen uit Engeland of uit Oostenrijk in actie heeft kunnen zien. Het is echter een feit, dat dit beginsel hier te lande nog niet algemeen doorgedrongen is, sterker nog: dat zelfs in de eerste klasse nog zeer veel tegen deze stelregel gezondigd wordt. En het is toch zo logisch dat het gebeurt, want als men zich op het standpunt stelt, dat het in het moderne voetbal niet meer geoorloofd is dat een speler te veel alleen wil doen, dan dient men ook te zorgen, dat men het de speler, die op een gegeven ogenblik de bal heeft, zo gemakkelijk mogelijk maakt. Kan deze de bal gemakkelijk kwijt aan een speler, die zich vrij heeft opgesteld, dan is individueel spel noch nodig noch gerechtvaardigd en vooral is dat het geval als een aantal spelers vrij staat opgesteld, want dan heeft hij de keus om de bal te plaatsen naar de speler, die naar zijn mening de gunstigste positie inneemt, - een keus die uiteraard bepaald wordt door zijn persoonlijke tactische inzicht benevens door de technische mogelijkheid om daaraan uitvoering te geven.

De spelers moeten evenwel niet volstaan met te pogen zich steeds

vrij op te stellen - een pogen dat overigens door een goed spelende tegenpartij zoveel mogelijk zal worden belemmerd -, maar zij moeten tevens direct al voorüitzien. Zij moeten al bedenken wat zij met de bal kunnen doen àls zij hem krijgen. Slechts in dat geval kunnen gedachte en handeling zo goed als één zijn, - het kenmerk van het beste klasse-spel, zoals dat door de Engelse beroepsspelers vertoond wordt. Als zij de bal krijgen! De bal kan echter maar naar één speler worden geplaatst en op dat moment kunnen dus de andere spelers het gevoel krijgen, dat zij monnikenwerk hebben gedaan. Dat gevoel mag ze echter nimmer weerhouden om telkens opnieuw te pogen zich vrij op te stellen, want er kan altijd een moment komen, dat de bal hun wel zal worden toegespeeld. Men bedenke, dat deze speelwijze voortdurend de opmerkzaamheid en de activiteit van de tegenpartij vereist en dat men er dus in elk geval voor kan zorgen, dat althans één speler van de tegenpartij gebonden wordt. Gevoelens van teleurstelling moet men al zo op zij zetten, die hebben in een ploegspel als voetbal nimmer een plaats.

Summa summarum: voetbal is een bewegelijk spel, het eist bewegelijkheid van alle spelers zonder uitzondering. Het eist vrij opstellen van alle spelers als een medespeler de bal heeft, maar het eist eveneens activiteit en bewegelijkheid als een tegenstander in het bezit van de bal is. In dat geval toch heeft men de taak te beletten, dat de tegenstanders zich vrij opstellen. Dan moet men tegenover het positiespel van de tegenpartij de tegenzet plaatsen, die als ‘dekken’ bekend is.

Het plaatsen van de bal

Samenspel zal slechts dan tot zijn recht komen en tot resultaat leiden als de bal goed geplaatst wordt.

Het plaatsen van de bal is in feite één van de belangrijkste onderdelen van het spel, één van de moeilijkste tevens. Wij moeten weer als een tekortkoming van het spel in ons land in het algemeen vermelden, dat juist het plaatsen van de bal veelal te wensen over laat. In heel wat wedstrijden in de eerste klasse ziet men vaak genoeg de bal heen en weer gaan van de ene naar de andere partij en dat is dan in hoofdzaak het gevolg van onzuiver plaatsen.

Goed plaatsen is moeilijk en het is dan ook logisch, dat de technische oefeningen het zuivere plaatsen moeten bevorderen. Het is vooral daarom zo moeilijk omdat het vlug moet gebeuren. Kan men zich de weelde veroorloven eerst de bal stil te leggen en dan op zijn gemak uit te kijken welke medespelers vrij staan, dan is het nog niet zo lastig de bal op de meest gewenste wijze af te geven. Het moderne, op tempo gebaseerde voetbal laat dat echter niet toe; dat schrijft voor

dat alle handelingen vlug moeten gebeuren. En daarom is het dus noodzakelijk, dat de speler zich, voor hij de bal in zijn bezit krijgt, al vergewist naar welke medespeler hij hem op zijn beurt kan plaatsen.

Over het begrip tempo mag wel wat meer gezegd worden, want het belang daarvan kan nimmer worden overschat. Het tempo van het spel nu wordt bevorderd door snel handelen en goed plaatsen van de bal. Niet dus door snel lopen. Ook dat kan uiteraard wel eens van belang zijn, b.v. als het er om gaat een ver naar voren gespeelde bal eerder te bereiken dan een tegenstander, maar een speler die zijn snelheid gebruikt - of juister gezegd: misbruikt - door met de bal voor de voeten over het veld te rennen in plaats van hem af te geven, drukt het tempo van het spel. Geeft hij n.l. na zijn ren de bal af, dan is de kans groot, dat zijn medespelers gedekt zijn, nog afgezien van het feit, dat de snelste speler het in snelheid aanmerkelijk moet afleggen tegen de voortgeschopte bal. Heel typisch komt dit tot uiting in de bekende uitdrukking: de bal moet het werk doen.

Er kunnen natuurlijk omstandigheden zijn waarop het wel gewettigd is de bal bij zich te houden. Dat is n.l. - en het ligt voor de hand - het geval als alle medespelers gedekt zijn. Een fout in hun positiespel, kan men zeggen, maar het geval kàn zich voordoen en zal zich zeker voordoen als de tegenstanders de kunst van dekken in de perfectie blijken te verstaan. De speler die de bal heeft, zal dan moeten wachten tot hij een medespeler heeft ontdekt die zich vrij heeft opgesteld of door welke oorzaak ook vrij is komen te staan.

Een interessant voorbeeld van deze aard heeft zich voorgedaan in de wedstrijd Duitsland-Nederland, die in Januari 1937 te Düsseldorf werd gespeeld. In die wedstrijd leidden de Duitsers tot ruim een minuut voor het eind met 2-1, toen plotseling ongeveer op de middenlijn de Nederlandse aanvoerder Van Heel de bal vrij kreeg. Nu is het voor een middenspeler vooral een eerste vereiste, dat hij de bal zo snel mogelijk afgeeft, daar anders zijn voorspelers de kans lopen in buitenspelpositie te komen. Van Heel echter kreeg, na de Duitse rechtsbinnen Hohmann te hebben gepasseerd, een vrij veld voor zich; hij zag dat alle Nederlandse voorspelers scherp bewaakt werden door hun tegenstanders, die het stopperspil-systeem in de perfectie toepasten, en toen ging hij, in strijd met de theorie en in strijd blijkbaar met de verwachtingen van de tegenpartij, de bal opbrengen. Hij kon dat ongehinderd doen tot hij ongeveer de grens van het strafschopgebied had bereikt. Geen der Duitsers was op het denkbeeld gekomen hem aan te vallen en te pogen hem de bal te ontnemen; ‘dekken’ bleef het parool. Doch toen Van Heel zóver opdrong en de kans niet denkbeeldig leek dat hij zelfs tot het doel zou doordringen, moest de Duitse verdediging het doel gaan bescher-

men en daartoe trokken de twee achterspelers zich ijlings van de zijlijnen naar het doel terug. Op dat moment dus kwamen de twee Nederlandse vleugelspelers vrij te staan en daarvan maakte Van Heel (die linksmidden speelde) gebruik de bal zuiver naar de rechtsbuiten (Wels te plaatsen. Deze zette meteen hoog voor en de rechtsbinnen Van Spaandonck slaagde er in, hoog opspringend, de bal achterwaarts in het doel te koppen. Zo werd het gelijk spel 2-2, dank zij een handige manoeuvre van Van Heel, dank zij ook de foutieve tactiek van de Duitsers, die de Nederlandse aanvoerder hadden moeten dwingen de bal eerder af te geven.

Dit voorbeeld is evenwel de uitzondering die de regel bevestigt. De regel moet zijn: de bal zo snel mogelijk afgeven, de bal 'het werk laten doen'.

De vraag aan welke medespeler de bal moet worden afgegeven, is niet zo maar te beantwoorden. Het tactische inzicht van de spelers zal het richtsnoer moeten zijn. Hoofdzaak is dat de bal wordt geplaatst naar een speler die er wat mee kan doen en die er meer, nuttiger werk mee kan doen dan de speler die de bal afgeeft. En bovendien moet de bal zo worden geplaatst dàt de speler er iets mee kan doen. Bij voorkeur zal men dat bereiken door de bal te plaatsen in de vrije ruimte vóór de speler en liefst zo dat deze zich, hard lopend, van de bal meester kan maken. Het doel moet tenslotte zijn de bal in zo kort mogelijke tijd - tempo! - in de buurt van het doel der tegenpartij te krijgen en dat bereikt men op de aangegeven wijze zeer zeker. Nu moet het vanzelfsprekend geen slordig trappen in het wilde weg zijn. Zulk aangeven eist juist een uiterst beheerste trap, die over het algemeen wel vrij hard doch zeker niet te hard moet zijn.

Plaatst men de bal naar een dichtbij staande speler, zoals b.v. het geval zal zijn als men het spel kort houdt, dan zal dat meer voor de voeten van de speler moeten gebeuren, ook wel iets in de vrije ruimte vóór hem doch met slechts een geringe speling, omdat anders de kans dat de tegenpartij de bal bemachtigt te groot is.

Het tactische inzicht zal moeten uitmaken naar welke speler de bal gaat, doch tevoren moet men dan de positie van zijn medespelers in zich hebben opgenomen. Het speltempo eist ook in dit opzicht dat het zo snel mogelijk gebeurt en dat vereist een snel zien over een zo groot mogelijke breedte van het veld. Dit technische onderdeel van het spel kan men zich door oefening eigen maken; men moet leren in één oogopslag een zo groot mogelijke breedte te overzien. Verder moet nog bedacht worden, dat men de tegenpartij zo lang mogelijk in het ongewisse moet laten over de volgende stap. Handig is b.v. de indruk te wekken dat de bal naar rechts zal gaan en hem dan naar links te plaatsen en die indruk kan o.m. gewekt worden

door bepaalde manoeuvres of door de richting waarin men met de bal loopt.

Het zuivere plaatsen van de bal brengt het spel op een hoger niveau. Het is juist het aantrekkelijke van het spel van klasseploegen, dat de bal zuiver van man naar man gaat zonder dat er, bij wijze van spreken, een speld tussen gestoken kan worden. Zuiver plaatsen, en dat in snel tempo, is het kenmerk van de ware kampioensploegen. Het is de hoofdzaak van samenspel, in welke vorm dat ook wordt toegepast.

Het uitvoeren van schijnbewegingen

Uit het voorgaande blijkt reeds dat het 't samenspel zeer ten goede kan komen als de spelers schijnbewegingen onder de knie hebben. Door een schijnbeweging kan men b.v. doen voorkomen dat de bal naar rechts gaat, de tegenpartij stelt zich daarop in, doch.... de bal gaat naar links, waar de medespeler door deze manoeuvre wellicht ongedekt is komen te staan. Schijnbewegingen, door technische oefeningen aan te leren en te perfectionneren, vormen aldus een belangrijk onderdeel van de tactiek.

Het is daarbij van belang, dat men variatie kan aanbrengen. Beschikt men over slechts één schijnbeweging, dan heeft de tegenpartij die te gauw door. Men kan er dan één keer succes mee hebben, maar de volgende keer lukt het niet meer. Het is dus de taak van iedere speler te pogen zijn technisch repertoire uit te breiden. Iedereen kent het z.g. ‘overstapje’, de beweging waarbij het lijkt alsof men de bal zal spelen, doch waarbij men op het laatste ogenblik over de bal heen stapt. Een andere geschikte schijnbeweging is: doen alsof men de bal met een ‘hakje’ achteruit zal spelen, doch inplaats daarvan de bal met dezelfde voet snel mee naar voren neemt, waardoor men zijn tegenstander ineens een eind gepasseerd is. Iets van die aard was Adam's bekend geworden schijnbeweging, die algemeen als de ‘schaarbeweging’ werd aangeduid, omdat de beweging van de beide benen ietwat aan die van een schaar deed denken. Hij kon met die beweging zijn tegenstanders rechts passeren, doch in zekere wedstrijd zagen wij ineens, dat hij het ook links kon. Men vrage zich eens af welk een langdurige en nauwgezette oefening er voor nodig geweest is om deze uiterst handige en spectaculaire schijnbeweging met beide voeten te leren uitvoeren. Het ging zo vlug in zijn werk, dat men er nooit in slaagde precies te ontwaren wat er eigenlijk gebeurde en dat was feitelijk de kracht van deze handeling.

Schijnbewegingen kunnen ook in de verdediging worden toegepast. Een achterspeler kan b.v. doen voorkomen alsof hij de bal zal terugspelen en als dan de voorspeler van de tegenpartij snel doorloopt om

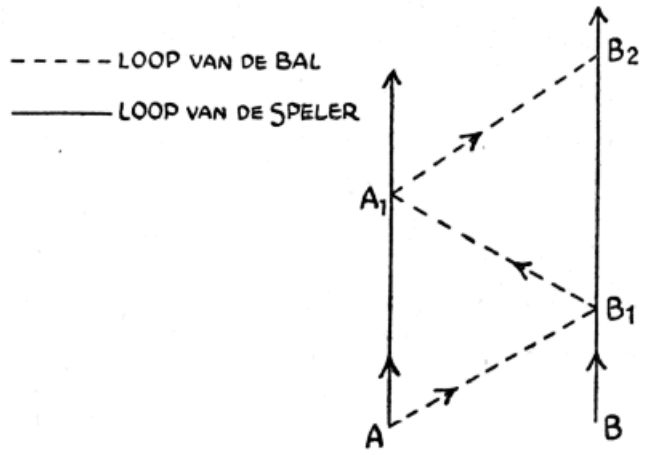
te proberen eerder dan de doelverdediger bij de bal te zijn, draait de achterspeler kalm een andere kant uit en trapt de bal zelf het veld in. Het omgekeerde is natuurlijk ook mogelijk.

Schijnbewegingen, vlak bij het doel van de tegenpartij uitgevoerd, kunnen ineens tot doelpunten leiden.

In hoofdzaak zullen echter schijnbewegingen het samenspel ten goede komen en de speler, die ze technisch onder de knie heeft, zal ze dan ook op de juiste tactische wijze ten uitvoer moeten brengen teneinde het samenspel van zijn ploeg te bevorderen.

Zigzag-spel

Komende tot de verschillende vormen van samenspel, dienen wij eerst onze aandacht te wijden aan de eenvoudigste vorm, die men het best met de naam zigzag-spel kan aanduiden. Het is het samenspel tussen twee spelers, die de bal heen en weer naar elkaar toespelen.

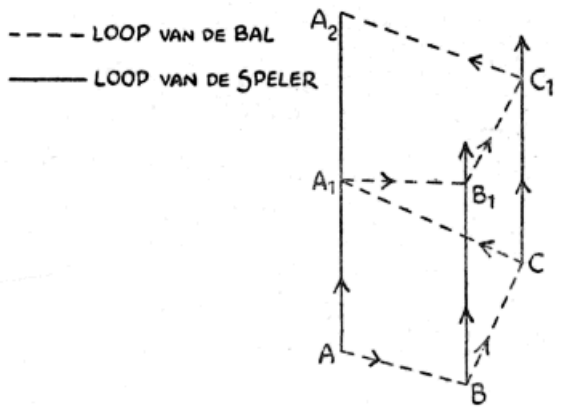

Men kan zich dat b.v. indenken op een vleugel. De rechtsbinnen (A) heeft de bal, die hij schuin naar rechts en naar voren plaatst. De rechtsbuiten (B) loopt snel naar voren, bemachtigt hem op de plaats B_1 en plaatst op zijn beurt de bal schuin naar links en eveneens naar voren, zodat de rechtsbinnen, snel naar voren lopend, de bal op plaats A_1, in zijn bezit krijgt. Zo kan men gezamenlijk een gevaarlijke aanval op touw zetten. Of dit tactisch de juiste wijze van aanvallen van een vleugel betekent, kunnen wij in het midden laten. Meer variatie

lijkt al dadelijk gewenst en zo wil men van de vleugelspeler bij voorkeur, dat hij de bal zo snel mogelijk voor doel plaatst en dus niet met zijn binnenspeler blijft combineren. Er kunnen echter omstandigheden zijn waarop dit samenspel te pas komt. Het kan trouwens ook worden toegepast door middenvoor en binnenspeler en dan kunnen zij met hun tweeën wellicht snel tot het doel doordringen. Deze wijze van samenspel moet men in elk geval kunnen beheersen en dat geldt niet alleen voor de voorspelers, maar ook voor de middenspelers. Wel moet men steeds bedenken - en dat geldt voor elke vorm van samenspel -, dat dit spel slechts middel en geen doel kan zijn. Men mag het dus nimmer overdrijven.

Driehoekspel

Evenals het zigzag-spel is ook het driehoekspel reeds in onze technische oefeningen beschreven. Wij wijzen er nog in het kort op, dat in dit spel een middenspeler betrokken wordt.

De rechtsbinnen (A) heeft b.v. de bal en speelt hem naar zijn meegelopen rechtsmidden (B), die òf op gelijke hoogte òf in iets achterwaartse positie opgesteld staat. Deze plaatst de bal naar de rechtsbuiten (C), deze speelt hem de rechtsbinnen toe, die inmiddels op plaats A_1 terecht gekomen is, deze plaatst weer naar de rechtsmidden op B_1, deze naar de rechtsbuiten op C_1, enz. Een goede methode om

een tegenpartij te overspelen, mits.... men het niet overdrijft. Variatie in het spel blijft geboden en in het aangehaalde voorbeeld vereist de juiste tactiek, dat ook de middenvoor en de linkervleugel zo spoedig mogelijk in het spel betrokken worden. Deze methode kan echter in bepaalde omstandigheden met succes worden toegepast om het spel op te bouwen.

Bij de afwerking van aanvallen komt zij echter niet in aanmerking, want dan wordt de kans op buitenspel te groot.

Een nadeel van deze speelwijze is overigens, dat zij het tempo drukt. Er kunnen omstandigheden zijn waarbij dat gerechtvaardigd is, in het bijzonder als een voorspeler de bal aan zijn buurman wil afgeven en deze gedekt is. Betrekt hij dan de middenspeler in het spel, dan ontstaat allicht de kans dat deze de bal wel naar de andere voorspeler kan plaatsen, omdat deze dan juist de gelegenheid heeft gekregen zich vrij te stellen.

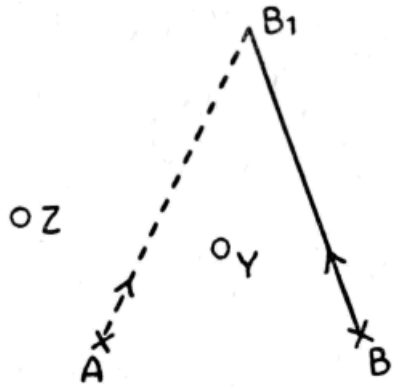
Het geval kan zich verder voordoen, dat een vleugelspeler geen kans ziet de bal verder op te brengen. In dat geval is een kleine ‘pas’ terug op zijn plaats, want de vrijstaande middenspeler kan de situatie overzien. In de sterke Engelse prof-clubs zal men dikwijls waarnemen, dat een middenspeler op zo'n manier plotseling in de voorhoede opduikt, hetgeen verwarring kan stichten in de verdediging van de tegenpartij. Het aantal als gevolg van deze speelwijze door middenspelers gemaakte doelpunten is daar stellig niet gering. Wij bedoelen hiermee niet aan te prijzen, dat de middenspelers zich op het maken van doelpunten zullen toeleggen, want hun taak blijft in hoofdzaak een voedende, doch wij hebben er slechts op willen wijzen, dat verrassende mogelijkheden kunnen ontstaan als een technisch goed spelende middenspeler met zijn voorhoede mee oprukt. Zo zal hij het b.v. kunnen zijn, die het spel verplaatst met een welgemikte trap naar de andere vleugel of die met een scherp naar voren gespeelde bal de middenvoor de kans biedt vrij voor doel te komen.

Doorpasseren

Een vorm van samenspel, die bij goede toepassing tot directe resultaten kan leiden, is het doorpasseren, in Engeland bekend onder de naam ‘through pass’. Ook hier te lande wordt deze uitdrukking nog veelvuldig gebruikt.

Het doorpasseren komt hierop neer, dat de ene speler de bal langs een tegenstander of tussen twee tegenstanders door scherp naar voren speelt en een medespeler snel naar voren loopt om te trachten de bal te bemachtigen. A speelt bv. langs de tegenstanders IJ en Z de bal naar voren en B krijgt het leder bij B_1 te pakken.

Er is geen pas, die zo gevaarlijk is als deze, maar er is er ook geen die zo moeilijk is.

De pas is moeilijk voor de speler die ze geeft, zij is het niet minder voor degene voor wie ze bestemd is. Men dient de bal hard naar voren te trappen om te voorkomen dat een speler van de tegenpartij hem onderschept, maar het moet niet te hard geschieden, omdat dan een andere tegenstander, veelal de doelverdediger, eerder bij de bal zal zijn. Het moet dus een ferme, doch beheerste trap zijn, een pas die scherp is als een scheermes, maar die toch precies de juiste lengte dient te hebben. Het is misschien overdreven gezegd, maar men is geneigd aan te nemen, dat men het geven van een 'through pass' niet kan leren als men niet het gevoel daarvoor in zijn tenen heeft.

In elk geval moet men op zijn medespeler kunnen rekenen, d.w.z. op diens spelinzicht en snelheid. Deze toch moet op precies het juiste moment naar voren rennen, geen tiende seconde te vroeg, want dan staat hij waarschijnlijk buitenspel en geen tiende seconde te laat, want dan krijgt de uitlopende doelverdediger de bal te pakken. Doch.... is hij op tijd, dan is de kans groot dat hij meteen de vrije kans heeft op een schot of vaak op de mogelijkheid om de doelverdediger te passeren en de bal in het lege doel te schieten.

Het is duidelijk, dat het doorpasseren vooral toegepast wordt bij de afwerking van de aanval, dus als het er op aan komt samen de laatste verdedigingslinie te passeren. In het middenveld, bij het opbouwen van het spel, kan de 'through pass' echter eveneens met succes worden toegepast. Een binnenspeler kan b.v. op zo'n manier met een verre trap in de richting van de hoekvlag zijn vleugelspeler aan het werk zetten en beschikt deze over de nodige snelheid, dan kan hij daarvan een nuttig gebruik maken door òf met de bal op doel af te rennen en een schot te lossen, òf meteen een voorzet te geven.

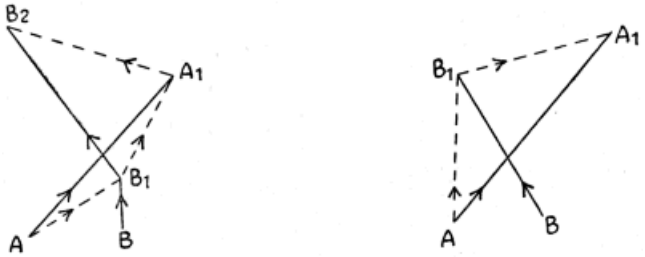
In elk geval vereist het doorpasseren een zorgvuldig op elkaar inge-

steld zijn. Dé en Boelie Kessler, de H.V.V.-ers, beiden geboren voetballers, verstonden de kunst, en Bakhuys behoorde tot de weinige spelers die zowel een ‘through pass’ konden geven als ontvangen. Dat men terdege op buitenspel moet letten, ligt voor de hand. Men moet daarenboven kunnen vertrouwen op het inzicht van de scheidsrechter, want vele arbiters zullen geneigd zijn aan buitenspel te denken als een speler vliegensvlug met de bal opduikt en vrij op doel afrent. De speler, voor wie de bal bestemd is, zal moeten bedenken dat hij eerst naar voren mag lopen op het moment dat de bal gespeeld, dus de ‘through pass’ afgegeven is.

Samenspel met plaatsverwisselen

Ook voor dit samenspel kennen de Engelsen een goede, korte benaming, nl. de ‘switch’, die ook hier te lande reeds algemeen gebruikt wordt, al wordt de speelwijze zelf in ons land nog niet veel toegepast.

Naar onze mening veel te weinig, want er zit zeer veel goeds en verrassends in, mits men zorgt dat men er variatie in brengt.

Het best is de ‘switch’ toe te passen op een vleugel. De linksbuiten A bv. plaatst de bal naar rechts naar de linksbinnen (B), die de bal op plaats B_1 te pakken krijgt. (Zie linker-tekening). Deze speelt de bal schuin rechts naar voren, naar A_1, in welke richting de linksbuiten inmiddels reeds gelopen is, terwijl de linksbinnen zelf schuin links naar voren (naar B_2) loopt. Hij is dus met zijn buitenman van plaats verwisseld. Deze vleugelspeler kan nu de bal naar de middenvoor plaatsen, maar hij kan ook met zijn naar buiten gelopen linksbinnen blijven samenspelen. In het laatste zit een element van verrassing, omdat de tegenpartij er niet op bedacht is, dat links van de linksbuiten plotseling nog een speler is komen opduiken.

De linksbuiten (A) had ook anders te werk kunnen gaan, nl. door de bal naar voren te plaatsen, waarna de linksbinnen (B) schuin links naar voren naar B_1 loopt om te pogen de bal te bemachtigen. Ook dan loopt de buitenman meteen naar binnen (A_1). (Zie rechter-tekening). Deze manoeuvres kunnen slechts dan in de practijk worden toegepast als de beide betrokken spelers goed op elkaar zijn ingesteld en er zijn speciaal clubvleugels, die daarmee vermaardheid hebben bereikt, - wij denken bv. aan de gebr. De Harder van V.U.C.

Aldus samenspelend kunnen twee spelers snel tot het doel van de tegenpartij doordringen, want de tegenstanders weten, vooral als de manoeuvre nieuw voor hen is, niet waaraan zij toe zijn en de voorspelers krijgen aldus kans aan de dekking te ontkomen.

Een andere vorm van plaatsverwisseling is die tussen middenvoor en vleugelspeler, een speelwijze die op de voorgrond gekomen is sinds de middenvoor een bijzondere bewaking is gaan genieten, m.a.w. sinds het stopperspil-spel in de mode is gekomen. De middenvoor kan dan pogen aan zijn bewaking te ontkomen door naar de vleugel te lopen, in welk geval de vleugelspeler naar binnen komt. Neemt dan de binnenspeler de plaats van de middenvoor in, dan heeft men al een plaatsverwisseling waarbij drie spelers betrokken zijn en indien dat vliegensvlug in zijn werk gaat, stelt men de tegenpartij voor verrassingen. De spelers weten niet zo gauw wie zij moeten dekken en daarvan kan met goed gevolg gebruik worden gemaakt. Men zorge evenwel voor handhaving van het verrassende element, door niet telkens dezelfde wijze van plaatsverwisseling te handhaven, doch daarin de nodige variatie te brengen.

Middenvoor en binnenspeler kunnen eveneens van plaats verwisselen, met de bedoeling de spil van de tegenpartij op een dwaalspoor te brengen. Hetzelfde is mogelijk tussen binnenspeler en middenspeler. Laatstgenoemde kan, zoals wij al beschreven hebben, in de voorhoede opduiken, waarbij het evenwel nut heeft dat de binnenspeler de plaats van de middenspeler inneemt. Manoeuvres, die snel denken en snel handelen vereisen. Aan een ‘switch’ kunnen zelfs alle vijf voorspelers tegelijk deelnemen, hetgeen tot uitermate verrassende situaties kan leiden.

Tot deze speelwijze behoort natuurlijk niet het geval dat spelers tijdelijk elkaars plaats innemen. Men kan zich b.v. indenken, dat een binnenspeler tijdelijk op de vleugel gaat spelen, met name om wat bij te komen van de vermoeienissen. Op de buitenplaats krijgt hij allicht wat minder te doen en dan kan de vleugelman zijn taak eens een poosje overnemen. Als tactiek is ook deze speelwijze overigens als zeer geslaagd en aanbevelenswaardig aan te merken, want het verrassende element kan ook daarbij in het geding komen. In een Cup Final tussen Sheffield Wednesday en West Bromwich Albion zagen

wij aanvoerder Starling van eerstgenoemde ploeg, die als linksbinnen een bijzonder goede partij speelde, de laatste tien minuten op de linksbuitenplaats, blijkbaar omdat hij als binnenspeler door zijn vele inspannende werk wat uitgespeeld raakte. Linksbuiten Rimmer, die tot dien niet zo heel veel gepresteerd had, werd nu linksbinnen en.... scoorde twee doelpunten, waardoor zijn club met 4-2 won. Een tactiek dus, die tot dadelijk succes voerde en die de club in het gelukkige bezit van de fel-begeerde Cup bracht.

Open spel en kort spel

Wij hebben nu de verschillende vormen van samenspel vermeld, thans komt het er op aan ze in de practijk toe te passen.

Er zijn daartoe verschillende mogelijkheden, doch in het algemeen kan men onderscheid maken tussen twee geheel uiteenlopende speelwijzen: open spel en kort spel.

Open spel is samenspel door middel van verre trappen, dus bijv.: van de spil naar de vleugels of van de middenvoor naar de vleugels.

Verder: van rechtsbinnen naar linksbuiten en tegengesteld, en zelfs van rechtshalf naar linksbuiten en tegengesteld.

Het ware onjuist te menen, dat het plaatsen bij open spel van ondergeschikt belang is. Wordt de bal in het wilde weg hard naar voren geplaatst, dan is de kans groot dat hij niet door een medespeler kan worden bereikt. Het moet dus wel een harde, maar tevens beheerste trap zijn, bijvoorbeeld in de vrije ruimte vóór de speler voor wie de pas bestemd is.

Open spel eist dus een behoorlijke traptechniek; men moet de bal in alle standen hard kunnen trappen en toch in de richting waarin men hem wenst. Men moet de bal langs de grond kunnen trappen, maar tevens door de lucht. Het laatste zal bij open spel vaker voorkomen, omdat anders de bal wellicht door een tegenstander kan worden onderschept. De bal moet echter zo laag mogelijk door de lucht gaan, want anders blijft hij te lang onderweg, hetgeen het tempo nadelig beïnvloedt en de tegenstanders in de gelegenheid stelt gunstige posities in te nemen.

Open spel eist voorts voortdurende oplettendheid, omdat men elk ogenblik de bal kan verwachten, zelfs al is hij aan de andere kant van het veld.

Kort spel is samenspel door middel van kleine trapjes, waarbij de bal over het algemeen telkens naar de dichtstbijzijnde speler gaat, dus b.v.: van middenvoor naar rechtsbinnen, van rechtsbinnen naar rechtsbuiten, van rechtsbuiten naar rechtsbinnen, enz.

Deze speelwijze eist eerst recht zuiver plaatsen, want de bal moet

dan, bij wijze van spreken, op de centimeter nauwkeurig naar de medespeler worden geplaatst. De pas mag echter niet te zacht zijn, want dan wordt de bal een prooi van de tegenpartij, en evenmin te hard, omdat dan de medespeler er niet bij kan. Plaatsen in de vrije ruimte vóór de speler is ook hierbij gewenst, doch men mag daarbij niet zulk een grote speling gebruiken als bij open spel, waarbij snelle spelers altijd gelegenheid hebben de nodige correcties aan te brengen als de pas niet zuiver genoeg is. Bij kort spel moet de pas zuiver zijn, het eist derhalve een bijzonder ontwikkelde baltechniek. Wij hebben de opmerking wel eens horen maken, dat kort spel gemakkelijker zou zijn dan open spel, omdat het gemakkelijker is een bal over een afstand van drie meter te plaatsen dan over een afstand van dertig meter. Dit is echter te enen male onjuist, want de pas over drie meter mag geen millimeter mis zijn, die over dertig meter kan gerust enige meters naast de betrokken medespeler terecht komen. Kort spel stelt ook daarom zulke hoge eisen aan de techniek, omdat men de kunst van stoppen in de perfectie moet verstaan. Bij open spel zal men de bal vaak ineens kunnen verwerken, bij kort spel is het nodig de bal eerst onder contrôle te brengen, maar in het volgende ogenblik zal de pas moeten worden gegeven, hetgeen slechts aan technisch goed ontwikkelde spelers zal gelukken. Loopt dit spel goed, dan is het een genot voor het oog, een genot ook voor de er bij betrokken spelers, die al hun handigheid in het geding kunnen brengen en die het prettige gevoel krijgen door hun handigheid hun tegenstanders baas te zijn. Kort spel is dan ook stellig spectaculairder dan open spel.

Waaraan moet nu de voorkeur gegeven worden: aan open spel of aan kort spel?

Deze vraag is niet zonder meer te beantwoorden, doch wel zijn er uiterlijke omstandigheden die toepassing van het ene of het andere spel wenselijk, om niet te zeggen noodzakelijk, maken.

Bij harde wind is open spel uit den boze, omdat dan het passeren onmogelijk zuiver genoeg kan gebeuren. Speciaal de door de lucht geplaatste ballen krijgen een andere richting dan bedoeld was, het wordt dan te veel van het toeval afhankelijk waar de bal terecht komt.

Op een modderig terrein komt er van kort spel niets terecht, omdat de bal telkens in de modder blijft steken en er dan dus van zuiver samenspel geen sprake kan zijn. Ook op een hard veld is kort spel moeilijk uit te voeren.

Men kan overigens de moeilijkheid van deze kwestie enigszins omzeilen door te zeggen, dat in een wedstrijd zowel open spel als kort spel moet worden toegepast; men moet het dus steeds zoeken in af-

wisseling. Tot op zekere hoogte is dat inderdaad het geval. Bij het opbouwen van een aanval ter hoogte van het middenveld kan men zich enige korte passen indenken, doch het spel 'kort houden' moet altijd als een principiële fout worden aangemerkt. Het komt er dan op aan het spel 'open te gooien' door een paar ferme trappen, waardoor de achterhoede van de tegenpartij uit elkaar getrokken wordt en er dus ruimte ontstaat om naar het doel door te dringen. Doch nadert de voorhoede het doel, dan kan het weer eens gewenst zijn een korte pas te geven aan een medespeler, die een gunstiger positie inneemt. Afwisseling dus, liefst zo verrassend mogelijk.

Dat is de theorie, maar wat leert de practijk? Dat voor een dergelijke afwisseling meer dan normale technische capaciteiten noodzakelijk zijn. In middelmatige ploegen - en zijn helaas zelfs de meeste in de Nederlandse eerste klasse uitkomende ploegen technisch niet middelmatig? - komt er van dergelijke pogingen tot afwisseling niets terecht. En indien men b.v. een nationale ploeg heeft, waarvan de spelers met hun techniek wel ver boven het middelmatige uitkomen, dan is het nog de grote vraag of zij een dergelijke afwisseling met succes zullen kunnen toepassen. Het is dan nl. twijfelachtig of zij zich op kort spel zullen kunnen toeleggen, want dat eist een zorgvuldig op elkaar ingesteld zijn, hetgeen eerder in een clubelftal, dan in een gemengde ploeg kan worden verwacht.

Te beweren, dat de Nederlandse voetballers uitmunten in de techniek, zou in strijd met de feiten zijn. Wat niet is, kan weliswaar nog komen en het moet natuurlijk ons aller streven zijn de techniek hier te lande zo hoog mogelijk op te voeren, maar men moet er wel degelijk rekening mee houden, dat wij in dit opzicht altijd een achterstand zullen behouden op b.v. de Engelsen en andere beroepsspelers. Het spel van Nederlandse ploegen komt in de gegeven omstandigheden - en dat zal misschien nimmer het geval zijn - niet tot zijn recht bij kort spel. Daartoe schiet de techniek in het algemeen te kort en.... het is in strijd met onze geaardheid.

Over het verband tussen sport en volksaard zullen wij het nader hebben als wij de spelsystemen behandelen, doch hier zij dan vast opgemerkt, dat dit verband onloochenbaar is. Men spreekt dan ook terecht bv. van Schots spel en daarmee bedoelt men juist het ver doorgevoerde korte samenspel, dat o.a. door de Oostenrijkers overgenomen is. In het algemeen zijn de Midden-Europese voetballers meesters op het gebied van kort samenspel, zoals de Hongaren en vooral ook de Tsjechen meer dan eens hebben bewezen. De Engelsen voelen meer dan de Schotten voor open spel, niet omdat zij in techniek tekort schieten, maar omdat die speelwijze hun practischer

Lichaamsbeheersing van Engelse profs. De Chelsea-verdedigers werken technisch perfect de bal weg en geven de Arsenal-spelers (witte mouwen) geen kans, al heeft hun rechtsbuiten (links op de foto) zich listig vrij voor doel opgesteld.

Hoe Engelse profs hun doel beschermen: twee spelers achter de doelman en achter elkaar om eventueel het schot van de tegenstander te helpen keren.

Let op de volmaakte lichaamshouding van Engelands rechtsbinnen Carter (wit hemd), die tussen twee tegenstanders in de bal langs de uitvallende doelman in het doel plaatst. Wedstrijd Engeland-Schotland (1947) 1-1.

en doelmatiger lijkt en.... omdat zij meer aanslaat op hun geaardheid.

Hetzelfde geldt voor de Nederlandse voetballers, die eerst recht in hun element komen als zij met snelle, open aanvallen, liefst over de lengte-as van het veld, de tegenpartij in verwarring kunnen brengen. Hun beste resultaten hebben zij stellig aan open spel te danken. Het spel maakt dan wel eens een slordige indruk, het lijkt wel eens of men te veel aan het toeval overlaat, maar goed uitgevoerd zoals in de grote dagen van Kick Smit, Bakhuys e.a. is het wel degelijk van een grote bekoring en menigeen herinnert zich nog de vele opwindende momenten die dat spel veroorzaakte.

Men kan van kort samenspel weliswaar zeggen, dat het beter afwerken van de aanvallen mogelijk maakt, doch dat neemt niet weg, dat het juist als het te ver wordt doorgevoerd - en in die fout vervalt men gewoonlijk - onvruchtbaar, improductief, wordt. Het doel van het spel moet altijd blijven doelpunten te maken en dat bereikt men niet door tot in den treure te blijven samenspelen, al lijkt dat voor het publiek nog zo mooi.

Een nadeel van kort samenspel is nog, dat het gemakkelijker dan open spel door een achterhoede kan worden gebroken, vooral als het niet al te zuiver wordt uitgevoerd. Is de pas ook maar iets te hard of te zacht, dan zit de achterspeler er bij. Open spel stelt een achterhoede voor een veel zwaarder taak; het dwingt de spelers tot veel en hard lopen en men kan mede daardoor veel eerder de kans krijgen zijn eigen spelers een vrije positie te laten bereiken. Weliswaar is het schieten in volle snelheid, zoals bij open spel veelal zal moeten geschieden, tamelijk lastig, maar met de nodige oefening is dat te bereiken en.... dan zijn de schoten ook doorgaans fel en hard. Bij kort spel gaat alles rustiger, ‘droger’ in zijn werk, het verrassende ontbreekt.

Wij hebben een wedstrijd tussen Engeland en Hongarije gezien, waarin de Hongaren tenminste even mooi en aantrekkelijk speelden als de Engelsen, die niettemin met niet minder dan 6-2 wonnen.

Waardoor?

Omdat zij het spel open hielden en de bal vaak in twee of drie trappen van de ene helft van het veld tot bij of zelfs in het doel van de Hongaren brachten. Dezen daarentegen hielden het spel kort en bleven het kort houden, van het begin tot het einde. Hun streven scheen te zijn de bal in het doel te drijven, een flink schot van verre afstand waagden zij nimmer. Het spel van de Engelsen was veel productiever en daarmee is eigenlijk alles gezegd.

Sinds die wedstrijd zijn wij meer dan ooit voorstanders van open spel geworden. En wij zijn er in elk geval heilig van overtuigd, dat voor Nederlandse voetballers het open spel het meest aangewezen spel is.

Met nadruk herhalen wij evenwel, dat men afwisseling moet kunnen brengen in zijn spel en dat voetballers van klasse ook in staat moeten zijn tot kort samenspel.

Positiespel en dekken

Wil samenspel tot succes leiden, dan moet geregeld de bal kunnen worden geplaatst naar een vrij staande speler. Om dit te bereiken, moeten alle spelers, die niet in het bezit van de bal zijn, pogen een vrije positie in te nemen. Dit heet positiespel.

De tegenpartij poogt dat te beletten door dekken, dat dus eveneens een soort positiespel is, maar dan voor de verdedigers.

Wie een open oog heeft voor de goede en.... de slechte eigenschappen van het Nederlandse voetbal, zal moeten toegeven, dat juist het positiespel een van de zwakke punten vormt en het is vooral daaraan toe te schrijven, dat ons spel in verdedigend opzicht gewoonlijk veel meer indruk maakt dan in aanvallend opzicht. De Engelsen daarentegen verstaan het positiespel tot in de perfectie en ziet men een goede Engelse prof-club in actie, dan ziet men dat alle spelers in beweging zijn, dat zij er allen op uit zijn een zodanige plaats in te nemen, dat hun de bal kan worden toegespeeld. Dáár gaat het om. Een speler, die de bal bezit en die geen enkele medespeler ongedekt ziet, zal als hij toch de bal afgeeft, niet anders dan een lukrake trap kunnen geven en dan krijgt men een toevalssamenspel of in de meeste gevallen een spel waarbij de bal bij een tegenstander terecht komt.

Kenmerk van het positiespel is: dat de spelers elkaar kunnen vinden. Bij intuïtie weet de speler, die in het bezit is van de bal, waar hij zijn medespelers kan bereiken en hij zou bij wijze van spreken de bal blindelings kunnen afgeven. Onnodig te zeggen, dat hij dat zeker niet doen moet; uitkijken is en blijft te allen tijde de boodschap. Hoe vaak ziet men niet een binnenspeler als het ware blindelings de bal naar de vleugel plaatsen op een moment dat de vleugelspeler naar binnen gelopen is. Of dit op dat moment een fout van de buitenspeler is, kunnen wij gerust in het midden laten. Het is in elk geval een fout van de binnenspeler, dat hij de bal ‘maar raak’ getrapt heeft.

Positiespel is voorwaarde voor elk samenspel. Geen der vormen van samenspel is mogelijk als alle spelers er niet voor zorgen telkens weer een vrije positie in te nemen. Zowel kort spel als open spel is tot mislukking gedoemd als de spelers zich laten dekken. Dit geldt wel zeer speciaal voor kort spel, want bij open spel kan men nog wel eens de bal in de vrije ruimte voor een gedekte speler plaatsen, indien deze zich daarna door zijn grotere snelheid van de dekking kan los maken. Het spel zal echter ook dan beter vlotten als de betrokken speler te-

voren reeds vrij stáát of juister: vrij gelopen is, want bij goed uitgevoerd positiespel staat geen enkele speler stil.

Het is duidelijk, dat het uitvoeren van goed positiespel veel inzicht in het spel eist en in de practijk dan ook niet gemakkelijk uitvoerbaar is. Het is voortdurend een kwestie van opletten, van uitkijken. De tegenpartij is er op haar beurt steeds op uit de spelers te dekken en dus een spaak in het wiel van het positiespel te steken. Een opgave die ook lastig is, doch uiteraard niet zo moeilijk als het omgekeerde. Positiespel toch is een kwestie van initiatief om gebruik te maken van de wisselende situaties die zich in het spelbeeld voordoen. Dekken is eenvoudig een kwestie van zich richten naar de tegenpartij. Een speler met betrekkelijk weinig spelintelligentie kan een veel sterker tegenstander uitschakelen door hem trouw te dekken; er zijn heel wat handigheid en snelheid van handelen voor nodig om daaraan te ontkomen. Het is wel vooral daaraan toe te schrijven, dat aanvallen zoveel moeilijker is dan verdedigen, zoals afbreken nu eenmaal gemakkelijker is dan opbouwen.

Men zal goed positiespel eerst onder de knie krijgen door veel met elkaar te oefenen en vooral te spelen, elkaars gewoonten te leren kennen, elkaars goede en slechte kwaliteiten te weten. Het ware ploegverband, teamwork zoals de Engelsman zegt, ontstaat pas als het positiespel weinig of niets te wensen overlaat. En dit kan pas het geval zijn als - wij herhalen het met nadruk - àlle spelers daaraan bij voortduring hun aandacht schenken. Alle spelers moeten meewerken, het gehele elftal moet er naar streven zodanig positie te kiezen dat de bal te allen tijde naar een vrij staande medespeler kan worden geplaatst. Hoe meer spelers er vrij staan hoe beter. Immers, de tegenstander weet dan nimmer naar wie de bal zal worden geplaatst en dat geeft het verrassende karakter aan het spel, dat tot successen leidt. Een speler moet met de bal als het ware alle kanten uit kunnen.

Onder het hoofdje ‘De betekenis van samenspel’ hebben wij reeds uitvoerig op de betekenis van het positiespel gewezen en er daarbij de nadruk op gelegd, dat een speler nimmer teleurgesteld mag zijn als hèm de bal niet wordt toegespeeld. Dat risico moet men maar op de koop toe nemen, - it's all in the game, het behoort bij het spel.

Wat de uitvoering van het positiespel betreft, is het vooral van belang, dat men een positie kiest, die niet alleen voor zichzelf, maar ook voor zijn partij zo voordelig mogelijk is. Men moet die positie zo gemakkelijk mogelijk kunnen bereiken, maar zij moet ook zó zijn, dat de speler die de bal heeft het leder goed kan afgeven. Stelt een speler zich dus zó op, dat een tegenstander zich precies bevindt tussen hem en de speler die de bal heeft, dan heeft hij een fout gemaakt, omdat de bal hem dan niet kan bereiken. Dus: niet alleen vrij staan, maar ook bereik-

baar. En dan nog zodanig, dat de aanval een goede kans maakt verder voortgezet of zo mogelijk afgewerkt te worden. Bij voorkeur dus een opstelling in de richting van het doel.

Indien bv. een binnenspeler de bal heeft en de buitenspeler zich snel aan de bewaking van zijn tegenstander wil onttrekken, zal het wenselijk zijn, dat hij zich dan niet te dicht bij de zijlijn opstelt, maar meteen naar binnen loopt teneinde eventueel de weg naar het doel te kunnen kiezen als hij de bal ontvangt. Dat in dergelijke omstandigheden oppassen voor buitenspel de boodschap is, spreekt vanzelf.

Zou nu in het geschetste geval een der tegenstanders, bv. de spil, de manoeuvre doorzien en zich daarom naar de zijlijn begeven om de vrijlopende vleugelspeler te dekken, dan zal allicht de binnenspeler de bal niet naar de buitenman plaatsen, maar naar een ander. In elk geval is dan echter bereikt, dat de spil van zijn plaats is gelokt, waardoor zeer waarschijnlijk een andere speler de kans heeft gekregen om een vrije positie in te nemen. Het beste bewijs, dat de buitenspeler met zijn positiespel nuttig werk voor zijn elftal heeft verricht, want hij heeft, al heeft hij zelf de bal niet gekregen, het voortzetten van de aanval mogelijk gemaakt. Zo kan men, zonder de bal aan te raken, deelnemen aan het samenspel en de ware voetballer zal daarin zijn voldoening vinden, ook al is hij in zijn hart misschien teleurgesteld, dat hem de gelegenheid niet gegeven is om de aanval verder rechtstreeks op te bouwen.

Voor de uitvoering van positiespel is het ook nodig te beseffen, dat dit niet alleen voor voorspelers geldt. Zoals feitelijk de gehele ploeg aan het opbouwen van de aanval kan meehelpen - een doelverdediger die een bal zuiver plaatst, doet dat ook -, zo neemt ook iedere speler deel aan het positiespel. Een achterspeler kan zijn partner een handje helpen, door zich vrij op te stellen als deze eventueel met de bal geen weg weet. En ook zal het kunnen voorkomen, dat hij hem naar een middenspeler moet plaatsen, omdat hij bv. door een tegenstander bij het wegwerken te veel gehinderd wordt om de bal met een ferme trap te kunnen ‘opruimen’. In dat geval zal de middenspeler moeten zorgen een zodanige positie in te nemen, dat zijn achterspeler hem inderdaad de bal zal kunnen toespelen. De middenspeler kan verder een grote rol spelen bij de uitvoering van driehoekspel, hetgeen echter alleen maar slagen kan als ook de middenspeler een werkzaam aandeel neemt in het positiespel. Via hem zal dan bv. de bal van een binnenspeler naar de vleugelman kunnen worden geplaatst.

Positiespel is dus het parool voor de gehéle ploeg, zonder één uitzondering. Als alle Nederlandse voetballers van de waarheid daarvan nu eens ten volle overtuigd zouden zijn en.... er naar zouden handelen, zou het spelpeil van ons voetbal met grote sprongen omhoog gaan.

Het geldt, dat blijkt uit het voorgaande, voor de aanvallende ploeg.

Betekent dit, dat de verdedigende ploeg maar rustig kan blijven staan in afwachting van de dingen die komen zullen?

De vraag stellen is haar beantwoorden!

Ook de verdedigende partij moet een bewegelijk spel spelen en waarlijk niet alleen om de tegenstanders te dekken, maar óók ter voorbereiding van het tegenoffensief, dat elk ogenblik kan volgen en dat direct positiespel nodig zal maken.

Waaruit derhalve volgt, dat alle 22 spelers voortdurend aan het spel behoren deel te nemen. Ten hoogste kan men de beide doelverdedigers hiervan enigszins uitzonderen, omdat zij nu eenmaal in of nabij hun doel behoren te blijven, maar ook zij moeten in ieder geval voortdurend met het spel meeleven, ook zij behoren er elke seconde van de wedstrijd op bedacht te zijn, dat zij de gunstigste plaats, de gunstigste positie, innemen. Ook doelverdedigers spelen derhalve positiespel, al moet dat in ietwat andere zin worden opgevat dan voor de veldspelers.

De verdedigende partij, of juister: de partij die niet in het bezit is van de bal, moet het positiespel van de tegenstanders dus beantwoorden met: dekken.

Over het algemeen komt dat hierop neer, dat bij een aanval van de tegenpartij de vier voorspelers die de bal niet hebben, gedekt worden. Of als een middenspeler de bal heeft, dat dan de vijf voorspelers gedekt zijn. Dit geeft het begrip echter nog niet voldoende weer, want de andere middenspelers behoren dan feitelijk ook gedekt te worden. Gesteld dat de spil de bal heeft, dan is het geen uitgemaakte zaak, dat hij het leder naar een voorspeler plaatst. Ook één van de kanthalfs kan in het spel betrokken worden en het is de taak van de voorspelers van de andere kant om te pogen dat te beletten. Onderschept men een dergelijke pas, dan kan daaruit immers onmiddellijk een tegenaanval resulteren en dan plukt men dadelijk de vruchten van het op de juiste wijze dekken.

Eenvoudigheidshalve bekijken wij echter eerst het geval dat alle vijf voorspelers gedekt worden. Hoe dient dat te geschieden?

Dat is met geen mogelijkheid zonder meer aan te geven. Dit toch hangt geheel en al af van het spelsysteem dat men toepast. In het desbetreffende hoofdstuk komen wij daarop uitvoerig terug.

Met aan te geven, dat de spil de middenvoor dekt, de achterspelers de vleugelspelers en de vleugelhalfs de binnenspelers, komt men er dus tegenwoordig niet meer. Het kan immers net zo goed gebeuren, dat de vleugelhalfs de vleugel bewaken. De middenvoor kan ook door één van de twee achterspelers in het vizier worden gehouden. Men

kan een binnenspeler in het dekkingswerk betrekken. En zo zijn er tal van andere mogelijkheden.

Nog een mogelijkheid is, dat men geen vaste spelers aanwijst voor het dekken van bepaalde tegenstanders, doch dat men het dekken laat afhangen van de omstandigheden. Een achterspeler en middenspeler kunnen b.v. een bepaalde afspraak maken voor het bewaken van de twee tegenover hen staande aanvallers, die zij als het ware samen voor hun rekening nemen. Met goed op elkaar ingestelde spelers is dat inderdaad mogelijk, maar ook alleen dàn, want de kans op misverstanden is anders te groot en daarmee de kans, dat één tegenstander door twee spelers wordt gedekt en de andere ongedekt staat. Misverstanden, die maar al te vaak tot doelpunten leiden! Wij herinneren ons van de wedstrijd Nederland-Zwitserland, in 1934 voor het tournooi om de Wereldbeker te Milaan gespeeld, dat voor rust de linkervleugel van de Zwitsers steeds vrij spel had, omdat er tussen Weber en Pellikaan blijkbaar geen overeenstemming bestond ten aanzien van het dekken. Wordt tevoren een duidelijke opdracht gegeven en in overeenstemming daarmee een afspraak gemaakt, dan zullen dergelijke gevallen zich niet zo licht kunnen voordoen. Toen in de rust van genoemde wedstrijd nader met de betrokken spelers gesproken werd, bleek dat een zodanige invloed te hebben, dat in de tweede helft van misverstanden zoals de geschetste geen sprake meer was.

Hoe het ook zij: alle spelers van het elftal moeten op een gegeven moment aan het dekken van tegenstanders kunnen meedoen. Men kan als spil de taak hebben de middenvoor van de tegenpartij te dekken, maar op zijn beurt kan de middenvoor de spil gaan dekken, hetgeen in allerlei situaties van belang is. Wij denken b.v. aan het nemen van een doelschop. Hoe vaak gebeurt het niet, dat de naar het middenveld geplaatste bal een prooi wordt van de goed koppende spil, die ongehinderd zijn gang kan gaan. Dit moet niet gebeuren. De middenvoor heeft de taak te zorgen, dat de spil de bal niet zo maar op het hoofd kan opvangen, hij moet dat pogen te beletten door hem te dekken.

Hetzelfde geldt bij het ingooien, waarbij het dikwijls een geschikte tactiek is de bal naar de spil te werpen, zodat die het spel meteen naar de andere kant kan verplaatsen. Ook in dat geval moet de spil worden gedekt, hetzij door de midvoor, hetzij door een binnenspeler.

Het dekken bij ingooien is in het algemeen iets dat niet verwaarloosd mag worden. Wij denken daarbij niet in de eerste plaats aan het verre ingooien, zoals men dat in Engeland veelvuldig, hier te lande helaas echter veel te weinig ziet. In zulke gevallen is het nl. eerst recht oppassen, omdat de bal dan ineens ongeveer in het doelgebied terecht zou kunnen komen. Maar ook als de bal over een normale

afstand van 10 à 15 meter wordt ingegooid, dient men er voor te zorgen, dat hij niet zonder meer naar een tegenstander kan worden geplaatst. Vooral als de ingooi dicht bij het eigen doel plaats heeft, is oppassen de boodschap. In dat geval is het zeker wenselijk dat de binnenspeler terug komt om te helpen dekken en dat de achterspeler niet een tegenstander direct dekt, doch een afwachtende positie inneemt achter de groep spelers, zodat hij kan ingrijpen als de situatie dat met zich mee brengt. De buitenman wordt dan bv. gedekt door de vleugelhalf, de binnenman door de eigen binnenspeler, en de middenvoor door de spil. Alle drie aanvallers vinden dus 'hun mannetje' bij zich en zouden ze zich van die tegenstander kunnen los maken, dan vinden ze altijd nog de achterspeler op hun weg naar het doel. Ook bij hoekschoppen moet er nauwkeurig overeenstemming bestaan bij het dekken der tegenstanders die zich nabij het doel opstellen. Het is gebruikelijk, dat één der achterspelers niet een bepaalde tegenstander voor zijn rekening neemt, doch dicht bij de doellijn blijft als laatste bolwerk voor de doelverdediger. Alle anderen - en daar zullen doorgaans ook de binnenspelers bij zijn - zullen zich echter nabij een speler van de tegenpartij dienen op te stellen. Het is daarbij zaak goed op te letten indien één der tegenstanders buiten het strafschopgebied gaat staan, hetgeen nogal eens het geval is als deze niet te groot van stuk is of indien hij over een hard schot beschikt. Wij hebben vaak Van Reenen, de vroegere middenvoor van Ajax, een dergelijke positie zien innemen en menigmaal schoot hij dan, als de bal ver van doel bij hem terecht kwam, ineens in. In zulke gevallen moet er voor gezorgd worden, dat de schutter goed wordt gedekt.

De vraag is nu, hoe het dekken dient te geschieden.

Dat is een kwestie, die individueel en feitelijk voor elk geval afzonderlijk moet worden opgelost. Dekken kan betekenen: bij wijze van spreken tegen een tegenstander aan staan. Vaak heeft men kunnen waarnemen hoe een bv. door zijn schot gevreesde tegenstander de gehele wedstrijd zo nauwlettend werd bewaakt, dat men van 'schaduwen' kon spreken. Wij laten in het midden, dat dit voor een geschaduwde speler een alleronaangenaamste situatie is. Hij zal ook weer moeten bedenken, dat het bij het spel behoort en hij zal al zijn list en al zijn techniek moeten aanwenden om aan die dekking te ontsnappen. Lagendaal heeft in zijn glorietijd herhaaldelijk de twijfelachtige eer van een dergelijke rol moeten smaken. Bij het stopperspilsysteem zal het voorts vaak voorkomen, dat de middenvoor uitgeschakeld is door een consequent stoppende spil. Bij de bespreking van dat systeem komen wij daarop terug en dan zullen wij tevens aangeven welke middelen de middenvoor ten dienste staan om aan die bewaking te ontkomen, althans het te pogen.

Over het algemeen echter betekent dekken: een zodanige positie innemen, dat men kan beletten dat een bepaalde tegenstander de bal krijgt. Men kan dus b.v. een vleugelman dekken door zich zo op te stellen, dat men de bal kan onderscheppen als die naar de vleugel geplaatst wordt. Hapgood, één der sterren van het Engelse beroepsvoetbal, verstond die kunst in de perfectie en bij hem was er geen sprake van, dat hij aan een tegenstander 'kleefde'. Het gevolg was, dat hij zelf een flinke bewegingsvrijheid had, doch àls de bal naar de vleugel geplaatst werd, zat hij er bij. Dit nu is zuiver individueel. Het hangt o.m. af van de eigen snelheid en van die van de tegenstander hoe ver men van hem vandaan kan staan. Een kwestie van inzicht, van gevoel eveneens. Dikwijls heeft het nut, dat in het begin van de wedstrijd eens te toetsen door bv. de snelheid even te vergelijken. Ook het feit of de tegenstander beide benen al of niet goed gebruiken kan, is van groot belang. In de wedstrijd Nederland-Engeland, in Mei 1935, zal Male, de achterspeler van Arsenal, wel niet meer dan twee minuten nodig hebben gehad om te ontdekken, dat de Nederlandse linksbuiten Mijnders 'eenbenig' was. Dat vergemakkelijkte zijn taak zeer, want hij wist toen hoe hij zich moest opstellen om Mijnders de gehele wedstrijd schaakmat te zetten, waarin hij uiteraard volkomen slaagde.

Men begrijpt, dat men moeilijk iemand precies kan zeggen hoe hij dekken moet. 'Feeling' (spelgevoel) en routine zullen dat moeten aangeven.

Over het algemeen is het wenselijk dat men bij het dekken achter de man gaat staan. Men heeft zijn tegenstander dan voortdurend in het oog, kan zijn bewegingen steeds volgen en zijn eigen bewegingen daarnaar regelen. Bij ingooien, hoekschoppen en vrije schoppen is deze wijze van dekken zeker aangewezen. In de loop van het spel zelf is er natuurlijk eveneens veel voor te zeggen, dat men op zo'n manier de tegenstander in bedwang poogt te houden. Men heeft als het ware het heft in handen en de tegenstander zal slechts door technisch superieur spel aan een zodanige bewaking kunnen ontkomen.

Het is evenwel verstandig ook andere dekkingsmethoden tot zijn beschikking te houden, omdat omstandigheden van weer of terrein een andere speelwijze noodzakelijk, althans wenselijk maken. In dezelfde wedstrijd Nederland-Engeland zagen wij hoe de stopperspil Barker niet achter de Nederlandse midvoor Bakhuys, maar vóór hem stond. De in het veld veelal zwakkere Nederlanders waren genoodzaakt hun binnenspelers veelvuldig terug te trekken en nu was het voor dit tweetal buitengewoon moeilijk Bakhuys in het spel te betrekken. Men zal de mening opperen, dat zij de bal maar over Barker heen hadden moeten schoppen, doch daarin zat juist de moeilijkheid.

De voortdurende regen toch had veld en bal zó glad gemaakt, dat dit buitengewoon lastig was. De bal werd dan ook haast steeds langs de grond geplaatst en dan zorgde Barker er wel voor zich er meester van te maken voor Bakhuys er bij was. Hij kon de bal steeds onderscheppen.

Goldbrunner daarentegen, de Duitse stopperspil, schakelde Bakhuys zo goed als geheel uit door achter hem te blijven staan. Hij bereikte daarmee dat onze middenvoor inderdaad niet gevaarlijk kon worden, doch de eigen opbouw van het spel kwam mede op de achtergrond. Bij Barker liet ook die niets te wensen over, omdat zijn opstelling hem een grotere bewegingsvrijheid verschafte: hij dekte Bakhuys, doch werd door Bakhuys niet gedekt. Het tactische inzicht, het gebruik maken van de omstandigheden, gaf hier de speelwijze aan.

Zo speelt, evenals bij het positiespel, bij de tegenzet daarvan, het dekken, het persoonlijk initiatief steeds een grote rol. Dat maakt het spel zo aantrekkelijk en dat zorgt er tevens voor, dat deze beide onderdelen, meer dan welke ook, de kwaliteit van een ploeg bepalen. Onderwerpen derhalve, waarover de oefenmeester nooit genoeg kan praten en die ook steeds bij oefeningen op het tapijt moeten worden gebracht.

Het dekken is ons, Nederlanders, over het algemeen wel toevertrouwd; de verdediging ligt ons beter dan de aanval. Positiespel moet echter eveneens zo goed mogelijk worden aangekweekt, zó, dat het als het ware tot een tweede natuur wordt. Is dat het geval, dan is de voorwaarde geschapen voor verheffing van het spelpeil hier te lande, voor het ontstaan dus van: beter voetbal.

Hoofdstuk IV

Taak en tactiek van spelers en linies

IN ons hoofdstuk 'Tactiek' hebben wij er al op gewezen, dat er een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de begrippen 'Persoonlijke tactiek' en 'Ploegtactiek' en wij hebben daarbij enkele grondslagen van het eerstgenoemde begrip besproken. Grondslagen, die voor het gehele spel gelden, voor alle spelers in alle linies, omdat in het gehele elftal het spel volgens de juiste methoden moet worden opgebouwd ter verwezenlijking van de beide doeleinden: het maken van doelpunten en het voorkomen van doelpunten van de tegenpartij.

Bovendien echter hebben alle spelers afzonderlijk een zekere taak, die afhankelijk is van de plaats die zij in de ploeg bezetten. Een doelverdediger heeft een andere functie dan een linksbuiten, om nu maar eens twee uitersten te noemen. Beiden zullen ook speciale eigenschappen moeten bezitten om op die plaatsen ten volle te kunnen voldoen, zowel lichamelijke als geestelijke eigenschappen. Doel van dit hoofdstuk is voor alle spelers en alle linies, na te gaan wat hun taak is en welke tactiek in bepaalde situaties moet worden geëist. Alvorens daartoe over te gaan, is het echter nuttig te constateren, dat er verscheidene eigenschappen zijn, die voor alle spelers als wenselijk moeten worden beschouwd. Allen, die zich op de voetbalsport toeleggen en dan uiteraard speciaal degenen, die van plan zijn te trachten in die sport iets te bereiken, dienen over zekere eigenschappen te beschikken, geheel onafhankelijk van de plaats die zij in het elftal zullen bezetten. Men bedenke daarbij voorts, dat lang niet altijd elke speler zal uitkomen op de plaats, die het best voor hem geschikt is. Vooral in kleinere clubs moet men het nu eenmaal doen met de betrekkelijk weinige krachten waarover men beschikt en dan zal het dus bv. best kunnen gebeuren, dat iemand die van nature een sterk verdedigend speler is, genoodzaakt is in de voorhoede uit te komen.

Hoeveel clubs zijn er bv. niet, die niet de beschikking hebben over een goede linksbuiten en die daar dan maar een speler neerzetten, die er althans wat van terecht brengt? In grote clubs is men in dat opzicht gelukkiger en daar zal men het eerder zien gebeuren, dat langzamerhand alle spelers terecht komen op de plaatsen, waar zij het meest tot hun recht komen op grond van hun lichamelijke en geestelijke eigenschappen.

Dat alle voetballers een gezond lichaam moeten hebben, ligt voor de hand. De Bureaux voor Medische Sportkeuring zijn aanwezig om daarop contrôle uit te oefenen en de bepalingen van de K.N.V.B., volgens welke nieuw toe te treden spelers een bewijs van medische goedkeuring moeten overleggen, staan er borg voor, dat binnen afzienbare tijd elke Nederlandse voetballer zulk een bewijs bezit.

Wij zouden niet graag willen beweren, dat alle voetballers sterke kerels met goed ontwikkelde lichamen moeten zijn, maar een feit is, dat het bezit van een goede, stevige 'body' menigeen een belangrijk streepje voor zal kunnen geven. De enige plaatsen feitelijk, waar stevigheid een betrekkelijk bijkomstige factor is, zijn die van rechtsen linksbuiten. Merkwaardig goed is dat te zien als men Engelse elftallen van beroepsspelers aanschouwt. Die bestaan vrijwel altijd uit forse, goed gebouwde kerels van nagenoeg gelijke grootte, doch herhaaldelijk heeft men tot zelfs in de sterkste clubs toe kleinere spelers van licht gewicht op de vleugels zien optreden. In ons land kan men zich niet de weelde veroorloven zich daaraan altijd zo nauwkeurig te houden, maar in elk geval kan deze richtlijn een zeker houvast geven en een feit is, dat al te tengere, lichtgebouwde jongens zelden of nooit tot de hoogste voetbalregionen kunnen doordringen. Dat alle spelers uithoudingsvermogen moeten bezitten, ligt eveneens voor de hand. Toegegeven, dat op de ene plaats meer gelopen zal moeten worden dan op de andere, is het toch een feit, dat het spelen van een voetbalwedstrijd voor alle spelers een behoorlijke inspanning betekent, zodat men er wel op geprepareerd mag zijn, dat men die tot het eind van de wedstrijd onverzwakt zal kunnen openbaren.

En als derde, hoogst gewenste eigenschap noemen wij snelheid. Men kan lang en breed theoretiseren over de vraag voor welke plaats in het elftal snelheid het meest gewenst is. Over het algemeen neemt men aan, dat vooral voor vleugelspelers snelheid buitengewoon nuttig is, maar datzelfde zou dan ook noodzakelijk moeten gelden voor de spelers, die de vleugelspelers moeten dekken, hetzij dus de vleugel-middenspelers, hetzij de achterspelers. De middenvoor is eveneens een speler die zeer veel profijt zal kunnen trekken van grote snelheid, omdat hij in zijn positie nu eenmaal doorgaans dichter bij het doel staat dan welke medespeler ook. Men zou daar weer tegenover kunnen stellen, dat dan ook de bewaker van de middenvoor - en dat

zou b.v. de stopperspil kunnen zijn - veel nut zal hebben van grote snelheid en niet minder geldt dat voor.... de doelverdediger, die immers bij tal van situaties zijn snelle tegenstanders tegemoet zal moeten treden om te pogen eerder bij de bal te zijn. Inderdaad hebben àlle elf spelers snelheid nodig.

Drie eigenschappen dus, die men van nature kan hebben en die men verder kan, neen moèt, aankweken door middel van oefeningen.

Vandaar dan ook, dat verreweg de meeste oefeningen voor alle spelers zonder uitzondering gelden. De gehele serie, zoals die eerder in dit boek is vermeld, geldt dus inderdaad voor het gehele elftal, met inbegrip van de doelverdediger, die wel niet direct specialiteit op b.v. het gebied van koppen behoeft te zijn, maar voor wie het onder alle omstandigheden nuttig kan zijn als hij volkomen kan handelen als elke veldspeler. Daarenboven heeft men dan de oefeningen, die voor sommige spelers en linies apart gelden en die in dit hoofdstuk stuksgewijs zullen worden besproken. En in elk geval is het gewenst, dat alle spelers zorgen voor opvoering van hun stevigheid, uithoudingsvermogen en snelheid. De middelen daartoe zijn in het hoofdstuk ‘Techniek’ uitvoerig beschreven.

En thans gaan wij dan de spelers en linies afzonderlijk onder de loupe nemen en wij zullen daartoe de geijkte volgorde in acht nemen en dus van achteren af, derhalve met de doelverdediger, beginnen.

De doelverdediger

De enige functie, die in de spelregels vermeld wordt, is die van de doelverdediger, waaruit direct volgt, dat men zich niet de weelde kan veroorloven zonder doelverdediger te spelen.

Deze speler heeft bepaalde rechten, die een ander niet heeft: hij mag in een zeker gebied (het strafschopgebied) de bal met de handen spelen en hij mag in een zeker ander gebied (het doelgebied) niet aangevallen worden indien hij de bal niet in zijn handen heeft.

Vooral het eerste feit, het spelen van de bal met de handen, tekent de betekenis van de doelverdediger, is ook oorzaak, dat deze speler, meer dan welke andere ook, bijzondere eigenschappen moet bezitten en aparte trainingsmethoden moet volgen.

De betekenis van deze speler is wel heel wat groter dan wordt aangenomen als jongens een 'partijtje' gaan voetballen. Men herinnert zich dat nog wel: twee spelers belasten zich met de taak voor ploeggenoten te zorgen, door middel van de voeten wordt uitgemaakt wie de eerste keus heeft en zo worden dan achtereenvolgens de spelers aangewezen tot de zwakke broeders overblijven. En wat ziet men dan maar al te dikwijls? Dat de zwakke broeders in de doelen worden geplaatst. In feite worden de functies van doelverdediger en vleugelhalf het minst hoog aangeslagen door de aankomende jeugd, die op straat het voetbalspel poogt te beoefenen. De eerste impuls van de jongens is immers: doelpunten maken. Zij willen bij voorkeur voor spelen.

Later leert men wel begrijpen, dat alle andere functies even belangrijk zijn, ja dat die van doelverdediger zelfs bij uitstek gewichtig is. De doelman toch is de laatste verdedigingslinie. Hij bezet een zeer verantwoordelijke post in het elftal. Een fout van hem zal doorgaans noodlottig zijn en kan zijn elftal een wedstrijd doen verliezen, ook al heeft hij overigens schitterend gespeeld. Aan de middenvoor, die tal van kansen door fouten zijnerzijds ongebruikt heeft gelaten, wordt heel wat minder verwijtend gedacht en als hij min of meer bij ongeluk eens geen fout maakt en het winnende doelpunt scoort, is hij nog de held van de dag op de koop toe.

Doelverdedigen is dus niet alleen een verantwoordelijk, maar tevens een vrij ondankbaar banntje. Maar het kan ook dankbaar zijn, omdat het aanleiding kan geven tot handelingen, die in alle opzichten als spectaculair kunnen worden aangemerkt. Een fraaie redding met een elegante duiksprong trekt de algemene aandacht en bewondering. Bovendien schuilt er bij menige voetballer een aantrekkelijkheid in, dat hij in het doel zijn handen mag gebruiken.

Een feit is, dat men inderdaad voor deze zeer speciale functie ook

speciale aanleg kan hebben en dat men zich er speciaal toe aangetrokken kan voelen.

Voor het goed uitoefenen van deze functie zijn allerlei eigenschappen gewenst, maar de voornaamste lijkt ons toch wel, dat de doelverdediger óók een voetballer moet zijn. Dit wordt, merkwaardig genoeg, wel eens uit het oog verloren, al is er de laatste jaren wel kentering in de algemene opvatting gekomen. Oorzaak daarvan is vooral geweest de wijziging van de spelregel betreffende de doelschop, die zodanig werd, dat die schop de bal direct buiten het strafschopgebied zou moeten brengen. Voordien was alleen bepaald, dat dezelfde speler de bal niet tweemaal mocht spelen en nu paste men het trucje toe - dat toch eigenlijk altijd een enigszins kinderachtige indruk maakte -, dat een achterspeler de bal in handen van de doelverdediger wipte, die dan het leder uit de hand weg trapte. In Engeland deed men dat echter allang niet meer, omdat daar de middenvoor op de loer stond om direct na het 'wippertje' toe te stormen om te pogen de doelman met bal en al achter de lijn te werken en hem in elk geval het wegtrappen moeilijker te maken. Daar heeft de doelverdediger zich dus al spoedig aangewend om de bal met een forse trap na een doorgaans lange aanloop het veld in te werken.

Door bedoelde spelregelwijziging is zulks ook hier noodzakelijk geworden, maar toen deze wijziging in ging, bleek dat tal van doelverdedigers de kunst niet verstonden zelf de doelschop naar behoren te nemen, m.a.w. niet voldoende voetballers waren. Eén van de achterspelers was daardoor genoodzaakt de doelschop voor zijn rekening te nemen en als men beseft hoeveel er wel in een wedstrijd voorkomen, zal men begrijpen, dat het werk van de achterspeler daardoor onredelijk werd belast.

In de loop der jaren is daarin wel wijziging gekomen, maar toch ziet men helaas nog al te dikwijls, dat niet de doelverdediger de doelschop neemt, doch dat een achterspeler of ook wel de spil (vooral als het een stopper is) deze taak overneemt.

Iedere doelverdediger zou zich daarvoor eigenlijk moeten generen! Hij is de aangewezen man om deze schop de gehele wedstrijd door voor zijn rekening te nemen en hij heeft er dus voor te zorgen, dat zijn traptechniek zodanig is, dat hij dat inderdaad naar behoren kan doen. Want vooral zal die trap hard moeten zijn, zodat de bal zo ver mogelijk wordt weggetrapt, liefst tot een eind op de vijandelijke helft, hetgeen bij niet al te krachtige tegenwind, best mogelijk is. Zo handelend kan een doelschop de directe inleiding vormen voor een gevaarlijke aanval.

Teneinde een dergelijke gang van zaken in de hand te werken, is het natuurlijk ook nodig dat de doelverdediger uitkijkt, waarheen de bal getrapt wordt: naast hard trappen is zuiver trappen gewenst. In het

midden moge worden gelaten, dat de opstelling van de voorspelers daarbij ook een voorname rol moet vervullen.

Ook in ander opzicht zal de doelverdediger voetballer moeten zijn, nl. als een voorspeler op hem af stormt en hij moet pogen hem met de voet de bal af te nemen. Meestal gebeurt dat niet, want de meeste doelverdedigers leggen zich er op toe zich voor de voeten van de aanstormende tegenstander op de bal te werpen, hetgeen altijd een gevaarlijke aardigheid moet worden genoemd. Hij loopt daarbij immers het grote risico aan het hoofd te worden gewond en het is een speculatie op de eigenlijk wat overdreven sportiviteit van de tegenstander, dat die zijn been wel zal terugtrekken. Inderdaad zou het als hoogst betreurenswaardig moeten worden aangemerkt, als de doelman tegen het hoofd zou worden getrapt, want dat zou tot bijzonder ernstige verwonding kunnen leiden, maar de doelverdediger zou dat in hoofdzaak aan zichzelf te wijten hebben. Het is verkeerd te rekenen op zelfbeheersing van de tegenstander als men die feitelijk zelf niet voldoende in acht neemt. Toegegeven dat ook dit zich-opde-bal-werpen een bijzondere techniek, speciaal lichaamstechniek, vereist en dat bij een goede techniek de kans op ongelukken inderdaad minder groot behoeft te zijn dan men oppervlakkig beschouwd aanneemt, is het toch een feit, dat het pogen de bal met de voet af te nemen heel wat minder gevaarlijk is. In elk geval zal de doelman dat ook moeten leren en mede daarom is het zo gewenst, dat hij de gewone training van alle spelers geheel meemaakt. Hij zal waarlijk niet met de bal behoeven te dribbelen - al zijn er in het verleden wel doelverdedigers geweest, die dat deden -, maar het leren van balbehandeling en zuiver plaatsen dient zeker op zijn programma voor te komen.

Wij kunnen Kraak van Stormvogels als een voorbeeld noemen van een doelverdediger met een goede uittrap en verder kan Van Male van Feyenoord worden vermeld. Ook hij kreeg de bal doorgaans ver over de helft. Doelverdedigers van oudere generaties trapten de bal te veel ‘uit het handje’ om zich te kunnen specialiseren op het wegtrappen van de stil liggende bal.

Verantwoordelijkheid

De belangrijkste geestelijke eigenschap waarover een doelman moet beschikken, is stellig verantwoordelijkheidsgevoel. Hij moet een grote verantwoordelijkheid dragen en hij moet bereid zijn dat te doen. Dit vooral maakt, dat de echte doelman toch wel een heel apart type vertegenwoordigt, dat hem in velerlei opzicht onderscheidt van andere spelers. Een doelman is daardoor bv. gauwer uit zijn evenwicht dan een ander en als hij zich concentreert op de

komende wedstrijd, zullen zijn gedragingen op de leek soms een zonderlinge indruk maken, maar de insider begrijpt, dat de verantwoordelijkheid hem drukt en dat daardoor speciaal de geestelijke voorbereiding meer van hem vergt dan van een ander.

De doelverdediger (ook hier te lande dikwijls nog ‘keeper’ - spreek uit: kieper - genoemd) zal voortdurend moeten begrijpen, dat alle goede werk van zijn tien ploeggenoten door één fout van hem ongedaan kan worden gemaakt. Eén moment van onoplettendheid of nonchalance kan een doelpunt opleveren, dat de nederlaag kan betekenen. Het is toch inderdaad een hard gelag voor de veldspelers als die de door wellicht veel ploeteren verkregen doelpunten ongedaan zien gemaakt omdat hun doelverdediger noodlottige fouten maakt.

Neem daartegenover de doelverdediger, die ‘alles’ uit zijn doel houdt. Met veel moeite is tegen een sterkere tegenpartij een enkel doelpunt gemaakt en dan staat daar in het doel de man, die briljant werk verricht en daardoor de tegenstanders geen enkele kans geeft. Inderdaad kan de doelman een wedstrijd winnen. Er is een wedstrijd België-Nederland geweest, in 1912 te Antwerpen, waarin de Nederlandse achterhoede verre van goed speelde, zodat de Belgische voorhoede steeds vrij spel had. Doch in het doel stond de beste doelverdediger, die Nederland ooit gehad heeft: Just Göbel van het Arnhemse Vitesse en die speelde daar één van de allerbeste wedstrijden van zijn leven. Slechts eenmaal moest hij voor een schot van één der Belgen zwichten, doch het aantal ‘onhoudbare’ schoten die hij gehouden had, was schier ontelbaar. Twee uitvallen van onze voorhoede leverden dank zij de snelheid en schotvaardigheid van Jan Thomee evenveel doelpunten op, zodat Nederland, in strijd met de veldverhouding, met 2-1 won. Dank zij de doelverdediger, die op de schouders van de opgetogen supporters een rondgang over alle tribunes moest maken.

Op zo'n manier vervult de doelman zijn gewichtige post als laatste verdedigingslinie op ideale wijze en het zal elks streven moeten zijn het verantwoordelijkheidsgevoel zó hoog op te voeren, dat hij tot dergelijke verrichtingen in staat is.

Individualisme

De doelman is bij uitstek de individualist van het elftal. Zeker: hij zal ook voortdurend moeten beseffen, dat hij één van de elf is, ook hij zal moeten meewerken aan het samenspel van de ploeg, maar er is stellig geen enkele plaats in het elftal waar men gelegenheid krijgt zich persoonlijk zó te onderscheiden als die onder de lat, hetgeen het voorbeeld in het vorige hoofdstukje wel aantoonde. De speler,

die daarvoor de neiging heeft, zal aldus ongetwijfeld een geestelijke eigenschap bezitten, die hem geschikt maakt voor de doelwachtersfunctie.

Het feit, dat ons land naar verhouding bijna steeds veel goede doelverdedigers heeft gehad en nog heeft, is wel eens verklaard door de overweging, dat zulks in overeenstemming zou zijn met de enigszins individualistische aard van het Nederlandse volk. Duidt men ons niet populair aan als ‘een vrijgevochten volk’?

Inderdaad heeft Nederland veel uitblinkers onder de lat gehad. In de eerste jaren van het Nederlands elftal was Beeuwkes de grote uitblinker, die weliswaar een ouderwetse stijl had - althans voor onze tegenwoordige begrippen -, maar die in zijn tijd een prima kracht was. Zijn opvolger was de grote Göbel, een weliswaar zeer bescheiden persoonlijkheid, die nochtans bijzonder op de voorgrond trad door zijn prachtige spel, dat een combinatie was van natuurtalent en wetenschappelijke vorming.

Na de oorlog 1914-1918 heeft men enkele jaren naar de juiste man moeten zoeken, al hadden Van Tilburg en De Boer capaciteiten die menig ander land ons zou hebben benijd, zoals bv. ook Göbel's tijdgenoot Van Hemert ver boven de middelmaat kwam. Pas echter in v.d. Meulen kreeg ons land weer een doelman van bijzondere klasse, die jarenlang één van de beste spelers van Europa was. Van Male en Leo Halle, zijn opvolgers, hebben eveneens schitterende wedstrijden gespeeld en tijdens de oorlog 1939-1945 waren twee jonge spelers, Wille en Kraak, bezig zich te ontwikkelen tot krachten van formaat. Van hen heeft inderdaad Kraak de belofte ingelost en met hem kan ons land na de oorlog weer zeer goed voor de dag komen. Bovendien waren er altijd - en dat is ook de laatste jaren het geval geweest - plaatsvervangers aan te wijzen, die waarschijnlijk in menig ander land tot internationale eer zouden zijn verkozen, zodat de conclusie niet gewaagd schijnt, dat Nederland het land van de doelverdedigers mag worden genoemd.

Lichaamsbouw

Hetgeen over de lichaamsbouw - en eventueel andere eigenschappen - van de doelverdediger zal worden opgemerkt, is natuurlijk vooral van theoretisch belang. Met onze opmerkingen in deze richting bedoelen wij aan te geven wat de meest ideale figuur zou zijn om de moeilijke plaats in het doel in te nemen en dat zou een aanwijzing kunnen vormen wie men zou moeten kiezen als men de keus zou hebben tussen verschillende candidaten. In tal van gevallen

echter is de keus beperkt en veelal zal men het moeten doen met een speler, die eigenschappen mist, welke men bij de ideale doelverdediger gewenst acht. Men kan streven naar het ideaal, zonder in staat te zijn het te bereiken.

Wat de lichaamsbouw betreft, dient bedacht te worden, dat het doel behoorlijk groot is. De afmetingen zijn immers 7.32 m breed en 2.44 m hoog (in Engelse maten 8 yards of 24 voet breed en 8 voet hoog) en voor een scherp schietende voorspeler is deze ruimte groot genoeg om de ene man in het doel te passeren.

Met andere woorden: hoe langer de doelverdediger is en hoe verder hij met zijn armen reiken kan, hoe groter de kans dat hij een schot zal houden. Daar komt nog het psychologische geval bij, dat een lange doelverdediger impressie maakt op de voorspeler, die schieten wil en die een groter deel van het doelvlak bestreken acht dan in werkelijkheid het geval is, hetgeen van nadelige invloed is op zijn zelfvertrouwen en de zuiverheid van zijn schot. In zijn zucht om in elk geval langs zijn lange tegenstander te schieten, zal hij de bal dan vaak naast het doel plaatsen.

Aan een flink gebouwde doelverdediger dient dan ook de voorkeur te worden gegeven, waarbij uiteraard bewegelijkheid en lenigheid niet mogen ontbreken; de reus, die stokstijf blijft staan, is niet de aangewezen man om moeilijk-geplaatste, speciaal lage schoten uit zijn doel te houden. Een merkwaardig en toch ook wel verklaarbaar feit is overigens, dat te grote lengte geen voordeel meer is. In Van Male, die maar enkele centimeters onder de 2 meter bleef, hadden wij in dit opzicht de uitzondering die de regel bevestigt, maar een feit is, dat al te lange doelverdedigers te veel moeite hebben met schoten langs de grond. De andere doelverdedigers, die wij hebben opgesomd, hadden of hebben allen een flinke gestalte, een lengte van ruim 1.80 m. Er zijn wel heel goede spelers geweest - ook in het Nederlands elftal -, die deze lengte niet haalden. Wij denken b.v. aan Mac Neill, door zijn katachtige lenigheid een voortreffelijk doelman, maar toch bepaald niet lang genoeg om een werkelijk internationaal uitblinker te worden. Door groter snelheid kan overigens de kleine doelverdediger nog veel goed maken; de te lange spelers zijn vaak aan de langzame kant. Men denke b.v. aan de doelman, die gevallen is. Vlug opstaan is dan een eerste vereiste, een te grote lengte kan daarvoor een beletsel zijn.

Het behoeft hem dus niet alleen in de lengte te zitten, maar dat neemt niet weg, dat het een zeer nuttige eigenschap kan zijn. Onze uitblinkers waren over het algemeen ook slanke figuren, heel begrijpelijk, omdat de bewegelijkheid daardoor bevorderd wordt. Leo Halle was de stevige uitzondering en zijn gestalte had weer het voordeel, dat zij imponerend was voor inlopende tegenstanders. De lange, slanke

jongeman is soms wat slap in het middel en zal daardoor eerder met bal en al in het doel gewerkt worden dan zijn steviger, zwaarder collega.

Over het algemeen zal echter de jonge speler, die zich tot het doelverdedigersvak voelt aangetrokken, goed doen er voor te zorgen, dat zijn gewicht niet te hoog wordt. Zijn streven zal er op gericht moeten zijn, dat zijn bewegingen zo snel en soepel mogelijk worden uitgevoerd. Hij zal zich moeten aanwennen bij lopen en springen zich op de tenen te bewegen.

In zijn boek 'Soccer' wijst de bekende oud-Arsenal-speler David Jack er op, dat dansen een goede oefening voor de doelman is. Hij zal daarmee wel niet bedoeld hebben de z.g. moderne negerachtige, onelegante dansen, doch de goede, oude bewegingen, die de vooral voor de doelman zo nuttige lichaamshouding ten goede kunnen komen. Het zal hem leren zijn lichaam in evenwicht te houden en als dat een lang, eventueel vrij zwaar lichaam is, zal dat voor zijn doelmanswerk van buitengewoon groot belang zijn.

Zenuwen

Meer feitelijk dan de lichaamsbouw is van belang hoe de doelverdediger in staat is te reageren op de moeilijke situaties waarvoor hij kan komen te staan en daarbij is het vooral nodig, dat hij zijn zenuwen in bedwang heeft. Hij moet zich leren beheersen bij de moeilijkste gevallen, hij moet in staat zijn heel snel een beslissing te nemen als zijn doel in gevaar is of in gevaar dreigt te komen. Een koelbloedig gelijkmatig temperament is ongetwijfeld voor hem onmisbaar. Hij moet in staat zijn op de bal en op zijn tegenstanders te letten, hij moet precies weten wanneer hij uit zijn doel moet komen teneinde een laatste poging te wagen een op hem afkomende tegenstander de bal te ontnemen en daarbij zal hij dus moeten overwegen - en dat alles in een onderdeel van een seconde - of hij de gewaagde en gevaarlijke duik naar de voeten van de voorspeler zal mogen en kunnen doen.

Zenuwachtigheid van de doelman kan fatale gevolgen hebben. In rustig zelfvertrouwen moet hij de komende wedstrijd tegemoet kunnen zien, hij zal dan in staat zijn de spanning van de wedstrijd kalm te verdragen en de situatie te allen tijde meester te blijven.

Dat zelfvertrouwen mag hij niet tot wankelen laten brengen als het ongeluk wil, dat hij eens een houdbare bal door laat, hetgeen immers de beste kan gebeuren. Hij moet dan juist zijn tanden op elkaar zetten en in de resterende tijd zulk schitterend werk doen, dat zijn fout volkomen wordt goed gemaakt. Wij hebben Kraak in de eerste wedstrijd in Antwerpen na de laatste oorlog door verkeerd beoor-

delen van de situatie een bal zien doorlaten, die bij wijze van spreken door een kind had kunnen worden gehouden, maar daarna heeft hij zulk een fraai werk geleverd, dat niemand hem die fout meer mocht verwijten. Wij hebben in een kampioenswedstrijd van Haarlem doelman Kluit een bal zien doorlaten, waarbij het recht op hem afgaande schot zó zacht was, dat de bal nauwelijks snelheid genoeg had om de doellijn te overschrijden. Zijn medespelers en de toeschouwers gaven toen een voorbeeldig staaltje van medewerking en sportiviteit door met woord noch gebaar op deze fout te reageren. Het gevolg was, dat Kluit de rustige kans kreeg zich te herstellen, waarvan hij reeds in die wedstrijd gebruik maakte, maar vooral in latere ontmoetingen, waarin hij dikwijls zo goed was, dat hij een belangrijk aandeel had in het door Haarlem verworven Landskampioenschap in het seizoen 1945-46.

Uit dit navolgenswaardige voorbeeld volgt, dat ook de medespelers en het publiek een grote invloed kunnen uitoefenen op het optreden van de man met de meest verantwoordelijke positie. Men zal moeten begrijpen, dat iedere doelverdediger, zelfs de beste van de wereld, op zijn tijd zulk een fout zal hebben gemaakt of zal maken. Het heeft geen zin meer er over te blijven piekeren. Men moet vooruit kijken en daarbij behoort de zorg, dat de speler zich kan herstellen en dat hij dus zijn zelfvertrouwen moet herwinnen. Jaagt men hem ‘in de zenuwen’, dan komt er niets van zijn spel meer terecht.

Concentratie

Van alle spelers moet worden verlangd, dat zij geheel geconcentreerd op het spel blijven gedurende de ganse wedstrijd. Voor de doelverdedigers geldt dit toch wel vooral. Zij kunnen zich zeker niet veroorloven om hun aandacht even te laten verslappen, zelfs al is de bal door overgrote meerderheid van de eigen partij haast voortdurend op de andere helft van het veld. Er kan immers altijd een snelle uitval, een onverwachte doorbraak komen en daarop zal hij zo snel mogelijk moeten en kunnen reageren. Hij dient dus de bal als het ware met argus-ogen te volgen en vooral als de aanval van de tegenpartij zijn doel nadert, zal hij er voortdurend op uit moeten zijn om de goede positie te kiezen, die de eventueel wisselende omstandigheden vereisen. Men zal de meelevende doelman dus in zijn doel heen en weer zien schuiven, dan weer wat voor zijn doel zien komen, dan weer hem snel in het doel zien terug trekken. Hij zal zich nergens door mogen laten afleiden, noch door kreten uit het publiek, noch door pogingen van tegenstanders om hem van zijn stuk te brengen.

Bewonderende aanmoedigingen van het publiek zullen hem er ook niet toe mogen brengen ‘voor de tribune’ te gaan spelen. Hij moet

er altijd op uit zijn zijn werk zo eenvoudig mogelijk te verrichten en niet bij het houden van een gemakkelijk balletje de indruk te willen wekken dat hij een prachtige redding verricht heeft. Er zijn doelverdedigers, die de verkeerde gewoonte hebben zich bij alle mogelijke en onmogelijke gelegenheden op de grond te werpen, alleen omdat zij denken, dat de toeschouwers dat 'mooi' zullen vinden. Zulke handelingen kunnen doelpunten kosten, want maar al te vaak heeft men dan de bal niet voldoende in bedwang en voor de doelman uit zijn liggende houding is opgestaan, kan het kwaad reeds zijn gesticht doordat de snelle tegenstander eerder bij de bal was. Eenvoud is het kenmerk van het ware, - dat dient de doelman te bedenken en dat zal vooral hij kunnen doen, die steeds volledig geconcentreerd is op het spel.

Zulk een doelverdediger heeft de goede gewoonte precies op de plaats te staan waar de bal komt. 'Geluk en toeval', meent de nietingewijde, die geneigd is de voorspelers van de tegenpartij te verwijten, dat zij slecht schieten, nl. steeds in de richting van de plaats waar de doelverdediger staat. Men verzuimt te bedenken, dat de doelman dáár is gaan staan waar hij reden had het schot te verwachten en zo kan hij op eenvoudige wijze de bal houden. Spectaculaire handelingen zijn aardig voor het publiek, maar men heeft er niets aan. Het gaat er om, op zo doeltreffend mogelijke wijze doelpunten te voorkomen en de doelverdediger die daaraan voldoet, verstaat zijn vak en kan een speler van klasse worden.

Göbel is ongetwijfeld te beschouwen als het prototype van de 'eenvoudige' doelverdedigers. Bijna steeds zijn de Engelse 'goalies' van de grote beroepsspelersclubs dat ook en nu is het eigenaardig dat het publiek in Engeland toch wel graag continentale doelverdedigers in actie zag, die zich in alle mogelijke standen en houdingen over het veld slingerden. Doch bij nuchter beschouwen van deze materie kan men begrijpen, dat dit niet de methode is.

Tactiek van de doelverdediger

In het vervolg van dit hoofdstuk zullen wij gelegenheid hebben te wijzen op de middelen die de doelverdediger ten dienste staan - dus ook de tactische middelen - om de bal te houden en hem weg te werken. Allereerst willen wij thans echter wijzen op de taak, die de doelman in ploegverband heeft en die men het beste aanduidt met de uitdrukking: de doelverdediger is de aanvoerder van de achterhoede.

Wij bedoelen daar dit mee.

De doelverdediger is bij aanvallen van de tegenpartij degene die het best de situatie kan overzien en feitelijk de enige, die ze goed

kan overzien. Hij zal kunnen uitmaken of een op zijn doel gericht schot door hem kan worden gehouden, of hij een hoge bal kan bereiken, of hij door uitlopen eerder bij de bal zal kunnen zijn dan zijn tegenstanders, enz.

Hoe vaak zijn er geen situaties, die tot misverstanden aanleiding geven. De achterspelers weten niet wie de bal zal moeten nemen, zij weten niet waar de doelverdediger zich bevindt omdat zij nu eenmaal geen ogen in de rug hebben, en een handige tegenstander kan van de situatie profiteren door zich meester van de bal te maken en een doelpunt te scoren.

Maar voor het zover is, zal de doelman moeten optreden. Hij zal moeten zeggen wat er moet gebeuren en hij dient dat ook te doen als hij niet de aanvoerder van het elftal is en zelfs ook als één van zijn achterspelers wèl aanvoerder is. Hij is: aanvoerder van de verdediging onder alle omstandigheden.

Hij zal dus moeten roepen ‘laat gaan’, als hij meent dat hij de bal gemakkelijk voor zijn rekening zal kunnen nemen. Hij zal desnoods met een simpel ‘ja’ kunnen volstaan. Hij zal eventueel moeten zeggen welke achterspeler de bal moet trappen, hij zal zijn medespelers attent moeten maken op eventueel ongedekt staande tegenstanders en ze de aanwijzing moeten geven waar zij heen moeten gaan.

Dat toeroepen van medespelers zal gerust luidkeels mogen zijn. Er mag geen enkel misverstand bestaan ten aanzien van hetgeen hij wil en daarom zal het goed zijn als zijn commando's over het veld daveren.

De goede Nederlandse doelverdedigers hebben blijk gegeven die kunst te verstaan en het trouwe voetbalpubliek weet allang dat de kreten van de actieve, geconcentreerde doelman tot de onmisbare inventaris van een spannende voetbalwedstrijd behoren.

De uitrusting

De doelverdediger is een aparte figuur in het elftal. Zijn uitrusting wijkt dan ook af van die zijner medespelers. Dat hij andere kleuren moet dragen dan de anderen, ligt voor de hand, want anders kan de scheidsrechter niet constateren of hij het is dan wel een ander die gebruik maakt van de privileges die een doelman reglementair heeft. Het is duidelijk, dat de kleuren dus ook moeten afwijken van die zijner tegenstanders.

Het behoort tot de moderne opvattingen, dat de doelman met het bezit van een hel-gekleurde trui zeer gebaat is. Een feit is nl., dat felle kleuren een zekere aantrekkingskracht uitoefenen op schietende tegenstanders. Men kan dit als een fout van die tegenstanders aanmerken, doch dit zijn van die psychologische eigenaardigheden, die

men de wereld niet uit krijgt. Het is bv. ook bekend, dat een stevige doelverdediger eerder een aantrekkingspunt vormt dan zijn lichter gebouwde collega.

Engelse doelverdedigers hebben dikwijls een hel-gele trui aan, zoals bv. Hibbs, die wel één van de allerbeste was, die wij ooit in actie zagen. In ons land heeft Van Male dat voorbeeld gevolgd.

Voorheen droeg een doelman bijna altijd een witte trui, misschien onbewust, maar in elk geval nuttig. Later is men daarvan afgestapt, wellicht omdat de wasserij er te vaak aan te pas moet komen en nu ziet men de meeste doelverdedigers in ons land met grijze of donkere truien aan verschijnen. Het kiezen van hellere kleuren verdient stellig ernstig overweging.

Van belang is voorts, dat de doelman voor warme kleedij zorgt, want hij moet vaak in een wedstrijd stil staan, hetgeen in ons 's winters zo gure klimaat niet bevorderlijk is voor 's mans gezondheid. Een dikke trui is dus gewenst en midden in het winterseizoen mogen het gerust een paar lagen over elkaar zijn die zijn lichaam beschermen. Tegen de gevolgen van regen kan hij zich beschermen door het meenemen van reserve-kleding, die hij dan in de tweede helft kan aantrekken, hetgeen overigens ook voor de andere spelers geldt.

Het dragen van twee broekjes van warme stof verdient eveneens aanbeveling.

Onmisbaar moeten kniebeschermers worden geacht. Dit is waarlijk geen kwestie van gewichtigdoenerij, zoals misschien wel eens geldt voor veldspelers, die elastieken kniekousen dragen (waarmee zij vaak meer bederven dan goed maken), maar bittere noodzaak. De doelman moet zich immers kunnen permitteren op de hardste terreinen uit te vallen, waarbij vooral zijn knieën een stootje moeten kunnen verdragen. De kniebeschermers moeten dus van stevige kwaliteit zijn. Ze zijn tevens nuttig als de bal er bij toeval eens tegen aan komt of als een ander toeval een voet van de tegenstander in aanraking brengt met des doelmans knie. Vooral de veelgebruikte geribbelde kniebeschermers zijn dan nuttig, omdat zij maken, dat de bal in het veld terug springt en niet van de gladde knie afglijdt in een ongewenste richting. Vervolgens zijn scheenbeschermers ook als onmisbare attributen te beschouwen, niet alleen voor de doelverdediger, maar voor alle andere spelers. In de zware strijd om de punten zijn mistrappen niet te voorkomen en bij felle botsingen zal de voet van de tegenstander maar al te vaak inplaats van de bal de scheen van de speler raken. Dat is niet alleen uiterst pijnlijk, maar kan zelfs tot beenbreuken leiden. Een scheenbeschermer kan dat laatste helaas niet onder alle omstandigheden verhinderen, maar toch soms wel voorkomen en belangrijker feitelijk nog is, dat men er verwondingen mee kan voor-

komen, verwondingen die bij ongunstig verloop bloedvergiftiging ten gevolge kunnen hebben. Van de bekende, eenvoudige losse scheenbeschermers, die vanzelf blijven zitten als men de kousen er over aantrekt, ondervindt men niet de minste last, wat bv. wel het geval zou kunnen zijn met beschermers, die men met touwtjes moet vastbinden, want dat kan minder prettig zijn voor de bloedsomloop.

Tot de speciale dracht van de doelverdediger behoren de handschoenen, waarvoor er in de handel zijn, die speciaal voor dit doel geschikt zijn gemaakt: leren, met rubber beklede handschoenen. Die kunnen echter bij nat weer glad en glibberig worden en dan minder geschikt zijn omdat ze de klemvastheid van de doelverdediger belemmeren. Onder zulke omstandigheden zijn wollen handschoenen beter en dan is een reservepaar zeker gewenst, omdat men dan droge kan aantrekken als het eerste paar doorweekt is geworden. In ons wisselvallige klimaat moet daarmee zeker rekening gehouden worden. Er zijn overigens doelverdedigers genoeg, die er de voorkeur aan geven bij regen met blote handen te spelen. Dat is zuiver een kwestie van individuële voorkeur. Is het erg koud, dan is het dragen van handschoenen toch wel zeer gewenst, want koude kan de handen gevoelloos maken en dat is het ergste wat de doelverdediger kan overkomen. Rekening houden met de omstandigheden komt ook in aanmerking als de zon schijnt. De doelverdediger moet er dan tegen gewapend zijn dat de zon hem in het gezicht schijnt, waardoor hij op een gegeven moment niets zou kunnen zien. In zo'n geval is het dragen van een pet met een flinke klep of een enkele zonneklep noodzakelijk en ook die behoort dus bij de uitrusting van de doelman.

Zijn taak is het tevens te letten op de toestand van het terrein nabij het doel, want dat is zijn werkgebied en dat dient er zo goed mogelijk uit te zien. De hevige doelworstelingen, die zich kunnen voordoen, maken dat juist de stukken veld nabij de doelen het meest te lijden hebben en dus bij nat weer eerder modderig gaan worden dan de andere delen van het veld. En modder is een vijand van de doelman, wiens bewegingsvrijheid er door belemmerd kan worden. Door het strooien van zand en beter nog zaagsel kan men aan dit bezwaar tegemoet komen, maar er moet dan voor worden gezorgd, dat dit bij beide doelen gebeurt, zodat men niet voor en na rust onder verschillende omstandigheden zal moeten spelen.

Het houden van de bal

Hoe men de taak en de tactiek van de doelverdediger ook bekijkt, het houden van de bal is er te allen tijde het belangrijkste onderdeel van. De Engelse benaming ‘keeper’ drukt dit overigens duidelijker uit dan de Hollandse.

Zelfbeheersing, moed, snel handelen en snel beslissen zijn inderdaad prachtige eigenschappen om de doelman te helpen bij dit onderdeel, maar daarbij komt toch ook een zekere methode, een zekere tactiek voor verschillende omstandigheden te pas, evenals een aan te leren techniek.

Een vaste handeling moet zijn, dat de doelverdediger na het houden van elk schot de bal zo snel mogelijk in veiligheid brengt, nl. in de 'zak' bij de maagstreek, gevormd door het lichaam enigszins naar voren te buigen. Direct daarna volgt het wegwerken.

Het houden van hoge schoten is heel iets anders dan het verwerken van lage schoten. De voorwaarts kan wel als boodschap meekrijgen, dat hij de bal laag moet houden, doch dat neemt niet weg, dat ook hoge schoten zeer wel doel kunnen treffen en een bijzondere opstelling en techniek van de doelverdediger eisen. In het hoofdstuk 'Techniek' komen er bij de oefeningen enkele voor, die speciaal voor deze speler gelden en daaruit kan men al een en ander over opstelling e.d. afleiden. Hoge ballen vereisen een zorgvuldige behandeling door een doelman, vooral als er veel wind staat, want dan kan de bal soms ineens veel groter snelheid krijgen. Bij een hoog schot zal vooral de niet al te grote doelverdediger er goed aan doen geen risico te lopen en de bal over de lat te stompen, hetgeen vrij eenvoudig is als de bal maar op het juiste moment van onderen met de vuist wordt aangeraakt. Ziet hij kans zonder veel gevaar de bal klemvast te vangen, dan verdient dat de voorkeur, omdat het weg-geven van een hoekschop ook een zeker risico met zich brengt. Fout is echter, de bal in het veld te stompen. Dat is de ouderwetse methode, de 'Maliebaan-stijl', zoals men wel zegt. Het grote gevaar daarvan is immers dat de bal voor de voeten van een tegenstander terecht komt, die dan een tweede schot kan lossen. Slechts de krachtige doelverdediger, die over een heel sterke 'punch' beschikt, kan zich desnoods veroorloven de bal met één of twee vuisten weg te stompen, omdat hij weet dat de bal dan een behoorlijk eind weg gaat. Bij het gebruiken van de vuist moet de duim zich niet in de vuist bevinden, daar dat pijnlijk kan zijn, doch er naast en wel zó, dat de duim niet boven de vuist uitsteekt.

Het stompen met twee vuisten kan ook te pas komen als bij een hoge voorzet een paar tegenstanders hoog opspringend de bal dreigen in te koppen. De uitlopende doelverdediger kan dan, eveneens hoog springend, allicht met zijn vuisten hoger komen dan de springende spelers en dan zal een ferme stoot redding kunnen brengen, zonder dat men kans ziet de bal over het eigen doel te stompen.

Op het klemvast vangen van de bal dient elke doelverdediger zich toe te leggen. Het 'plukken' van een hoge bal uit de lucht is een zeer nuttige handeling, die het gevaar bezweert en de doelverdediger in staat stelt meteen de bal weg te werken. Men zorge er echter voor,

dat de handen zich achter de bal bevinden, zodat niet de kans bestaat dat hij er door glipt. Dit is een kwestie van techniek en veel oefenen zal de zekerheid vergroten. Voorts moet de regel, dat men zijn ogen op de bal gericht moet houden ('keep your eyes on the ball') vooral bij deze handeling tot het uiterste worden gehandhaafd.

Als de bal nat of vettig (van de modder) is, is dat klemvast vangen niet gemakkelijk, daar hij dan gauw geneigd is door te schieten. Men late zich echter niet weerhouden ook dàn te pogen de bal te vangen. De neiging om te gemakkelijk een hoekschop te veroorzaken, dient onderdrukt te worden en kan feitelijk worden beperkt tot de harde schoten onder de lat, waarbij de poging tot vangen te riskant wordt. Eveneens is dat het geval als een stevige tegenstander in de buurt is. Levendig staat ons voor de geest het geval Van Male in de wedstrijd Nederland-Ierse Vrijstaat in 1934. Onze doelverdediger had toen ook een hoog schot gevangen en op hetzelfde moment werd hij door de stevige middenvoor Moore (die enige hoofden kleiner was dan zijn tegenstander) met bal en al over de lijn gewerkt, - een doelpunt waar de scheidsrechter niets tegenin kon brengen. Een dergelijk risico mag men niet lopen: dan maar liever de bal met een vuistslag over de lat.

Wat het vangen betreft, dient opgemerkt, dat dit een kwestie is van kijk-op-de-bal - meestal een aangeboren gave -, maar ook van wat met een verbasterde Engelse uitdrukking 'timen' (spreek uit: taimen) wordt genoemd. Men kan dat eventueel beoefenen met een klein balletje, zich op het standpunt stellend dat men dan zeker ook een grote bal kan vangen, maar aan de andere kant is het toch beter een normale voetbal te gebruiken om de greep van de hand aan de volkomen normale omstandigheden te wennen.

Bij het houden van hoge schoten - en van andere ook - is het noodzakelijk er op te letten dat het gehele lichaam zich zoveel mogelijk achter de bal bevindt. Laat men de bal dan eens glippen, dan komt hij altijd nog tegen het lichaam aan.

Bij lage schoten echter is dat zeker niet gemakkelijk te verwezenlijken en daarom ook is het houden daarvan in het algemeen het moeilijkst, - geen enkele doelverdediger is er dan ook gek op! Nochtans moet de doelman zijn uiterste best doen zijn lichaam zo nauwkeurig mogelijk in de lijn te krijgen van de bal in de richting van het doel. De voeten moeten dan iets van elkaar af staan, niet te veel echter, want de kans bestaat dan, dat de eventueel door de handen heen slippende bal ook de voeten van de doelman passeert. Wordt een hard schot langs de grond gelost juist naast de doelman, dan zal hij de stand van zijn lichaam niet zo snel meer kunnen wijzigen en dan zullen zijn handen het alleen moeten opknappen, maar het is een droevig geval als een betrekkelijk zacht schot een doelpunt oplevert,

omdat de bal na een misgreep tussen zijn benen door in het doel belandt. De handen moeten in de juiste positie worden gebracht op hetzelfde moment, dat de bal de benen bereikt, in welk geval zulke ongelukkige doelpunten zeker voorkomen worden. De aangewezen houding is voorts, de knieën gestrekt te houden. In geval van nood zal echter een diepe kniebuiging wel eens gemaakt moeten worden, maar het nadeel daarvan is, dat het tijd kost om zich op te richten en daarna de bal weg te werken.

Het vallen op de knieën is als absoluut fout aan te merken, en zelfs het laten vallen op één knie dient zoveel mogelijk vermeden te worden. Deze handeling vloeit voort uit een gebrek aan vertrouwen in eigen handen. Engelse doelverdedigers van de oude stempel beschouwden het als een misdaad om bij het stoppen van een schot op de knie(en) te vallen. Men zorge er voor zo enigszins mogelijk op zijn voeten te blijven staan. Brengen de omstandigheden met zich mee, dat een knieval onvermijdelijk is - bij een effectvol schot bv. kan het zijn nut hebben -, dan dient het op één knie te gebeuren en dan zodanig, dat de bal, als hij de handen mocht passeren, althans tegen het op de grond steunend bovenbeen kan komen. Dat been moet dus in de richting van het schot worden gekeerd.

Een andere methode om lage ballen te stoppen is het languit vallen naar het leer. Een methode die alleen maar mag worden toegepast als uiterste redmiddel en zeker niet om het publiek te behagen. Een doelman, die op de grond ligt, is, practisch gesproken, geslagen. Hij kan niets meer doen als de bal bij een tegenstander komt, die rustig kan inschieten. Het enige wat hij kan - en moet! - proberen, is de bal zo hard mogelijk weg te slaan bij zijn zijdelingse uitval, maar in de regel heeft hij dat niet meer in zijn macht.

Is echter een uitval de enige mogelijke kans om redding te brengen, dan moet als een vaste regel gelden, dat de doelman één hand naar de bal uitsteekt, om de eenvoudige reden dat hij dan verder kan reiken en zo wellicht nog een onbereikbaar lijkende bal kan wegtikken. Valt hij met beide handen naar de bal uit en gaat deze via zijn vingertoppen in het doel, dan moet hij het verdrietige gevoel in zich omdragen, dat hij bij het uitsteken van één hand de bal zou hebben gehouden.

Verschillende foto's in dit boek laten zien hoe de doelverdediger schoten op verschillende hoogte moet stoppen, waarbij het duidelijk is, dat daarbij een geheel aparte techniek vereist wordt, aan te leren in de speciale oefeningen, die voor de doelverdedigers op het programma staan.

Komt een schot ter hoogte van de maag, dan moet de doelverdediger voorover buigen en de bal opvangen in de ruimte tussen borst en dijen. Komt de bal nog wat hoger, dan is het zaak te pogen hem zo snel

mogelijk voor de buik te brengen, waar men hem weer spoedig in zijn macht kan hebben. In elk geval moet voorkomen worden, dat de bal van het lichaam in het veld terug springt. Ook voor het stoppen van schoten op schouderhoogte is een bijzondere techniek vereist. Komt een bal in de richting van de rechterschouder, dan moet de rechterhand boven de bal worden gebracht, de linkerhand er onder; het omgekeerde geschiedt als de bal bij de linkerschouder komt. Men heeft dan nl. de kans de schouder achter de bal te brengen, hetgeen nodig kan zijn ingeval de bal door de handen mocht heenschieten.

Het wegwerken

Het houden van de bal is slechts punt één van het totale werk, dat de doelman bij een schot moet verrichten. Als punt twee geldt, nadat de bal in veiligheid is, het wegwerken, hetwelk ten minste even belangrijk is. Wij bedoelen hiermee, dat slecht wegwerken overigens goed werk geheel ongedaan kan maken. Bij het houden moet men dus direct al bedacht zijn op de volgende beweging: het wegwerken.

Met dat wegwerken mag zeker niet geaarzeld worden. In de Britse landen geldt dat ongetwijfeld sterker dan elders, omdat daar de voorspelers er op uit zijn de doelman, die de bal heeft, aan te vallen, waartoe de spelregels hun de vrijheid geven. Op het continent, dus ook hier, wordt over het algemeen voor aanvallen van de doelman te veel gefloten; deze krijgt hier dus een extra-bescherming, die het spelreglement hem eigenlijk niet toestaat. Wij zullen goed doen ons meer nog toe te leggen op aanpassing aan de Engelse gewoontes, te meer omdat men anders bij internationale wedstrijden de wrange vruchten zou kunnen plukken van een verkeerde ingewortelde gewoonte.

Dus: snel wegwerken. Met bovendien het enorme voordeel, dat een snel èn goed weggewerkte bal de inleiding kan vormen tot een tegenaanval, omdat op dat moment de spelers wellicht nog niet gedekt zijn. Wordt dit goed begrepen, dan valt wel duidelijk op, dat ook een doelman kan bijdragen tot het ploegverband en dat ook hij het in zijn macht heeft het tempo van het spel op te voeren. In dit verband moge er de aandacht op gevestigd worden, dat het aanbeveling verdient in zulke gevallen de bal naar de vleugels te trappen, daar die altijd meer kans hebben op een min of meer ongedekte positie dan de spelers van het binnentrio, hetgeen overigens ook geldt voor doelschoppen. Vooral als de tegenpartij met een stopperspil speelt, is dat zeer gewenst, omdat de ballen in het centrum dan een prooi worden van de spil. Voorts verdient het aanbeveling de bal zo laag mogelijk te trappen, des te verder komt hij weg. Bedoeld wordt niet langs de grond, doch juist over de hoofden van de eigen achterspelers heen.

Bij een doelschop, het trappen van een stil liggende bal dus, is zuiver plaatsen gemakkelijker dan bij het wegwerken van de bal uit de hand. De doelman moet zich ook daar echter op toeleggen en hij moet vooral aandacht schenken aan de 'drop kick': de bal laten vallen en hem juist bij de grond hard raken. Heeft hij de keus tussen hard en zuiver wegwerken, dan verdient de harde trap de voorkeur, ook al zou hij in het wilde weg zijn. Het gevaar moet worden afgewend, daar gaat het vooral om. Heeft hij echter ook maar enige kans om goed te plaatsen, dan mag hij die niet verzuimen. Daarom vooral is het ook van zoveel belang, dat hij meeleeft, zodat hij op het moment dat hij de bal in zijn bezit krijgt, de positie van zijn medespelers al weet. Het wegwerken kan aanzienlijk worden bemoeilijkt indien de aanvallers komen toelopen, hetgeen in de regel wel het geval zal zijn. Dan is snel wegwerken eerst recht de boodschap, doch tevens is het dan zaak op te passen, dat de bal niet tegen de inloper aangeworpen wordt. Men moet die aanvaller dus ontwijken. Bij het houden van een laag schot moet men dat direct al doen, zodra de bal bij het doel is. De doelverdediger make dan direct een zijwaartse beweging, uiteraard in de richting vanwaar het schot komt, al is het denkbaar dat de doelman de andere kant prefereert, omdat hij daar zijn 'sterkste' been heeft. Bij hoge ballen moet hij door handige manoeuvres, door een schijnbeweging bv., de tegenstander ontlopen, desnoods de bal met een boogje over hem heen werpen en hem achter de tegenstander weer opvangen. Doch dan ook direct wegwerken en niet met de bal blijven treuzelen, want dan worden zulke manoeuvres noodlottig en dan veroorzaakt de doelman onnodig lastige situaties voor zijn eigen doel. Hij moet er natuurlijk om denken, dat hij niet meer dan vier passen met de bal mag maken. Vroeger waren dat er twee, zodat hij wel wat meer bewegingsvrijheid gekregen heeft en daarom is het zo jammer, dat de meeste scheidsrechters in ons land het te lang lopen met de bal niet bestraffen, blijkbaar om de complicaties die bij een alsdan toe te kennen indirecte vrije schop plegen op te treden, uit de weg te gaan. Het is jammer, omdat tal van doelverdedigers daarvan misbruik maken door hele wandelingen met de bal te maken. In elk geval houde de doelverdediger er rekening mee, dat het niet mag en dat dus straf kan volgen.

Bij het op deze wijze wegwerken moet de doelverdediger vooral niet met de bal in handen naar de fors toelopende tegenstanders gaan slaan, want daarop is maar één straf mogelijk: een strafschop.

Wordt de doelman krachtig op de huid gezeten onmiddellijk nadat hij een hoge bal gestopt heeft, dan is werpen van de bal geboden. Het parool moet ook daarbij zijn: zo ver mogelijk en om dat te kunnen bereiken, is het nodig, dat de doelverdediger werp-oefeningen houdt. Er zijn spelers, die daarmee krasse staaltijes bereiken en vooral in-

dien ze over een flinke lengte beschikken, kunnen ze met hun lange armen en een flinke zwaai een heel eind komen. Niet altijd trouwens is ver wegwerpen geboden. Er kan zich vlakbij hem in gunstige positie een partijgenoot bevinden en door hem de bal toe te werpen, kan deze wel voor verdere expeditie zorgen. De achterspelers hebben dus altijd de taak op te letten of de bal misschien bij hen terecht komt. In het algemeen moet gelden, dat vooral bij wegwerpen de bal niet naar het centrum van het veld moet gaan, maar naar de zijkanten, omdat hij anders wellicht in het bezit kan komen van een tegenstander, die direct een schot kan lossen op het mogelijk verlaten doel. Die kans is heel wat kleiner als de bal naar één van de vleugels gaat, mede omdat bij een dan volgend schot de doelman eerder gelegenheid heeft zich te herstellen.

Het kan natuurlijk wel eens gebeuren, dat de doelman, al manoeuvrerend met de bal, op de rand van het strafschopgebied terecht komt. Sommigen maken daar een gewoonte van, omdat zij dan de bal verder in het veld krijgen, maar gewoonlijk bereiken zij er weinig mee, omdat door het ontstane tempoverlies de medespelers waarschijnlijk inmiddels gedekt zijn. Soms echter kan het niet anders, omdat bv. meer dan één tegenstander ontweken moet worden en in dat geval is het noodzakelijk, dat de doelverdediger het oog gericht houdt op de lijn van het strafschopgebied; daarbuiten mag hij immers de bal niet met de hand spelen. Hij bedenke daarbij, dat hij 'hands' kan maken ook al bevindt zijn lichaam zich binnen het strafschopgebied; de scheidsrechter heeft nl. slechts toe te zien op welke plaats de aanraking van de bal door de hand geschiedt. Een aldus veroorzaakte vrije schop - die in negen van de tien gevallen onnodig is - leidt maar al te vaak tot een doelpunt, hetwelk alsdan op de rekening van de doelverdediger komt te staan.

Uitlopen

Iemand die niet de kunst verstaat op het juiste ogenblik uit te lopen, zal nooit een goed doelverdediger worden, hoe goed hij ook in staat mag zijn om de bal te houden.

Uitlopen is een kwestie van snel handelen, moed en snel lopen, - wezen wij er al niet op, dat ook voor de doelverdediger snelheid gewenst is? Het is ook een kwestie van aanvoelen, maar in elk geval bovendien een kwestie van doorzetten: is eenmaal het besluit genomen om uit te lopen, dan moet het ook consequent worden doorgevoerd, want elke aarzeling zal dan noodlottig kunnen zijn.

Uit dat laatste volgt feitelijk al, dat uitlopen alleen maar mag geschieden naar een bal, die menselijkerwijs gesproken bereikt kan worden. Men kan zich wel eens vergissen in de snelheid van de tegen-

stander, maar risico moet er nu eenmaal bij elke handeling genomen worden.

Laat men dat alles goed op zich inwerken, dan is het duidelijk van hoe groot belang het is, dat de doelman steeds geconcentreerd het spel blijft volgen. Neem b.v. een altijd verrassende handeling als een through pass: de pass is gegeven en de tweede voorspeler stormt naar voren om te pogen de bal op te pikken. De doelman is dan de aangewezen man om het gevaar te keren en hij kan dat alleen als hij op tijd uitloopt en als hij snel is.

En als hij dan bij de bal is, zal hij hem doorgaans moeten trappen, want het gebruik van de handen kan, als de tegenstander er ook direct bij is, de situatie in zijn nadeel doen veranderen. Hij moet dus kunnen trappen, niet alleen een stilliggende bal, maar ook een snel aanrollende. Zijn traptechniek moet in orde zijn, - de doelverdediger moet tonen, dat hij óók voetballer is. Zulke situaties komen immers in elke wedstrijd enige malen voor.

De vraag of de doelverdediger zal moeten uitlopen, moet ook bij hem rijzen als een voorspeler met de bal op doel afkomt en daarbij kunnen zich verschillende mogelijkheden voordoen. Geschiedt dit nabij de lengte-as van het veld, dan heeft de doelverdediger maar één keus: uitlopen. Blijft hij in zijn doel staan, dan wordt het een zeker doelpunt, want dan heeft de voorspeler alle gelegenheid het doel te naderen en tenslotte in één van de ruime hoeken te plaatsen. Komt hij hem tegemoet, dan verkleint hij de zg. schiethoek en dan ziet men maar al te vaak gebeuren, dat de bal tegen hem wordt aangeschoten of.... naast gaat, omdat de voorspeler de bal in de (kleiner geworden) hoek wil schieten en daar geen kans voor ziet. Er zijn natuurlijk ook andere mogelijkheden, nl. dat de voorspeler de doelman omspeelt òf dat hij de bal over hem heen wipt, maar dat behoort tot de tactiek van de voorspeler, waarmee wij ons op dit ogenblik niet bezig houden. Dit risico moet de doelman overigens lopen; men moet bedenken, dat de meeste voorspelers voor de vermelde handelingen niet handig genoeg zijn en dus kan de resoluut uitlopende doelman, die bovendien de voorspeler uit zijn evenwicht brengt en hem tot snel handelen noopt, in hopeloos lijkende situaties - want dat zijn het in feite - nog vaak genoeg redding brengen. Zo vaak, dat men tot zelfs in internationale wedstrijden zulke feitelijk niet-te-missen kansen ongebruikt ziet laten.

Anders wordt de vraag van het al of niet uitlopen als de bal zich op de vleugel bevindt. Komt er een hoge voorzet, dan wordt de vraag weer eenvoudig, want dan is snel uitlopen de enige oplossing, aangenomen althans dat de doelman de zekerheid heeft dat hij de bal kan bereiken. Hij heeft nu eenmaal het voordeel dat hij zijn handen mag gebruiken en daarvan moet hij ten volle gebruik maken.

Verwacht hij een schot van de vleugel, dan moet hij de schutter weer enigszins tegemoet treden met de bedoeling het doel als het ware te verkleinen. Is de bal op de rechtervleugel, dan gaat hij naar de linkerpaal tot op één of twee meter er vandaan en stelt zich dan ongeveer op dezelfde afstand voor zijn doel op. Het is een kwestie van aanvoelen waar hij precies moet staan, hoofdzaak is dat hij voor zichzelf ziet dat inderdaad het doel, het schietvlak, verkleind is.

Deze opstelling is geboden sinds de vleugelspeler meer dan voorheen ook doelpuntenmaker is geworden. In het grijze verleden gold het als een vaste wet, dat de vleugelman zoveel mogelijk op zijn lijn bleef staan en in hoofdzaak voorzetten zou afgeven. De doelverdediger moest dan achter in zijn doel gaan staan, omdat hij dan een overzicht heeft van de positie van alle vijandelijke voorspelers en deze aldus het koppen of schieten kan beletten door tijdig uit zijn doel te snellen. Deze opvatting is verouderd; zij dient alleen nog te worden gehuldigd, als de vleugelspeler in de buurt van de hoek van het veld staat, in welk geval wel een voorzet moet worden verwacht.

Nu bestaat uiteraard de kans, dat de naar binnen gekomen vleugelspeler niet het verwachte schot lost, maar toch een voorzet geeft. In dat geval verkeert de doelverdediger in de onprettige omstandigheid, dat hij snel achteruit zal moeten lopen om het dreigende gevaar te keren. Hij moet dan echter vertrouwen hebben in het inzicht van zijn achterspelers. In het geschetste geval, dat de rechtsbuiten de bal heeft, zal de tactische rechtsachter van zijn eigen partij achter hem in het doel staan. Dergelijke risico's zijn er nu eenmaal, vooral in het moderne voetbal, waarbij men niet weet wat de vleugelspeler in petto heeft. De geschetste uitloophandeling is dan ook alleen gewettigd als er behoorlijk reden is om aan te nemen, dat een schot zal volgen. Het risico van de hoge boogbal over de springende doelman heen moet eveneens gelopen worden. Het lossen van zulk een schot is uiterst moeilijk en bovendien kan het schot niet erg hard meer zijn, zodat de te hulp snellende achterspeler een kans moet hebben om de bal te bemachtigen.

Deze situaties komen overigens ook voor bij de oefeningen van de doelverdediger in het hoofdstuk ‘Techniek’.

Over het uitlopen moet nog gezegd worden, dat het altijd fout is te ver uit doel te komen. Het is lastig een bepaalde afstand daarvoor aan te geven, te meer omdat dit afhangt van de snelheid van de doelverdediger. Meer dan tien meter zal hij toch doorgaans niet uit zijn doel mogen komen, want het gevaar van een onbeschermd doel is werkelijk te groot.

Bovendien moet men rekening houden met de snelheid en de capaciteiten van de tegenstander. Bij de een zal men zich meer kunnen permitteren dan bij de ander. Routine vervult hierbij een grote rol en

die zal de doelman op de duur wel leren hoe groot het gebied voor zijn doel is, dat hij zal kunnen en moeten bestrijken. Hij zal ook moeten aanvoelen hoe hij bij hoge ballen zal moeten uitlopen, waarbij hij er vooral op zal moeten letten dat hij de bal als het enigszins kan, niet mag laten stuiten, want men weet, als de grond effect heeft, nooit waar de bal terecht zal komen.

Strafschoppen en vrije schoppen

Het lijkt, op het eerste gezicht, vreemd over de tactiek van de doelverdediger bij het nemen van strafschoppen (door de tegenpartij) te spreken. De doelman toch is zodanig in het nadeel, dat zulk een schop feitelijk altijd onhoudbaar zou moeten zijn. Dat dit toch dikwijls niet het geval is - naar schatting wordt zeker wel 30% van de strafschoppen ongebruikt gelaten - is in hoofdzaak toe te schrijven aan fouten van de strafschopnemers.

Het grootste nadeel voor de doelverdediger is ongetwijfeld het feit, dat hij zijn voeten onbewegelijk op de doellijn moet laten staan tot de schop genomen is, d.w.z. practisch gesproken tot het doelpunt gemaakt is. Deze regel is van vrij recente datum; vroeger was genoemde onbewegelijkheid niet voorgeschreven en de doelman kon dan bv. in het doel heen en weer springen of op het laatste moment een stap naar voren doen om de schiethoek te verkleinen. Dat kan nu dus niet meer.

Doch.... de strafschopnemer kan min of meer falen, zoals wij al deden uitkomen. Bovendien zal een doelverdediger zich nooit behoeven te generen als hij de bal uit zulk een schop door laat. Houdt hij hem wel, dan wordt dat doorgaans als een bijzonder goede prestatie aangemerkt; hij heeft dus niets te verliezen en alles te winnen. Het voorbeeld van Leo Halle, die in twee achtereenvolgende wedstrijden - te Dublin tegen Ierse Vrijstaat en te Parijs tegen Frankrijk - een strafschop uit zijn doel hield, moge een vingerwijzing zijn, dat er ten slotte altijd een mogelijkheid is.

Veel maatregelen kan de doelman echter niet nemen. De juiste opstelling is uiteraard in het midden van het doel, ten hoogste iets naar de kant waar men reden heeft om het schot te verwachten: een rechtse speler zal over het algemeen in de hoek schieten rechts van de doelverdediger. Men kan echter wel eens opzettelijk een vrij groot gat open laten, aldus de tegenstander als het ware uitnodigend in die ruimte te schieten.

Ook is het mogelijk alles op één kaart te zetten en direct bij het lossen van het schot naar een bepaalde kant uit te vallen in de hoop dat de bal daar ook zal komen. Het potsierlijke geval, dat de bal dan juist in de andere hoek terecht zal komen, neme men dan maar op de koop toe.

De enige, theoretisch werkelijk juiste opstelling is en blijft echter in het midden van het doel, waarbij de doelman er op bedacht moet zijn het gedeelte van het doel, waar het schot mag worden verwacht, speciaal te bewaken.

De gulden regel, dat men naar de bal moet kijken, geldt voor deze situatie niet geheel en al, al mag men natuurlijk het leder niet uit het oog verliezen. Doch bovendien zal hij goed doen naar de ogen van de strafschopnemer te kijken, daar deze onwillekeurig een blik zal werpen op de plaats waar hij zal schieten. En dan is het enige wat er op zit: in soepele houding, geheel gereed voor de sprong, volkomen geconcentreerd, wachten op de dingen die komen zullen en.... dat overigens min of meer aan het toeval overlaten. De afstand vanwaar geschoten wordt, is immers zo klein, dat hij zelfs een hard schot, dat vlak naast hem gaat, zal moeten laten lopen, omdat hij de bal doorgaans pas zal zien als hij achter hem ligt. Hij moet zulke gevallen maar zo filosofisch mogelijk beschouwen.

Hij moet bovendien bedenken, dat het houden van de bal alleen niet voldoende is. Slechts hoogst zelden zal hij de bal direct in zijn macht hebben of er een hoekschop van kunnen maken en als het leder na een geslaagde uitval van zijn handen in het veld terug springt, heeft de strafschopnemer doorgaans een prachtige kans om althans met zijn tweede schot te doelpunten. De doelverdediger is dus wel zéér in het nadeel. De overige spelers zullen echter moeten bedenken, dat zij hem eventueel te hulp kunnen komen als de strafschop buiten verwachting gehouden is. Zij zullen het niet aan de strafschopnemer, resp. diens medespelers moeten overlaten te pogen de bal te bemachtigen, doch zij zullen alles in het werk moeten stellen dat te doen en het gevaar af te wenden door de bal over zij- of doellijn te schoppen.

Bij vrije schoppen moet onderscheid gemaakt worden tussen directe vrije schoppen (buiten het strafschopgebied dus) en indirecte vrije schoppen binnen het strafschopgebied. Bij de eerstgenoemde categorie is het de voornaamste taak voor de doelverdediger, te zorgen, dat het uitzicht op de bal hem niet wordt belemmerd. Dat zijn medespelers een ‘muur’ moeten vormen, spreekt vanzelf, maar daar dient een kleine opening in te blijven, zodat hij het schot van het begin tot het einde kan volgen. Men bedenke, dat het maar één opening zal mogen zijn, want de schutter zal geen keus moeten hebben als hij van plan is direct op doel te schieten. Bij correcte opstelling van de verdediging op de juiste afstand (ca. 9 meter) van de bal zal een schot over de spelers heen geen succes kunnen hebben, daar de bal dan gedoemd is ook over de lat te gaan.

In het algemeen zal de doelverdediger ongeveer in het midden van zijn doel moeten staan, welke positie enigszins kan worden veranderd,

indien de vrije schop nabij één der zijlijnen wordt genomen. De beide hoeken kunnen worden beschermd door de twee achterspelers, die gereed moeten zijn de bal uit het doel te koppen. Het nadeel is dan echter dat voorspelers van de tegenpartij dicht bij doel kunnen komen zonder buitenspel te staan. Wordt de vrije schop van één der vleugels af genomen en treedt de doelman de schutter iets tegemoet, dan zal één achterspeler de onbeschermde hoek voor zijn rekening moeten nemen.

De doelverdediger zal ook in dit geval nauwlettend moeten toezien wat er gebeurt. Hij moet geprepareerd zijn op een rechtstreeks schot, eventueel op een listige boogbal (die immers ook wel succes kan hebben), maar hij moet er ook op rekenen, dat de bal geplaatst wordt naar een aanvaller, die zich bezijden de 'muur' heeft opgesteld. Geschiedt dat inderdaad, dan moet hij zijn positie snel wijzigen om het schot van die medespeler met succes te kunnen keren.

Bij vrije schoppen binnen het strafschopgebied - bv. voor het maken van te veel passen met de bal, gevaarlijk spel of onttrekken van de bal aan het spel - moet er om gedacht worden, dat de spelers van de verdedigende partij zich 9,15 m. van de bal moeten bevinden, tenzij zij op de doellijn tussen de doelpalen staan. Dat laatste zal vaak het geval zijn als de vrije schop op kleinere dan de genoemde afstand van het doel genomen wordt. De doelverdediger zal dan zo dicht mogelijk bij de bal moeten staan en goed moeten opletten waarheen de bal geplaatst wordt en dan eventueel onmiddellijk ingrijpen. Zou de nemer van de vrije schop eventueel direct op doel schieten, dan kan hij de bal laten lopen, daar een aldus gemaakt doelpunt niet geldig is. Daaraan zit echter wel enig risico, omdat een toevallige aanraking door hem of één van zijn medespelers wel de geldigheid van het doelpunt ten gevolge zou hebben.

Rekening moet ook worden gehouden met de mogelijkheid dat men het er op toe legt de bal tegen de doelverdediger op te schieten en het terugspringende leder in het doel te plaatsen. Wij kunnen ons niet herinneren, dat ons land dergelijke specialisten heeft gehad, maar in de Engelse voetballiteratuur wordt melding gemaakt van de vroegere aanvoerder van Bolton Wanderers, Joe Smith, die zich er op toelegde bij vrije schoppen - en soms ook bij strafschoppen - keihard tegen de doelman op te schieten. Hij heeft dat in een wedstrijd eens met drie achtereenvolgende strafschoppen gedaan! Tegen dergelijke gevallen staat de doelman natuurlijk machteloos, want hij krijgt geen schijn van kans de bal klemvast te grijpen, daar er toch altijd enige tijd - hoe kort ook - moet verlopen voor het overbrengen van de boodschap van de hersens naar de spieren, méér tijd dan de schutter van korte afstand nodig heeft, vooral als het schot zo hard is als sommige Britse grootmeesters kunnen produceren.

Oefening

Wij hebben er bij herhaling op gewezen, dat de doelverdediger dezelfde oefeningen zal moeten doen als alle andere spelers, hetgeen zowel geldt voor veld- als voor zaaloefeningen. Voetbal-gymnastiek is voor hem wel bij uitstek nodig, want meer dan voor misschien welke andere speler ook is het bezit van soepele spieren voor de man onder de lat hoogst gewenst.

Bij de baloefeningen zal er op gewerkt moeten worden, dat de doelverdediger beide voeten moet kunnen gebruiken. Het komt er voor hem mogelijk niet zó op aan als voor de meeste veldspelers, doch het kan een groot nadeel betekenen als de doelman in elke situatie de bal eerst voor zijn 'goede' been moet brengen en doortastende tegenstanders zullen daar lang niet altijd de gelegenheid voor laten. Hij zal dan moeten leren de bal uit de hand zowel links als rechts te trappen, maar hij zal dat ook moeten kunnen doen als hij uitlopend eerder bij de bal is dan zijn tegenstander en de kans niet meer krijgt de bal voor de voet te brengen, die hij het liefst gebruikt. Dus: rechts en links leren trappen is ook voor de doelverdediger het parool.

Bovendien zal hij er nut van kunnen hebben als hij ook rechts en links kan werpen en dat is eveneens vrij eenvoudig te leren, als men zich er maar op toelegt.

Tot de speciale oefeningen voor de doelman behoort het springen en een springtouw is dus een onmisbaar attribuut voor hem. Hij verkrijgt dan de lichtvoetigheid, die hem te pas kan komen, nog afgezien van de gunstige gevolgen voor de lichamelijke conditie, hetgeen overigens ook voor de andere spelers geldt. Touwtjespringen is inderdaad een zeer geëigende oefenmethode, ook voor andere sporten dan voetbal. Is het lopen over lange afstanden niet zo belangrijk voor de doelverdediger - al mag hij gerust meedoen met het rondjeslopen, dat op iedere oefenavond pleegt te gebeuren -, de korte sprint is bijzonder nuttig voor hem en daarop vooral zal hij zich moeten toeleggen. Grote snelheid over korte afstanden is voor een doelman een prachtige eigenschap, die hem te pas komt als hij moet uitlopen. Hij zal daarbij moeten leren snel te starten, want hij zal bijna steeds zijn snelheid moeten ontwikkelen uit een stilstaande positie.

En dan zal de doelverdediger natuurlijk geoefend moeten worden in het.... doelverdedigen. Dit moet echter niet geschieden in de vorm van willekeurig doelschieten door een groot aantal spelers, maar wel onder leiding van de oefenmeester, vooral als deze zelf behoorlijk schieten kan, hetgeen wel zeer gewenst is. Hij kan dan de doelman op allerlei schoten tracteren: lage en hoge en wel op verschillende hoogte. Schoten onder de lat en schoten in de hoek, zowel in de ene

als in de andere. Hij zal dan de doelverdediger moeten wijzen hoe het moet en hij zal hem opmerkzaam moeten maken op de fouten, die hij maakt en hem die pogen af te leren. Hij zal hem moeten leren stompen, met de vuist het verre veld in of over de lat. Geschiedt dat alles in bonte afwisseling, dan zal de doelman vlug leren reageren op de verschillende situaties, die zich kunnen voordoen en hij zal dan op het laatst haast automatisch de juiste positie innemen en de juiste wijze van afweer toepassen.

En verder zal hij zich moeten toeleggen op alles wat in dit hoofdstuk beschreven is (snel bukken met gestrekte knieën naar lage schoten, vangen van de bal in alle posities, snel en zuiver wegwerken, enz.) Voor het leren wegstompen kan gebruik gemaakt worden van een punchball, mits gezorgd wordt dat die de juiste omvang van de voetbal heeft. Wat zwaarder mag hij desnoods wel zijn, omdat dit de spieren kan versterken.

Een nuttige wenk is verder, dat de doelverdediger ook leert in het veld te spelen (zoals een veldspeler goed zal doen wat van doelverdedigen te leren). Dit kan n.l. te pas komen als door omstandigheden (verwonding e.d.) wijziging van de opstelling nodig is. De doelverdediger zal bv. door een lichte handblessure niet op zijn plaats kunnen blijven, doch wel in het veld kunnen meespelen. Natuurlijk is dit slechts van belang indien geen invallers zijn toegestaan, een regel die internationaal geldt, doch in Nederland niet (of nog niet) wordt nagevolgd. De kans blijft altijd bestaan, dat ook hier het stelsel van invallers wordt afgeschaft en daarop dienen de spelers feitelijk nu reeds geprepareerd te zijn. En als men dan over een doelverdediger beschikt, die op een andere plaats wat, en liefst vrij veel, presteren kan, dan heeft men daarvan niet anders dan groot voordeel.

Ten slotte dient opgemerkt, dat de doelverdediger - en elke andere speler ook - matig in alles moet zijn. Het meest ideale is wel, dat de speler zich onthoudt van het gebruik van nicotine en alcohol en voor jonge spelers zou dat zeker verplicht gesteld moeten worden. Overigens zal een enkele sigaret en een enkele borrel niet veel kwaad kunnen - het ene lichaam kan er trouwens beter tegen dan het andere -, maar men beperke dat tot een minimum en men late het zekere tijd voor een wedstrijd geheel achterwege. Bedacht moet worden, dat men niet alleen rekening moet houden met de eigen kostbare gezondheid, maar tevens met de belangen van de ploeggenoten. Voetbal is een ploegspel en daaraan moeten alle spelers, ook die in de meest individuële positie, de doelverdediger, steeds denken. Zij zullen moeten bedenken, dat men, om een goed voetballer te worden, veel zal hebben te doen, maar eveneens het nodige zal hebben te laten.

De achterspelers

Wie zich op het standpunt - en het is het enige juiste standpunt - stelt, dat het voorkomen van doelpunten even belangrijk is als het maken van doelpunten, zal begrijpen, dat de spelers, die behalve de doelverdediger vooral aangewezen zijn om doelpunten te voorkomen, de achterspelers dus, een belangrijke functie hebben. In feite is het zo, dat men een wedstrijd niet verliest als men zorgt dat de tegenpartij geen doelpunten maakt en de achterhoede kan dus de nederlaag verhinderen.

Deze voorname functie tekent de taak van de achterspeler. Er volgt uit, dat van deze speler niet in de eerste plaats handigheid met de bal geëist wordt zoals men b.v. van een voorspeler wel verlangt. Dribbelen kan bezwaarlijk als een deugd voor een verdediger worden beschouwd. Iemand kan op deze plaats veel succes boeken zonder dat hij in staat is een reeks tegenstanders te passeren en zonder dat hij bij machte is schijnbewegingen uit te voeren, al kan zowel het een als het ander hem vaak genoeg te pas komen.

Gewenste eigenschappen

Ook voor de ideale achterspeler kan men een aantal eigenschappen opsommen en ook hierbij geldt, dat de practijk daarmee dikwijls in strijd is. Wat men zeker moet verlangen is: trapvastheid en het vermogen om beide voeten te gebruiken. Onzekere achterspelers vormen een nachtmerrie voor een doelverdediger, die in elk geval tot op zekere hoogte op zijn achterhoede moet kunnen rekenen. Verder moeten zij handig zijn in het afnemen van de bal, snel kunnen starten en snel over een korte afstand kunnen lopen, een gelijkmatig temperament hebben en stevig genoeg om botsingen met fors doorlopende voorspelers met succes te kunnen weerstaan.

Wat de loopsnelheid en ook andere eigenschappen betreft, maakt het wel enig verschil welk systeem wordt toegepast. Toen alle elftallen nog hetzelfde systeem speelden, dus o.a. met twee achterspelers, kon men een aantal standaard-eigenschappen opsommen, die voor alle verdedigers moesten gelden. De meer en meer ingang vindende neiging om met drie achterspelers te spelen - het stopperspilsysteem - heeft echter de geldende meningen in dat opzicht wel enigszins veranderd. In het hoofdstuk ‘Spelsystemen’ komen wij hierop nader terug en daarin zal ook worden beschreven wat de taak van de achterspelers is bij verschillende systemen. Het moge echter nu reeds worden opgemerkt, dat een achterspeler in het orthodoxe systeem, waarbij hij doorgaans de binnenspeler (en middenvoor) voor zijn rekening zal hebben te nemen, minder zal behoeven te lopen dan de

achterspeler, die de vleugelspeler zal moeten dekken. En indachtig aan het feit, dat juist de vleugelspeler vaak een grote snelheid ontwikkelt, gaat de eis meer klemmen, dat de achterspeler behoorlijk snel moet zijn. Hij is als verdediger weliswaar in het voordeel ten opzichte van de tegenstander die met de bal moet lopen, maar hij zal toch een flinke snelheid moeten kunnen ontwikkelen, vooral als zijn tegenstander hem gepasseerd is en hij de taak krijgt te pogen zich te herstellen.

Bij het laatste systeem is stevigheid ook niet zo'n voorname factor als bij de orthodoxe spelopvatting, want in het centrum van het veld, d.w.z. dichter bij de lengte-as, zal de achterspeler dikwijls als de befaamde rots in de niet minder bekende branding moeten kunnen staan en dan is het ontegenzeggelijk een voordeel als men stevig in zijn schoenen staat en dus tegen een stootje kan. De ‘full-back’, zoals in Engeland deze functie wordt genoemd, dient dan ook bij voorkeur een behoorlijke lengte en eveneens een behoorlijk gewicht te hebben. Dat uitzonderingen de regel bevestigen, heeft de historie van ons voetbal ook in dit opzicht bewezen. Merkwaardig genoeg waren zelfs de beste achterspelers, die ons land gehad heeft, in het geheel geen overmatig fors gebouwde spelers. De allerbeste hunner, Harry Dénis van H.B.S., was van normale lengte en zeker geen zwaargewicht. Men kreeg hem weliswaar niet gemakkelijk tegen de grond, maar van stevigheid moest hij het niet hebben en handigheid met de bal was zijn hoogste troef. Ook Van Kol was niet in de eerste plaats een stevig speler, evenmin als Caldenhove. Alle drie waren goed gebouwde voetballers, maar vertegenwoordigden stellig geenszins het prototype van de ‘full-back’. En twee van de allerbeste achterspelers uit de eerste tijd van onze internationale wedstrijden, n.l. Otten en Stom, waren ook spelers die meer de aandacht trokken door bijzondere eigenschappen dan door gezag inboezemende gestalten.

Deze spelers bewezen, dat techniek voor achterspelers eveneens een buitengewoon nuttige eigenschap betekent, maar men bedenke daarbij, dat zij slechts uitblonken, doordat hun techniek ver boven de middelmaat kwam. Dénis bv. kon zich vrijheden met de bal veroorloven, die men in een theoretische les niet graag te berde zou brengen. Een feit is, dat een speler, die vooral stevig is, als achterspeler kan slagen ook als hij niet zulk een technische uitblinker is. In onze inleiding wezen wij er trouwens al op, dat dribbelen niet tot de taak van de verdediger behoort. Spelers als Weber, Van Run en Wilders hebben hun successen voor het Nederlands elftal te danken aan de wijze waarop zij het ‘full-back’-spel hebben gedemonstreerd en zij hebben dat kunnen doen dank zij hun stevige gestalten, die hen mogelijk hebben gemaakt hun taak naar behoren en op vrij gemakkelijke wijze te vervullen.

Een voordeel is ongetwijfeld ook, dat een stevige achterspeler minder kans heeft op verwondingen als hij genoodzaakt is, in het heetst van de strijd op te treden. En het voordeel van een flinke lengte is het vermogen om hoge ballen weg te kunnen koppen. Lengte alleen is voor goed koppen weliswaar niet voldoende - men moet ook kunnen springen en men moet dat op het juiste moment doen ('timen') -, maar aannemende dat men de techniek van het koppen naar behoren meester is, geeft lengte stellig een voorsprong boven de kleine speler. En daar in het moderne voetbal nogal eens 'een boom van een vent' op de middenvoorplaats voorkomt, zal de achterspeler, die ook physiek tegen die tegenstander opgewassen is, een streepje voor hebben boven de weliswaar handige, maar te kleine en lichte speler.

Ook bepaalde geestelijke eigenschappen mogen van de achterspeler worden verlangd. Over het algemeen zal de speler met een enigszins passieve aard eerder als achterspeler dan als voorspeler slagen. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat ook de achterspeler niet actief moet zijn, maar wij bedoelen hierbij, dat als de aanvaller het initiatief genomen heeft, de verdediger de ontwikkeling van de aanval rustig moet kunnen afwachten om eerst dan in te grijpen als de omstandigheden dat eisen. Hij moet dus inderdaad rustig een situatie onder het oog kunnen zien en hij moet zich niet van zijn stuk laten brengen als een voorhoede op hem komt afstormen. Hij moet tegen een stootje kunnen en niet direct de neiging krijgen om 'wraak' te nemen. Eventueel krijgt hij zijn sportieve kans daarop wel, als hij rustig blijft afwachten en dan is het natuurlijk goed als hij in staat is, binnen de perken van het reglement, een stootje uit te delen. Heel veel ruimte laat het spelreglement de spelers tegenwoordig niet meer. Kon vroeger het parool 'Eén de man, één de bal' vooral in de verdediging vaak en met succes worden toegepast, thans mag alleen maar een speler worden aangevallen als men de bal poogt te spelen en de bal ook inderdaad binnen normaal speelbereik is. Ontegenzeggelijk heeft zulks de taak van de achterspelers verzwaard, want konden zij zich bv. vroeger veroorloven een voorspeler stevig af te houden zonder dat de bal vlak bij was, nu gaat dat niet meer, zodat nu meer van snelheid en handigheid van de achterspeler wordt verlangd. Maar in bijzondere gevallen kan ook stevigheid in het geding komen, en dan gecombineerd met zelfbeheersing. Een achterspeler toch, die zich niet beheersen kan, kan strafschoppen op zijn geweten krijgen.

Hij moet voorts snel een beslissing kunnen nemen en niet aarzelen als hij besloten heeft om in te grijpen. Het is precies als voor het uitlopen van de doelverdediger gezegd is: als hij op een tegenstander afrent met de bedoeling eerder bij de bal te zijn, moet er de aan

zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zijn, dat hij de bal te pakken kan krijgen.

Heeft hij die zekerheid niet, dan zal hij zeer nauwlettend de bal in het oog moeten houden, hij zal dus ook tot het uiterste geconcentreerd moeten zijn op het spel. Wedstrijd-routine zal hem, naast oefenen, daartoe in staat kunnen stellen, waarbij een speler vooral gebaat is met uitkomen tegen sterke tegenstanders. Hoeveel hebben onze voetballers wel niet te danken gehad aan de vele oefenwedstrijden tegen Engelse beroepsspelers?

Trappen en koppen

Goed trappen is in de practijk toch wel het voornaamste dat van een achterspeler moet worden verlangd en het aanleren van een goede traptechniek behoort bij hem bovenaan te staan op de lijst van zijn oefeningen. Twee achterspelers kunnen dat op prettige wijze met elkaar oefenen, door elkaar steeds weer de bal toe te trappen, waarbij zij op een flinke, zij het wisselende, afstand van elkaar gaan staan. Het trappen moet dan natuurlijk in alle standen en met beide voeten gebeuren en dan uiteraard niet na eerst de bal stil te hebben gelegd. De achterspeler zal vooral ook moeten leren hoge ballen ineens te trappen, dus de bal niet eerst op de grond te laten stuiten. Nog afgezien van de tempowinst, die daardoor geboekt wordt, moet bedacht worden, dat de grond effectvol kan zijn en de bal derhalve heel anders weg springt dan men zich voorstelt. Dat risico mag een achterspeler niet lopen en daarom moet hij zich er op toeleggen de bal in elke positie ineens te kunnen wegtrappen. Alleen als hij er alle mogelijke tijd voor heeft, dus als geen tegenstander in de nabijheid is, kan hij zich de weelde veroorloven de bal te stoppen, hetgeen het zuivere plaatsen in de hand kan werken. Maar trapt hij de bal ineens, dan zal hij uiteraard eveneens moeten pogen zo goed mogelijk te plaatsen. De hoofdzaak moet dat echter niet zijn. De eerste eis voor een achterspeler is: opruimen! ‘Weg is weg’, moet het parool zijn, ook al zou de zuiverheid van aangeven daaronder lijden. En goed opruimen zal de achterspeler alleen maar kunnen als hij goed en hard kan trappen. Een flinke, harde trap kan de inleiding vormen voor een tegenaanval en zo kan in één slag een defensief in een offensief worden omgezet.

Het is moeilijk voor alle gevallen aan te geven of de bal hoog of laag moet worden getrapt. Laag gehouden ballen kunnen verder komen, maar kunnen ook worden onderschept. Ballen die hoog door de lucht gaan, remmen het tempo en komen soms niet ver genoeg. In het algemeen dient ook hier de gulden middenweg te worden bewandeld: de bal niet te hoog boven de hoofden van de tegenstanders kan een

flinke afstand afleggen en zal niet direct tegengehouden kunnen worden.

Intussen moet gewaakt worden voor te hard trappen. De bal moet de voorspelers kunnen bereiken, doch niet buiten hun bereik komen. Hij wordt dan een prooi van de achterhoede der tegenpartij en dan heeft de trap geen waarde gehad, omdat direct weer een tegenaanval kan worden opgezet door de andere partij!

Dat rekening moet worden gehouden met de omstandigheden - weer en terrein - ligt voor de hand. Bij tegenwind is trappen door de lucht uit den boze; laag houden moet dan het wachtwoord zijn. Op een modderig terrein daarentegen zou de bal zijn snelheid verliezen als hij langs de grond getrapt wordt. Op een zacht veld kan men zich eerder veroorloven de bal te laten neerkomen dan op een keihard terrein, enz. De goede achterspeler moet in zijn trap-werk dus van alle markten thuis zijn. In het hoofdstuk 'Techniek' wordt het trappen van de bal uitvoerig behandeld en daaruit kan dus ook de achterspeler putten hoe hij in verschillende omstandigheden zal moeten handelen.

De achterspelers, die wij hebben genoemd, waren over het algemeen meesters in het trappen, met uitzondering wellicht van Caldenhove, die meer opviel door handigheid, goed opstellen e.d. dan door hard wegtrappen. De stevige soort achterspelers had in de regel een goede trap, maar dat dit toch eigenlijk meer een 'slag' is - techniek dus! - werd o.a. door Dénis bewezen. Engelse achterspelers hebben zich in de regel ook goede 'opruimers' getoond. Denk b.v. aan iemand als Hapgood, aanvoerder van Arsenal en het Engelse elftal. Van de vele Holland-België wedstrijden zal men zich voorts wel spelers als Swartenbroeks en Paverick herinneren, die beiden opvielen door hun gemakkelijke wijze van hard trappen als gevolg van een combinatie van stevigheid en soepelheid.

Wordt de achterspeler in gevaar gebracht door doortastende voorspelers, dan zal de kans om de bal behoorlijk ver weg te krijgen, wel eens heel klein kunnen worden. De bijzonder handige achterspeler zal zich daardoor niet laten verontrusten, omdat hij weet zijn tegenstander 'op de vierkante meter' te kunnen passeren, maar van dergelijke handelingen moet men toch geen gewoonte maken, want de attente tegenstander zal er een volgende keer zo snel bovenop zitten, dat hij de bal bemachtigt. En als men dan niet het risico wil lopen bij de poging tot wegwerken tegen een tegenstander aan te trappen, zal men - en dat alles in een onderdeel van een seconde -, moeten weten wat in het volgende ogenblik zal moeten gebeuren. En dan zal de trap, of beter nog het trapje, over de zijlijn de reddende manoeuvre kunnen betekenen.

Het zou natuurlijk onjuist zijn hiervan een gewoonte te maken, want het is per slot van rekening louter afbrekend spel; het maakt het spel

dood en haalt er dus het tempo uit. Maar aan de andere kant genere men zich ook niet voor een dergelijke handeling, want het ware dwaasheid min of meer opzettelijk de bal aan de tegenpartij te geven, alleen omdat men het zo onsportief vindt de bal over de zijlijn te trappen.

In verschillende landen bestaan hierover afwijkende opvattingen. In Engeland bekijkt men de zaak nuchter. Ongetwijfeld vindt men het uit-trappen geen voorbeeldige handeling, maar men schroomt toch niet het te doen als de omstandigheden het noodzakelijk maken. De achterhoede krijgt dan toch ook immers de kans zich te herstellen en betere posities in te nemen. Bovendien zit daar te lande in het over-de-zijlijn werken een zeker risico, omdat de Engelsen, en zeker de beroepsspelers, meesters zijn in het ingooien.

In België beschouwt men deze spelhandeling vaak als minderwaardig en bekend is de kreet van het publiek: ‘Armoei’, als een speler het opzettelijk doet.

Wij zijn geneigd de Engelse methode als meer aanbevelenswaardig aan te merken en wij raden onze achterspelers aan niet bang te zijn om ingeval van nood de bal een tikje over de zijlijn te geven. Dit mag natuurlijk niet het karakter dragen van tijdrekken, - in zo'n geval kan de scheidsrechter ingrijpen door een waarschuwing te geven en de verloren tijd later te doen inhalen. Men steke zich echter niet in muizenissen en een achterspeler, die teruglopend in de richting van eigen doel de bal bemachtigt, zal er niet zo licht toe moeten overgaan te pogen zich snel om te draaien en de bal in het veld te houden.

Over het algemeen houde de achterspeler zijn spel zo eenvoudig mogelijk. Spectaculaire handelingen zullen wel veel applaus uitlokken, maar daar gaat het niet om. Wij denken ook aan het trappen met twee benen van de grond, een heel moeilijke manoeuvre, die stellig aan te leren is en die in bijzondere omstandigheden de achterspeler te pas kan komen, doch die zeker niet toegepast mag worden als het niet strikt nodig is. ‘Safety first’, - veiligheid voor alles, is een uitspraak die voor achterspelers meer dan voor wie ook in aanmerking komt. De wedstrijd Engeland-Nederland te Huddersfield in November 1946 heeft wel duidelijk geleerd, dat de Britten deze opvatting nog steeds huldigen.

Ook goed koppen moet op het programma van de achterspeler staan. Koppen moet echter - het klinkt paradoxaal - zeker niet de hoofdzaak van zijn spel worden, want met de voeten krijgt men de bal gewoonlijk verder en zuiverder weg. Er kunnen zich echter omstandigheden genoeg voordoen, dat koppen geboden is. Bv. kan dit het geval zijn bij hoekschoppen en hoge voorzetten als de doelman de bal niet zal kunnen bereiken. Men moet dan voorkomen, dat de voor-

spelers van de tegenpartij de bal met het hoofd spelen. Bovendien kan de goed-koppende achterspeler heel wat doelpunten voorkomen als hij bij uitlopen van zijn doelverdediger diens plaats inneemt en dan met het hoofd het eventueel hoge schot - dat juist hoog zal zijn omdat de doelverdediger niet op zijn plaats staat - zal kunnen keren. De achterspeler die in dat opzicht zeker van zijn zaak is zal ook niet zo licht tot de onsportieve handeling komen, bestaande uit de poging om met de hand het schot te houden.

Bij koppen zal het er wel op aan komen, dat men poogt de bal toe te spelen naar een medespeler, juist omdat men de bal over het algemeen niet ver genoeg kan weg krijgen. Wordt het koppen in het wilde weg gedaan, dan is de kans maar al te groot, dat een tegenstander de bal bemachtigt en meteen een schot lost. Zulke dingen zijn niet altijd onvermijdelijk, omdat het vaak genoeg al moeilijk is de bal op het hoofd te krijgen en goed te raken, zodat men voor plaatsen niet de minste kans krijgt, maar is het enigszins mogelijk dan moet hij pogen aandacht te besteden aan het plaatsen van de bal. Hij moet dus niet alleen pogen de technisch juiste wijze van koppen te beheersen - en voor hem komt het er niet zozeer op aan of de bal schuin omhoog gekopt wordt -, maar hij moet tevens bij de training leren met koppen een bal te plaatsen.

Een goed koppende achterspeler kan derhalve van veel waarde voor zijn ploeg zijn, maar hij verlieze nimmer uit het oog, dat hij alleen mag koppen als trappen onmogelijk is. De eenvoudige waarheid, dat deze sport ‘voetbal’ heet, moet ten slotte nimmer vergeten worden.

Afnemen van de bal

Het trappen van een ‘vrije bal’ is doorgaans zo moeilijk niet, maar de achterspeler kan vaak genoeg voor de taak komen te staan, dat hij de bal van een tegenstander moet afnemen.

Hij zal de kunst van afnemen dus ook in de perfectie moeten verstaan. Hij zal die kunst moeten bestuderen, want er zijn verschillende manieren van afnemen, afhankelijk van de omstandigheden, afhankelijk vooral ook van de capaciteiten. Heeft een achterspeler het geluk, dat hij even snel is als de vleugelspeler, die hij voor zijn rekening moet nemen, dan zal deze hem onmogelijk alleen kunnen passeren, daar hij dan de kans krijgt hem de bal zonder meer voor de voeten weg te spelen. Is de vleugelman echter sneller, dan zal de achterspeler zich zeer zorgvuldig op zijn sprint moeten voorbereiden en dan zal hij ook zorgvuldig het moment van aanvallen moeten uitkiezen. Doet hij dit ontijdig, dan zal de snelle tegenstander kunnen volstaan de bal enige meters voor zich uit te spelen en die dan door zijn grotere snelheid opnieuw bemachtigen. De poging om de bal af

te nemen hangt ook van de andere eigenschappen van de tegenstander af: handigheid met de bal, schijnbewegingen, doortastendheid of daarentegen vreesachtigheid, eenzijdigheid of variatie in zijn repertoire, enz.

Men kan onmogelijk voor al deze gevallen aangeven hoe de achterspeler zal moeten handelen om het afnemen - de 'tackle' - op de juiste wijze uit te voeren.

Vast moet in elk geval staan, dat de bal het voorwerp is waar het om gaat. Legt men zich er op toe inplaats van de bal de tegenstander te spelen, dan zal het fluitje van de scheidsrechter de achterspeler wel tot andere gedachten brengen. Vanzelf spreekt, dat men de bal nauwkeurig in het oog moet houden en is men daar inderdaad zeer geroutineerd in, dan zou zelfs de mooiste en listigste schijnbeweging van de tegenstander geen succes mogen hebben, want per slot van rekening zal toch de bal voorbij de verdediger moeten worden gespeeld. De kunst is nu, op het juiste moment in te grijpen teneinde te pogen de bal af te nemen. Dit moet uiteraard niet gebeuren door als een dolle stier op speler en bal toe te rennen, want voor de tegenstander is het dan een klein kunstje om zich vrij te spelen. Veel beter is het, een ietwat afwachtende houding aan te nemen en dat kan men bv. verwezenlijken door net te doen of men snel toeloopt, doch op het laatste ogenblik zijn snelheid in te houden; een schijnbeweging dus van de achterspeler, die tot succes kan leiden. Men kan ook de schijn wekken, dat men zich laat passeren, doch er tevens zorgvuldig voor oppassen, dat de tegenstander langs de lijn blijft lopen. Maakt deze aanstalten naar binnen te komen, dan is de tijd gekomen om de beslissende stap te doen, doch anders kan men hem gerust dwingen tot desnoods bij de hoekvlag te komen, in welke positie de vleugelspeler nauwelijks meer gevaarlijk kan heten. Dit is een zeer geslaagde tactiek als de vleugelspeler sneller is, mits de achterspeler hard genoeg kan lopen om in de nabijheid van zijn tegenstander te blijven. Hij kan dan voorkomen, dat deze voorzet of de bal naar een medespeler plaatst, daar hij als het ware de voorzet of de pas blokkeert. Hij zorgt dus met de speler mee te lopen en deze zal ondervinden, dat het heel wat gemakkelijker is een tegenstander om de tuin te leiden, die tegemoet komt lopen, dan een speler die stilstaat of op eigen doel terug loopt. De hoofdzaak bij deze handeling is te zorgen, dat men zich bevindt tussen de speler, die de bal bezit, en het eigen doel, want zolang dat het geval is, is het doel niet in direct gevaar.

Wij hebben nu het geval genomen, dat de vleugelspeler in het voordeel is doordat hij de bal onder contrôle heeft.

Anders wordt het, als de tegenstander de bal nog onder contrôle moet zien te krijgen. Ziet de achterspeler kans door snel toelopen eerder bij de bal te zijn, dan mag hij die kans niet verzuimen, doch

dan moet hij ook snel zijn besluit nemen en aldoor het oog op de bal gericht houden. De achterspeler heeft in een dergelijke situatie niets te verliezen en alles te winnen. Hij is ontegenzeggelijk in het voordeel ten opzichte van de voorspeler, die zich - zij het ook bliksemsnel - moet beraden wat hij met de bal moet doen: stoppen en meenemen of meteen doorspelen. Het is de gave van de goede, geboren achterspeler om juist op zulke momenten als overwinnaar uit de strijd te treden. Zijn gevoel, zijn 'feeling' zal hem de juiste weg wijzen en in een leerboek kan men hem bezwaarlijk de benodigde middelen aangeven. De schijnbeweging, waarover wij het zo juist hadden, kan nog worden uitgebreid. Veronderstel het geval, dat de achterspeler in volle snelheid op zijn tegenspeler af rent, doch op een afstand van een paar meter plotseling afremt. Hij zal daarbij zijn lichaam naar een bepaalde kant kunnen buigen om zijn tegenstander in de waan te brengen, dat deze hem aan de andere kant gemakkelijk kan passeren. Op het moment, dat de voorspeler dat wil doen, heeft de achterspeler zijn lichaam reeds in de andere richting gebracht en aldus voorkomen, dat hij gepasseerd wordt. In deze manoeuvre moet natuurlijk het element van verrassing zitten; is de tegenstander er op verdacht, dan bereikt men er niets mee.

In geval van nood kan men als een soort wanhoopspoging langs de grond glijdend proberen de bal te bemachtigen. Mooi is dat niet en het grote nadeel is, dat men zich niet herstellen kan als men gepasseerd is. Sommige spelers hebben echter een grote handigheid in deze wijze van afnemen bereikt. Dénis hebben wij vaak, als hij al zo ongeveer gepasseerd leek, een been zien uitsteken, terwijl de knie van het andere been op de grond gleed en bijna steeds kreeg hij de bal daardoor in zijn bezit. Bij deze wijze van doen is herstel ook niet uitgesloten, daar men vlug genoeg rechtop kan staan. Ook een dergelijke handeling dient dus met bezonnenheid te gebeuren, waarbij er speciaal aan moet worden gedacht, dat springen naar een tegenstander verboden is; het kan gevaar opleveren voor die tegenstander en het springen met beide voeten naar hem is een bepaalde overtreding.

Snelheid moge een kostelijke eigenschap zijn, ook voor een achterspeler, er zijn er toch genoeg geweest in de voetbalhistorie, die in het geheel niet als snel konden worden aangemerkt en die toch voortreffelijke verrichtingen hebben geleverd. In dit verband kan de naam Weber worden genoemd. Over het algemeen zal trouwens de verdediger, die vooral op grond van zijn trapvastheid en stevigheid gekozen is, minder snel zijn dan zijn lichter gebouwde tegenstanders, vooral degenen die op de vleugels zijn opgesteld.

De achterspeler moet het dan hebben van zijn tactische inzicht, van zijn opstellen en van zijn ingrijpen op het juiste moment. Niettemin

zal hij lang niet altijd kunnen voorkomen, dat de handige tegenstander hem passeert en dan zal de achterspeler zich moeten herstellen.

Tot op zekere hoogte kan men het vermogen daartoe als een geestelijke eigenschap beschouwen. Men moet er de mentaliteit en het gevoel voor hebben om direct na een moment van teleurstelling - want dat is het ongetwijfeld als men de tegenstander moet laten passeren - zijn uiterste best te doen om te pogen de bal terug te bemachtigen. Hij moet dus de achtervolging van de snellere tegenstander op zich nemen, een vrij ondankbare taak, juist omdat die tegenstander nu eenmaal sneller is. Maar.... deze moet mèt de bal lopen, hij kan de bal kwijt raken en wat de hoofdzaak is: de wetenschap dat de verdediger hem op de hielen zit, zal hem verontrusten en zijn handelingen minder nauwkeurig maken. Zou men als verdediger kunnen zorgen, dat de vleugelman bij de zijlijn moet blijven - wij wezen daar al op -, dan is er al veel gewonnen. Wil hij naar binnen komen, dan zal hij doorgaans zijn snelheid moeten verminderen en met de bal moeten manoeuvreren, in welk geval de achterspeler, die de kunst verstaat zich op tijd te herstellen, zijn kans krijgt.

Het kan natuurlijk ook zijn, dat de vleugelspeler, die de hem bewakende achterspeler gepasseerd is, aangevallen wordt door een andere verdediger. In dat geval moet de eerstbedoelde verdediger de aanvaller niet achterna snellen, doch dan moet hij direct pogen een voor zijn ploeg zo gunstig mogelijke positie in te nemen, bv. door een andere tegenstander te gaan dekken. Men krijgt dan een onderlinge wisseling van positie, waarbij slechts die speler zich nuttig kan maken, die actief blijft, ook als hij gepasseerd is.

Opstelling van de achterspelers

Ten aanzien van de vraag hoe de achterspelers zich moeten opstellen, ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de andere spelers, dient men er rekening mee te houden, dat uiteenlopende systemen andere opstellingen met zich mee brengen. In dit opzicht hebben zich de laatste jaren - en feitelijk geleidelijk na de wijziging van de Buitenspelregel in 1925 - andere inzichten baan gebroken. Gold het voorheen toch tientallen jaren lang als een uitgemaakte zaak, dat men met twee achterspelers verscheen, later heeft men de stopperspil gekregen, die in vele gevallen tot derde achterspeler werd, zodat het driebacks-spel is ontstaan, indachtig aan de Engelse benaming voor achterspeler, back (spreek uit: bek).

Bij de behandeling van de spelsystemen komen wij hierop uitvoeriger terug, doch in het kort kan thans reeds gezegd worden, dat in het orthodoxe systeem de achterspelers gewoonlijk de binnenspelers en de middenvoor voor hun rekening moeten nemen, en in het stop-

perspilsysteem de vleugelspelers de tegenstanders van de achterspelers zijn.

Dat brengt dus een geheel andere opstelling ten opzichte van de andere spelers, in het bijzonder ten opzichte van de middenlinie, met zich mee en er volgt direct uit, dat de taak van de achterspelers dan geheel anders kan zijn, dat ook andere eigenschappen van de verdedigers verlangd worden naar gelang zij het ene of het andere systeem spelen.

De opstelling ten opzichte van elkaar dient echter aan één vaste wet te voldoen, een wet die vanzelf spreekt en waartegen toch nogal eens gezondigd wordt. De achterspelers moeten niet op één lijn staan! En dit geldt zowel voor de twee achterspelers in het orthodoxe systeem als de drie achterspelers in het stopperspilsysteem.

De bedoeling is duidelijk: de achterspelers moeten elkaar te hulp komen, zij moeten elkaars positie beschermen. Laten wij, eenvoudigheidshalve, veronderstellen dat men met twee achterspelers speelt. Als dan de linkervleugel van de tegenpartij in de aanval is, gaat de rechtsachter wat meer naar voren en de linksachter stelt zich schuin achter hem op. Wordt de rechtsachter gepasseerd, dan is het de taak van de linksachter om aan te vallen, waarbij uiteraard de voor hem staande middenspeler zo mogelijk moet proberen de thans ongedekt komende tegenstander voor zijn rekening te nemen.

Bij deze opstelling moeten echter de achterspelers om één ding goed denken, nl. dat zij het uitzicht van de doelverdediger niet mogen belemmeren.

Speelt men met drie achterspelers, dan gaat men op dezelfde wijze te werk. Valt de linkervleugel van de tegenpartij aan, dan gaat de rechtsachter naar voren, zijn tegenstanders tegemoet, de stopperspil staat schuin achter hem bij de middenvoor, maar gereed om te hulp te komen, en de linksachter staat schuin achter de spil. Onderling kunnen zij een rechte lijn vormen, schuin over de breedte van het veld dus, maar dikwijls is het doelmatiger als in het geschetste voorbeeld de linksachter ten opzichte van die schuine lijn dichter bij het doel staat. Gedrieën vormen zij dan dus een gebroken lijn.

Samenwerking met de andere spelers

De tactiek van de achterspelers moet natuurlijk niet beperkt blijven tot de opstelling ten opzichte van elkaar, doch moet ook in groter verband gezien worden: de achterspelers moeten op de juiste wijze met al hun medespelers samenwerken.

Een goed weggewerkte bal, die terecht komt bij een voorspeler, kan de inleiding vormen tot een succesvolle aanval. Goed ‘opruimen’ kan daar toe leiden, maar bij zulke trappen speelt ontegenzeggelijk

t.o. 144

Kopbal van Lawton in de wedstrijd Engeland-Schotland (1947). De Schotse spil (5) is bij hem gebleven, de linksachter (3) is met rechtsbuiten Matthews (7) mee getrokken tot voor het Schotse doel: dekken contra positiespel.

Paauwe kan niet beletten dat Lawton (9) de bal in het doel kopt. Spil Vermeer (midden) is op dit moment wel in de verdediging teruggetrokken, maar heeft de middenvoor niet gedekt. Wedstrijd Engeland-Nederland (1946).

het toeval een grote rol. Weliswaar heeft men vaak niet veel keus en soms is de achterspeler al blij, dat hij de bal kan raken, in welk geval het inderdaad beter is dat hij hem dan ook maar zo hard mogelijk raakt.

Er kan echter ook samenwerking zijn door middel van welgeplaatste ballen. De achterspeler ziet een middenspeler of een teruggetrokken binnenspeler vrij staan en speelt hem de bal zuiver toe, waarna de betrokken medespeler de aanval verder kan opzetten. De achterspeler moet dat echter alleen maar doen als hij de volkomen zekerheid heeft dat de bal zijn medespeler bereikt, want is dat niet het geval, dan kan een tegenstander tussen beide treden, waaruit groot gevaar voor eigen doel kan voortkomen. Er kunnen overigens omstandigheden zijn, dat kort spel ook voor de achterspeler geboden is. Bij hevige tegenwind bv. zal een korte trap langs de grond naar een medespeler meer effect hebben dan een trap in het wilde weg, waarbij de bal toch niet de plaats bereikt die men gedacht had. Bij alle handelingen dus tactiek en nog eens tactiek, hersenwerk.

Teneinde dit 'korte' spel tussen achterhoede en middenlinie mogelijk te maken, is positiespel een eerste vereiste, waaruit dus weer blijkt, dat dit niet tot de voorspelers beperkt mag blijven. Een linksmiddenspeler, die zich vrij opstelt, zal de taak van de linksachter, die de bal heeft, aanzienlijk vergemakkelijken, omdat deze dan hem eventueel de bal kan toespelen. Deze wijze van spelen is weliswaar in strijd met het 'safety-first'-beginsel, dat men wel graag door de achterhoeden gehuldigd wil zien, maar technisch en tactisch goed ontwikkelde spelers kunnen zich de weelde veroorloven ze in toepassing te brengen. In elk geval mag geen enkele achterspeler zich laten leiden door de overweging, dat een harde 'kei', ver naar vorne, meer spectaculair is, hij moet slechts denken om het belang van zijn ploeg, niet om de vraag wat het publiek het mooist vindt.

Teneinde samenwerking met de middenlinie op de juiste wijze tot stand te kunnen brengen, is het gewenst, dat de achterspelers een niet al te grote ruimte tussen de linies laten. Met andere woorden: zij moeten aansluiten, zoals dat wordt genoemd. Zij moeten zorgen voor contact, hetgeen niet betekent, dat ze één linie moeten vormen, maar de onderlinge afstand moet in het algemeen niet meer dan een vijftien meter bedragen. Wordt een middenspeler gepasseerd, dan kan de achterspeler direct ingrijpen en men kan aldus zorgen, dat een meerderheid in het veld gehandhaafd blijft.

Toch zitten aan dat aansluiten gevaarlijke kantjes en men moet bij de toepassing wel zeer goed rekening houden met de capaciteiten en het spelsysteem van de tegenstanders. Beschikken deze over een paar uiterst snelle en schotvaardige spelers, dan kan het voor een achterhoede zeer gevaarlijk zijn om zich te ver van doel te wagen, omdat

dan zelfs bij grote meerderheid van de eigen partij de tegenstanders met een enkele doorbraak succes kunnen hebben. Aan de andere kant moet bedacht worden, dat de achterhoede ook niet te dicht bij doel mag blijven hangen, omdat de verdedigers zich dan, als zij gepasseerd zijn, niet meer kunnen herstellen. Het zoeken van de juiste tussenweg is een kwestie van inzicht, hetwelk men verkrijgt door veel te spelen en veel naar goede wedstrijden te kijken. De middenspelers moeten hun volle medewerking verlenen bij het uitvoeren van de juiste tactiek. Het onderhouden van contact tussen achterhoede en middenlinie is overigens ook een taak van laatstgenoemde linie, die bij aanwezigheid van gevaarlijk-snelle voorspelers bij de andere partij in het algemeen niet te ver moeten opdringen, zodat zij de achterspelers niet behoeven te noodzaken hetzelfde te doen.

Wij kunnen ons in dit opzicht feitelijk maar in vage termen uitdrukken en onmogelijk aangeven wat altijd de juiste tactiek is. Men moet dat ‘aanvoelen’ en de geboren voetballer, vooral degene die een uitgesproken aanleg heeft voor verdedigend spel, voelt dat inderdaad aan, zoals hij ook aanvoelt hoe en waar hij zich moet opstellen. Daarvoor zijn geen cliché-voorschriften te geven, ten hoogste algemene richtlijnen. Dat is ook inderdaad de bedoeling van dit boek. Men léért waarlijk niet voetbal-spelen uit een boek, doch wel op het groene veld, waarbij de theorie slechts een steun, zij het een aanzienlijke steun, kan zijn.

Samenwerking moet de achterspeler ook zoeken en onderhouden met de doelverdediger.

Bij de bespreking van diens taak wezen wij er reeds op, dat een achterspeler vaak een plaats in het doel moet kiezen, indien de doelverdediger om welke reden ook genoodzaakt is zijn doel te verlaten of een gedeelte er van onbeschermd te laten. Dat is ook weer een kwestie van aanvoelen, een kwestie van inzicht ook. Sommige achterspelers hebben een grote vermaardheid in het zich op tijd opstellen op de doellijn en De Jong van A.D.O. bv. heeft daardoor al heel wat doelpunten voorkomen door de bal alsdan uit het doel te trappen of te koppen. Ook over de samenwerking, vastgelegd in het begrip, dat de doelverdediger de aanvoerder moet zijn van de achterhoede, hebben wij het gehad.

Wat het laatste betreft, behoeft de achterspeler natuurlijk niet altijd een louter passieve rol te vervullen. Hij kan, als hij zelf in moeilijkheden verkeert, de doelverdediger een waarschuwing toeroepen om hem voor te bereiden wat hij doen zal. Hij zal bv. niet over de bal mogen heenstappen, zonder zich te hebben vergewist, dat de doelverdediger daarop rekent.

Verder denken wij hierbij aan het terugspelen, een handeling die in elke wedstrijd voorkomt, in elke wedstrijd moet voorkomen. De

achterspeler toch zal veel liever de bal moeten terugspelen, dan zich, in zijn streven om de bal weg te spelen, in grote moeilijkheden te begeven. De speler trekke zich dan niets aan van het publiek. Er zijn nl. mensen genoeg, die terugspelen als een teken van zwakte beschouwen en ook in dit geval pleegt in België een deel van het publiek 'armoei' te roepen. Men trooste zich met de gedachte, dat deze en dergelijke afkeurende kreten slechts geslaakt worden door aanhangers van de tegenpartij.

Nu dient dat terugspelen zeker niet klakkeloos te geschieden. Doet men het van vrij korte afstand, dan kan daarbij altijd nog de overweging gelden, dat de doelverdediger uit de hand de bal verder weg krijgt, dan de achterspeler met de voet. Speelt men echter van grote afstand terug - en het geschiedt soms van het midden van het veld -, dan is het onnodig en dus fout en dan bereikt men er niets goeds mee.

Men neme in elk geval de voorzorg om, zo enigszins mogelijk, naast het doel terug te spelen, daar het dan ingeval van missen door de doelman geen doelpunt, doch slechts een hoekschop is.

Bovendien moet men er ten zeerste mee oppassen, als men met krachtige tegenwind speelt. In de eerste plaats speelt men dan terug met de wind mee, zodat de bal wel eens harder op doel kon worden geschopt dan men zich had voorgesteld, en in de tweede plaats moet de doelverdediger dan proberen tegen de wind in de bal zo ver mogelijk weg te krijgen, wat in het algemeen niet zal gelukken. De terreinomstandigheden spelen eveneens een rol. Speelt men op een modderig veld langs de grond terug, dan is er alle kans, dat de bal in de modder blijft steken en dat een actieve tegenstander er eerder bij is dan de doelverdediger.

Tenslotte zijn er de misverstanden. Het is een haast geijkte uitdrukking geworden in wedstrijdverslagen, dat een doelpunt ontstond door een misverstand in de achterhoede. Men begrijpt hoe dat kan gaan: de doelverdediger loopt uit en op hetzelfde moment speelt de achterspeler terug op het doel, zonder tevoren te hebben gewaarschuwd en zonder nauwkeurig te hebben opgelet wat zijn doelverdediger doet. 'Tergend langzaam' - wij gebruiken weer een verslaggevers-uitdrukking - rolt de bal dan in het doel. Een misverstand, dat te voorkomen was geweest en dat feitelijk nimmer mag voorkomen.

Zij zijn echter al bij duizenden voorgekomen en zo zal ook in de toekomst terugspelen nog tot heel wat doelpunten leiden. Niettemin mag men het als tactisch onderdeel van het spel niet achterwege laten, omdat er dikwijls veel voordelen in deze manoeuvre schuilen.

Als laatste voordeel willen wij nog wijzen op het feit, dat een doelverdediger soms te weinig te doen krijgt en dan òf koud wordt òf bv. zijn concentratie op het spel voelt zakken. Een teruggespeelde

bal geeft hem wat te doen, houdt hem bezig, geeft hem het gevoel dat hij meespeelt en waarschuwt hem, dat hij voortdurend moet opletten.

Dat het niet te hard mag gebeuren, is een wet van Meden en Perzen, - het gaat nu eenmaal wel eens harder dan men zelf wil en.... te zacht mag ook niet, omdat de meergenoemde actieve tegenstander op de loer ligt. Men moet dus de doelman niet op de proef stellen met harde schoten, waarnaar hij een geweldige duik moet maken. Het is al erg genoeg als hij ze van de tegenpartij krijgt!

Samenwerking moet ook gezocht worden op het gebied van dekken van de tegenstanders. Wat dekken is, hoe het technisch moet gebeuren, is in het hoofdstuk 'Tactiek' besproken. Welke tegenstander gedekt moet worden, is afhankelijk van het spelsysteem en zal in het desbetreffende hoofdstuk nader worden behandeld. Er zijn echter omstandigheden genoeg dat men daarvan moet afwijken.

Bij de onderlinge opstelling van de achterspelers - nimmer op één lijn - wezen wij er al op, dat de een de taak van de ander zal moeten overnemen, als de omstandigheden dat met zich meebrengen. Hetzelfde geldt voor de taak van achterspeler en middenspeler. Het is een kwestie van systeem, van onderling overleg, wie van beide de vleugelspeler, en wie de binnenspeler zal dekken. In het algemeen zal de achterspeler de binnenman voor zijn rekening nemen als volgens het orthodoxe systeem gespeeld wordt en de buitenspeler als men volgens het stopperspilsysteem te werk gaat. Speelt men met aanvallende spil (bv. bij het Zwitserse grendel-systeem), dan dekken de middenspelers de vleugelspelers.

Men mag zich echter nimmer beperken tot de taak, die men aldus krijgt toegewezen. Er moet voortdurend onderlinge samenwerking zijn. Er moet hulp zijn voor de niet zo sterke medespeler, er moet ook hulp zijn als deze de tegenstander, die hij moet dekken, moet loslaten, omdat deze nu eenmaal sneller en handiger is. Zo moeten achterspeler en middenspeler steeds onderling hun taak verdelen en als de een gepasseerd is, zal de ander moeten ingrijpen. Zij die een 'systeem' opvatten als een strikt vasthouden aan een eng omschreven taak, hebben daar een verkeerd begrip over. Steeds moet de persoonlijke tactiek, het persoonlijk initiatief, in het geding worden gebracht.

Wij kunnen dit met een enkel voorbeeld toelichten. Veronderstel dat de middenspeler de taak heeft de vleugelman te dekken. Nu ziet hij echter de binnenspeler met de bal in zijn richting komen en hij is dan genoodzaakt die tegenstander aan te vallen. In dat geval beweegt de achterspeler zich in de richting van de vleugel, om in te grijpen als de bal die kant uit gespeeld wordt. Die achterspeler moet er echter tevens op bedacht zijn, dat de binnenspeler zal pogen alleen door te

breken en hij zal dus op twee tegenstanders moeten letten, mitsgaders op zijn eigen middenspeler. Een speler mag dus nimmer alles op één kaart zetten en hij mag zeker niet zijn plannen en bedoelingen van tevoren verraden. De tactische voorspeler zal er onmiddellijk van profiteren, hij ziet het 'gat' en hij zal de kans grijpen.

Lichaamswerk

Stevigheid is voor een achterspeler inderdaad een voordeel, want hij moet niet alleen tegen een stootje kunnen, maar er ook een kunnen uitdelen.

Voetbal is nu eenmaal geen salonspel, geen spel voor meisjes, - met deze en dergelijke uitdrukkingen wil men te kennen geven, dat een stevige duw bij het spel hoort en.... er is ook inderdaad niets op tegen. De jongeman, die daar physiek niet toe in staat is, moet dan maar niet voetballen òf zijn kracht zoeken in snelheid en handigheid. Intussen is er geen onderdeel van het spel waarbij overdrijving zo zeer schaadt als bij het 'charging'. In de oertijd van het spel, toen men nog niet aan tactiek deed, mag men het prachtig gevonden hebben, tegenwoordig bij de wetenschappelijke ontwikkeling van het voetbalspel is het meer en meer zaak geworden, dat het spelen van de bal als de hoofdzaak wordt beschouwd, want dàt maakt toch feitelijk het genot van het spel uit, zowel voor de spelers als voor de toeschouwers.

Lichaamswerk moet dus pas op de tweede plaats komen en dan moet er voor gezorgd worden, dat het overeenkomstig de spelregels geschiedt. Een eerlijke duw dus, met de schouders bv. en alleen als de bal binnen speelbereik is. Men noemt dat nog steeds 'de nieuwe regel', hoewel hij reeds voor de oorlog in de spelregels werd vastgelegd en er zijn nog scheidsrechters genoeg, die hem niet op de juiste wijze toepassen. In sommige andere landen doet men er blijkbaar minder aan dan hier te lande, waar thans trouwens een soepeler toepassing is voorgeschreven.

De achterspeler moet van de juiste wijze volkomen op de hoogte zijn, want doet hij het niet volgens de regels en is de scheidsrechter er attent op, dan kan dat vrije schoppen en.... doelpunten kosten.

Opstelling bij hoekschoppen

Het is goed en nuttig een welvoorbereid plan te maken voor de opstelling bij hoekschoppen en dus niet de afspraak haastig te maken even voor de schop genomen zal worden. Een ieder wete bij voorbaat wat zijn taak is.

Over het algemeen staan er slechts vier voorspelers bij het doel, aannemende dat de tegenpartij geen versterking heeft laten aanruk-

ken in de persoon bv. van een extra lange midden- of achterspeler. Daar de eigen binnenspelers bij hoekschoppen terug dienen te komen, hebben de achterspelers tot op zekere hoogte vrijheid van beweging, in dier voege dat zij niet uitdrukkelijk een bepaalde tegenstander behoeven te dekken.

Als nu de hoekschop genomen wordt door de linksbuiten van de tegenpartij, neemt de rechtsachter plaats bij de dichtstbijzijnde paal in de hoop de bal op de weg naar het doel te onderscheppen. De doelverdediger en de linksachter staan achterin het doel. Als de doelman een zodanige positie zoekt, dat hij de bal te pakken kan krijgen of wegstompen, blijft de linksachter op zijn plaats, zij het niet als een standbeeld, doch gereed om onmiddellijk in volle actie te komen.

Is de tegenpartij, in een poging om het spel te forceren, met haar gehele verdediging opgerukt, dan moet men elk natuurlijk een mannetje voor zijn rekening nemen. Staat geen enkele tegenstander in de buurt van het doel vrij, dan moet er, theoretisch althans, geen doelpunt mogelijk zijn. Men moet dan echter voor goed en zorgvuldig dekken zorgen.

De buitenspeltactiek

Er is nog een middel, dat de verdedigers ten dienste staat om aanvallen van de tegenpartij onschadelijk te maken: de buitenspeltactiek. In vroegere jaren ging dat veel eenvoudiger dan nu, omdat toen een speler reeds buitenspel stond als zich geen drie spelers tussen hem en de doellijn van de tegenpartij bevonden. Eén achterspeler had het toen in zijn macht om een tegenstander buitenspel te zetten, door nl. op het juiste moment een pas naar voren te doen, aangenomen vanzelfsprekend, dat de middenspelers ver genoeg naar voren zouden staan.

Toen inderdaad van dit buitenspel-zetten een tactiek werd gemaakt - en het was de Ierse international en speler van Newcastle United William McCracken, die daar een begin mee maakte - en de ene ploeg na de andere ze ging toepassen, was de kiem gelegd voor een grondig spelbederf: de meeste aanvallen onderbroken door het fluitje wegens buitenspel, geen tempo in het spel, geen doelpunten meer. In feite leidde dit tot de wijziging van de buitenspelregel in 1925 en deze wijziging was het, die de grondslag legde voor de verschillende spelsystemen, die zich nadien hebben ontwikkeld, met het stopperspilsysteem aan het hoofd. In het desbetreffende hoofdstuk komen wij daarop uitvoerig terug.

De wijziging kwam tot stand door verandering van het cijfer 3 door 2, zodat de samenwerking van beide achterspelers - nog afgezien van de middenlinie - nodig zou zijn om toch de buitenspeltactiek toe te

passen. Nochtans wordt zij nog wel toegepast, al schijnt zij in Engeland wel zowat uitgestorven, mede doordat het driebacksspel het probleem daar nog veel moeilijker heeft gemaakt. Feit is, dat bij ploegen, die het stopperspilsysteem toepassen, weinig buitenspel (van de tegenpartij) voorkomt.

Hier in ons land met zijn vrij talrijke clubs, die het orthodoxe systeem aanhangen, is de toepassing van die tactiek nog wel mogelijk, al is het niet gemakkelijk. Twee uitstekend op elkaar ingespeelde backs ziet men het nog wel doen. De Jong en Choufoer, het verdedigingsduo in de kampioensjaren van A.D.O., waren er vrij sterk in, al overdreven zij het niet. In de kampioenscompetitie 1946 paste de N.A.C.-defensie v.d. Linden-Dielemans deze tactiek veelvuldig toe.

Wij houden niet van deze tactiek, die louter negatief is en het spel telkens, meestal onnodig, onderbreekt. Men speelt tenslotte om te voetballen en niet om de bal telkens stil te leggen voor het nemen van een vrije schop. Hetzelfde geldt overigens ook voor het opzettelijk over de zijlijn schoppen, dat in bijzondere gevallen toelaatbaar is, doch nooit tot een tactiek mag ontaarden. De aantrekkelijkheid van het spel wordt derhalve ten zeerste geschaad door het steeds maar open zetten van de buitenspelval.

Niettemin: onsportief is deze spelmethode niet en er kunnen omstandigheden zijn waarin zij met vrucht kan worden toegepast. Bv. om een gevaarlijke, ver vooruitgeschoven middenvoor uit te schakelen, vooral als men dat niet door de spil laat doen. Men dwingt de middenvoor dan zich terug te trekken; doet hij dat niet, dan zit hij direct in de val.

Wil men de tactiek goed toepassen, dan moeten dus beide achterspelers op het juiste moment opdringen. Let wel: op het juiste moment. Te vroeg is gevaarlijk, omdat dan de speler, die de bal naar de vooruitgeschoven middenvoor wil plaatsen, de kans krijgt zelf door te breken. En te laat is noodlottig, omdat na het spelen van de bal de middenvoor niet meer in buitenspelpositie kan komen ook al ontvangt hij de bal achter de achterspelers. Het is dus, alles bijeen, een heel moeilijke, gevaarlijke manoeuvre en als zij slaagt, is zulks doorgaans nog het gevolg van grote onoplettendheid van de tegenstanders, die toch na een paar gelukte pogingen hun opstelling wel zo kunnen kiezen, dat toepassing geen zin mee heeft.

Bovendien heeft men nog de kans, dat de scheidsrechter niet sterk is in het waarnemen van buitenspelgevallen, vooral als zij ‘op de grens’ zijn en dat is natuurlijk bij deze tactiek altijd het geval. Men is dus afhankelijk van het waarnemingsvermogen van de scheidsrechter en dat kan een gevaarlijke speculatie zijn. Merkt de achterhoede, dat de scheidsrechter het buitenspel-zetten niet ‘door’ heeft,

dan dient men ras van deze tactiek af te stappen, want anders kunnen er doelpunten van komen en dan wordt het dus een bijzonder gevaarlijke tactiek. Feitelijk is deze tactiek dus slechts nuttig als de tegenpartij een middenvoor heeft, die bereid is telkens opnieuw in de val te lopen, maar overigens kunnen wij ze in geen enkel opzicht aanbevelen.

Oefening

Over het algemeen kan de achterspeler dezelfde oefeningen doen, die wij ook voor de doelverdediger hebben aangegeven, het touwtjespringen inbegrepen.

Wat zijn loopoefeningen betreft, moet bedacht worden dat hij vaker een korte, scherpe sprint zal moeten afleggen dan een ren over het gehele veld. Hij dient dus vooral zijn aandacht te wijden aan hardlopen over afstanden van een veertig of vijftig meter. Verder lopen met een keerpunt, en vooral ook achteruit lopen.

Zeer belangrijk zijn de baloefeningen, zowel met het hoofd als met de voeten. Trappen is daarbij een voornaam punt en men probere dat niet op te voeren door schieten op doel. Dit komt toch voor een achterspeler weinig voor, maar wel moet hij in alle standen een bewegende bal kunnen wegwerken, hetzij langs de grond, hetzij door de lucht. Vandaar dat een zeer geschikte oefening is, dat twee achterspelers elkaar de bal hard toetrappen, waarbij men variatie kan brengen in de afstand, waarop men van elkaar staat en die kan wisselen van 40 tot 75 meter. Men leert dan begrip krijgen van afstanden, waardoor men kan voorkomen, dat men tijdens een wedstrijd een bal afvuurt, waaraan de eigen partij niets heeft. Dus niet alleen hard leren trappen, maar ook zuiver.

Deze min of meer eentonige, maar voor een echte achterspeler, voor iemand die graag trapt, toch wel aantrekkelijke oefening moet ook geschieden bij slecht weer, wij zouden haast zeggen: juist bij slecht weer, op een nat, modderig veld en met een natte bal, of met veel wind. Omstandigheden immers, die in ons klimaat maar al te vaak kunnen voorkomen en daarop moet men geprepareerd zijn. Vooral het ineens trappen van de bal op een glad veld is heel moeilijk, want men kan zich licht verrekenen in de plaats waar de bal komt en bovendien kan men zelf uitglijden en daardoor mistrappen. En aangezien een mistrap van een achterspeler dikwijls noodlottig kan zijn voor zijn elftal, moet dat tot elke prijs voorkomen worden en de geoefende achterspeler kàn mistrappen voorkomen, ook als de omstandigheden ongunstig zijn.

Om goed te kunnen koppen, moet de achterspeler goed kunnen springen, goed hoog vooral, hetgeen overigens voor alle veldspelers

geldt. Zij moeten dus oefenen in hoogspringen, niet met de bedoeling om te pogen athletiekrecords op hun naam te brengen, maar alleen omdat het in de practijk best te pas komt, als men hoger kan springen dan zijn tegenstander en omdat men ook moet leren op het juiste moment omhoog te springen (‘timen’). De sprong dient te geschieden op zodanige wijze, dat de ene voet hoger is dan de andere, omdat men dan het lichaam hoger krijgt. Voor de sprong moet men met één voet afzetten, waartoe de voet met kracht op de grond gedrukt wordt. Is het lichaam eenmaal in de lucht, dan brengt men de benen zo dicht mogelijk bij elkaar. Een speciale springtechniek dus, die men kan beoefenen zonder bal, maar ook met een opgehangen bal aan de zg. kopgalg, zoals beschreven in ons hoofdstuk ‘Techniek’.

De middenlinie

Vroeger jaren, toen de middenlinie nog altijd een linie was, placht men de drie middenspelers over één kam te scheren en deze linie aan te duiden als de ruggegraat van het elftal. Dikwijls geldt dat nog wel, maar het is enigszins dwaas van een ruggegraat te spreken als zich maar twee van de drie spelers op één lijn bevinden en de derde er een stuk achter pleegt te staan.

Het maakt derhalve veel verschil uit of men het orthodoxe systeem speelt dan wel de voorkeur geeft aan een stopperspil. Deze spil lijkt in feite meer op een achterspeler dan op een middenspeler, hetgeen uiteraard in het orthodoxe systeem niet geldt.

Om die reden is het beter dit hoofdstuk in tweeën te verdelen en daarbij de vleugelmiddenspelers en de spil afzonderlijk te behandelen.

De vleugelmiddenspelers.

Teneinde dit lange woord ietwat te bekorten, zullen wij voortaan spreken van vleugelhalfs, al is dit eigenlijk een combinatie van Nederlands en Engels.

In het Engels toch noemt men een middenspeler een halfback en deze benaming geeft zo typisch de taak van de speler weer, dat men het nog veelvuldig voorkomende gebruik er van in Nederland niet alleen kan begrijpen, maar ook billijken. De halfback (spreek uit: haafbek) is nl. een halve achterspeler en dus ook een halve voorspeler en zo zien wij dus, dat hij in het veld een tweeledige functie te vervullen heeft.

De middenlinie is daardoor zulk een gewichtige linie, dat haar optreden dikwijls de kracht van een elftal bepaalt, hetgeen ook in de geschiedenis van het Nederlandse voetbal herhaaldelijk gebleken is. Clubs als Ajax en Feyenoord hadden gewoonlijk sterke middenlinies en vooral laatstgenoemde is daarin als het ware gespecialiseerd geweest met spelers als Bul, Van Heel, Jaap Paauwe, Bas Paauwe, Kuppen, De Vroet e.a. De middenlinie is de schakel tussen achterhoede en voorhoede. Zij steunt het verdedigende werk en geeft een zodanige ruggesteun aan het aanvalswerk, dat dit daardoor gevaarlijk kan worden. En dit geldt dan, als met een stopperspil wordt gespeeld, uitsluitend voor de beide vleugelhalfs, wier taak in dit hoofdstuk nader onder het oog wordt gezien.

Gewenste eigenschappen

Uit het voorgaande kan men opmaken, dat de middenspeler die zowel verdediger als aanvaller moet zijn, als een compleet voetballer moet kunnen worden beschouwd.

Zo bezien, zou de ideale vleugelhalf lang, sterk, snel en tweebenig moeten zijn, goed moeten trappen en koppen, een goed schot hebben, gevoel hebben voor positiekiezen, goed moeten plaatsen en handig met de bal zijn. Men begrijpt, dat zulk een ideale speler zelden of nooit in de wereld voor komt. Met minder kan het ook wel, doch men streve naar het ideaal.

Opvallend is wel, dat verscheidene goede vleugelhalfs (kanthalfs, zegt men ook wel), juist niet groot van stuk waren. Men zou spelers als Bosschart, Steeman en later Pellikaan, om maar enkele te noemen, kunnen beschouwen als middenspelers van goede lengte, maar de allerbesten die wij ooit gehad hebben, nl. Van Heel en Bas Paauwe, waren eerder klein van stuk en ook Boerdam, Hordijk, Lefèvre, Verlegh en De Vroet kwamen of komen niet boven de middelgrootte. Ook snelheid is niet altijd zulk een factor van betekenis gebleken. De voornaamste eigenschap van al onze uitblinkers was ongetwijfeld: beheersing van de bal, de kunst om goed te plaatsen en het kiezen van de juiste opstelling, tactisch goede spelers dus. En een heel prettige, nuttige eigenschap was vasthoudendheid, want een voorspeler heeft niet graag een tegenstander, die hij driemaal moet passeren wil eindelijk de weg naar het doel vrij zijn. De derde maal wil dan nogal eens mislukken. Terrier-eigenschap is derhalve voor de middenspeler misschien wel de nuttigste van alle.

Dan is uithoudingsvermogen op grond van zijn tweeledige functie al even onmisbaar. Het staat wel vast, dat de vleugelmiddenspelers - mogelijk mèt de binnenspelers - de grootste afstanden tijdens een wedstrijd afleggen. Men heeft wel gepoogd die afstanden te meten en indertijd kwam men voor middenspelers op ongeveer 15 km, doch tegenwoordig is men wel van mening, dat deze afstand te groot geschat was. Dat moet ook haast wel, want het lopen van 15 km in anderhalf uur mag dan voor een getrainde sportbeoefenaar geen overdreven krachttoer betekenen, men bedenke, dat de voetballer nog moet.... voetballen ook.

Hoe het ook zij, een flinke afstand kan het zeker wel zijn, die op het veld - en dan vaak nog een modderig veld - moet worden afgelopen, om niet te zeggen afgeploeterd.

Dat de middenspelers het meest te lopen hebben, ligt voor de hand. Het ene ogenblik is hun tegenwoordigheid voor het eigen doel vereist, het volgende moment moeten zij weer met hun voorhoede mee naar voren trekken; zij bestrijken derhalve een groot deel van het veld. Hun lichaam moet tegen de daaraan verbonden vermoeienissen volkomen bestand zijn en daarbij moeten zij tevens tegen een stootje kunnen, want zij zijn nu eenmaal ook, zij het halve, verdedigers en moeten dus net zo goed een stevige botsing kunnen verdragen als de achterspelers.

Snelheid kan goed te pas komen als de middenspeler de vleugelman moet bewaken, want dikwijls krijgt men dan een bijzonder snelle tegenstander tegenover zich. Nog belangrijker echter zal vaak snel reageren zijn. De middenspeler moet snel een situatie kunnen overzien en dan overeenkomstig zijn bevindingen onmiddellijk kunnen handelen. Het moeilijke voor hem is, dat hij eigenlijk naar twee richtingen moet denken: naar achteren en naar voren. Hij moet de positie van alle spelers in achter- en voorhoede dus kunnen overzien en daarbij tevens letten op de positie van zijn tegenstanders. Een haast onmogelijke taak, maar de goed geoefende, geroutineerde middenspeler krijgt daar slag van en juist hij brengt het tot grote hoogte, die over het vermogen beschikt alles snel in zich op te nemen.

Scherp waarnemen van de tegenstanders is natuurlijk zeer leerzaam, want al gauw leert men dan hun bedoelingen begrijpen. Voetballers met een lange staat van dienst zijn in dat opzicht in het voordeel, omdat zij de meeste tegenspelers kennen. Is dat niet zo, dan is het altijd nuttig zich tevoren omtrent hun eigenaardigheden te vergewissen en heeft de speler daar zelf niet de gelegenheid voor, omdat hij nu eenmaal elke week zelf moet spelen, dan is het een goede politiek een afgezant naar toekomstige tegenstanders te sturen en hem nota te laten nemen van de verschillende eigenschappen van de spelers. Dat zulk een afgezant - in Engeland spreekt men van een scout - over meer dan normale spelkennis moet beschikken, ligt voor de hand. De geroutineerde middenspeler, die zelf zijn tegenstanders vaak heeft zien voetballen, heeft in elk geval enige streepjes voor op de nieuweling. In dit verband is wel verklaarbaar, dat vroegere voorspelers op later leeftijd dikwijls heel nuttige middenspelers kunnen worden, zelfs al zou hun uithoudingsvermogen achteruit zijn gegaan.

Koppen en trappen

De ideale middenspeler moet goed kunnen koppen en trappen en inderdaad hebben alle door ons genoemde halfbacks dat getoond.

Dat hij veel moet koppen, ligt voor de hand. Zijn werkterrein ligt nabij het middenveld en daar wordt nu eenmaal het grootste deel van de strijd afgespeeld. En in theorie kan men wel zeggen, dat de bal bij voorkeur over de grond moet worden gespeeld, een feit is, dat het leder bijna even vaak door de lucht gaat als langs de grond, vooral als men het spel open houdt. Al die door de lucht komende ballen moeten een middenspeler op hun weg kunnen ontmoeten, die moet kunnen koppen.

De koppende middenspeler staat heel anders tegenover dit onderdeel dan de koppende achterspeler. Deze behoeft zich in het algemeen om zijn aanval niet zoveel te bekommeren, bij hem is doorgaans de voor-

naamste taak te zorgen, dat de bal, ook als hij wordt weggekopt, zo ver mogelijk weg gaat. De middenspeler daarentegen moet zich er veel meer om bekommeren waar de bal terecht komt, want zowel voor als achter hem bevinden zich medespelers wie hij de bal kan toespelen. Het gaat bij hem dus niet om hard koppen, maar om zuiver koppen; hij moet zijn medespelers kunnen 'vinden', hetzij ze op een paar meter afstand, hetzij ze een twintig meter van hem vandaan zijn. Verstaat hij de kunst om een bal zuiver voor de voeten van een voorhoedespeler te plaatsen, dan kan hij aldus de grondslag leggen voor een aanval. Hij kan ook de bal met het hoofd plaatsen voor de voeten van een anderen middenspeler of een achterspeler, maar in zulke gevallen moet hij zich er wel van overtuigen, dat er geen kans bestaat op tussenkomen van een tegenstander.

Uit het voorgaande volgt dus, dat de middenspeler de kunst moet verstaan de bal naar beneden te koppen, want blijft de bal na zijn kopwerk in de lucht, dan noodzaakt hij een medespeler ook weer om te pogen de bal te koppen, hetgeen bovendien tijd- en tempoverlies oplevert. Hoe hij de bal naar de grond kan koppen, is in het hoofdstuk 'Techniek' beschreven; slechts moge er op gewezen worden dat de speler daarbij goed en op het juiste ogenblik moet kunnen springen.

Ook over het trappen van de middenspeler is een en ander te zeggen, want ook zijn trappen moet anders zijn dan dat van de achterspeler. 'Opruimen' is maar zelden het parool voor de vleugelhalf, zuiver plaatsen komt er voor hem meer op aan en daartoe moet hij de bal meer schuiven dan trappen. Met andere woorden: hij moet de bal met de binnenkant van de voet trappen en niet met de wreef, daar laatstbedoelde methode vooral dient voor hard wegwerken en schieten, maar in zuiverheid te kort schiet.

Men moet goed begrijpen, dat de middenspeler alleen aan de kunst van 'schuiven' niet voldoende heeft. Zeker kan hij daarmee prachtige verrichtingen leveren. Wij herinneren ons de Engelse international, speler van Sheffield Wednesday, Strange, die als het ware een partijtje stond te dammen, zo rustig en zuiver schoof hij de bal over vrij korte afstanden naar zijn medespelers toe. Maar wij herinneren ons ook grote middenspelers, van wie Britton, international en Evertonspeler, wel de allergrootste was, die meer opvielen door hun lange trappen, waarmee zij het spel open hielden. Een trap van de rechtshalf naar de linksbinnen en zelfs naar de linksbuiten kan vele voordelen hebben en zulk een trap moet natuurlijk met de volle wreef geschieden. Het komt er dan niet op de centimeter op aan waar de bal terecht komt; men mag ook wel rekenen op snelheid en anticipatie-vermogen van de medespelers.

Men heeft echter de kans, dat spelers die altijd de wreef gebruiken, afleren met de binnenkant van de voet te trappen en dat is vooral voor middenspelers, die over korte afstanden zuiver moeten kunnen plaatsen, funest. Zelfs moeten zij dat kunnen doen met een bal, die niet langs de grond op hen afkomt en die ze gerust, zonder hem eerst te stoppen, ineens met de binnenkant van de voet naar een medespeler mogen plaatsen, mits ze dan maar zorgen dat de bal naar de grond gaat.

Men kan hierbij allerlei middelen toepassen, bv. even naar rechts lopen met de bal en hem dan naar links plaatsen. Men kan ook, ter misleiding van een tegenstander, niet de binnenkant van de ene voet, maar de buitenkant van de andere voet gebruiken. De veelzijdige vleugelhalf moet dat alles onder de knie hebben.

Dat de lange trap voor de vleugelhalf niet te versmaden is, bewees Britton in de wedstrijd Engeland-Hongarije in 1936, toen tegenover het spectaculaire, doch weinig productieve spel van de vertegenwoordigers van de Midden-Europese school, de Engelsen hun nuttige open spel plaatsten. Hij gaf een keer de bal van de middenlijn af een harde trap, vrijwel recht naar voren, de snel reagerende middenvoor Drake liep er op af en bemachtigde de bal juist voor de doellijn, een twintig meter bezijden het doel, hij gaf meteen een harde voorzet en de naar binnen gekomen linksbuiten Brook ving de bal op en schoot hem keihard in het doel.

Dezelfde Britton trapte voorts de bal een keer zo hard hij kon naar de linkervleugel, ongeveer weer van de middenlijn en van nabij de rechter zijlijn. Brook kon, hard lopend, de bal precies vóór de doellijn te pakken krijgen, gaf een harde voorzet en nu was het de beurt van Drake om de bal op te vangen en hard in te schieten. Twee typische doelpunten, kenmerkend voor het nut en de betekenis van open spel en.... van een goede vleugelhalf. Dat deze bovendien nog een doelpunt maakte uit een vrije schop, zodat hij wel een merkwaardig aandeel had in de zege van 6-2, moge ten overvloede aan de vergetelheid worden ontrukt. Zulke momenten hebben tevens bewezen hoe nuttig het is, dergelijke wedstrijden bij te wonen en wij zijn nog altijd verheugd, dat wij de gelegenheid daartoe gehad hebben.

Tactiek van de middenspelers

Bij de bespreking van de spelsystemen komen wij uitvoeriger terug op de taak, die ook de middenspelers in de verschillende systemen hebben. Die taak is voor de vleugelhalfs wel zeer uiteenlopend, al zijn er nog punten van overeenkomst genoeg.

Gold het vroeger als vrij normaal, dat deze spelers de vleugelspelers van de tegenpartij voor hun rekening moeten nemen, tegenwoordig

zijn er tal van clubs, die hen belasten met de bewaking van de binnenspelers. Zij moeten die taak, noch de ene noch de andere, niet slaafs opvatten, net zomin als de achterspelers, maar er moet een zekere algemene tactiek zijn, zodat de spelers, om te beginnen, weten waar ze aan toe zijn. Dat de loop van het spel daar wel eens verandering in kan brengen, is duidelijk en daarop moet de tactische speler ingesteld zijn.

Het bewaken van een binnenspeler door een vleugelhalf moet intussen wel heel anders, veel ruimer, worden opgevat dan bv. de bewaking van de middenvoor door de spil. Zijn juiste opstelling, in het algemeen genomen, zal zijn op een punt tussen binnen- en buitenspeler, waarbij hij er op geprepareerd moet zijn elk van beiden te kunnen aanvallen. Een soortgelijke opstelling verdient feitelijk ook aanbeveling als de hoofdtaak is de bewaking van de vleugelspeler, al zal men die tegenstander gewoonlijk wat dichter op de huid moeten zitten. Deze opstelling tussen beide tegenstanders in zal vooral gewenst zijn bij tamelijk ver opdringen, dus nabij de middenlijn, zodat de achterspeler dan gewoonlijk niet al te dicht in de buurt is. Ontwikkelt zich een aanval van de andere partij en is men daardoor gedwongen op eigen doel terug te trekken, dan is het wel nodig de aandacht zoveel mogelijk op het ‘eigen mannetje’ te concentreren. Hij mag dan immers verwachten, dat ook de achterspeler zulks doet en juist daarom is het zo nodig dat men van tevoren precies weet wie onder zulke omstandigheden moet worden gedekt. Het gaat niet aan, dat men van de een naar de ander loopt; een middenspeler alleen heeft niets in te brengen tegen een goed samenspelende vleugel, die hem van het kastje naar de muur stuurt. Alleen lette men er vooral op, dat men zich niet strict tot zijn taak moet bepalen, als de omstandigheden iets anders noodzakelijk maken. Het zou bv. belachelijk zijn als men een toevallig dichtbij komende vleugelman niet zou aanvallen, omdat men meent dat men alleen maar de binnenspeler voor zijn rekening behoeft te nemen. Valt hij inderdaad de ander aan, dan rekent hij er op, dat de achterspeler ook van tegenstander wisselt en zijn aandacht dus zal schenken aan de binnenman. Steeds zijn dus wisselwerking en aanpassing nodig, welk systeem men ook speelt.

De middenspeler moet ook kunnen rekenen op activiteit van de achterspeler. Er zijn achterspelers, die het wel erg gemakkelijk vinden als de voor hen staande middenspelers het ‘vuile’ werk doen en zich zelf bepalen tot het verwerken van vrije ballen. Doorgaans staat dan de middenspeler voor een schier onmogelijke taak en het is geen juiste krachtsverdeling hem daarmee op te knappen. De achterspeler is de aangewezen man om hem bij te staan in de pogingen om aanvallen van de vleugel van de tegenpartij te verhinderen; van de

spil zal dat zelden kunnen worden verwacht, en feitelijk nooit als deze stopper speelt en zijn handen vol heeft aan de middenvoor.

Afnemen van de bal

Ons voorlopig nog bepalend tot de verdedigende taak van de middenspeler, dienen wij zeker te wijzen op het belang van het afnemen van de bal.

Wij wezen er reeds op, dat ook de achterspelers die kunst moeten verstaan, maar van de middenspelers wordt in dit opzicht nog meer verwacht. Zij toch moeten in staat zijn te voorkomen dat een aanval gevaarlijk wordt en zij krijgen dan meteen de taak de bal goed af te geven ook. Het begrip 'safety first' mag dus bij de middenspeler niet op de voorgrond worden gesteld, zeker niet wanneer hij op het middenveld doende is om te pogen zijn tegenstanders de bal af te nemen. Hij heeft daarbij de prettige gedachte, dat er nog spelers achter hem staan, hetgeen wel niet tot roekeloosheid mag leiden, maar toch zijn psychische instelling gunstig beïnvloedt. Gaat de tegenstander hem toch met de bal voorbij, dan weet hij dat zijn achterbuurman zijn taak zal overnemen en op zijn beurt haast hij zich te retireren om te zien op welke wijze hij zich nuttig kan maken. Ook hij moet zich dus steeds zo snel mogelijk herstellen, eventueel ook door zijn tegenstander vlug te achtervolgen.

Het zal van de omstandigheden afhangen - toestand van het veld, snelheid en capaciteiten van de tegenstander - hoe hij zal moeten handelen, nl. of hij snel op de bal moet toestormen dan wel of een lichtelijk afwachtende houding beter is. Maar als zijn keus gemaakt is, moet hij niet meer op twee gedachten hinken en dan moet hij tot elke prijs zorgen, dat de bal in zijn bezit komt. Kan hij de bal te pakken krijgen voor dat deze bij zijn tegenstander is of desnoods op het moment dat deze de bal in zijn bezit krijgt, dan verdient dat alle aanbeveling, daar deze het leder dan nog niet onder contrôle heeft. Is dat laatste wel het geval, dan is oppassen de boodschap, want met de nodige handigheid is de tegenstander hem dan zó voorbij en daarom is het beter even uit te kijken, desnoods onder het maken van schijnbewegingen.

De stevige middenspeler kan uiteraard door lichaamskracht zijn tegenstander pogen te imponeren, waarbij wij ons natuurlijk op het standpunt moeten stellen, dat men respect moet hebben voor het lichaam van die tegenstander, m.a.w. geen misbruik maakt van zijn kracht. Een krachtig op de man 'zittende' halfspeler kan menigeen de bal ontnemen, zelfs zonder dat de tegenstander bepaald bang behoeft te zijn. Het is niet prettig spelen voor de tegenpartij, vooral als er op de vleugel een licht gebouwde knaap staat, maar het is in

Een rechts schietend linksbuiten! Bergman (rechts) heeft zijn nuttige ‘tweebenigheid’ gedemonstreerd en gescoord in de wedstrijd Nederland-België op 7 April 1947. Aernoudts kon het hem niet beletten. Rijvers (2e van links) staat ook ongedekt, daar België's rechtshalf Puttaert (links van Bergman) de Nederlandse linksbinnen niet heeft gevolgd. België's stopperspilsysteem werd niet volmaakt gespeeld!

De spil van Everton (5) ziet machteloos toe, hoe Lawton de bal op doel kopt in een voorbeeldige lichaamshouding, de ogen op de bal gericht!

elk geval volkomen geoorloofd op faire wijze gebruik te maken van het physieke voordeel dat men heeft. Men zal het die tegenstander toch ook niet kwalijk nemen als hij gebruik maakt van een ander physiek voordeel, nl. snelheid?

De middenspeler, die wij hier op het oog hebben, behoort tot het terrier-type, dat zich bij wijze van spreken slechts 'over zijn lijk' laat passeren. Zulk een speler ontmoet men inderdaad driemaal op zijn weg naar het doel!

Wat de poging tot afnemen van de bal betreft - de Engelsen drukken dat met het woord 'tackle' wel zeer kort en krachtig uit, maar hier wordt het begrip 'tekkelen' anders, ongunstiger, opgevat -, moge nog worden opgemerkt, dat men inderdaad altijd resoluut te werk moet gaan. Besluit men om in te grijpen, dan ook zonder aarzelen er boven op, aldus òf de bal overmeesterend òf de tegenstander dwingend de bal af te geven. En als de medespelers allen hun taak op de juiste wijze verstaan en hun tegenstanders naar behoren dekken, zal de bal geen vrij staande speler ontmoeten. De 'tackle' heeft dan aan zijn doel beantwoord. De actieve middenspeler, die niets wil overlaten aan zijn medespelers, stelt er een eer in het zijn tegenstanders altijd zo moeilijk mogelijk te maken. En als het even kan, zal hij zodanig ingrijpen, dat de tegenstander hem niet voorbij drijft. Om dat alles naar behoren te kunnen doen, is het juist zo belangrijk dat hij van het spel van zijn tegenstanders volkomen op de hoogte is, zodat hij precies weet wat zij kunnen en.... niet kunnen.

Zulke overwegingen gelden bv. ook als men in zeker opzicht de mindere is van zijn tegenstander. Een middenspeler van 1.70 weet bij voorbaat dat hij in een normaal kopduel met een voorspeler van 1.80 in de minderheid zal blijven. Hij moet dan zijn hersens laten werken en zich prepareren als zich het geval voordoet dat een hoge bal in de buurt komt. Hij zal bv. schijnbaar aanstalten maken om een sprong te nemen, doch zich op het laatste ogenblik wat terugtrekken in de wel gerechtvaardigde hoop, dat de bal van het hoofd zijns tegenstanders voor zijn voeten komt. Zulke grappen haalt men echter niet uit in de nabijheid van het doel; daar moet de langere achterspeler het maar zien op te knappen. Altijd dus de hersens gebruiken. Speciale maatregelen moeten worden genomen bij het nemen van vrije schoppen door de tegenpartij, waarover wij al een en ander hebben opgemerkt bij de bespreking van de taak van de doelverdediger. De middenspelers moeten dan natuurlijk een levendig aandeel nemen in de verdediging. Zij moeten mee helpen het 'muurtje' te vormen - daarbij zorgend dat de doelverdediger het uitzicht niet wordt belemmerd - en zij moeten bij vrije schoppen van groter afstand nauwkeurig de voor hen bestemde tegenstander in het oog houden. Het verdient daarbij aanbeveling zich niet te veel op eigen

doel terug te trekken, want daardoor dwingt men de tegenstander ook om op zo veilig mogelijke afstand van het doel te blijven. Daaraan moeten dus alle achter- en middenspelers zich houden, want als er bv. één achterspeler in het doel gaat staan bij zijn doelman - zoals men vroeger wel zag - kan een tegenstander er rustig vlak bij staan zonder in buitenspelpositie te verkeren. Zulke opstellingen zal men zeker met vrucht op oefenavonden kunnen toepassen, zodat men in de wedstrijd direct weet wat men te doen heeft. Dat is heel wat eenvoudiger dan dat de aanvoerder op het allerlaatste moment nog allerlei instructies door de lucht moet slingeren.

Het steunen van de voorhoede

De middenspeler is een ‘half-back’, dus ook een halve voorspeler, hij dient dus zijn verdedigende taak te combineren met de aanvallende, die in hoofdzaak bestaat in het steunen van de voorhoede met goed geplaatste ballen.

Wij wezen er reeds op, dat dit zowel met korte als met lange passen kan gebeuren. Het mooist is natuurlijk als men dat afwisselt, zodat de tegenpartij niet weet waar ze aan toe is. Weet ze, dat men het spel kort pleegt te houden, dan kan ze daartegen allerlei maatregelen nemen, doch die zijn tot mislukking gedoemd, als men de volgende zet niet kan voorzien.

Het steunen op korte afstand wordt verwezenlijkt in het driehoekspel, waarvan wij in het hoofdstuk ‘Tactiek’ een beschrijving hebben gegeven. Het is een nuttige en voor het oog mooi lijkende wijze van bal opbrengen, die men echter zeker niet mag overdrijven, omdat het tempo geremd wordt en bovendien de tegenpartij op een gegeven moment de juiste tegenzet zou vinden. Speelt men het echter, dan is duidelijk, dat de middenspeler daarbij een voorname rol te vervullen heeft. Hij is de man, die de aanval opzet en die steeds in zijn wat achterwaartse positie de bal terug krijgt en telkens opnieuw zuiver moet plaatsen. Dit dient ongetwijfeld te geschieden door ‘schuiven’.

In dit driehoekspel is nog een variatie mogelijk door plaatsverwisseling. Een middenspeler kan bv. plotseling in de voorhoede komen opduiken, waarna de binnenspeler zich terug trekt en zo kan een driehoekspel ontstaan, dat voor de tegenpartij verrassingen biedt. Beschikt de middenspeler dan over een goed schot, dan is hij zeer goed in staat voor een doelpunt te zorgen.

Het ligt wel voor de hand, dat deze speelwijze zich het best met de stopperspilmethode laat verstaan. In Engeland bv. zijn er tal van middenspelers, die aldus voor nuttige doelpunten zorgen en het behoort daar tot de opleiding van de vleugelhalf om hem schieten te

leren. Strange en Weaver zijn voorbeelden geweest van spelers, die het daarin ver hebben gebracht.

Wil men dit steunen van de voorhoede op korte afstand verwezenlijken, dan is het nodig, dat de middenlinie achter de voorhoede aansluit. Hierover geldt hetzelfde wat wij opgemerkt hebben over het aansluiten van de achterhoede achter de middenlinie. Er moet contact zijn tussen alle linies en het hangt van de omstandigheden af hoe nauw dat contact is. Een afstand van 15 meter moet er toch ten minste wel zijn tussen de linies, want anders komen de spelers te dicht opeen te staan en dan krijgt men het grote gevaar, dat het aansluiten ontaardt in insluiten van de tegenpartij. Dat laatste is inderdaad een gevaarlijke tactiek, want enerzijds krijgt men door de grote opeenhoping van spelers weinig ruimte om doorbraken te forceren en 'openingen' voor het doel vrij te krijgen, maar bovendien is de kans op doorbraken van de tegenpartij te groot. Een enkele snelle voorspeler kan, profiterend van een vrij half veld, voor onaangename verrassingen zorgen, want de tot de middenlijn - of verder! - opgedrongen achterspelers kunnen hun tegenstander niet meer inhalen. Men mag het daarop niet laten aankomen; de opstelling moet altijd zo zijn, dat men als het ware het gehele veld bestrijkt. En nu kunnen de linies wel in en uit elkaar schuiven gelijk een harmonica, waardoor men stellig een soepele spelontwikkeling kan krijgen, maar het bewaren van een zekere afstand is geboden en in elk geval late men het eigen doel niet onbeschermd als een al te welkome invitatie aan een rappe tegenpartij.

De wijze waarop de linies aansluiten, is uiteraard ook afhankelijk van het spelsysteem. In de orthodoxe speelwijze sluit de gehele middenlinie achter de voorhoede aan en de twee achterspelers kiezen dan positie achter het middentrio. Speelt men met drie achterspelers, dan sluiten de twee vleugelhalfs achter de voorhoede aan en de driebackslinie zorgt op haar beurt voor contact. Onze ervaring is, dat met dit stopperspilsysteem aansluiten minder gevaarlijk behoeft te zijn dan in het orthodoxe spel, omdat immers de drie gevaarlijkste posities van de vijandelijke voorhoede - middenvoor en vleugels - gedekt blijven, ook bij opdringen. Vooral de twee gewone achterspelers kunnen zich aardig wat vrijheden permitteren, alleen de spil zal wel moeten zorgen niet te ver naar voren te gaan, in het algemeen gesproken althans. De aanvoerder van Arsenal, Hapgood, tevens aanvoerder van het Engelse elftal, hebben wij herhaaldelijk heel ver zien opdringen, zodat hij een flinke ruggesteun voor zijn voorhoede vormde. Hij wist immers, dat er altijd nog twee man achter stonden en hij wist ook, dat zijn linkshalf - zelf speelde hij linksachter - ook geen risico nam.

Aansluiten dient dus met veel onderling begrip te gebeuren. Het

overbruggen van de afstand tussen voorhoede en middenlinie behoeft waarlijk niet steeds aan de middenspelers te worden overgelaten; het is veelal de taak van de binnenspelers om als schakels te fungeren: de W-formatie, die aan het moderne voetbal schier onafscheidelijk verbonden is.

Bij kort spel is nauwer aansluiten geboden, doch heeft men zijn hart verpand aan open spel, dan is het niet zo strict noodzakelijk, al moet men natuurlijk niet overdrijven door steeds te pogen met lange trappen grote afstanden te overspannen.

De vleugelhalf, die zulk een belangrijke rol kan spelen bij het steunen van de aanval - bij het voeden, zoals wel gezegd wordt - zal, als hij een tactisch voetballer is, handelen naar gelang van de omstandigheden en vooral voor de gewenste variatie zorgen.

Speelt de tegenpartij met een stopperspil, zodat de middenvoor steeds gedekt wordt, dan zal hij de bal maar zelden door het midden plaatsen, daar hij dan steevast een prooi van de tegenpartij zal worden. Een enkele maal zal een through pass succes kunnen opleveren, maar in het algemeen verdient het geen aanbeveling, dat hij in dit geval de middenvoor aan het werk probeert te zetten. Hij heeft dan de keus tussen het passeren naar zijn eigen vleugel en het plaatsen naar de andere kant. Doet hij het eerste, dan moet hij er altijd op bedacht zijn, dat de bal wordt onderschept en in de richting van zijn eigen doel wordt getrapt, zodat hij dan onmiddellijk bereid moet zijn terug te lopen om aan het verdedigende werk deel te nemen. Zijn taak blijft nu eenmaal te allen tijde: aanvallen èn verdedigen.

Bij het steunen van de aanval is het wel gebruikelijk, dat vooral aan de kant waar de bal is, de kanthalf mee naar voren gaat. Dringt, in het orthodoxe systeem, de gehele middenlinie mee op, dan zal toch in het algemeen de spil achter de beide kanthalfs blijven. In het stoppersysteem kunnen de vleugelhalfs een meer zwervende positie innemen, zodat één hunner bv. als ‘aanvallende spil’ kan optreden als zijn ploeg in de aanval is.

Steunen van de voorhoede kan ook geschieden door de bal op te brengen. Ofschoon er omstandigheden kunnen zijn, dat dit gebeuren moet, is het als principieel fout te beschouwen. Het is nl. een vaste regel, dat een middenspeler, die de bal vrij heeft, die bal onmiddellijk naar voren moet plaatsen. Heeft hij hem niet in vrije positie, dan is het iets anders, want dan moet hij het leder vrijspelen. De middenspeler moet dus ongetwijfeld goed kunnen dribbelen en één van de allerbeste dribbelaars, die het Nederlandse voetbal ooit gekend heeft, nl. Puck van Heel, was middenspeler! Ook Lefèvre, Hordijk, Bas Paauwe e.a. onderscheidden zich vooral door handigheid met de bal. Als echter de middenspeler de vrij gespeelde bal verder gaat opbrengen, maakt hij een fout.

Dit is wel het grote verschil met het ouderwetse voetbal, waarbij het als een vaste regel gold, dat men de bal pas moest afgeven, als men aangevallen werd. Men verdedigde dat met de stelling, dat men dan één tegenstander minder in de verdediging te bekampen had.

Later zijn de opvattingen grondig gewijzigd, in dier voege dat veel meer aandacht geschonken is aan het zo belangrijk geworden begrip 'tempo'. Men heeft geleerd, dat de bal het werk moet doen. Men heeft begrepen, dat de goed getrapte bal altijd een veel groter snelheid heeft dan de speler die de bal opbrengt. Loopt een speler met de bal, dan betekent dat dus tempoverlies met alle schadelijke gevolgen daarvan. Het heeft bv. ten gevolge, dat de medespelers in gedekte positie komen te verkeren, aangezien de tegenstanders gelegenheid krijgen zich rustig op te stellen en een voor hen zo gunstig mogelijke positie in te nemen. Wil de middenspeler dan eindelijk de bal afgeven, dan komt hij tot de ontdekking, dat dit niet meer mogelijk is.

Een nadeel is voorts krachtsverspilling van de middenspeler, die toch al veel werk te verzetten heeft en die zich onnodig vermoeit door lange dribbelpartijen.

Natuurlijk vatte men deze raad weer niet te eenzijdig op. In de eerste plaats is er de factor der variatie. Een speler die steeds de bal direct afgeeft, maakt het de tegenpartij gemakkelijk, want men behoeft zich dan niet te vermoeien met pogingen hem de bal af te nemen en kan zich uitsluitend tot dekken bepalen. In de tweede plaats kan de snelle, handige middenspeler plotseling gevaar bij de tegenpartij veroorzaken als hij er met de bal van door gaat, waarbij zich bv. een plaatsverwisseling met de binnenspeler kan voltrekken. En in de derde plaats zal een middenspeler, die ziet, dat al zijn medespelers gedekt staan, de bal wel bij zich moeten houden in afwachting van een vrij komen van één van zijn medespelers.

In het hoofdstuk 'Tactiek' hebben wij dat reeds uitvoerig vermeld en daarbij hebben wij het klassieke voorbeeld gememoreerd van het optreden van Puck van Heel in een wedstrijd Duitsland-Nederland, waarin werd aangetoond, dat speciaal de vleugelhalf in dit opzicht door een juiste tactische handeling de grondslag kan leggen voor een belangrijk succes.

Komt een middenspeler er toe te gaan dribbelen, dan moet hij er voor zorgen, dat dit zoveel mogelijk in de lengte-as van het veld gebeurt. Een dribbel in de breedte van het veld kost tijd en levert niet het minste voordeel op en het schijnsucces, dat men kan hebben door een aantal tegenstanders voorbij te drijven, moet geen aanmoediging zijn er mee door te gaan. Het is, in het algemeen genomen, een volkomen zinledige handeling.

Dat een middenspeler, juist een middenspeler, succes kan hebben met schijnbewegingen, is bekend, maar mag hier toch wel nader

onderstreept worden. Engelse managers en hun scouts plegen er speciaal op te letten als zij er op uit zijn naar nieuwe aanwinsten voor hun club te zoeken. Zien zij een jonge speler, die een zodanige lichaamsbeheersing toont, dat hij een schijnbeweging met succes kan uitvoeren, dan weten zij dat er iets uit groeien kan, ook al zou overigens zijn spel geen bijzondere indruk maken. Een middenspeler kan door middel van een schijnbeweging een tegenstander van zich afschudden, waardoor hij verdedigend nuttig werk kan doen; hij kan ook, door middel van weer een andere schijnbeweging, een tegenstander passeren en daardoor het spel helpen opbouwen. Hoe men schijnbewegingen kan aanleren en ze verder kan ontwikkelen, is reeds eerder beschreven.

Een schijnbeweging kan ook bijzonder nuttig zijn om een tegenstander naar zich toe te lokken. Veronderstel een rechtsmiddenspeler, die nie direct weet aan wie hij de bal zal afgeven, omdat alle voorspelers gedekt worden. Hij zal dan door een schijnmanoeuvre de indruk kunnen wekken, dat hij de bal zelf gaat opbrengen, waardoor de linkshalf van de tegenpartij naar voren wordt gelokt. Hij weet dan, dat zijn eigen rechtervleugel maar één tegenstander heeft en hij kan dan de bal rustig aan de rechtsbinnen of rechtsbuiten toespelen. Vooral zal hij dat kunnen doen als hij tevoren niet gehinderd was door de linksbinnen van de tegenpartij; diens taak zou het nl. moeten zijn de rechtshalf het spelen te belemmeren, doch daarop komen wij nader terug bij onze bespreking van de voorspelers en hun tactiek.

Om het geschetste geval nog volledi ger te maken, kunnen wij er aan toevoegen, dat de rechtshalf de indruk kan maken dat hij de bal naar de rechtsbuiten zal plaatsen - door met de bal naar rechts te gaan nl. - doch inplaats daarvan de bal aan de rechtsbinnen geeft. Derhalve ook een schijnbeweging, die succes kan hebben, want de achterspeler van de tegenpartij zal in de eerste instantie geneigd zijn naar de vleugelman te lopen.

Ingooien

Over de betekenis van een goede inworp hebben wij het al gehad in het hoofdstuk ‘Techniek’. Niettemin komen wij op dit spelonderdeel nog even terug, omdat het speciaal tot de taak van de middenspelers behoort de bal in te gooien.

Dit moet natuurlijk niet betekenen, dat ook altijd de middenspeler zal moeten ingooien. Het zou toch dwaasheid zijn om, als de bal de zijlijn is gepasseerd, rustig te wachten tot eindelijk de middenspeler zal zijn gearriveerd. De regel moet feitelijk zijn, dat degene ingooit, die zich het dichtst bij de bal bevindt. Staat de middenspeler echter ook in de buurt zodat het geen tijdverlies betekent als hij de inworp verricht, dan is hij de aangewezen man.

Typisch genoeg is deze taak zo gebleven ook bij de modernisering van de tactiek, volgens welke toch eigenlijk de achterspelers doorgaans dichter bij de zijlijn zullen staan dan de middenspelers.

Overigens heeft niet alleen de ingooier een taak bij dit spelonderdeel. De andere spelers zouden een grote fout maken als zij als standbeelden zouden blijven staan als de bal wordt ingegooid. Zij moeten in beweging blijven, pogen hun tegenstanders te misleiden ten aanzien van de richting waar zij heen gaan, kortom alles in het werk stellen om voordeel te trekken uit de inworp, die per slot van rekening een straf blijft voor een overtreding van de tegenpartij. (Er zijn wel stemmen opgegaan om de straf te verzwaren door bv. een vrije schop toe te kennen, in de hoop daardoor het vrijwillig trappen over de zijlijn te doen verminderen, maar op het ogenblik bestaat de inworp nog). Een ander middeltje om er voordeel van te trekken is het geven van een teken, vanzelfsprekend zonder dat de dekkende tegenstander het ziet. Een kleine vingerbeweging naar de plaats waar men de bal verwacht of een kleine aanduiding dat men hem wil koppen, kan voldoende zijn. Gebruikelijk is het, in zulke gevallen de bal naar de inwerper terug te plaatsen, die dan met een ferme trap voor verdere expeditie kan zorgen, maar men zorge ook hier weer voor variatie, daar de tegenpartij zulke manoeuvres direct doorziet. En het nadeel is ontegenzeggelijk, dat de bal nabij de zijlijn blijft en er dus allicht weer overheen kan gaan, hetgeen herhaaldelijk tot vervelens toe enkele malen achter elkaar geschiedt, tot grote schade van het speltempo.

Over de grote waarde van speciaal een verre inworp hebben wij het reeds gehad en dus dient speciaal de middenspelers op het hart te worden gedrukt alles in het werk te stellen om hun inworp te verbeteren. In feite kan een inworp nabij de hoekvlag even gevaarlijk zijn als een hoekschop, ja zelfs gevaarlijker, omdat de tegenpartij dan niet zulk een zorgvuldige opstelling kiest als bij de hoekschop het geval pleegt te zijn en omdat een voorspeler groot voordeel kan putten uit het feit dat hij niet buitenspel kan staan. Ook bij de hoekschop geldt dat, maar dan houdt het feitelijk geen reëel voordeel in.

Wij hebben de naam Versluys al genoemd, maar verder herinneren wij ons niet ooit een Nederlands voetballer te hebben gezien, die in staat was van de zijlijn af de bal voor doel te werpen. In Engeland komen ze meer voor, dáár is toch eigenlijk iedere vleugelhalf een goed ingooier, ook al bereiken ze niet de prestaties van de vroeger zo vermaarde Weaver van Newcastle United. Wij hebben bv. meer dan eens Crayston van Arsenal prachtige ingooien zien verrichten. Deze spelers hadden er wel de geschikte lichaamsbouw voor, evenals de lange, slanke en uitermate lenige Versluys, maar ook in dit opzicht minder bevoorrechten kunnen door training een heel eind komen.

Wij wezen er reeds op, dat men bij de inworp niet buitenspel kan staan. Daarvan wordt nog veel te weinig gebruik gemaakt. Een vleugelspeler bv. kan listig de bal ontvangen door bij de doellijn te gaan staan als de bal wordt ingeworpen. Vaak genoeg wordt hij dan niet gedekt, omdat de achterhoede van de tegenpartij hem buitenspel wil zetten, er niet aan denkend dat dit niet kan. Is de bal na de inworp eenmaal gespeeld, dan geldt deze uitzonderingsbepaling natuurlijk niet meer.

De vraag kan ook worden gesteld, naar welke speler men de bal moet inwerpen.

Het eenvoudigste antwoord zou zijn: naar een medespeler die ongedekt staat, maar de tegenstanders, die hun taak verstaan, laten niemand ongedekt. En geschiedt dat inderdaad, dan is het niet kwaad de bal in een zeker 'niemandsland' te werpen, met de bedoeling natuurlijk, dat de medespelers het begrijpen en snel naar de plek lopen waar de bal terecht komt of zal komen. En ook hierbij kunnen wij weer opmerken: variatie en nog eens variatie, zodat de tegenstander telkens voor verrassingen komt te staan.

Doorgaans gooit de middenspeler de bal naar de voorspelers van de voor hem staande vleugel. Een verre bal langs de lijn kan de vleugelspeler in vrije positie brengen, maar juist hierbij heeft men maar al te dikwijls de kans dat de bal weer uit gaat. Degene die de bal ontvangt, zal dan ook goed doen de bal zo mogelijk ineens naar de andere kant van het veld te spelen. Stel, de rechtsmidden gooit de bal in en werpt hem naar de binnenspeler. Deze draait zich snel om en zet zijn linkervleugel aan het werk. Hierin zit stellig het element van verrassing en de achterhoede van de tegenpartij is daar niet op ingesteld.

Het is dikwijls nuttig de bal naar de spil te werpen, aangenomen dat dit geen stopperspil is. De spil toch heeft juist bij uitstek gelegenheid het spel naar de andere kant van het veld te brengen. Bovendien heeft de tegenpartij daar niet zo vlug erg in, zodat de spil vaak ongedekt staat als een inworp wordt genomen.

Speelt men met een stopper, dan zal de andere vleugelhalf dikwijls in staat zijn de bal met goed gevolg in ontvangst te nemen. Hij moet dan wel vrij ver van zijn plaats komen, maar in het kader van zijn systeem is dat zeer goed mogelijk. Hij gaat dan, om te beginnen, niet te dicht bij de inwerper staan, maar komt op het laatste ogenblik snel toelopen.

Het inwerpen naar een achterspeler is doorgaans vrij gevaarlijk. Het kan natuurlijk zijn, dat er geen vuiltje aan de lucht is, zodat men rustig de bal aan zijn goed trappende achterspeler kan geven, maar is een tegenstander dicht in de buurt, dan kan het noodlottige gevol-

gen hebben, te meer omdat feitelijk een verdediger te weinig aanwezig is, in casu de inwerper.

Hetzelfde geldt voor de inworp naar de doelverdediger, welke bij wijze van afwisseling zeer goed kan geschieden met de bedoeling dat de doelman de bal uit de hand zo hard mogelijk weg trapt. Men lette echter goed op, dat daarbij niet een voorspeler van de tegenpartij op de loer staat, want kàn deze de bal onderscheppen, dan gebeuren er ongelukken.

Behalve de vleugelhalf zal de vleugelspeler of de binnenspeler de bal nogal eens moeten inwerpen; ook deze spelers moeten zich dus terdege oefenen, opdat zij het geheel overeenkomstig de regels en technisch zo goed mogelijk doen. Inwerpen door de achterspeler verdient geen aanbeveling, want dan is soms een vleugelspeler van de tegenpartij ongedekt, die bij mislukking van de inworp gevaarlijk kan worden. Hetzelfde geldt voor de spil en met name het ingooien door de stopper moet als volkomen ontoelaatbaar worden beschouwd. Hoe kan hij naar behoren ‘stoppen’, als hij met de bal aan of buiten de lijn staat? Ook van het laten inwerpen door de middenvoor zijn wij geen voorstanders. Zijn positie is elders op het veld veel nuttiger en het moet toch al heel raar lopen als hij zich bij het uit-gaan van de bal nabij de zijlijn bevindt zonder dat een medespeler in de buurt is. Die medespeler moet dan maar ingooien.

De spelregels maken het mogelijk, bij een ingooi schijnbewegingen te maken. Men mag dus net doen of men in een bepaalde richting werpt, maar toch de bal vast houden en hem daarna de andere kant uitgooien. Men mag gerust ook een reeks schijnbewegingen achter elkaar maken, met de bedoeling uiteraard de tegenpartij in het onzekere te laten ten aanzien van de komende handeling.

Uit dat alles blijkt, dat men van een inworp iets maken kan, meer dan men er, althans hier te lande, doorgaans van maakt. Tot zelfs in de sterkste elftallen met de allerbeste spelers (zelfs internationals) ziet men maar al te weinig werk maken van een goede inworp. Men volstaat er mee door middel van een simpele beweging de bal in het spel te brengen, waarbij - en dat nog niet eens altijd - gezorgd wordt, dat de spelregels niet overtreden worden. Aan een uitbuiten van deze spelhandeling denken maar weinig spelers en het is toch werkelijk de moeite waard het wèl te doen.

Hoekschoppen

Middenspelers hebben bij hoekschoppen een tweeledige functie: bij hoekschoppen op eigen doel een verdedigende, bij hoekschoppen op het andere doel een aanvallende.

Men zegt wel eens ‘een hoekschop is een halve goal’, maar de prac-

tijk is daarmee volkomen in strijd, want slechts luttel is het aantal hoekschoppen, waaruit een doelpunt ontstaat. De reden daarvan is duidelijk: de aanvallende spelers worden zo goed gedekt, dat zij geen kans krijgen de bal in het doel te werken. Slechts als één of meer van de verdedigers daarin te kort schieten, kan een kans op een doelpunt ontstaan.

Natuurlijk bevestigt ook hierbij de uitzondering de regel. Er zijn nu eenmaal spelers, die zo sterk zijn op ballen in de lucht, dat zij die ook bij goede dekking kunnen bemachtigen en bovendien kunnen doelverdedigers fouten maken bij het ingrijpen of het wegwerken. Het gevaar kan echter tot een minimum worden teruggebracht als iedereen zijn plicht doet en zijn taak op de juiste wijze verstaat.

Hoe moet men dat nu opvatten?

Men kan zich op het standpunt stellen, dat iedereen zijn vaste mannetje voor zijn rekening moet nemen, dus bv.: de rechtsbinnen de linksbinnen, de spil de middenvoor, de vleugelhalfs de vleugelspelers, enz. Dit is fout. Men moet nl. rekening houden met grootte en gewicht van de eigen spelers en tegenstanders. Een te kleine speler zal een lange tegenstander niet naar behoren kunnen dekken, omdat hij hem het koppen niet zal kunnen beletten. Men moet de dekking dus van de omstandigheden laten afhangen.

Enkele vaste regels kan men wel stellen. Zo is het bv. niet fout de vleugelhalf de vleugelspeler te laten dekken als de hoekschop van de andere kant af wordt genomen. Aan die kant kan de vleugelhalf eventueel, evenals de achterspeler, een min of meer vrije positie innemen, tenzij de vleugelhalf van de tegenpartij ook nabij het doel komt. In dat geval neemt bv. de binnenspeler die vleugelhalf voor zijn rekening en de binnenman van de tegenpartij wordt dan gedekt door de vleugelhalf.

Bij hoekschoppen op eigen doel komt het er voor de vleugelhalfs uiteraard op aan, de bal zo goed en zo snel mogelijk weg te werken, zonder zich direct te bekommeren om de plaats waar hij terecht komt. In eerste instantie moet het gevaar worden afgewend, het opbouwen van een tegenaanval is van nader zorg. Men kan natuurlijk wel rekening houden met gebruikelijke posities van de eigen voorspelers en zo zal bv. de linkshalf over het algemeen zijn linksbuiten met een goed weggewerkte bal wel kunnen bereiken, zodat daaruit wellicht toch een tegenaanval kan worden geboren. Dat laatste zal vooral het geval zijn als de rechtshalf van de tegenpartij dicht bij doel is gekomen. In elk geval is dribbelen of aarzelen in de doelmond volkomen uit den boze.

Ook bij hoekschoppen op het andere doel hebben middenspelers een taak te verrichten. Zij behoren nu eenmaal de aanval te steunen en

dat geldt dus ook voor de aanval, die met een hoekschop gepaard gaat.

Dit behoeft niet te betekenen, dat de vleugelhalfs vlak bij doel moeten gaan staan. Zij dienen een positie in te nemen, waarbij zij in aanvallend opzicht van nut kunnen zijn voor hun ploeg, maar zij moeten tevens bedacht zijn op een eventueel snelle terugtocht om een aanval van de tegenpartij te helpen tegenhouden. Dit zal bv. altijd het geval moeten zijn als de verdediging van de tegenpartij de bal weg werkt, hetgeen in de meeste gevallen bij een hoekschop inderdaad geschiedt. Wordt de bal weggekopt of met de vuist weggeslagen, dan zal hij een 25 of 30 meter ver kunnen komen en dan heeft de goed opgestelde vleugelhalf een kans om de bal te bemachtigen, vooral als de binnenspeler van de tegenpartij niet te dicht bij hem staat. Deze moet daar wel staan, maar de practijk is nu eenmaal vaak in strijd met de theorie en het komt er maar al te dikwijls op aan snel gebruik te maken van kleine foutjes of tekortkomingen van de tegenpartij.

De middenspeler die op genoemde afstand van het doel de bal opvangt, zal goed doen direct een boogbal af te geven of de bal terug te plaatsen naar de speler die de hoekschop heeft genomen. Een enkele maal kan ook wel eens een schot gewaagd worden, maar over het algemeen zal dat weinig succes beschoren zijn, aangezien er te veel spelers voor het doel staan opgesteld. Ziet de speler echter een gat, dan is het te proberen, te meer omdat vaak genoeg in een dergelijke situatie de doelverdediger het uitzicht belemmerd wordt. De boogbal verdient echter de voorkeur en dan liefst zo geplaatst, dat de bal bij de zg. verste paal terecht komt, want daar staan meestal wel één of twee voorspelers, die pogen kunnen voor een goede afwerking te zorgen.

De middenspeler van goede lengte - en dat geldt zowel voor de spil als de vleugelhalfs - kan bij een hoekschop een poging wagen de bal in te koppen, waartoe hij uiteraard in de buurt van het doel moet komen. Het verdient dan wel aanbeveling, dat de voor hem staande binnenspeler wat achter blijft en dus zijn verdedigende functie overneemt als de bal zou worden weggewerkt. Voor de kans op een doelpunt mag men wel wat riskeren, doch men moet het de tegenpartij niet te gemakkelijk maken als die de gelegenheid krijgt om een tegenaanval op te zetten.

Vrije schoppen

Het nemen van vrije schoppen kan ook dikwijls aan een middenspeler worden opgedragen, met name vrije schoppen op het middenveld. Komt men dichter bij doel, dan heeft men daar wel een specialist voor

en dat kan net zo goed een voorspeler als een achterspeler zijn, uiteraard iemand met een hard schot.

Als de afstand te groot is voor een schot, komt het op een tactisch genomen schop aan. Wordt de vrije schop van nabij de zijlijnen af genomen, dan is de verre boogbal aangewezen en dan, net als wij in het vorige hoofdstukje beschreven, in de richting van de verste paal. Inderdaad kan een vleugelhalf zich daarop specialiseren en menig doelpunt is ontstaan uit een aldus door Van Heel genomen vrije schop. De Ajax-speler Schubert had er eveneens goed slag van. De spelers van de tegenovergestelde vleugel (de rechtervleugel dus als de linkshalf trapt en omgekeerd) moeten bij het kiezen van hun positie al rekening houden met de plaats waar de bal kan worden verwacht en door snel toelopen op het juiste moment - niet te vroeg in verband met de buitenspelkans - door inkoppen of inschieten voor de kostbare doelpunten zorgen.

Het nemen van vrije schoppen dient met zorg te gebeuren, dus zeker niet nonchalant. Men moet natuurlijk niet te lang wachten, want snel nemen kan een groot tempo-voordeel betekenen en de tegenpartij beletten voor een goede dekking te zorgen, maar dit mag nooit ontaarden in een snelle, haastige trap in het wilde weg. Uitkijken is geboden en men nemen in elk geval een behoorlijke aanloop. Door nonchalance worden heel wat vrije schoppen verknoeid en dat mag men zich niet permitteren. De tegenpartij is gestraft en dan heeft men ook de plicht te zorgen, dat die straf doel treft.

Spelen in de breedte

Wij moeten nog iets zeggen over de nogal eens voorkomende ‘tactiek’, die als spelen-in-de-breedte kan worden aangeduid.

Deze tactiek is nl. in principe fout en daar zij juist in middenlinies pleegt te worden gevolgd, behandelen wij ze thans. Niet met de bedoeling dat de middenspelers deze tactiek gaan aanleren, maar juist omdat zij ze, als ze er neiging voor mochten krijgen, moeten afleren. Dat vooral middenspelers er toe komen, ligt voor de hand. Het is verleidelijk om de bal aan een op dezelfde hoogte staande buurman te geven als men niet direct kans ziet hem naar voren te plaatsen. En als die buurman dan de bal terugplaatst of op zijn beurt weer geeft aan zijn buurman, dan blijft de bal op dezelfde afstand van het doel en dan zijn dus enkele handelingen verricht die geen enkel nut hebben. Vooral in ploegen, die haar linies ‘in lijn’-houden, kan dit euvel voorkomen. Spelend met een stopperspil komt men er zo licht niet toe, hoewel de beide vleugelhalfs, eventueel in samenwerking met de binnenspelers, toch lustig een spelletje in de breedte kunnen demonstreren.

Verschillende omstandigheden kunnen er toe leiden, in het bijzonder tekort aan capaciteiten op een zeker punt. Een spil bv., die niet over een harde trap beschikt en dus zijn vleugels moeilijk kan bereiken - en in het bijzonder niet de vrije ruimte vóór de vleugels - zal er wellicht toe neigen de bal dan maar aan één van zijn vleugelhalfs te geven. Als voorbeeld van deze speelwijze kan Kuppen worden genoemd, een speler met zeer goede technische capaciteiten, maar met een matige, althans niet veelzijdig genoeg ontwikkelde traptechniek. Door er de voorkeur aan te geven de bal met de binnenkant van de voet naar een mede-middenspeler te trappen, komt men zo tot spel-in-de-breedte, welk spel in Kuppen's Feyenoord-tijd nogal eens door zijn medespelers op dezelfde wijze beantwoord werd.

Nu is er natuurlijk niets op tegen dat een middenspeler de bal nu en dan eens naar een buurman plaatst, die op gelijke hoogte staat. Deze kan bv. in een veel gunstiger positie verkeren om de bal naar een vrijstaande voorspeler te plaatsen. Dezelfde overweging kan men laten gelden ten aanzien van het terugspelen. Dit kan vaak genoeg nodig, althans wenselijk zijn en er is ook totaal geen bezwaar tegen als de speler die de terug gespeelde bal in ontvangst neemt, er dadelijk iets goeds en nuttigs voor zijn ploeg mee doet. Principieel fout zou natuurlijk zijn om steeds maar terug te spelen en zo is spelen in de breedte, als dat overdreven gebeurt, ook fout. Het is per slot van rekening in strijd met de bedoeling van het spel, volgens welke de spelers de taak hebben de bal zo snel mogelijk in de richting van het doel van de tegenpartij te spelen, in de lengte-as van het veld dus. Heen-en-weer spelen van de bal moet derhalve worden afgekeurd, niet echter de breedte-pas, die de inleiding vormt voor de lengte-pas. Men denke ook weer om variatie. De spil, die voortdurend de bal naar zijn linkshalf of rechtshalf plaatst, is geen tactisch voetballer. Hij mag het doen ter afwisseling van zijn ferme trappen naar de voorhoede. De tegenpartij moet niet kunnen voorzien wat men met de bal gaat doen en aan die eis wordt niet voldaan als men telkens de bal in de breedte speelt.

Deze dus foutieve speelwijze wordt juist nogal eens toegepast door ploegen, die zich technisch sterker weten dan de tegenpartij en dan hun superioriteit willen demonstreren door elkaar steeds de bal toe te spelen. De nederlaag, die daaruit kan voortvloeien, vooral als de tegenpartij de hersens goed gebruikt, pleegt dan door buitenstaanders als ‘onverdiend’ te worden aangemerkt, immers de verliezende partij speelde veel beter. Men vergeet echter, dat de nederlaag dan te wijten is aan tactische tekortkomīngen, in het handhaven van een verkeerde tactiek.

Oefening

De wijze waarop de middenspeler, althans de vleugelhalf, behoort te oefenen, wordt goeddeels bepaald door het feit, dat hij veel werk moet kunnen verzetten en een groot deel van het veld moet kunnen bestrijken. Hij kan zich eigenlijk geen moment rust gunnen en moet van de eerste tot de laatste seconde in volle actie kunnen blijven.

Daarbij moeten de oefeningen er natuurlijk op gericht zijn, dat hij koppen, aangeven, drijven, schijnbewegingen, schieten, afnemen leert en daarenboven een goed begrip krijgt van de tactiek. Snelheid moet tevens kunnen worden opgevoerd, want de langzame middenspeler zal, hoe goed hij ook is, moeten toegeven, dat hij nog meer zou kunnen presteren indien hij sneller zou zijn. Het gaat daarbij ook weer niet, evenmin als bij de achterspelers, om snelheid over de honderd meter, doch meer om snel starten en het ontwikkelen van een grote snelheid over korte afstanden. Onder starten moet men natuurlijk niet verstaan het starten uit geknielde houding zoals in de athletiek pleegt te gebeuren. Wij bedoelen dus snel wegkomen uit normale positie.

Uithoudingsvermogen verkrijgt men door een juiste levenswijze: matig in alles, goede nachtrust, e.d. Voorts door het lopen van rondjes op oefenavonden, bij voorkeur tweemaal per week over een afstand van een 1500 meter.

Tot de speciale oefeningen dient het ingooien te behoren. Twee vleugelhalfs kunnen dat met elkaar doen, door elkander steeds de bal op de technisch juiste wijze toe te werpen en daarbij te proberen de afstand te vergroten.

Het bijbrengen van tactisch begrip geschiedt op de theorie-avonden, waar natuurlijk alle spelers aanwezig behoren te zijn, maar die vooral wel zeer nuttig zijn voor de middenspelers, die hun spel aanzienlijk kunnen opvoeren door het volgen van de juiste tactiek.

De spil

Er is geen plaats in het elftal die zo aan wijziging van opvatting onderhevig is geweest als die van de middenhalf en toch is er nog veel waar gebleven van hetgeen Mulier schreef in zijn boek ‘Athletiek en voetbal’ ten aanzien van de taak van de spil, de ‘centre’. Hij drukte zich nl. als volgt uit: ‘De centre moet ontzag inboezemen en vooral in het begin van een wedstrijd is een zeer autocratisch en glimlachend onderstebovenlopen van verschillende heren der tegenpartij een manoeuvre die al de slachtoffers en de toeziende spelers tot nadenken stemt en achting afdwingt.’

Weliswaar moeten wij dit tegenwoordig, bij de anders geworden spelregel betreffende het aanvallen van tegenstanders, met de nodige korrels zout nemen, maar een feit is toch, dat men op deze belangrijke post graag een imponerende figuur heeft staan.

De centrale figuur van vroeger is hij echter niet altijd meer en misschien is het beter te zeggen: bijna nooit meer. De wijziging van de tactische inzichten heeft er toe geleid, dat de spil zal moeten kiezen of delen: òf overwegend aanvallend spelen òf overwegend verdedigend. De ouderwetse spil was in beide onderdelen even sterk. Bok de Korver, de beste spil die ons land ooit gehad heeft, was één van die middenspelers, die men driemaal tegenkwam op weg naar het doel, en hij was bovendien een zó sterke steun voor de voorhoede, dat hij die niet alleen voortdurend met korte passen kon bedienen, maar bovendien zelf herhaaldelijk tot scoren kwam.

Zulk een taak is in het moderne, veel meer op tempo toegespitste voetbal niet meer mogelijk. Nochtans streeft de spil in het hier te lande nog wel toegepaste orthodoxe systeem er naar beide taken zo goed mogelijk te combineren, maar wat verdedigen betreft zal hij veel meer dan vroeger moeten overlaten aan zijn achterspelers, in hoofdzaak wat het dekken van de middenvoor betreft, want deze kan nu eenmaal door de wijziging van de buitenspelregel verder naar voren gaan dan vroeger, voor 1925, het geval was. En in zijn aanvallende taak zal hij, veel meer dan voorheen, de steun van de binnenspelers nodig hebben door middel van bv. de W-formatie of desnoods met één ‘zwervende’ binnenspeler. Bovendien speelt dikwijls één van de vleugelhalfs min of meer als aanvallende spil.

De taak van de spil is in de loop der jaren dus wel wat veranderd en speciaal met de voortschrijding van het stopperspilsysteem, dat elk jaar meer aanhangers krijgt, is feitelijk de spil van het elftal gedegradeerd tot spil van de verdediging. In dat geval is hij feitelijk geen middenspeler meer, doch een achterspeler.

Traditiegetrouw behandelen wij de spil toch maar bij de middenspelers, zij het in een afzonderlijk hoofdstuk, omdat zijn taak in elk geval nogal afwijkt van die der vleugelhalfs.

Gewenste eigenschappen

De eigenschappen die voor de vleugelhalfs gewenst zijn genoemd, kunnen wij feitelijk zo voor de spil overnemen, hoewel men voor de verdedigende spil stellig ook alle eigenschappen van de verdedigers zeer gewenst zou kunnen achten.

Lengte en stevigheid moet men voor de spil toch wel als onmisbare eigenschappen vermelden. Lengte omdat de spil meer dan wie ook moet kunnen koppen. Stevigheid omdat hij meer dan andere spelers

ook in het gedrang kan komen en dan niet alleen moet kunnen imponeren, maar ook daadwerkelijk een stootje moet kunnen uitdelen. Bovendien moet speciaal van de verdedigende spil worden verlangd, dat hij over een gemakkelijke trap beschikt. Hij kan weliswaar wel met kopballen en korte passen zijn vleugelhalfs de bal toespelen, maar het zal ook vaak genoeg moeten voorkomen, dat hij de bal met een verre trap naar zijn middenvoor of de vleugels jaagt en dus moet hij in alle standen en met beide voeten kunnen trappen, lage en hoge ballen. Snelheid over korte afstanden, uithoudingsvermogen, de kunst van afnemen, ziedaar nog enkele eigenschappen meer, die de ideale spil sieren.

Van de geestelijke eigenschappen moeten vooral onverstoorbaarheid, zelfbeheersing en vooral verantwoordelijkheidsbesef worden vermeld.

Het laatste is waarschijnlijk wel het belangrijkst van alles voor de stopperspil, want inderdaad staat deze op een verantwoordelijke post. Oppervlakkig beschouwd zou men kunnen aannemen, dat elke behoorlijke achterspeler ook stopperspil, immers derde achterspeler, zou kunnen spelen, maar de practijk is daarmee ten dele in strijd. Er zijn weliswaar zeer geslaagde proefnemingen geweest met vroegere achterspelers op de spilplaats, maar er zijn eveneens mislukkingen geconstateerd en dat moet naar onze mening in hoofdzaak worden toegeschreven aan psychologische overwegingen.

Voor het goed bezetten van de stopperspilplaats is nl. een zekere mentaliteit vereist. Als achterspeler heeft men altijd nog een zekere vrijheid van beweging, een zeker terrein dat men bestrijken kan, maar de goede stopperspil zal een groot deel van de strijd gebonden zijn aan zijn taak om de middenvoor te dekken, dat is te zeggen door op één of twee meter van hem vandaan te gaan staan. Men moet er echt voor in de wieg zijn gelegd om zoiets een gehele wedstrijd te kunnen volbrengen en de echte ouderwetse spil, die over de hele breedte van het veld sjouwde en een flinke vrijheid van beweging had, zal voor deze gemoderniseerde taak weinig voelen.

En wat misschien bij menigeen wel de doorslag geeft, is het gevoel, dat men zich eigenlijk niet mag laten passeren, omdat dan maar al te vaak de doelverdediger in een hopeloze positie komt te verkeren. De achterspelers weten, dat zij altijd nog op hulp van een medespeler kunnen rekenen. De stopperspil in theorie weliswaar ook wel, omdat immers één van de twee backs schuin achter hem moet staan, maar er kunnen zich situaties genoeg voordoen, dat hij er in het centrum van het veld alleen voor staat en dat geeft een drukkend gevoel van verantwoordelijkheid. Wie dat niet kan dragen, moet zeker geen stopperspil spelen, zodat ongetwijfeld nimmer een speler tegen zijn zin voor die functie mag worden aangewezen. Men zet toch ook geen

speler tegen zijn zin in het doel! Ook daar moet men een zekere mentaliteit voor hebben, een zekere aanleg en wie die niet heeft, behoeft er niet aan te beginnen.

Nu wordt veelal beweerd, dat het stopperspilsysteem moeilijk uit te voeren is, omdat de functie van stopperspil als een heel lastige zou zijn te beschouwen. Dat is echter stellig niet het geval. David Jack, rechtsbinnen in de beroemde ploeg van Arsenal, welke met dit systeem enorme successen bereikte, schrijft in zijn boek 'Soccer', dat in 1934 al verscheen: 'Dit derde-back spel is, naar mijn mening het gemakkelijkste spel van de wereld. Het vraagt een maximum aan geduld, een minimum aan handigheid en weinig uithoudingsvermogen!' Het laatste is wat overdreven en trouwens inmiddels door de feiten achterhaald, sinds er middenvoors kwamen, die in staat bleken een stopperspil het leven zuur te maken. De moderne stopperspil - want ook dit systeem ondergaat steeds wijzigingen - moet stellig wel uithoudingsvermogen hebben. Over het algemeen is Jack's oordeel echter nog als juist te beschouwen, in zoverre dat inderdaad dit spel zo moeilijk niet is.

Nu zijn er uitstekende voetballers geweest, spelers ook die stellig de eigenschappen wel hadden om een goede stopperspil te worden en die desondanks in die functie hebben gefaald. Men zag dan echter niet in, dat dit niet aan de spelers in kwestie lag, maar aan zijn medespelers, nl. vooral de binnenspelers en in later jaren ook de vleugelhalfs. Zij moeten zorgen, dat er geen niemandsland tussen achterhoede en voorhoede is, zij moeten dus in staat zijn om door de spil weggespeelde ballen in ontvangst te nemen en verder te verwerken. Indien men dus de overigens juiste opmerking maakt, dat men voor elk systeem de geschikte spelers moet hebben, dan moet men bedenken, dat dit niet alleen geldt voor een sleutelpositie als die van stopperspil, maar ook voor de andere spelers van het elftal, zij het voor de ene plaats meer dan voor de andere.

Om nog even iets over de gestalte van de spil te zeggen, diene dat van onze vroegere bezetters van die plaats De Korver weliswaar niet bijzonder groot was, maar wel sterk en stevig. Dirk Lotsy was in alle opzichten een forse figuur, die wel de ideale lichaamsbouw had voor de orthodoxe spilpartij. Van Linge had eveneens de goede gestalte en hetzelfde geldt voor één van de succesvolste bezetters van deze plaats, die ons land ooit gehad heeft, nl. wijlen Wim Anderiesen.

Anderiesen was meer dan middelgroot, echter niet overmatig lang, doch als het op koppen aan kwam, stond hij zijn mannetje. Hij was stevig, maakte nimmer misbruik van zijn lichaamskracht, doch kon tegen een duw. En hoewel hij niet schitterde door baltechniek en ook niet bijzonder snel was, ontwikkelde hij zich toch tot één van onze beste spelers, doordat hij zijn plaats op de juiste wijze wist te kiezen,

een flink uithoudingsvermogen had en nimmer versaagde. En zonder dat zijn plaatsen de geraffineerde nauwkeurigheid bereikte van bv. Van Heel, was hij toch door zijn grote stuwkracht een flinke steun voor de voorhoede. Zijn voor de spilplaats ideale lichaamsbouw en zijn kopspel zijn wel de voornaamste oorzaken geweest, dat hij zoveel successen bereikt heeft.

Tactiek van de spil

Het is niet de bedoeling in dit hoofdstuk de spelsystemen te ontleden, maar wij dienen toch wel in het kort te wijzen op de verschillende functies die de spil te verrichten heeft naar gelang van het systeem dat zijn ploeg tot het hare gemaakt heeft.

Wat van hem verlangd wordt als hij stopper speelt, hebben wij laten uitkomen en voor diverse details kunnen wij voorts verwijzen naar hetgeen voor de achterspelers is vermeld. Zo zal bv. de stopperspil heel dikwijls in de gelegenheid zijn de bal naar zijn doelverdediger terug te spelen en dat moet dan gebeuren op de wijze als wij reeds hebben vermeld. Vooral zal hij er verder voor moeten oppassen, dat hij de doelverdediger niet in de weg staat en hem het uitzicht niet belemmert.

Toen de mening van Kraak over dit systeem eens gevraagd werd, gaf hij te kennen er weinig voor te voelen omdat dan de spil te veel 'voor zijn neus' stond. Hem is toen geantwoord, dat men toch beter zijn eigen spil voor zijn neus kan hebben staan dan de middenvoor van de tegenpartij, maar in elk geval had hij in zoverre gelijk, dat de spil wel terdege moet uitkijken hoe hij positie kiest. Vlak voor doel opstellen is, bijzondere omstandigheden daargelaten, altijd uit den boze en hetzelfde geldt voor het opstellen achter de beide achterspelers, hetgeen wel eens kan vóórkomen, maar dat, als het enigszins kan, moet worden voorkómen. Wordt hij dàn gepasseerd, dan is het immers volkomen uitgesloten, dat één der achterspelers hem te hulp komt en daarom is de opstelling in een driehoek met de spil als achterwaarts gelegen punt, als fout te beschouwen. Zij die dat doen - en men ziet het wel gebeuren - passen het stopperspilsysteem dan ook niet op de juiste wijze toe en eventuele wansuccessen mogen alsdan niet op rekening van dat systeem geschreven worden.

Speelt de spil het orthodoxe systeem - en Anderiesen was daarvan wel het beste voorbeeld -, dan dient hij bij voorkeur wat achter zijn beide middenspelers te blijven, ten einde de situatie goed te kunnen overzien en hun eventueel de bal toe te spelen. Vooral na de wijziging van de buitenspelregel is deze opstelling zeer gewenst, want al stelt men zich dan niet op het standpunt dat de spil uitsluitend de midvoor moét bewaken, dan kan toch niet ontkend worden, dat hij in

eerste instantie aangewezen is om bedoelde tegenstander voor zijn rekening te nemen. En juist door het ietwat teruggetrokken blijven van de spil, die dan als het ware driekwart-verdediger wordt - het type-Anderiesen dus - zijn de binnenspelers wel genoodzaakt een enigszins teruggetrokken positie in te nemen om als schakels tussen middenlinie en voorhoede op te treden. De spil heeft dan, als hij de bal bezit, de keus tussen verscheidene mogelijkheden, want hij kan tal van medespelers met de bal bereiken, naar gelang hij een lange, of een kortere trap wil geven.

Geheel anders wordt de opstelling als men de spil uitdrukkelijk aanvallend wil laten optreden, hetgeen het terugtrekken van één of twee vleugelhalfs met zich mee brengt. De spil dient dan de eigenschappen te vertonen, die voor de vleugelhalfs aanbevelenswaardig zijn geacht of meer nog die van de binnenspelers, die wij later zullen behandelen. Zeer goed positiespel en zeer zuiver aangeven over vrij korte afstanden zijn dan vereist en bovendien kan het veel nut hebben voor de spil als hij over een goed schot beschikt, want menige door de achterhoede van de tegenpartij weggewerkte bal kan in zijn bezit komen. Voor zulk een spil is uithoudingsvermogen wel een voorname factor, want hij blijft ten slotte een taak houden als verdediger en moet steeds mee naar voren oprukken, zodat hij het nodige werk zal moeten verzetten. Zijn voornaamste tactiek zal gevormd moeten worden door de overweging, dat hij de belangrijkste schakel is tussen achterhoede en voorhoede, zodat hij ballen, die van achteren worden weggespeeld, vaak zal moeten ontvangen en dan zal moeten doorzenden. Hij zal voorts zijn vleugeladjudanten nogal eens te hulp moeten komen, hij zal present moeten zijn bij inworpen, enz.

De vraag aan welke speler de bal moet worden toegespeeld - dus onafhankelijk van de tactiek die men zelf volgt - hangt af van tactiek en opstelling van de tegenpartij. Bij het geven van een pas naar de vleugelhalfs of de binnenspelers zal men altijd moeten oppassen, dat de tegenstander dat niet doorziet en de bal onderschept, want daarvan kan direct een tegenaanval het gevolg zijn. In het algemeen verdient de lange trap dan ook wel meer aanbeveling. Speelt de tegenstander zeer consequent het stoppersysteem, dan zal men in het algemeen goed doen de lange trap naar de middenvoor achterwege te laten en dus liever moeten proberen de vleugels aan het werk te zetten, hetgeen uiteraard in het aanvallende of het orthodoxe systeem beter zal kunnen geschieden dan uit de stopperpositie. Daarbij moet dan nog bedacht worden, dat de bal in de vrije ruimte moet worden gespeeld, zodat de medespeler niet eerst nog een tegenstander zal moeten passeren.

De in hoofdzaak of meestal verdedigend spelende spil behoeft geen meester te zijn in het drijven, doch wel geldt dat voor de aanvallende spil, die de kunst moet verstaan één of meer tegenstanders te omspelen. De Korver was daarvan een goed voorbeeld en in de latere tijd bleek Kuppen een uitstekend dribbelaar, mede dank zij zijn schijnbeweging, die speciaal dus de aanvallende spil goed te pas komt.

Het spreekt wel vanzelf, dat het drijven met de nodige voorzichtigheid moet gebeuren, d.w.z. met zodanige zekerheid, dat de bal niet zal worden afgenomen. Geschiedt dat wel, dan heeft de tegenpartij een voordeel, omdat dan immers één verdediger (de spil nl.) tijdelijk uitgeschakeld is. Het moet dan ook zó zijn, dat drijven alleen mag geschieden als de noodzaak of althans de wenselijkheid daartoe aanwezig is. Een alleen doorbrekende spil kan trouwens wel eens voor een verrassing zorgen. Staat hij in de buurt van eigen doel - en de stopperspil zal daar nogal eens staan -, dan is er maar één parool: 'safety first', en dat rijmt zich niet met drijven.

Er is waarschijnlijk geen speler in het veld, die zo vaak en zo goed zal moeten koppen als de spil en dat koppen moet dan niet alleen dienen om de bal weg te werken, en dus zo ver mogelijk weg te werken, maar tevens om de bal naar een medespeler te plaatsen. Een kunst die men zich door veel oefenen zal kunnen aanleren.

Hoekschoppen en vrije schoppen

Het meeste van hetgeen hierover is meegedeeld met betrekking tot de vleugelhalfs geldt ook voor de spil. Deze zal bij een hoekschop op zijn doel in het algemeen de middenvoor voor zijn rekening nemen, tenzij de omstandigheden iets anders voorschrijven. Het kan bv. gebeuren, dat de middenvoor niet groot van stuk is - al zal dat in het moderne voetbal zelden het geval zijn - en dat het meer nut voor de spil heeft om een langere speler te dekken, vooral als dit een speler is, die speciaal naar voren gerequireerd is om te pogen de hoekschop in een doelpunt om te zetten.

De spil, vooral als hij stopper speelt, zal in het algemeen niet de aangewezen man geacht worden om bij een hoekschop op het doel van de tegenpartij aanwezig te zijn. Het kàn echter in bepaalde omstandigheden nut hebben, vooral als de spil lang is en goed koppen kan. Hij doet dan het beste niet direct bij het doel te gaan staan, want dan krijgt hij prompt een krachtige bewaker, maar beter is een eind buiten het strafschopgebied te staan en op het laatste ogenblik naar voren te stormen. Menig doelpunt is aldus gemaakt en zal in de toekomst worden gemaakt.

De voorzorg moet echter worden genomen, dat alsdan een andere

speler tijdelijk de spilplaats inneemt, want anders kan een weggewerkte bal tot noodlottige gevolgen leiden. En als de bal wordt weggewerkt, dient de spil zo snel mogelijk terug te lopen, ook al is zijn plaats door een ander ingenomen.

Dat met een aanvallende of half-aanvallende spil deze tactiek mogelijk is, ligt voor de hand. In ons land zag men dikwijls Anderiesen naar voren trekken als een hoekschop werd genomen. Ook met een stopperspil is het zeker niet onmogelijk, zoals Roberts, de eerste stopper van Arsenal in het door Chapman opgebouwde grote kampioenselftal, meer dan eens bewezen heeft. In zo'n geval is echter terugtrekking van een andere speler gebiedende eis.

Oefening

De oefeningen voor de spil zijn nagenoeg dezelfde als die voor de vleugelhalfs geschikt zijn genoemd. Ingooien komt niet zozeer in aanmerking, maar behoeft toch ook niet geheel verzuimd te worden, omdat een spil nimmer weet of hij niet eens vleugelhalf zal moeten spelen. Bas Paauwe speelde in zijn eerste jaren in de eerste klasse spil, werd later een feitelijk nog beter rechtshalf. Een clubspil kan trouwens in een vertegenwoordigend elftal wel vleugelhalf geplaatst worden, al kan dat tegenwoordig met de uiteenlopende systemen niet zo licht worden verwacht.

Dat koppen en trappen de voornaamste punten moeten zijn van het trainingsprogramma is duidelijk. In die onderdelen kan de spil eigenlijk nooit genoeg oefenen en tot slot van dit hoofdstuk halen wij weer het lichtende voorbeeld van wijlen Anderiesen naar voren: een speler, die technisch niet briljant was, zo op het eerste gezicht geen ‘geboren voetballer’, doch moeizaam opgeklommen tot de hoogste toppen van de voetbalroem door nimmer een trainingsavond over te slaan en aldus gestadig zijn technische bekwaamheden op te voeren.

De voorspelers

Het is nu eenmaal een uitgemaakte zaak, dat wedstrijden worden gewonnen - en tenslotte dus kampioenschappen worden behaald - door het maken van doelpunten. In de overgrote meerderheid is het voor de voorspelers weggelegd om daarvoor te zorgen en daarmee is tegelijk hun voornaamste taak geschetst: het vermogen om voor doelpunten te kunnen zorgen.

Overigens kan men alle voorspelers niet over één kam scheren, want al vormen zij dan met hun vijven de aanvalslinie, de taak van de verschillende spelers is nogal uiteenlopend. Ten dele is dat weliswaar ook weer afhankelijk van het systeem, dat men toepast, maar zo heel veel verschil maakt het voor de voorspelers toch feitelijk niet uit of men bv. orthodox speelt of met een stopperspil. Ten hoogste kan bij het ene systeem de W-formatie wat dieper of minder diep, resp. geheel afwezig, zijn dan bij het andere, de binnenspelers hebben over het algemeen toch wel dezelfde taak en datzelfde geldt voor de vleugelspelers en voor de middenvoor. Deze drie categorieën zullen dan ook afzonderlijk worden besproken.

Gewenste eigenschappen

Over de voor een voorspeler gewenste lichamelijke eigenschappen is weinig positiefs te zeggen, want spelers van alle mogelijke lengte en gewicht hebben in deze linie voldaan. Een bijzondere lengte is over het algemeen niet noodzakelijk, maar kan in zeker opzicht gewenst zijn. Spelers als Lagendaal en Bakhuys hebben vaak goed geprofiteerd van hun meer dan middelmatige lengte, die bv. bij koppen heel goed te pas kan komen. Lagendaal zou men haast als te lang voor een voorspeler hebben kunnen aanmerken, maar zijn figuur was stellig imponerend voor de achterhoede van de tegenpartij, die zich niet kon permitteren zulk een speler ongedekt te laten staan en hem in zijn goede tijd desondanks dikwijls toch niet kon uitschakelen.

Voor vleugelspelers komt lengte er nagenoeg niet op aan. Het meest karakteristieke voorbeeld in ons land is natuurlijk dat van Wels, die men op grond van zijn gestalte nimmer een succesvolle voetballoopbaan zou hebben durven voorspellen en die het desondanks tot 36 internationale wedstrijden bracht, hetgeen voor een voorspeler hier te lande een record betekent.

Wat voor lengte geldt, geldt voor stevigheid eveneens. Men kan vooral in het binnentrio en meer in het bijzonder op de middenvoorplaats best een stevig speler gebruiken, maar iemand die al te zwaar is zal toch in de voorhoede meestal moeilijk mee kunnen. Lagendaal kan tot op zekere hoogte als de uitzondering worden beschouwd en dan moet

nog bedacht worden, dat zijn gewicht hoofdzakelijk in zijn lengte zat. De gedrongen, zwaargebouwde speler is echter in de regel niet de ideale voorspeler.

Snelheid is natuurlijk alleszins gewenst, loopsnelheid vooral voor de vleugels en de middenvoor, die meer dan wie ook de kans krijgen toe te lopen op ballen die in de vrije ruimte zijn geplaatst en die dat slechts kunnen verwezenlijken als zij snel genoeg, althans sneller dan hun tegenstanders zijn. Snel starten, snel lopen met keerpunten en het maken van snelle bewegingen komen de aanvalsspeler eveneens goed te pas.

Lenigheid is een nuttige eigenschap met het oog op de mogelijkheid om de tegenstanders door schijnbewegingen en snelle lichaamswendingen voorbij te komen.

Uithoudingsvermogen komt meer te pas bij de binnenspelers dan bij de andere voorhoedespelers, die toch echter ook in staat moeten zijn een zware wedstrijd, waarin zij veel lopen moeten, tot een goed einde te brengen.

Voor het overige dient men dus over een goede dosis gewenste geestelijke eigenschappen te beschikken en die dienen dan te worden bepaald door de alles overheersende overweging, dat doelpunten maken het voornaamste doel van de voorspelers is, zij het dan mogelijk voor de een meer dan voor de ander. Dat men om doelpunten te maken over een goed, hard en zuiver schot moet beschikken, is zó vanzelfsprekend, dat wij daarover niet verder behoeven uit te weiden. Er zijn inderdaad geniale spelers geweest, die weliswaar zelf geen doelpunten maakten, doch dat door geraffineerd aangeven anderen lieten doen - de Arsenal-speler en Schot Alex James is daarvan het beste voorbeeld -, maar in het algemeen zal elke speler, ook al fungeert hij als teruggetrokken binnenspeler dan wel als ‘zwerver’, goed moeten kunnen schieten.

Over de betekenis van de doelpunten dient wat meer te worden gezegd. Men kan met succes de stelling verdedigen, dat het voorkomen van doelpunten precies even belangrijk is als het maken van doelpunten - en het is onze stelling ook -, een feit is, en het behoeft geen nader bewijs, dat men geen wedstrijd wint als men geen doelpunten maakt. Het kan in het kader van een competitie wel eens te pas komen, dat een wedstrijd een puntloos resultaat oplevert, - bv. als het een wedstrijd betreft tegen een club, die sterker geacht wordt -, maar kampioenschappen en promoties zullen slechts worden veroverd door elftallen, die de kunst van doelpunten maken in de perfectie verstaan. Zeker, óók de kunst van doelpunten voorkomen, maar daarover hebben wij het reeds uitvoerig gehad bij onze bespreking van de taak der verdedigende spelers en linies.

Doelpunten vormen ook de attractie van het publiek. Natuurlijk kan een wedstrijd zonder doelpunten zeer aantrekkelijk en van goed gehalte zijn en zulk een ontmoeting met technisch goed, fijn berekend spel moet stellig hoger worden aangeslagen dan een strijd waarin door tal van verdedigingsfouten een hoge score wordt bereikt. De echte voetballiefhebber, waaronder verstaan moet worden degene die de kwaliteit van het spel naar waarde weet te schatten, zal zeker geen doelpunten-maniak zijn. Dat neemt niet weg, dat ook hij op de duur niet bevredigd zal zijn door een ploeg die geen of niet voldoende doelpunten weet te maken, Zulk een ploeg zal stellig haar aantrekkingskracht op de toeschouwers kwijt raken. Doelpunten vormen de magneet, dat valt niet te ontkennen. Toen bij de oude buitenspelregel indertijd door geraffineerde toepassing van de buitenspeltactiek het aantal doelpunten zienderogen daalde, was dat een zó onrustbarend verschijnsel, mede omdat de belangstelling inderdaad achteruitging, dat juist daardoor de buitenspelregel gewijzigd werd.

Iedere voorspeler moet derhalve van de betekenis van het maken van doelpunten volkomen doordrongen zijn, wat natuurlijk niet zeggen wil, dat men ze per se zelf moet maken. Het gehele spel van de aanvalslinie moet op het scoren gericht zijn en elke voorspeler moet er zelf toe in staat zijn. Hetgeen dikwijls meer een kwestie van geestelijke gesteldheid is dan van techniek.

Om tot het maken van doelpunten in staat te zijn, moet men nl. over zelfvertrouwen en zelfbeheersing beschikken. Eigenschappen, die op alle plaatsen in het elftal te pas komen, maar voor voorspelers van overheersend belang zijn. Kan de achterspeler toch in een benarde situatie volstaan met de bal weg te trappen, zonder dat hij nauwkeurig behoeft te letten op de plaats waar het leder terecht komt, de voorspeler heeft weinig of geen keus: de bal moet precies tussen de twee palen; een ruimte die vrij groot lijkt als men er in staat, maar die schrikbarend klein is voor de speler, die daar de in zijn ogen geweldenaar van een doelverdediger in ziet staan en die bovendien van alle kanten bedreigd wordt door tegenstanders die tot elke prijs het doelpunt willen verhinderen. Onder zulke omstandigheden realiseren hoe men technisch moet handelen ten einde de bal op de juiste wijze te raken, eist niet alleen goede technische capaciteiten, maar vooral kalmte en beheersing. Bovendien moet men snel kunnen beslissen en snel kunnen handelen. Men zal moeten weten of een direct schot toelaatbaar is dan wel of men eerst de bal vrij zal moeten spelen. Men zal in één oogopslag moeten kunnen overzien of wellicht een medespeler in een betere positie staat en als dat zo is, moet op hetzelfde ogenblik de bal voor de voeten van die medespeler worden geplaatst.

Om dat te kunnen verwezenlijken, is een grote dosis wilskracht ver-

eist. De voorspeler heeft het in het moderne voetbal, bij de steeds meer geperfectionneerde verdedigingstactiek moeilijker dan ooit en hij beseft maar al te zeer dat bijna steeds de achterspeler in het voordeel is. Doch heeft hij zelf door een of andere omstandigheid een klein voordeeltje verworven, dan komt het er op aan dit uit te buiten, hetgeen slechts kan worden bereikt, als men zijn volle wilskracht aanwendt. Een voorspeler moet, in de goede betekenis van het woord, kunnen 'vechten' en als zijn pogingen om door te breken tienmaal mislukt zijn, zal hij het de elfde maal weer met dezelfde strijdlust moeten proberen. Ontbreekt deze eigenschap, dan krijgt de achterspeler het al te gemakkelijk en het minste wat men als voorspeler doen kan, is het zijn tegenstander lastig te maken. Dat geldt ook als de bal afgenomen is en de tegenstander er mee vandoor gaat. De voorspeler, die het dan verder wel gelooft en blijft staan kijken, schiet in zijn taak tekort. Hij zal alles in het werk moeten stellen om te pogen de bal te heroveren en zelfs als hij de zekerheid zou hebben, dat dit toch niet gebeuren kan, moet hij zijn tegenstander toch achtervolgen teneinde hem zoveel mogelijk te hinderen. Een voorspeler moet dus ongetwijfeld niet tegen een beetje werk op zien. Dit geldt wel vooral voor de binnenspelers, die nu eenmaal ten dele ook een verdedigende functie hebben - wij komen daarop terug -, maar ook de andere voorspelers moeten begrijpen, dat zij zich niet de weelde kunnen veroorloven anderen het harde werk te laten opknappen. Volhouden, ook bij tegenslag, dat moet het parool zijn voor alle spelers, de voorspelers inbegrepen.

Het snel kunnen overzien van een situatie, wat een voorspeler nog beter moet kunnen verstaan dan welke andere speler ook, eist een scherp opmerkingsvermogen. Men moet alle kleinigheidjes kunnen uitbuiten, men moet vooral ook de kunst verstaan gebruik te maken van fouten in de achterhoede van de tegenpartij.

Het laatste is misschien wel het belangrijkste van alles. De volmaakt spelende achterhoede is niet te passeren en als er nooit fouten in de verdedigingen zouden worden gemaakt, zouden de wedstrijden grotendeels in 0-0 eindigen. Verdedigers maken natuurlijk wel fouten, daar zijn het mensen voor en de voorspelers van de andere partij moeten scherp opletten of zij zo'n fout constateren en dan meteen er bovenop zitten. De bal wordt iets te ver weggespeeld, er is een kleine opstellingsfout, er is een misverstandje, er is een te zachte vuistslag van de doelverdediger, - kortom er kan altijd iets zijn en de voorspeler moet er te allen tijde op rekenen dat hij door zo'n foutje de bal te pakken kan krijgen.

Nu kan men het zich in zeker opzicht gemakkelijker maken als men weet welk spel de tegenpartij speelt en als men de capaciteiten, de goede en vooral ook de slechte, van de tegenstanders kent. Het is bv.

nuttig om te weten, dat een tegenstander met één been zwak of in het geheel niet trapt, want dan zal een poging om hem aan de zwakke zijde te passeren een behoorlijke kans op succes kunnen hebben. In competitie-verband kent men dikwijls de spelers wel die men tegenover zich krijgt, maar dat kan veranderen en daarom is het nuttig zich daarvan te vergewissen of dat te laten doen door een spelkenner, wiens rapport over het spel van de a.s. tegenpartij tot waardevolle wenken kan leiden. Dat dit vooral voor de ploegtechniek geldt is duidelijk. Kent men de tactiek, het systeem, van de tegenstanders - en dat is tegenwoordig gewoonlijk het geval -, dan kan men plannen beramen voor de te volgen tactiek, in het kader uiteraard van het systeem dat men zelf gewend is te spelen. Doch deze overwegingen gelden uiteraard ook de individuele handelingen en capaciteiten van de tegenstanders.

Men moet dus voorbereid in het veld komen, maar dat neemt niet weg, dat de wedstrijd zelf ook bijzondere gegevens kan opleveren. De tactiek kan anders zijn dan men gedacht had - ook de tegenpartij is tactisch gewapend door het nemen van bepaalde maatregelen -, de opstelling kan gewijzigd zijn, er kunnen spelers zijn opgenomen die men... niet kent. De goed en snel opmerkende speler heeft gauw genoeg in de gaten wat voor vlees hij in de kuip heeft en hij zal snel zijn maatregelen kunnen nemen. De aanvoerder heeft daarbij wel een grote taak, maar de speler zelf moet toch ook eigen initiatief kunnen ontwikkelen en vooral voor de voorspeler is dat een eerste vereiste.

Het was hierop dat wij doelden, toen wij de opmerking maakten, dat de voorspeler een actieve aard moet hebben, de achterspeler daarentegen een passieve aard. Kan laatstgenoemde de kat uit de boom kijken, een afwachtende houding aannemen, de voorspeler moet handelen en snel handelen. Slechts hij die daartoe in staat is, zal een voorspeler van klasse kunnen worden.

Er zijn verschillende voorbeelden te geven van de wijze waarop een voorspeler gebruik kan maken van fouten of eigenaardigheden van de tegenstanders. Neem het geval van een vleugelspeler, die niet weet of zijn tegenstander even snel is als hijzelf. Hij zal het op een hardloop-wedstrijdje moeten laten aankomen in de aanvang van de wedstrijd. Merkt hij bij een eerste contact, dat de tegenstander ten minste even hard loopt, dan zal hij het met een ren niet mogen riskeren, maar dan moet hij anders te werk gaan, bv. door de bal sneller af te geven of zijn tegenstander met schijnbewegingen pogen te passeren. Is men wel sneller, dan kan men dikwijls al succes hebben door de bal een trapje naar voren te geven en er dan, langs zijn tegenstander heen, achteraan te lopen.

Hij moet ook letten op de opstelling van de achterhoede der tegen-

partij en hij moet zien te profiteren van fouten in de opstelling. Staan bv. de beide achterspelers op één lijn, dan weet de middenvoor, dat er een opening is waarin hij met succes kan 'kruipen' om meteen de weg naar doel vrij te hebben.

Dat bij dit alles de speler volledig geconcentreerd moet zijn op het spel, ligt voor de hand. Volledig meeleven is vereist, want dat alleen stelt hem in staat steeds de juiste positie in te nemen en eventueel van fouten van de tegenstanders gebruik te maken. Bekend is het voorbeeld van de speler, die een schot lost, dat door de doelman gehouden wordt. Gewoonlijk staat men dan rustig toe te zien hoe de bal wordt weggewerkt, doch de plicht van de voorspeler is toe te lopen, want àls de doelverdediger de bal eens los laat, wat na een hard schot zeer wel gebeuren kan, zal de aanvaller die 'er als de kippen bij is', een goede kans op een doelpunt kunnen krijgen.

Een voorspeler moet voorts gespeend zijn van egoïsme; onbaatzuchtigheid is dus een eigenschap, die voor hem als zeer gewenst moet worden aangemerkt. Hij moet er dus niet op uit zijn zelf de doelpunten te maken, alleen om daarmee zijn persoonlijke eerzucht bot te vieren, doch hij moet zich ondergeschikt maken aan het geheel, aan de ploeg. Staat hij in een moeilijke positie om een schot te lossen, dan moet hij dat niet proberen in de hoop, dat het geluk hem dienstig zal zijn, doch dan moet hij de bal doorgeven aan de medespeler, die er beter voor staat. Hij zal moeten bedenken, dat de doelpunten niet op naam komen van de speler, die ze scoort, maar van het elftal waarvan hij deel uit maakt.

Egoïsme treft men soms aan bij de goede speler, die te veel wil doen, de handige voetballer, die in staat is vlot zijn tegenstanders te passeren en die dat dan gaat overdrijven. Er is een uitdrukking die zegt: 'Drijven is goed, maar overdrijven is verkeerd', waarmee bedoeld wordt, dat men zich als voetballer wel de kunst van drijven met de bal moet eigen maken, maar dat het verkeerd is dat te lang te doen. Deze overdrijving wordt populair uitgedrukt door de benaming 'pingelen' en in bijna alle clubs komt zo'n pingelaar voor, een speler dus, die doorgaans inderdaad tot de technische uitblinkers behoort, maar die in tactisch en mentaal opzicht tekort schiet, omdat hij niet onbaatzuchtig weet te handelen. Zulk een speler zal moeten begrijpen, dat het opbrengen van de bal in de richting van het doel van de tegenpartij een zeer nuttige daad is en dat het van zelfverloochening getuigt de bal alsdan te juister tijd af te geven aan een clubgenoot, die de kroon op het werk kan zetten door de bal in het doel te schieten. Een dergelijke gang van zaken zal vrij dikwijls kunnen en dus moeten voorkomen. De speler toch die de bal heeft opgebracht, heeft zich daarmee niet alleen vermoeid, maar bovendien heeft hij zijn tegen-

standers op zijn spel geconcentreerd, zodat het zeer wel mogelijk is, dat inmiddels een clubgenoot een vrije positie heeft ingenomen. Deze heeft geen vermoeiende ren behoeven te ondernemen, is dus frisser en beter in staat het beslissende trapje te geven. Hij moge dan de eer hebben dat hij de maker van het doelpunt is, zijn naam moge in alle kranten vermeld worden, de medespeler mag de grote voldoening in zich omdragen, dat hij het doelpunt heeft voorbereid en dat hij eigenlijk de eer daarvan geheel voor zich mag opeisen. Men kan zich bv. het geval indenken, dat een speler tot nabij het doel doordringt, de doelverdediger tot uitlopen dwingt en dan, inplaats van een schot te lossen dat allerlei risico's in zich bergt, de bal toespeelt aan een medespeler, die mee opgelopen is en nu zodanig voor het lege doel staat opgesteld, dat hij de kans, menselijkerwijs gesproken, niet meer missen kan. Nu kan de speler, die de bal heeft, wel willen pogen de doelverdediger te omspelen en aldus zelf voor het lege doel te komen, maar ook daar zit risico aan vast en het afgeven van de bal geeft in elk geval een veel groter kans op een doelpunt. Dat moet dus de drijfveer zijn: de kans op een doelpunt moet zo groot mogelijk worden gemaakt, ook al zou dat gaan ten koste van een eigen doelpuntenrecord.

Nu moet men een dergelijke onbaatzuchtigheid natuurlijk niet te ver doorvoeren. Afgeven van de bal kan wel eens het gevolg zijn van gebrek aan zelfvertrouwen en van het afschuiven van de verantwoordelijkheid. Dat is ook de bedoeling niet. Ziet een speler kans door zelfbewust optreden en dank zij zijn techniek een tegenstander te passeren en daardoor meteen voor het doel te komen, dan is het niet noodzakelijk de bal af te geven aan een speler, die waarschijnlijk ook nog alle mogelijke moeite moet doen om een scoringskans te verkrijgen. Durf en stoutmoedigheid zijn almede kostelijke eigenschappen op het voetbalveld en die moet men niet onderdrukken uit overdreven onbaatzuchtigheid, die dikwijls een mom kan zijn voor eigen tekortkomingen.

Medespelers moeten dat ook aan de speler die de bal heeft overlaten. Er zijn spelers - en in de regel zijn dat de uitblinkers of die zichzelf als zodanig beschouwen -, die er een gewoonte van maken degene die de bal heeft toe te roepen, of desnoods te schreeuwen, dat hij de bal moet afgeven. Dat is fnuikend voor diens zelfvertrouwen en dat kan menigeen in zijn opkomst remmen. Hij durft zelf op het laatst geen risico meer nemen, zal ten slotte nimmer eens proberen een tegenstander te passeren en altijd direct de bal maar gauw afgeven. Dan houden de schreeuwers tenminste hun mond en hij is van de verantwoordelijkheid af. Gaat hij toch eens bij uitzondering zijn eigen gang en raakt hij de bal dan kwijt, dan menen de medespelers eerst recht reden te hebben hem het nodige toe te voegen, waardoor hij

het beetje zelfvertrouwen, dat hij mocht hebben, ook nog kwijt raakt. Onbaatzuchtigheid moet dus niet alleen gelden voor de man die de bal heeft, maar ook voor de andere spelers, want feitelijk is het niets dan egoïsme, dat hen doet vragen de bal af te geven. Zij moeten ook de, naar zij menen, zwakkere medespeler de kans laten er iets van te maken en hem juist door een aanmoedigend woord steunen.

De tactische taak van de voorspelers

Wij hebben er reeds bij herhaling op gewezen, dat het voetbalspel veranderd is in de loop der jaren en dat gewijzigde spelregels, nieuwe ideeën en andere opvattingen ten aanzien van de verdedigingstactiek speciaal het voorhoedespel hebben beïnvloed.

Het is onderwerp voor een overigens slechts theoretisch debat of het aanvalsspel verbeterd is. Menigeen is van oordeel, dat er vroeger betere voorspelers waren dan tegenwoordig en voor deze mening is wat te zeggen, hetgeen niet betekent, dat het spel in zijn geheel achteruitgegaan zou zijn. Vroeger kreeg de individuële speler meer kans om uit te blinken dan tegenwoordig, nu hij zijn kracht in samenspel en, in bredere zin, in ploegtactiek moet zoeken.

Namen van sterren uit het min of meer grijze verleden hebben mede daardoor nog altijd een goede klank. Oudere voetballiefhebbers weten te vertellen, dat in de periode vóór de officiële landenwedstrijden werden gehouden, spelers als Dr. Hesselink en Jan van den Berg, de latere Stadion-directeur, over meer dan normale capaciteiten beschikten, waarbij zij vooral opvielen door hun schotvaardigheid en in het algemeen door de productiviteit van hun spel. Later kwamen anderen, zoals Jan Thomee, Mannus Francken, Dé Kessler, Jan Vos, Snethlage, Welcker, 'Huug' de Groot, Ruffelse, Lutjens en Buitenweg, wier namen nog steeds in veler herinnering voortleven als voortreffelijke voorspelers.

Weliswaar zal niemand kunnen ontkennen dat ook spelers als De Natris, Tap, Lagendaal, Adam, Bakhuys, Smit, Wels, Vente en Van Nellen in later jaren bijzondere verrichtingen hebben geleverd, maar velen zijn toch geneigd de prestaties van de oudere generatie hoger aan te slaan, misschien nog niet zozeer in vergelijking met de enkelen die wij zo juist noemden, maar wel als het gemiddelde van de latere internationals als maatstaf zou worden genomen.

Discussies daarover zijn onvruchtbaar. Het voetbal is anders geworden en daarmee zijn de eisen, die men aan de spelers en vooral wel aan de voorspelers moet stellen, gewijzigd. Het eigenaardige is wel, dat de vroegere voorspelers het bij de moeilijker buitenspelregel van die dagen - zij stonden nl. gemakkelijker buitenspel - feitelijk lastiger gehad zouden moeten hebben dan de tegenwoordige, doch dat is

slechts ten dele juist. De verschillende later ontstane systemen hebben de tactiek van de verdedigingen zo krachtig opgevoerd, dat de voorspelers het veelal juist niet gemakkelijker hebben gekregen. Een middenvoor heeft het tegen een stopper nu toch feitelijk heel wat lastiger dan tegen de buitenspelregel vroeger.

Van één ding kunnen wij verzekerd zijn, nl. dat de genoemde, werkelijk zeer kundige voorspelers het met hun vroeger vertoonde speelwijze in het moderne voetbal niet ver zouden brengen; het vroeger veel toegejuichte en toen ook nuttige solospel zou nu veelal tot mislukking zijn gedoemd. Aan de andere kant mag gerust worden vastgesteld, dat al die vroegere sterren heus wel de capaciteiten zouden hebben gehad om zich ook aan het moderne voetbal aan te passen, want aan voetbalintelligentie ontbrak het hun stellig niet.

Het feit, dat het individu ondergeschikt gemaakt is aan het geheel, bepaalt de taak van de voorspelers, wier spel er op gericht moet zijn om in onderlinge samenwerking zo snel mogelijk tot het doel van de tegenpartij door te dringen en die daarmee slechts succes kunnen hebben als de meeste, zo niet alle voorspelers voor de juiste afwerking kunnen zorgen. Het is verkeerd dat te laten afhangen van één of twee spelers, zelfs is het niet voldoende, dat uitsluitend de middenvoor en de beide vleugels doelpunten voor hun rekening kunnen nemen, want de verdedigingstactiek van de tegenpartij zou zulks aan bedoeld drietal kunnen beletten. Eén van de twee binnenspelers dient dus ook een productief speler te zijn, de andere mag dan desnoods volstaan met het spel op te bouwen. De beroemde voorhoede van Arsenal in zijn glorieperiode was daarvan het beste voorbeeld, want Hulme, Jack, Lambert (later Drake) en Bastin konden stuk voor stuk doelpunten voor hun rekening nemen; James was achter dit viertal de spelopbouwer of 'schemer'. Zulk een voorhoede zal het doelpunten maken niet belet kunnen worden, doch als er bv. maar één speler is die in de regel voor de doelpunten zorgt, dan zal die vrij eenvoudig kunnen worden uitgeschakeld.

Ten einde tot doelpunten te kunnen komen, moet de voorhoede logischerwijze aanvallen. Zonder de bekende stelling 'Aanvallen is de beste wijze van verdedigen' klakkeloos te willen onderschrijven, ligt wel voor de hand dat men met louter verdedigen niet tot doelpunten komt. Weliswaar kunnen uit een verdedigende positie aanvallen worden opgebouwd, die tot succes kunnen leiden, maar per slot van rekening zullen die aanvallen het moeten doen; het aantal keren, dat een toevallig schot van het middenveld doel treft, kan als verwaarloosbaar klein worden beschouwd.

Nu moet men met de wijze waarop de aanvallen worden opgezet, uiterst voorzichtig zijn. Men kan met de gehele ploeg 'in de aanval' gaan, een algemeen offensief ontketenen, en dat kan wel eens resul-

taten opleveren. Vaker echter zal men zien, dat bij een dergelijke grote meerderheid een opeenhoping van spelers op een tamelijk klein gebied ontstaat, waardoor de kans op een raak schot veelal niet groot is.

Men zal bij de aanvallen ruimte moeten houden! De spelers moeten zoveel mogelijk over het gehele veld verdeeld zijn en zoals wij bij de bespreking van de andere linies al verteld hebben, moet het inderdaad gewenste aansluiten van de linies nimmer leiden tot insluiten van de tegenpartij.

Daarbij zal vooral ook moeten worden bedacht, dat er elftallen zijn, die er een tactiek van maken, de tegenpartij 'te laten komen' en die dan, dank zij de aanwezigheid van een paar snelle, productieve voorspelers, daarvan profiteren door gevaarlijke uitvallen te ondernemen. Die kans mag men een tegenpartij nimmer geven en zulk een algemeen opdringen is dan ook alleen gerechtvaardigd, als men bij een zekere achterstand niets meer te verliezen heeft en dan in een uiterste poging het spel gaat forceren. Uit tactisch oogpunt is dat in het algemeen echter fout te achten.

Uit het voorgaande volgt dus, dat men de aanvallen snel en overrompelend moet ondernemen en dat daarbij de bal dus steeds, als het enigszins mogelijk is, naar voren moet worden gespeeld in de richting van het doel van de tegenpartij. En dan liefst zo, dat hij geplaatst wordt in de vrije ruimte voor de medespelers.

Welke grondbeginselen gevolgd moeten worden bij het opzetten van de aanvallen, is in het hoofdstuk 'Tactiek' al vermeld. Wij herinneren er slechts aan, dat aanvallen mogelijk zijn door heen-en-weerspelen van de bal (zigzagspel), door driehoekspel, door doorpasseren, door de 'switch' en door afwisseling van kort en lang spel. Als algemeen principe bij het ontplooien van een aanval dient de opstelling wel zo te zijn, dat voorspelers, die de bal niet hebben, zich dichter bij het doel van de tegenpartij bevinden dan de bezitter van de bal. Daarvan wordt natuurlijk wel afgeweken als bv. in W-formatie of met een teruggetrokken binnenspeler wordt gespeeld dan wel in een andere, van de rechte lijn afwijkende formatie, maar deze waarheid kan men dan terug brengen tot de spelers die in het voorste gelid zijn overgebleven. Heeft bv. de midvoor de bal, dan moeten de vleugelspelers er naar streven voor de bezitter van de bal uit te komen. Immers alleen dan kan de aanval zich inderdaad snel in de richting van het doel ontwikkelen. Overigens lette men daarbij op buitenspel!

De snelheid van de aanval, althans het tempo, kan aanzienlijk worden bevorderd door snel afspelen van de bal. De stelling 'de bal moet het werk doen', geldt voor de voorhoede wel in de eerste plaats. Getreuzel is dus volkomen uit den boze. De vleugelspeler, die te lang

langs de lijn rent, maakt net zo goed een fout als de handige binnenspeler, die met drijven alleen succes wil bereiken. De aanval is dan pas goed en gevaarlijk als de bal van voet tot voet gaat en als het stoppen en trappen van de bal als het ware één beweging is geworden. Nu is dat laatste vaak gemakkelijker gezegd dan gedaan. Voor zuiver samenspel toch is noodzakelijk, dat degene die de bal heeft, het leder kan toespelen aan een vrij staande medespeler. Positiespel is derhalve geboden, opletten van begin tot eind hoe men een plaats kan innemen, waar men eventueel de bal kan ontvangen.

Nu bestaat natuurlijk de kans, dat dit op een gegeven ogenblik niet het geval is. De tegenpartij slaapt ook niet en zal door dekken pogen te voorkomen, dat de tegenstanders zich vrij opstellen. In dat geval mag de voorspeler geen trap in het wilde weg geven, doch dan zal het goed zijn als hij de kunst van drijven verstaat. Iedere voorspeler, op welke plaats ook staand, moet dat kunnen, in de eerste plaats om eventueel daardoor zelf een doelpunt te kunnen maken, in de tweede plaats om de bal in zijn bezit te kunnen houden tot een medespeler in vrije positie gekomen is. Bij het drijven dient echter de oude waarheid in het oog te worden gehouden, dat het altijd in de richting van het doel van de tegenpartij moet gebeuren.

De stijl van de voorhoede

Er zijn dus, zoals reeds gezegd, verschillende methoden om aanvallen op te zetten.

Welke methoden moet men toepassen, welke stijl dient een voorhoede te bezitten?

Deze vraag is niet eenvoudig te beantwoorden. Stijl immers is afhankelijk van allerlei omstandigheden. Men kan wel het ook naar onze mening juiste standpunt innemen, dat de wijze waarop het voetbalspel in het algemeen gespeeld wordt, afhankelijk is van de volksaard. Er zou dus een Nederlandse speelstijl moeten zijn en tot op zekere hoogte is dat inderdaad het geval, zoals wij in het hoofdstuk ‘Spelsystemen’ nader uiteen zullen zetten. Maar toch zijn er grote verschillen, die men enigszins kan terugbrengen tot de delen van het land waartoe de clubs behoren. In het Westen van ons land is de stijl bepaald anders dan in het Zuiden en ook ten opzichte van het Noorden en Oosten zijn kenmerkende verschilpunten aanwezig. Verschillen, die waarlijk niet alleen moeten worden toegeschreven aan min of meer aanwezig technisch meesterschap, al is het een feit, dat dit inderdaad nog altijd ten gunste van het Westen bestaande verschil zijn stempel drukt op de wijze van spelen.

Feit is echter ook, dat clubs in één district, in één stad zelfs, er totaal verschillende manieren van spelen op na houden. Ajax speelt anders

dan Blauw-Wit en dat is niet iets van de laatste jaren, doch dat is altijd zo geweest. Feyenoord speelt anders dan Sparta, H.B.S. speelt anders dan H.V.V. en weer anders dan Quick. Be Quick speelt anders dan Velocitas, Quick (N.) anders dan N.E.C., enz. En nu is het een stellig merkwaardig verschijnsel, dat een club door de jaren heen vaak haar eigen stijl bewaart, dat bv. Ajax de Ajax-stijl blijft vertonen, ook al was het spel vaak minder goed en imponerend dan in de eerste glorietijd van de Amsterdamse club.

Men kan dit goeddeels verklaren door de omstandigheid, dat de stijl door de ene generatie op de andere wordt overgebracht en dat speciaal de invloed van bekwame trainers een schier onuitwisbaar stempel op een vereniging drukt, - denk aan Ajax en Jack Reynolds.

Intussen moet niet uit het oog worden verloren, dat de stijl ook wel afhangt van de persoonlijke capaciteiten en opvattingen van de spelers. De ene speler neigt naar het artistieke, het kunstige, hij zal zijn heil dus allicht zoeken in technisch goed spel, in handige manoeuvres en zijn zijn medespelers van dezelfde aard, dan krijgt men allicht kort samenspel te aanschouwen. Anderen voelen meer voor de directe methode: recht op het doel af, rondborstig, stevig, eenvoudig, ten dele door tekort aan technische capaciteiten, maar stellig ook voortvloeiend uit een zekere aanleg, die de spelers ongeschikt maakt voor artistieke spel-finesses. Men kan zeggen, dat de Nederlandse aard het meest naar laatstgenoemde categorie neigt, zoals bv. de Midden-Europese voetballers over het algemeen tot de eerste categorie behoren, doch in elk land heeft men kenmerkende afwijkingen van wat als de heersende stijl mag worden beschouwd.

Stijl komt vooral in het voorhoedespel tot uiting. En nu dient het hierbij zo te zijn, dat een voorhoede inderdaad moet proberen zich een zekere stijl eigen te maken, dat is te zeggen, dat de spelers de stijl, die zij bezitten, persoonlijk en in combinatie, tot verdere ontwikkeling moeten zien te brengen. Hoe die stijl ook is, zulk een handelwijze zal er toe bijdragen, dat het spel geen simplistisch karakter draagt, zoals bv. het ‘kick and rush’ was en soms nog wel is.

Maar men houde zich dan aan de eigen stijl. Een voorhoede van De Volewijckers moet niet proberen het Ajax-spel te imiteren, Sportclub Enschede moet niet trachten dezelfde speelwijze toe te passen als Quick (Nijmegen) en zo zou men tientallen voorbeelden kunnen aangeven.

Zo zal dus een voorhoede, geheel of grotendeels bestaande uit technisch goede, maar niet al te zwaar gebouwde spelers, haar heil moeten zoeken in geraffineerd uitgevoerde combinaties, afgewisseld met persoonlijke handigheidjes. Bestaat een voorhoede echter uit snelle spelers met een goed schot, dan kan open spel als het enig juiste parool worden aangemerkt.

En nu kan men de technische goede voorspelers wel op het hart drukken, dat ook zij snelheid en vooral tempo in hun spel moeten brengen en men kan de voorspelers van het open-spel-type wel een zo hoog mogelijke techniek pogen bij te brengen, zodat beide soorten voorhoeden een betere prestatie zullen kunnen bereiken, men zal toch moeten voortbouwen op het aanwezige speltype.

Speciaal oefenmeesters hebben in deze een belangrijke taak. Zij moeten zelf nimmer verknocht zijn aan een bepaalde stijl, doch zij moeten rekening houden met de stijl, die de onder hun hoede staande clubs, door welke omstandigheden ook, toepassen en zij moeten bereid en in staat zijn die stijl te cultiveren. Het is soms de fout geweest van buitenlandse oefenmeesters, dat zij dit niet inzagen. Er zijn wel trainers in ons land geweest, die zich beijverd hebben onze voetballers het Centraal-Europese spel bij te brengen, hetgeen altijd mislukt is. Engelsen hadden het in dit opzicht wel wat gemakkelijker omdat onze stijl niet zoveel van de Engelse afwijkt. Zonder de betekenis en de bekwaamheden van buitenlandse trainers ook maar in het minst in twijfel te willen trekken - wij menen integendeel, dat hun hulp hier te lande vooralsnog onmisbaar is -, menen wij toch, dat juist de in het voorgaande gevolgde redenering een bewijs kan zijn, dat de Nederlandse oefenmeester op den duur de Nederlandse voetballers het best zal kunnen trainen. Daar de opleiding van oefenmeesters echter betrekkelijk nog maar kort duurt en voor de ontwikkeling van dit proces zeker lange tijd nodig is, zal het nog wel jaren duren voor men zich de weelde kan veroorloven de opleiding en voorbereiding van voetballers in Nederland uitsluitend aan landgenoten over te laten.

De oefenmeester moet niet enkel rekening houden met de stijl van een geheel elftal, maar ook met die van de spelers individueel. Men moet nimmer een speler een stijl willen opdringen, die hem niet ligt, ieder moet zoveel mogelijk zijn eigen spel spelen. Er kunnen natuurlijk wel zekere opofferingen worden verlangd ten bate van het geheel en stellig moeten bepaalde tactische fouten worden afgeleerd (wat overigens dikwijls heel wat tijd vergt), maar in het algemeen moer men iemand nemen met zijn goede èn slechte eigenschappen en men moet de goede zoveel mogelijk ontwikkelen. De technisch handige, individualistisch aangelegde speler zal gerust nu en dan persoonlijke pogingen mogen doen, mits hij zorgt dat hij niet door egoïstische motieven geleid wordt. De speler, die bij voorkeur ferme trappen geeft en van zijn snelheid gebruik wil maken, moet men zeker niet dwingen kort spel te spelen. Techniek en tactiek kan men opvoeren evenals de lichamelijke conditie, maar de aard van de speler verandert men niet en wil men dat wel doen, dan zal men daar falikante resultaten mee bereiken.

De opstelling van de voorhoede

Kortheidshalve hadden wij ten aanzien van dit onderwerp kunnen verwijzen naar het hoofdstuk 'Spelsystemen', doch ook hier ter plaatse mogen enkele notities niet achterwege blijven.

Vroeger gold het als een uitgemaakte zaak, dat de vijf voorspelers op één lijn moesten opereren, waarmee bedoeld wordt dat geen enkele voorspeler in het kader van een zekere opdracht achter blijft. En nu was het wel van oudsher al de gewoonte, dat de binnenspelers de bal moesten ophalen als de eigen partij in de verdediging was, doch zij hadden dan toch immer de taak zo snel mogelijk naar voren te gaan als men in de aanval kwam.

Dat laatste is eigenlijk door alle tijden heen het geval gebleven, dus ook bij het spelen in de zg. W-formatie, de opstelling die meer becritiseerd is dan welke andere ter wereld ook en die desondanks langzamerhand een zo algemene toepassing heeft gevonden, dat het spelen 'in lijn' eigenlijk beperkt is gebleven tot een overigens steeds kleiner wordend aantal landen.

Er zijn, hoe men het ook bekijkt, omstandigheden te over waarin men eenvoudigweg niet buiten de W-formatie, de opstelling dus met twee teruggetrokken binnenspelers, kan. Denk aan doelschoppen, inworpen, hoekschoppen en vrije schoppen, denk voorts aan de aanwezigheid van een sterke tegenpartij, wier vrij ver opdringende vleugelhalfs de binnenspelers noodzaken alle aandacht aan hen te besteden. Dat drukt zijn stempel op het optreden van de binnenspelers, van wie inderdaad veel verlangd moet worden in het moderne voetbal. En nu kan men wel theoretisch verlangen, dat de binnenspeler zodra hij de bal naar voren heeft gewerkt, meteen ook zelf in het voorste gelid plaats neemt, men voelt wel, dat dit lang niet altijd mogelijk is en dat aldus de voorhoede gedwongen is met drie of vier man de aanval verder af te werken. Men kan het jammer vinden, dat op beslissende momenten alsdan de vijfde voorspeler niet bij doel aanwezig is, doch men zal moeten inzien, dat de loop van het spel dat nu eenmaal met zich heeft meegebracht, omdat de achtergebleven binnenspeler zich op een andere plaats, in een andere positie dan die van aanvallend voorspeler, nuttig heeft gemaakt. Zulk een binnenspeler moet immers voortdurend heen en weer lopen; is de aanval afgeslagen, dan moet hij terugtrekken, wordt een nieuwe aanval opgebouwd, dan moet hij weer mee, enz.

De opstelling is ten dele afhankelijk van de spelopvatting van de rest van de ploeg, meer in het bijzonder van de middenlinie, die immers een half-aanvallende linie behoort te zijn. Gaat er van die linie of, spelende met een stopper, van de twee vleugelhalfs veel stuwkracht uit, dan kunnen de binnenspelers zich veroorloven dichter bij de

voorste linie te vertoeven dan ingeval de middenlinie in hoofdzaak verdedigend speelt. De vijf voorspelers kunnen dan in samenwerking met bv. de twee vleugelhalfs een prachtig samenspel ontwikkelen, ontstaan uit goed plaatsen en vooral goed onderling begrip. Het is heel moeilijk daarvoor altijd de juiste richtlijnen aan te geven, want vaak is het een kwestie van gevoel, van anticipatie-vermogen. Men moet als het ware bij intuïtie kunnen aanvoelen waar de bal terecht zal komen, die in het volgende ogenblik door een medespeler zal worden afgegeven. Hiervoor kan een zekere aanleg aanwezig zijn, maar voorts zal het spelen van veel wedstrijden de routine bezorgen, die het daarvoor vereiste gevoel bevordert.

Het spel van de tegenpartij

Voor voorspelers in het bijzonder is het van belang, dat zij op de hoogte zijn van het spel der tegenpartij. Het is één van de essentiële bestanddelen van het moderne voetbal om daarmee rekening te houden en zijn tactiek daarnaar te richten. Dit geldt zowel voor spelsystemen als voor individuële verrichtingen.

Men kan bv. het geval hebben, dat de rechtsachter van de tegenpartij niet bijster snel is of dat de linksachter nogal eens mistrapt of de bal half raakt. De doelvedediger kan zwak zijn op lage ballen - de meeste hebben ze niet graag! -, de spil kan achter zijn voorhoede aan zitten, waardoor de eigen middenvoor nogal eens vrijheid van beweging zal hebben, de vleugelhalfs kunnen de neiging hebben om het spel in de breedte te spelen, enz. enz.

Het is heel nuttig zulke dingen tevoren te weten, maar als het niet zo is, kan men ze tijdens de wedstrijd te weten komen en dan is het zaak om ze zo snel mogelijk te weten te komen.

Dus: letten op alle handelingen, goede en verkeerde, van de tegenstanders. Opletten of ze bv. eenzijdig links of rechts trappen, of ze het meer van snelheid dan van techniek moeten hebben. De snelle vleugelspeler kan onmiddellijk profiteren van het feit dat zijn tegenstander langzaam is en ook zijn medespelers moeten er gebruik van maken door hem te laten lopen op vrije ballen, die zij voor hem klaar maken. De speler die nogal eens mist, moet nooit vrijheid van beweging hebben; men moet ‘er bovenop’ zitten om nog eerder gedaan te krijgen dat hij niet goed raak trapt en men moet dat zelfs doen als er geen schijn van kans aanwezig lijkt om de bal te bemachtigen. Is er een aanvallende spil, dan kunnen de aanvallen gerust door het midden worden opgezet, want daar is in elk geval geen sterke dekking aanwezig (tenzij een van de backs als ‘stopper’ optreedt, in welk geval weer een andere methode moet worden gezocht).

Het komt er dus op neer, dat men moet spelen op de zwakke plekken

van de tegenpartij en dat men die zwakke plekken als het ware murw moet beuken.

Humeur en temperament

Indien er één linie is waarin humeur en temperament invloed kunnen uitoefenen op de verrichtingen, dan is dat stellig de voorhoede.

Op elke plaats van het veld kan een speler de kans lopen op een botsing met een tegenstander, maar een voorspeler loopt in dit opzicht heel wat meer risico dan de andere spelers. Het kunnen harde botsingen zijn, die hij aldus moet meemaken, botsingen die tot verwondingen kunnen leiden met alle onpleizierige gevolgen daarvan: pijn, op halve kracht of in het geheel niet meer verder spelen, enz.

In zulke gevallen wordt veel van het humeur van de betrokken spelers verlangd en vooral is dat het geval als men stevige verdedigers tegenover zich heeft, die er wellicht min of meer op uit zijn een gevaarlijke tegenstander uit zijn spel te halen door hem stevig op de huid te zitten.

Het is geheel afhankelijk van het karakter van de betrokken spelers hoe ze daarop reageren. Temperamentvolle voorhoedespelers zullen juist een prikkel in de goede richting krijgen als hun tegenstanders het hun lastig maken. Er zijn zelfs voetballers, die zoiets nodig hebben om in de juiste stemming te komen. Ze zullen dan wel eens wraak nemen! En als ze dat inderdaad op de juiste sportieve wijze doen, heeft hun elftal er slechts baat bij. Het door de botsing of aanval opgewekte slechte humeur heeft dan juist een gunstige uitwerking op het temperament.

Het kan echter ook anders zijn en vermoedelijk is dat wel vaker het geval! Onsportieve tegenstanders kunnen daarvan helaas misbruik maken; zij weten dat één ferme aanval - die nog geen blessure behoeft op te leveren - oorzaak kan zijn, dat de betrokken voorspeler geïntimideerd is en verder weinig presteren zal. Zulk verdedigingsspel mag natuurlijk niet worden aangemoedigd, maar .... het komt voor. Bovendien zijn er spelers genoeg, die er niet eens tegen kunnen - mentaal gesproken dan -, dat zij voortdurend gedekt of geschaduwd worden.

Er zijn wel spelers geweest, wier internationale voetballoopbaan niet gunstig beïnvloed is door het feit, dat zij te vaak een slecht humeur hadden. Het is niet nodig namen te noemen, ingewijden begrijpen direct wie wij bedoelen. Men moet daarbij bedenken, dat zulke spelers daar gewoonlijk weinig aan doen kunnen. Het is hun aard, hun karakter, nu eenmaal.

Dat neemt niet weg, dat speciaal jonge voetballers ook in dit opzicht wel enigszins gevormd kunnen worden. Met jonge krachten, die de

neiging hebben al te gauw hun goede humeur te verliezen, moet ernstig gepraat worden en door zelf-training, vooral door een goed geleide mental-training te stimuleren, kan de zelfbeheersing allicht worden aangekweekt, die de speler op de duur zal beletten toe te geven aan zijn boze luimen, die hemzelf en.... zijn medespelers schade en displeizier bezorgen.

Wij geven direct toe, dat zulks niet meevalt als men tegen een onprettig tegenstander uitkomt en als men allerlei duwen en stoten moet incasseren of onaangename opmerkingen moet aanhoren. Eventueel kan hij, als het te bar wordt, zijn aanvoerder of de scheidsrechter er bij halen en overigens moet hij het speciaal aan laatstgenoemde overlaten om te zorgen dat unfaire handelingen worden beteugeld. Eigen rechter spelen mag natuurlijk nimmer voorkomen. Het is oppervlakkig beschouwd erg dapper om 'van repliek te dienen' als een tegenstander ruw optreedt, maar als dat laatste overdreven wordt, is het beter te pogen botsingen te vermijden. Een speler mag natuurlijk niet bang zijn, maar enige voorzichtigheid kan onder zekere omstandigheden op zijn plaats zijn en wij kunnen ons best voorstellen, dat een lichtgebouwd voorspeler ingeval een tegenstander op hem afstormt, liever 'een straatje om gaat' dan een botsing te riskeren, die waarschijnlijk slecht voor hem afloopt.

Intussen dienen de voorspelers, en vooral dan weer de jongeren, gewaarschuwd te worden voor het gevaar dat schuilt in de pratende, om niet te zeggen kletsende tegenstander. Er zijn inderdaad van die spelers, die overal wat op aan te merken hebben, - een zeer onaangename gewoonte, die er toe leiden kan dat de voorspeler geheel uit zijn evenwicht wordt gebracht en dingen gaat doen, waar hij later spijt van krijgt. Dit praten kan tot bedoeling en in elk geval tot gevolg hebben, dat men zijn aandacht, zijn concentratie, kwijt raakt, nog afgezien van de onaangename woordenwisselingen, die het gevolg kunnen zijn als.... men er op in gaat.

Dat laatste moet nu juist niet gebeuren. Geef de pratende tegenstander geen kans zijn zin te krijgen, laat hem rustig praten en reageer er niet op, - wordt het al te bont en wordt het gesprokene bv. beledigend, dan kan de scheidsrechter immers ingrijpen. Dit negeren kan het spel van de tegenstander ongunstig beïnvloeden, vooral als hij tot degenen behoort, die met een slecht humeur zijn behept. Het spreekwoord 'spreken is zilver en zwijgen is goud' geldt op het voetbalveld evenzeer als in het gehele leven.

De buitenspelregel

Tot de vijanden waarmee de voorspeler te maken heeft, behoort ook de buitenspelregel. Een regel, die gewoonlijk de verdedigende partij alle voordelen en de aanvallende alle nadelen geeft.

Van het grote belang van uitkijken en positie-kiezen zal men wel algemeen overtuigd zijn en dit alles wordt vooral moeilijk als men de kans loopt in buitenspelpositie te komen, hetgeen in het bijzonder het geval is als de voorspelers op schietafstand van het-doel komen. Hoeveel doelpunten zijn al niet geannuleerd omdat een speler buitenspel stond! En hoe vaak was dat niet volkomen onnodig het geval en hoe spijtig is het niet als een prachtig opgebouwde aanval daardoor tot mislukking gedoemd is! Voortdurend opletten is dus de boodschap, hetgeen uiteraard speciaal geldt voor de spelers, die de bal niet hebben. Echter ook voor de speler, die de bal bezit, want ziet hij zijn medespelers in buitenspelpositie, dan zal hij de bal niet mogen afgeven en dan zal een verrassende solo-manoeuvre de onprettige gevolgen van de buitenspelregel kunnen ontgaan.

Buitenspel komt ontegenzeggelijk veel te vaak voor, ook als de buitenspelval niet opzettelijk wordt opengezet. De wijziging van de buitenspelregel en vooral de invoering van de stopperspil hebben het aantal gevallen wel merkbaar verminderd, maar nog lang niet geheel doen verdwijnen.

Het kan de schuld zijn - en dat is gewoonlijk het geval - van de spelers, die de bal niet bezitten en die te vroeg naar voren lopen. Hier komen we dus enigszins in botsing met de theorie, dat voorspelers die de bal niet hebben zich dichter bij het doel moeten bevinden dan de bezitter van de bal. Ze zullen zich dat nl. slechts kunnen veroorloven als zich nog voldoende tegenstanders ter plaatse bevinden. Is dat niet het geval, dan moet de voornaamste zorg zijn achter de bal te blijven en pas naar voren te snellen als de bal gespeeld is, want dan kan men nimmer in buitenspelpositie verkeren. De fout kan echter ook schuilen bij degene die de bal heeft en die hem te lang bij zich houdt. In hun zucht om een goede positie te kiezen, lopen de medespelers dan naar voren, inderdaad te vroeg, maar dat wordt wel erg in de hand gewerkt door het treuzelen van eerstgenoemde. Snel afgeven, tempo in het algemeen, kan dan ook veel buitenspelgevallen voorkomen.

Past de tegenpartij de buitenspeltactiek toe - en dat is toch gauw genoeg te zien -, dan mag men geen enkel risico lopen en dan is het de mooiste tactiek door het innemen van een afwachtende houding de tegenstanders zelf het slachtoffer van hun speelwijze te laten worden. Vooral de goede individuële speler zal daarvan een dankbaar gebruik kunnen maken, maar dan moeten de andere voorspelers toch altijd zorgen niet voor hem uit te lopen, want àls hij, door de omstandigheden gedwongen, de bal moet afspelen, zouden zij in buitenspelpositie komen.

Wij moeten goed begrijpen, dat de buitenspelpositie niet altijd te voorkomen is en dat men dus de betrokken voorspelers daarvoor niet

altijd aansprakelijk kan stellen. Een geraffineerd achterspeler kan een overigens goed opgezette aanval doen mislukken door op het kritieke moment een pas naar voren te maken en als dat bv. geschiedt op het ogenblik dat de binnenspeler een through pass naar de midvoor wil geven, kan de middenvoor buitenspel komen te staan zonder dat hij er veel aan heeft kunnen doen. Zeker: hij had op de achterspeler moeten letten en met diens voorwaartse beweging zelf een achterwaartse moeten maken, doch de theorie is grauw en de practijk leert dat zulke dingen meestal niet meer te vermijden zijn. Wat van de voorspelers mag worden verlangd, is dat zij hun volledige intelligentie gebruiken om onaangename verrassingen, waartoe ongetwijfeld het onverwacht in buitenspelpositie komen behoort, te vermijden.

Verdedigende taak

Het is in het moderne voetbal zeker niet zó, dat een deel van het elftal een uitsluitend verdedigende, een ander deel een uitsluitend aanvallende taak heeft. Geen enkele speler maakt daarop een uitzondering.

Dat zelfs de doelverdediger de grondslag kan leggen voor aanvallen en dus ten dele ook aanvallend werk doet behalve zijn stellig overwegend verdedigende werk hebben wij reeds uiteengezet. Hoe meer men naar voren staat opgesteld, hoe groter het aanvallende deel van de totale taak is en hoe kleiner het verdedigende deel.

Geheel verdwijnen doet dat verdedigende deel echter voor geen enkele speler; ook de voorspelers hebben een verdedigende taak te vervullen. Aanvallen en doelpunten maken vormen natuurlijk verreweg hun voornaamste werk, maar ze moeten ook defensief optreden.

Dit geldt in de eerste plaats als het elftal in de verdediging gedrongen is, want dan wordt van enkele voorspelers verwacht, dat zij de achterhoede komen helpen. Dat is dus verdedigend spel zonder meer: afnemen van de bal, hinderen van de tegenstanders, zorgen dat zij niet goed kunnen plaatsen, dekken van tegenstanders. Het zijn vooral de binnenspelers, die in een defensief systeem een functie te vervullen hebben, doorgaans bestaande in het dekken van de vleugelhalfs van de tegenpartij. In hoeverre nu deze verdedigende wijze van optreden wordt doorgevoerd, hangt af van het spelsysteem dat wordt gevolgd. Men kan zich wel systemen indenken, waarin de binnenspelers vaak verdedigend moeten optreden. Dat ze bovendien toch altijd, zij het soms uitsluitend als schakelspelers, een zeer belangrijke aanvallende taak hebben, ligt voor de hand.

In de tweede plaats moet elke voorspeler op elke plaats van het veld er op bedacht zijn, dat hij zijn tegenpartij op de een of andere wijze afbreuk zal kunnen doen. Men moet dus bv. de achterhoede belem-

meren bij het wegwerken en aldus zorgen, dat de bal niet voldoende opgeruimd wordt of niet goed kan worden geplaatst. Men maakt het daardoor zijn eigen verdediging en middenlinie gemakkelijker. Dit geldt zelfs al als de doelverdediger de bal heeft. Het inlopen op die speler kan wel is waar ook tot doel hebben te pogen hem de bal te ontfutselen dan wel hem met bal en al in het doel te werken, maar bovendien moet de overweging voor zitten, dat hij nu niet kan wegwerken op de wijze als hij graag zelf wilde. En datzelfde geldt natuurlijk ook als de achterspelers of middenspelers de bal hebben. Voorts kan hij zijn taak zó opvatten, dat hij verdedigers van de tegenpartij gaat dekken.

Dit laatste nu is belangrijker dan men oppervlakkig zou denken. In het algemeen neemt men aan, dat voorspelers hun heil moeten zoeken in positiespel en dat het dekken moet worden overgelaten aan de verdedigende partij. Dit is slechts ten dele juist. Als de bal bij een achterspeler is, is feitelijk zijn partij de aanvaller geworden en dan moeten de aanvallers van de andere partij zich reeds als verdedigers beschouwen. Ook zij moeten dan tegenstanders gaan dekken, aldus het wegwerken van de bal lastiger makend. Immers, de achterspeler zal dan geen dichtbijzijnde speler kunnen bereiken en moet dan een verre trap geven, die dikwijls op goed geluk wordt geleverd. Dat dekken komt vooral ook te pas bij alle mogelijke vrije schoppen, waaronder dan ook begrepen doelschoppen. Bij een doelschop ziet men bv. de spil alle pogingen in het werk stellen om de middenvoor te dekken. Waarom zou de middenvoor van zijn kant de spil niet eens gaan dekken? Hij voorkomt daardoor, dat op het middenveld elke bal een prooi is van die spil. Bij hoekschoppen is het dekken ook niet de uitsluitende taak van de verdedigers, en bij vrije schoppen en bv. ook inworpen dienen de voorspelers zich er eveneens rekenschap van te geven of het niet gewenst is bepaalde tegenstanders voor hun rekening te nemen.

In de derde plaats kan het verdedigende werk van een voorspeler bestaan in een poging om een bal, die hem afgenomen is, te heroveren. Veelal ziet men in zo'n geval, dat de voorspeler blijft staan. Hij meent zijn plicht te hebben gedaan en laat zijn tegenstander rustig met de bal vertrekken. Het minste dat men dan doen kan, en dus stellig altijd doen moet, is het achterna lopen van de gelukkige tegenstander. Het dan eventueel volgend hernieuwd duel kan nu heel goed door hem gewonnen worden en bovendien bereikt men er in elk geval mee, dat de tegenstander geneigd is, gejaagder op te treden. Hij plaatst de bal wellicht slordig, speelt hem daardoor voor de voeten van de andere partij of raakt hem inderhaast geheel kwijt. De aanvaller, die dat veroorzaakt heeft, heeft dus nuttig werk voor zijn ploeg gedaan, hoewel hij in dit geval louter verdedigend is opgetreden.

De geluksfactor

Wij stellen ons geenszins op het standpunt dat voetbal een geluksspel, een kansspel is, maar.... het is en blijft een spel met een oneindig aantal factoren, die niet tevoren te berekenen zijn en met een zo grote verscheidenheid van mogelijkheden, dat er zich telkens situaties voordoen, die men nimmer voorzien heeft. Ondanks alle wetenschappelijkheid, die men in de loop der jaren in het spel heeft gebracht, ondanks ook de steeds stijgende theoretische kennis en de verbreiding van de tactische inzichten is dat zo gebleven.

Er is dus een geluksfactor en dat geldt voor alle spelers. De doelverdediger kan door goed opstellen, door tevoren berekenen waar de bal kan komen, nuttig werk doen, maar hoe vaak gebeurt het niet dat hij door louter toeval op de goede plaats staat en dat bv. een mooi hard schot geen doelpunt oplevert omdat het bij toeval tegen hem op geschoten wordt? Hetzelfde geldt voor de andere verdedigers. Men zegt, dat opstellen een kwestie is van gevoel (van 'feeling'), maar dikwijls speelt ook het geluk daarbij een woordje mee. Men zal vaak moeilijk kunnen uitmaken waar van intuïtie en waar van geluk gesproken moet worden. Een feit is wel, dat de geroutineerde speler het geluk eerder op zijn hand kan krijgen en.... dan is het misschien ook geen geluk meer.

Het meest spreekt de geluksfactor mee in de voorhoede. Wij bedoelen nog niet zozeer de verre, harde trap, die bij toeval goed terecht komt, maar wel de kans dat door een gelukkig schot een doelpunt ontstaat. Deze factor moet men zeker niet wegcijferen en het spel moet er op gericht zijn het geluk een beetje in de hand te werken. Want dat moet men blijven bedenken: de afwerking van het spel is de hoofdzaak. Het mooiste samenspel heeft geen waarde als het niet bekroond wordt door een doelpunt. Men kan zich op het standpunt stellen, dat de bal wel in het doel zal belanden als men maar blijft samenspelen tot eindelijk het leder in het doel gelegd kan worden. Het is inderdaad een leuk gezicht als de bal met korte trapjes van de een naar de ander gaat; dat tiktakspel, dat 'breien', getuigt van een goede technische vaardigheid. Maar de aardigheid gaat er gauw voor het publiek af als op het laatste ogenblik een been van een tegenstander tussenbeide komt en het samenspel aldus wredelijk verstoort.

Er moet geschoten worden. Wij wezen er al op en wij doen het nogmaals. En wij voegen daaraan thans toe, dat men bij het lossen van een schot gerust wat aan het toeval mag over laten en wij geloven, dat wij daarbij een kant raken van wat onder het Nederlandse voetbal moet worden verstaan. Wij menen, dat vele successen van Nederlandse voetbalelftallen juist te danken zijn aan het feit, dat in ons

land meer dan in de meeste andere de factor van het toevalsvoetbal, het geluksvoetbal, niet geheel over het hoofd wordt gezien.

Dit klinkt degenen, die hechten aan een stevige technische en theoretische grondslag - waartoe ook wij overigens behoren - misschien enigszins als ketterij in de oren en daarom willen wij deze bewering nader toelichten.

Doelpunten beslissen de wedstrijd. Men kent ze in soorten, die doelpunten. Ze kunnen inderdaad op wetenschappelijke wijze ontstaan uit welberekende aanvallen, uit een zuiver voor doel geplaatste voorzet, die op technisch perfecte wijze met voet en hoofd in een doelpunt wordt omgezet. Ze kunnen ontstaan uit een welgeplaatst schot van vrij korte afstand, waarbij de schutter precies kan bekijken waar hij de bal onbereikbaar voor de doelverdediger kan deponeren. Ze kunnen ook ontstaan door handig solo-spel, waarbij tenslotte zelfs de doelverdediger omspeeld wordt, zodat de bal slechts in het ledige doel geplaatst behoeft te worden. Voorts kunnen ze ontstaan, doordat de ene speler de doelverdediger uit het doel lokt en dan zijn medespeler de niet meer te missen kans biedt. Te noemen is dan nog het geval, waarbij een speler van de tegenpartij in de buurt van het doel een fout maakt, waarvan de attente voorspeler profiteert: een verkeerd terugspelen, een hele of halve misser, een gewaagde poging om vlak voor doel te drijven, enz.

De aldus gescoorde doelpunten zijn over het algemeen geen geluksdoelpunten, al kunnen de laatstbedoelde er bij behoren, omdat het uiteraard een niet voorzien toeval is als een tegenstander een fout maakt, doch in elk geval behoort het gebruik maken van fouten van de tegenpartij ook tot het berekende voetbal.

Maar neem nu de andere gevallen, en het kunnen vele andere gevallen zijn, waarbij zo maar eens een schot gelost wordt. Een speler verkeert in een positie, vanwaar hij ogenschijnlijk de bal beter aan een medespeler kan doorgeven. Hij doet dat niet, hij schiet. Hij schiet toch eigenlijk lukraak, maakt echter gebruik van het verrassende element dat in een totaal onverwacht schot schuilt en van het feit, dat de doelman naar alle waarschijnlijkheid het uitzicht belemmerd wordt, zodat hij de bal mogelijk pas ziet als deze vlak bij doel of.... hem reeds gepasseerd is.

Nu kan men wel zeggen, dat het vliegensvlug overdenken van al deze overwegingen dan toch maar een kwestie van tactiek, van inzicht is, maar iedere speler zal ons toegeven, dat schoten, die onder zulke omstandigheden gelost zijn, bezwaarlijk als een uitvloeisel van berekend spel kunnen worden beschouwd.

En.... dat het geluksschoten zijn, in vele gevallen althans. De mooiste doelpunten, ontstaan uit schoten van afstanden van 20 of meer meters - en er zijn er wel gelost van 40 meters - zijn inderdaad geluksdoel-

punten. Het publiek juicht voor die doelpunten dikwijls het hardst, het is in extase over het schitterende schot, dat inderdaad schitterend is, maar min of meer toevallig in het doel belandt, omdat van enig richten geen sprake kan zijn.

Vele van die schoten gaan naast of over het doel of worden gehouden of gaan tegen de lat of de palen. Men spreekt dan van 'pech', wat maar ten dele juist is; slechts kan men dan zeggen, dat men niet het aasje geluk heeft gehad, nodig om de bal enkele centimeters lager of er naast te doen belanden. Uit zulke schoten tegen het houtwerk kan trouwens dikwijls een verrassende situatie ontstaan, de terugspringende bal kan bv. worden ingeschoten, en dan mag men zeker niet van pech spreken als een lukraak schot bv. tegen de lat beland is. Hoe kan men nu een dergelijk toeval in de hand werken?

Uiteraard door.... te schieten. En door te schieten ook uit zg. onmogelijke situaties. Niet voortdurend natuurlijk. Het zou een verknoeien van vele aanvallen betekenen als een speler steeds maar lukraak op doel schiet, zonder daarbij succes te hebben. Aan de andere kant moet het ontbreken van succes niet direct tot ontmoediging leiden. Immers, na vele mislukte schoten kan het ineens raak zijn. Het is typisch, dat in dit opzicht veel-wagende spelers daarvoor tenslotte een zeker gevoel krijgen, zodat het grensgebied tussen intuïtie en toeval eigenlijk door zulke spelers bereikt wordt.

Alle specifieke schutters, die ons land gehad heeft, hebben stellig heel wat geluksdoelpunten in hun leven gemaakt. Spelers als Lagendaal, Vente en Bakhuys hebben van onmogelijke afstanden en uit onmogelijke posities oerharde schoten gelost, die doel troffen, omdat ze.... zo hard waren en omdat ze, wat misschien nog veel belangrijker was, onverwacht gelost werden. We hebben zulke doelpunten zien maken door spelers, die faalden als zij een paar meter van de doelverdediger afstonden en aldus 'de kans van de dag' misten. Iedere voorspeler zal begrijpen wat wij bedoelen als wij zeggen, dat juist zulke 'opgelegde kansen' dikwijls veel moeilijker in doelpunten kunnen worden omgezet dan de afstandschoten, die op goed geluk worden gelost.

Dat is, hetgeen wij van de taak van alle voorspelers in het algemeen hadden op te merken. En thans volgt een ontleding van de taak der verschillende voorspelers: de vleugelspelers, de middenvoor en de binnenspelers.

De vleugelspelers

Uit het feit, dat vleugelspelers in een elftal dikwijls weinig en bijna steeds het minste van allen te doen hebben, moet men niet afleiden, dat hun positie eigenlijk minder belangrijk zou zijn. Hetzelfde zou men ook kunnen opmaken uit het feit, dat in landen, waar geen invallers voor gewonde spelers zijn toegestaan - d.w.z. in nagenoeg alle landen -, spelers die licht gewond raken, niet uitvallen, maar op één van de twee vleugelplaatsen nog wat mee passagieren. Het komt er dan immers in de practijk op neer, dat men daarna die vleugel zo weinig mogelijk in het spel betrekt en dat is inderdaad iets dat men zich ten aanzien van deze plaatsen kan veroorloven.

Inderdaad behoeft de vleugelman niet de zwaarste verantwoordelijkheid van het voorhoedewerk te dragen.

Niettemin mag wel als vaststaand worden aangenomen, dat juist in het moderne voetbal de vleugelspeler een zeer belangrijke taak heeft te vervullen, zowel als mede-opbouwer van de aanvallen als op het gebied van de afwerking. Van een niet-gewond vleugelspeler zal men dus zeker niet mogen gedogen, dat hij mee-passagiert, ook van hem wordt volledige activiteit en oplettendheid vereist. Zeker, hij staat gewoonlijk niet ‘in het gedrang’, nl. noch nabij de lengte-as van het veld noch in de buurt van de eigen verdediging, welke overweging er toe leidt, dat vleugelspelers niet groot of stevig behoeven te zijn. Tot op zekere hoogte kan het spelen op de vleugel een ondankbaar baantje zijn, want men krijgt soms hele tijden niets te doen, bv. doordat het spel zich meer op de andere vleugel beweegt (hetgeen o.m. onder invloed van de wind het geval kan zijn) of ingeval het dekken van de tegenstanders zo uitmuntend is, dat men haast geen kans krijgt er aan te pas te komen. Aan de andere kant kan hij wel eens reden tot verontwaardiging hebben als zijn medespelers steeds maar de bal in het binnentrio houden en daardoor de vleugels dwingen werkeloos toe te zien. Men is als vleugelspeler dus, meer dan wie ook, afhankelijk van zijn medespelers, te meer omdat men toch altijd op zijn plaats moet blijven, hoe ruim dat begrip ook wordt uitgelegd. Men dient dat filosofisch te aanvaarden, - wie dat niet kan, moet dan maar niet op de vleugel spelen.

Er kunnen trouwens omstandigheden genoeg zijn waardoor de ene vleugel veel meer werk heeft dan de andere. Het kan het gevolg zijn van het betreurenswaardige geval, dat middenvoor of middenspelers ‘eenbenig’ zijn, maar het kan ook een uitvloeisel zijn van een zekere tactiek, die zulk spel verlangt, omdat aan de ene kant de verdediging veel sterker is dan aan de overzijde.

Tot de voor een vleugelman meest gewenste eigenschappen behoort ongetwijfeld snelheid. De overweging, dat ook wel minder snelle

spelers op de vleugel zeer goed hebben voldaan, doet daaraan niets toe of af. Een snelle vleugelspeler heeft veel voor op zijn tegenstanders. Meer dan wie ook is hij in de gelegenheid te lopen naar de vrije ruimte voor hem, meer dan wie ook heeft hij de ruimte om in snelle ren tegenstanders te passeren. Geen enkele andere speler heeft zo vaak de kans op het ondernemen van een snelle sprint.

Er zijn inderdaad spelers geweest, die over niet veel anders dan over een grote snelheid beschikten en die toch tot de succesvolle vleugelspelers hebben behoord. Zij die de kunst verstaan een veertig of vijftig meters veel sneller af te leggen dan hun tegenstanders, hebben stellig een groot voordeel. Zeker, er moet wàt techniek of wàt schotvaardigheid bijkomen - en hoe meer hoe liever vanzelfsprekend -, doch met een geduchte snelheid komt men een heel eind en enige van de naar verhouding talrijke snelle 100-meter-lopers, die ons land gekend heeft, kwamen inderdaad in eerste-klasse voetbalclubs uit, niet als uitblinkers, maar wel als nuttige krachten, nuttig dan door hun overgrote snelheid.

Daar komt bij, dat handige medespelers deze snelheid kunnen uitbuiten, door steeds te pogen de bal ver naar voren te spelen, dan wel hun partners door naar zich toe lokken van een tegenstander een vrij veld te bezorgen. De vleugelspeler kan dit soms in de hand werken door eerst een korte pas te geven aan zijn nevenman en dan snel naar voren te rennen met de bedoeling een eind verder de bal terug te kunnen ontvangen.

De snelle vleugelspeler kan soms op heel eenvoudige wijze tegenstanders voorbij komen: de bal met een vrij harde trap naar voren en dan maar hard lopen. De tactische verdediger weet daar het antwoord wel op, maar in elk geval is het nu en dan te proberen en het slaagt soms wel eens. Merkt de vleugelspeler, dat zijn tegenstander weinig of niet minder snel is, dan behoeft hij het op deze wijze geen tweede keer te proberen, want dan zal elke poging tot mislukking gedoemd zijn. Vandaar ons al eerder gegeven advies aan een vleugelspeler om in het begin van de wedstrijd eens te proberen of hij al of niet sneller is dan zijn tegenstander.

Koppen en drijven

Uit het feit, dat de vleugelspeler niet groot van stuk behoeft te zijn - zonder dat lengte een nadeel behoeft te worden geacht - moet men niet afleiden, dat koppen niet op zijn programma behoeft te prijken. Is er, bij een hoekschop bv., een gedrang voor doel en moet er dan gekopt worden, dan komt de kleine vleugelspeler niet in aanmerking. Men moet echter bedenken, dat heel wat hoge ballen in zijn richting worden getrapt en dat hij dus vaak genoeg zijn hoofd zal moeten

gebruiken om de bal verder te verwerken. Verder zal de naar binnenlopende vleugelspeler - en hij moet in het moderne spel naar binnen lopen als de andere vleugel de bal opbrengt - er op bedacht moeten zijn, dat de hoge voorzet van de andere kant bij hem terecht komt, d.w.z. ter hoogte van de verste paal - die voor hem de dichtstbijzijnde paal betekent - en dat hij dan de bal in het doel moet kunnen koppen. Goede vleugelspelers als De Natris, Van Nellen en Dräger, verstonden of verstaan die kunst en in Engeland hebben bv. Bastin, de beroemde Arsenal-speler, zijn clubgenoot Hulme, Rimmer, Jackson e.a. heel wat doelpunten aldus tot stand gebracht. Dàt dit niet alleen een kwestie is van goed en zuiver koppen, maar ook van positiespel en anticipatie, ligt voor de hand. Het beste bewijs, dat een vleugelspeler moet 'meeleven', ook als de bal heel ergens anders is. En al doet hij daarbij vergeefs werk, dan heeft hij in elk geval zijn plicht gedaan en, wat heel belangrijk is, de voortdurende opmerkzaamheid van een verdediger opgeëist.

In het geschetste geval, dat een.vleugelspeler toeloopt op een voorzet van de andere kant, behoeft natuurlijk niet altijd een kopbal op doel te worden gegeven. Dit is zelfs fout als de kans om te doelpunten wegens de kleine hoek van het doel maar gering is. Een listig kopballetje naar een voor doel opgestelde medespeler - uiteraard buiten bereik van de doelman - zal dan veel nuttiger zijn.

Komt er een verre, hoge bal op hem af, terwijl hij op de vleugel staat, dan kan hij proberen de bal met het hoofd te stoppen en hem dan verder met de voet te verwerken, maar hij kan ook terug plaatsen naar een middenspeler of een binnenspeler. In al die gevallen is goed koppen derhalve gewenst. Na het plaatsen van de kopbal moet de vleugelman niet blijven staan, maar onmiddellijk een goede positie kiezen die hem in staat stelt de bal eventueel weer in ontvangst te nemen.

Technische gaven worden van de vleugelspeler ook verlangd met betrekking tot de kunst van drijven.

Als hij bv. een vrij veld voor zich krijgt, mag het hem zeker niet euvel geduid worden als hij eens poogt de bal snel en handig alleen op te brengen. Om het laatste te kunnen verwezenlijken moet men handig zijn, moet men dus met de bal kunnen drijven. Hij die deze kunst verstaat, kan heel wat doelpunten op zijn rekening krijgen, mits.. hij het drijven niet overdrijft. Van een vleugelspeler mogen de moed en het zelfvertrouwen worden verwacht om het eens alleen te proberen: een pijlsnelle ren, met de bal op het doel af, een raak schot of een geslaagde poging om ook de doelverdediger te passeren. Zulke doelpunten zijn er bij dozijnen gemaakt.

Uit onmogelijke positie moet hij niet schieten, want het moge een aardig gezicht zijn als zijn harde schot met moeite gestopt wordt, de

kans op een doelpunt is dan doorgaans te klein en in zulke omstandigheden moet de bal worden afgegeven.

En wat het ondernemen van een snelle ren betreft, ook dat moet alleen gebeuren als er een redelijke kans is op succes èn als het niet anders kan. De vleugelspeler kan vaak veel beter van zijn techniek en zijn snelheid gebruik maken door samen met de binnenspeler de bal op te brengen.

Bij het drijven moet de vleugelman er wel om denken niet voortdurend aan de zijlijn gekleefd te zijn. Dit toch zou de mogelijkheid om een tegenstander voorbij te komen, niet gemakkelijker maken, daar hij dan feitelijk slechts aan de binnenzijde zou kunnen passeren. Zou hij het aan de buitenzijde proberen, dan zou de kans te groot zijn dat de bal uit gaat. Wat ruimte laten aan de buitenkant is dus gewenst, zodat variatie bij het drijven mogelijk is en de tegenstander zich dus niet zo gemakkelijk kan verweren. Hoe groot de afstand tot de zijlijn moet zijn, is moeilijk aan te geven, maar 3 à 5 meter lijkt wel gewenst.

Dit laatste vormt een tegenstelling met de opvatting, die in het grijze verleden een vleugelspeler van zijn taak behoorde te hebben. Toen toch gold het als een wet van Meden en Perzen, dat hij 'op zijn lijn' moest blijven en zelfs gebeurde het wel, dat na afloop zijn voetbalschoenen werden gecontroleerd om te zien of ze wel voldoende wit waren van de kalklijn. In het moderne voetbal zal hij de lijn slechts bij uitzondering raken, want in tal van situaties zal hij er zich juist niet mogen bevinden.

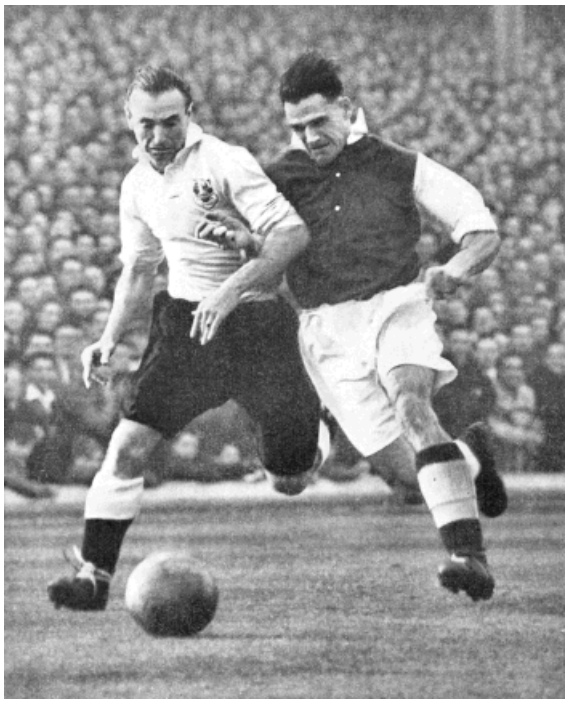
Bij het drijven dient ook nog in ogenschouw te worden genomen, dat de speler dat niet in de richting van de hoekvlag moet doen. Hij moet, en zeker als hij een 25 meter van de doellijn is, naar binnen komen, hetzij om daar op het geschikte moment de bal af te geven, hetzij om zijn ren voort te zetten. De doelmond moet in elk geval altijd zijn doel zijn, al zou het moeten gebeuren via een in beter positie staande medespeler, en dat oogmerk wordt niet verwezenlijkt als men zich op weg naar de hoekvlag beweegt, want dat betekent verspilling van tijd en energie, alsmede verkleining van de kans op een doelpunt. Een vleugelspeler, die de kunst verstaat bij het drijven zijn beide voeten te gebruiken, heeft vele streepjes voor op de eenbenige voetballer. Ook deze kan wel is waar met de nodige handigheid wel binnendoor passeren, maar hoeveel vlotter en gemakkelijker geschiedt zulks niet als hij zijn 'andere' been gebruiken kan! Dit kan bv. ook te pas komen om de bal voor de 'verkeerde' voet te brengen. Wels bv. had dikwijls de gewoonte in plaats van naar voren te rennen om de bal voor zijn rechtervoet te houden, even een kleine terugwaartse beweging met de linkervoet te maken, waarna hij direct met die voet kon voorzetten. Ter afwisseling is een dergelijke beweging zeer ge-

t.o. 208

Samenwerking in de achterhoede. Van der Linden speelt, vóór de aanstormende Belgische middenvoor De Cleyn, de bal terug op de afwachtende doelman Kraak in de wedstrijd België-Nederland op 30 Mei 1946.

t.o. 209

Twee vleugelspelers in duel: de beroemde rechtsbuiten Matthews (links) wordt aangevallen door de linksbuiten van de tegenpartij, die aldus een verdedigende taak vervult.

slaagd, te meer omdat de tegenstander er niet op bedacht is, maar in het algemeen moet het drijven, het passeren van een tegenstander, zó gebeuren, dat men dichter bij het doel komt. Gaat men de andere kant op, dan betekent dat niet alleen tempoverlies, maar bovendien is er de maar al te grote kans, dat een medespeler in buitenspelpositie komt. Bv. de middenvoor, die een pas van de rechtervoet verwacht, daartoe vast naar voren loopt, doch dan moet ervaren, dat de vleugelman terug gegaan is en de bal links neemt. Zijn de tegenstanders dan naar voren gesneld, dan is de buitenspelpositie een feit.

Drijven zal vooral succesvol kunnen gebeuren als men over één of meer schijnbewegingen beschikt. Vol bewondering en dankbaarheid denken wij terug aan het spel van wijlen Law Adam, die met zijn schijnbeweging, een combinatie van lichaams- en baltechniek, elke tegenstander te handig af was.

Veronderstel dat na een paar geslaagde pogingen om de tegenstander met een eenvoudige ren voorbij te komen deze de beweging doorziet en zich daarna met succes kan verdedigen. Men moet dan meer pijlen op zijn boog hebben ten einde die tegenstander ‘uit positie’ te spelen. Men maakt dus bv. met het lichaam een beweging in een zekere richting, doch laat op het laatste ogenblik de voet de bal de andere richting uitspelen. De tegenstander zal zich hebben ingesteld op de eerste beweging en is gepasseerd voor hij gemerkt heeft wat er precies gebeurd is. Dit geldt uiteraard ook voor andere posities op het veld, maar een feit is, dat de vleugelspeler veel baat kan hebben van goed uitgevoerde schijnbewegingen. Vooral zal dit het geval zijn als de vleugelspeler klein en lichtgebouwd is en de stevige tegenstander hem door groter lichaamskracht van de bal wil af krijgen. Zijn lichaamswerk zal dan bestaan uit het maken van een misleidende beweging.

Merkwaardig is stellig, dat men met zulke bewegingen soms tegenstanders kan passeren zonder de bal zelfs maar aan te raken, hetgeen slechts kan geschieden als de bal de nodige snelheid heeft. Met het lichaam maakt men allerlei wendingen, die de tegenpartij op een dwaalspoor brengen en de bal gaat intussen rustig zijn gang. De Arsenal-ster Alex James, één van de beste voetballers die de wereld ooit gekend heeft, was daarin een meester. En de beste vleugelspeler van alle tijden, Stanley Matthews, dankte zijn reputatie mede aan zijn gave om allerlei schijnbewegingen met succes te volbrengen.

Een schijnbeweging kan met succes worden toegepast als de vleugelspeler zich wat te dicht bij de zijlijn bevindt en dan in de noodzakelijkheid verkeert aan de binnenkant te passeren. De tegenstander weet dat en een eenvoudige poging om aan die kant de bal te drijven, is bij voorbaat tot mislukking gedoemd. Maakt men echter een beweging

alsof men toch buitenom zal gaan, dan zal de tegenstander er gewoonlijk toch in lopen, zelfs al was hij een moment tevoren overtuigd dat dit niet zou kunnen. En dan is het ogenblik rijp om snel binnendoor te glippen.

Schieten

Het ware een onbillijkheid aan het adres van de vleugelspeler uit het verre verleden, indien wij zouden beweren, dat hij niet kon schieten. Wijlen Welcker, rechtsbuiten van het Nederlands elftal, heeft heel wat doelpunten gemaakt door met zijn linkerbeen te schieten en hij was de enige niet.

Desondanks mag gerust worden gezegd, dat de schietende vleugelspeler meer past in het moderne voetbal. De W-formatie vooral heeft er toe geleid, dat de vleugelspelers wel bij tijd en wijle naar binnen moesten komen, wil men de afwerking van de aanvallen bij tijdelijke afwezigheid voor doel van de teruggetrokken binnenspelers niet uitsluitend aan de middenvoor overlaten.

Voorheen vormden of de pas naar de binnenman of de snelle ren langs de lijn gevolgd door een voorzet de voornaamste handelingen van de vleugelspeler, maar tegenwoordig is hij vaak meer nog dan de binnenspeler de man, die doelpunten voor zijn rekening moet nemen. In Engeland hebben bv. Bastin en Brook zich daarin onderscheiden en in ons land heeft Bertus de Harder in een seizoen waarin zijn club V.U.C. kampioen werd, als linksbuiten meer dan de helft van het totale aantal doelpunten gescoord.

Om dat te kunnen bereiken, zal de vleugelspeler moeten kunnen schieten. Dit zal bijna steeds moeten geschieden van een plaats, schuin van het doel gelegen, zodat hij onder een zekere hoek zal moeten schieten. Die schoten zullen dus doorgaans terecht komen in de verste zijde van het doel. Dit zal speciaal het geval zijn als hij met het ‘goede’ been schiet: de linksbuiten bv. met het linkerbeen. In 'n enkel geval zal de naar binnen gelopen vleugelspeler, profiterend van een opening tussen doelman en voorste paal, door die opening heen schieten, in welk geval hij wel heel zeker van zijn schot zal moeten zijn. De Natris zagen wij zulk een doelpunt maken in een wedstrijd tegen Denemarken.

De vraag of de vleugelman zal schieten, is afhankelijk van allerlei omstandigheden, vooral de afstand van het doel en de schiethoek en natuurlijk ook de positie van de tegenstanders. Hij zal dikwijls genoodzaakt zijn een tegenstander binnendoor te passeren en alsdan met het verkeerde been schieten. Ook die kunst dient hij dus bij voorkeur wel meester te zijn.

Een schietende vleugelspeler is dus veel waard voor zijn ploeg, maar het ware dwaasheid als hij steeds maar zijn schoten lanceert, hoe

slecht hij er ook voor staat. Dit wijst op een tekort aan onbaatzuchtigheid, want vaak zal het voorkomen, dat een medespeler er beter voor staat en in dat geval mag de vleugelspeler, die zijn plicht kent, niet schieten. Men mag zich dan niet blind staren op de internationale uitblinker, die nu eenmaal uit onmogelijk lijkende posities kan scoren; de middelmatige voetballer - en dat is per saldo de overgrote meerderheid - doet beter zich aan de theorie te houden en dus alleen dan te schieten, als er een behoorlijke kans op een doelpunt aanwezig is of als het door omstandigheden niet anders kan. Heeft hij eens het geluk, dat een schot uit onmogelijke positie toch doel treft, omdat de bal toevallig een andere speler raakt of doordat de doelverdediger een blunder maakt, dan moet men zich daardoor niet laten aanmoedigen tot het volharden in wat principieel fout moet worden genoemd.

Het geval is denkbaar dat een vleugelspeler op zijn weg naar het doel de doelverdediger ziet uitlopen om hem tegemoet te komen. De correcte handeling zou dan zijn die tegenstander voorbij te drijven, liefst niet te dicht bij hem omdat deze zich anders op de bal zou kunnen werpen, en vervolgens de bal kalm in het lege doel te plaatsen. Een eenvoudige handeling voor een speler met enige handigheid, maar toch ziet men ze zelden in de practijk toepassen. Het in plaats daarvan geloste schot heeft echter een te grote kans tegen de doelman te belanden of.... naast te gaan als men zich beijvert langs de doelverdediger te schieten. Wie de bal op de centimeter nauwkeurig kan plaatsen heeft daarmee wel een kans, maar hoe weinigen zijn dat er niet!

Een ander middel in zo'n geval is de bal over de doelman heen te wippen. Een bijzonder moeilijke opgave, want in de eerste plaats kan het gebeuren, dat de bal niet gemakkelijk van de grond komt - speciaal op een modderig veld of als de bal nat is -, in de tweede plaats is het denkbaar dat de bal niet hoog genoeg gaat en dan door de doelman wordt onderschept en in de derde plaats kan hij juist te hoog gaan, dus over de lat heen. Zulk een ‘schepbal’ is dus wel heel moeilijk te verwezenlijken, maar bijzonder handige en koelbloedige spelers maken aldus wel doelpunten en ook de vleugelman kan er wel eens een kansje mee wagen.

Zo'n bal is overigens heel nuttig als op een leeg doel geschoten kan worden - als de doelman nl. uitgelopen is -, doch zich nogal wat spelers voor dat doel bevinden. Wordt de bal alsdan geschept, dan loopt men niet de kans, dat hij tegen een speler wordt aangetrapt.

Voorzetten

Wij hebben ons tot dusver bezig gehouden met de middelen, die de vleugelspeler ten dienste moeten staan om doelpunten te maken, doch

voorzeker moet ook de nodige aandacht worden geschonken aan het aangeven van de bal, want dat moet hij ook in het moderne voetbal vaak genoeg doen, méér feitelijk nog dan schieten.

Dat aangeven kan gebeuren door middel van de pas langs de grond naar de binnenspeler, of door de voorzet, die laag of hoog gegeven kan worden, al naar gelang van de omstandigheden. Het is over de voorzet, dat wij thans het een en ander willen opmerken.

De voorzet is toch, bij alle modernisering van het spel en bij alle wijziging van de taak des vleugelspelers, nog geenszins als uitgestorven te beschouwen. Mocht dan vroeger deze handeling de voornaamste van de vleugelspeler worden geacht, ook thans is zij nog volledig in tel. Een goede voorzet is heel veel waard en ontelbaar is het aantal doelpunten dat er uit resulteert. Dat Wels het tot zoveel internationale wedstrijden heeft gebracht, dankt hij in hoofdzaak aan zijn prachtige voorzetten, alle precies op maat en dus zó geplaatst, dat de andere spelers er iets mee konden doen. Ook Van Nellen verstond die kunst en het is geen toeval, dat juist in de tijd, dat zij de vleugelplaatsen in het Nederlands elftal bezetten, zoveel doelpunten werden gemaakt, al was uiteraard de aanwezigheid van schutters en koppers als Bakhuys, Vente en Smit eveneens van grote betekenis. De voorzet moet goed geplaatst zijn, dat is een dringende, onontkoombare eis. Het is de handeling, die voorafgaat aan de verwezenlijking van aller doel: het doelpunt.

Aan welke eisen moet de voorzet voldoen?

De bal moet niet binnen bereik van de doelverdediger komen, want die is nu eenmaal in het voordeel, doordat hij zijn handen mag gebruiken. Hij moet niet te zacht zijn, maar zeker ook niet te hard, want het mag dan waar zijn, dat een kopbal uit een zeer harde voorzet met ontzettende snelheid in het doel kan vliegen, de kans is groter dat de bal buiten aller bereik voor het doel langs vliegt. De bal mag niet achter het doel komen, - een opmerking die overbodig lijkt, maar er worden helaas zoveel ballen uit voorzetten achter het doel geplaatst, dat er waarlijk wat meer zorg aan besteed mag worden. Nonchalance en gebrek aan concentratie kunnen nl. dikwijls de oorzaken zijn van een dergelijke onherstelbare fout, die een goed opgezette, kans biedende aanval doet mislukken.

De vraag is nu, hoe men de bal moet voorzetten. Men dient daartoe over een behoorlijke baltechniek te beschikken en liefst weer met beide voeten. Dat alleen is echter niet voldoende. Spelers, die in het binnentrio schitterende prestaties leveren en keihard en zuiver kunnen schieten, mislukken soms volkomen als vleugelspeler omdat zij.... niet kunnen voorzetten. Dit eist nu eenmaal een bepaalde stand van de voet ten opzichte van bal en lichaam en dat is voor menigeen blijkbaar moeilijk te verwezenlijken, vooral in een volle ren. Door

speciale oefening is dat te verkrijgen. Een zekere lichaamstechniek is voorts ongetwijfeld nodig om te leren een bal niet te trappen in de richting waarin men loopt, doch als het ware in dwarsrichting, want dàt is feitelijk het voorzetten.

Het is vaak een punt van discussie geweest of bij een voorzet de bal langs de grond of door de lucht zou moeten worden getrapt.

In het verleden was de hoge voorzet, en dan bij voorkeur de boogbal, de meest gewenste, doch er is een tijd geweest, dat men aan een lage voorzet de voorkeur gaf, omdat men van mening was, dat bij een boogbal de verdedigers te veel in het voordeel waren. Zij toch konden volstaan met de bal weg te koppen, de aanvallende partij daarentegen moest ook zorg besteden aan het zuiver plaatsen van de bal als menhem op het hoofd kon krijgen. Een lage bal, aldus deze redenering, bood meer kans om ineens in een doelpunt te worden omgezet, aangezien men dan het leder gemakkelijker onder contrôle kon krijgen. Gaandeweg is men echter toch van deze redenering terug gekomen, ook naar onze mening terecht. De voorzet, waarbij de bal bij voorkeur terecht komt bij de verste paal en dan zó, dat hij na een boog zo ongeveer ‘dood’ is bij die paal, m.a.w. daar ter plaatse neer komt, biedt stellig zeer reële kansen, omdat er dan altijd enkele spelers aanwezig kunnen zijn om de bal in te koppen. Het nadeel is ongetwijfeld, dat het enige tijd duurt aleer de bal ter plaatse is, doch niet alleen de verdedigers maar ook de aanvallers kunnen daarvan gebruik maken door een zo goed mogelijke positie in te nemen. In elk geval moet men voorkomen, dat de bal al te lang in de lucht vertoeft, al was het alleen maar omdat dan doorgaans de doelverdediger er tijdig bij kan zijn. Men dient dus de bal niet te hoog te trappen.

De spelers, die wij reeds noemden, waren inderdaad sterk in het geven van zulke voorzetten en wij kunnen daaraan nog de naam van Van Gelder toevoegen, die een zeer goede traptechniek, juist voor zulk soort ballen, demonstreerde.

Hieruit af te leiden, dat elke voorzet door middel van een boogbal moet worden afgegeven, ware onjuist. Er zijn omstandigheden genoeg, dat met kans op succes de bal laag voor doel kan worden geplaatst, met name als zich daar weinig verdedigers bevinden en men een partijgenoot gereed ziet staan om de bal in ontvangst te nemen. In zo'n geval moet men zeker gebruik maken van het tempovoordeel, dat een lage voorzet biedt, doch er dient dan wel voor gezorgd te worden, dat de bal zuiver voor de voeten van die partijgenoot geplaatst wordt. Er dient een behoorlijke vaart aan de bal te worden gegeven, daar dan de inzet op doel ook met flinke snelheid kan geschieden, doch aan de andere kant moet de trap niet te hard zijn, omdat anders de partijgenoot te veel moeite zou hebben de bal ineens onder contrôle te krijgen. De omstandigheden dienen overigens

te bepalen hoe hard de trap zal moeten en kunnen zijn. De aanwezigheid ter plaatse van één of twee spelers van de andere vleugel zal bv. er toe kunnen leiden, dat de voorzet behoorlijk hard mag worden afgegeven. Is de trap wat te hard uitgevallen, dan zal de snelle collega-vleugelspeler dat kunnen corrigeren door op zijn beurt een voorzet te geven, een situatie die heel dikwils in een wedstrijd voorkomt.

De vleugelspeler dient de kunst om hoge of lage voorzetten te geven, volkomen onder de knie te hebben en hij moet daarbij bedenken, dat dit dikwijls in volle ren zal moeten gebeuren. Hij zal zich hebben vrijgespeeld, doch mag niet aarzelen, want de verdedigers stormen op hem toe en dan is het dus zaak voor te zetten alvorens men gelegenheid krijgt de bal stil te leggen. Dat voorzetten in volle ren is niet gemakkelijk; het vermogen om het te doen bepaalt min of meer de klasse van de vleugelman.

Er is nog een andere manier om de bal langs de grond te plaatsen, nl. door middel van de zg. ‘trekbal’, waaronder men pleegt te verstaan een trap langs de grond, waarbij de bal in de richting van het eigen doel wordt geplaatst.

Dit kan vaak voorkomen als de vleugelspeler tot op de doellijn is doorgedrongen. Een schot is dan onmogelijk en een hoge bal kan door de aanwezigheid van te veel verdedigers te gemakkelijk een prooi van de tegenpartij vormen. De bal kan dan voordelig schuin terug worden geplaatst naar een wat achtergebleven medespeler, gewoonlijk de binnenspeler en als deze over een goed schot beschikt, kan hij meteen een kans wagen. Hieruit volgt tevens, dat het nuttig is voor de binnenspeler om wat achter te blijven, d.w.z. voor die binnenspeler aan wiens kant de vleugelman de bal heeft opgebracht. De andere daarentegen moet proberen bij doel aanwezig te zijn om eventueel de voorzet bij de verste paal voor zijn rekening te nemen. Men ziet, dat de vleugelman heel dikwijls afhankelijk is van de positie van zijn medespelers, van het positiespel dus in zijn voorhoede, maar in de meeste gevallen zal hij toch wel een medespeler ergens kunnen bereiken en dan is uitkijken geboden om te zorgen, dat de juiste speler op de juiste wijze bereikt wordt.

Tenslotte rest nog de vraag van welke plaats de vleugelspeler zijn voorzet moet geven. Dit moet liefst niet te dicht bij de zijlijn gebeuren, hoewel de goed trappende vleugelman de afstand wel behoorlijk zal kunnen overbruggen. Maar ziet hij kans wat dichter bij de lengte-as van het veld te komen, dan mag hij dat niet achterwege laten. Bevindt hij zich op een afstand van meer dan 25 meters van de doellijn, dan klemt dat nog niet zo erg, want de voorzet, die hij

dan geeft, is niet zozeer bestemd om ineens in een doelpunt te worden omgezet, doch dient slechts voor opbouw van de aanval. Komt hij echter verder, dan moet hij met de bal naar binnen komen. Wijlen Arsenal's beroemde manager Herbert Chapman, de man die de Londense club groot gemaakt heeft, had de gewoonte de hoeken van het veld tot verboden gebied te verklaren, waar de vleugelman slechts komen moest als bij toeval de bal daar terecht kwam, doch waarin hij zich niet opzettelijk mocht begeven. Kwam hij aan de grens van dat gebied - hetwelk op het oefenbord gearceerd stond aangegeven -, dan moest hij òf de bal voorzetten òf naar binnen komen teneinde de voorzet te geven van een punt af, dichter bij het doel gelegen. Bevindt de vleugelman zich nabij de middenlijn, dan mag er natuurlijk geen sprake zijn van een hoge voorzet ergens in de richting van de lengte-as van het veld. Geeft hij de bal af, dan moet het in deze positie zeker langs de grond gebeuren en wel zuiver geplaatst naar een ongedekt staande medespeler. Men moet overigens van de vleugelspeler nooit de indruk krijgen, dat hij blij is van de bal af te zijn.

De hoekschop

Het is de plicht van de vleugelspeler om de hoekschoppen te nemen. En het is zijn recht. Maar dan moet hij ook zorgen ze goed te kunnen nemen.

Er is een behoorlijke traptechniek voor nodig, want men moet een afstand van plm. 35 meter kunnen overbruggen, d.w.z. men moet de bal zo kunnen trappen, dat hij na een boog te hebben afgelegd, plm. 35 meter verder neer komt. Een geweldige trap is dat wel is waar niet, maar men moet behoorlijk ontwikkelde voetspieren en in elk geval een zekere ‘slag’ hebben.

Men kan menen, dat een voetbalspeler alles kan leren, maar de practijk heeft wel bewezen, dat dit maar tot op zekere hoogte het geval is. De bijzonder goede voetballer Adam had geen hard schot en hij was tevens geen uitblinker in het nemen van hoekschoppen. Adam trainde toch vaak en goed genoeg, maar dit ging blijkbaar boven zijn vermogen, dat meer gespecialiseerd was op handigheid en snelheid.

Adam beschouwend als de uitzondering die de regel bevestigt - onze uitblinkende vleugelspelers konden allen overigens goed hoekschoppen nemen -, blijven wij dus het standpunt innemen, dat dit tot hun taak behoort.

Wat nu is de voornaamste eis, die aan een goede hoekschop moet worden gesteld?

Natuurlijk deze, dat de bal niet achter het doel terecht komt. Een

dergelijke fout is onvergeeflijk en zal nimmer verontschuldigd kunnen worden, zelfs niet als een harde wind van doel tot doel staat, want men kan volkomen met de wind rekening houden, daar het immers een vrije, stil liggende bal betreft, die ongehinderd kan worden getrapt.

En toch.... wordt die fout maar al te dikwijls gemaakt, door de beste spelers, zelfs in internationale wedstrijden. Zelfs Engelse beroepsspelers plaatsen somtijds een hoekschop achter het doel. Het verhaal gaat hoe zulk een speler deze bij hem bijzonder vaak voorkomende fout werd afgeleerd. De trainer liet hem bij de oefeningen steeds maar hoekschoppen nemen. Zelf ging hij op de strafschopstip staan met de opdracht dat de bal hem tegen het hoofd geschoten zou worden. De geschiedenis vertelt niet of het hoofd wel eens geraakt werd; het is overigens nagenoeg een onmogelijkheid zo iets op deze afstand te verwezenlijken. Maar toch was de trainer streng in zijn eis en als de bal maar een meter van hem vandaan kwam, liet hij de schop overnemen. Zo kreeg de speler eindelijk het gevoel en de techniek niet alleen om op een bepaald doel te mikken, maar ook, en dat was het voornaamste, om elke bal vóór het doel te krijgen in plaats van er achter.

Want nogmaals: achter het doel mag de bal nooit terecht komen; het is het verknoeien van een kans, die toch altijd in een hoekschop schuilt. Het gezegde, dat een hoekschop een half doelpunt is (men zegt dan liever: een corner is een halve goal!), is wel is waar met de practijk in strijd, maar toegegeven moet worden, dat méér hoekschoppen succes zouden kunnen opleveren en dat het niet gebeurt, is ten dele de schuld van de nemers der hoekschoppen, die steevast een zeker percentage achter het doel doen verdwijnen.

De speler moet dus leren op een bepaald punt te mikken en hij mag tevreden zijn als de bal niet meer dan ca. vier meter van dat punt terecht komt. Dat punt dient dan te zijn een medespeler, liefst het hoofd van die medespeler en dus is stellig ook de opstelling van de partijgenoten van belang. Als die zich aanwennen enkele meters van het doel af te staan, zal de hoekschopnemer niet in de verleiding komen de bal al te scherp voor doel te plaatsen met dan inderdaad het risico dat hij, bv. bij sterke wind, er achter terecht komt. En het is vooral daarom van zoveel belang, dat de bal enkele meters van het doel terecht komt, omdat hij dan niet zo licht een prooi zal worden van de doelverdediger. De voorspelers moeten dus stellig niet te dicht bij de doelman gaan staan, want zij zijn dan te veel in het nadeel tegenover de tegenstander, die zijn handen mag gebruiken en die dus veel hoger kan reiken.

Waar de bal precies terecht moet komen, is moeilijk te zeggen, maar

een afstand van 6 tot 8 meter lijkt niet ongeschikt. Mikt men daarop, dan zal de bal toch niet achter het doel kùnnen komen en bovendien zal de kans voor de doelverdediger om tussen beide te komen, niet groot zijn, want deze mag niet het risico lopen ontijdig ver uit zijn doel te komen zonder de zekerheid te bezitten dat hij de bal zal kunnen grijpen of wegslaan.

Voorts geldt ook weer voor de hoekschop, dat de bal liefst bij de verste paal moet terecht komen. De uitzondering daarop kan worden gevormd door de omstandigheid, dat de wind dwars over het veld staat in de richting van de hoekschopnemer. In dat geval is het haast onmogelijk met een hoge bal de afstand te overbruggen en zelfs verdient het dan ernstig aanbeveling de bal langs de grond te trappen, al dient dat laatste tot de hoge uitzonderingen beperkt te blijven.

Houden wij ons echter eerst aan normale omstandigheden. De bal wordt dan, op dezelfde wijze als bij de hoge voorzet, met de wreef getrapt en van onderen geraakt. Een aanloop is vrijwel altijd noodzakelijk en liefst een flinke aanloop, voor zover de omstandigheden van het terrein dat toelaten, want dat laat helaas nog wel eens te wensen over. Slechts een speler met bijzondere kracht zou zich wellicht kunnen veroorloven geen aanloop te nemen. Men ziet trouwens nog wel eens spelers, nagenoeg zonder aanloop, de bal met de punt van de schoen trappen, hetgeen op een droog veld wel mogelijk, doch nimmer aanbevelenswaardig is. Naar onze mening dient men het trappen met de punt altijd achterwege te laten.

Bij de aanloop nadert de speler de bal onder een hoek van ongeveer 45 graden. Door veel oefenen kan de vleugelspeler hierin een grote ervaring krijgen, in welk geval hij zich het recht om hoekschoppen te nemen niet zal laten ontgaan.

Na het nemen van de hoekschop moet de speler niet blijven staan, doch onmiddellijk in de richting van het doel lopen, teneinde eventueel de bal weer in ontvangst te kunnen nemen.

Ter afwisseling kan de bal inderdaad wel eens langs de grond worden getrapt, in welk geval een medespeler niet te ver uit de buurt moet staan. Dit zal b.v. vaak de middenspeler kunnen zijn en als de vleugel bij hevige tegenwind geen gewone hoekschop wil nemen, kan hij wellicht de middenspeler de bal toespelen, die er dan allicht wel wat goeds mee kan doen, bij voorkeur een boogbal naar de verste paal, zoals wij reeds eerder hebben verteld.

Met welke voet moet de bal worden getrapt?

Deze vraag is al vaak het punt van levendige discussies geweest. De een zegt: de bal moet met het ‘verkeerde’ been worden genomen, omdat de bal dan naar het doel toe draait, de ander is van mening, dat het met het ‘goede’ been moet geschieden, omdat de bal dan

draait naar de medespeler die hem kan opvangen om te proberen hem in het doel te werken.

Het aantal partijgangers van het ‘verkeerde’ been is verreweg het grootst en in de Engelse voetballiteratuur bv. komt men in het algemeen tot deze conclusie. Neemt de linksbuiten een hoekschop, dan zal hij dat dus bij voorkeur met de rechtervoet moeten doen, er daarbij echter meer dan ooit voor zorgend, dat de bal niet te dicht bij het doel komt, want als hij dan nog naar doel toe draait, heeft de doelverdediger hem zeker.

Om dit te kunnen verwezenlijken, moet de vleugelspeler dus zijn andere been kunnen gebruiken, hetgeen lang niet altijd voorkomt. Men bedenke, dat men dat been goed moet kunnen gebruiken, omdat het toch altijd een flinke trap is, die vereist wordt. Linksbuitens die goed rechts kunnen trappen komen veel voor, omdat er nu eenmaal meer rechtse dan linkse spelers zijn. Rechtsbuitens, die goed links kunnen trappen, zijn vrij schaars en men ziet ze dan ook maar zelden een hoekschop links nemen. Van Gelder van V.U.C. was er toe in staat en hij nam dan ook dikwijls de hoekschoppen zowel aan de linker als aan de rechter kant. Ook Dräger kan het heel goed met beide voeten, maar een voortreffelijk, snel, handig en goed schietend linksbuiten als Bertus de Harder kon maar heel moeilijk de bal met zijn rechtervoet voor doel krijgen. In zo'n geval is natuurlijk het gebruik van het goede been geboden, omdat ook daarmee uitstekende hoekschoppen kunnen worden genomen. Het middel om de vleugel van de andere kant de hoekschop te laten nemen, kan men ook wel toepassen, al zijn er aan een dergelijke plaatsverandering wel bezwaren verbonden ook, want in de overigens betrekkelijk korte tijd, dat een bepaalde plaats onbezet is, kan juist de bal in die richting komen. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, dat het gewenst is, de bal - en dan met het verkeerde been - wel zo scherp mogelijk te nemen, nl. als de wind van doel tot doel staat. Als men er dan goed voor oppast, dat de bal niet te hoog getrapt wordt, is er een redelijke kans, dat hij ineens in het doel belandt, nl. door de samenwerking van wind en draaieffect. Menig doelpunt is aldus gemaakt en nu geven wij wel toe, dat daarbij wat geluk moet komen, een feit is, dat sommige spelers zich daarop gespecialiseerd hebben. Van Gelder heeft eens in een wedstrijd van V.U.C. tot driemaal toe aldus een doelpunt gemaakt door uit een hoekschop ineens in te schieten, tweemaal van de ene vleugel en eenmaal van de andere, daarmee een mooi staaltje van ‘tweebenigheid’ leverend.

Het is ook mogelijk de bal met het goede been zó te trappen, dat hij naar het doel toe draait, hetgeen echter een bijzondere traptechniek eist. Men moet dan nl. de bal met de buitenkant van de voet trappen en hem, als linksbuiten bv., aan de rechterkant raken. Men neemt

de aanloop dan voorts niet met een hoek van 45 graden, maar recht in de richting van de doellijn. Wij zagen die trap voor het eerst toepassen door een Hongaars international, wiens naam ons ontschoten is, en in ons land hebben wij de Ajax-speler Mulders aldus hoekschoppen zien nemen. Ook zij waren dus overtuigd van de wenselijkheid, dat de bal naar doel toe draaide, welke mening wij onderschrijven.

De vleugelspeler is dus de man die de hoekschoppen neemt. Nu kan het echter voorkomen, dat hij 'zijn dag' niet heeft. Zijn voetbalschoenen zitten hem, bij wijze van spreken, niet goed aan zijn voeten, hij heeft 'een rare trap' over zich. Iedere voetballer kent dat.

Nu is het erg onprettig als hij dat, bij het nemen van een hoekschop, pas tijdens de wedstrijd merkt, want die hoekschop zal dan worden verknoeid en wellicht enkele daarna ook nog, want hij zal het met alle geweld willen proberen. Dat proberen moet echter voor de wedstrijd gebeuren en iedere vleugelspeler zal goed doen dat in zijn oren te knopen. Inplaats van het zinleidge op doel schieten (goaltjekicken!) kan hij beter eens een paar hoekschoppen proberen, mede om te zien hoe de toestand van het terrein is, of hij bv. wel een goede aanloop kan nemen en welk been hij het beste kan gebruiken, gezien zijn eigen conditie en ook weer de omstandigheden van het veld. Want het gebeurt bv. wel, dat de linksbuiten geen aanloop kan nemen om de bal rechts te trappen.

De vleugelspeler kan dan gewaar worden of hij die dag in staat is tot het nemen van goede hoekschoppen. Is hij dat niet, dan late hij het onverwijld een ander doen, hetzij de andere vleugelman, hetzij zijn binnenspeler en het is alsdan nuttig zulks die andere spelers ook even te laten proberen.

Een vleugelspeler behoeft er zich heus niet voor te generen, de hoekschoppen eens door een ander te laten nemen, indien deze dat beter kan. Wij hebben dat in een wedstrijd Nederland-België meegemaakt, toen aanvankelijk Adam's hoekschoppen onvoldoende waren en later rechtsbinnen Wim Tap ze ging nemen. Ook in clubwedstrijden mag dat gerust voorkomen, - het gaat er immers slechts om de beste resultaten voor zijn elftal te bereiken en daarom moet de kans, die toch altijd in een hoekschop schuilt, zo groot mogelijk worden gemaakt.

Samenwerking met de andere spelers

In het combinatiewerk, het opbouwen van aanvallen, kan de vleugelspeler een groot aandeel nemen. Het samenspel met binnenspeler en middenspeler, het meerbesproken driehoekspel, mag tot op zekere hoogte verouderd zijn, het kan toch altijd nog voorkomen en de vleu-

gelspeler moet het dus mede kunnen beheersen. Het vereist goed positiespel, het innemen telkens weer van een vrije positie nadat de bal is afgegeven. Dit geldt trouwens voor alle handelingen van de vleugelman. Hij mag, na het geven van de pas of de voorzet of wat dan ook, nimmer gelijk een zoutpilaar blijven staan, doch hij moet er altijd op uit zijn, het volgend moment weer een nuttige positie te bezetten. Hij mag dus, als hij de bal gespeeld heeft, niet denken dat zijn werk beëindigd is; in de meeste gevallen is het dan pas begonnen! De samenwerking met de andere voorspelers door middel van voorzetten is reeds uitvoerig behandeld. De vleugelspelers kunnen echter ook met elkaar samenwerken. Een trap van bv. de rechtsbuiten naar de linksbuiten kan heel nuttig zijn, omdat het spel dan verplaatst wordt en de tegenpartij daarop doorgaans niet ingesteld is. Men krijgt daarmee de verdediging vaak 'uit positie', hetgeen speciaal van belang is, als die een sterk verdedigingssysteem speelt, waarin moeilijk 'een gat' te krijgen is. Door het spel zo open te houden als met bedoelde trap bereikt wordt, kan dat inderdaad gelukken.

Misschien is dit een beetje toevalsvoetbal, want zo'n trap kan nooit welgeplaatst zijn, maar er kunnen zoveel voordelen in schuilen, dat de vleugelspelers de mogelijkheden niet mogen verwaarlozen.

Een voortreffelijke wijze van samenwerking is het plaats-verwisselen, de 'switch', zoals reeds beschreven in het hoofdstuk 'Tactiek'. De vleugelspeler moet deze manoeuvre volledig onder de knie hebben en dat kan alleen het geval zijn als hij er volkomen van doordrongen is, dat het gebied nabij de zijlijn zijn uitsluitende domein niet is.

De vleugelspeler kan de 'switch' op verschillende manieren inleiden, zoals in het hoofdstuk 'Tactiek' is beschreven. Er zijn tal van variaties mogelijk, ook met de middenvoor er bij. Zulke bewegingen slagen uiteraard slechts als de betrokken spelers elkaars bedoelingen volkomen begrijpen. Het is b.v. een pijnlijk, nogal eens voorkomend misverstand, als de binnenspeler de bal naar de zijlijn trapt en de buitenspeler juist naar binnen gelopen is. Doordat deze wendingen uiteraard altijd onverwacht, immers verrassend moeten gebeuren, zijn zulke misverstanden niet altijd te vermijden, maar men dient ze toch zoveel mogelijk te voorkomen en goed op elkaar ingestelde spelers kunnen ze voorkomen.

Plaats verwisselen kan ook bewust geschieden als om een of andere reden de binnenspeler naar de vleugel verhuist. Dit kan inderdaad het geval zijn als diens zware taak hem te veel werk heeft laten doen, zodat hij op de stellig rustiger vleugelplaats even wil uitblazen. De vleugelspeler moet dan naar binnen en hij dient er op die plaats toch wel wat van terecht te brengen, wil de omzetting geen hopeloze verzwakking betekenen. De vleugelspeler moet dus vertrouwd zijn met hetgeen op die andere plaats verlangd wordt.

Enkele verdere nuttige aanwijzingen mogen niet achterwege blijven. Daar is bv. deze, dat een vleugelspeler een hem toegespeelde bal tegemoet moet komen. Hoe vaak gebeurt het niet, dat een in zijn richting gespeelde bal onderschept wordt, doordat een tegenstander op het laatste ogenblik tussen beide komt. Is de pas te kort geweest, dan kan hij er weinig aan doen, want dan is het de schuld van de speler, die de pas gaf, maar bij een lange trap mag het toch eigenlijk niet gebeuren, dat men zich de bal voor de neus laat wegkapen. Zo goed als de tegenstander naar de bal toe snelt, moet hij het ook doen en hij moet zorgen eerder dan die tegenstander bij de bal te zijn. Vooral dient dat te gebeuren als de bal enigszins achter hem geplaatst werd, - in principe fout, dat weten wij ook wel, maar het kan nu eenmaal gebeuren, door de schuld van de medespeler, maar ook doordat deze niet anders kon.

Dat een vleugelspeler snel met een bal 'weg' moet kunnen, spreekt vanzelf. Hij moet dus weinig of geen tijd verliezen met het 'dood' maken van de bal en na hem, hoe dan ook, gestopt te hebben - althans indien dat nodig was -, moet hij meteen in actie zijn om een ren te ondernemen. De kunst is dan om ondanks de grote snelheid de bal niet te ver vooruit te spelen, - een kwestie van gevoel in de voeten en natuurlijke aanleg, maar door een ijverige speler stellig tot op zekere hoogte te leren. De geboren vleugelspeler doet dat soepel en vloeiend. Wie ooit spelers als De Natris en Adam in actie heeft gezien, zal begrijpen wat wij daarmee bedoelen en ook de andere, reeds eerder genoemde vleugels van het Nederlands elftal verstonden die kunst voldoende.

Dan mag de aanwijzing niet achterwege blijven, dat ook de vleugelspeler tot op zekere, zij het vrij geringe hoogte, een verdedigende taak heeft te vervullen, in zoverre dat hij zijn tegenstanders zoveel mogelijk kan hinderen. Als hij een achterspeler belet vrij en hard weg te trappen, heeft hij in verdedigend opzicht nuttig werk voor zijn elftal gedaan. Desnoods mag hij dan gerust tot op eigen helft terug komen. Er is geen enkele wet die hem voorschrijft niet verder terug te gaan dan de middenlijn en dan maar te wachten op de dingen die komen zullen. Ook de vleugelman mag terug komen om de bal op te halen, zoals bv. de spelers van de sterke ploegen van Uruguay en Argentinië op de Olympische Spelen van 1928 te Amsterdam demonstreerden. Een speler als de linksbuiten Orsi, de Argentijn die later Italiaan werd, zag er niet tegenop ver terug te trekken en vandaar zijn snelle en gevaarlijke rennen te ondernemen. In het moderne voetbal wordt dit tijdelijk terugtrekken van de vleugelspelers beschouwd als een tegenzet tegen het stopperspilsysteem, omdat zij zich dan aan de dekking van de achterspelers kunnen onttrekken.

De vleugelspeler moet dat natuurlijk niet overdrijven, zelfs niet als het er om gaat in de laatste minuten een voorsprong met man en macht te verdedigen. De kans dat de spelers elkaar dan in de weg lopen en elkaar het wegwerken aldus belemmeren, is dan te groot en bovendien moeten er toch altijd enkele spelers zijn die gereed staan om een tegenaanval te ondernemen en bij die spelers behoren in de regel de vleugels.

Het hinderen van een tegenstander moet hij net zo lang voortzetten tot een medespeler nabij is om die taak over te nemen. Dan moet de vleugelspeler zijn oude positie zo snel mogelijk weer zien in te nemen, want dan moet weer gedacht worden om de spelopbouw.

Is een aanval van een vleugelspeler nabij het doel van de tegenpartij afgeslagen, dan komt het er eerst recht op aan zich zo snel mogelijk te herstellen, zelfs al is men ten val gebracht. Vlug opstaan en de verdediger achterna rennen is dan geboden, niet alleen om die verdediger het wegtrappen te bemoeilijken, maar bovendien om een poging te wagen de bal te heroveren.

Oefening

Dat de oefening van de vleugelspeler gericht moet zijn op het aanleren, resp. opvoeren van snelheid, balcontrôle, positie-kiezen en de bekwaamheid om voor te zetten, te schieten en een tegenstander te passeren, volgt uit het voorgaande. Tot zelfs de begaafdste spelers zullen geregeld aan al die oefeningen moeten deelnemen.

Wel is waar zal zelfs de hoog opgevoerde training niet in staat zijn een langzame speler snel te maken, maar door goede oefeningen zullen zijn bewegingen sneller gemaakt kunnen worden. Bovendien zal een speler, die niet traint, onherroepelijk langzamer worden.

Vleugelspelers zullen over een behoorlijke afstand hard moeten kunnen lopen, dus bv. een 60 meter. Zij moeten natuurlijk snel kunnen starten en snel in een andere richting moeten kunnen lopen.

Rondjes-lopen moet de vleugelspeler net zo goed doen als de anderen, doch hij behoeft dat zeker niet te overdrijven, want aan zijn uithoudingsvermogen worden niet zo bijzonder hoge eisen gesteld.

Snel lopen met de bal voor de voet en daarbij zorgen dat de bal niet te ver van hem vandaan komt, is voor hem wel de belangrijkste baloefening en die zal soepel moeten worden uitgevoerd met lichaamswendingen, die in schijnbewegingen kunnen worden omgezet. Voorts moet het voorzetten in volle ren worden aangeleerd, waarbij er vooral aandacht aan moet worden besteed, dat de bal van de grond af komt. Daarbij moet tevens worden geleerd aldus een zeker punt te bereiken, gelegen op verschillende afstanden, zodat de vleugelspeler het gevoel krijgt een gewenste afstand met een boogbal te overbruggen.

De middenvoor

Als de vraag gesteld wordt, wie de populairste speler van het elftal is, zullen sommigen misschien de doelverdediger, anderen wellicht de spil (aangenomen dat hij geen stopper is!) noemen, doch de meeste stemmen zullen naar alle waarschijnlijkheid ten deel vallen aan de man, die een moeilijke en verantwoordelijke positie inneemt: de middenvoor. Deze toch is vaak, om niet te zeggen gewoonlijk, de man die de aanvallen moet afwerken, de man dus die de doelpunten maakt. En nu kan men zich wel op het standpunt stellen, dat de doelpunten voor de club gemaakt worden en dat het er dus niet op aan komt wie ze maakt; men kan bovendien en zeker terecht van mening zijn dat het verkeerd is als een bepaalde speler er op uit is de doelpunten te scoren, een feit is, dat de gelukkige, die de kansen gebruikt en.... die in staat is dat te doen, in alle toonaarden bejubeld wordt.

En hoe men het ook bekijkt: de middenvoor staat nu eenmaal in de gunstigste positie om doelpunten voor zijn rekening te nemen, hij staat dichter dan welke medespeler ook bij het doel van de tegenpartij. Het zal wel daaraan toe te schrijven zijn, dat zo vele spelers zich tot deze plaats aangetrokken voelen, want overigens is het bezetten daarvan niet alleen een lastige, maar ook dikwijls een verre van plezierige taak. Nu praten we nog niet eens van de mogelijkheid, dat de spil van de tegenpartij een hardnekkig stopper is, want ook al is dat niet het geval, dan staat de middenvoor steeds midden in de branding, vooral naarmate hij het doel nadert en het is dan schering en inslag dat hij aan allerlei botsingen en duwen bloot staat, om van trappen en stoten naar niet eens te spreken. Het gebeurt al te vaak dat de middenvoor geen ogenblik gelegenheid krijgt werkelijk voetbal te spelen, want gewoonlijk heeft hij een goede bewaker bij zich en zo zal hij gedurende min of meer lange perioden van het spel genoodzaakt zijn als toeschouwer te fungeren. Hij moet vaak afwachten wat zijn medespelers doen en zijn activiteit bestaat soms in hoofdzaak in het zoeken van een goede positie, een positie die bij alle mogelijke bewegelijkheid toch aan een betrekkelijk klein deel van het veld gebonden is. In het algemeen toch is zijn activiteit al zo beperkt tot de momenten waarop zijn eigen elftal in de aanval is, want van hem wordt niet verwacht dat hij de verdediging een handje komt helpen. Het min of meer afhankelijke van zijn medespelers maakt, dat zijn capaciteiten lang niet altijd tot hun recht komen, wat vooral het geval is als zijn binnenspelers falen in het zuiver plaatsen van de bal of het vrijspelen van de middenvoor.

Ook in andere opzichten is het bezetten van deze plaats een ondankbaar baantje, nog afgezien van de trappen tegen de schenen, die men in maar al te groten getale kan oplopen zonder dat men de kans krijgt

zelf een bal aan te raken. Het kan echter zijn, dat hij een beste wedstrijd speelt en toch ongunstig beoordeeld wordt omdat hij.... geen doelpunten heeft gemaakt. En het kan ook zijn dat hij na een zijnerzijds slecht gespeelde wedstrijd als de held van de dag bewierookt wordt omdat hij, min of meer bij toeval soms, een paar doelpunten heeft gemaakt.

Uit dat laatste volgt eigenlijk al, dat de middenvoor niet zozeer een voetbalartist behoeft te zijn, als hij maar in staat is de aanvallen af te werken door het maken van de in elk geval nodige doelpunten. En het is dan ook inderdaad zo, dat speciaal in het moderne voetbal met de veelvuldig achter blijvende binnenspelers de middenvoor, die doelpunten kan maken, van onschatbare waarde is.

Toch is dat, gelukkig, niet het enige wat van hem verlangd wordt en het is nuttig, dat de spelers goed daarvan worden doordrongen, want de neiging om in een vooruitgeschoven positie op de kansen te wachten, is vooral in de loop der tijden te groot geworden.

De middenvoor heeft immers drie belangrijke taken te vervullen: goed positie-kiezen, de aanvallen leiden en doelpunten maken.

Afwerken van de aanvallen

Is er eigenlijk wel iets belangrijker in het voetbalspel dan het afwerken van de aanvallen?

De ‘finishing touch’, zeggen de Engelsen.

‘Het elftal speelde uitstekend, maar de finishing touch ontbrak’, aldus heeft men in menig verslag kunnen lezen en.... zal men nog menigmaal moeten lezen. Krantenverslagen bezigen vaak versleten cliché-uitdrukkingen, maar in de grond van de zaak zit er in die uitdrukkingen veel waars.

De aanvallen moeten niet alleen goed worden opgebouwd, ze moeten ook goed worden afgewerkt en feitelijk is dat afwerken voornamer dan het hele opbouwen, al kan dat uiteraard de grondslag leggen voor de goede afwerking.

De vleugelspelers kunnen de aanvallen besluiten met onhoudbare schoten, de binnenspelers desnoods ook. Maar de man, die daarvoor zeer zeker in aanmerking komt, is de middenvoor en het is dan ook geen toeval, dat feitelijk alle systemen die zich in de loop der jaren hebben ontwikkeld, tot ontstaan is wat wij thans het moderne voetbal noemen, als kernpunt hebben de uitschakeling van de middenvoor. Vandaar dat wij dit onderdeel van zijn taak het eerst onder handen nemen. Als wij het in een getal mogen uitdrukken zouden wij zeggen, dat afwerken van de aanvallen ten minste 75% uitmaakt van de taak van de middenvoor.

Waarom juist hij de speler is die er het meest voor in aanmerking komt? Omdat hij, zoals reeds eerder gezegd, in het algemeen het

De rechtsmidden (nummer 6) ontfutselt in de wedstrijd van Arsenal tegen Manchester United een tegenstander de bal vlak voor doel.

De Russen verstaan de ‘switch’. De rechtsbuiten van de Dynamo's (donker costuum) scoort, ver naar links gelopen, voor zijn club tegen het Zweedse Norrköping.

t.o. 225

Hoe de fameuze Russische doelverdediger Khomich met een tijgersprong de bal uit doel houdt.

dichtst bij het doel staat. En omdat het doel voor hem als het ware het grootst is. Doch om tot dat doel door te dringen, moet hij niet alleen een goed schutter zijn, maar ook, en vaak meer nog, een goed doorzetter.

Doorzettingsvermogen is dus wel een zeer belangrijke eigenschap voor de moderne middenvoor. Men heeft er in de loop der tijden verschillende kenmerkende benamingen voor uitgevonden, zoals de stormram, de tank en de stier. Op een speler als Drake van Arsenal pasten deze benamingen uitstekend, al was hij bovendien óók schutter, óók tactisch in zijn opstellen en evenmin gespeend van technische kwaliteiten. Dat zulk een type middenvoor stevig gebouwd moet zijn, ligt voor de hand. Liefst ook vrij groot van stuk, maar vooral sterk en zeker niet te licht gebouwd. Een speler, die een behoorlijke stoot moet kunnen verdragen en die ook in staat moet zijn zich door een stevige verdediging heen te werken: de tank.

Wie een dergelijke lichaamsbouw niet bezit, kan desondanks als middenvoor nog wel slagen - zoals bv. de Schot Gallacher, die wij in 1927 in ons land voor Newcastle United zagen spelen -, doch hij dient dan over bijzondere eigenschappen te beschikken, zoals snelheid en handigheid en vooral het vermogen om snel te handelen voor hij het slachtoffer kan worden van het grotere gewicht zijner tegenstanders. In het algemeen zal de speler, wiens gestalte onder de maat is, deze moeilijke plaats niet moeten bezetten; als de bal in de lucht is, is hij al zo in het nadeel en dat is voor de middenvoor een te grote handicap.

Nu moet men de ideale middenvoor vooral niet zien als de speler die maar ‘op alles’ moet doorlopen zonder de fijne puntjes van het spel in acht te nemen. Zijn spel moet dus zeker geen ‘armoedige’ indruk maken, ook al is het grotendeels gebaseerd op afwerken.

Veel doelpunten zal de goede middenvoor voor zijn rekening nemen door middel van zijn hoofd. Zo er van één voorspeler geldt, dat hij goed moeten kunnen koppen, dan is hij het. Bij hoge voorzetten en hoekschoppen zal slechts een kopbal succes kunnen hebben en dan is het niet alleen voldoende, dat de speler lang genoeg is om springende de bal te bereiken, maar vooral zal het nodig zijn, dat hij de kunst van koppen verstaat. Hij zal dan natuurlijk de bal naar beneden moeten koppen: boven de bal uitspringen en ‘ja knikken’.

De beste middenvoor, die ons land ooit gekend heeft, Bakhuys, was een meester in het inkoppen van ballen uit schijnbaar onmogelijke positie. Tegen België maakte hij eens een doelpunt door zich op een scherpe, harde - en wellicht te scherpe en te harde - voorzet met zijn gehele, lenige lichaam naar voren te gooien, waardoor hij met een kopstoot de bal met ontzaggelijke snelheid in het doel deed belanden. Een zeldzaam staaltje van lichaamsbeheersing, technisch vol-

maakt kopwerk en.... 'timen' van de bal. In het verre verleden heeft Jan Thomee ook menig doelpunt met zijn hoofd gemaakt en zelfs als hij op behoorlijke afstand van het doel stond, kreeg hij toch de bal er in doordat hij er door een flinke kopstoot een grote snelheid aan wist te geven.

Een van onze andere grote middenvoors, groot ook wat lichaamslengte betreft, nl. Lagendaal, was niet zulk een uitblinker op het gebied van de kopkunst, maar maakte toch bij tijd en wijle mooie en nuttige doelpunten met kopballen, waarbij zijn lengte hem uitstekend te pas kwam.

Dat het vooral voor de middenvoor een kwestie is van een heel klein onderdeel van een seconde, is duidelijk. Als de voorzet in aantocht is, moet zijn besluit al genomen zijn, zelfs de kleinste aarzeling is noodlottig. Hij zal ook moeten bedenken, dat hij de mooie kans niet teloor mag laten gaan. Helaas gebeurt het maar al te dikwijls. Men kent de situatie: een boogbal voor het doel, boven allen uit springt de middenvoor en.... de bal gaat over de lat, misschien maar een paar centimeters, maar in elk geval te hoog, want de bal moet nu eenmaal onder de lat, dus niet eens er tegen aan, al krijgt men dan dikwijls nog de kans voor een tweede kopbal, zoals Bakhuys in een wedstrijd tegen Ierland - waarin de eerste kopbal overigens niet tegen de lat, maar tegen de paal ging - demonstreerde. Zulk een kopbal 'net over de lat' wordt in de regel nog bejubeld door de toeschouwers, die het een prachtig staaltje voetbal vinden en over pech van hun club jammeren. De kopbal, die te hoog is, is echter geen pech, maar een fout, een technische fout, die moet worden afgeleerd. Koppen op doel moet ook niet domweg gebeuren met elke hoge bal, die door de middenvoor kan worden gespeeld. Hij moet beseffen, dat het alleen mag geschieden als hij een zekere, althans een redelijke kans heeft om van zijn plaats af een doelpunt te maken. Hij schiet er niets mee op zijn kopbal een gemakkelijke prooi van de doelverdediger te zien worden en het zou beter zijn in zulk een situatie de bal naar een medespeler te koppen, als hij tenminste met alle geweld koppen moet! Een kopbal van de rand van het strafschopgebied zal zelden of nooit resultaat opleveren.

In het hoofdstuk 'Techniek' zijn over het koppen enige technische aanwijzingen gegeven en daar moge naar verwezen worden. Slechts hier ter plaatse de herhaling, dat men naar de bal moet kijken als men kopt. Dit geldt voor elke speler, maar vooral voor de voorspeler, die tot taak heeft de bal in het doel te koppen en die dat - ongerekend de kans op een toevalsdoelpunt - niet zal kunnen presteren als hij zijn ogen dicht doet. Dit verschijnsel komt heel veel voor en de jonge speler zal goed doen zich aan te wennen bij de wedstrijden en de oefeningen steeds met open ogen te koppen.

De middenvoor, die de aanvallen wil afwerken, moet kunnen drijven. Historische figuren, die op deze plaats stonden opgesteld, konden dat. De onvergetelijke Engelsman Vivian Woodward, amateur al speelde hij in de prof-club Chelsea, verstond de kunst een reeks tegenstanders voorbij te drijven alvorens het beslissende schot te lossen. In ons land onderscheidde Mannus Francken zich op dit gebied. In later jaren, toen het drijven al wat in onbruik ging raken, toonde Wim Tap zijn capaciteiten in dit onderdeel van het spel.

Het stopperspilsysteem heeft deze kunst wel wat op de achtergrond gedrongen. Men kan over dit systeem denken hoe men wil, maar een vaststaand feit is, dat het voor een middenvoor allerminst prettig spelen is tegen een goede stopper. Hetgeen men overigens als een nadeel van het systeem, maar tevens als een verdienste er van kan beschouwen, - elke medaille heeft nu eenmaal haar keerzijde.

Het noemen van de stopperspil leidt echter direct al tot de overweging, dat het een bijzonder groot voordeel kan betekenen indien men als middenvoor een tegenstander, in dit geval de stopper, kan passeren. In een wedstrijd Frankrijk-Nederland speelde Frankrijk met een stopperspil, die echter niet in staat was Bakhuys te houden. Gevolg een 6-1 overwinning van Nederland, waarbij Bakhuys vier doelpunten scoorde. Dezelfde speler heeft ook wel stoppers op zijn weg ontmoet, die hem de baas waren - bv. de Engelsman Barker en de Duitser Goldbrunner - en dan was het dus zaak naar andere wegen te zoeken dan naar die van het drijven, maar als de omstandigheden er toe leiden dat het wel mogelijk is, zal de middenvoor er veel gemak van hebben als hij de kunst van drijven verstaat. Hij moet bovendien de bal in een vrij veld kunnen opbrengen, ingeval bv. een through pass hem plotseling achter de verdedigers van de tegenpartij brengt en dan is een goede balbehandeling vereist om in de dan volgende snelle ren de bal niet kwijt te raken, althans niet te ver voor zich uit te spelen.

De hulpmiddelen, die nodig zijn om goed te kunnen drijven, met name vooral ook de schijnbewegingen, gelden voor de middenvoor even goed als voor de andere spelers. In zeker opzicht feitelijk nog meer, omdat hij midden in het gedrang staat en door middel van een schijnbeweging daaraan kan ontkomen. De stevige doorzetter heeft dat misschien niet zo nodig. Drake zal stellig wel schijnbewegingen meester geweest zijn, maar over het algemeen zag men ze hem toch niet toepassen, daar hij tot de categorie spelers behoorde die zich op het standpunt stellen, dat de kortste weg naar het doel de beste is, hetgeen uiteraard slechts mogelijk is als men het lichaam heeft om dat principe te verwezenlijken.

Denken wij aan een middenvoor, die schijnbewegingen toepaste, dan is dat in de eerste plaats de Oostenrijker Sindelar, die een verre van

stevig gebouwde speler was en in feite zo slank was, dat hij in Wenen de bijnaam van ‘de Papierene’ droeg, waarmee men te kennen wilde geven dat hij zo dun als papier was. Die behoefde dus waarlijk zijn heil niet te zoeken in lichaamskracht en stevig doorzetten, maar hij moest het vooral hebben van zijn techniek. Over de schijnbeweging die hij in de wedstrijd Engeland- Oostenrijk toepaste, hebben wij het al gehad.

Een schijnbeweging is vooral ook van belang als men met zijn rug naar een tegenstander gekeerd is op het ogenblik dat de bal wordt toegespeeld. Wil hij de bal op normale wijze behandelen, dan is de kans voor de tegenstander groot om in te grijpen, vooral als dat een stopperspil is, die aan dergelijke karweitjes gewend is. De juiste manier is dan het lichaam naar de ene kant te bewegen en op het laatste ogenblik met de bal naar de andere kant te gaan. De kans om de bal alsdan onder contrôle te houden, is in de regel vrij groot.

De voornaamste taak van de op de afwerking van de aanval spelende middenvoor is zonder enige twijfel het schieten en ieder die middenvoor-aspiraties heeft, wordt dan ook aangeraden het hierover in het hoofdstuk ‘Techniek’ geschrevene terdege te bestuderen. Nuttig vooral zal daarbij zijn, aan te leren hoe een bal moet worden geschoten, die naar voren is gespeeld en waarachter de middenvoor aandraaft, zoals bij een through pass bv. kan geschieden.

De middenvoor moet kunnen schieten, - is dat niet het geval, dan is hij geen goed middenvoor, hoe voortreffelijk zijn andere qualiteiten ook zijn. Hij behoort dan op een andere plaats te worden opgesteld, waar het schieten niet zó belangrijk is.

Hij moet met twee benen kunnen schieten, hij zeker, meer dan welke andere speler ook. Het is ondenkbaar, dat men als middenvoor succes kan hebben als men telkens de tijd zou moeten nemen om de bal voor het goede been te brengen. Die tijd krijgt men in het moderne voetbal niet. Men moet uit alle posities ineens kunnen schieten, rechts en links. De grote middenvoors, die wij reeds in dit hoofdstuk hebben opgesomd, konden het en werden mede daardoor groot. Een speler als Bakhuys schoot letterlijk even gemakkelijk links als rechts. Het gebeurde wel, dat hij naar rechts uitweek en dan onverwacht met zijn linkerbeen een diagonaal schot loste, dat de doelman volkomen verraste. In de reeds gememoreerde wedstrijd tegen Frankrijk presteerde hij dat o.a.

Lagendaal, die van nature rechts was, kreeg in een wedstrijd tegen België tweemaal een bevlieging om van vrij grote afstand met zijn linkerbeen te schieten en beide malen vloog de bal hard en onhoudbaar in het doel.

De hoofdzaak hierbij schuilt voorzeker in het verrassende element:

de tegenstander weet niet wat men doen zal en hij weet dat wel als men met het ene been veel sterker is dan met het andere.

Schieten moet voorts onder allerlei omstandigheden kunnen geschieden, die elk voor zich speciale eisen stellen: van grote dan wel kleine afstand van het doel, uit een gewone pas of een doorpasseerbal, uit een voorzet of nadat de bal door de verdediging van de tegenpartij is weggewerkt.

Het voornaamste advies dat de middenvoor voor al deze gevallen gegeven kan worden is: veel schieten, doch.... dat niet overdrijven. Er is een tijd geweest, dat die toevoeging er niet bij nodig geacht werd. Als een middenvoor maar veel schoot, was het altijd goed. Men redeneerde dan aldus: tienmaal zal het mis zijn, maar de elfde maal is het wel raak.

In de grond van de zaak schuilt er waarheid in deze redenering. Een middenvoor moet schieten en hoe meer hij het doet, hoe zuiverder het wel zal geschieden. Daar staat echter tegenover - en dat is nu wel de algemene opvatting -, dat geen enkele speler zich de weelde mag veroorloven aanvallen te verknoeien door van alle mogelijke en onmogelijke plaatsen op doel te schieten, met de maar al te grote kans, dat de bal gehouden wordt of niet eens op doel terecht komt. Erkennend dat speciaal de middenvoor wel eens gebruik mag pogen te maken van de geluksfactor, zal men toch tevens moeten toegeven, dat men niet voortdurend op het geluk mag speculeren.

Wij bedoelen dit: heeft de middenvoor een kans om een schot te lossen dat een doelpunt kan opleveren, aangenomen dat het schot goed is en technisch op de juiste wijze gelost wordt, dan moet hij het doen, zelfs al zou er toevallig een speler in zijn buurt staan, die misschien een iets gunstiger positie inneemt.

Van te grote afstand moet men zeker niet schieten. Een schot van 30 meter afstand is een verknoeide bal, ondanks het feit, dat er van die afstand wel doelpunten gemaakt zijn. Het is enkel gerechtvaardigd bij krachtig windvoordeel. Over het algemeen is 20 à 25 meter van doel de grens vanwaar met succes geschoten kan worden. De afstand is overigens afhankelijk van de capaciteiten van de schutter, in het bijzonder van de hardheid van zijn schoten.

Is men op een redelijke afstand van het doel gekomen, dan is het lang niet altijd noodzakelijk om dan zo hard mogelijk te schieten. Het publiek is daar wèl dol op en allerlei uitdrukkingen zijn gangbaar geworden voor een hard schot, zoals: een kei, een lel, een kanjer, een poeier, een loei, een knoert enz. Men bedenke, dat het meestal veel beter is de bal zorgvuldig te plaatsen dan maar raak te schieten in de gedachte, dat het schot wel doel zal treffen als het maar hard genoeg is. Sommige spelers schieten nog hard, zelfs al staan ze een paar meter van doel af, zodat een eenvoudig trapje voldoende is en

men kan het zelfs zien gebeuren, dat de mooie kans juist teloor gaat doordat men te hard schiet, zodat de bal tegen een tegenstander op vliegt, soms zelfs door onjuiste traptechniek over de lat. Door een zacht trapje met de binnenkant van de voet te geven zal dat niet zo licht kunnen gebeuren. Het is helemaal de bedoeling niet om het net aan flarden te schieten of de kracht van lat of palen te proberen. Het enige doel is te zorgen, dat de bal geheel en al het doelvlak passeert. Natuurlijk moet men zorgen, dat men in overgrote bedachtzaamheid niet al te zacht schiet en men moet wel degelijk rekening houden met de mogelijkheid, dat een tegenstander dan wellicht de kans zou krijgen zich te herstellen. Het gaat om de juiste middenweg, ook in dit opzicht.

Met te hard schieten moet men vooral oppassen als de bal springerig is, op een hard veld bv., omdat hij dan juist gemakkelijk omhoog gaat en in elk geval moeilijk onder contrôle komt. Met een zacht geplaatste bal loopt men lang zoveel risico niet.

De vraag of laag dan wel hoog geschoten moet worden, is in haar algemeenheid moeilijk te beantwoorden, maar laag schieten verdient stellig de voorkeur, omdat de bal dan niet over de lat kan gaan èn omdat de meeste doelverdedigers veel meer moeite hebben met lage dan met hoge ballen. Er zijn echter omstandigheden genoeg dat een hoog schot geboden is en de kunst om dat te lossen moet de middenvoor dus ook verstaan.

Een moeilijke opgave is het, een voorzet ineens in te schieten, aangenomen dat de bal niet kan worden gekopt. Het eist een bijzondere mate van techniek om de bal alsdan zonder stoppen goed te raken. Is er tijd genoeg beschikbaar om de bal even dood te maken, dan mag men dat niet achterwege laten. Zo niet, dan moet direct worden geschoten en dat moet dan kunnen geschieden als de bal langs de grond komt, maar ook als hij iets of vrij hoog boven de grond is. Het nemen van een ‘volley’ is stellig buitengewoon moeilijk, maar de klassevoetballer verstaat de kunst en de minder begaafde kan het door naarstig oefenen een eind brengen.

De vraag kan hierbij worden opgeworpen met welke voet men moet schieten als de bal is voorgezet. Uit deze vraag blijkt al hoe wenselijk het is dat de middenvoor beide voeten kan gebruiken. In de regel nu zal het zo moeten zijn, dat de voorzet van links met de rechtervoet ingeschoten wordt, de voorzet van rechts met de linkervoet, daar men dan tegen de richting van de bal intrapt en er aldus een flinke snelheid aan geeft. Bovendien staat het lichaam dan gunstiger ten opzichte van de bal, want neemt men het andere been, dan zal men enigszins moeten draaien en daardoor zal men de juiste richting van het komende schot wellicht kunnen kwijt raken. Komt de bal uit de voorzet echter iets achter de midvoor, dan is het beter het andere

been te gebruiken als men tenminste ineens wil schieten, wat in dit geval wel heel moeilijk is.

De middenvoor moet tenslotte ook in volle ren kunnen schieten. Hij brengt de bal snel op, met zijn tegenstanders op zijn hielen, heeft daardoor geen tijd om de bal stil te leggen teneinde rustig te schieten. Slechts een goede techniek zal de speler in staat stellen in deze omstandigheden een hard en zuiver schot te lossen en die techniek zal men zich slechts eigen kunnen maken door veel te oefenen.

Nu kan men zich het geval indenken, dat bij zulk een ren de doelman zó snel en tactisch uitloopt, dat het schot een kwade kans maakt tegen deze tegenstander te worden opgeschoten. Dat moet natuurlijk worden vermeden en in hun ijver om dat te doen ziet men dan vaak gebeuren, dat de bal.... naast het doel gaat. De middenvoor zal moeten overwegen - en dat alles in de uiterst korte tijd die hij daarvoor beschikbaar heeft - om de bal over de doelman heen te schoppen (wat heel lastig is, vooral als men juist een snelle ren ondernomen heeft), of hij zal de doelman moeten omspelen. Het laatste is naar onze mening de aangewezen methode. De middenvoor moet kunnen drijven en hij moet dus zeker een doelverdediger voorbij kunnen komen. Hij krijgt dan een leeg doel voor zich en als hij zijn taak dan niet te licht opvat, wordt het doelpunt zonder mankeren gemaakt, hetzij met een zacht schot hetzij door de bal in het doel te lopen. Men denke er vooral om, dat het schot niet al te zacht mag zijn, want er kan een achterspeler ter plaatse zijn, die te elfder ure kan redden.

Tot de taak van de middenvoor behoort ook het volgen van de bal, als een tegenstander, bv. de doelverdediger, in het bezit er van is. Het minste dat hij dan doen kan, is deze te hinderen bij het wegwerken van de bal en slaagt hij er in hem het leder te ontfutselen, dan kan daarvan direct een doelpunt het gevolg zijn. Hij moet echter de spelregels in acht nemen en niet naar de bal trappen, indien de doelverdediger die in handen heeft.

Voor dat inlopen is wel enige moed vereist. Veronderstel, dat de achterspeler op het punt staat de bal weg te trappen en de voorspeler komt op hem toelopen. De kans is dan zeker niet gering, dat men de bal tegen het lichaam aangeschoten krijgt, doch dat risico moet men lopen en men moet daarbij de moed hebben naar de bal te blijven kijken en dus niet de achterspeler de rug toe te keren, wat menigeen, zij het misschien onbewust, geneigd is te doen. Blijft men toelopen en komt men vlak bij de achterspeler voor deze de bal getrapt heeft, dan is er alle kans, dat men het leder met de zool van de schoen kan keren. Doet men zijn ogen dicht of draait men zich om, dan krijgt de verdediger de kans de aanvaller voorbij te drijven.

Lost de middenvoor een schot en wordt het gehouden, dan moet hij niet blijven staan, maar onmiddellijk snel toelopen. Dit moet feitelijk al geschieden voor de bal gestopt is in afwachting dat het eventueel geschieden zal. De inloper heeft alsdan een goede kans de bal terug te krijgen en een tweede schot te lossen. Hetzelfde moet overigens geschieden als een andere voorspeler schiet. Altijd opletten of er niet een mogelijkheid is de bal te bemachtigen, altijd doorlopen als er de kans voor is, - dàt moet het parool zijn voor de actieve middenvoor, die er op uit is de aanvallen goed af te werken.

Ook als hem de bal ontnomen is, moet hij actief blijven en pogen de bal te heroveren, wat dus als een verdedigende taak van de middenvoor kan worden beschouwd.

Positie-kiezen

De tweede belangrijke taak, die de middenvoor heeft, is het positiekiezen.

Dat geldt voor elke speler, zal men opmerken.

Inderdaad, elke speler moet er naar streven een vrije positie in te nemen. Maar voor de middenvoor klemt dat te meer, omdat het voor hem dikwijls geen gemakkelijke taak zal zijn.

Speelt de tegenpartij niet met een stopper, dan zal hij in de regel geen vaste bewaker bij zich hebben, al kan dat in vele gevallen toch de spil zijn of anders één van de twee achterspelers. De beste opstelling is dan de vooruitgeschoven positie, waarheen de spil, die immers geen stopper is, hem niet zal volgen. Bij scherp opletten en pogen elke situatie uit te buiten, krijgt de middenvoor dan meer dan eens de kans tussen de twee achterspelers door te glippen, waarbij hij echter moet zorgen niet buitenspel te staan.

Past de tegenpartij het stopperspilsysteem toe, dan staat de middenvoor eerst recht voor een moeilijke taak en het al of niet slagen daarvan bepaalt feitelijk zijn waarde. De middenvoor, die niet goed positie kiest, die zich dus als het ware laat uitschakelen, speelt een goede wedstrijd.... voor de tegenpartij. Hij maakt zichzelf totaal afhankelijk van zijn medespelers, doch door zijn in feite afwachtende houding zal hij zelden kans zien aan het spel deel te nemen.

Zijn opgave - in samenwerking met zijn medespelers - moet zijn: de verdediging van de tegenpartij uit positie spelen en dat krijgt de middenvoor alleen maar gedaan door bewegelijkheid, waardoor hij de achterhoede verontrust.

Hij kan dat op allerlei manieren doen. Een zeer geschikt en nogal eens toegepast middel is het innemen van een enigszins achterwaartse positie. Volgt de spil hem als consequent spelend stopper, dan kan dat een voordeel betekenen, omdat er achter hem een opening tussen

de achterspelers ontstaat, waarvan de binnenspelers kunnen profiteren. Deze tactiek brengt dus mee, dat de binnenspelers niet te ver achter blijven of dat althans één hunner op één lijn blijft met de middenvoor, desnoods zelfs vóór hem positie kiest. Men duidt dit wel aan met de uitdrukking, dat met twee middenvoors gespeeld wordt.

Volgt de stopperspil de middenvoor niet en bepaalt hij zich er dus toe als derde achterspeler op te treden in de overweging, dat de naar doel opdringende middenvoor hem in elk geval op zijn weg zal ontmoeten, dan krijgt de middenvoor het voordeel dat hij van zijn dekking verlost is, zodat hij althans vrijelijk kan meespelen, door bv. het spel mee te helpen opbouwen.

De middenvoor kan zijn bewegelijkheid ook zoeken in een uitzwerven naar de vleugels. Ten aanzien van het al of niet meegaan van de spil geldt hetzelfde als wat wij ten aanzien van de teruggetrokken middenvoor hebben gezegd, dus òf hij blijft gedekt en dan krijgen zijn medespelers de kans, vooral als zij bedreven zijn in het plaats-verwisselen, of de middenvoor zelf krijgt meer vrijheid van beweging, waarvan hij naar hartelust gebruik kan maken.

Dat alles komt dus neer op pogingen om vrij te lopen en aldus de medespelers in staat te stellen de middenvoor in het spel te betrekken. Deze kan echter ook de tactiek volgen, dat hij niet gaat afwachten of de spil hem dekt, maar dat hij op zijn beurt de spil gaat dekken. Inderdaad is ook dit een wel toegepast middel om het stopperspilsysteem te bestrijden en het kan zijn nut hebben, wanneer de stopper van de tegenpartij een bijzonder goed speler is, die buiten zijn verdedigend werk ook nog in staat is door harde, maar welgeplaatste trappen zijn voorhoede aan het werk te zetten. Dit laatste nu zou hem belet kunnen worden door een middenvoor, die hem op zijn huid zit. Deze zal zelf wel weinig opbouwends kunnen uitrichten, maar hij kan de voldoening smaken dat een sterk tegenstander wordt uitgeschakeld.

Voor de afdoende bestrijding van het genoemde systeem is deze tactiek uiteraard niet voldoende. Daartoe is ook nodig, dat de binnenspelers hun volle medewerking verlenen door gebruik te maken van het feit, dat zij de spil waarschijnlijk wel niet op hun weg naar het doel zullen ontmoeten.

Ten aanzien van het positie-kiezen van de middenvoor kan nog gezegd worden, dat hij bij een te verwachten voorzet van één der vleugels niet midden voor het doel moet gaan staan, doch naar de kant van de verste paal. Komt de bal daar, dan heeft hij een kans om in te koppen of in te schieten, is de voorzet te kort, dan kan hij altijd de bal nog tegemoet lopen.

Over de plaatsverwisseling (de ‘switch’) hadden wij het al. De middenvoor zal vaak de kans krijgen deze manoeuvre met succes toe te

passen, in samenwerking met één van de twee binnenspelers of één van de twee vleugelspelers, in samenwerking ook met twee of meer andere spelers. De middenvoor kan bv. op de vleugel terecht komen en dan zal de binnenspeler goed doen de middenvoorplaats tijdelijk te bezetten en de buitenman zal naar binnen komen. De voordelen van dergelijke manoeuvres hebben wij reeds uitvoerig besproken; het is de moeite waard, ook voor de middenvoor, om ze bij de oefeningen terdege te bestuderen. Deze gaf in het geschetste voorbeeld de leiding, maar het kan ook gebeuren, dat een vleugelspeler de bal niet naar binnen, maar naar voren speelt, in de verwachting, dat de middenvoor zich naar de vrije ruimte waar de bal terecht zal komen, zal spoeden. Aan het anticipatie-vermogen van de middenvoor worden juist in zulke gevallen hoge eisen gesteld; van hem zal afhangen of deze onverwachte wending in de aanval slaagt, - van hem èn van zijn medevoorwaartsen, die voor het doel positie moeten zoeken in afwachting van zijn voorzet. Verder is er nog het geval, dat de binnenspeler, de bal opbrengend, voor de middenvoor terecht komt, in welk geval deze naar de binnenplaats uitwijkt. Zo zijn er tal van mogelijkheden, die een goed spelzicht, grote activiteit en een voortdurend onderling begrijpen vereisen. De grote kunst bij dit plaatsverwisselen is vooral, de bal toe te spelen aan een speler, die bezig is van zijn plaats te lopen. Het Engelse binnentrio heeft dat in Huddersfield (November 1946) zo schitterend gedemonstreerd.

Het leiden van de aanval

Aangezien als vaststaand mag worden aangenomen, dat een voorhoede meer succes zal bereiken met gecombineerde aanvallen dan met individuele pogingen, blijft het een belangrijke opgave, te zoeken naar de middelen om van een voorhoede een goed samenspelende linie te maken.

Ook de middenvoor heeft daarbij een voorname rol te vervullen; hij is immers de leider van de voorhoede, hij heeft derhalve ook tot taak de aanvallen te leiden.

Die taak is misschien wat op de achtergrond geraakt doordat zijn werk meer toegespitst is op het afwerken van de aanvallen, maar daarmee zal de middenvoor nooit mogen volstaan. Hij zal ook moeten meehelpen de aanvallen op te bouwen en hij zal dat met name moeten doen als hij zich op een afstand van meer dan 25 meter van het doel bevindt. Hij zal, zoals men dat noemt, het spel moeten verdelen.

De moderne middenvoor is dikwijls geen goede spelverdeler meer en dat is te betreuren. Hij, als de centrale figuur van de voorhoede, is veelal de aangewezen man om dat te doen, tenzij men beschikt over een bijzonder goed ‘zwervend’ binnenspeler, die deze taak geheel

overneemt. Overigens echter zal de middenvoor degene zijn, die lijn geeft aan de aanvallen, die het spel open houdt door ferme trappen naar de vleugels, dat is te zeggen naar de vrije ruimten voor de vleugelspelers. Hij kan aldus het spel van de ene naar de andere vleugel verplaatsen, ook door een korte trap naar één van de twee binnenspelers.

De trappen naar de vleugels kunnen bijna het karakter hebben van schoten, zoals bv. Bakhuys, die een uitstekend spelverdeler was, demonstreerde. Een uitblinker in dit opzicht was ook Wout Buitenweg, die trouwens ook een verdienstelijk afwerker was, zij het meer door handigheid dan door stevigheid. Het ontbreken van het laatste is wel de voornaamste oorzaak geweest, dat deze speler niet vaker in het Nederlands elftal is uitgekomen, want juist zijn spelverdelen, gegrond goeddeels op zijn technische bekwaamheid, heeft hem overigens tot één van de beste middenvoors gemaakt, die ons land ooit gekend heeft.

Dat lengte ook voor de spelverdelende middenvoor van belang is, werd ook weer bewezen door Bakhuys, die hoge ballen in het middenveld op het hoofd opving en naar zijn medespelers plaatste, vaak zelfs naar de vleugels. Al is daarbij plaatsen lang niet altijd mogelijk - vaak genoeg is men blij, dat men de bal op het hoofd kan krijgen! -, dan heeft zulk kopwerk toch zin, omdat de bal van richting verandert en daardoor de tegenpartij voor verrassingen kan plaatsen.

Het is goed, dat de middenvoor zich hiervan terdege rekenschap geeft.

Het steeds maar, wij zouden haast zeggen domweg, innemen van een zg. vooruitgeschoven positie kan wel eens nuttig zijn, maar schakelt de middenvoor uit van een taak, die toch zeker altijd nog ten minste 25% van zijn werk kan betekenen. Hij is het tenslotte, die van de aanvalslinie een geheel moet maken en hij moet er op uit zijn bij het opbouwen van de aanval de bal te plaatsen naar de medespeler, die er het best voorstaat. Daarbij moet variatie worden toegepast, want de verdediging van de tegenpartij doorziet het gauw genoeg als de middenvoor de bal overwegend naar de ene vleugel plaatst, bv. doordat hij min of meer ‘eenbenig’ is. Alweer een argument dus, dat de middenvoor absoluut tweebenig moet zijn!

Men kan de taak van een voorhoede, en van een middenvoor in het bijzonder het beste zó omschrijven, dat de aanval moet worden opgebouwd met de middenvoor als leider als deze zich op meer dan 25 meter van het doel bevindt en dat de aanval moet worden afgewerkt, als die afstand kleiner geworden is. In dat laatste geval is het de taak van de middenvoor in elk geval een zo ver mogelijk naar voren geschoven positie in te nemen en de taak van de medespelers is alsdan de bal zoveel mogelijk naar de middenvoor toe te spelen.

In het laatste geval is het als een fout aan te merken als de bal nog naar een vleugel wordt getrapt, al moeten wij direct toegeven, dat de omstandigheden daartoe wel eens zullen leiden.

Tot het opbouwen van de aanval behoort ook de beginschop, de aftrap, welke immers door de middenvoor geschiedt.

Men kan daarbij inderdaad volstaan met de bal een kort trapje te geven naar één van de binnenspelers en dan verder maar afwachten wat er van komt.

Men kan echter ook werk maken van de aftrap en feitelijk behoort men dat te doen, want dat geldt voor alle spelfinesses. Er kan inderdaad zeer wel een zekere afspraak voor de aftrap worden gemaakt en, goed doorgevoerd, is het zelfs mogelijk daar studie van te maken op een oefendag. Het kan aldus wel eens een voordeel zijn voor de aanvoerder die de opgooi wint, om het kiezen van het doel aan de tegenpartij over te laten en zelf de aftrap voor zijn rekening te nemen. Overigens krijgt men altijd nog de kans na rust en.... nadat de tegenpartij een doelpunt heeft gemaakt.

Een veel voorkomende aftrap is, dat de bal van de middenvoor naar een binnenspeler gaat en van hem naar de mee opgelopen middenspeler. Lopen de voorspelers inmiddels snel naar voren en plaatst de middenspeler goed, dan is direct al een gevaarlijke aanval opgebouwd. Deze methode is vooral daarom zo nuttig, omdat de middenspeler nog geen tegenstander bij zich heeft, zodat hij min of meer rustig kan uitkijken.

Verder kan de middenvoor bij de aftrap de bal rechtstreeks naar een vleugelspeler plaatsen, dat wil zeggen schuin naar voren zodat de vleugelspeler hem, hard lopend, bereiken kan. Ook dit kan alleen geschieden als daarvoor tevoren een afspraak gemaakt is of desnoods nadat de middenvoor de vleugelman een teken heeft gegeven. Zet deze na ontvangst van de bal meteen voor en zijn de andere voorwaartsen snel mee opgelopen, dan is de bal soms al in het doel terecht gekomen, voor de tegenpartij er goed en wel erg in heeft dat er begonnen is.

Oefening

Evenmin als van de vleugelspelers wordt van de middenvoor een onbeperkt uithoudingsvermogen verlangd, maar toch kan deze eigenschap hem te pas komen als hij veel botsingen moet doorstaan, hetgeen lichamelijke eisen aan hem stelt. Hij moet de strijd dus ingaan met een goed getrainde ‘body’. En het lopen van rondjes is ook voor hem een geschikt middel om uithoudingsvermogen en ‘adem’ te krijgen.

Belangrijker is intussen het leren snel starten en het maken van korte

sprints. Verder het gewone recept, volgend uit het voorgaande: balbehandeling, plaatsen, schieten, koppen en - vooral - snel handelen. De Engelsen hebben de typische uitdrukking, dat de middenvoor niet de tijd heeft zijn naam op de bal te schrijven. Hij moet er direct iets mee doen en hij moet zich aanwennen om aan het stoppen van de bal zo weinig mogelijk tijd te verspillen, dit liefst geheel achterwege laten. Het leren spelen van de bal, in welke lichaamspositie hij die ook ontvangt, zal een belangrijk deel uitmaken van de oefeningen van de middenvoor.

De binnenspelers

Spelsystemen vallen of staan, niet met de spil, niet met de achterspelers of met de middenvoor, maar.... met de binnenspelers.

Daaruit kan men reeds de gevolgtrekking maken, dat de taak van deze spelers veel belangrijker geworden is dan in de tijd toen men nog niet aan spelsystemen deed. Het mag dan waar zijn, dat ook in het verre verleden de binnenspelers meestal de aangewezen mensen waren om de verdediging te komen helpen, een feit is, dat dit eerst sinds de wijziging van de buitenspelregel en het o.a. daaruit voortvloeiende stopperspilsysteem gebiedende eis geworden is.

En neemt men nu in aanmerking, dat de binnenspelers toch altijd nog voorspelers zijn ook, dus ook een gewichtige aanvallende taak hebben, dan is het duidelijk dat zij in een wedstrijd veel werk te verzetten hebben en dat derhalve van hun technische en tactische bekwaamheden, alsmede van hun activiteit, afhangt of een bepaald systeem slagen zal. Zeer stellig is dat het geval, als men met een stopper speelt, al is het niet te ontkennen, dat in de loop der tijden het veranderde werk van de vleugelhalfs de taak van de binnenspelers wel wat verlicht heeft.

Het falen van een binnenspeler kan, in elk systeem, noodlottig worden, want hij neemt niet alleen een sleutelpositie in bij het opbouwen van de aanvallen, maar fungeert bovendien als schakel tussen verdediging en voorhoede. Zijn falen kan een verzwakking van de verdediging betekenen, zijn falen als voorspeler, als maker van doelpunten zelfs, kan zijn ploeg de overwinning eveneens kosten.

Nam men vroeger algemeen aan, dat de middenspelers het meeste werk moesten verzetten, thans is deze last in vele gevallen op de schouders van de binnenspelers gelegd. Van hen wordt verlangd, dat hun benen en hun hersens de volle wedstrijd in werking zijn. Zij moeten er op uit zijn het de verdediging van de tegenpartij zo lastig mogelijk te maken, maar zij hebben tevens een bepaalde verdedigende taak te verrichten, welke bv. in het stopperspilsysteem bestaat in een bewaking van de vleugelhalfs, indien deze spelers aanvallende neigingen mochten krijgen. Dit moet wel is waar zeker niet opgevat wor-

den op de wijze zoals een stopperspil een middenvoor dekt, doch zij dienen op gezette tijden ter plaatse te zijn. Bij hoekschoppen, vrije schoppen en ingooien dienen zij hun plaats in de verdediging in te nemen, en als er een tegenaanval komt, moeten zij weer mee naar voren, waarbij zij zelfs gerust in de voorste linie mogen komen opduiken, hetgeen bv. min of meer van hen verwacht wordt als de tegenovergestelde vleugelspeler de bal heeft en een voorzet bij de verste paal kan worden verwacht.

Deze taak kan natuurlijk slechts worden volbracht door de speler, die daartoe bereid is en die de vereiste lichamelijke geschiktheid bezit. Voldoen zij daaraan niet, dan is het wel mogelijk, dat zij toch behoorlijk voldoen; maar dan zullen andere spelers, speciaal in verdediging en middenlinie, soms te zwaar worden belast.

Een binnenspeler moet dus: hard werken, het spel opbouwen en nog kunnen afwerken ook, want vaak genoeg zullen zich kansen voordoen, die door een opportunistische binnenspeler gebruikt kunnen worden. Bovendien is groot meesterschap over de bal, zowel in de lucht als op de grond, een heel gewenste eigenschap.

De binnenspeler van 30 en meer jaren geleden voldeed niet aan al die eigenschappen. Een van de beroemdste binnenspelers, die Engeland ooit heeft gehad, nl. Steve Bloomer, was eigenlijk uitsluitend ‘goalgetter’ en hij vormt aldus wel een zeer groot contrast met Alex James, die nagenoeg nooit doelpunten maakte, maar ze anderen liet maken. De beste binnenspelers, die Nederland vroeger telde, zoals Snethlage en Jan Vos, vielen ook in hoofdzaak op door hun aangeven en hun doelpunten en spelers als Kick Smit en Adam toonden later wel een heel andere stijl, voortvloeiend uit de gewijzigde spelopvattingen.

Nu is James niet als kenmerkend voorbeeld voor het spel in deze functie te vermelden. Hij had bepaalde tekortkomingen, zo was hij bv. klein van stuk en zijn snelheid was niet groot, maar dat vergoedde hij dubbel en dwars door zijn ongeëvenaarde handigheid en bovenal door zijn zuivere plaatsen.

Over plaatsen hebben wij het onze al gezegd in het hoofdstuk ‘Techniek’ en er is veel meer over te zeggen. Men kan het leren en men kan dit onderdeel een stuk verbeteren door veel te oefenen en veel te spelen, maar in de grond van de zaak moet het vermogen om het te kunnen, aangeboren zijn. Alex James nu, de ‘Schotse tovenaar’, beroemd geworden vooral als linksbinnen van de schitterende Arsenalploeg, had het geheim van de zuivere pas en ontelbaar is het aantal doelpunten, rechtstreeks ontstaan uit een door hem aangegeven bal. Een artist als James komt echter maar zelden voor en de binnenspeler zal er dus niet naar moeten streven hem te imiteren, maar veeleer moeten trachten zich te houden aan de grondregels die wij in dit hoofdstuk aangeven.

Daartoe behoort bv. een zekere eis ten aanzien van de lichaamsbouw. Een binnenspeler moet over het algemeen een behoorlijke lengte hebben, voorts over een groot uithoudingsvermogen beschikken. Wij weten, dat er dozijnen uitzonderingen zijn, maar dat neemt niet weg, dat men zich zekere idealen kan stellen. Voor een binnenspeler is het toch wel erg gemakkelijk als hij ballen in de lucht met het hoofd kan bereiken door boven zijn tegenstanders uit te springen en wat het uithoudingsvermogen betreft, dat is een eis waar niet van mag worden afgeweken, anders is het volkomen uitgesloten, dat de binnenspeler zijn omvangrijke taak ook maar bij benadering behoorlijk kan verrichten. Hij kan er in een beetje zware wedstrijd eenvoudig niet toe komen om eens even uit te blazen, tenzij men het reeds terloops aanbevolen middel toepast, om hem een poosje met de buitenspeler van plaats te laten verwisselen.

Het staat wel vast, dat een binnenspeler over het algemeen niet zo lang 'mee kan' als een buitenspeler. Er wordt zoveel van zijn krachten gevergd, dat hij, de uitzonderingen daargelaten, op lager leeftijd zijn hoogtepunt overschrijdt dan de meeste andere spelers.

Verder is snelheid een zeer prettige eigenschap voor de binnenspeler. Evenals de andere spelers moet hij snel kunnen starten en over een zekere afstand een grote snelheid kunnen ontwikkelen. Hij moet aldus in een korte sprint een tegenstander kunnen passeren en wel zo afdoende, dat hij nog gelegenheid heeft uit te kijken naar de plaats waarheen hij de bal hèt best kan dirigeren. De binnenspeler toch mag zich zeker niet de weelde veroorloven een bal slordig, nonchalant, weg te trappen. Elke centimeter die hij op zijn tegenstander veroverd heeft, elke fractie van een seconde die hij daardoor meer over heeft, betekent een grote winst voor de binnenspeler, die met de bal iets goeds wil doen. En hij zal die winst boeken als hij snel is.

Het opbouwen van de aanvallen

Het mag dan waar zijn, dat de binnespeler een dubbele taak heeft als aanvallend en als verdedigend speler, het opbouwen van het spel is toch verreweg het voornaamste bestandeel van zijn werk. En dit zal dan voor een goed deel bestaan in het aan het werk zetten van de andere voorspelers, met name de vleugels en de middenvoor.

Hij zal daartoe de bal moeten plaatsen en hij zal hem zuiver moeten plaatsen. Een hele kunst, zoals wij bij het geval-James al opmerkten. Bij het plaatsen komt het er op aan, de bal aan een ongedekte medespeler te geven en die de bal zó toe te spelen, dat geen medespeler het leder kan onderscheppen. Dit zal eenvoudig kunnen gebeuren door, zo mogelijk althans, de bal achter die tegenstander te plaatsen. Verder kan het ook voor de binnenspelers zijn nut hebben met de bal een zekere richting uit te drijven en de bal dan plotseling naar de

andere kant te plaatsen: de binnenspeler drijft bv. naar de middenvoor en geeft dan de bal aan zijn buitenspeler. Op het grote voordeel van variatie dient ook te worden gewezen. Dus: niet steeds plaatsen naar dezelfde speler (al is dat nog zo'n ster), want dan stelt de tegenpartij zich tijdig daarop in. Een heel geschikte variatie is het plaatsen naar de andere vleugel, omdat de ervaring heeft geleerd, dat de verdediging van de tegenpartij altijd wat van die kant weg getrokken is. Men rukt daarmee die verdediging uit elkaar.

Maar nu zal zich, vooral bij sommige systemen, vaak het geval voor doen dat geen enkele mede-voorwaarts ongedekt staat. Wordt bv. het stopperspil-systeem goed toegepast, dan stáát er feitelijk niemand ongedekt.

De binnenspeler moet dan de bal bij zich houden, in strijd met het tempo, in strijd met de theorie volgens welke de bal het werk moet doen, maar noodzakelijk, wil hij de bal niet in het wilde weg trappen. In dat geval komen zijn goede dribbel-capaciteiten te pas. Hij drijft dan, met de bal vlak voor zijn voeten (alsof hij aan zijn voet vastgekleefd zit!) in de richting van een tegenstander, bv. de stopperspil, die allicht op het laatst een poging zal doen hem de bal af te nemen, in welk geval de middenvoor even vrij komt te staan. Op dat belangrijke moment volgt de pas naar de middenvoor en.... de kans op een doelpunt is ten volle aanwezig.

De binnenspeler moet dus een tegenstander naar zich toe kunnen lokken en dat kan hij alleen, als hij over een grote dosis baltechniek beschikt. Hij moet dan echter de zelfbeheersing hebben om de bal op het juiste moment af te geven en niet verder gaan drijven, omdat dan de kans groot is, dat hij de bal ontijdig kwijt raakt. Wordt hij echter niet direct aangevallen en blijven zijn medespelers gedekt staan, dan mag hij gerust blijven drijven en dan zal in een plotselinge, snelle en handige doorbraak veel gevaar voor de tegenpartij schuilen. Adam passeerde er ook wel enige achter elkaar en in de latere tijd heeft Wilkes zich bijzonder onderscheiden door zijn gave om in snel tempo tegenstanders voorbij te drijven. Een kunst, die de goede Engelse binnenspelers ook altijd machtig zijn, zoals bv. David Jack in vroeger jaren en Carter en Mannion daarna.

Juist de binnenspelers kunnen soms de kans krijgen om alleen wat te presteren, omdat zij meestal niet aan zulk een scherpe dekking bloot staan. De vleugelhalfs van de tegenpartij moeten dat doorgaans doen, maar die zijn wel eens mee naar voren getrokken. Bovendien kan een goede binnenspeler zijn vleugelhalf wel van zich afschudden en als dan de tegenstanders volstaan met bij de spelers te blijven, die zij volgens de opdracht moeten dekken, dan krijgt de handige binnenspeler zijn kans. Vandaar, dat hij ook moet kunnen afwerken, ook al blijft opbouwen nummer één.

Het opbouwen kan ook in hoofdzaak worden overgelaten aan één van de twee binnenspelers en als die dan een groot stuk veld als operatieterrein kiest, is hij te beschouwen als ‘zwerver’.

In de voetballerij heeft dit woord niet de ongunstige betekenis, die men er in het gewone leven aan hecht. Het is nl. afgeleid van het Engelse ‘swerve’, waaronder verstaan wordt: afdwalen. Een zwervend speler is dus een speler, die van zijn plaats dwaalt, een speler, die overal opduikt waar wat te doen is.

Adam was onze eerste zwerver in een tijd toen men dat woord nog niet gebruikte. Hij zwierf inderdaad over de gehele breedte van het veld en was daardoor een uiterst nuttig binnenspeler, want heel wat aanvallen werden door hem opgebouwd en heel wat doelpunten zijn daarvan het gevolg geweest. Zelf was hij geen afwerker, in tegenstelling met Kick Smit, die feitelijk onze klassieke zwerver is geworden en die tevens de kunst verstond doelpunten te maken. Met Kick Smit in zijn goede jaren speelde de ploeg eigenlijk met twaalf man, want hij was letterlijk middenspeler en voorspeler tegelijk.

Het grote voordeel van dit spel, dat elders ook werd gespeeld door Szepan (Duitsland) en Trello Abegglen (Zwitserland) en min of meer ook door Raymond Braine (België), die zelfs als middenvoor in een teruggetrokken positie speelde, is wel, dat dan de andere binnenspeler meer in het voorste gelid kan blijven. Smit was de achter blijvende binnenspeler, Vente daarentegen bleef meer in de voorhoede en was dan ook meer afwerker dan opbouwer, hetgeen een binnenspeler zich alleen permitteren kan als zijn maat het werk in het middenveld opknapt.

Dat voor dit zwervend werk zuiver plaatsen een eerste vereiste is, ligt voor de hand, evenals de kunst van drijven, waarbij de speler echter wel terdege moet oppassen, dat hij in de richting van het doel drijft en niet over de breedte van het veld, want dan betekent het krachts- en tijdsverspilling. Zij hebben een behoorlijke kans, dat één van de mede-voorwaartsen ongedekt staat en als dat inderdaad zo is, moeten zij ook niet aarzelen om de bal af te geven. Met andere woorden: het drijven moet een zeker doel, een betekenis hebben, het moet niet geschieden, omdat de speler het zo prettig vindt tegenstanders te passeren (en het is inderdaad prettig!) of omdat het publiek het blijkbaar mooi vindt. Het moet alleen maar gebeuren als het in het belang van de ploeg noodzakelijk is.

Men moet in dit opzicht zich niet blind staren op de uitzonderlijk briljante spelers. Wij hebben Stanley Matthews, één van de beste spelers die de wereld ooit gekend heeft, wel van de rechtsbuitenplaats dwars over het veld naar de linksbuitenplaats zien drijven alvorens de bal af te geven, maar dan was de pas ook volmaakt, of wel Matthews dribbelde zelf door tot hij een doelpunt had gemaakt,

waarmee heel wat wedstrijden gewonnen zijn. De middelmatige speler wordt nooit een Matthews en mag dus ook zijn methoden niet navolgen.

Heeft de binnenspeler in het strafschopgebied de bal, dan behoeft hij natuurlijk niet meer aan opbouwen te denken, want dan is het zijn taak om te zorgen, dat er een doelpunt wordt gemaakt.

Overigens moet het aan de speler zelf worden overgelaten, wanneer hij afstand doet van de bal. Meer dan welke andere speler ook zal de binnenspeler de kans krijgen om te drijven, meer dan welke andere ook moet hij de capaciteiten daarvoor hebben. Hij mag dan ook naar hartelust van die capaciteiten en van de vrijheid die hij heeft gebruik maken, als het.... maar geen misbruik is.

Het drijven zal aanzienlijk worden vergemakkelijkt als de binnenspeler over één of meer schijnbewegingen beschikt, zoals James en Jack in Engeland en Adam, Smit en Wilkes in ons land bewezen hebben. Hij heeft er in de regel ook volop de gelegenheid voor, meer dan bv. de vleugelspeler. Een schijnbeweging kan voorts oorzaak zijn, dat een tegenstander een aanval op hem waagt en dan juist door die schijnbeweging verslagen en uit positie gespeeld wordt. Van zeer veel belang zal dat bv. zijn als een binnenspeler een through pass wil geven, doch bang is dat de spil de bal zal onderscheppen. Als hij nu de spil in de waan brengt dat hij zelf de bal zal opbrengen, zal deze zijn positie als bewaker van de midvoor even laten varen en de dan volgende through pass zal de midvoor in vrije positie voor het doel brengen.

Een veel voorkomende en veel slagende schijnbeweging is die, waarbij men de indruk geeft alsof men de bal met de hiel zal spelen en inplaats daarvan de binnenkant van de voet gebruikt en met de bal naar voren rent. Iedere speler met normale capaciteiten moet die beweging kunnen leren en zij komt vooral de binnenspelers veel te pas, omdat die daarmee de openingen voor hun medespelers kunnen forceren.

Dat de binnenspeler moet kunnen schieten, ligt voor de hand. Hij krijgt er vaak genoeg de kans voor, dikwijls meer dan de zwaar gedekte middenvoor en meer ook dan de vleugels die doorgaans een moeilijke schiethoek houden. Hij moet het links en rechts kunnen, van dichtbij en van vrij ver, hij moet voorzetten kunnen inschieten en inkoppen en hij moet dus in dat opzicht dezelfde techniek ten toon spreiden als de middenvoor. Verwezen moge worden naar hetgeen wij over de middenvoor geschreven hebben.

De binnenspeler mag dus stellig niet, onder voorwendsel dat hij spelopbouwer is, de verantwoordelijkheid voor het beslissende schot uitsluitend aan de andere voorspelers laten.

De W-formatie heeft deze afwerkende taak van de binnenspeler zeker

niet opgeruimd en het is dan ook onjuist tegen deze formatie in te brengen, dat men dan de voorhoede uit drie man laat bestaan. Toegegeven, dat vaak de beide binnenspelers achter de drie andere voorwaartsen aantrekken, doch daaruit behoeft zeker niet te volgen, dat de binnenspelers dan ook niet mogen schieten. Er zijn trouwens Wformatie-binnenspelers genoeg, die toch flink wat doelpunten voor hun rekening nemen. Kick Smit is één van de kenmerkendste voorbeelden daarvan. Men bedenke, dat de binnenspeler vaak genoeg een 'trekbal' van zijn vleugelman kan krijgen, waaruit hij kan schieten en dat voorts voorzetten van de andere vleugel hem meer dan eens bij het doel zullen aantreffen. Bovendien kan een 'switch' hem uit zijn achterwaartse positie trekken.

De productiviteit van de binnenspelers zal overigens nog stijgen, als de vleugelhalfs meer stuwend optreden, hetgeen in het gemoderniseerde stopperspilspel veelal geschiedt. Zij kunnen dan volop aan het aanvalswerk deelnemen en even goed voor de afwerking van de aanvallen in aanmerking komen als de vleugels en de middenvoor.

Maar afgezien van het uitstekende individuële werk, dat de binnenspeler kan doen en moet doen, als hij zijn taak op de juiste wijze wil vervullen, is het combinatiewerk wel zijn voornaamste werk. Geschat wordt, dat de binnenspelers gemiddeld 75% van de aanvallen opbouwen, aanvallen die zo mogelijk door de gehele voorhoede moeten worden opgezet. Op zijn in elk geval ietwat teruggetrokken positie kan de binnenspeler prachtig uitkijken hoe de opzet zal geschieden, volgens welk schema de aanval zal worden opgebouwd. In Engeland noemt men de binnenspeler die dat doet, in verband met het woord schema (in het Engels: scheme, spreek uit: skiem) de 'schemer' (spreek uit: skiemer). Hij kan de beide vleugels zien zowel als de middenvoor en zijn mede-binnenspeler en hij zal dus moeten beoordelen naar wie de bal moet dan wel of hij hem in de vrije ruimte vóór een medespeler zal plaatsen, in de hoop, dat deze het geval anticipeert. Laten wij eens een voorbeeld geven van de wijze waarop een aanval kan worden opgebouwd.

De rechtsbinnen heeft de bal en wordt aangevallen door de linkshalf van de tegenpartij. De middenvoor wordt gedekt door de spil en de rechtshalf van de tegenpartij neemt een positie in waar hij zowel de linksbinnen als de linksbuiten nauwkeurig kan gadeslaan, al kan hij ze vanzelfsprekend niet allebei dekken. Aangenomen kan worden, dat de achterspelers de vleugels wel voor hun rekening nemen, maar toch niet pal op de zijlijn staan. Een situatie dus, die zich zeer wel kan voordoen.

De binnenspeler kan dan met een zuiver geplaatste bal één van de twee vleugels aan het werk zetten, alsmede de andere binnen-

speler, want deze drie spelers hebben enige vrijheid van beweging, betrekkelijk weinig echter, zodat de pas wel bijzonder zuiver zal moeten zijn. Wil hij de middenvoor aan het werk zetten, dan zal de bal ergens in een vrije ruimte moeten worden getrapt, die de middenvoor eventueel eerder dan de spil van de tegenpartij kan bereiken. Laten we nu eens aannemen, dat de pas van de rechtsbinnen naar de rechtsbuiten gaat. De rechtsbinnen blijft dan mee oplopen en heeft de linkshalf uitgeschakeld. Beide voorspelers ontmoeten de linksachter op hun weg, de middenvoor dringt in het midden naar voren, vergezeld door de spil, de beide spelers van de linkervleugel bewegen zich in de richting van de doelmond, in afwachting van de voorzet. Inplaats daarvan gaat echter de rechtsbuiten, samen-spelend met de rechtsbinnen, de linksachter voorbij en tenslotte krijgt de binnenspeler een goede kans om te schieten, mede omdat de andere voorspelers de volle opmerkzaamheid van de verdedigers zijn blijven opeisen. Door samenwerking over de gehele linie wordt dus een succes verkregen, dat door individuële handelingen hoogst waarschijnlijk niet verwezenlijkt zou zijn.

Dat het voorgaande gemakkelijker gezegd dan gedaan is, ligt voor de hand. Hoofdzaak bij de uitvoering van samenspel is altijd, dat de tegenstanders het niet voorzien, doordat het op snelle en verrassende wijze geschiedt.

Binnenspelers kunnen bij het opzetten van hun aanvallen ook heel goed met elkaar samenspelen, zij kunnen daarbij van plaats verwisselen en op andere wijze putten uit het grote arsenaal van technische en tactische handigheidjes. Een dergelijke samenwerking moet niet worden overdreven, kan immers tot het verfoeilijke spelin-de-breedte leiden en is dan in strijd met de grondbeginselen van het Nederlandse speltype.

Een zeer belangrijke taak hebben de binnenspelers als de tegenpartij met een stopperspil speelt, want dan kunnen zij er het hunne toe bijdragen dat deze van zijn stuk wordt gebracht. In onze verhandeling over de taak van de middenvoor hebben wij dat al enigszins laten uitkomen door er nl. op te wijzen, dat de binnenspeler de bal tot in de buurt van de spil kan opbrengen en als deze dan aanvalt de bal naar de middenvoor kan plaatsen. Voorts door als zg. tweede middenvoor op te treden en verder door de vele plaatsverwisselingen, die ook voor de binnenspelers mogelijk zijn. De pas naar de middenvoor in de ruimte tussen de speler en het doel zal maar al te vaak een prooi van de stopper worden, aangenomen dat deze tussen middenvoor en doel staat, wat meestal het geval zal zijn. Daarom is het beter de pas iets achter de middenvoor te geven, zodat de spil er dan niet direct bij kan. De middenvoor moet dan proberen op de een of andere manier de spil te omspelen of de bal naar één van de vleugels

te plaatsen. Hij kan echter ook terugspelen op de naar voren gelopen binnenspeler, die daarbij soms ineens een kans om te schieten kan krijgen.

Overigens gelden voor het combinatiespel waarbij de binnenspelers betrokken zijn dezelfde regels die wij reeds eerder hebben vermeld, dus in het kort: zoveel mogelijk in de richting van het doel van de tegenpartij, zo snel mogelijk spelen van de bal, liefst zonder te stoppen en voor men de bal in zijn bezit heeft al uitkijken waar het leder heen getrapt kan worden, zodat in het geheel geen tijd verknoeid wordt. Hoe sneller het samenspel, hoe harder de verdedigers van de tegenpartij moeten lopen en hoe minder kans zij krijgen om het samenspel te onderbreken.

Ten aanzien van het dus wel veel omvattende opbouwende werk van de binnenspelers moet ook nog gewezen worden op het kopspel, dat daarbij veelvuldig in toepassing moet worden gebracht. Over de kunst om een bal in het doel te koppen, zullen wij het nu niet hebben; in dat opzicht gelden voor de binnenspelers dezelfde regels als voor de middenvoor: naar beneden koppen! De binnenspeler zal echter vooral op het middenveld veel kopwerk moeten verrichten en dan weer speciaal ter voorbereiding van een aanval. Hij zal gereed moeten zijn aldaar bv. doelschoppen in ontvangst te nemen, door de lucht gespeelde ballen doorgaans, die een prooi kunnen worden voor een goed opgestelde binnenspeler, die, vooral als hij een goede lengte heeft, de bal alsdan op het hoofd zal kunnen opvangen. Doelschoppen van zijn eigen verdediging zal hij aldus kunnen doorkoppen.

Dat hij bij dergelijke kopballen moet pogen de bal zo goed mogelijk te plaatsen, is logisch. Hij kan dat bv. doen naar zijn vleugelspeler, de middenvoor, zijn vleugelhalf of de spil en het is zijn taak uit te kijken dat een speler de bal krijgt die er wat goeds mee kan doen.

Verdedigende taak

In tegenstelling met de vleugelspelers en de middenvoor, wier verdedigende werk zich over het algemeen bepaalt tot hinderen van de verdedigers der tegenpartij, hebben de binnenspelers bepaald defensief werk te verrichten. Men kan ze bij verschillende systemen beschouwen als een soort ‘kwart-backs’, aangezien zij een linie vormen tussen de middenlinie en de drie andere voorspelers.

Zodra een eigen aanval is afgeslagen en bv. ook bij doelschoppen, vrije schoppen (bij buitenspel bv.) e.d. moeten zij een defensieve positie innemen, in eerste instantie bestaande uit een dekken van de tegenover hen staande vleugelhalfs. Zij moeten alsdan in elk geval

pogen tussen die tegenstanders en hun eigen doel in te staan, teneinde aldus te voorkomen, dat de vleugelhalfs een werkzaam aandeel nemen in het opbouwen van een aanval.

Het terug lopen naar eigen helft moet vlug geschieden, ook al is de bal aan de andere zijde. De positie kan immers heel snel veranderen en dan is zijn aanwezigheid vereist. Juist het veelvuldige heen-enweer lopen maakt de taak van de binnenspeler zo bij uitstek zwaar. Overigens is natuurlijk de vleugelhalf niet de enige tegenstander, die in aanmerking komt bij het verdedigende werk van de binnenman. Iedere speler, die in zijn buurt komt, moet worden aangevallen en als hem de bal ontnomen wordt, moet hij alles in het werk stellen om te trachten het leder opnieuw in zijn bezit te krijgen. Hij moet de kunst van afnemen dus even goed verstaan als de middenspeler. Als het zo uitkomt, mag hij er niet tegen opzien tot in eigen strafschopgebied mee te helpen verdedigen, waarbij hij alle waarheden in acht moet nemen, die eerder voor de verdedigende spelers zijn verkondigd. Hij zal bv. in een positie kunnen komen te verkeren, dat ook hij aan het beginsel ‘safety first’ moet denken en dus moet zorgen, dat de bal weggewerkt wordt, het hindert niet waarheen. Kan hij in benarde omstandigheden wel plaatsen, dan des te beter, maar hij moet het vooral niet te mooi willen doen.

In verdedigend opzicht is samenwerking met de vleugelhalf van heel groot belang. Hij zal speciaal deze speler nogal eens moeten helpen en hij zal bovendien moeten opletten of genoemde medespeler aanvallende neigingen krijgt, in welk geval de binnenspeler zeker achter moet blijven om diens plaats tijdelijk in te nemen. Hij is dan feitelijk volledig halfspeler geworden, moet dus ook bij voorkeur over enkele kwaliteiten beschikken, die voor deze positie gewenst zijn, met name vooral goed afnemen. Dat na zulk een plaatsverwisseling de voorspeler niet zo vlug in de voorhoede kan worden verwacht als in sommige omstandigheden gewenst is, ligt voor de hand en indien de middenspeler zich al of niet te vlug terug trekt, moet de vleugelspeler meer dan ooit paraat zijn om naar binnen te komen. Hij mag zich er nooit op beroepen, dat de binnenman niet op zijn plaats staat.

Wordt met een stopperspil gespeeld, dan behoort het terugtrekken van de binnenspelers tot het systeem. Een van de bedoelingen daarvan is, dat de spil ze bereiken kan, als hij de bal wil wegwerken en geen kans ziet de grote afstand tot de vleugels en de middenvoor in één trap te overbruggen.

Zij zijn dan de aangewezen spelers om de z.g. ‘losse’ ballen op te pikken, die ergens op het middenveld verzeild raken. Zij moeten voorkomen, dat er een soort ‘niemandsland’ ontstaat en als nu bv. bij de tegenpartij wèl een gaping tussen de linies aanwezig is, kun-

nen intelligente binnenspelers daarvan profiteren. Hun partij kan dan vaak het initiatief in handen houden.

De ‘zwervende’ binnenspeler heeft uiteraard vooral ook een belangrijke verdedigende taak, want vat hij zijn taak zo uitgebreid mogelijk op, dan kan hij op alle mogelijke plaatsen van de verdediging opduiken en de tegenpartij zal dan tot haar schade ondervinden, dat er altijd meer verdedigers van de andere partij ter plaatse zijn dan aanvallers van de eigen partij.

Een bepaalde defensieve taak is voorts voor de binnenspelers weggelegd bij hoekschoppen op eigen doel. In het algemeen dienen zij dan een voorspeler van de tegenpartij te dekken, liefst één die niet langer is, maar het kan ook gebeuren, dan zij een oogje moeten houden op de vleugelhalfs van de tegenpartij, indien deze in of nabij het strafschopgebied komen.

Dat bij hoekschoppen op het andere doel de binnenspelers de taak, ja de plicht hebben, bij dat doel te komen, ligt voor de hand en wordt hier slechts volledigheidshalve aan toegevoegd. Hierop is echter een uitzondering mogelijk: als één van de middenspelers, bv. wegens zijn lengte, naar voren gaat, in welk geval de binnenspeler terug komt om bij een eventuele tegenaanval gereed te staan voor verdedigend werk.

Oefening

Uithoudingsvermogen is gewenste eigenschap nummer één voor de binnenspeler, die zowel aanvallend als verdedigend een wedstrijd wil kunnen uitspelen.

Dus: rondjes lopen, teneinde voor een zo goed mogelijke conditie te zorgen. De binnenspeler mag er gerust wel een stuk of zes, zeven afwerken, hetgeen dus een 2500 meter lopen betekent. En wat hij vooral ook nodig heeft, is voetbal-gymnastiek, ademhalingsoefeningen, sprinten. Tactisch opstellen kan de taak van een speler vergemakkelijken, maar een binnenspeler, die te weinig uithoudingsvermogen en te weinig snelheid heeft, moet wel een bijzonder geroutineerd tacticus zijn om toch nog goed te voldoen.

Meer dan misschien welke andere speler ook, dient hij verder al zijn aandacht te besteden aan baltechniek en aan zuiver plaatsen: ineens doorgeven van een bewegende bal, enz. Bij de kop- en schietoefeningen mag de binnenspeler nooit ontbreken, schijnbewegingen moet hij zo goed mogelijk aanleren en verder kan ook goed ingooien de binnenspeler te pas komen.

Hoofdstuk V

De taak van de aanvoerder

EEN speciaal hoofdstuk over de aanvoerder en diens belangrijke taak lijkt zeker op zijn plaats.

Inderdaad, een belangrijke taak!

Een taak, die waarlijk niet beperkt moet blijven tot het kennismaken met de scheidsrechter, het opgooien (tossen) voor de aanvang en het bedanken van de fluitist na afloop.

Om hier even bij stil te blijven staan: de aanvoerder dient natuurlijk de eerste beginselen van de burgerlijke beleefdheid in acht te nemen. Zodra de spelers op het veld staan, is hij de vertegenwoordiger van zijn club geworden en men mag van hem dus verlangen, dat hij een zekere hoffelijkheid jegens scheidsrechter en tegenstanders in acht neemt. Dat geldt niet alleen bij de aanvang, maar ook tijdens de wedstrijd, zelfs als de gemoederen verhit zouden raken. En het geldt ook voor het einde van de strijd, want hoezeer de aanvoerder in zijn hart er ook van overtuigd zou mogen zijn, dat de scheidsrechter fouten gemaakt heeft, dan zal dat hem zeker niet mogen verhinderen de gebruikelijke dank voor de leiding over te brengen.

Meer dan welke andere speler ook behoort de aanvoerder doorkneed te zijn in de kennis van de spelregels. Hij toch is degene, die - in beleefde bewoordingen - de scheidsrechter een opmerking mag maken als naar zijn mening een verkeerde beslissing genomen is en dat zal hij zich alleen maar kunnen veroorloven als hij de regels van het spel volkomen onder de knie heeft. Deze kennis stelt hem ook in staat eventueel na afloop van de wedstrijd protest aan te tekenen tegen een verkeerde toepassing van de spelregels, waarbij hem uiteraard bekend moet zijn, dat een protest tegen een verkeerde waarneming van de scheidsrechter geen succes kan opleveren en dat dit dus weggegooid geld voor zijn vereniging betekent. Een verworpen protest brengt immers met zich mee, dat de vereniging haar aandeel

moet betalen in de kosten van de Protestcommissie, wat een vrij hoog bedrag kan betekenen.

Hij moet ook weten op welke wijze het protest moet worden ingediend, hetgeen alles omschreven staat in het reglement van de K.N.V.B. of zijn Afdelingen. Zo moet hem o.a. bekend zijn, dat het indienen moet geschieden binnen 5 minuten na afloop van de wedstrijd in aanwezigheid van de aanvoerder der tegenpartij.

Wie moet aanvoerder zijn?

Is het aanvoerderschap gebonden aan een bepaalde plaats in het elftal?

Moet de aanvoerder één van de beste spelers van het elftal zijn?

Twee vragen die naar voren komen als men deze materie overdenkt. Vragen, die door de practijk ontkennend zijn beantwoord.

Op alle plaatsen van het elftal komt de aanvoerder voor. Toch is het, als men het voor het zeggen heeft, beter dat de aanvoerder in de achterhoede speelt dan in de voorhoede. De spilplaats is eigenlijk de meest ideale, vooral als de spil niet als derde achterspeler optreedt, hoewel het laatste weer het voordeel heeft dat hij beter alle linies kan overzien. De 'ouderwetse' spil echter, de centrale figuur van het elftal, staat op een plaats vanwaar hij alle spelers gemakkelijk kan bereiken en.... beroepen. Overigens zijn alle andere plaatsen in achterhoede en middenlinie zeer geschikt.

De aanvoerder staat ook nogal eens in het doel en dat is in zoverre een zeer geschikte plaats, aangezien de doelverdediger inderdaad de enige speler is, die al zijn medespelers kan gadeslaan, zonder dat hij zich behoeft om te draaien. Het grote nadeel is echter, dat hij speciaal zijn voorspelers door zijn stem niet of moeilijk zal kunnen bereiken en dat het voorts bezwaarlijk is, dat hij van zijn plaats loopt om zich met zijn medespelers in verbinding te stellen.

Ook tegen het aanvoerderschap van voorspelers kan men bezwaren inbrengen, maar op alle plaatsen komen ze voor en er zijn goede aanvoerders genoeg, die op één van de vleugels of bv. op de middenvoorplaats spelen.

De hoofdzaak is immers: een g o e d aanvoerder te zijn!

Dit nu is ook niet geheel en al afhankelijk van de capaciteiten der spelers. Men zal ten hoogste kunnen zeggen, dat de aanvoerder bij voorkeur niet één van de zwakste spelers moet zijn. Afgezien van het goede voorbeeld, dat men graag van de aanvoerder ziet, mag men niet de kans lopen, dat de aanvoerder bij een noodzakelijke wijziging van het elftal vervangen moet worden, of.... dat men hem handhaaft omdat hij nu eenmaal de aanvoerder is, al is men er van overtuigd in een lager elftal een betere speler te hebben. En over lagere elftallen gesproken: liefst moet men daarin niet een speler tot

aanvoerder kiezen, die de kans heeft spoedig in een hoger elftal te worden gekozen.

Het aanvoerderschap als zodanig heeft intussen met technische spelcapaciteiten niets te maken, doch veel meer met persoonlijke eigenschappen. Een aanvoerder toch moet een persoonlijkheid zijn, er moet overwicht van hem uitgaan over zijn medespelers. Hij moet in staat zijn die spelers wat te zeggen en ze moeten dat van hem aannemen. Spreken deze persoonlijke eigenschappen heel sterk, dan is het niet zo heel erg of hij één van de minst sterke spelers is, want dan kan het best zijn, dat hij toch onmisbaar is in zijn ploeg omdat hij een goed aanvoerder is. Hij moet zijn zin kunnen doorzetten, maar hij moet tevens tact hebben om met zijn spelers om te gaan, hetgeen derhalve een zekere mensenkennis, maar ook een zeker 'savoir vivre' eist. Het aanvoerderschap eist een zeker karakter, het eist ook sportieve opvattingen, want er moet van de aanvoerder een goed voorbeeld uitgaan.

Voorts moet de aanvoerder zonder enige twijfel een goede kijk op het spel, tactisch inzicht, hebben. Hij moet een wedstrijd kunnen 'bekijken' en hij moet maatregelen weten te nemen indien de omstandigheden dat eisen.

Op het gebied van de ploegtactiek is de positie van de aanvoerder nogal delicaat. Deze tactiek is doorgaans niet door hem vastgesteld, maar door de technische leiding van de club of eventueel door de oefenmeester, soms door de leider van het elftal. De aanvoerder heeft de plicht deze tactiek zo goed mogelijk te volgen en het zou met recht sabotage genoemd kunnen worden als hij zijn spelers, zodra het spel eenmaal aan de gang is, opdrachten zou geven die lijnrecht in strijd zouden zijn met de opgedragen tactiek. Dit ligt wel is waar wel in de macht van de aanvoerder en zo lang de wedstrijd duurt, zal niemand daaraan iets kunnen veranderen, maar de goede aanvoerder moet begrijpen, dat hij zulke dingen niet zal mogen doen.

Nochtans kunnen de omstandigheden met zich meebrengen, dat er enige wijziging moet worden gebracht in de opstelling dan wel in de tactiek, doch dat zal dan moeten geschieden in het kader van de vastgestelde ploegtactiek. In bijzondere gevallen zal daarvan natuurlijk kunnen, zelfs moeten, worden afgeweken. Veronderstel, dat een ploeg met een ander systeem gaat spelen en dat er totaal niets van terecht komt. Men kan zich dan op het standpunt stellen: rustig mee doorgaan, tot de spelers er aan gewend zijn, maar men kan ook tijdens de wedstrijd al tot de overtuiging komen, dat het toch niets wordt. In zo'n geval is het gerechtvaardigd, van het systeem af te stappen en tot het oude, dan wel weer een ander, systeem over te gaan, hetgeen trouwens altijd kan geschieden in snel overleg met de aan de kant zittende leiders of de oefenmeester.

In al deze gevallen zal de goede aanvoerder zijn vereniging belangrijke diensten bewijzen. Hij toch moet kunnen beoordelen, wat al zijn medespelers waard zijn en wat zij eventueel in een andere positie zullen kunnen presteren. Hij zal in staat zijn een wijziging in de opstelling aan te brengen, die het elftal versterkt, hetgeen dikwijls afhangt van de min of meer toevallige spelvorm der spelers. Plaatsverwisselingen - die nimmer buiten voorkennis van de aanvoerder mogen geschieden - zullen soms een heel ander beeld aan de strijd kunnen geven, vooral als de aanvoerder ze vergezeld doet gaan van korte, duidelijke aanwijzingen nopens de te volgen taak. Dat alles geldt ook als een speler uitvalt en een invaller in het veld komt, hetgeen een wijziging in de opstelling tengevolge kan hebben.

Het is ook de taak van de aanvoerder te bepalen hoe het spel aan de omstandigheden moet worden aangepast. Hij kan orders geven die er toe leiden, dat het spel overwegend verdedigend wordt gespeeld - bv. om in de laatste minuten een voorsprong te behouden - hij kan aangeven, dat 'alles op de aanval' moet worden gezet om te pogen de achterstand in te halen. Ten aanzien van elke speler zal hij dan moeten kunnen bepalen wat diens taak is en hoe hij in de gegeven omstandigheden moet handelen: binnenspeler terug komen, maar niet te ver; achterspeler de buitenman dekken, maar tevens de binnenman in de gaten houden, enz. enz. Zo zijn er ontelbare aanwijzingen te geven en de aanvoerder is de man, die dat moet doen en die dat moet kunnen doen.

Is hij inderdaad een dominerende persoonlijkheid met kijk op het spel, dan is het zeer wenselijk, dat hij medezeggenschap heeft ten aanzien van de te volgen ploegtactiek, benevens de samenstelling van het elftal. Hij zal zijn verantwoordelijkheid dan nog sterker voelen en aldus beter kunnen dragen.

Voor het aanvoerderschap komt heel wat kijken. Iedere vereniging kieze met zorg de aanvoerder en als wij in dit opzicht een raad mogen geven is het deze: men late de aanvoerder en zeker die van het eerste elftal, door het bestuur aanwijzen, en niet door de spelers, zoals nogal eens gebeurt. De kans is dan immers groot, dat men de voorkeur geeft aan het 'vriendje', zonder dat men zich afvraagt of hij de capaciteiten heeft om als aanvoerder op te treden. De aanvoerder moet wel is waar een zekere populariteit bij zijn medespelers bezitten, maar dat moet niet de doorslag geven en het is weggelegd voor de verenigingsleiding om uit te maken in hoever de aan te wijzen persoon aan alle gewenste eigenschappen zoveel mogelijk voldoet of laten wij liever zeggen: hoe hij ze het meest benadert, want ideaal is er nu eenmaal niets in deze wereld. Wat wij in dit boek kunnen doen, is slechts: de idealen stellen.

De opgooi

Over de opgooi of toss - één van de taken van de aanvoerder - is nog wel wat te zeggen.

In de eerste plaats dit. Het opgooien pleegt te geschieden met een muntstuk, wat overigens in de spelregels voorgeschreven is. De burgerlijke beleefdheid eist, dat de aanvoerder van de ontvangende vereniging het muntstuk van de grond opraapt - resp. uit de modder opvist - en het de scheidsrechter ter hand stelt. Een kleinigheidje, maar menigeen denkt er niet aan en het moet een ingewortelde gewoonte worden.

Wat betekent het winnen van de opgooi?

Dat men mag kiezen, welk doel men verdedigt of.... dat men verkiest de beginschop te nemen.

Het laatste is niet zo algemeen bekend, komt ook niet zo veel voor.

Kàn echter in bepaalde omstandigheden nuttig zijn. Bv. als men van plan is van de beginschop, van de aftrap, iets te maken. Men kan er op een oefenavond een bepaalde studie van hebben gemaakt en die liefst maar zo gauw mogelijk in de practijk willen toepassen. Men late dan het kiezen van het doel aan de andere partij over, hetgeen echter slechts dan mag geschieden als er geen wezenlijk voordeel in dit kiezen schuilt.

Dit kan nl. soms het geval zijn. Overeenkomstig een bekende Engelse uitdrukking zegt men wel eens: Toss gewonnen, match gewonnen! Dit is misschien een even overdreven uitdrukking als die, welke beweert, dat een hoekschop een half doelpunt is, maar.... er moet toch iets in zitten.

Om het eventuele voordeel dat in het winnen van de opgooi schuilt, te kunnen verwezenlijken, dient de aanvoerder zich rekenschap te geven van de omstandigheden en hij dient tevens te overwegen hoe hij die zich in tactisch opzicht ten nutte kan maken.

Laten we het geval eens nemen van de hevig van doel tot doel staande wind. De meningen daarover zijn verdeeld. De een zegt, dat men moet beginnen tegen de wind in te spelen en te pogen de score zo laag mogelijk te houden en dan na rust zijn slag te slaan. De ander zegt, dat men met wind mee moet beginnen, een zo hoog mogelijke score moet verwezenlijken en die na rust op de uiteraard wat ontmoedigde en.... vermoeide tegenpartij met succes handhaven.

Tegen beide redeneringen is wat in te brengen. Het streven om de score laag dan wel blank te houden kan een loffelijke poging blijven, doch in strijd blijken met de resultaten. De in deze periode nodig gebleken inspanning kan zó groot geweest zijn, dat men na rust geen fut meer heeft om de achterstand in te halen. Zelfs kan zich dit geval voordoen als men de score blank gehouden heeft, al gaat daar natuur-

lijk een belangrijke psychologische werking van uit; de lichamelijke capaciteiten kunnen dan echter soms ontoereikend zijn om in de tweede helft het voordeel van de wind uit te buiten.

Begint men daarentegen met wind mee, dan kan het streven om te scoren falen en dan begint men met gemengde gevoelens aan de tweede helft.

Alles bijeen, zijn wij voorstanders van het met wind mee beginnen; de voordelen daarvan achten wij veel groter dan de nadelen. Men moet trouwens nog rekening houden met de mogelijkheid dat de wind afzakt, zelfs enigszins draait, zodat men hem na rust ook weer zowat mee krijgt. Daarentegen kan de wind ook aanwakkeren en nu kan men van de aanvoerder wel niet verlangen, dat hij weerkundige is, maar als men dagelijks het weer volgt, krijgt men er toch wel enige kijk op en dan kan men aan de toestand van de lucht soms wel zowat zien wat de eerste uren te verwachten is. Begint men nu zelf bij vrij heldere lucht met zwakke tegenwind en krijgt de tegenpartij na rust niet alleen de eventueel aangewakkerde wind tegen, maar ook de regen, dan zijn de omstandigheden wel zeer ten gunste van de ene partij, mits.... men het voordeel van het winnen van de opgooi ten goede gebruikt.

De stand van de zon is eveneens een factor die in het geding kan komen. Men kan soms tegen zon in willen beginnen in de overweging, dat na rust de tegenpartij het nadeel van de lager staande zon krijgt. Doch.... men houde dan rekening met het draaien van de zon en bovendien met de toestand van de lucht, die er toe kan leiden, dat in de loop van de strijd de zon achter de wolken verdwijnt.

Dat alles moet de aanvoerder verwerken als hij de opgooi voor zijn rekening neemt. De keuze moet in elk geval met zorg gebeuren. Het moet niet zijn een nonchalant gebaar van: laten wij dat doel maar nemen! Zelfs de toestand van het veld kan belangrijk zijn: het ene doel is wellicht modderiger dan het andere en dat zal vooral na rust, als er op gespeeld is, goed voelbaar zijn.

Strafschoppen en vrije schoppen

De aanvoerder is ook degene, die moet uitmaken, wie een strafschop of een vrije schop neemt.

Een strafschop is toch wel iets heel belangrijks, want hij moet een zeker doelpunt opleveren. Dat zulks lang niet altijd het geval is, is algemeen bekend: zeker één van de drie strafschoppen loopt niet op een doelpunt uit. In een heel bijzonder geval kan een wonderbaarlijke redding van de doelman of eventueel diens bijzondere geluk een doelpunt voorkomen, maar bijna altijd is het een fout van de strafschopnemer als de strafschop niet goed gebruikt wordt. Een te zacht schot bv., of technisch onjuist zodat de bal over het doel gaat, of slecht

gericht naast het doel of.... recht op de doelman af. De strafschopnemer kan een en ander voorkomen, door zich volkomen te concentreren en door zijn kalmte te bewaren. Wie dat laatste niet kan, moet geen strafschop nemen.

Een fout kan voorts zijn, dat men de strafschop altijd op dezelfde manier neemt. De rechtse speler heeft inderdaad neiging de bal te schieten in de voor hem linkse hoek. Gebeurt dat hard en in het uiterste hoekje, zoals bv. Van Kol dat vroeger zo prima deed, dan is er geen houden aan, maar de bal kan wel eens dichter bij de doelman komen dan men denkt en als die maar vast naar de verwachte richting uitvalt, heeft hij een kans het schot te houden.

Een geschikte tactiek moet feitelijk zijn op de 'zwakke' hoek van de doelman te richten. De doelman, die links trapt, zal een bal die rechts van hem komt, niet zo gemakkelijk hebben.

Voorts moet men voorkomen, dat zijn bedoelingen tevoren kenbaar zijn. Kijkt men al te opzichtig naar de plaats waar men zal schieten, dan is de geconcentreerde doelverdediger gewaarschuwd. Die kans mag hij niet krijgen. Verstaat men de kunst in de andere hoek te schieten dan waarheen men kijkt, dan des te beter, maar dergelijke experimenten mogen er niet toe leiden, dat de bal bv. naast gaat.

Sommige spelers zijn zo zeker van hun schot, dat men hun het nemen van strafschoppen gerust kan opdragen. De meeste elftallen hebben wel zulk een strafschopspecialist en dan is de aanvoerder gauw klaar als er iemand aangewezen moet worden. Intussen zorge ook de specialist, dat hij deze kwaliteit niet kwijt raakt, hetgeen slechts het geval zal zijn als hij op elke oefenavond enkele strafschoppen neemt.

Ook andere spelers moeten het echter kunnen als de gewone strafschopnemer verhinderd is bv. of als hij door welke reden ook niet in vorm is. Dit kan soms een kwestie zijn van plotseling verdwenen zelfvertrouwen, bv. nadat eerder een strafschop gehouden is.

In dat geval moet de aanvoerder een ander aanwijzen en dat moet met grote zorg gebeuren. Een aanvoerder zelf moet het voorbeeld kunnen geven door de strafschop rustig in te schieten.

Verwaarlozing van dit spelonderdeel is niet toelaatbaar, daar te grote belangen op het spel staan dan dat men zich kan permitteren door nonchalance deze prachtige kans te verknoeien.

Hetzelfde geldt min of meer voor vrije schoppen, waaronder inderdaad alle vrije schoppen moeten worden verstaan, dus niet alleen voor overtredingen van art. 12, maar ook de doelschoppen, hoekschoppen en de vrije schoppen wegens buitenspel. Soms ligt het volkomen voor de hand wie ze nemen zal: de doelman in de regel de doelschop, de achterspeler de vrije schop wegens buitenspel, elk aan eigen kant enz. De aanvoerder moet echter een oogje in het zeil houden als deze schoppen niet goed genomen worden, want dan is het zijn taak

het een ander te laten doen. Dit geldt ook voor hoekschoppen: als de vleugelman ze niet goed neemt, moet de aanvoerder een ander aanwijzen; hij kan bv. de ‘andere’ vleugelspeler de hoekschop laten nemen.

Bij indirecte vrije schoppen - waaruit dus niet ineens gedoelpunt kan worden - moet de aanvoerder aanwijzingen geven, hetgeen vooral het geval is als het een schop dicht bij het doel van de tegenpartij is. Voor de directe vrije schoppen, vooral van schotsafstand van het doel, heeft men soms weer specialisten en dat kunnen heel andere spelers zijn dan die welke op strafschoppen zijn gespecialiseerd. Natuurlijk moet men alsdan over een zeer hard schot beschikken, dan wel over het vermogen om een listige boogbal naar een medespeler te plaatsen. Soms kan de goede aanvoerder de nemer van de vrije schop tevoren te kennen geven wat gebeuren moet.

Bij vrije schoppen dient de aanvoerder tevens de opstelling van de spelers aan te geven: bij een vrije schop van de tegenpartij het ‘muurtje’, bij een eigen vrije schop een positie, die de opstelling van de tegenpartij uitschakelt. Het wordt wel eens toegepast, dat een eigen speler tussen de spelers van het muurtje plaats neemt, met de bedoeling, dat de nemer van de vrije schop op hem mikt. Hij moet zich dan op het laatste ogenblik laten vallen, in welk geval de bal ongehinderd tot het doel en hopelijk in het doel kan doordringen.

Bij hoekschoppen geve de aanvoerder korte, duidelijke aanwijzingen aan zijn medespelers, afhankelijk van plaats en lichaamsbouw van de tegenstanders. Bij een eigen hoekschop is hij het, die de speler opdracht kan geven te pogen de bal in te koppen, waarmee de aanwijzing aan een medespeler om terug te komen eventueel gepaard moet gaan.

De aanvoerder en de ploeggeest

In dit boek is een hoofdstuk gewijd aan de geestelijke voorbereiding voor voetbal, concentratie en mental training.

Te dezer plaatse moge er op gewezen worden, dat de aanvoerder in dit opzicht een belangrijke taak heeft. Hij toch kan aanzienlijk bijdragen tot het onderhouden van een goede geest in het elftal. En ploeggeest behoort de basis te zijn van een succesvolle geestelijke voorbereiding.

De aanvoerder is de man, die de stemming van zijn medespelers moet peilen en alsdan naar bevind van zaken moet handelen. Hij moet al te groot enthousiasme, indien dat zou leiden tot ruw spel, wel is waar remmen, maar aan de andere kant zal hij èn door zijn bezielend voorbeeld èn door het juiste woord op het juiste moment de geestdrift van

zijn medespelers kunnen stimuleren. Hij zal aanmoedigende woorden moeten richten tot de speler, die 'zijn dag niet' heeft en aldus pogen hem heen te helpen over wat wellicht een minderwaardigheidscomplex is geworden. Hij zal kleine onenigheidjes, die tussen de spelers kunnen ontstaan, de kop moeten indrukken door bemiddelend op te treden, hetgeen alle mogelijke tact vereist, want mensen in wedstrijdstemming zijn niet altijd als geheel normaal te beschouwen. Door bemoedigende woordjes en schouderklopjes, maar desnoods ook door op zijn tijd een hard woord - wat geen ongepaste uitdrukking mag zijn, anders komt men in conflict met de scheidsrechter! - kan de actieve aanvoerder, die zijn ogen en oren de kost geeft, veel goeds tot stand brengen ter verbetering van de ploeggeest.

In dat opzicht moet een aanvoerder in staat zijn zichzelf weg te cijferen. Een door uitvallen van een speler bv. noodzakelijke wijziging in de opstelling kan er wel eens toe leiden, dat voor een bepaalde plaats geen goede kracht beschikbaar is. De aanvoerder moet dan bereid zijn die plaats te bezetten om te voorkomen, dat een ander daardoor weinig of niets presteren kan. Vooral spreekt dat sterk als men volgens een zeker systeem speelt. Veronderstel, men speelt met een stopperspil en deze speler valt uit. Wellicht heeft men niet direct een geschikte plaatsvervanger voor die functie. Welnu, in dat geval doet de aanvoerder goed als hij er zo lang gaat staan en hij zal dat kunnen als hij zich tevoren goed ingeleefd heeft in alle functies en als hij er zich terdege van bewust is, dat hij door deze handeling de ploeggeest bevordert. Zelfs al is hij er zelf van overtuigd, dat zijn aard en speelwijze hem feitelijk voor die plaats niet geschikt maken, dan moet hij zich ten bate van de ploeg weten op te offeren, overtuigd dat hij er ten bate van zijn club toch wel wat van maken kan. Dit geldt zelfs ook als de doelverdediger uitvalt en geen invaller is toegestaan. Het is natuurlijk wel wenselijk dat het elftal één of meer spelers bevat die eventueel in het doel kunnen staan en het verdient derhalve aanbeveling daarmee bij de oefeningen al rekening te houden, maar desnoods is de aanvoerder de man die het doel gaat verdedigen en die dus persoonlijke belangen opoffert aan die van het geheel.

Ploeggeest immers is vaak nog veel belangrijker dan capaciteiten en de kracht van een elftal kan vaak gebaat zijn met een minder goede speler, die echter de ploeggeest goed aanvoelt. Aan de aanvoerder de taak dit belangrijke onderdeel te bevorderen.

Denken we aan de grote aanvoerders, die ons Nederlands voetbal gehad heeft, dan zien we dat zij inderdaad ook aan deze eis voldeden, dat zij èn door hun voorbeeld èn door hun spel, maar vooral door hun optreden, de goede geest in het elftal bevorderden. De namen van Bok de Korver, Harry Dénis, Gejus van der Meulen en Puck van Heel spreken in dit opzicht voor zichzelf.

Hoofdstuk VI

De taak van de oefenmeester

DIT boek is bedoeld als handboek, zo men wil leerboek, voor de voetballers. Als zodanig geldt het eveneens voor de oefenmeester (ook genaamd trainer of coach, al is dat niet volkomen hetzelfde) en men zou ten aanzien van zijn taak kunnen volstaan met de opmerking, dat hij zijn opleiding kan richten naar de voor de spelers gegeven aanwijzingen.

Vooral de in het hoofdstuk ‘Techniek’ gegeven oefeningen zijn voor de oefenmeester van groot belang, want daaruit kan hij al zijn stof putten. Hij moet dan echter wel de kunst verstaan de stof op de juiste wijze te verdelen en ze zo te bieden, dat ze voor de spelers zo aangenaam mogelijk is. Er moet variatie in zitten en elk trainingsprogramma opnieuw moet daar weer aan voldoen. De oefenmeester dient zijn trainingsprogramma's dan ook met grote zorg samen te stellen, zodat ze aantrekkelijk genoeg zijn voor de spelers om de wens te koesteren daaraan iedere trainingsavond deel te nemen. Het nimmer verzuimen van zulk een avond heeft verscheidene middelmatige voetballers op de duur tot goede krachten gemaakt en de oefenmeester mag het zich dan tot een eer rekenen, dat de spelers steeds op het appèl verschenen zijn.

Hij moet bij zijn oefeningen ook rekening houden met de aard en de capaciteiten van de spelers. Behalve de oefeningen waaraan allen deelnemen, moet hij sommige spelers apart onder handen nemen om ze bepaalde dingen aan te leren en bepaalde fouten af te leren. Daarbij moet hij soms met groot geduld te werk gaan. Hij moet niet schromen desnoods voor één enkele speler naar het veld te gaan, om hem eens ‘een goede beurt’ te geven. Dat alles natuurlijk allemaal aan de hand van de grondregels, die in dit boek zijn vastgelegd, maar toch steeds met de individuele toets, die de fijne puntjes kan aanbrengen.

Met deze practische oefeningen is de taak van de oefenmeester echter bij lange na niet uitgeput. Hoe omvangrijk die taak is, blijkt wel uit de eisen, die gesteld zijn aan het examen voor oefenmeester, dat telken jare door de K.N.V.B. wordt gehouden. Zonder die eisen hier in extenso te vermelden - belanghebbenden kunnen die te allen tijde bij het Bondsbureau van de K.N.V.B. aanvragen -, kan gezegd worden, dat de oefenmeester eigenlijk op de hoogte moet zijn van alle onderwerpen, die met de voetbalsport in verband staan.

Van hem moét, terecht, verwacht worden dat hij o.a. de spelregels en de speltheorie onder de knie heeft. Hij behoeft wel is waar geen spelregelexpert te zijn, die onmiddellijk een juist antwoord kan geven op elke min of meer ingewikkelde spelregelpuzzle, doch het is zeker niet te veel verlangd, dat hij ten aanzien van dit onderwerp over een behoorlijke dosis parate kennis beschikt. Daaronder moet worden verstaan, dat hij de spelregels kent en begrijpt en dat hij voor gevallen, die zich in elke wedstrijd kunnen voordoen, een beredeneerde verklaring kan geven. Bestudering van de spelregels alleen is daartoe niet voldoende, ook de bij de K.N.V.B. verkrijgbare Handleiding voor Scheidsrechters dient hij te kennen.

In de eerste plaats is dit van groot belang, omdat er clubs zijn, waar de spelregelkennis van spelers en bestuursleden zóveel te wensen over laat, dat de oefenmeester in dit opzicht belangrijk instructief werk kan verrichten. Trouwens ook in gevallen waarin van bevredigende spelregelkennis van de spelers mag worden gesproken, is de vraag gewettigd of daar een systematische behandeling van de spelregels niet nuttig geacht kan worden. Voor zulk een behandeling, bv. op trainingsavonden, is de oefenmeester de aangewezen man.

In de tweede plaats zal het bespreken van het spel zelf en van speltactische vraagstukken in vele gevallen niet recht doenlijk zijn zonder dat daarbij tevens de spelregels ter hand worden genomen. Hoe zelden ziet men nog gebeuren, dat bepaalde mogelijkheden, die de spelregels openlaten, worden uitgebuit! De goede oefenmeester zal niet nalaten daaraan bij zijn lessen aandacht te wijden om aldus de spelers er toe te brengen, daarvan op bepaalde momenten een goed gebruik te maken. Denk bv. aan het geval, dat men bij een inworp niet buitenspel kan staan.

In de derde plaats behoort dit onderwerp tot die, welke reeds dáárom door de oefenmeester beheerst behoren te worden, omdat van hem moet worden aangenomen, dat hij de grootst mogelijke belangstelling aan de dag legt voor de voetbalsport en alles wat daarmee samenhangt. De oefenmeester, die enkel en alleen dit vak gekozen heeft omdat hij meent daardoor zijn inkomsten te vergroten en zodoende zijn maatschappelijke positie te verbeteren, kan natuurlijk wel wat bereiken, maar zijn resultaten zullen zelden of nooit zo goed zijn als

van hem, die het trainersvak beoefent, omdat de voetbalsport in al haar geledingen hem aantrekt en die dat vak dus als het ware als een roeping beschouwt. Zo iemand zal ook belang stellen in de verrichtingen van allerlei clubs, in buitenlands voetbal, in de organisatie van de Bond, in kwesties welke zich in de Bond voordoen, enz. enz. 'Voetbal is mijn lust en mijn leven', zei ons eens een voetballer, die deelnam aan één van de bijzonder nuttige en belangrijke cursussen, die de K.N.V.B. jaarlijks in verschillende plaatsen organiseert ter opleiding van candidaat-oefenmeesters. Door deze opmerking gaf hij blijk de juiste mentaliteit te bezitten voor het vak van voetbal-oefenmeester.

Dezelfde opmerkingen gelden vanzelfsprekend ook ten aanzien van de speltheorie, welk onderwerp hij toch zeker geheel en al moet kunnen beheersen. Hij zal dus de taak van alle spelers van het elftal moeten kunnen begrijpen en kunnen omschrijven en eveneens de taak van de ploeg in haar geheel. Hij zal begrip moeten hebben voor ploegtactiek en de moderne ideeën daaromtrent, hij zal kennis moeten hebben van spelsystemen, waartegenover hij neutraal, objectief en onbevooroordeeld moet staan, zodat hij later in de practijk al die systemen zo nodig zal kunnen doen uitvoeren. Bovendien zal hij ideeën voor bepaalde tactische tegenmaatregelen en tegenzetten aan de hand moeten kunnen doen.

Daarnevens zal de oefenmeester niet alleen de techniek van het spel zodanig onder de knie moeten hebben dat hij anderen de beginselen daarvan kan bijbrengen - het is de taak van de bondsoefenmeester om hen dat op het veld te leren -, maar bovendien zal hij de technische oefeningen moeten begrijpen. Hij zal dus moeten begrijpen, waarom bepaalde bewegingen op de beschreven wijze worden uitgevoerd en hij zal derhalve op de hoogte moeten zijn van wat wij de theorie van de techniek zouden willen noemen.

Dat alles leert hij, aan de hand van de daarvoor aangewezen boeken - waartoe thans ook dit boek behoort - op de cursus voor candidaat-oefenmeesters, waar hij tevens léért les geven, waar hem paedagogische en sportieve beginselen worden bijgebracht, waar hij de voetbalgymnastiek leert beoefenen en doceren en waar hem kennis wordt bijgebracht van de hygiëne en van de eerste hulp bij ongelukken, zodat hij zelf verwondingen van aan zijn zorg toevertrouwde spelers zal kunnen behandelen.

Wil hij later het examen voor oefenmeester met goed gevolg afleggen - het ideaal van elke oefenmeester -, dan zal hij niet alleen twee jaren trainers-practijk achter de rug moeten hebben, maar bovendien zal hij veel zelf moeten studeren. Hij zal wat moeten weten van de organisatie van het voetbal in binnen- en buitenland, hij zal in grote trekken de reglementen moeten kennen en o.a. de amateursbepalin-

gen, hij zal ook van de inrichting en verzorging van voetbalvelden op de hoogte moeten zijn. Wij doen maar een greep uit het vele dat de oefenmeester weten en kennen moet.

Onwillekeurig zal men de opmerking maken, dat hierbij veel zal zijn, dat hij in de practijk weinig of niet nodig zal hebben.

Het oefenmeestersexamen heeft dat gemeen met vele andere examens. Men bedenke echter, dat het begrip 'algemene ontwikkeling' voor vele beroepen van groot belang is, zo ook voor dat van oefenmeester. Bovendien zal hij, vooral als hij bij een kleine vereniging komt, belangrijke diensten kunnen bewijzen als hij méér kan dan alleen de spelers de eerste beginselen van de voetbalsport bijbrengen.

In een grote club heeft men doorgaans wel bestuursleden die van alle markten thuis zijn, een bekwaam terreinknecht, een administrateur soms, herhaaldelijk speciale mensen, die de opleiding van de jeugd voor hun rekening nemen. In kleine clubjes mist men de krachten, die er de capaciteiten of de gelegenheid voor hebben en dan is de oefenmeester, die op alles raad weet, die kan aangeven hoe een terrein bespeelbaar kan worden gemaakt, hoe wedstrijdformulieren moeten worden ingevuld, enz., goud waard. Hij behoeft zich dan heus niet als 'manusje-van-alles' te laten gebruiken, maar kan aan allerlei dingen leiding geven.

De oefenmeester moet leiding kunnen geven. Hij moet ook - en dat is en blijft het voornaamste van alles - les kunnen geven. In drie punten is de taak van de trainer kort maar krachtig te formuleren:

1e. Paedagogische bekwaamheid.

2e. Veelzijdige belangstelling.

3e. Tact ten aanzien van zijn positie in de vereniging.

Hieruit volgt reeds, dat lang niet iedereen in staat zal zijn een goed oefenmeester te worden, want ten aanzien van paedagogie, opvoedkunde, kan men wel een zekere techniek aanleren, maar men zal er toch in hoofdzaak een zekere aanleg voor moeten hebben. Het is inderdaad een kunst om datgene wat men zelf goed weet en goed kan, op anderen over te brengen, zodat die het ook leren.

Over de belangstelling hadden wij het al. Ook die kan men aanleren, maar men moet er toch van binnen uit het nodige plezier in hebben zonder zich geheel te laten leiden door de overweging, dat de trainersfunctie tegenwoordig over het algemeen zeer goed betaald wordt. Dit laatste is stellig wel een goede stimulans, maar daarmee alleen komt men er niet.

Eén van de allerbelangrijkste punten is zonder twijfel de tact om met mensen om te gaan. De oefenmeester neemt nl. in de vereniging een bijzondere, wij zouden haast zeggen delicate plaats in.

Die plaats is een belangrijke, dat volgt wel uit het voorgaande, maar

zij mag nimmer een vooraanstaande plaats zijn. De baas in de vereniging is het bestuur. Dat is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken: het bestaat uit mensen, die vaak van jongs af hart voor de club hebben, mensen die van alles wat er in de club leeft door en door op de hoogte zijn. De oefenmeester, die misschien over een jaar alweer vertrekt omdat hij elders meer kan verdienen, zal alleen op grond daarvan al nooit de baas in de club mogen zijn, al heeft hij er nog zoveel hart voor, wat overigens van hem ook moet worden verlangd. De oefenmeester mag dan al de leiding hebben bij de training, het bestuur houdt er oppertoezicht over. Het bestuur - of eventueel de speciale technische leiding - bepaalt de tactiek. De verenigingsmensen zelf weten welke tactiek zij hun spelers kunnen opdragen, zij weten het beter dan de oefenmeester, die pas komt kijken.

Zeker, de oefenmeester kan in dit opzicht belangrijke adviezen geven en als hij een krachtige persoonlijkheid is, zullen zijn ideeën wellicht op de duur ingang vinden, maar hij mag die ideeën nimmer doordrijven tegen de zin van de clubleiding in.

Een oefenmeester mag dus nooit een ‘hobby’ hebben voor een bepaald systeem. Natuurlijk zal hij wel het meest voor een zeker systeem voelen, maar hij moet begrijpen, dat systeem niet alleen afhankelijk is van zijn inzicht, maar vooral van de capaciteit en de aard van de spelers en ook van hun geneigdheid ten opzichte van een systeem. Het beste middel is feitelijk de spelers zelf te laten uitmaken welk systeem zij willen spelen. Haarlem deed dat in het seizoen 1945-'46. De spelers kozen (met één stem tegen, hetgeen tot een lichte wijziging in de opstelling moest leiden) het stopperspilsysteem en Haarlem werd, na een matig begin, Kampioen van Nederland.

De trainer is dan de man, die moet zorgen, dat het systeem zo goed mogelijk wordt uitgevoerd; vandaar immers, dat hij alle systemen moet kennen en dat hij objectief ten opzichte van alle systemen moet staan.

De oefenmeester moet ook zijn plaats ten opzichte van de spelers weten. Hij staat tussen de leiders en de spelers in, moet dus zeker niet al te vrij, al te amicaal met de spelers omgaan. Van de gewoonte om de trainer bij zijn voornaam te noemen - hetgeen vrijwel steeds gebeurde toen hier te lande overwegend veel Engelse trainers waren - stapt men meer en meer af, hetgeen ook wij juist vinden. Vooral als de oefenmeester wat ouder is, is het correct te achten als de spelers hem met ‘meneer’ aanspreken, zodat er 'n zeker respect steeds blijft bestaan. Dat respect kan wel eens verdwijnen, als hij ook buiten het veld te veel op vriendschappelijke voet met de spelers verkeert, vooral indien dat ook gebeurt op ‘borreluurtjes’ e.d., - nog afgezien van het verkeerde dat stellig in het gebruik van alcohol en nicotine voor spelers schuilt. Indien op een gegeven moment van de spelers

verlangd, althans verwacht wordt, dat zij niet roken, is het tactloos van de trainer indien hij een sigaar of sigaret in de mond heeft.

Een oefenmeester is een dienaar van zijn club, maar dan een belangrijke dienaar, iemand die veel te vertellen heeft, zij het niet àlles. Iemand die zijn woordje moet kunnen doen, toespraken tot bestuursleden en spelers moet kunnen houden over speltechnische onderwerpen, maar die geen praatjesmaker zal mogen zijn. Iemand, die zonder over bijzondere schrijverstalenten te beschikken behoorlijke artikelen kan schrijven, voor het clubblad bv.

De oefenmeester zal dat alles pas kunnen doen als hij de volledige steun heeft van het bestuur en de volledige medewerking van de spelers. Bekleedt hij zijn functie goed, dan is hij niet alleen een dienaar van zijn club, maar tevens een dienaar van de gehele voetbalsport. Begrijpt hij zijn taak goed, gaat hij rustig en bescheiden zijn gang en wendt hij zijn kennis in alle opzichten ten goede aan, dan zal hij stellig èn zijn club èn het Nederlandse voetbal zeer belangrijke diensten bewijzen. Dat mooie en grote doel vooral zal elke oefenmeester zich voor ogen moeten houden.

Hoofdstuk VII

Spelsystemen

WIJ hadden dit hoofdstuk ook ‘Ploegtactiek’ kunnen noemen, maar wij hebben er met opzet de naam ‘Spelsystemen’ aan gegeven. Wij hebben dat met opzet gedaan, omdat velen door naar onze mening onjuiste publicaties in de pers en anderszins een verkeerde gedachte hebben over dit begrip. Tal van voetbalmensen toch beweren, dat zij van spelsystemen niets moeten hebben en nu achten wij het mede de taak van dit als instructief bedoelde boek om dat ongetwijfeld geheel verkeerde begrip weg te nemen.

Verkeerd! Inderdaad, het is een wanbegrip te menen, dat men in de voetbalsport iets kan bereiken zonder systeem in het spel te brengen, zonder - om nu het andere woord ook eens te gebruiken - ploegtactiek toe te passen.

Ieder, die iets bereiken wil, zal s y s t e m a t i s c h , dat is dus met systeem, te werk moeten gaan. Men ondervindt dat dagelijks in zijn werk, men heeft dat ondervonden op zijn school en bv. bij het afleggen van examens, waarvoor men zich slechts met vrucht kan voorbereiden als men dat systematisch doet.

Iemand die een reis maakt of bv. een fietstocht, zal daarvan pas het volle profijt trekken als die reis tevoren systematisch is voorbereid. Men gaat toch niet in de trein zitten met de gedachte: Ik zal wel zien waar ik vandaag terecht kom en morgen wel weer verder kijken! Men stippelt zijn tocht van tevoren behoorlijk uit, verdeelt de reis zo goed en economisch mogelijk. Men zorgt van tevoren te weten te komen waar men het best verblijven kan enz. enz. En wie een reis in een vreemd land maakt, zal zich waarschijnlijk ook best amuseren als hij zo bij toeval hier of daar eens belandt, maar hij zal veel en veel meer profijt hebben van zijn uitstapjes als hij een goed programma heeft opgemaakt, dat hem in staat stelt streken en gebouwen, die hij in elk geval gezien moet hebben, te bezichtigen.

Wij noemen dit voorbeeld maar om aan te tonen, dat men ook bij handelingen, die men ‘voor z'n plezier’ doet, met systeem te werk behoort te gaan.

Men zal ons voor de voeten kunnen werpen, dat wij hiermee waarheden als koeien verkondigen en dat is ook inderdaad het geval.

Maar.... als het op het gebied van de sport komt, wil men plotseling niets van systemen weten, dan wil men laten spelen volgens de ingeving van het ogenblik, dan meent men dat pas van zulk spel charme uit gaat en dat daarentegen systemen ons voetbal stuk maken, als zij dat al niet hebben gedaan.

Vraagt men de verkondigers van zulke ideeën echter op de man af wat zij dan eigenlijk precies willen, dan zal vrijwel steevast hun antwoord zijn, dat zij met voetbal terug willen naar de ouderwetse wijze van spelen, naar de vroeger algemeen gebruikelijke opstelling met twee achterspelers, drie middenspelers en vijf voorspelers. En het zijn vooral ouderen van dagen, die daarbij zweren, omdat zij zich ‘van hun tijd’ herinneren hoe prachtig en mooi het spel toen was.

Het ligt geenszins op onze weg om vergelijkingen te maken tussen het voetbal voorheen en thans. Die vergelijking kàn niet gemaakt worden, omdat er geen enkele mogelijkheid is de juistheid er van aan de practijk te toetsen. Het wordt te veel een kwestie van gevoel en in dit boek behoren gevoelsargumenten niet in aanmerking te komen. Wij dienen elk punt op het gebied van de voetbaltactiek zo nuchter en zo zakelijk mogelijk te bekijken en van polemische aard moeten onze beschouwingen zeker niet zijn.

Doch wel willen wij met nadruk tegen het laatstgenoemde argument aanvoeren, dat de verkondigers daarvan een grote denkfout maken. Zij vergeten namelijk, dat wat zij aanbevelen niet anders dan.... een systeem is, zoals elke tevoren vastgestelde opstelling van het elftal een systeem is. De fout is, dat zij het begrip ‘systeem’ vereenzelvigen met ‘stopperspilsysteem’ en zoals men in het volgende zal zien is dat slechts één van de vele systemen, die in voetbal kunnen worden toegepast.

Laten wij vooropstellen, dat wij in dit boek geen propaganda zullen maken voor een bepaald systeem. Wij zijn van mening, dat elk systeem, mits het op de goede wijze wordt toegepast en mits het op technische basis berust - dit laatste vooral! - aantrekkelijk kan zijn. Men zal terwille van een systeem dan ook nimmer de techniek moeten verwaarlozen, men zal te allen tijde moeten bedenken, dat de techniek de basis van ons spel is en blijft. Maar de tactiek, zowel de individuële als de ploegtactiek, is eveneens onmisbaar en iedere club, ieder elftal, make maar voor zichzelf uit welke ploegtactiek, welk systeem dus, gevolgd moet worden.

Wij liebben prachtige successen zien behalen door het ouderwetse

systeem - en dat wel in verschillende van elkaar afwijkende vormen -, wij hebben met het stopperspilsysteem daverende successen gezien, en wij hebben ook herhaaldelijk meegemaakt hoe het spelen met een aanvallende spil tot schitterende overwinningen leidde. Wij mogen dus geen voorstanders zijn van een bepaald systeem, ook al voelt men in zijn hart meer voor het ene dan voor het andere.

Bij èlk systeem moet echter worden vooropgesteld, dat het op de juiste, dat wil zeggen de tevoren overeengekomen wijze moet worden uitgevoerd en.... dat men er de geschikte mensen voor moet hebben. Het zou, om maar een voorbeeld te noemen, toch dwaasheid zijn met een stopperspil te willen opereren als men in de gehele club niemand heeft die deze functie kan vervullen. Evenzeer is het dwaasheid een binnenspeler de rol van 'zwerver' op te dringen als hij daarvoor de capaciteiten en de aanleg niet heeft.

Nòg een algemeenheid kunnen wij ten aanzien van spelsystemen te berde brengen: elk systeem is precies even aanvallend of verdedigend als het door de betrokken spelers wordt toegepast. Zij die menen, dat het spelen met een verdedigende spil onherroepelijk leidt tot verdedigend spel, hebben het volkomen mis, want er zijn omstandigheden genoeg dat men met zulk een speelwijze tot veel meer aanvallend spel komt dan met een aanvallende spil. Ook dit is een door velen gemaakte denkfout - ontstaan inderdaad door de verkeerde wijze waarop verscheidene clubs het systeem van de stopperspil hier te lande in de practijk hebben gevolgd -, die wij gaarne uit de wereld willen helpen.

Tot besluit van onze inleidende opmerkingen nog dit. Bij welk systeem ook, zal ruimte moeten worden gelaten voor het persoonlijk initiatief van de spelers of bv. van de aanvoerder. Het gaat er niet om, dat hij op een gegeven ogenblik domweg van het vastgestelde systeem gaat afwijken, maar elke speler moet zich voor ogen houden, dat hij de vrijheid heeft op een gegeven moment iets te doen, dat niet in zijn opdracht voorkomt.

Men mene niet dat daardoor ons gehele betoog op losse schroeven komt te staan, doch wij willen hiermee slechts laten uitkomen, dat voetbal een levend spel is, een spel met zo ontelbaar veel mogelijkheden, dat de practijk en de theorie elkaar onmogelijk steeds kunnen dekken. In grote trekken dient natuurlijk aan de opdracht de hand te worden gehouden, tenzij bv. in een wanhoopspoging de gehele ploeg door elkaar wordt gegooid. En daarnaast zijn er dan te allen tijde de momenten waarop een speler buiten zijn boekje moet durven gaan.

Met deze algemene richtlijnen voor ogen kan er geen sprake van zijn, dat het voetbalspel door een systeem wordt dood gemaakt. Het systeem is er slechts om door vernuft en samenhorigheid het geheel

op hoger plan te brengen. Het is in het moderne voetbal - en straks zullen wij laten blijken wat wij daaronder verstaan - volkomen onmisbaar geworden.

Historisch overzicht

Het zou van een weinig systematische werkwijze getuigen als wij de behandeling van de verschillende spelsystemen, zoals die in de loop der tijden in zwang zijn gekomen, niet zouden laten voorafgaan door een historisch overzicht.

Bovendien is het voor een goed begrip van de zaak noodzakelijk dat te doen, omdat daaruit blijkt dat het ontstaan van zekere systemen als een phase in de ontwikkelingsgang van het spel te beschouwen is. Zij zijn voortgevloeid uit zekere omstandigheden en dat is zo logisch geschied, dat deze ontwikkeling als onvermijdelijk te beschouwen is. Wij leggen hier de nadruk op om te doen uitkomen, dat het geen zin heeft tegen bepaalde systemen stelling te nemen. Men kan betreuren, dat een bepaald systeem ingang gevonden heeft - en mogelijk nog veel meer ingang zal vinden -, doch men dient zich daarbij neer te leggen, omdat het nu eenmaal niet anders heeft gekund. Wij kunnen dan ook gevoeglijk nalaten te verklaren of wij al of niet met een zeker systeem instemmen, we kunnen het slechts onze taak achten alle systemen critisch en objectief te bekijken en er zoveel mogelijk van te vertellen, omdat wij er heilig van overtuigd zijn dat ieder die tot het wezen der voetbalsport wil doordringen, van alle bestaande en mogelijke spelsystemen op de hoogte moet zijn. En dat niet alleen om ze eventueel zelf in zijn club te laten beoefenen, maar ook om er op verdacht te zijn als de tegenstander van zijn club met een bepaald systeem voor de dag komt.

Het is niet onze bedoeling terug te gaan tot de tijd dat doodshoofden van verslagen vijanden als ‘voetbal’ werden gebruikt. De geschiedenis van ons tegenwoordige voetbal begint in 1863 met de oprichting van de Football Association, de Engelse Voetbalbond.

Die bond kwam al spoedig met spelregels voor de dag, die in feite niet zo heel veel verschilden van die van thans. De buitenspelregel, die er in 1867 bij kwam, maakte het spel reeds van gelijke aard, ook al was die regel, die tot 1925 gehandhaafd bleef, anders dan die van tegenwoordig, waarover straks meer. Later werden nog andere wijzigingen ingevoerd - zo kwam de bovenlat het aanvankelijke touw vervangen, en voorts werd de strafschop ingevoerd -, maar fundamentele betekenis voor de tactiek van het spel hadden die niet.

Aanvankelijk trouwens trok men zich niet veel van tactiek aan, zoals wij in ons hoofdstuk ‘Tactiek’ al deden uitkomen. De opstelling van

het elftal bv. was geen uitgemaakte zaak. Vast stond slechts, dat er elf spelers zouden zijn - d.w.z. maximaal elf -, en dat één van die elf de functie van doelverdediger zou bekleden.

Bestudeert men nauwkeurig de spelregels, dan zal men tot de ontdekking komen, dat daarin slechts de doelverdediger speciaal is vermeld. Over de functie van geen der andere spelers is iets gezegd. Er is dus geen enkele verplichting om met een achterhoede, een middenlinie of een voorhoede uit te komen en uiteraard nog veel minder om die linies uit een zeker aantal spelers te laten bestaan. De verplichting is er slechts om met een doelverdediger uit te komen en daarop heeft de scheidsrechter dan ook toe te zien. Voor de rest kan het hem, en kan het de tegenpartij koud laten in welke opstelling men zijn spelers in het veld brengt.

In de eerste jaren van het bestaan der F.A. nu was er van een vaste opstelling dan ook geen sprake. Het enige ‘systeem’ was om alleen met de nodige handigheid en stevigheid aan te vallen en te proberen een doelpunt te maken. Raakte men de bal kwijt, dan moest een medespeler het maar proberen. Men ging nu aanvankelijk, toen men de doelverdediger ook nog niet kende zo te werk, dat men met twee achterspelers en negen voorspelers opereerde. Die voorspelers speelden wel is waar niet systematisch, niet eens bewust, samen, maar toch is het thans voor ieder duidelijk, dat die twee achterspelers nooit in staat waren zulk een horde van aanvallers in bedwang te houden. Dat bleef uiteraard hetzelfde toen men later met een doelverdediger, twee achterspelers en acht voorspelers uitkwam.

Vandaar dat men geleidelijk tot de overtuiging kwam, dat een deel van de voorspelers aan het verdedigingswerk moest deelnemen, vooral toen het samenspel in de plaats van het individuële spel kwam. Men stelde op een gegeven ogenblik vijf verdedigers tegenover vijf aanvallers, wat inderdaad volkomen logisch lijkt. Het zal echter gauw genoeg gebleken zijn, dat bij het opzetten van een eigen aanval de vijf achterspelers niet allemaal achter behoefden te blijven en het is duidelijk dat op zo'n manier een tussending tussen achterhoede en voorhoede, de middenlinie, ontstond, een linie van aanvankelijk twee, later drie spelers.

Dus: een opstelling met één doelman, twee achterspelers, drie middenspelers, vijf voorspelers, de opstelling 1-2-3-5. De opstelling, die de een de ouderwetse, de ander de normale opstelling zal nomen en die het best kan worden aangeduid met de benaming: orthodoxe opstelling.

Dit is een oude opstelling, want zij vond al heel gauw toepassing en algemeen navolging. Zij is nog niet geheel verouderd, want zij wordt in enkele landen, ook in het onze, nog trouw toegepast. In het moederland van de sport, Engeland, echter, practisch gesproken, niet meer,

zodat men zich terecht in ons land moet afvragen of zij ook hier op de duur wel houdbaar is. Zoals uit de verdere beschouwingen in dit hoofdstuk zal blijken, wordt zij trouwens maar zelden volkomen orthodox, d.w.z. de drie linies ‘in lijn’, toegepast.

Deze opstelling, of juister: dit systeem, heeft zich in elk geval heel lang gehandhaafd. Zeker, er kwamen lichte afwijkingen en men kreeg bv., feitelijk reeds als systeem, een terugkomen van de binnenspelers, een soort W-formatie derhalve, indien de eigen partij zich in de verdediging bevond. De binnenspelers werden dan als de aangewezen spelers beschouwd om de bal op te halen; van hen werd echter verlangd dat zij bij het afwerken van de aanvallen in de voorhoede present waren, want het werd in elk geval als het meest wenselijk beschouwd, dat een aanvallende voorhoede uit vijf vrijwel op één lijn opererende spelers bestond.

Maar toen is er iets gebeurd, dat radicaal andere meningen op dit gebied vestigde: in 1925 immers werd de buitenspelregel gewijzigd. Het is stellig wenselijk dat hier in het kort uiteen te zetten, juist omdat deze wijziging de begrippen inzake de tactiek, in het bijzonder dan de ploegtactiek, zo grondig heeft gewijzigd.

Waarom geschiedde dat?

De buitenspelregel was vroeger zó, dat zich tussen de aanvaller en de doellijn drie spelers van de tegenpartij moesten bevinden, wilde men niet buitenspel staan. Het is duidelijk, dat men dus vrij gauw buitenspel stond. Toch is het jarenlang niet van die aard geweest, dat de wedstrijden als het ware door veelvuldige buitenspel-beslissingen bedorven werden. Dat werd echter wel het geval toen een achterspeler ontdekte, dat hij op een heel eenvoudige wijze de tegenpartij buitenspel kon zetten.

Achteraf moet men feitelijk verbaasd zijn, dat dit niet eerder ontdekt werd, te meer daar reeds jarenlang in Engeland beroepsspel bestond. Er waren wel incidentele gevallen van buitenspel zetten en in Nederlandse voetbalverslagen van vóór 1890 werd soms al wel gerept van pogingen om de vijandelijke voorhoede buitenspel te zetten. Tot een bepaalde methode kwam het echter eerst na 1910, toen Mc Cracken, de Ier met de Schotse naam, speler van Newcastle United, in staat bleek door een eenvoudige manoeuvre een tegenstander in buitenspelpositie te brengen. Beroepsvoetballers hebben dus tientallen jaren nodig gehad om te ontdekken, dat één achterspeler (want dat kon toen nog) een voorspeler opzettelijk buitenspel kon zetten. Deze tactische zet - waarvan wij overigens geen bewonderaars zijn - had dus wel zeer geruime tijd nodig aleer hij ontstond, 't beste bewijs dat tactische aangelegenheden lange tijd nodig hebben om te ontstaan en.... te groeien. Tegenwoordig, dus onder de gewijzigde buitenspelregel, weet iedere junior-voetballer wat buitenspelzetten betekent

en nu moeten zelfs de twee achterspelers dat tegelijkertijd doen wil men er succes mee bereiken!

Toen deze zet eenmaal uitgevonden was - en Mc Cracken toonde zich er inderdaad een meester in - vond hij prompt navolging, eerst in Engeland, later o.m. ook in ons land, waar Swarttouw, speler van V.O.C., U.V.V. en Ajax, als de 'pionier' van het buitenspel zetten kan worden beschouwd. Het was nog niet direct zó, dat het spel er door bedorven werd - tactische kwesties groeien immers langzaam! -, maar op een gegeven moment daalde toch in Engeland hoofdzakelijk door deze tactiek het aantal doelpunten onrustbarend. Nu stellen wij voorop, dat de kwaliteit van een wedstrijd geenszins evenredig behoeft te zijn aan het aantal doelpunten. Men kan prachtige wedstrijden zien met weinig doelpunten, wedstrijden met superieur spel waarin nu eenmaal de verdedigingen de aanvallen baas zijn. En er zijn wedstrijden genoeg waarin door verdedigingsfouten tal van doelpunten worden gemaakt, doch die uit een oogpunt van kwaliteit het aanzien niet waard zijn. Dáár zat het dus niet in.

Een feit is echter, dat in Groot-Brittannië de wedstrijden zeer leden onder het veelvuldig fluiten voor buitenspel en bovendien onder een tekort aan doelpunten. Uitslagen als 0-0, 1-0 e.d., werden al te veelvuldig en wat waarschijnlijk wel de hoofdzaak was: het publiek ging zijn ontevredenheid tonen.

Men zocht 'aan de overkant' naar een middel om het wegens de inkomsten onmisbare publiek tevreden te stellen en de Schotse Voetbalbond vond de oplossing, die als het ei van Columbus kan worden beschouwd: wijziging van de buitenspelregel met dien verstande, dat zich tussen de aanvaller en de doellijn maar twee spelers der verdedigende partij moesten bevinden, wilde hij, de aanvaller dus, niet buitenspel staan.

Het voorstel werd op de vergadering van de International Board - het lichaam, dat de spelregels vaststelt - in 1925 aangenomen en volgens de geldende overeenkomst moest de wijziging ook door andere landen, waar zij waarschijnlijk nog niet zo urgent was - maar het stellig ook zou zijn geworden -, ten spoedigste worden overgenomen. Vele voetbalmensen van de oude stempel hebben er stelling tegen genomen. Dat was begrijpelijk. De mens is nu eenmaal behoudend van aard, vooral als men meent 'dat het altijd goed is gegaan'. De oppositie, die ook in ons land tegen de wijziging werd gevoerd, had echter weinig zin, want zij was nu eenmaal op reglementaire wijze tot stand gebracht en men had zich er maar bij neer te leggen en zich aan te passen.

Toen eenmaal de wijziging tot stand was gekomen, had dat direct veel invloed op de tactiek: reeds bij de aanvang van het seizoen 1925-'26 openbaarde zich in Engeland de W-formatie! Niet de W-vorm

zoals die ook vroeger al ontstond door het nu en dan terugkomen van de binnenspelers, maar thans als systeem.

Nu stelt menigeen zich op het standpunt, dat de W-formatie bedoeld is als versterking van de verdediging. Zij die deze mening huldigen zijn dan ook van oordeel, dat de invoering van de W-formatie de verdedigende tendens van het spel heeft versterkt.

Wij delen die mening echter geenszins. Wij menen nl., dat de W-formatie in eerste instantie is bedoeld als aanvallende speelwijze, hoe vreemd dat op het eerste gezicht ook lijkt, en wij menen dat dit oordeel logisch uit de spelontwikkeling voortvloeit.

Wat was nl. de opzet van de spelregelwijziging? Het aantal doelpunten groter te maken! En hoe bereikte men dat? Door de voorspelers, die daarvoor het meest in aanmerking kwamen, zo ver mogelijk naar voren op te stellen, hetgeen inderdaad mogelijk was doordat men nu lang zo gauw niet buitenspel zou staan. Het ligt wel voor de hand, dat de middenvoor en de vleugelspelers de aangewezen mensen waren om die vooruitgeschoven posities in te nemen en men heeft in elk geval deze spelers daarvoor bestemd, in het bijzonder de middenvoor. In de Britse landen heeft men dat direct ingezien en reeds in de aanvang van het seizoen 1925-'26 ontstond de tactiek van de vooruitgeschoven middenvoor, die op de loer stond om de kansen te benutten. In eerste instantie konden de binnenspelers volstaan met het innemen van ongeveer dezelfde positie als vroeger, die echter ten opzichte van de drie andere spelers - die dus een vooruitgeschoven linie vormden - tot de vorming van een W leidde. Die binnenspelers werden dus meer dan voorheen nog de schakels tussen middenlinie en rest van de voorhoede. Zo ontstond de W-formatie als systeem en het is duidelijk, dat men nu van de binnenspelers niet meer verlangen kon, dat zij altijd zouden proberen bij de aanvallen met de overige voorspelers één lijn te vormen. De bedoeling was natuurlijk niet dat zij altijd achter zouden blijven en er is bv. veelvuldig op gewezen hoe nuttig het is als bij een aanval van bv. de rechtsbuiten de linksbinnen mee naar doel oprukt om te proberen de te verwachten voorzet in te schieten. Daarentegen zag men al van oudsher het nut in van het in het genoemde voorbeeld achterblijven van de rechtsbinnen, die immers aldus een schuin teruggespeelde bal - populair uitgedrukt als ‘trekbal’ - kon verwachten.

De verdere ontwikkeling liet niet op zich wachten, want het is duidelijk dat men in die tijd, toen inderdaad meer doelpunten werden gemaakt, de middenvoor maar niet rustig op zijn kansen liet wachten. Hij kreeg een speciale bewaker, waarvoor toch feitelijk de spil de aangewezen man geacht moest worden.

Nu werd de spil nog niet direct de stopper, - tactische kwesties groeien immers langzaam. Maar wij herinneren ons dat Newcastle

United, toen die club (destijds kampioen van Engeland) hier te lande enkele oefenwedstrijden kwam spelen tegen zg. Olympische elftallen, zijn spil veel meer verdedigend liet spelen dan hier te lande gebruikelijk was. Dat was reeds in 1927 het geval. Wij herinneren ons ook, dat er al vroeg clubs in ons land waren, wier spil overwegend verdedigend speelde en het is al eens voorgekomen - wij menen in 1928 - dat V.U.C. daarvan een systeem wilde maken. De Haagse club verkeerde in degradatiegevaar en dat omzeilde zij door haar laatste reeks wedstrijden in successen om te zetten. Daartoe hield zij haar spil in de achterhoede, terwijl haar rechtsbinnen als aanvallende spil optrad. V.U.C. meende, dat dit systeem, dat de club van de laatste plaats redde, ook in staat moest zijn voor het kampioenschap te zorgen, doch al vrij gauw is de club er van afgestapt. Het is echter wel typisch om eens aan deze eerste proeven te herinneren.

In Engeland ontstond het stopperspil- of derde-backsysteem (wat overigens niet precies hetzelfde is) in die jaren geleidelijk wel en het is in het bijzonder Chapman, de beroemde manager van Arsenal geweest, die dat heeft uitgewerkt en met bijzonder succes heeft toegepast.

Herbert Chapman stelde zich op het juiste standpunt, dat de noodzakelijkheid van het systeem historisch was gegroeid en dat de ploeg daarnaar moest worden opgebouwd. Hij paste daartoe de in het Engelse beroepsvoetbal mogelijke en gebruikelijke handelwijze toe: hij kocht links en rechts voor veel geld spelers op, die hem geschikt leken het systeem met succes te volgen. Hij vond bv. in de stevige, onverstoorbare Roberts de spil, die een ideaal bewaker (police-man!) van de middenvoor bleek, en hij vond in Lamberts, later meer nog in Drake, de stormram-middenvoor, die de aanvallen kon afwerken. Hij vond in David Jack en de Schot Alex James twee ideale binnenspelers, voetballers van technisch hoge klasse en uitblinkers op het gebied van de tactiek, en hij vond in Hulme en Bastin vleugelspelers, die begrepen, dat het meer dan vroeger hun taak was doelpunten te maken. Er zij terloops op gewezen, dat inderdaad de Londense club enorme successen boekte: in vijf jaar tijds werd zij driemaal kampioen van Engeland en de twee andere jaren veroverde zij de Cup. Ook daarna heeft Arsenal nog vele jaren mede aan de spits gestaan, al gingen zijn prestaties gaandeweg achteruit, mede uiteraard omdat de overige clubs de ene na de andere zijn systeem gingen overnemen. Een hoogst enkele maal werd nog wel eens een club kampioen, die niet met een zo scherpe W-formatie speelde - met name Sunderland in 1936 -, maar dat was de uitzondering die de regel bevestigde: de regel dat het stopperspilsysteem in Engeland tot de hoogste successen leidde.

De opstelling van de spil ter hoogte van de twee achterspelers -

want daar kwam het op neer - en tussen die twee in had ten gevolge, dat de binnenspelers verder en vaker moesten terugkomen dan anders zodat de W-formatie sprekender werd en nu inderdaad van meer defensieve aard: de binnenspelers kregen nu wel degelijk hun aandeel in de verdediging, zij vormden als het ware de eerste verdedigingslinie.

De practijk leerde dat deze opstelling inderdaad tot een sterk verdedigend spel kon leiden en hier te lande hebben wij dat meegemaakt met K.F.C., uit Koog aan de Zaan. Wel zat er nog voldoende offensieve kracht in de ploeg om het Districtskampioenschap in het seizoen 1933-'34 in de wacht te slepen en zelfs bijna Kampioen van Nederland te worden, maar dat had twee bijzondere redenen:

1e. K.F.C. beschikte over de geschikte spelers voor zijn speelwijze;

2e. de tegenpartijen waren op deze speelwijze niet ingesteld en werden er in genoemd seizoen door verrast. De clubs speelden nl. K.F.C. steeds in de kaart door zich tot sterk aanvallen te laten verlokken en dan kregen juist de drie vooruit geschoven voorspelers van de Koogse club de kans door te breken en door hun snelheid en schotvaardigheid voor de nodige doelpunten te zorgen. Toen later de clubs de juiste tegentactiek vonden - en reeds in de Kampioenscompetitie begon dat -, was het met K.F.C.'s leidende positie spoedig gedaan.

De oorzaak van het sterk verdedigende karakter van dit soort spel school in hoofdzaak in het feit, dat de vleugelhalfs de buitenspelers van de tegenpartij dekten, zodat zij in hoofdzaak verdedigend speelden. Achter hen bevonden zich de drie backs, die in hoofdzaak het strafschopgebied als operatieterrein hadden.

Later echter is de speelwijze van het stopperspil-spel grondig gewijzigd, d.w.z. in overeenstemming gebracht met de Engelse opvatting. De achterspelers werden belast met de bewaking van de vleugelspelers, waardoor de vleugelhalfs meer gelegenheid kregen zich aan hun aanvallende taak te wijden, waarvan tevens het gevolg was, dat de binnenspelers meer naar voren konden gaan. De W-formatie moest weliswaar worden gehandhaafd, maar zij kreeg daarbij, kon althans krijgen, een meer aanvallende tendens.

In Engeland is dat inderdaad vrijwel algemeen in deze vorm nagevolgd en men heeft zodoende van het stopperspilsysteem een sterk aanvallend spel kunnen maken, zo dat de aanval vaak niet uit drie man (het K.F.C.-spel!), maar uit vier, vijf, zelfs tot zeven man kwam te bestaan.

Ook andere landen zijn geleidelijk tot dit systeem overgegaan. Duitsland bv. heeft het volkomen geadopteerd en daar is, bij wijze van spreken, geen club in welke plaats ook, die niet met een stopper speelt. Na de (tijdelijke) annexatie van Oostenrijk heeft men zelfs de Weense

Het doel beschermd! Niet alleen de doelman treedt op bij het schot van de tegenpartij, maar ook beide achterspelers (van Charlton Athletic) zijn op de doellijn aanwezig.

t.o. 273

De middenvoor krijgt geen kans: stopperspil (5) en linksachter (3) staan de doelverdediger van Leicester City bij in de wedstrijd tegen Brentford.

spelers ook willen dwingen deze speelwijze te volgen, maar dat is toch nimmer gelukt. In nog meer landen heeft men proeven genomen met de stopper, proeven waarvan men soms terug kwam, maar die ook herhaaldelijk tot successen hebben geleid. In ons land bv. hebben in de loop der jaren tal van clubs met een stopperspil gespeeld en reeds verscheidene kampioenschappen en promoties zijn daarmee behaald. De Volewijckers, de Amsterdamse club die in het seizoen 1943-'44 Kampioen van Nederland werd, is er wel het meest sprekende voorbeeld van, want zij speelde het spel in geheel Engelse trant. Evenzo deed Haarlem, dat in het volgend seizoen waarin gespeeld kon worden (1945-'46) Landskampioen werd. In België is het evenzo toegegaan: zowel fanatieke voorstanders als tegenstanders van het systeem. In Frankrijk, zelfs in Italië heeft men het geprobeerd en in de Scandinavische landen is het veelvuldig toegepast.

Speciaal na de oorlog is de evolutie snel voortgeschreden. In België bv. was het al vrij gauw zó, dat driekwart van de grote clubs met een stoppelspil ging spelen en het logische gevolg daarvan was, dat ook voor het nationale elftal deze methode werd toegepast, al kreeg men toch altijd het min of meer onprettige geval, dat er dan spelers werden gekozen, die in hun clubs het systeem niet gewend waren. Speciaal de Antwerpse clubs bleken er weinig voor te voelen. In landen als Engeland en Duitsland komt men voor dergelijke problemen niet te staan, omdat daar nu eenmaal het systeem algemeen ingang heeft gevonden. Frankrijk heeft het aantal navolgers eveneens zien groeien en ook daar speelt het vertegenwoordigend elftal strikt volgens de methode van de stopperspil, hetgeen temeer opvalt als men bedenkt, dat in de grote Franse clubs nogal wat gewezen Centraal-Europese, tot Fransen genaturaliseerde voetballers uitkomen.

Trouwens: Hongarije is van het orthodoxe spel afgestapt, ook daar neigt men tot de stopperspil, evenals Tsjechoslowakije, zoals de Olympische Dag 1947 ons geleerd heeft. En in Noord-Europa is het wel een feit, dat ook daar de spil bijna overal als derde achterspeler fungeert, zoals men o.a. van enkele Zweedse clubs heeft kunnen waarnemen.

Men is geneigd aan te nemen, dat dit systeem, onder de druk van de omstandigheden, een zegetocht over de Europese velden onderneemt, óók in Nederland, waar men telkens weer van clubs hoort, die het ook eens proberen en waar haar aantal nog wel zal stijgen naarmate er meer Engelse oefenmeesters worden aangesteld.

Of de evolutie hierbij zal stil staan? Het dient ernstig te worden betwijfeld, nu het om zulk een levend spel als voetbal met zijn ontelbare mogelijkheden gaat. Een feit is, dat het stopperspilsysteem zelf al een evolutie doormaakt en dat speciaal Engelse clubs - die uiteraard het verst gevorderd zijn op dit gebied - het strakke dat

in een systeem kan schuilen al meer en meer doen verdwijnen door zo bewegelijk mogelijk spel, o.a. door veelvuldige plaatsverwisselingen. Waar dit op de duur toe leiden zal, is met geen mogelijkheid te voorspellen. Het zal ook geheel en al afhangen van de mogelijkheden om het systeem afdoende te bestrijden en.... zo ver is men nog lang niet! Er waren steeds landen, die van de verdedigende spil weinig wilden weten, met name die in Centraal-Europa, welke al sinds jaren hun kracht zochten in artistiek uitgevoerd kort spel, gebaseerd op een hoogstaande techniek, - het zg. Schotse spel, dat in die landen op de duur beter werd uitgevoerd dan in Schotland zelf! Men heeft daar vastgehouden aan de aanvallende spil, hetgeen toch eigenlijk ook al een ander systeem is dan dat met de zg. half-aanvallende spil, zoals het normale systeem die kent en waarbij de spil enigszins achter de beide vleugelhalfs opereert. In landen als Oostenrijk en Tsjechoslowakije, evenals in Hongarije, had men de vleugelhalfs een meer verdedigende taak toebedeeld, de spil echter meer beschouwd als de man, die vooral de voorhoede moet steunen. In wezen kon dit soms leiden tot een driebacks-, zelfs een vierbacksspel.

Ook deze speelwijze ontkwam niet aan de evolutie, die samenhing met de historische ontwikkeling van het spel, speciaal na de wijziging van de buitenspelregel. Wel kende men in de landen van Midden-Europa niet de vooruitgeschoven middenvoor, maar het is logisch, dat de kleinere kans om buitenspel te staan de verdediging tot tegenmaatregelen noopte, in het bijzonder tot maatregelen om de middenvoor te dekken. Dat liet men als het ware principieel de spil niet doen en zo zag men daar meer en meer één der achterspelers of desnoods afwisselend beide met die taak belast. Dit bracht echter met zich mee, dat althans één van de vleugelhalfs, en vaak zelfs alle twee, meer tot verdedigen gedwongen werd dan hij voorheen gewend was.

Hoe ook dit tot een bepaald verdedigend systeem kon groeien werd bewezen door Zwitserland, dat eveneens de aanvallende spil de voorkeur gaf, doch de beide vleugelhalfs de buitenspelers liet bewaken. Men noemde dat systeem het ‘Riegelsystem’, wat letterlijk vertaald ‘grendel-systeem’ betekent. De Zwitsers zagen dus in dit systeem niet in de eerste plaats een aanvallend karakter - ondanks het optreden van een aanvallende spil -, maar wel een verdedigend hetgeen uit de benaming ‘grendel’ voldoende valt op te maken. Bij dit systeem paste tevens een teruggetrokken binnenspeler, die samen met de spil het spel opbouwde, doch tevens mèt die spil als eerste verdedigingslinie kon worden beschouwd.

Dit systeem zou uiteraard ook mogelijk zijn met twee teruggetrokken binnenspelers, waardoor men als het ware een opstelling 1-4-3-3 kreeg, of desnoods 1-2-2-3-3, zulks in tegenstelling met de stopper-

spilmethode, waarbij de opstelling kan worden weergegeven door: 1-3-2-2-3.

Bij deze systemen, gegroeid door de logische ontwikkeling van het spel, is het niet gebleven. Dat het normale systeem zich nog in verschillende landen heeft gehandhaafd en bv. in Nederland nog altijd op vrij ruime wijze wordt toegepast, moge volledigheidshalve in herinnering worden gebracht. Er zijn echter bovendien nog allerlei enigszins afwijkende opstellingen mogelijk, lichte variaties dus. Denken wij bv. aan de 'zwervende' binnenspeler, die men desnoods als 'aanvallende spil' kan laten fungeren, indien de spil zelf stopper is. De voorhoede heeft dan in het algemeen vier man in het voorste gelid. Men heeft wel eens elftallen - met name de landenploeg van Tsjechoslowakije en Sparta uit Praag - met een voorhoede zien optreden, waarin een soort M-formatie zichtbaar was, ontstaan door een teruggetrokken middenvoor en vooruitgeschoven binnenspelers.

Met de aanvallende spil heeft men voorts het systeem van de 'slingerback' zien ontstaan, waarbij de ene achterspeler achter de andere staat opgesteld en de formatie enigszins als volgt is (aangenomen dat de voorhoede in W-formatie speelt): 1-1-3-3-3.

In Frankrijk, België en Duitsland spreekt men wel van het WM-systeem, doch dat is identiek met het stopperspil-systeem, waarbij nl. de voorhoede in een W-vorm speelt, de achterhoede met middenlinie samen in M-vorm. In het gemoderniseerde systeem is deze benaming niet geheel juist; zij doet te veel aan schablone-spel denken omdat men zou menen aan de W en de M te moeten vasthouden. Daarom kan men beter volstaan met van een stopperspil te spreken.

Ziedaar dus een kort overzicht van de spelsystemen zoals die speciaal na de wijziging van de buitenspelregel in 1925 ontstaan zijn. Instede van aan te nemen, dat het spel door die wijziging geleden heeft - velen zijn immers die mening toegedaan -, zijn wij er van overtuigd, dat het spel juist daardoor veel rijker en veelzijdiger is geworden. Juist door de botsing van de verschillende spelsystemen en de tegenzetten die men telkens weer moet uitdenken, is er veel meer dan in het grijze verleden werk gemaakt van de zo belangrijke ploegtactiek, hetgeen het spel in zijn geheel ten goede is gekomen. De spelers zijn daardoor als het ware genoopt veel meer over hun spel na te denken - hetgeen uiteraard ook de concentratie ten goede kan komen! - en verder moeten de technische leiders aan de kant steeds zorgen op de hoogte te blijven van de nieuwste tactische snufjes. Mede daardoor zijn de ogen van velen opengegaan voor de noodzakelijkheid om de techniek op te voeren, want het spreekt wel vanzelf dat geen systeem behoorlijk uitvoerbaar is zonder dat de spelers over een behoorlijke techniek beschikken. Wij kunnen het

nog sterker uitdrukken: elk systeem is goed uitvoerbaar, elk systeem kan tot grote successen leiden, als de door de techniek gelegde grondslag goed is. Gegeven een zekere techniek zal men echter naar de juiste tactiek moeten zoeken en dat is alleen mogelijk als men weet wat er op het gebied van de ploegtactiek, van de spelsystemen dus, te koop is. De uit elf technisch goede spelers bestaande ploeg, die verzuimt dat te bedenken, zal tot haar schade ondervinden, dat zij nederlagen kan leiden tegen zg. zwakkere tegenpartijen, die de betekenis van het spelen volgens een bepaald systeem beter begrepen hebben.

Alvorens tot de behandeling van de verschillende spelsystemen over te gaan, menen wij goed te doen er op te wijzen, dat in ons land de tactische vraagstukken nog in de kinderschoenen staan. Het is feitelijk eerst sinds 1934 dat men zich er hier meer intensief mee is gaan bemoeien en de sindsdien verlopen tijd is als te kort te beschouwen om dit vraagstuk als afgehandeld te kunnen beschouwen. Steeds kunnen zich nieuwe mogelijkheden voordoen. Men zij in dat opzicht echter niet te fantastisch. Wat op het geduldige papier goed mogelijk is, wil nog lang niet altijd in de practijk op het groene veld op gaan. Over het algemeen doet men dan ook verstandig zich te houden aan de lessen, die door deskundigen op dit gebied worden geleerd.

En thans zullen wij dan de verschillende systemen onder de loupe nemen:

1 Het orthodoxe systeem.
2 Het stopperspilsysteem.
   a. Met verdedigende vleugelhalfs.
   b. Met aanvallende vleugelhalfs.

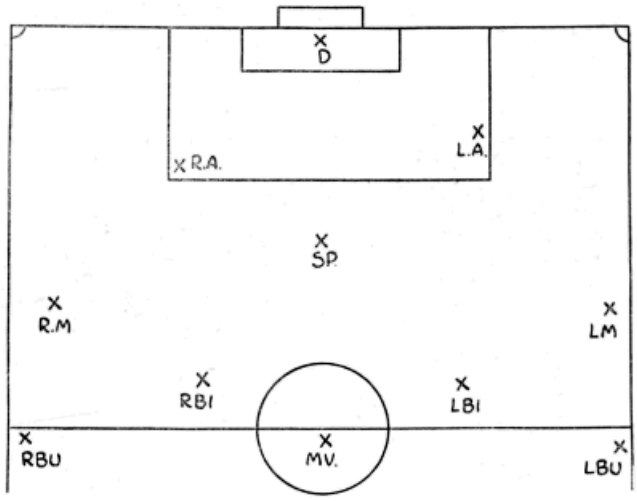
3 Het systeem met de aanvallende spil.
   a. Middeneuropees spel.
   b. Grendel-systeem (Zwitsers spel).
   c. Slingerback-systeem.

1. Het orthodoxe systeem

In het orthodoxe systeem spelen de linies zoveel mogelijk op één lijn. Met dien verstande echter, dat de achterspelers schuin achter elkaar staan om elkaar te dekken, en dat de spil iets achter zijn vleugelhalfs staat opgesteld daar hij dan de situatie beter kan overzien en zijn beide buurlui gemakkelijker in het spel kan betrekken als hij dat nodig acht. De spil is in dit systeem inderdaad als de spil van de gehele ploeg te beschouwen, de centrale figuur, om welke de rest van de ploeg zich beweegt. De voorhoede zal voorts in tal van

fases van de strijd een W-vorm aannemen, al of niet scherp geaccentueerd.

De grote moeilijkheid van dit systeem is de vraag of de achterspelers dan wel de middenspelers de buitenspelers moeten dekken. Men kan natuurlijk wel het standpunt innemen, dat achterspeler en half samen buiten- en binnenman voor hun rekening moeten nemen, maar men moet toch in tal van situaties weten wie men moet aanvallen, al was het alleen maar om te voorkomen, dat één tegenstander door twee spelers tegelijk wordt aangevallen, zodat zijn buurman vrij spel krijgt.

De normale opstelling in het orthodoxe systeem.

Wil men het orthodoxe systeem goed toepassen, m.a.w. de spil niet terug halen, dan is het gewenst, dat de vleugelspeler gedekt wordt door de middenspeler, omdat de twee achterspelers zich niet te ver van de lengte-as van het veld mogen wagen. Men denke aan de gevaarlijke positie, die de middenvoor van de tegenpartij anders kan innemen. Gaan zij wel te veel naar de zijkanten, dan moet de spil wel terug komen en.... dan wordt hij stopperspil.

De middenlinie behoeft zich, als zij enigszins op de soliditeit van haar achterhoede kan vertrouwen, niet tot verdedigen te bepalen, al blijft dat te allen tijde de helft van haar taak. De naam ‘half-back’ spreekt in dit opzicht voor zichzelf, want de ouderwetse halfback moet inderdaad een halve back zijn.

Doch dan ook een halve voorspeler, waaruit moge volgen, dat hij zijn voorhoede voldoende steun moet verlenen. Dit nu geldt in dit systeem voor alle drie de middenspelers in gelijke mate. De vleugelhalfs behoeven dus niet angstvallig aan de vleugelspelers van de tegenpartij te blijven kleven, zij mogen gerust wat risico nemen door bij eigen aanvallen mee naar voren te trekken, bij tegenaanvallen zijn immers altijd de twee achterspelers present. Vooral geldt dit mede aanvallen als de voor de vleugelhalf staande vleugel een aanval op touw zet. Hij kan dan nuttige diensten bewijzen door eventueel aan driehoekspel deel te nemen, zoals wij in het hoofdstuk ‘Tactiek’ hebben beschreven. Verder kan de vleugelhalf het spel openen door nu en dan eens de bal naar de andere vleugel te trappen.

Overigens is wel vooral de spil de man, die het spel moet openen. Hij kan dat doen door de bal met ferme trappen naar de vleugels te plaatsen, hij kan dat ook doen door de bal aan de middenvoor te geven, die op zijn beurt de vleugels aan het werk zet.

Zo kunnen de middenspelers gedrieën mee naar voren trekken, mits zij er op letten dat zij enig contact houden met de achterhoede. Ook de achterhoede zelf kan daar voor zorgen, door aan te sluiten als de middenspelers zich naar voren begeven. Dit aansluiten - bij elk systeem een belangrijke factor - weegt bij dit systeem wel heel zwaar omdat daardoor voorkomen kan worden, dat de tegenpartij een te gemakkelijke kans op doorbreken krijgt, doordat bv. drie voorspelers maar twee tegenstanders tegenover zich vinden.

Men overdrijve het aansluiten echter niet. In het algemeen wordt aangenomen, dat er tussen voorhoede en middenlinie een afstand van ca. 15 meter moet zijn, evenzo tussen middenlinie en achterhoede. Men voorkomt daardoor een opeenhoping van spelers op de ene helft van het veld en dus het zg. insluiten, dat vele gevaren in zich bergt. Want niet alleen dat de eigen voorhoede dan niet voldoende ‘lucht’ heeft voor het opzetten en afwerken van haar aanvallen, maar bovendien kan een goed op buitenspel lettende tegenpartij van het vrije veld al te gretig profiteren.

De binnenspelers behoeven bij een goed aansluitende middenlinie niet te ver en te vaak terug te komen; ten hoogste kan men het één van de twee laten doen in zijn functie van ‘zwerver’. Over het algemeen zijn echter de vijf voorspelers bij het eventuële afwerken van de aanvallen disponibel, hetgeen vooral bij voorzetten zeer belangrijk is. Veronderstel bv., dat er een harde, hoge voorzet van de rechtsbuiten

komt, die net niet bereikbaar is voor de middenvoor. In dat geval kunnen zowel de linksbinnen als de linksbuiten ter plaatse zijn om van de kans gebruik te maken. Of bij het opzetten van de aanvallen de aanwezigheid van de vijf voorspelers in de voorste linie gewenst is, kunnen wij in het midden laten, maar bij het afwerken is het in elk geval wel gewenst, omdat het het dekken van de tegenpartij moeilijker maakt.

De vleugelspelers behoeven zich wel is waar niet nauwgezet aan het consigne 'voorzetten' te houden, doch het is een feit, dat het in dit systeem voor hen het belangrijkste spelonderdeel vormt. Komen zij te veel naar binnen, dan ontstaat weer de gevreesde opeenhoping en bovendien geeft dat aanleiding tot misverstanden als de binnenman de bal naar de vleugel plaatst en zijn buurman naar binnen gelopen is. Dat de middenvoor ook in dit systeem afwerker no. 1 is, ligt voor de hand. Wordt hij al te zwaar gedekt, dan kunnen de binnenspelers hem te hulp komen, o.a. door te pogen hem vrij te spelen, hetgeen bv. door plaatsverwisseling tijdens een aanval tot stand kan worden gebracht. De achterspelers hebben het bij dit systeem niet gemakkelijk en zij dienen dan ook zeer trapvast te zijn. Zij moeten bedacht zijn op aanvallen van de vleugels en op doorbraken van de middenvoor en zij moeten voortdurend op elkaars positie letten teneinde elkaar elk ogenblik te hulp te kunnen komen.

Een groot voordeel van dit systeem is ongetwijfeld, dat men er twee kanten mee uit kan: aanvallen en verdedigen. Dit kan men op heel eenvoudige wijze bewerkstelligen door de middenlinie hetzij aanvallend hetzij verdedigend te laten optreden. Men kan het laatste zo sterk doorvoeren dat men als het ware met vijf achterspelers optreedt. Slechts door een zeer diepe W-formatie kan men dan contact met de voorhoede krijgen. Men kan ook alleen de spil de opdracht geven wat meer dan anders terug te trekken, hetgeen vooral tegen een gevaarlijke middenvoor zeer gewenst is. Gaat het om de bewaking van een gevaarlijke vleugelspeler, dan kan daarmee een vleugelhalf speciaal worden belast, maar desnoods een achterspeler ook, hetgeen uiteraard afhankelijk moet zijn van de persoonlijke capaciteiten van de betrokken spelers. Het 'schaduwen' van een tegenstander ligt trouwens niet iedereen.

Kan men zich de weelde veroorloven het accent meer op de aanval te leggen, dan kan de gehele middenlinie achter de voorhoede aansluiten, waardoor de W uit deze linie goeddeels of zelfs geheel zou kunnen verdwijnen.

Er zijn heel wat sterke Nederlandse clubs die deze speelwijze huldigen of gehuldigd hebben. Ajax is er waarschijnlijk wel het meest markante voorbeeld van. Zijn sterke spil wijlen Wim Anderiesen speelde over het algemeen wat meer dan half verdedigend (driekwart

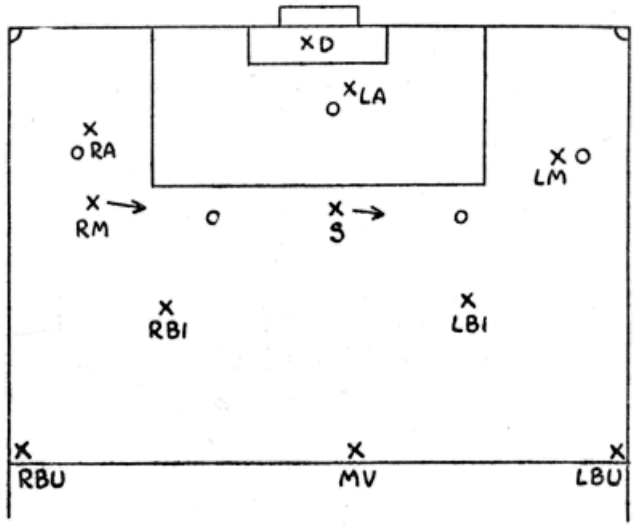
verdedigend, kan men zeggen), maar hij kon ook met zijn vleugelhalfs flink achter zijn voorhoede aan zitten als de omstandigheden dat met zich meebrachten. Een door Ajax nogal eens gevolgde tactiek was, de tegenpartij te 'laten komen'. Dit is als het ware het tegenovergestelde van insluiten. Men lokt de tegenpartij naar voren, brengt haar in de waan dat zij in de meerderheid is en krijgt dan juist de kans tot snelle doorbraken. De W-formatie zal daarbij goede diensten bewijzen, evenals de aanwezigheid van snelle en schotvaardige vleugelspelers en middenvoor.

Dat ook overigens dit systeem in ons land niet gauw had afgedaan, is wel gebleken uit het feit, dat in het seizoen 1942-43 alle vijf kampioenen van de eerste klasse het toepasten, zij het dan dat Feyenoord wat meer naar de aanvallende spil neigde. A.D.O. echter, tweemaal achter elkaar Kampioen van Nederland in die periode, was lang een trouw aanhanger van het orthodoxe systeem, maar ook de Haagse club verstond de kunst het soepel toe te passen. Speelde zij tegen clubs met een stopperspil, dan wist zij ook haar eigen spil aardig achter te houden en er zijn wedstrijden genoeg geweest waarin de gehele middenlinie van A.D.O. overwegend verdedigend optrad en de voorhoede een diepe W-formatie vertoonde. Enschede, Willem II en Heerenveen waren de andere kampioenen, die een zelfde speelwijze huldigden, al waren er wedstrijden, waarin Enschede's spil meer aanvallend optrad dan zijn kanthalfs, van wie er speciaal één een sterke verdedigende positie innam. Dat is dus eigenlijk al een speelwijze tussen die van het orthodoxe systeem en die met de aanvallende spil. In het seizoen 1945-46 speelden 5 van de toen 6 kampioenen orthodox. De enige uitzondering was Haarlem, die kampioen van Nederland werd. In het seizoen 1946-47 tenslotte waren van de zes kampioenen Blauw-Wit en B.V.V. uitgesproken stopper-ploegen, de landskampioen Ajax was er tegen het eind van het seizoen ook toe overgegaan, doch N.E.C., Heerenveen en M.V.V. speelden orthodox. Van andere landen staat ons Italië het sterkst voor de geest als aanhanger van dit beproefde systeem. De Italianen waren door hun grote snelheid in staat er een aanzienlijke rekbaarheid aan te geven, zodat men wel sprak van 'harmonica-systeem'. Ook bij hen een middenlinie, die afwisselend sterk verdedigend en sterk aanvallend optrad, ook bij hen binnenspelers, die het ene ogenblik een diepe W vormden, het andere in de voorste linie opereerden. Zij hadden toch wel de vooruitgeschoven middenvoor (Piola in later jaren!) als de man, die de meeste doelpunten moest maken en de beide binnenspelers waren doorgaans geroutineerde krachten, die hun positie varieerden naarmate de situatie dat vereiste.

Het moeilijkste probleem bij dit systeem is feitelijk de wijze waarop de middenvoor van de tegenpartij moet worden uitgeschakeld, vooral

als dit een bijzonder gevaarlijke, vooruitgeschoven middenvoor is. Men kan zich op het standpunt stellen, dat de spil de aangewezen man is om dat te doen, maar.... er zijn nu eenmaal mensen genoeg, die niets van de stopperspil willen weten en die moeten het vraagstuk dus op andere wijze zien op te lossen.

In ons land is dit vraagstuk haast voortdurend actueel, omdat orthodox spelende clubs tal van tegenstanders ontmoeten mèt een stopperspil en mèt een vooruitgeschoven middenvoor. Het vraagstuk is ook vaak actueel in internationale wedstrijden, omdat de Keuze-Commissie van de K.N.V.B. lang aan het orthodoxe systeem de voorkeur bleef geven. Dekt de spil de middenvoor niet, dan moeten de achterspelers het doen en dat dient in elk geval ‘met systeem’ te geschieden, wil men niet de kans lopen, dat òf geen enkele speler de middenvoor dekt òf twee spelers het tegelijk doen, waarvan andere, alsdan vrij staande tegenstanders kunnen profiteren.

Orthodox systeem. Opstelling achterhoede bij aanval linkervleugel tegenpartij (door O aangegeven),

Valt nu bv. de rechtervleugel van de tegenpartij aan, dan zal de linksachter zich in die richting begeven en dan zal de rechtsachter

de middenvoor voor zijn rekening moeten nemen. De rechtshalf zal dan een verdedigende positie moeten innemen, wil niet de gehele linkervleugel van de tegenpartij ongedekt komen. De rechtsachter moet trouwens toch ook een oogje in het zeil houden ten opzichte van laatstgenoemde vleugel.

Zo heel gemakkelijk is deze taak niet voor de achterspelers, die niet alleen scherp moeten opletten welke positie zij behoren in te nemen, maar die bovendien elkaar moeten aanvullen en elkaars bedoelingen moeten zien te begrijpen. De nogal eens geuite mening, dat dit systeem veel gemakkelijker is dan het stopperspilsysteem, kunnen wij dan ook niet onderschrijven. Het is bv, opvallend, dat er in een verdediging van een orthodox spelend elftal dikwijls een zekere onrust over het spel ligt als de tegenpartij in de aanval is. De spelers hebben geen vaste taak, vinden dat ogenschijnlijk wel prettig - wat vooral voor Nederlandse voetballers geldt -, maar schieten vaak in persoonlijk doorzicht te kort als het op handelen aan komt. Noodgedwongen moet dan vaak de gehele middenlinie stug mee verdedigen, want dat vergete men niet: ook in dit systeem zal de spil toch in eerste instantie de bewegingen van de middenvoor moeten volgen, dat wil zeggen bij de opbouw van diens aanvallen.

Kunnen de twee achterspelers het samen opknappen, dan des te beter, want dan is de gehele middenlinie disponibel voor het steunen van de eigen voorhoede. Voor elftallen, die technisch superieur en daardoor tegen verreweg de meeste tegenstanders in de meerderheid zijn, is dit systeem dan ook het meest geschikt en het zal wel daaraan toe te schrijven zijn, dat clubs als Ajax en Feyenoord er zo lang aan hebben vastgehouden.

Bij elk systeem zullen wij aangeven wat de beste bestrijdingsmethode is.

Wij kunnen dat niet anders dan in grote trekken doen, want ook daarbij zijn velerlei variaties mogelijk en bovendien moet veel overgelaten worden aan het persoonlijk inzicht. Onze bedoeling is dan ook in hoofdzaak er op te wijzen, dat het wenselijk is een zekere speelwijze te ontwerpen als men weet dat de tegenpartij volgens een bepaald systeem speelt. Wij willen daarmee niet te kennen geven, dat men dan van zijn eigen systeem moet afstappen, doch men kan daarin zo nodig zekere wijzigingen aanbrengen, indien het spel van de tegenpartij dat noodzakelijk maakt. Daardoor bereikt men ook, dat de tegenpartij tevoren niet zeker weet waaraan zij toe is.

Als bestrijdingsmethode van het orthodoxe systeem zijn aan te geven het stopperspilsysteem en het Zwitserse (grendel)-systeem. Men dwingt dan in elk geval de tegenpartij naar vormen te zoeken, die van de normale afwijken en daarmee is reeds veel gewonnen. De stopper-

spil-ploeg, die haar tegenpartij, welke volgens het orthodoxe systeem speelt, kan verleiden ver naar voren te trekken, zal zeer waarschijnlijk succes hebben, omdat zij dan met haar driemansvoorhoede de uit twee spelers bestaande achterhoede kan overrompelen door snelle doorbraken en uitvallen. Enigszins hetzelfde effect bereikt men met het Zwitserse stelsel, dat bovendien met zijn sterke 'muur' van vier spelers een zeer lastig struikelblok vormt voor de voorhoede.

Uit dat alles volgt wel, dat het nimmer meer mogelijk is aan een spel met ongebroken linies vast te houden; men moet feitelijk zo'n beetje van alle markten thuis zijn om de verschillende systemen te kunnen bestrijden. Het bezit van een spil, die desnoods ook stopper kan spelen, verdient bv. aanbeveling. Wij herinneren ons hoe in het seizoen 1938-'39 Ajax in de Kampioenscompetitie op een gegeven moment geen punt meer mocht verspelen om zijn kans te behouden. Mede als gevolg van ervaringen in enkele der vorige wedstrijden opgedaan, ging Anderiesen stopper spelen, hoewel dat zijn gewoonte niet was en zijn sympathie niet had. De Amsterdamse club bereikte daar succes mee, won haar resterende wedstrijden en werd Landskampioen.

Een ander voorbeeld leverde A.D.O. in het seizoen 1941-42. De Hagenaars hadden nog twee wedstrijden te spelen: Eindhoven uit en A.G.O.V.V. thuis. Een nederlaag te Eindhoven zou hen uitschakelen, daarentegen Eindhoven zo goed als kampioen maken. Een gelijk spel zou de Haagse club de beste kansen bezorgen, omdat dan een zege op A.G.O.V.V. de beslissing te haren gunste zou brengen. Natuurlijk zou een overwinning op Eindhoven nòg gunstiger geweest zijn, maar A.D.O. begreep dat het spelen op winst juist wel eens tot verlies zou kunnen leiden. Het speelde derhalve op gelijk spel en eigenlijk op 0-0. Gevolg een sterk verdedigend spelletje van de Haagse club met een steeds teruggetrokken middenlinie. Totdat Eindhoven toch een doelpunt maakte. Toen ontwikkelde A.D.O. ineens al zijn latent gebleven aanvalskracht, maakte in de volgende minuut gelijk en.... ging weer sterk verdedigend spelen, waardoor de stand gelijk bleef. De verwachte zege op de Oostelijke kampioen volgde en A.D.O. was Kampioen van Nederland, mede doordat het in de lastige uitwedstrijd tegen de Zuiderlingen de beste tactiek gevolgd had.

In het ene geval dus de spil, die meer verdedigend optrad dan hij gewend was, in het andere geval de gehele middenlinie. In beide gevallen kan zulk een speelwijze ondersteund worden door de aanwezigheid van een zwervende binnenspeler, die meer terug kan komen naarmate de spil resp. de gehele middenlinie meer moet achterblijven.

2. Het stopperspil-systeem

Over het stopperspilsysteem is zóveel geschreven, dat alleen daar-

mee heel wat meer dan dit boek gevuld zou zijn[1]. Er zijn vurige voorstanders van geweest, die de lof van het systeem in de vleiendste bewoordingen bezongen, en het heeft vijanden gehad, die hun afschuw voor deze tactiek in schrille bewoordingen tot uiting hebben gebracht. Dat er veel, zelfs zeer veel onjuiste dingen over dit in wezen eenvoudige en logische systeem verkondigd zijn, ligt voor de hand. Het meest sprekende onjuiste is de bewering dat stopperspil en Wformatie inhaerent is aan verdedigend spel of zelfs aan afbrekend spel. Dit is inderdaad volkomen onjuist, zoals wij in dit hoofdstuk hopen aan te tonen. De fout is echter voortgevloeid uit het feit, dat men het systeem vereenzelvigt met de wijze waarop K.F.C. het, te beginnen met het seizoen 1933-'34, in ons land toepaste. Men realiseerde zich hier te lande de speelwijze van Arsenal nog niet, kende die trouwens niet of nauwelijks, en men heeft gemeend dat het spel zoals K.F.C. dat vertoonde, hèt stopperspilsysteem was.

Wij wezen er in onze inleiding tot dit hoofdstuk reeds op, dat de Koogse club haar kanthalfs met de bewaking van de vleugels belastte, waardoor het spel een inderdaad overwegend verdedigend karakter kreeg. Daar dit inderdaad een totaal andere speelwijze is dan die waarbij de kanthalfs de binnenspelers dekken, zullen wij beide systemen afzonderlijk bespreken, met onmiddellijk de opmerking er bij, dat de opstelling met verdedigende kanthalfs bij de tegenwoordige opvatting van het systeem als verouderd en onjuist wordt beschouwd.

a. Met verdedigende vleugelhalfs

Indien de vleugelhalfs belast zijn met de bewaking van de vleugels en de spil met de bewaking van de middenvoor, is er inderdaad alle kans, dat men een geheel verdedigende middenlinie krijgt, omdat alle drie spelers tegenstanders dekken, die doorgaans een vooruitgeschoven positie innemen.

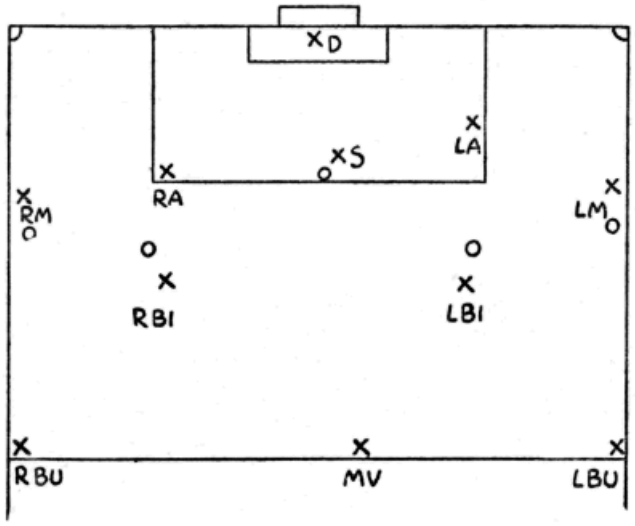
De taak van de spil is het kardinale punt van dit systeem. Hoe men er toe gekomen is de spil met die taak te belasten, hebben wij reeds uitvoerig verteld.

Nu kan hij toch nog die taak tweeledig opvatten. Hij kan nl. voortdurend de middenvoor dekken - en dan is hij volkomen als stopper te beschouwen -, of hij kan de strook nabij de lengte-as van het veld, tussen de beide achterspelers gelegen, als zijn operatieterrein beschouwen - en dan is hij derde achterspeler, derde back.

In wezen is er dus onderscheid tussen het stopperspilsysteem en het driebackssysteem, doch in feite komt het over het algemeen wel op hetzelfde neer.

1) Er is al een boek verschenen, n.l. 'Modern Voetbal', door J.v.d. Leck, dat in hoofdzaak en zeer uitvoerig dit systeem behandelt.

Toch maakt het voor de spil wel degelijk onderscheid of hem de ene dan wel de andere taak wordt opgedragen. De juiste tactiek is uiteraard de opdracht te laten afhangen van de kracht en de capaciteiten van de tegenpartij, in het bijzonder van de middenvoor. Beschikt de tegenpartij over een bijzonder gevaarlijke middenvoor, dan dient deze

Stopperspil met verdedigende vleugelhalfs. Diepe W-formatie. Overwegend defensieve opstelling. De bal is op de lengte-helft van de rechtsachter.

een voortdurende bewaking te hebben en dan dient de spil, als deze met die bewaking belast is, zijn tegenstander te volgen waar hij ook gaat. Wil de middenvoor dus naar de vleugel afdwalen, dan dwaalt de spil rustig mee. Gaat de middenvoor zijn heil zoeken in een achterwaartse positie, dan trekt de spil mee naar voren. Hij is dan zuiver de bewaker, de ‘police-man’ zoals men in Engeland zegt, van de gevaarlijke middenvoor, die daardoor stellig vrijwel steeds onschadelijk wordt gemaakt.

De Duitse spil Goldbrunner was een typisch voorbeeld van zulk een met de middenvoor meetrekkende spil, zoals Bakhuys tot zijn schade ondervonden heeft. In ons land is nog altijd de K.F.C.-er Nieuwenhuis te beschouwen als de beste stopper die wij hier ooit hebben gehad.

Hiervan zou de toenmalige Ajax-middenvoor Van Reenen kunnen meespreken. In de beslissingswedstrijd Ajax-K.F.C., nodig doordat deze club in het seizoen 1933-34 in de Kampioenscompetitie gelijk eindigde (met Willem II) had de Ajaxied weer niets in te brengen tegen de Koger. Ook in de beide gewone kampioenswedstrijden was dat al het geval geweest. De eerste was na vrijwel uitsluitend verdedigend spel van de zijde van K.F.C. in gelijk geëindigd (1-1), in de tweede waagde K.F.C. zich meer in de aanval waardoor het met 2-0 won en in de beslissingswedstrijd (nadat beide clubs Willem II hadden verslagen en aldus uitgeschakeld) werd de stand op een gegeven ogenblik ook 2-0 voor K.F.C., zodat het sterke Ajax, met zijn veel betere techniek en met zijn veel uitgebreider spelersmateriaal, wederom het slachtoffer dreigde te worden van de Koogse tactiek (aan K.F.C. bijgebracht door de Schotse trainer Marshall, schoonzoon van de toenmalige voortreffelijke Bondsoefenmeester Glendenning). Het werd wel is waar 2-1, maar deze stand bleef gehandhaafd ondanks alle pogingen van de Amsterdammers. Doch in de laatste minuten, in de reeds invallende duisternis waarin deze ontmoeting in het Olympisch Stadion gespeeld werd, ging Van Reenen rechtsbuiten spelen, vrijwel onopgemerkt voor het gehele publiek. De Ajax-speler was nu meteen zijn stoere bewaker kwijt en zowaar: bij een voorzet van links kwam hij naar binnen stormen en kopte de bal in het doel, waardoor het 2-2 werd. Ajax was daardoor, op grond van zijn beter doelgemiddelde in de Kampioenscompetitie, Kampioen van Nederland geworden. Juist op tijd hadden de roodwitten het goede antwoord op de Koger tactiek gevonden en zo ontging K.F.C. het kampioenschap, dat reeds voor het grijpen leek.

Wij hebben dit voorbeeld aangehaald om aan te tonen hoe een stopper een voortreffelijk speler kan uitschakelen en tevens om, vooruitlopend op onze verdere beschouwing, aan te geven hoe o.m. het systeem kan worden bestreden.

De derde back nu speelt anders dan de consequente bewaker van de middenvoor. Hij blijft tussen de twee backs in staan en welke tegenstander door het centrum passeren wil, vindt hem steevast op zijn weg naar het doel. Hij dekt de middenvoorpositie.

Het driebacksspel is eigenlijk wel de Engelse wijze van spelen. In plaats van de vroegere achterhoede van twee spelers heeft men er dus een van drie, - ontegenzeggelijk een betekenisvolle versterking van de achterhoede, een versterking die veelal nodig is door de gevaarlijke positie die de vooruitgeschoven middenvoor kan innemen. Hoe moet nu de positie van de drie backs ten opzichte van elkaar zijn? Feitelijk precies hetzelfde als die van de twee achterspelers in het orthodoxe systeem: niet op één lijn nl.

De drie spelers moeten elkaar dekken, dat moet het grondprincipe van

deze opstelling zijn. Komt er een aanval van de linkervleugel van de tegenpartij, dan gaat de rechtsachter het meest naar voren, de spil staat schuin achter hem en de linksachter schuin achter de spil, doch naar verhouding dichter bij doel. Wordt de rechtsachter gepasseerd, dan kan de spil hem te hulp komen en wordt deze gepasseerd, dan is de linksachter nog ter plaatse. Het omgekeerde is het geval bij een aanval van de rechtervleugel der tegenpartij. Men kan hiertegen opwerpen, dat de betrokken spelers dan de tegenstanders, die zij moeten dekken, zouden moeten los laten, doch dat is een aangelegenheid die ieder voor zich tijdens het spel zal moeten oplossen. Eventueel zijn er natuurlijk ook nog altijd de kanthalfs om te helpen en is het werkelijk zó, dat een tegenstander wordt vrij gelaten, dan is het de taak van een medespeler om het dekkingswerk over te nemen. Zou, om een voorbeeld te noemen, de rechtsachter de linksbuiten moeten los laten, dan zal de rechtshalf moeten pogen genoemde vleugelman te dekken. Hoofdzaak is dus, dat de drie achterspelers schuin achter elkaar staan. Komen zij in beweging, dan blijft die lijn toch gehandhaafd, doch zij draait dan om de spil als as. De spil is in dit systeem dus niet de spil van het gehele elftal, maar de spil van de achterhoede. Men kan zijn taak tot op zekere hoogte als gedegradeerd, of als gedevalueerd beschouwen, maar wie dat meent, onderschat toch de betekenis van de stopperspil, die immers een zeer belangrijke functie heeft als bewaker van gewoonlijk de belangrijkste en meestal gevaarlijkste man van de tegenpartij. Bovendien kan hij bij het opbouwen van het eigen spel een flinke rol vervullen, waartoe echter vereist is, dat hij over een lange trap beschikt, zodat hij desnoods zijn vleugels nog rechtstreeks in het spel kan betrekken.

Voor de spilplaats in dit systeem is dus wel een speciale figuur nodig, voor de overige plaatsen kan men volstaan met dezelfde typen spelers als in het orthodoxe systeem. Om als stopperspil te kunnen voldoen moet men een onverstoorbare natuur hebben, iemand dus die zich niet van zijn stuk laat brengen bij alle listen en lagen die de tegenpartij hem poogt te stellen. Hij moet stevig zijn, goed kunnen koppen en gemakkelijk met beide benen kunnen trappen. Hij is uiteraard veeleer achterspeler dan middenspeler en over het algemeen zal een goed achterspeler voor de stopperspilfunctie geschikt kunnen worden gemaakt. Toch zit er wel verschil tussen, zoals de practijk al meermalen heeft bewezen, want vaak hebben achterspelers van klasse als stopperspil gefaald, doorgaans omdat zij toch te beweeglijk waren. Men bedenke, dat de voornaamste functie van de stopperspil blijft het dekken van de middenvoor, hij moet zich dus slechts aan het spel van de middenvoor aanpassen.

Over de opstelling van de spil is nog dit te zeggen, dat het als een bepaalde fout moet worden aangemerkt als de spil achter zijn beide

backs staat. Die fout ziet men meer dan eens maken en als de spil inderdaad moeilijk passeerbaar en uiterst trapvast is, hindert dat ook zo erg niet, zoals bv. De Vries van V.S.V. bewezen heeft. Wòrdt de spil echter gepasseerd, dan is doorgaans het doel in direct gevaar, want dan zijn geen van beide achterspelers, die immers vóór de spil stonden, bij machte hem bijtijds te hulp te komen. Wil men voldoen aan de eis, dat de drie achterspelers elkaars positie dekken, dan zal men moeten inzien, dat de spil niet achter zijn partners mag staan. De spil heeft overigens bij het systeem met de verdedigende vleugelhalfs niet zulk een zware taak, want hij heeft de twee (andere) achterspelers bij zich in de buurt. Bij K.F.C. bv. bevonden de drie achterspelers zich dikwijls allen in het strafschopgebied. Zij dekken dan gedrieën het binnentrio van de tegenpartij en er ontstaat dan in de buurt van het doel zulk een opeenhoping, dat er gewoonlijk geen doorkomen aan is.

De vleugelhalfs nemen in dit systeem dus de buitenspelers voor hun rekening en passen zij die methode getrouw toe, dan blijft het vaak niet bij een driebacksspel, maar dan ontstaat een vijfbacksspel. Wij zouden een oordeel over de verschillende systemen achterwege laten, ze alleen objectief bezien, doch kunnen niet nalaten op te merken, dat dit zeker geen mooi systeem is. Zouden alle, althans de meeste clubs dit systeem toepassen, dan zou de schoonheid van het voetbalspel daaronder stellig lijden. Wij vermoeden, dat het deze overweging is, die velen tot tegenstanders van het stopperspilsysteem gemaakt heeft, maar de fout van hun redenering is dan, dat zij niet denken aan de andere toepassingsmogelijkheid van het spelen met een stopper, waarover wij het straks zullen hebben.

Overigens is er uit sportief oogpunt niets tegen de geschetste speelwijze aan te voeren, als zij met eerlijke middelen wordt gevoerd. En als een club er successen mee behaalt - zoals indertijd het kleine K.F.C. toch ongetwijfeld deed -, dan mag men redelijkerwijs geen bezwaren tegen het systeem aanvoeren.

Het is echter een speelwijze, die overwegend verdedigend is en als zodanig is het dan ook een systeem, dat slechts onder zeer bijzondere omstandigheden mag worden toegepast. Die omstandigheden kunnen o.m. zijn: een niet al te hecht backstel, zodat hulp nodig is, twee zeer hard werkende binnenspelers, die er niet tegen opzien een groot deel van de strijd in de verdediging mee te helpen en bovendien als het te pas komt met de voorhoede mee op te trekken, en voorts zeer snelle, doortastende en productieve spelers in het voorste gelid van de voorhoede.

K.F.C. voldeed aan al die eisen. Zijn binnenspelers in het kampioensjaar waren allerminst technische uitblinkers, maar onvermoeide sjouwers, die de bal telkens weer ophaalden en de drie andere voor-

Liever hoekschop dan doelpunt! Charlton's doelman slaat de bal uit het harde schot over zijn doellat.
De dekking in de achterhoede is goed verzorgd.

De achterspeler in het doel bij de redding, die doelman Crozier van Brentford verricht.

Het doel van Burnley is door de doelman verlaten, maar in afwachting van het resultaat van de doelworsteling staan de stopperspil (5) en de rechtsachter (2) samen op de doellijn.

spelers aan het werk zetten. En die drie waren inderdaad snel en productief, zowel de middenvoor, de internationaal Jaap Mol, als de beide vleugelspelers, die veel doelpunten voor hun rekening namen. K.F.C. had er dus echt de mensen voor, - het criterium voor elk systeem, dus ook voor dit. Men kan overigens ook mensen geschikt màken voor een systeem.

Toen echter de tegenpartijen het juiste antwoord hadden gevonden - wat vrij lang duurde, doch in de kampioenscompetitie tot uiting kwam! - bleek dat de Koogse club de fout maakte in dit systeem te blijven volharden. Wij zouden niet graag beweren, dat haar degradatie, vele jaren later, een gevolg was van het te lang vasthouden aan het eens zo succesvolle systeem, maar een feit is, dat haar prestaties zich niet op dezelfde hoogte konden handhaven.

Dat neemt niet weg, dat zich nog wel eens het geval kan voordoen, dat een club met dezelfde speelwijze succes boekt, zodat het systeem niet zonder meer als verwerpelijk moet worden beschouwd.

b. Met aanvallende vleugelhalfs

Het 'echte' stopperspilspel, zoals zich dat in de loop der jaren ontwikkeld heeft en dat in Engeland en Duitsland en vele andere landen, alsmede door talrijke clubs in ons land wordt uitgevoerd, geschiedt echter op andere wijze, op een wijze in ieder geval die ieder objectief beoordelaar het recht ontneemt het systeem als een afbrekende, zelfs maar als overwegend verdedigende speelwijze aan te merken.

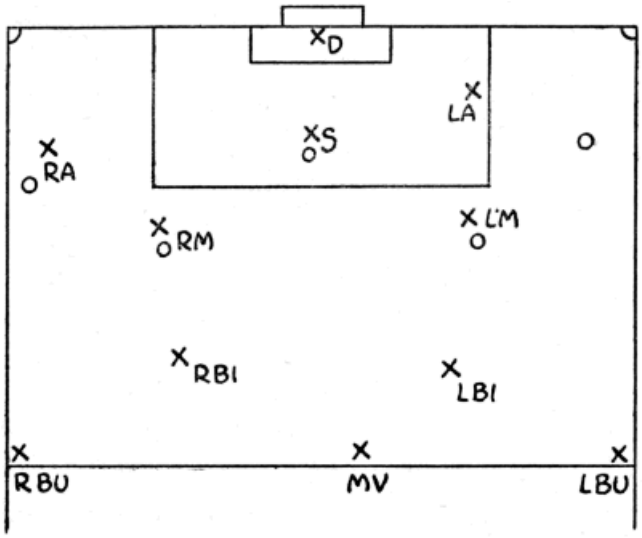
Het kàn inderdaad overwegend verdedigend worden gespeeld, maar dat kan het orthodoxe systeem eveneens en dat kan het spel met de aanvallende spil ook.

Vooropgesteld zij, dat ook hierbij drie achterspelers aanwezig zijn, wier onderlinge opstelling precies dezelfde is als in het onder a beschrevene.

De taak van de spil is nu evenwel wat lastiger en zeker verantwoordelijker, aangezien de beide andere achterspelers zich doorgaans nabij de zijlijnen bevinden. Men stelle zich dat wel is waar niet zó voor, dat zij steeds vlak bij de vleugelspelers staan, maar zij moeten ze in elk geval dekken, d.w.z. een zodanige opstelling kiezen, dat zij kunnen ingrijpen als de bal naar de vleugel wordt geplaatst.

Die twee achterspelers hebben daarbij stellig een behoorlijke bewegingsvrijheid. Zij kunnen zich, als hun ploeg in de meerderheid is, behoorlijk ver naar voren wagen en vooral als bv. de rechtervleugel een aanval onderneemt, zal niet alleen de rechtshalf, maar ook de rechtsachter zich soms flink ver naar voren kunnen wagen. Engelse achterspelers van het genre Hapgood, de grote Arsenal-crack, permitteerden zich aldus dikwijls verre uitstapjes, soms zelfs schoten op doel of passes waaruit rechtstreeks doelpunten ontstaan.

De achterspeler kan zich dat in dit systeem veroorloven, omdat hij weet, dat er toch altijd nog twee achterspelers achter zijn gebleven: de achterspeler aan de andere vleugel en.... de trouwe stopperspil, op wie men uiteraard moet kunnen bouwen.

Het moderne stopperspil-systeem met aanvallende vleugelhalfs. De bal is op de lengte-helft van de rechtsachter.

Men heeft voor dit spel een ietwat ander genre achterspeler nodig, dan voor het orthodoxe systeem: sneller en bewegelijker, desnoods wat minder groot en stevig, al blijven dat nuttige en prettige factoren. Voor de stopperspil zijn die factoren in dit spelsysteem echter wel noodzakelijk, al zijn er uitzonderingen, zoals bv. Krijgh van B.V.V., die in theorie te klein is voor stopperspil en in de practijk uitstekend voldoet.

Een sterk van het vorige afwijkende taak hebben de vleugelhalfs, die de bewaking van de binnenspelers voor hun rekening krijgen en die, zoals men gemakkelijk kan begrijpen, daardoor een veel meer aanvallende positie kunnen innemen dan bij bewaking van de vleugelspelers mogelijk is. Zij krijgen feitelijk samen de aanvallende taak te vervullen, die vroeger de spil in het orthodoxe systeem was toebedacht. Wij behoeven maar terug te denken aan een figuur als Bok

de Korver en dan weten althans de oudere voetballiefhebbers direct wat wij bedoelen.

De twee kanthalfs bouwen dus samen in het middenveld het spel op en als zij voldoende spelinzicht hebben en over een goede techniek beschikken, kunnen zij zich uitleven. Zij behoeven zich waarlijk niet tot een kleine strook van het terrein te beperken. Men kan meermalen het geval krijgen, dat men een van de twee kanthalfs voor de spil aanziet, zo veelvuldig kan hij zich nabij de lengte-as van het veld bevinden. En zelfs kan het, bv. bij ingooien aan de andere kant gebeuren, dat de rechtshalf zich dichtbij de linker-zijlijn bevindt, zodat hem de bal kan worden toegeworpen.

Zij hebben natuurlijk hun verdedigende taak eveneens behouden. Is het doel in gevaar, dan zullen zeker de kanthalfs naar vermogen moeten bijdragen om het gevaar af te wenden en zij zullen, als de voorhoede van de tegenpartij in haar geheel aanvalt, stellig de beide binnenspelers strikt moeten blijven bewaken. Zij moeten paraat zijn de dekking van de vleugelspelers over te nemen, als de backs hen om een of andere reden moeten los laten.

Maar is hun ploeg in de aanval, dan kunnen zij mee naar voren trekken en hoe sneller zij dat doen, hoe ondieper de W-formatie van de voorhoede kan worden. Het behoeft geen uitzondering te zijn als plots een vleugelhalf in de voorhoede opduikt en een schot waagt. Heel wat doelpunten zijn aldus reeds ontstaan. Er moet dan echter wel goede samenwerking met de binnenspelers zijn, zodat die eventueel de plaatsen van de middenspelers kunnen bezetten als die ver naar voren zijn getrokken. Dat echter onder deze omstandigheden de aanval soms uit zeven man kan bestaan, is duidelijk en eveneens kan men zich voorstellen, dat menigeen deze speelwijze ‘geen stopperspilspel’ meer vindt, hetgeen echter uitdrukkelijk als een misvatting moet worden aangemerkt. Een beter begrip van dit systeem zou veel critiek de mond snoeren.

Er is nog iets waarop de middenspelers bedacht moeten zijn, vooral als hun spil niet in de eerste plaats derde back is, maar veeleer als stopper optreedt. Trekt hij nl. met de middenvoor mee naar bv. de vleugel, dan is er alle kans, dat een andere speler tijdelijk de middenvoorplaats bezet en dan zal één van de twee vleugelhalfs hem daar moeten dekken, zodat hij dan tijdelijk als spil fungeert. En blijft de spil onverstoorbaar als derde back fungeren, dan moeten eventuële zwerfpartijen van de middenvoor goed in het oog worden gehouden, omdat men niet mag gedogen, dat hij op de een of andere plaats, zonder gedekt te zijn, zijn gevaarlijke manoeuvres ten uitvoer kan brengen. In dat geval staat speciaal de vleugelhalf voor de taak hem in die voornemens te belemmeren. Deze functie is dus een zeer belangrijke en veelzijdige geworden; het zijn dan ook lang de slecht-

ste spelers van het elftal niet die er dus voor in aanmerking komen. Eveneens een belangrijke taak is in handen gekomen van de binnenspelers. Zij spelen in W-formatie, die nu eenmaal inhaerent is aan het stopperspilsysteem, getuige de elders gekozen benaming WM-systeem. Zij tweeën hebben feitelijk met de twee vleugelhalfs samen de taak van de ouderwetse spil op zich genomen, d.w.z. de aanvallende taak. Men spreekt, op deze vier spelers doelend, wel van het 'magisch vierkant', daarmee aanduidend hoe belangrijk hun taak wel is. Wij wezen er al op, dat de binnenspelers meer naar voren kunnen gaan als ook de vleugelhalfs dat doen, maar één van hun belangrijkste taken blijft toch, eventueel in samenwerking met die middenspelers, in het middenveld het spel op te bouwen. Zij moeten echter vooral pogen de andere drie voorspelers in het spel te betrekken en dat dient met name te gebeuren door scherpe passes in de vrije ruimte. Hard werken is en blijft voor de binnenspelers de mode, maar uitblinkende technische capaciteiten zijn eveneens zeer gewenst, zoals Arsenal in zijn glorietijd met Jack en James wel bewezen heeft, want met alle respect voor het kunnen van de overige spelers waren deze twee wel uitgesproken de sterren.

Voor de drie andere voorspelers geldt hetzelfde als hetgeen onder a is opgemerkt, alleen hebben zij het niet zó moeilijk, omdat zij meer steun hebben van de binnen- en middenspelers. Toch is ook bij deze opstelling zeer gewenst, dat de vleugelspelers de rechte weg naar het doel weten te vinden, want voorzetten zullen dikwijls een te veel aan tegenstanders en een te weinig aan medespelers in de nabijheid van het doel aantreffen. De vleugelspelers moeten dus zeker niet te lang in de buurt van de zijlijn blijven en op een gegeven moment met de bal naar binnen komen. En heeft de andere vleugelspeler de bal, dan is het eveneens zaak zo snel mogelijk in de buurt van het strafschopgebied te komen ten einde present te zijn als eventueel een voorzet gegeven wordt.

Bij Arsenal gold het onder Chapman als een vaste wet, dat een zeker gebied nabij de hoekvlag als het ware verboden terrein was. Bij de besprekingen over de tactiek, waarbij natuurlijk gebruik werd gemaakt van een bord, dat het speelterrein voorstelde, waren die stukken dan ook gearceerd.

Onder deze omstandigheden zijn snelheid, durf, initiatief en vooral ook een goed schot in beide benen voorname eigenschappen voor de vleugelman.

Dat de middenvoor ook onder deze omstandigheden een moeilijke taak heeft, ligt voor de hand, want hij zal er uit zijn vooruitgeschoven positie dikwijls alleen tussenuit moeten trekken. Hij zal bewegelijk moeten zijn, zodat hij niet verstart in een voor de tegenstander doorzichtige positie. Hij zal snel moeten kunnen starten en in het algemeen

snel moeten zijn, zodat hij van een vrij veld moet kunnen profiteren. Als algemeen beeld van het stopperspilsysteem met aanvallende vleugelhalfs kan nog worden gezegd, dat de spelers goed over het gehele veld verdeeld zijn. Het gehele veld wordt als het ware 'bestreken' door de ploeg. Bovendien is een goede en nuttige elasticiteit mogelijk, zodat het in elk geval voldoet aan de eis, dat een systeem soepel moet kunnen worden toegepast. Men kan er inderdaad sterk mee verdedigen - met zeven man, behalve de doelverdediger -, men kan er eveneens sterk mee aanvallen, nl. ook met zeven man. Beschikt men over een speler die stopperspil kan (en wil!) zijn, dan kan het systeem zonder bezwaar worden toegepast, want voor de andere plaatsen heeft men geen bijzondere eigenschappen nodig, althans geen speciale eigenschappen, die voor andere systemen niet gelden.

Wij zouden in dit hoofdstuk onvolledig zijn, indien wij niet melding zouden maken van de opvatting, die J.v.d. Leck in zijn meergenoemde boek 'Modern Voetbal' huldigt ten aanzien van het stopperspilsysteem in het algemeen en de onderlinge opstelling van de achterspelers in het bijzonder. Die opvatting wijkt nl. iets af van de onze. Het ligt niet op de weg van dit boek om het gebied van de polemiek te betreden, wel om melding te maken van de verschillende bestaande en met min of meer succes toegepaste spelsystemen en de verschillende variaties die daarop voorkomen. Slechts moge er in dit verband op gewezen worden, dat men moeilijk kan zeggen, dat de een of andere spelmethode 'het' stopperspilsysteem is en de afwijkingen daarvan dus foutieve toepassingen zouden zijn. Het systeem heeft in de loop der jaren een ware evolutie ondergaan en.... het zal ongetwijfeld nog wel verder evoluëren naarmate men meer tactische tegenzetten ontdekt.

Van der Leck bouwt zijn conclusie op het spel van De Volewijckers, van welke club hij trainer is geweest. Toen hij daar kwam, pasten de Amsterdammers het stopperspilsysteem al toe en inderdaad op uitstekende wijze op de basis van de lessen hun geleerd door de Engelsman Pagnam, die in Arsenal had gespeeld. Van der Leck heeft op deze hechte basis verder gebouwd en de door De Volewijckers behaalde resultaten bewijzen, dat hij dat goed gedaan heeft en dat deze club dus een systeem toepaste, dat als sterk en waardevol mocht worden beschouwd.

Volgens het boek van deze oefenmeester nu is de opstelling van de achterspelers met de spil zó, dat ingeval de bal bv. op de rechter lengtehelft is, de rechtsachterspeler de linksbuiten van de tegenpartij dekt, de spil staat vanzelfsprekend bij de middenvoor, de linksachterspeler staat tussen de spil en het doel in, met de bedoeling uiteraard de middenvoor aan te vallen indien deze de stopperspil voorbij mocht komen.

Volgens onze opvatting, die door velen gedeeld wordt en die men door vele clubs ziet volgen, staat de linksachter wel is waar niet vlak bij de rechtsbuiten, omdat hij inderdaad ook naar onze mening de stopperspil moet kunnen bijspringen, maar hij stelt zich dan zó op, dat hij vrij gemakkelijk naar zijn vleugelman kan lopen, indien de bal daarheen getrapt wordt. Wel is waar krijgt men dan inderdaad de kans op een flitsende doorbraak van de middenvoor, doch.... men moet nu eenmaal op zijn stopper kunnen vertrouwen.

Van der Leck wil het bezwaar, dat hij zelf ook erkent, nl. dat één der vleugelspelers ongedekt staat, verkleinen door wat hij terecht noemt 'wisselen' van de achterspelers, hetgeen heel snel moet geschieden en met voortdurend onderling begrip. Dus: loopt de linksachterspeler in het genoemde voorbeeld naar de rechtsbuiten, dan moet de rechtsachterspeler zich zo snel mogelijk opstellen achter zijn spil.

In de evolutie van het systeem wordt dit inderdaad zo toegepast, ook door Engelse clubs, zij het stellig niet door àlle Engelse clubs. Men zou deze en dergelijke variaties feitelijk moeten laten afhangen van de capaciteiten van de eigen spelers en die van de tegenpartij. Heeft men een oer-sterke stopper, dan kan men gerust de achterspelers de opdracht geven zich in hoofdzaak om de vleugels te bekommeren en dat laatste dient óók het geval te zijn als de tegenpartij sterke vleugelspelers heeft. Heeft de tegenpartij een bijzonder gevaarlijke middenvoor, dan is versterking van de dekking in het centrum noodzakelijk. Bij het 'wissel'-systeem moeten de achterspelers snel zijn en bewegelijk en.... een goede kijk op het spel hebben. Eigenschappen, die altijd te pas komen, ja zelfs nodig zijn, maar die bij de een nu eenmaal meer geaccentueerd zijn dan bij de ander. Daarom zal men dan ook een bepaalde variatie, al is die nog zo succesvol geweest bij een zeker elftal, nimmer als alleenzaligmakend, nimmer als 'het' systeem mogen beschouwen[1)].

Komen wij tot de bestrijding van het stopperspilsysteem, dan kan onvoorwaardelijk worden gezegd, dat hier het 'met eigen wapens bestrijden' het meest in aanmerking komt. Ook het Zwitserse systeem is in de practijk goed gebleken, hoewel toch doorgaans de ploeg met de stopper dan een voorkeur heeft.

De kunst is vooral - en dat geldt voor de bestrijding van elk systeem - de tegenpartij 'uit positie' te spelen. Hoe krijgt men bv. de spil van zijn plaats weg? De middenvoor kan dat proberen door naar de vleugel uit te zwerven en dient dan af te wachten of de spil hem volgen zal, in welk geval een van de binnenspelers snel de middenvoorplaats

1) Inmiddels vernemen wij van Van der Leck, dat hij het met onze opvatting eens is en bij de 2e druk van zijn boek een wijziging zou aanbrengen.

moet gaan bezetten. Dat vereist dus een snelle plaatsverwisseling (switch), waaraan eventueel ook de vleugelspelers moeten deelnemen. Het spelen 'met twee middenvoors' is voorts een geschikte methode. De spil krijgt dan ineens twee spelers tegenover zich en weet niet wie hij moet dekken. En nu kan men wel zeggen, dat één van de twee, de binnenspeler nl., voor rekening komt van de betrokken vleugelhalf, maar als het element van verrassing hierbij in het geding kan worden gebracht, kan de tegenpartij worden overrompeld voor zij er erg in heeft welke tactiek is toegepast. Een 'switch' tussen de twee binnenspelers biedt voorts een grote mate van verrassing.

Verder kan een middel zijn het wijzigen van de opstelling: de beschaduwde middenvoor kan naar de vleugel verhuizen en de daarop niet ingestelde tegenpartij heeft daarvoor niet direct de juiste tegenzet gevonden.

Bij de bestrijding van dit systeem is het ongetwijfeld van grote waarde als men poogt de tegenpartij tot de aanval te verleiden. Dan toch is er een kans te profiteren van de openingen die zullen ontstaan als de vleugelhalfs naar voren getrokken zijn. Middenvoor en vleugels mogen dan al gedekt blijven, doch dat kan juist aanleiding zijn voor een handige en snelle binnenspeler om te pogen er doorheen te glippen.

Om zoiets te kunnen bewerkstelligen, is het nodig zich zelf ook in de verdediging terug te trekken en indien men zelf het stopperspilsysteem niet toepast de gehele middenlinie verdedigend te laten optreden. Het wordt dan een strijd van wederzijds opletten. De geroutineerde stopperspilploeg loopt er zo gauw niet in, die weet dat zij het moet hebben van consequent handhaven van haar opstelling. Doch het temperament kan een woordje gaan meespreken en.... de verleiding om tot de aanval over te gaan is altijd wel groot. Dat kàn natuurlijk ook, het moet zelfs, maar daaraan behoeft geen gevaar verbonden te zijn als het contact tussen de linies gehandhaafd blijft en als men de tegenpartij belet tot gevaarlijke doorbraken over te gaan.

Spelen beide ploegen met een stopperspil en W-formatie en met teruggetrokken vleugelhalfs, dan krijgt men inderdaad geen mooi spel, daarop wezen wij reeds.

Een feit is echter, dat op een gegeven moment één van beide er toch onderuit moet. Kan het voor de ene partij al eens wenselijk zijn om te pogen een gelijk spel uit het vuur te slepen, voor de andere zal het dan toch zaak zijn te proberen te winnen en die zal op een gegeven moment haar sterk verdedigende positie moeten verlaten. Dat kan haar winst brengen, maar dat kan ook aanleiding geven tot winstkansen voor de tegenpartij, in wier kaart aldus gespeeld wordt. Wij bedoelen hiermee, dat men zich het schrikbeeld van een beiderzijds

verdedigende partij niet al te schril voor ogen moet houden, omdat er toch in verreweg de meeste gevallen een wending in de strijd moet komen.

In het stopperspilsysteem is inderdaad het verdedigen een zeer belangrijke factor en vele tegenstanders van het systeem hebben juist daartegen bezwaar. Zij menen, dat het primaire doel van voetbal is: doelpunten maken. Dat lijkt misschien wel juist, maar daarom is het dat nog niet. Want dit primaire doel is niet doelpunten maken, maar de wedstrijd winnen en dat is: meer doelpunten maken dan de tegenpartij. Het spelreglement zegt niets omtrent het aantal doelpunten, dat gemaakt moet worden, evenmin iets over het verschil. Het zegt slechts, dat de partij, die de meeste doelpunten maakt, de wedstrijd wint.

Als wij daar nu van uitgaan en niet van de andere stelling, dan komen wij er heel anders voor te staan. Want dan moeten wij ook aanvaarden, dat het voorkomen van doelpunten (van de tegenpartij) even grote waarde heeft als het zelf maken van doelpunten. En dan moeten wij, consequent, ook aanvaarden, dat de verdediging even belangrijk is als de aanval en dat wij derhalve aan het ene geen voorkeur mogen geven boven het andere.

En nu is het toch een heel eenvoudige en dood-logische wisselwerking, dat als de een probeert doelpunten te maken, de ander probeert deze te voorkomen. Een soort vicieuze cirkel wellicht, omdat van de andere kant natuurlijk hetzelfde streven voorzit, maar daarom niet minder juist. Indien dus enerzijds maatregelen genomen worden om de kans op doelpunten-maken te vergroten - hetgeen na de wijziging van de buitenspelregel sterk op de voorgrond kwam -, zullen anderzijds vanzelfsprekend maatregelen worden beraamd om dit gemakkelijker doelpunten-maken te beletten.

Een systeem nu waarbij men zowel verdedigen als aanvallen kan en waarbij het spel dùs gericht is zowel op het maken als op het voorkomen van doelpunten, voldoet in alle opzichten aan de eisen, die men aan modern voetbal moet stellen. Voor het stopperspilsysteem geldt dat, vooral als met aanvallende vleugelhalfs wordt gespeeld. En voor het orthodoxe systeem geldt het, zoals wij gezien hebben, eveneens, al is daar het vraagstuk hoe een gevaarlijke middenvoor onschadelijk gemaakt moet worden, moeilijker op te lossen dan indien men met een stopper speelt. Doch dat zijn vraagstukken, die de clubs elk voor zich moeten oplossen, met de hulp van deskundige leiders en oefenmeesters!

3. Het systeem met de aanvallende spil.

De aanvallende spil is in Midden-Europa lang in ere gehouden, doch, zoals reeds opgemerkt, is er onderscheid tussen de wijze waarop het

systeem wordt toegepast. In Oostenrijk bv. doet men het anders dan in Zwitserland en dan kennen wij nog het hier te lande door een Oostenrijkse trainer geïmporteerde slingerback-systeem. Wij zullen die drie mogelijkheden afzonderlijk bespreken en tevens pogen na te gaan hoe men tot deze afwijkende vormen kwam en waaraan is toe te schrijven, dat in zekere landen een bepaald systeem ontstond of werd gehandhaafd.

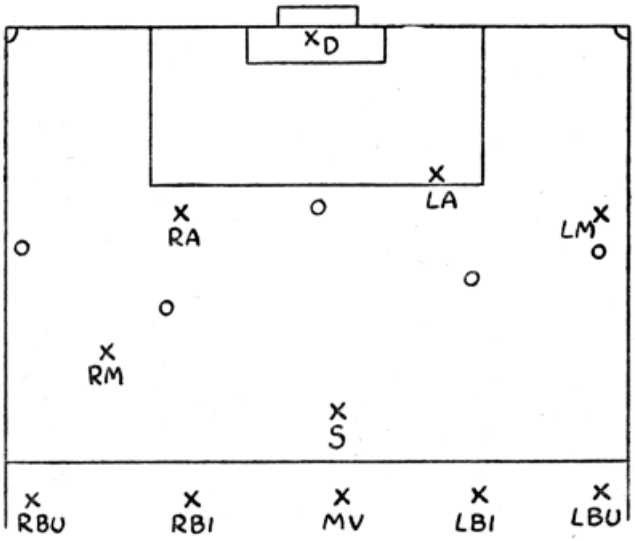
a. Midden-Europees spel

Met deze benaming willen wij niet te kennen geven, dat in de landen van Centraal-Europa - waaronder te verstaan zijn: Hongarije en de in 1945 herrezen landen Oostenrijk en Tsjechoslowakije - uitsluitend volgens hetzelfde systeem gespeeld wordt. Het orthodoxe systeem bv. komt er ook nog voor, het stopperspilsysteem werd echter lang geweerd. De vertegenwoordigende elftallen dier landen, en speciaal die van Oostenrijk en Hongarije, heb ik herhaaldelijk met een aanvallende spil zien spelen. De Oostenrijkers voelden, na de annexatie door Duitsland in 1938, weinig voor een stopperspil en het is wel in hoofdzaak daaraan toe te schrijven, dat het Duitse elftal doorgaans weinig Oostenrijkers bevatte. In Hongarije en Tsjechoslowakije is er de laatste tijd een stroming voor de stopperspil.

De spil fungeert bij het Middeneuropese spel als zesde voorwaarts en van een W-formatie behoeft geen sprake te zijn, omdat de spil de schakel vormt tussen achterhoede en voorhoede, zodat geen der voorwaartsen als zodanig behoeft op te treden. De Tsjechen hebben wij echter wel zien spelen met een ietwat teruggetrokken middenvoor, die dus samen met de spil het opbouwen van de aanvallen voor zijn rekening nam. Overigens zijn er altijd afwisselend wel voorspelers. die wat achter blijven, maar dat hangt meer van het verloop der aanvallen af en een bepaald systeem zit daar niet in. Men kan deze speelwijze dan ook eerder als een onderdeel van het positiespel beschouwen.

Beide vleugelhalfs spelen min of meer verdedigend, doch in Hongaarse en Oostenrijkse ploegen hebben wij dikwijls waargenomen, dat één van de twee veel achterblijft en de ander meer aanvallend optreedt. Men kan een vaste verdedigende kanthalf hebben - dus bv. steeds de linkshalf -, maar men kan dit ook soepel toepassen door steeds die kanthalf terug te laten trekken aan wiens kant het spel zich beweegt en dat is feitelijk wel het spel zoals de topploegen van Middeneuropa dat vertoonden. Merkwaardig genoeg heeft men in feite dan toch een soort driebackssysteem, doch in plaats van de stopperspil fungeert dan één van de achterspelers als bewaker van de middenvoor. De andere achterspeler bewaakt dan één der vleugels,

één der kanthalfs (de derde back!) bewaakt de andere vleugelspeler. Over het algemeen zijn echter beide vleugelhalfs met het dekken van de vleugelspelers belast. De twee achterspelers kunnen eventueel om beurten de middenvoor dekken en van de omstandigheden laten afhangen wie dat in een gegeven geval zal moeten doen. De vleugelhalfs behoeven zich, ook al moeten zij de vleugelspelers dekken, niet uitsluitend tot verdedigen te bepalen. Aan de kant waar de tegenpartij niet aanvalt kan de vleugelhalf wat verder opgedrongen staan, zodat hij bij een tegenaanval direct zijn voorhoede kan steunen.

De aanvallende spil volgens de Midden-europese opvattingen. De bal is op de lengte-helft van de rechter verdediging.

Met de nodige elasticiteit toegepast, kan er ook in deze speelwijze veel goeds schuilen. De prachtige resultaten, die de Middeneuropese landen - speciaal Oostenrijk - in de loop der jaren hebben bereikt, vormen daarvan het bewijs. Het beroemde Oostenrijkse 'Wunderteam' van de jaren dertig steunde wel in hoofdzaak op de uitzonderlijk goede techniek van de meeste zijner spelers, maar als systeem zat er in elk geval het spelen met een aanvallende spil in, een spil dus, die over het algemeen vóór zijn vleugelhalfs opereerde. Hongarije heeft eveneens jarenlang met dezelfde speelwijze aan de spits van het

Europese voetbal gestaan. Zijn zeer bekende vleugelhalfs Lazar en Dudas dekten de vleugelspelers, maar speelden soepel genoeg om ook telkens achter hun voorhoede aan te trekken. Zij dekten niet door achter de tegenstanders te gaan staan, maar door zich zo op te stellen, dat zij de naar de vleugels geplaatste ballen konden onderscheppen. In de wedstrijd Engeland-Hongarije in 1936 hebben wij inderdaad gezien, dat veelal de passes van de Engelse binnenspelers naar de vleugels voor de voeten van genoemde Hongaren belandden, mede doordat de Engelsen klaarblijkelijk deze opstelling niet gewend waren. Bij de Tsjechen was dit spel nooit zo geprononceerd. Door het somtijds terugblijven van de middenvoor was de positie van de spil trouwens nooit zo aanvallend als in de ploegen van de beide andere landen. Voor Nederlandse voetballers is er één groot nadeel aan dit systeem - dat hier te lande maar zelden wordt toegepast - verbonden: het leidt, kan althans leiden, tot kort spel. Het zal eigenlijk pas tot resultaten leiden als het wordt gespeeld door spelers, die het korte spel tot in de perfectie verstaan, met name dan in de voorhoede en de middenlinie. De spelers staan daar dicht opeen en ze bereiken elkaar met korte trapjes, in tegenstelling met het stopperspilsysteem en meestal ook het orthodoxe systeem, waarbij de spelers op zodanige afstanden van elkaar staan, dat ze wel ferme trappen moeten geven om samen te spelen: open spel! In het Middeneuropese spel steunt de spil vanzelfsprekend zijn voorhoede met korte trapjes en het op één lijn spelen van de voorhoede werkt het spel met korte tikjes - het tik-tak-spel, noemt men het wel - in deze linie eveneens in de hand. De spil denkt er doorgaans niet over de bal ineens naar de vleugel te plaatsen, dat kan net zo goed gebeuren via de binnenspeler en voor zuiver plaatsende spelers is dat inderdaad zo ook goed mogelijk, al scheelt het in het tempo. Het is artistiek spel, zeer mooi en aantrekkelijk om te zien, zeer prettig ook om te spelen àls het lukt - en met technisch goede spelers lukt het -, maar volgens onze begrippen niet productief. Zou het door Nederlanders gespeeld worden, dan zou het zeker niet productief zijn. De drie Middeneuropese landen hebben trouwens dikwijls een technisch grote meerderheid niet of nauwelijks in doelpunten kunnen uitdrukken. Oostenrijks Wunderteam won in December 1933 met slechts 1-0 van Nederland en het is zelfs aan ernstige twijfel onderhevig of die overwinning wel behaald zou zijn als Bakhuys en Smit toen al in het Nederlands binnentrio zouden zijn uitgekomen. Hongarije speelde in 1936, zoals wij al vertelden, te Londen tegen Engeland, bracht door zijn technisch fraaie spel de Engelse toeschouwers in verrukking en.... verloor met 6-2, doordat het tot in den treure doorgevoerde korte spel niet productief was en de Engelsen met hun snelle en doortastende open spel hun aanvallen uitermate gevaarlijk maakten.

Dit soort spel heeft bij ons weten in Nederland nooit succes gehad. Pogingen van Midden-Europese (gewoonlijk Oostenrijkse) trainers om het bij clubs hier te lande in te voeren, hebben nimmer tot resultaat geleid.

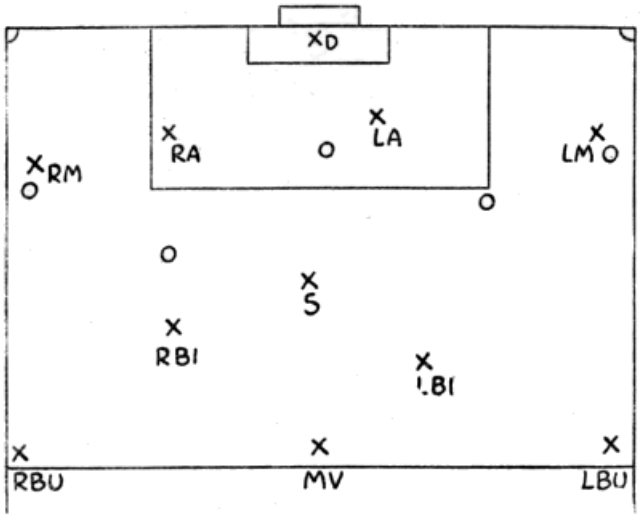
De bestrijding van dit systeem is te vinden in: snel en open spel, speciaal toe te passen als men de tegenpartij naar voren kan lokken, zodat de eigen voorhoede meer vrij spel krijgt. Het orthodoxe spel met verdedigende spil en het stopperspil-systeem zijn geschikte bestrijdingsmethoden. Hetzelfde systeem toepassen kan men alleen als men over tenminste dezelfde goede techniek beschikt als de tegenpartij. M.a.w. Nederlandse ploegen, die tegen Oostenrijkse e.d. spelen, moeten het daar nimmer in zoeken, doch die moeten ten eerste door een stugge, gesloten verdediging het korte spel afbreken en ten tweede door overrompelende aanvallen uit verdedigende positie doorbraken forceren.

b. Grendel-systeem (Zwitsers spel)

Een in wezen volkomen van het Middeneuropese spel afwijkend speltype is dat volgens het zg. Zwitserse systeem. Terwijl immers het onder **a** geschetste spel goeddeels aanvallend is (al wordt de verdediging stellig niet verwaarloosd) is dit systeem in zijn kern verdedigend. Men moet ook hierbij niet de fout maken te denken, dat deze speelwijze algemeen in Zwitserland wordt toegepast. Men is geneigd aan te nemen, dat het in Oostenrijk zijn oorsprong vond, want de Oostenrijkse trainer Rappan, oefenmeester van de Grasshoppers en van het Zwitserse elftal, heeft het in zijn nieuwe land zowel bij de Züricher club als in de nationale ploeg ingevoerd. Genoemde club heeft, mede door dit systeem, jarenlang aan de top van het Zwitserse voetbal gestaan, en het landenelftal heeft er zeer merkwaardige successen aan te danken gehad. Andere clubs in het kleine land met de grote bergen hebben het systeem van de sterke rivalen nagevolgd.

Het accent is dus op de verdediging gelegd, ondanks het feit dat met een aanvallende spil wordt gespeeld. Men lette er wel op, dat dus niet de positie van de spil, althans niet de positie van de spil alleen, aangeeft of de speelwijze aanvallend dan wel verdedigend is. De opstelling in het Zwitserse systeem is nl. zo, dat de twee vleugelhalfs als bewakers van de buitenspelers der tegenpartij een in hoofdzaak verdedigende functie hebben, zodat men dit systeem een vierbacksspel zou kunnen noemen. Dit viertal vormt een ‘muur’, zoals men hier te lande schreef toen het Nederlands elftal in Mei 1939 te Bern met dit spelsysteem kennis maakte. De Zwitsers zelf spreken van een grendel (Riegel-system). Het is, goed beschouwd, in wezen meer verdedigend dan het stopperspilsysteem, dat met drie backs wordt ge-

speeld, maar.... het is ook weer even verdedigend (of aanvallend) als het in de practijk wordt toegepast.

Het Zwitserse grendel-systeem. De bal is op de lengte-helft van de rechter-verdediging.

De spil speelt sterk aanvallend, naar schatting uit te drukken in ¾, zodat hij ¼ verdedigend speelt. Dit verdedigen moet men opvatten als streven om de aanvallen van de tegenpartij bij de opzet te onderdrukken. De spil zal daarbij doorgaans één der binnenspelers voor zijn rekening nemen. Voor het dekken van de andere binnenspeler heeft hij de steun van één zijner eigen binnenspelers nodig. Er kunnen dus vier man in de voorhoede blijven, al zal de andere binnenspeler nu en dan ook wel terug komen. Het systeem is trouwens ook mogelijk met twee teruggetrokken binnenspelers, hetgeen ongetwijfeld wat meer evenwicht op het middenveld zal brengen, doch de aanvalskracht verkleint. Het Zwitserse nationale elftal speelde met één teruggetrokken binnenspeler.

Als zodanig fungeerde de vermaarde Trello Abegglen, die daarvoor bij uitstek geschikt was. Alweer dus: een systeem slaagt als men er de geschikte spelers voor heeft. Abegglen en de spil Vernati zorgden samen voor het opbouwen van de aanvallen en Abegglen kon zich nu en dan nog verdienstelijk maken door bij het afwerken van de aanvallen mee naar voren te trekken, al geschiedde dat sporadisch. Hij

bepaalde zich in hoofdzaak, naast zijn gedeeltelijk verdedigend werk, tot het aan het werk zetten van zijn medevoorwaartsen.

Iets totaal nieuws was overigens het Zwitserse spel van 1939 niet. Ook in ons land was het al toegepast, o.a. door Hilversum met de spil Huizinga en door N.E.C. met Hoeboer op die plaats. Later hebben wij het zien beoefenen door E.D.O., welke club in Schijvenaar een goede aanvallende spil bezat. De Haarlemmers hielden hun kanthalfs ook consequent achter, zodat het voor vleugelspelers van de voorhoede der tegenpartij bijzonder moeilijk was er langs te komen. Wij hebben Hermes-D.V.S. daardoor zijn kans op het kampioenschap zien verspelen, althans op dat moment zien verminderen. Een gelijk spel in Haarlem zou het kampioenschap betekend hebben, maar hoewel de Schiedamse club haast voortdurend sterker was, slaagde zij er niet in de Haarlemse muur te verbreken, hetgeen veelbetekenend was, want het moest bij haar aanvallen veelal van haar vleugels komen en die zaten vastgeklemd. E.D.O. verloor echter wedstrijden tegen op papier zwakkere ploegen; een bewijs, dat zijn systeem, of althans de wijze waarop het dat toepaste, niet onfeilbaar was. Elk systeem heeft zijn tegensysteem, zoals elke zet op het schaakbord zijn tegenzet heeft.

De Zwitsers, die deze speelwijze in elk geval het eerst als systeem hebben doorgevoerd, hebben daarmee inderdaad zeer veel succes gehad. Men bedenke, dat Zwitserland een klein land is en dat daar wel is waar geen onderscheid werd gemaakt tussen amateurs en beroepsspelers (ook al het Zwitserse stelsel, zij het op ander gebied!), doch dat het echte professionalisme er niet bestond. Desondanks slaagde het er in korte tijd in grote, sterke voetballanden als Engeland, Oostenrijk, Italië en Duitsland te verslaan, wat voor de Italianen de eerste nederlaag betekende na een lange reeks overwinningen.

De soliditeit van de ‘grendel’ hangt natuurlijk af van de mannen die hem vormen. Met spelers als Minelli (tevens speler van de Grasshoppers) had Zwitserland in dat opzicht een goede basis. Vlugge, stevige, goed trappende achterspelers - vooral een ‘verre trap’ is dikwijls nodig - zijn daarbij een eerste eis en verder vasthoudende, ‘klevende’, vleugelhalfs. En in de voorhoede vooral een middenvoor, die desnoods alleen wat kan doen en die goed op ‘through passes’ is ingesteld. Bij Zwitserland was Amado de man, die daaraan voldeed. Het tactische spel van Abegglen was echter waarschijnlijk wel de hoogste troef in het spel van de bergbewoners, want hij was het in hoofdzaak die bepaalde dat het spel naast zijn sterke verdedigende tendens tevens een gevaarlijk aanvallend karakter kon behouden.

Men vraagt zich weer af hoe men ploegen die dit systeem spelen het best kan bestrijden. Menig voetbaldeskundige heeft hierop zijn tanden

al stukgebeten en een feit is, dat wij moeten erkennen, dat een vast tegensysteem nog niet is aan te geven.

De practijk heeft echter in zeker opzicht al gesproken. Gebleken is nl. meer dan eens, dat het orthodoxe systeem meestal te kort schiet in de bestrijding van het Zwitserse spel. Daarentegen kan men met een stopperspil wel succes bereiken. In het bekende Zwitserse sportblad 'Sport' lazen wij eens, dat wedstrijden tussen 'grendel'-ploegen en 'stopperspil'-ploegen meestal interessant waren, uit welke juiste opmerking weer blijkt dat de botsing van de verschillende spelsystemen voor de spelkenners tot belangwekkende wedstrijden leidt en daarmee aanleiding geeft tot belangrijke en leerzame beschouwingen. Zo op het eerste oog lijkt het vreemd, dat een driemansvoorhoede tegen de muur-van-vier succes zou kunnen hebben, maar het gevolg van het spelen met een stopper kan wel zijn, dat men de tegenpartij naar voren lokt en als nu zo'n Zwitserse muur zich te ver naar voren waagt, is er uiteraard meer kans op doorbraken, ook al staan daar maar drie spelers voor gereed. Bovendien heeft men met het stopperspil-systeem vaak genoeg vier of vijf man in het voorste gelid.

Speelt de tegenpartij het orthodoxe systeem, dan zou het stellig aanbeveling verdienen, vijf man in de voorste linie te houden. Vijf is nu eenmaal meer dan vier en men dwingt dan speciaal de spil tot het innemen van een andere positie, die van nadelige invloed kan zijn op het spel der voorhoede. Daarmee is echter de muur nog niet doorbroken.

Kort spel lijkt ons in elk geval uit den boze, want dan speelt men stellig in de kaart van de 'Zwitserse' verdediging.

Theoretisch kan men als volgt redeneren.

Hoe krijgt men een grendel open? Door hem open te schuiven! Welnu, als men kans zou zien de vleugelhalfs van hun plaatsen weg te lokken, is de grendel aan beide zijkanten los en daar zijn dan doorbraak-openingen geforceerd. Een mogelijkheid, die door handige vleugelspelers kan worden verwezenlijkt, mits zij daarbij door hun binnenspelers worden gesteund. Gaat de vleugelspeler bv. met de bal naar binnen, op de hielen gezeten door de dekkende vleugelhalf, dan dient de binnenman naar buiten te snellen en te proberen daar een vrij veld te forceren. Wel is waar is er dan de kans, dat de achterspeler naar de zijkant snelt, maar daarvan kan het gevolg zijn, dat in het centrum de weg naar het doel vrij komt.

Een snel, bewegelijk spel met veel plaatsverwisselen is derhalve een mogelijkheid om de verdediging 'uit positie' te krijgen. Voorspelers, die zich strikt aan hun plaats gebonden achten en die menen rustig hun kans te blijven afwachten, zullen de Zwitserse muur niet licht doorbreken. Het hoofdthema van dit systeem is 'dekken' en het enige, probate tegenmiddel is als steeds 'positiespel'. In dit geval

echter wel degelijk positiespel waaraan zeer hoge eisen moeten worden gesteld. De wedstrijd Nederland-Zwitserland op 21 Sept. 1947 leverde overigens de proef op de som: 6-2 voor de onzen, mede door het switchen der voorhoede.

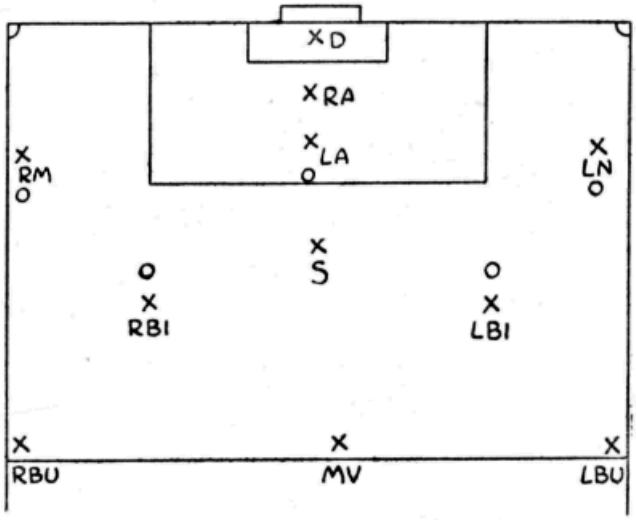
c. Slingerback-systeem

Uit het feit, dat de Oostenrijkse trainer Dombi in ons land een systeem heeft ingevoerd, dat men tegenwoordig het slingerbacksysteem noemt, kan men afleiden, dat dit systeem in Oostenrijk wel is toegepast. Dit is ook daarom niet onmogelijk, omdat het systeem wel degelijk te beschouwen is als een variatie van het Middeneuropese spel, zij het dan een variatie die het spel meer verdedigend maakt. Men zou dus feitelijk van een moderne variatie kunnen spreken, omdat de wijziging van de buitenspelregel ook in de Middeneuropese landen tot maatregelen ter versterking van de defensie heeft moeten leiden. En als men dan voor een stopperspil niets voelt en daarentegen aan de aanvallende spil heeft willen vasthouden - 's lands wijs, 's lands eer -, is er wel degelijk een oplossing te vinden in dit systeem, dat op een geheel andere wijze dan volgens het grendel-systeem de verdediging versterkt.

De bedoeling van dit systeem is voornamelijk deze, dat een bepaalde speler - niet de spil echter - belast wordt met de bewaking van de middenvoor. Daarvoor wordt één van de twee achterspelers aangewezen; deze treedt op als stopper-back. De twee vleugelhalfs bewaken ook in dit systeem de twee vleugelspelers, de spil speelt aanvallend zo ongeveer als in de onder **a** en **b** genoemde systemen.

Dus blijft er nog één achterspeler over: de slingerback. Deze staat in rechte lijn achter de andere achterspeler en heeft geen bepaalde tegenstander te dekken. De binnenspelers worden bij het opzetten van de aanvallen gedekt door de spil in samenwerking met de eigen binnenspelers. Bij het doorzetten van de aanvallen der tegenpartij moet de slingerback terdege opletten waar eventueel de doorbraak tot stand komt. Hij dient daar ter plaatse te zijn en moet dus een groot deel van de breedte van het veld bestrijken. Hij dekt voorts als het ware zijn mede-achterspelers benevens zijn vleugelhalfs. Wordt één van die drie gepasseerd, dan moet hij ter hulp snellen en men vindt hem dus het ene ogenblik aan de linkerkant van het veld, het andere ogenblik aan de rechterkant. Voor die functie is dus een snelle, tactische speler nodig, een speler die uiteraard stevig en trapvast moet zijn, want hij alleen vormt het laatste bolwerk vóór de doelverdediger. Dit spel is hier te lande het eerst door Feyenoord gespeeld op aanstichting van zijn toenmalige trainer Dombi. Deze liet de achterspeler v.d. Heide als bewaker van de middenvoor (als stopper dus!) optreden

en De Groot als slingerback. Het kwam echter ook voor, dat beide spelers hun functie tijdens de wedstrijd wisselden, een soort ‘switch’ in de achterhoede toepasten. Bas Paauwe en Van Heel waren de vleugelhalfs die goed verdedigden, maar door hun goede techniek en hun uitstekend opstellen ook sterk aanvallend optraden, al was wel merkwaardig dat Van Heel met het klimmen van de jaren meer naar het defensieve neigde wegens zijn dalende snelheid. Kuppen was de aanvallende spil. Feyenoord is met deze speelwijze enkele malen Kampioen van Nederland geworden en dus is commentaar overbodig. Wel is waar kan men opmerken, dat die successen goeddeels te danken waren aan de goede techniek van de meeste spelers, ook die in de voorhoede uitkwamen, doch er zijn andere clubs, die het systeem met succes hebben toegepast.

Het slingerback-systeem. De rechtsachter kan natuurlijk ook stopperback zijn, de linksachter (LA) wordt in dat geval slingerback.

Dombi heeft het later nl. ook ingevoerd bij Emma (Dordrecht), die naar de eerste klasse promoveerde en daarin direct een zeer goed figuur maakte. Voorts heeft Vente na zijn terugkeer uit Feyenoord naar Neptunus ook deze club dat systeem bijgebracht en zij slaagde er tenslotte in naar de eerste klasse te promoveren, mogelijk ook

weer doordat in de beslissende wedstrijden Dombi als trainer fungeerde. Niemand beter dan hij toch was in staat het uiterste uit 'zijn' systeem te halen. In ieder geval heeft het zijn deugdelijkheid duidelijk bewezen.

Erkend moet worden, dat het systeem op het eerste gezicht een vreemde indruk maakt. Wie voor het eerst een club volgens dit systeem ziet spelen, heeft moeite de spelers 'thuis te brengen'. Hij weet niet wie de spil is, wie de rechtsachter, enz. In feite is er geen rechtsachter, - men speelt met een voorback en een achterback, merkwaardig genoeg een systeem, dat vele jaren geleden, toen er van wijziging van de buitenspelregel geen sprake was en toen dat met de oude regel inderdaad mogelijk was, reeds werd toegepast.

Er staan bij het slingerbacksysteem vier spelers in de lengte-as van het veld (afgezien van de doelverdediger), nl.: middenvoor, spil, voorback en slingerback. De stellig gevaarlijke lengte-as van het veld is dus wel zeer sterk bezet en daar moet iets goeds in zitten. Daar komt bij, dat de vleugels van de tegenpartij het ook niet gemakkelijk hebben.

Er is nog te weinig ervaring mee opgedaan om zonder meer aan te geven wat het juiste tegenspel zou zijn. Feit is, dat er lage tegenscores mee zijn bereikt, waaruit wel volgt, dat deze ogenschijnlijk niet gesloten defensie moeilijk te doorbreken is. Sterk aanvallend spel is zeker geen probaat middel, want dan geeft men juist de slingerback-ploeg de kans om snelle tegenaanvallen voor te bereiden en bij die tegenaanvallen is er het absolute voordeel, dat behalve de drie spelers van het voorste gelid daaraan de binnenspelers èn de spil direct kunnen deelnemen.

Op papier zouden wij zeggen, dat de middenvoor van de tegenpartij het in zijn macht heeft om het systeem stuk te maken. Als hij zich door de voorback laat dekken, staat hij eigenlijk niet goed, nl. niet 'scherp' genoeg opgesteld; hij maakt dan geen gebruik van het voordeel dat juist de wijziging van de buitenspelregel in 1925 hem geschonken heeft. Zijn taak zou het dus moeten zijn zover op te dringen, dat niet alleen de voorback steeds mee naar achteren moet, maar tevens dat er van de slingerback geen sprake meer zou kunnen zijn, wil de verdediging niet ongeveer in het doel zijn opgesteld. Het moet aldus mogelijk zijn de verdediging van de tegenpartij van haar stuk te brengen, omdat zij niet zal weten welke tegenzetten zij moet toepassen. Dàt moet altijd de opzet zijn van de bestrijding van welk systeem ook: de tegenpartij te nopen tot zodanige opstelling, dat er van haar eigenlijk systeem geen sprake meer is. Haar achterhoede is dan nl. weer 'uit positie' gespeeld.

Zo bezien is het stopperspil-systeem met ver vooruit geschoven middenvoor niet ongeschikt als bestrijdingsmethode. De tijd zal wel leren

of dat inderdaad zo is dan wel of andere, wellicht geheel nieuwe methoden moeten worden gezocht.

Hetgeen op zijn beurt weer tot geheel nieuwe systemen en dus weer geheel nieuwe bestrijdingsmethoden zal kunnen leiden. Het aantal mogelijkheden van het voetbalspel is nu eenmaal onbegrensd.

Veel navolging heeft dit systeem echter niet gevonden, doch Feyenoord is er in het seizoen 1946-'47 op teruggekomen na experimenten met andere systemen, o.a. het stopperspil-systeem.

Iets over 'Nederlands' spel

Over spelsystemen en alles wat daaraan vast zit, raakt men nooit uitgepraat. Wij willen ons echter niet verdiepen in de vraag of in theorie nog andere spelsystemen mogelijk zijn, doch enkele algemene opmerkingen kunnen wellicht nog strekken tot verheldering van het gehele vraagstuk.

Met nadruk wijzen wij er nogmaals op, dat men er voor moet waken, te strak aan het theoretisch opgestelde systeem vast te houden. Doet men dat, dan is het mogelijk, dat een bepaald systeem als 'te veel verdedigend' of 'te veel aanvallend' wordt aangemerkt. En dan herhalen wij wat wij in onze inleiding van dit hoofdstuk hebben verkondigd: Elk systeem is even verdedigend of aanvallend als het door de spelers wordt toegepast.

Gestreefd moet dus altijd worden naar een soepele toepassing, waarbij ruimte gelaten wordt voor het persoonlijk initiatief. In het hoofdstuk 'Tactiek' hebben wij al herinnerd aan het doelpunt in een wedstrijd te Düsseldorf, waartoe de grondslag werd gelegd door het initiatief van Van Heel, die daarmee als het ware 'buiten zijn boekje' ging. In Engeland, waar algemeen met een stopper gespeeld wordt, doet men dat zo soepel, dat sommigen van dat systeem niets merken. Dezelfde verdienste mag trouwens op naam gesteld worden van De Volewijckers, die volgens sommiger oordeel 'helemaal niet met een stopperspil' spelen en het toch inderdaad heus doen en wel volkomen bewust, d.w.z. met het vooropgezette plan. Om op Engeland terug te komen: wij hebben daar meer dan eens de rechtsbuiten Matthews - één van de beste voetballers, die de wereld ooit gekend heeft - zien spelen, die in strijd met alle theorieën over de vleugelspeler soms met ongelooflijke handigheid zo over het veld zwierf, dat hij zelfs wel op de linksbuitenplaats terecht kwam. Maar deze speler bleek meer dan eens in staat wedstrijden voor zijn ploeg, voor zijn land, door zijn schitterende individuële spel te winnen.

Veel is dus afhankelijk van de opvatting der spelers, die moeten begrijpen, dat een systeem nooit doel, maar slechts middel mag zijn. Wij hebben verscheidene Engelse stoppers aan het werk gezien, maar

Young (100% derde back) had een heel andere opvatting dan Cullis en deze weer een heel andere dan Barker, die in de wedstrijd Engeland-Nederland in Mei 1935 de spilplaats bezette. De Duitse spil Goldbrunner week niet van de zijde van de middenvoor en hij stelde zich altijd achter die middenvoor op, dus tussen die speler en zijn eigen doel. Zijn voornaamste taak was, die middenvoor te beletten te spelen, waaronder zijn eigen opbouwende spel uiteraard leed. Dat opbouwen liet hij volkomen aan zijn eigen vleugelhalfs over. Een opvatting, die wel zo ongeveer overeenkomt met die van Arsenal, waarin de amateur Joy volkomen in de voetstappen trad van zijn voorganger Roberts.

Uit deze voorbeelden ziet men dus, welk een variatie men in een bepaald systeem kan brengen, zodat men nimmer bevreesd behoeft te zijn voor verstarring van het spel, als alle clubs volgens hetzelfde systeem zouden spelen. Het spel in Engeland en Duitsland vormt daarvoor een duidelijk bewijs. In Engelse clubs zorgen speciaal de binnenspelers voor verrassend en variërend spel. In de wedstrijd Engeland-België (2-0) in 1945 scoorde de Engelse rechtsbinnen van de linksbinnenplaats en de linksbinnen van de rechtsbinnenplaats.

In Nederland is het echter nog niet tot een algemene toepassing van het stopperspil-systeem gekomen, - de clubs die het doen, vormen nog een zij het thans sterk groeiende minderheid. Zeer waarschijnlijk is dit een uitvloeisel van de Nederlandse volksaard, die zich het liefst uit in een zekere vrijheid en ongebondenheid en die zich, in tegenstelling met bv. Duitsland, niet graag laat vastleggen in de kluisters van een bepaald spelsysteem. Wat in Engeland, in verband met de nuchtere, volkomen op het practische ingestelde volksaard, weer wel mogelijk is, kan hier te lande blijkbaar niet. Stellig zit in deze Nederlandse opvatting een zekere charme en ongetwijfeld ook de kiem voor successen, omdat het verrassende element daardoor in het Nederlandse spel aanwezig gebleven is: de tegenstander weet nooit precies van tevoren wat hij verwachten moet. Vele fraaie successen in internationaal voetbal zijn daarvan het bewijs, successen die te meer opmerkelijk zijn, omdat het clubvoetbal gewoonlijk op lager peil stond dan in de landen waartegen successen behaald werden door de landenploeg.

Het ontbreken van eenheid in de toegepaste systemen heeft aan de andere kant het nadeel, dat het 't samenstellen van nationale elftallen niet gemakkelijk maakt. Men kan dan immers de kans krijgen, dat systemen op elkaar botsen en dat daardoor de ploeg zwakke plekken zal bevatten. In Engeland en Duitsland is de zaak heel eenvoudig: daar spelen de vertegenwoordigende elftallen met een stopperspil, want alle vooraanstaande clubs doen het. Maar toen in 1938 Oostenrijk door Duitsland geannexeerd werd en de Weense spelers - die in

technisch opzicht van een hogere klasse waren dan de Duitse - voor Duitsland beschikbaar kwamen, bleek de toen gevormde, op papier zeer sterke gecombineerde ploeg niet eens in staat in het tournooi om de Wereldbeker van Zwitserland te winnen. Later is men dan ook meer en meer van het opstellen van Oostenrijkse spelers afgestapt, te meer daar dezen weinig voor het stopperspil-systeem voelden en er dus moeilijk hun medewerking aan verleenden. Alleen in de voorhoede werden ze nog wel gekozen, maar dat kon uiteraard nooit tot zulke misverstanden leiden als in de achterhoede en middenlinie aan de dag traden. Later heeft men in Duitsland wel geprobeerd de Oostenrijkers te dwingen ook hun systeem over te nemen, maar daar is toch nooit iets van gekomen.

Hoe lastig het is als het in de ploeg niet klopt met de systemen is ook gebleken in de wedstrijden West-Europa-Centraal-Europa in 1937 en Engeland-Continent in 1938. West-Europa had in zijn verdediging en middenlinie spelers, die met een stopper gewend waren en andere met wie dat niet het geval was. Zo speelde bv. Goldbrunner spil en hij stopperde trouw, maar achter hem stonden Caldenhove en Paverick (België), die dat spel niet gewend waren. Vandaar dat de spelers elkaar soms in de weg liepen en op andere plaatsen ‘gaten’ ontstonden. In het Continentale elftal, dat ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Football Association (de Engelse voetbalbond) tegen Engeland speelde (en met 3-0 verloor) botsten de systemen al heel duidelijk tegen elkaar op. De twee achterspelers en de spil waren Italianen (orthodox systeem), de twee kanthalfs Duitsers (stopperspil-systeem). Dat klopte herhaaldelijk niet en vooral de beide Duitsers konden hun gewone spel maar niet ontplooien, daar zij de vleugelspelers meer moesten aanvallen dan hun lief was. Een feit is, dat Engeland het tegen sommige continentale landen heel wat lastiger had gehad dan tegen deze sterren-combinatie, die geen eenheid van systeem demonstreerde. In 1947 speelde een ploeg van de ‘Rest van Europa’ tegen Groot-Brittannië wèl met een stopper, maar de Britten bleken in dat systeem veel beter thuis en wonnen met 6-1.

In ons land heeft men deze moeilijkheden nog niet in die mate ondervonden, doch naarmate ook hier meer werk gemaakt wordt van spelsystemen - en men moet dat wel doen, wil men met zijn tijd meegaan -, zal men het meer en meer zien gebeuren, dat de Keuze-Commissie voor moeilijkheden zal komen te staan. Moeilijkheden, die op de duur waarschijnlijk slechts kunnen worden opgelost door bij de samenstelling van vertegenwoordigende elftallen rekening te houden met de systemen waaraan de in aanmerking komende spelers gewend zijn. En nu behoeft men bv. een ‘orthodoxe’ spil niet direct uit te sluiten als men het stoppersysteem in de nationale ploeg toegepast wil zien, want men kan van een eerste-klasse speler wel verwachten, dat hij

zich kan aanpassen, maar van een uitgesproken aanvallende spil kan men moeilijk een verdedigende middenhalf maken, net zo min als men bv. een van nature zwervende binnenspeler opdracht kan geven steeds in de voorste linie te vertoeven.

En toch kennen wij N e d e r l a n d s s p e l , echter geen Nederlands spel-s y s t e e m , doch een Nederlands spel-t y p e , wat iets anders is. Onder Nederlands spel dan dient te worden verstaan: snel, open spel over de vleugels en in de lengte-as van het veld. De middenlinie moet over het algemeen contact houden met de achterhoede, anders krijgt de voorhoede van de tegenpartij te veel vrije kansen. In dit opzicht moet het spel van verdediging en middenlinie aangepast zijn aan de gewijzigde buitenspelregel. En nu doet het er niet toe of de spil terug blijft (als stopper dus) of dat de gehele middenlinie dat, zij het in mindere mate doet, hoofdzaak is, dat men het verdedigend element niet verwaarloost. In verband met deze opstelling is de aanwezigheid van een zwervende binnenspeler gewenst, teneinde het contact tussen middenlinie en voorhoede te kunnen onderhouden. Dat zijn de voornaamste richtlijnen, die stellig ruimte genoeg laten voor de individuële uitblinkers om ‘hun eigen spel’ te spelen.

Bij dit speltype zal het veelvuldig voorkomen, dat een recht op het doel gerichte aanval in de achterhoede wordt voorbereid. Met ferme ‘lange’ trappen kan dan in een minimum van tijd de bal aan de andere kant van het veld zijn.

Inderdaad ontstaan op deze wijze juist in ons land heel wat doelpunten, waarschijnlijk wel de meeste. Wij zouden niet graag willen beweren, dat daarom elke aanval maar in de verdediging moet worden opgezet en dat men dus het beste zou doen met steeds te verdedigen en uit die verdediging sporadisch uitvallen op te zetten. Integendeel, ook systematisch opgezette aanvallen in het middenveld en door de voorhoede zelf leiden vaak genoeg tot direct succes. Een feit is echter, dat lang niet altijd de doelpunten worden gemaakt door het elftal, dat ‘in het veld’ het sterkste is en dat laat zich horen, omdat een constante meerderheid tot peuterig spel van te dicht opeengedrongen spelers kan leiden. Nederlanders hebben voor hun aanvallen ‘ruimte’ nodig en die ruimte hebben zij als zij hun aanvallen uit een verdedigende positie opbouwen.

Minder productief dan met een sterk op de aanval gericht spel is deze speelwijze zeker niet. En aangezien het voorkomen van doelpunten even belangrijk is als het maken - wij hebben dat al eerder opgemerkt - en met deze speelwijze ongetwijfeld beter doelpunten voorkomen worden dan als men de achterspelers te veel aan hun lot zou overlaten, moge ook deze opmerking gelden als een pleidooi voor het navolgen van de geschetste richtlijnen.

Dat overigens iedere ploeg dit naar eigen smaak en in verband met de beschikbare capaciteiten moet regelen, ligt voor de hand. Doch als men goed over de gegeven richtlijnen nadenkt, zal men inzien dat dit speltype onafhankelijk is van het spelsysteem, m.a.w. men kan het toepassen bij elk spelsysteem. Men kan dat doen bij het orthodoxe systeem met enigszins teruggetrokken middenlinie, maar toch ongetwijfeld ook bij het stopperspilsysteem, minder goed echter met een aanvallende spil, omdat men dan onwillekeurig tot kort spel vervalt, of tot spel-in-de-breedte. Dit laatste verdient nimmer aanbeveling en het nut daarvan hebben wij nooit kunnen inzien, al zal het uiteraard wel eens voorkomen, dat een bal naar een op gelijke hoogte staande medespeler wordt geplaatst, bv. door de spil naar een vleugelhalf. Echter.... er wordt ook wel eens teruggespeeld en het zou toch een dwaasheid zijn om telkens opnieuw terug te spelen. Evenzo is het een dwaasheid telkens opnieuw in de breedte te spelen, want de bal moet naar voren, in de richting van het doel van de tegenpartij. Het Nederlandse speltype toont, dat men dit hier te lande over het algemeen begrijpt. Eenvoudig, nuchter spel, dat is het kenmerk er van, spel zonder onnodige franje en zonder mooidoenerij.

Men leide hieruit echter vooral niet af dat het voetbalspel al te simpel moet worden gespeeld. Ook in dit hoofdstuk wijzen wij er met nadruk op, dat de techniek de basis van het spel is en moet zijn, óók voor Nederlandse voetballers. Ook in hun speltype vormt de techniek een belangrijke factor, ook bij deze speelwijze is zuiver plaatsen de hoofdzaak en dat kan men alleen als men de balbehandeling en alles wat daaraan vast zit onder de knie heeft. En ook de algemene beginselen van de tactiek mogen nimmer uit het oog worden verloren: begrippen als positiespel e.d. moeten gemeengoed zijn bij alle spelsystemen en ook in het Nederlandse speltype.

Welk systeem verdient de voorkeur?

In het voorgaande hebben wij mogelijk niet geheel kunnen verbloemen welk spelsysteem naar ons idee het beste is, maar onze bedoeling is nochtans geweest alle systemen zo objectief mogelijk te behandelen. Wij menen echter goed te doen, mede in verband met onze jongste ervaringen, ter afsluiting van dit hoofdstuk aan te geven welk systeem de voorkeur verdient.

Wij doen dat omdat wij de overtuiging hebben, dat er inderdaad een bepaald systeem is, dat de voorkeur verdient, ja zelfs de voorkeur moet verdienen, omdat de ontwikkeling van het spel nu eenmaal in die richting is gegaan. Wij bedoelen het s t o p p e r s p i l - s y s t e e m . Wat de toekomst zal brengen, of ook dit systeem zal evoluëren in een ander, of wellicht t.z.t. veranderingen in de spelregels zullen worden

aangebracht, die tot wederom veranderde inzichten zullen leiden, is thans niet te voorspellen. Nemen wij aan, dat de spelregels in hoofdzaak blijven zoals zij zijn, dan is er geen reden om aan te nemen, dat er fundamentele wijzigingen in de tactische opvattingen zullen komen, al zal er door bepaalde zetten en tegenzetten altijd een zekere evolutie blijven, zoals er nu al jaren lang ook in dit systeem een evolutie merkbaar is.

Het is ons een genoegen te constateren, dat die evolutie gegaan is in de richting van een meer soepele toepassing, wat overigens heel begrijpelijk is, aangezien een te strak vasthouden aan een systeem de tegenpartijen op de duur gemakkelijk tot het beste tegenspel kan brengen. Het verrassende element moet er in blijven en dat dit in het kader van het stopperspilsysteem mogelijk is, is al vaak genoeg gebleken. De evolutie is vooral gegaan in de richting van een grotere bewegelijkheid van kanthalfs en binnenspelers, welke vier spelers tezamen worden aangeduid als 'het magische vierkant'. De Engelse ploeg, die op 27 November 1946 met 8-2 van Nederland won, heeft wel zeer goed gedemonstreerd hoe deze vier spelers hun taak behoren op te vatten. De kanthalfs hebben zich zeker niet voortdurend strikt gehouden aan de dekking van de Nederlandse binnenspelers, die daardoor bij het opzetten van de aanvallen nogal eens vrij stonden, dichter bij doel echter doorgaans de tegenstand van de Engelse kanthalfs kregen te weerstaan. Verplaatste het spel zich evenwel, dan namen laatstbedoelden de nodige vrijheid van beweging, die zij zich mogelijk niet gepermitteerd zouden hebben tegen een sterker tegenpartij. M.a.w. hun speelwijze, hun tactiek, kan van allerlei omstandigheden afhangen, o.a. van de kracht en van het spelsysteem van de tegenstanders. Dat zij in de gegeven omstandigheden een prachtige steun vormden voor de voorhoede, ligt voor de hand.

Bewegelijkheid en verrassing ook bij de binnenspelers en nu mag het waar zijn, dat Carter en Mannion met middenvoor Lawton wellicht het sterkste binnentrio vormden dat Engeland ooit op de been had gebracht, een feit is, dat dit drietal juist zijn kracht kon ontlenen aan het feit, dat de binnenspelers niet strak vasthielden aan de orthodoxe W. De grootste verrassing ging wel uit van het feit, dat zij nogal eens van plaats verwisselden, - een vorm van 'switch' dus, die heel veel goeds heeft, omdat de tegenstanders dan vaak niet weten waaraan zij toe zijn. Zeker, bij werkelijk volmaakt dekken (door de middenspelers in het stopperspilsysteem) kan men de binnenspelers blijvend onschadelijk maken, maar juist door het snelle plaatsverwisselen kan men wel eens even aan de aandacht van de tegenstanders ontsnappen. Het was opvallend dat meestal juist de van zijn plaats lopende speler in het vaak korte moment waarop hij ongedekt stond, de bal in ontvangst kreeg te nemen en er dan wat goeds mee kon gaan doen.

Een kans die hij uiteraard niet gekregen zou hebben als de dekkende speler hem voor was geweest door de bal te onderscheppen.

In Engeland is inderdaad de neiging merkbaar om de W-formatie van de voorhoede te doen verflauwen, niet door verder opdringen van de beide binnenspelers, maar wel door terugtrekken van de drie andere voorspelers, zodat de voorhoede de kans krijgt de aanval op te bouwen met alle vijf spelers. Dat is dus enigszins een terugkeer tot het 'oude' voetbal, die nog wel lang niet over de gehele linie merkbaar is, maar die een gevolg is van het feit, dat de voorhoede met de drie 'punt'-spelers door een daarop geheel ingestelde verdediging (met stopperspil!) nogal gemakkelijk in bedwang gehouden kan worden. Daarom is wel afwisseling in de wijze van aanvallen nodig en de 'switch', toegepast desnoods door alle vijf voorspelers, zal daarbij een steeds grotere rol te spelen krijgen. Men stelt daardoor de verdediging van de tegenpartij, vooral de beide kanthalfs, telkens voor moeilijke problemen. Dit alles, en nog veel meer, is mogelijk bij het stopperspilsysteem en nu weten wij waarlijk wel, dat dit spel, zoals het Engelse binnentrio in Huddersfield speelde, niet door Nederlandse spelers met succes geïmiteerd kan worden, doch men kan in elk geval naar zulk een soepele speelwijze streven.

Nu zouden wij, ter ondersteuning van ons standpunt dat dit systeem het beste is, kunnen volstaan met te verwijzen naar het voorbeeld van onze leermeesters: de Engelsen, die ons het spel in al zijn vormen en opvattingen hebben bijgebracht en die ons op het gebied van de tactiek voortdurend lessen geven, die wij dankbaar moeten accepteren in plaats van uit een in ons land helaas al te veel voorkomende behoudzucht met alle geweld vast te willen houden aan oude, afgedane vormen. Met verwijzing naar glorieuze verrichtingen in het verleden komen wij er niet meer. Wij moeten ook op voetbalgebied met onze tijd meegaan en wij moeten begrijpen, dat het onmogelijk is de klok terug te zetten. En het is inderdaad een terugzetten van de klok als men zich wil blijven vastklampen aan het in ons land nog altijd vrij veelvuldig toegepaste orthodoxe systeem. Wel neemt het aantal stopperspil-ploegen in ons land zienderogen toe, maar wij zijn in dit opzicht nog lang niet waar wij wezen willen en waar wij wezen moeten. Wij moeten ons spel over de gehele linie moderniseren.

Moderniseren nu wil zeggen: overschakelen naar de stopperspil, met dien verstande uiteraard dat het stopperspilsysteem op de juiste wijze gespeeld wordt en men het middel niet aangrijpt om, krampachtig verdedigend met een zwakke ploeg, te pogen een zekere positie te behouden. Dergelijke helaas te vaak voorgekomen dingen brengen dit systeem in discrediet, om nog niet te spreken van de verkeerde voorlichting, die op dit gebied gegeven is en wordt. Men zal echter moeten

begrijpen, dat in het moderne voetbal het niet spelen met een stopper ‘zelfmoord’ betekent, om een ons in Huddersfield toegevoegde uitdrukking te gebruiken.

Men moet vooral niet met de dooddoener aankomen, dat ons land voor dit systeem, althans voor een algemene toepassing er van, de geschikte mensen niet heeft. Het spelen van stopperspil stelt inderdaad wel enkele eisen aan de betrokken speler, eisen waaraan niet iedereen kan voldoen, - wat overigens voor méér plaatsen geldt; denk aan de doelverdediger. Bijzondere capaciteiten zijn echter niet nodig, evenmin als een bijzondere mentaliteit, al zal hier en daar de nodige tegenzin tegen het systeem (gevolg van onjuiste voorlichting!) moeten worden overwonnen. Juist doordat bij soepele toepassing van het systeem de Nederlandse voetballer zich ook hierbij geheel kan uitleven, moet het als een volkomen geschikt systeem voor onze voetballers worden aangemerkt.

Men moet nl. begrijpen, dat dit systeem logisch is voortgevloeid uit de ontwikkeling van het spel. Men zal het standpunt moeten delen, dat men er niet aan ontkomt en dientengevolge zal men ook moeten beseffen, dat men zich er met hart en ziel aan zal moeten wijden, wil men niet de oorzaak zijn, dat Nederland op voetbalgebied, en speciaal op het gebied van de tactiek, hopeloos achter raakt. In andere landen is men al veel verder dan bij ons en op de duur zal zich dat in de internationale wedstrijden gaan wreken. Hetgeen volmaakt onnodig is, want met behulp van de individuële uitblinkers, die Nederland tot zijn geluk altijd bezit, zal elk goed toegepast systeem, dus ook het stopperspilsysteem, tot resultaten kunnen leiden.

Men zal vooral moeten begrijpen, dat men er tegenwoordig niet meer komt met een improviserende verdediging, waarvan de spelers hun taak tijdens de wedstrijd gaan zoeken. Aleer zij vinden wat zij gezocht hebben kan de wedstrijd al verloren zijn. Er moet systeem zitten in de verdediging, een systeem waarbij speciaal de gevaarlijkste speler, de meest naar voren geschoven tegenstander (gewoonlijk de middenvoor) behoorlijk gedekt wordt. En als men dit hoofdstuk goed bestudeerd heeft, zal men met ons eens moeten zijn, dat slechts één systeem daaraan geheel en al voldoet: het systeem van de stopperspil. Zou Nederland daar de mensen niet voor hebben, als zovele andere landen die wel hebben? Deze mening kan niet juist zijn. Het is toch wel zeer opvallend, dat Centraal-Europa, het bolwerk van de aanvallende spil, goeddeels tot de stopperspil is overgegaan, schoorvoetend uiteraard, maar blijkbaar in de overtuiging, dat het noodzakelijk geworden is. Het is niet minder opvallend, dat Italië, het bolwerk van het orthodoxe systeem, de eerste landenwedstrijd na de oorlog, tegen Oostenrijk, met een stopperspil speelde, naar alle waarschijnlijkheid tegen het gemoed van de elftalleider Vittorio

Pozzo in, die echter blijkbaar ook overtuigd is geworden van de noodzakelijkheid, te meer nu enkele vooraanstaande Italiaanse clubs het systeem met succes hebben gespeeld. Zo passen tal van landen deze speelwijze toe en het mooie is juist, dat alle volken het naar hun eigen aard kunnen doen, zoals 25 en meer jaren geleden alle landen het orthodoxe systeem, het systeem 1-2-3-5, naar hun eigen aard toepasten. Maar in die jaren gebruikte men de dooddoener niet, dat men er de mensen voor moest hebben. Men nam als vanzelfsprekend aan, dat deze opstelling werd gevolgd en men zorgde dan maar dat voor alle plaatsen de spelers werden aangewezen die daarop het best konden voldoen.

Zo moet het met het stopperspil-systeem ook gaan. Ieder volk spele het naar eigen aard. Iedere club kieze op alle plaatsen de spelers, wier geaardheid hen op die plaatsen het best doet voldoen. Is men van de dwanggedachte af, dat voor het stopperspilsysteem bijzondere mensen en bijzondere capaciteiten nodig zijn, dan zal men rustig zijn elftal kunnen opbouwen. Van die dwanggedachte moet men af, want zij is pertinent onjuist. Zij is onjuist, omdat het stopperspilsysteem één van de gemakkelijkste, zo niet het allergemakkelijkste is. Zij is onjuist, omdat men het elk elftal, gewapend met een behoorlijke techniek - die overigens voor alle systemen nodig is - en gewapend met een normale dosis voetbal-intellect, kan leren spelen. En daar zal dan wat tijd voor nodig zijn - de een zegt: enige wedstrijden, de ander meent zelfs: twee jaren -, doch met betrachting van het nodige geduld zal men er stellig komen. Men make daarbij dus vooral niet de fout na een mislukking, of zelfs na enkele mislukkingen, van het systeem af te stappen en zijn toevlucht te nemen tot een andere ploegtactiek, want dan komt men van kwaad tot erger.

Onze conclusie voor de Nederlandse voetballers, de Nederlandse clubs, moet dus zijn: opleiden en opkweken in de richting van het stopperspilsysteem. Het is het systeem van de toekomst, - desnoods willen wij voorzichtigheidshalve zeggen: van de naaste toekomst. Het is het systeem, dat de Nederlandse voetballer in staat stelt zijn spel op echt-Nederlandse wijze te spelen. Het is het spel, dat hem in staat stelt een gesloten defensie te houden en hem tevens alle gelegenheid laat zijn bekende gevaarlijke, verrassende aanvallen op te zetten. Het is het systeem, dat de schoonheid en aantrekkelijkheid van het spel in het minst niet behoeft te schaden, - men kijke maar weer naar de Engelsen.

Met alle voordelen voor ogen, kan onze conclusie dan ook niet anders zijn dan deze: het Nederlandse voetbal moet naar de stopperspil toe!

Hoofdstuk VIII

Wat men van de spelregels moet weten

De vraag wat men van de spelregels moet weten - d.w.z. wat de spelers, maar ook de voetballiefhebbers, die de wedstrijden bezoeken, er van moeten weten - zou men heel eenvoudig aldus kunnen beantwoorden, dat zij die regels nauwkeurig geheel en al moeten kennen.

Wij verwijzen dus naar de bij de K.N.V.B. verkrijgbare Spelregels, met de bedoeling, dat de lezers de moeite nemen ze eens geheel door te lopen. En.... dat te blijven doen door van tijd tot tijd hun geheugen weer eens op te frissen. Men moet ze kennen, al die regels, men moet begrijpen wat er in staat.

Aan hen, die er wat dieper op willen ingaan, zij de lezing van de 'Handleiding voor Scheidsrechters', ook een uitgave van de K.N.V.B., aanbevolen. Iemand met liefde voor de voetbalsport zal zich daar zeker toe aangetrokken gevoelen en al is de handleiding, strikt genomen, alleen voor scheidsrechters bestemd, het is zeker niet overbodig voor voetballers om kennis te nemen van de vele toelichtingen, die daarin bij de spelregels gegeven zijn.

Waarom dan feitelijk dit aparte hoofdstuk?

Omdat wij de ervaring hebben, dat men op sommige onderdelen van de spelregels niet vaak genoeg de aandacht kan vestigen. Omdat wij voorts ervaren, en feitelijk elke week opnieuw weer ervaren, dat sommige spelregels nog helemaal niet zo bekend zijn bij de voetbalmensen als men wel zou menen. Herhaaldelijk zondigen spelers tegen spelregels, die zij dan toch blijkbaar niet volkomen begrijpen, gezien de kennelijke verbazing als de scheidsrechter voor een overtreding fluit.

Over de toeschouwers praten wij maar niet eens, want men staat telkens opnieuw versteld over de onkunde op dit gebied. Maar zelfs scheidsrechters geven blijk niet altijd de juiste opvattingen te hebben

van de spelregels, althans van de toepassing er van. Er is in ons land nog geen eenheid in de toepassing en ons doel is nu een poging te doen die eenheid te bevorderen door enkele regels nader onder de loupe te nemen.

De grensrechter is er, onder andere, om toe te zien of de bal de zijlijn of de doellijn gepasseerd is. Over de grensrechter hebben wij het straks nader, doch wij willen nu eerst genoemde taak eens nader bezien.

Men kent de situatie: de bal nabij de grenslijnen van het veld. 'Men' meent dat de bal uit is, de grensrechter vlagt echter niet en het spel gaat ongehinderd verder. Maar dan het gejoel van het publiek! Ze hebben het toch allemaal zo goed gezien, maar de grensrechter - de partijdige grensrechter, zegt men - wil het niet zien, het is beter voor zijn club als het spel doorgaat.

Van alle kanten critiek op de grensrechter. Maar als men nu de critici eens stuk voor stuk op de man af - en op de vrouw af - zou vragen te vertellen wanneer de bal precies 'uit' is, zou wel degelijk blijken, dat menigeen het niet zou weten.

De bal is niet zo gauw uit. Hij moet nl. geheel en al de buitenkant van de lijn gepasseerd zijn.

Gehéél en al, - dus niet voor de grootste helft of voor driekwart, zoals men nogal eens hoort zeggen.

En dan de buitenkant van de lijn. De 'lijn' - die in werkelijkheid in meetkundig opzicht geen lijn is! - is 12 cm breed. Zweeft de bal op of nabij de lijn, dan is dat niet voldoende. Dat alles beseffen degenen niet, die op de tribune zitten en het beter menen te zien dan de grensrechter, die er 'met zijn neus bovenop' staat en dus ook niet de schadelijke gevolgen van het optisch bedrog ondervindt.

Niet zo belangrijk, dit geval, zal men menen. Inderdaad, het is niet zo belangrijk, maar er is desondanks nogal eens gekrakeel over en als men precies de spelregel zou kennen, die dit geval regelt, zouden er heel wat aanmerkingen op het grensrechterlijke beleid achterwege blijven.

Al wat belangrijker wordt de kwestie als het om de doellijn gaat, want dan kan het eventueel om hoekschoppen gaan en een hoekschop biedt toch altijd kans op een gevaarlijke situatie. En wel zeer belangrijk wordt zij als het gaat om het stukje doellijn tussen de palen van het doel, want dan zal geconstateerd moeten worden of al dan niet een doelpunt is gemaakt.

Let daar dus vooral goed op: een doelpunt is pas gemaakt als de bal geheel en al het doelvlak gepasseerd is. En het doelvlak is het vlak, dat opgetrokken wordt loodrecht op de doellijn en weer gerekend aan

de buitenkant van die lijn, die dus overeen zal komen met de achterkant van de paal.

Met andere woorden: een doelpunt ‘zit’ niet zo gauw! Wij hebben het nu niet over ballen die royaal in het doel geschoten worden, zodat zij het net doorboren. Hoe vaak gebeurt het echter niet, dat de doelman de bal ontglipt, doch dat hij zich herstellend het leder toch nog te pakken krijgt. Om volkomen zeker te kunnen constateren of de bal geheel en al het doelvlak is gepasseerd, zou men eigenlijk op de doellijn naast het doel moeten staan en de scheidsrechter zal daartoe maar weinig kans zien. De grensrechter staat er menigmaal in dit opzicht beter voor, maar.... hij kan een clubgrensrechter zijn en hem laat men niet graag de beslissing over het al of niet toekennen van een doelpunt. De toeschouwers aan de kant moeten dan weer wel bedenken, dat zij het in het algemeen ook niet best kunnen zien en.... dat de bal in zulke grensgevallen dikwijls niet het bewuste vlak gepasseerd is.

Een ander grensgeval krijgt men bij een schot tegen de onderkant van de lat. Springt de bal vandaar in het doel, dan is er geen twijfel mogelijk, maar hij springt ook wel eens uit het doel na een achterwaartse beweging te hebben gemaakt. Zulks kan alleen als de bal flink ‘effect’ heeft, maar dat gebeurt nu eenmaal vaak genoeg. Vele spelers plegen in zo'n geval te appeleren, maar wij willen er op wijzen, dat de bocht, die de bal gemaakt heeft, behoorlijk groot zal moeten zijn wil werkelijk van een doelpunt sprake zijn. In de meeste gevallen is dat naar onze mening niet het geval en men doet dan ook goed - hetgeen zowel voor de spelers als voor de toeschouwers geldt - niet te licht aan te nemen dat een doelpunt gemaakt is.

‘Hands!’

Een kreet die men menigmaal, zelfs duizendvoudig, hoort slaken als de bal in aanraking komt met de hand.

En als dan de scheidsrechter niet fluit - en de goede scheidsrechter zal na zulk een aanraking dikwijls niet fluiten -, dan beleeft men wat! In zijn plaats fluit dan het publiek wel, het alwetende en alziende publiek, hetwelk de scheidsrechter verwijt, dat hij ‘niets ziet’.

De scheidsrechter zal het gewoonlijk wèl gezien hebben, maar hij kent de spelregels beter dan het publiek en beter dan de spelers en hij weet dus, dat ‘hands’ alleen maar bestraft mag worden (met een directe vrije schop) als de bal m e t o p z e t met de hand gespeeld is. Om de ‘opzet’ draait het gehele geval, draait zelfs de gehele spelregel no. 12, regelende de overtredingen, die alzo kunnen worden begaan en waarvan ‘hands’ er maar één is. Voor al die overtredingen geldt dat het pas.... overtredingen zijn als zij opzettelijk zijn begaan. Wij keren tot de handsgevallen terug. Laat men de hand op het hart

leggen en zich afvragen of vaak werkelijk opzettelijk de bal met de hand wordt gespeeld. Er zijn inderdaad gevallen waarin dat kennelijk gebeurt. De hoge bal waar de speler niet met zijn hoofd bij kan en waar hij dan maar met de hand naar slaat. Een verschijnsel dat men nogal eens ziet bij spelers die vermoeid raken. Zij maken die beweging haast onbewust, maar ze moet toch als een opzettelijke handeling worden beschouwd.

Dan is er het geval van de speler, die met een 'handige' beweging de bal, naar hij hoopt ongezien voor de scheidsrechter, met de hand meeneemt. Een onsportieve handeling, maar in elk geval: opzettelijk hands.

Maar nu iets anders. Een voorspeler lost een schot, maar de bal springt tegen de arm van een tegenstander, die een paar meter van hem af staat en die de bal nauwelijks heeft zien aankomen, laat staan gelegenheid heeft gehad zijn hand of arm naar die bal uit te steken. Zelfs al zou hij bij toeval de arm hebben uitgestoken en de bal komt daar tegenaan, dan is er geen sprake van een overtreding. Men spreekt dan van 'aangeschoten hands', een populaire uitdrukking, die echter blijkbaar nog niet goed begrepen wordt, want velen zullen verlangen, dat daar een vrije schop, resp. een strafschop, voor gegeven wórdt. 'Maar de speler had er voordeel van'. Aldus hoort men vaak verkondigen als argument dat dan toch feitelijk wel een vrije schop moet worden gegeven. De speler krijgt door de aanraking van zijn hand met de bal het leder in zijn bezit, kan er dus verder mee spelen. Hij kan er een doelpunt mee voorkomen hebben en dan is het voordeel dus wel zeer sprekend.

Doch.... de spelregel heeft er niets mee te maken, Raakt men opzettelijk de bal met de hand aan en heeft men er geen voordeel van, dan is het toch strafbaar, hetgeen heel belangrijk en heel pijnlijk voor de betrokkenen kan zijn. In een promotiewedstrijd tussen Neptunus en H.V.V. stond het vrij kort voor tijd 0-0 en H.V.V. had aan gelijk spel genoeg om eerste-klasser te worden. In een ongevaarlijke situatie ergens in een hoek van het strafschopgebied speelde een H.V.V.-er in het vuur van het spel de bal met de hand. Hij had er niet het minste voordeel van, maar desalniettemin had de scheidsrechter geen keus: strafschop. Neptunus maakte daaruit een doelpunt, bereikte daardoor dat een beslissingswedstrijd nodig was, won die en promoveerde aldus naar de eerste klasse.

Een tegenovergesteld geval deed zich voor in een door scheidsrechter Van Welzenes geleide wedstrijd Blauw-Wit-Ajax, waarover deze in zijn vele lezingen mededeling gedaan heeft. De middenvoor van Ajax Van Reenen, heeft de bal in zijn bezit gekregen en rent er mee op doel af. Wilders, de achterspeler van Blauw-Wit, geen kans ziend zijn tegenstander in zijn ren te stuiten, loopt snel naar eigen doel

terug, met de klaarblijkelijke bedoeling zich onverwacht om te draaien en te pogen Van Reenen alsnog de bal te ontnemen. Voor het zover is, waagt de Ajacied echter een schot, de bal komt tegen de arm van Wilders (die nog steeds met zijn rug naar hem toegekeerd is) aan en laatstgenoemde heeft de tegenwoordigheid van geest de op de grond neerkomende bal met een ferme trap over de zijlijn te dirigeren.

'Strafschop!', brulde een deel van het publiek, zeker het Ajax-deel, hoewel menig Blauw-Wit-supporter het misschien ook wel 'hands' gevonden zal hebben. Van Welzenes liet echter, terecht, doorspelen: Wilders had de bal op dat moment onmogelijk opzettelijk met de arm kunnen spelen. Het feit, dat hij 'er voordeel van had', in casu er een doelpunt voor zijn club door voorkwam, heeft daar niets mee te maken. Laat men dit nu goed op zich inwerken, dan zal men wel met ons eens zijn, dat niet zo heel vaak opzettelijk de bal met hand of arm gespeeld wordt en.... dat er doorgaans veel te vaak voor 'hands' gefloten wordt, waaruit de minder prettige gevolgtrekking zou moeten worden gemaakt, dat ook de scheidsrechters deze spelregel lang niet altijd op de juiste wijze toepassen.

Natuurlijk zijn er twijfelgevallen. Wanneer is er van een opzettelijke overtreding sprake? De scheidsrechter zou in sommige gevallen gedachtenlezer moeten zijn om het te weten. Hij zal in die grensgevallen dus min of meer op zijn gevoel, op zijn intuïtie, moeten afgaan. De speler in kwestie zal schier altijd ontkennen, dat opzet in het spel is, de tegenstander zal er vaak van overtuigd zijn dat het wel zo is. De scheidsrechter, de onpartijdige, moet naar eer en geweten het juiste antwoord geven. Hij zal echter voortdurend moeten beseffen, dat hij pas dan voor een overtreding mag fluiten als hij de overtuiging heeft, dat de handeling in kwestie opzettelijk is geschied.

Er is een categorie overtredingen, die men als minder ernstige kan beschouwen en waarvoor de scheidsrechter geen directe vrije schop, maar een indirecte vrije schop toekent, m.a.w. een vrije schop, waaruit niet ineens een doelpunt kan ontstaan.

Van onze prille jeugd herinneren wij ons de stereotype vraag aan de scheidsrechter: 'Mag-ie er ineens in?' Tegenwoordig blijkt men aan te nemen, dat de spelers dat zelf wel weten, doch in de practijk mankeert daaraan nog wel het een en ander.

Zulke indirecte vrije schoppen zijn voor menigeen vooral zonderlinge gevallen als ze binnen het strafschopgebied moeten worden genomen. De mensen begrijpen daar meestal niets van. Waarom geen strafschop? Tot die overtredingen behoort: gevaarlijk spel en onder gevaarlijk spel moet worden verstaan het spelen op zodanige wijze, dat daardoor gevaar kan ontstaan voor een tegenstander. De scheidsrechter moet dit bestraffen om ongevallen te voorkomen.

Tot deze gevallen behoren: het trappen van een hoge bal, waarbij men de kans loopt een tegenstander tegen het hoofd te schoppen. Is er geen tegenstander in de buurt, dan mag men met zijn benen net zo hoog komen als men zelf wil. Verder is gevaarlijk: het afwachten met de knie vooruit van een toelopende tegenstander, het springen naar de bal met beide benen vooruit, ook alweer indien daarbij een tegenstander gevaar loopt. Dit zijn maar enkele voorbeelden, maar men begrijpt de bedoeling: gevaarlijk voor een tegenstander.

Speelt men gevaarlijk voor zichzelf, dan kan de scheidsrechter daar niet voor straffen. Een doelverdediger, die zich roekeloos op de bal werpt met de grote kans dat hij een trap tegen het hoofd krijgt, kan daarvoor niet bestraft worden. Hij moet het als het ware zelf weten. Hetzelfde geldt voor de speler die te laag kopt. Krijgt hij daarbij een trap tegen zijn hoofd, dan is het publiek al gauw geneigd de tegenstander als de zondebok te beschouwen en men begrijpt er niets van als de scheidsrechter die tegenstander dan niet bestraft. Er is echter van een overtreding geen sprake: de te laag koppende speler heeft zelf schuld aan het ongeval, dat hem eventueel overkomt en daarvoor wordt, aan geen van beide kanten, straf toegekend.

Laten wij ons nog eens wat verder met de doelverdediger bezig houden, want verschillende spelregelkwesties rijzen daarbij.

Hij zal doorgaans de doelschop nemen en nu zal men in negen van de tien gevallen kunnen waarnemen, dat de bal dan met pijnlijke nauwkeurigheid òp de lijn van het doelgebied gelegd wordt. Dat is echter helemaal niet nodig. De spelregels schrijven voor, dat de bal i n het doelgebied moet liggen en wel op het gedeelte overeenkomende met de plaats waar de bal de doellijn is gepasseerd. De bal màg op de lijn liggen, want de lijn behoort tot het doelgebied. (zoals ook de grenslijnen tot het veld behoren en zoals de lijn van het strafschopgebied tot dat gebied behoort), maar het behoeft niet en het kan in sommige gevallen onnodig tijdverlies zijn als men de bal steeds op de lijn neerlegt.

Nu wij het toch over de doelschop hebben: de spelers van de tegenpartij moeten, zoals bij elke vrije schop (een doelschop is een vrije schop, evenals een hoekschop en een schop wegens buitenspel) 9,15 m van de bal staan. Weet men de maten van het schafschopgebied, dan kan men gemakkelijk uitrekenen, dat men dus binnen dat gebied mag staan. Of men er veel aan heeft, is een andere kwestie, want de bal moet uit de doelschop nu eenmaal direct buiten het strafschopgebied worden getrapt. Bemachtigt een tegenstander de bal dus voor het leder buiten dat gebied geweest is, dan zal de scheidsrechter de doelschop moeten laten overnemen, want de bal is dan nog niet ‘in spel’. Het kan echter een voordeel hebben een dergelijke vooruit-

geschoven positie in te nemen als de bal na de goed genomen doelschop opgevangen en in het strafschopgebied teruggeplaatst wordt. En in elk geval: het mag.

De doelverdediger heeft nogal wat vrijheden; hij mag dingen doen die anderen niet mogen en de spelregels beschermen deze speler inderdaad in vrij belangrijke mate.

De scheidsrechters beschermen hem echter wel eens een beetje heel erg veel en dat is de bedoeling van de spelregels zeer zeker niet. De doelverdediger die de bal in zijn bezit heeft, mag worden aangevallen, mits dat aanvallen op zichzelf natuurlijk op geoorloofde manier gebeurt. Men mag echter de doelman met bal en al over de lijn proberen te duwen en de scheidsrechter die fluit zodra de voorspeler daartoe aanstalten maakt, begaat inderdaad een fout, want hij zondigt tegen de spelregels.

Het is zeer zeker gewenst, dat er op dit gebied wat meer eenheid in de toepassing komt, niet alleen in ons land, maar ook internationaal, want in sommige andere landen zit de doelverdediger blijkbaar nog meer in een glazen huisje dan hier. Laten we ons gerust spiegelen aan de Engelsen, waar een eerlijke schouderduw tegen een doelverdediger tot het spel behoort en wel degelijk als een geoorloofd wapen wordt beschouwd om te pogen een doelpunt te maken.

Als de doelverdediger de bal in handen heeft, is het niet toegestaan naar de bal te trappen. Iets anders wordt dat echter als de doelman uitvallend de bal met de hand raakt. Als dan op hetzelfde ogenblik een tegenstander is toegelopen, mag hij gerust pogen de bal in het doel te trappen, daar de doelverdediger de bal dan niet in zijn bezit heeft. De enkele aanraking van de bal door de hand is daartoe niet voldoende.

Er is nog een speciale bescherming, die de doelverdedigers van de zijde van de scheidsrechters ondergaan en dat is nl. voor zover het 't maken van meer dan vier passen met de bal betreft.

Dit mag nl. niet. Vier passen zijn geoorloofd. Kan of wil de doelverdediger de bal dan nog niet wegwerken - en hij zal toch werkelijk moeten leren om dat wèl te doen -, dan zal hij het leder eerst even buiten zijn bereik moeten brengen door het bv. op de grond te laten stuiten of in de hoogte te werpen (over een tegenstander heen is mogelijk) alvorens hij weer vier passen zou mogen maken. De bedoeling van dergelijke wandelneigingen is ons niet recht duidelijk, maar ze bestaan en ze bestaan vrij veelvuldig. En het vervelende is, dat menig doelman zich niet aan de limiet van vier passen houdt of de bal daarna niet voldoende buiten zijn bereik brengt; het zg. opwippen van de bal over geringe hoogte is daartoe niet voldoende.

Welnu, maar al te vaak maakt men mee dat de scheidsrechter deze overtreding niet bestraft. Enerzijds blijkbaar om de doelman een extra-bescherming te geven, anderzijds waarschijnlijk toch ook wel, omdat sommige scheidsrechters terugschrikken voor de gevolgen die een alsdan toe te kennen vrije schop (waaruit niet ineens gedoelpunt kan worden) met zich brengt. Er is dan een groot gedrang van spelers bij het doel, de verdedigers moeten òf 9,15 m van de bal af staan òf zich op de doellijn tussen de palen opstellen en ze mogen niet toelopen alvorens de bal na het nemen van de vrije schop een afstand heeft afgelegd gelijk aan zijn omtrek (plm. 70 cm). Dergelijke gevallen geven inderdaad nogal wat geharrewar en het is scheidsrechter Van Moorsel wel gebeurd in een wedstrijd De Volewijckers-L.O.N.G.A. om het kampioenschap van Nederland, dat hij de schop viermaal moest laten nemen. Juist de vierde maal liep het op een doelpunt voor de Amsterdammers uit, hetgeen natuurlijk heftige protesten ontketende bij mensen, die.... de spelregels niet voldoende kennen. Want men kan er van op aan, dat Dr. van Moorsel telkens geheel overeenkomstig de regels zijn beslissing nam.

Tegen dergelijke situaties moet een scheidsrechter niet opzien; hij màg er niet tegenop zien. Zijn enige taak is: de spelregels op de juiste wijze toepassen en de regels zeggen, dat de doelverdediger buiten zijn boekje gaat als hij meer dan vier passen met de bal maakt. Op zijn beurt gaat de scheidsrechter buiten zijn boekje als hij daar niet voor fluit!

De doelverdediger mag veel, maar.... hij mag ook veel niet. Denk aan de strafschop, die een doelverdediger nl. maar weinig bewegingsvrijheid laat.

De mening, dat hij ‘zich niet mag bewegen’, zolang de strafschop niet genomen is, is niet juist. Hij mag met zijn lichaam en zijn armen zoveel bewegen als hij wil. Wel is hem echter voorgeschreven dat hij met zijn beide voeten op de doellijn moet blijven staan tot de schop genomen is. En de strafschop is genomen - zulks geldt voor elke vrije schop, behalve voor de doelschop - als de bal een afstand heeft afgelegd gelijk aan zijn omtrek. Vroeger zei men wel, als de bal een volledige omwenteling heeft gemaakt, maar dat kan aanleiding geven tot misverstanden, omdat de bal dikwijls in het geheel niet wentelt. Het gaat nl. niet om de wenteling, maar om de afstand van plm. 70 cm, die moet zijn afgelegd. Pas als dat bij een strafschop gebeurd is, mag de doelman zijn voeten bewegen en in de practijk komt dat hierop neer dat de bal dan allang bij.... of in het doel is.

Dat spelers niet dichter dan 9,15 m bij de bal of binnen het strafschopgebied mogen komen alvorens de strafschop genomen is, is bekend. Niettemin wordt er genoeg tegen gezondigd en daarom vestigen wij

er, nu wij het toch over de strafschop hebben, de speciale aandacht op. Het is toch wel buitengewoon jammer dat een strafschop die een doelpunt heeft opgeleverd wordt afgekeurd omdat een aanvaller te snel is toegelopen. En het is ook bijzonder jammer dat een prachtige redding van een doelverdediger vergeefs is als een speler van de verdedigende partij te snel is komen toelopen. Dat toelopen op zichzelf is prachtig, maar men wachte het juiste moment daarvoor geduldig af.

Een zeer kwestieus punt is dat betreffende aanvallen van een tegenstander en afhouden. Men noemt dit in de wandeling de nieuwe regel, hoewel hij al in 1938 werd ingevoerd.

De conclusie dat sindsdien afhouden niet meer toegestaan is, is on juist. Velen menen dat wel is waar, doch zij hebben het niet bij het rechte eind.

Wat mag nu wel en wat mag niet?

Afhouden mag wel, maar aanvallen mag niet, tenzij men beoogt de bal te spelen en - en dat is vooral zeer belangrijk - de bal zich op speelafstand van de beide betrokken spelers bevindt.

Men kan dit onderscheid nog verder verduidelijken door te zeggen, dat afhouden een passieve -, aanvallen een actieve handeling is. Het versperren van de weg aan een tegenstander, zonder dat men die tegenstander daarbij een schok of duw geeft, is dus geoorloofd. De achterspeler behoeft dus heus niet op zij te gaan als een tegenstander komt aansnellen om een ver naar voren gespeelde bal te achterhalen. Wordt hem de weg versperd, wordt hij dus afgehouden, dan zal hij de bal niet zo gemakkelijk kunnen bereiken - hij zou daartoe nl. een omwegje langs de verdediger moeten proberen te maken - en daarmee is het doel van de verdedigende speler op geoorloofde wijze bereikt.

Met aanvallen is het een andere zaak. De bewuste schok of duw aan een tegenstander met schouder, borst of het gehele bovenlichaam mag dus zeker niet worden gegeven als de bal niet binnen speelafstand is. De oude raadgeving ‘één de man, één de bal’, gaat dus niet meer op.

Wat is nu speelafstand?

Dat is een moeilijk punt, want de spelregels zeggen hierover niets. Ze laten het dus aan de spelers en de scheidsrechter over. De 5e druk van de Handleiding publiceert een uitspraak van de daartoe bevoegde instantie in de K.N.V.B., d.w.z. de Spelregelcommissie, welke uitspraak stellig het goede gevolg kan hebben, dat er ook op dit gebied eenheid van toepassing zou ontstaan. Uitgemaakt is nl., dat men het begrip speelafstand niet al te eng behoeft op te vatten.

Laten we, om een practisch geval te stellen, aannemen, dat een afstand van 1 of 2 meter geacht wordt binnen bereik van een speler te

zijn. Is de bal niet verder dan die afstand verwijderd van de twee betrokken spelers, dan mogen zij elkaar dus aanvallen. D.w.z. op geoorloofde wijze aanvallen, dus niet ruw of gevaarlijk.

Men zij met eventuële pogingen om een tegenstander aan te vallen, dus buitengewoon voorzichtig, want de kans op een overtreding is groot en.... zij kon zelfs een strafschop ten gevolge hebben. Er is thans echter een spelregelwijziging aangebracht, volgens welke overtreding van deze regel met een indirecte vrije schop moeten worden bestraft. Stevig spel kan goed en nuttig zijn, maar techniek is beter. Wie de kunst verstaat onder alle omstandigheden de bal te spelen, behoeft niet licht tot aanvallen van een tegenstander over te gaan. Dat het slechts onder zeer bepaalde omstandigheden wel mag, hopen wij met het vorenstaande voldoende te hebben duidelijk gemaakt.

Het zou wel een wonder zijn als wij het ook niet over de buitenspelregel zouden hebben.

De regel zelf is waarlijk niet zo moeilijk, veel minder bv. dan die betreffende het al of niet geoorloofde van bepaalde handelingen, zoals in regel 12 is omschreven. Regel 11, betreffende de buitenspelregel, spreekt voor zichzelf. Het moeilijke schuilt in de toepassing, in het juiste constateren van de al of niet bestaande buitenspelpositie. Feitelijk zou slechts de scheidsrechter dit in alle gevallen goed kunnen zien als hij precies op dezelfde hoogte staat met de zich al dan niet in buitenspelpositie bevindende speler en dit kan maar zelden het geval zijn omdat de scheidsrechter, al is hij net zo snel als bv. Van Welzenes was, bijna steeds achter de aanvallers aan komt. Het wordt dan soms een kwestie van gevoel of overtuiging, meer dan van werkelijk zien, òf een afgaan op de grensrechter. En als dat nu eens een clubgrensrechter is, die bij de meeste aanvallen (van de tegenpartij) voor buitenspel vlagt?

De moeilijkheid schuilt ook in het vaststellen van de positie op het moment dat de bal het laatst gespeeld wordt, want dàt moment is het enige dat van belang is. Waar bevinden zich de medespelers op het moment dat de bal v o o r h e t l a a t s t gespeeld wordt? Staat één hunner dan dichter bij het doel dan de bal (gelijk met de bal hindert niet) en bevinden zich minder dan twee spelers van de tegenpartij tussen hem en de doellijn (op gelijke hoogte staan met een tegenstander is niet voldoende), dan bevindt hij zich in buitenspelpositie.

Velen, spelers zowel als grensrechters en niet te vergeten de toeschouwers, realiseren zich het geval pas als een aanvaller de bal in zijn bezit krijgt. Als hij dan alleen de doelverdediger voor zich heeft, gaat een algemene kreet voor buitenspel op. Onjuist, want niet dàt moment was beslissend, maar het daaraan voorafgaande toen de bal werd

gespeeld. In die tijd kan hij door zijn snelheid de verdediging gepasseerd zijn, maar dan is er geen sprake van buitenspel.

Dat er uitzonderingen zijn, is bekend. Laten we ze maar even opnoemen. Men kan nimmer buitenspel staan als men de bal r e c h t s t r e e k s krijgt uit een hoekschop, een doelschop, een inworp, een zg. scheidsrechtersbal, indien men zich op zijn speelhelft bevindt en indien de bal het laatst door een tegenstander is aangeraakt. Op het laatste komen wij nog terug.

Eerst moet nl. even worden vastgesteld, dat een speler alleen maar voor buitenspel kan worden gestraft, als hij in zg. strafbare buitenspelpositie staat. Men verstaat daaronder dat hij enig voordeel uit zijn buitenspelpositie tracht te trekken, al dan niet opzettelijk hetzij de loop van het spel belemmert of ingrijpt in het spel van een tegenstander. Hij moet dus, daar komt het op neer, aan het spel deelnemen; doet hij dat niet dan is zijn eventuële buitenspelpositie niet strafbaar. Staat hij nu in niet-strafbare of niet-hinderlijke buitenspelpositie, dan wordt hij niet in strafbare positie gebracht indien hij de bal ontvangt nadat een tegenstander hem heeft aangeraakt of gespeeld. In dat geval mag hij gerust met de bal doen wat hij wil en een aldus gemaakt doelpunt is zo zuiver als goud.

Maar.... als een speler in strafbare buitenspelpositie staat waarvoor de scheidsrechter wil fluiten en hij krijgt nu, na aanraking van de bal door een tegenstander, de bal in zijn bezit vóór het fluitsignaal geklonken heeft, dan is daarmee zijn buitenspelpositie niet opgeheven. Men kan dan in vele gevallen desnoods zeggen, dat de scheidsrechter te laat gefloten heeft, maar dat doet aan het bestaan van de overtreding niets af.

Dit laatste is wel één van de moeilijkste punten van de gehele buitenspelregel, maar door logisch denken komt men er vanzelf uit, zoals voor het gehele Spelregelboekje geldt. Logisch denken en in gedachten meespelen. Niet zich blind staren op de dorre letter, maar zich indenken in de geest van het spel, zich op het veld wanen.

Nog even willen wij terug komen op de woorden, die wij in het voorgaande hebben doen spatiëren en die aangaven, dat het moment beslissend is waarop de bal voor het laatst gespeeld is. Daarover bestaat nl. ook nogal eens verschil van mening.

Veronderstel dat de rechtsbinnen de bal in zijn bezit heeft. Hij ziet, dat zijn middenvoor voor de bal uit loopt en alleen de doelverdediger tussen zich en de doellijn heeft. Afgeven van de bal betekent onherroepelijk: buitenspel. In plaats daarvan gaat hij vliegensvlug zijn tegenstander voorbij, brengt de bal alleen op en.... schiet hem in het doel. Een doelpunt, dat geldig moet worden verklaard, want onder het ‘voor het laatst spelen van de bal’ kan alleen maar worden verstaan het afspelen van de bal.

Wel kan zich het geval voordoen, dat de mee oplopende middenvoor - wij blijven even bij hetzelfde voorbeeld - tussen de rechtsbinnen en de doelverdediger komt te staan, die doelman het uitzicht dus belemmert. In dat geval is zijn positie hinderlijk oftewel strafbaar geworden. De doelverdediger mag zich er echter in andere gevallen niet op beroepen, dat zijn aandacht afgeleid is door de middenvoor. Dat laatste geldt ook als zich eens een speler achter de doelverdediger in het doel bevindt. Hij kan zich dan inderdaad gehinderd voelen, maar daar heeft de scheidsrechter niets mee te maken. Iets anders wordt het als de in het doel liggende speler wat gaat roepen tegen hem of tegen de andere voorspelers. Dan oefent hij invloed uit op de loop van het spel, in welk geval zijn buitenspelpositie strafbaar wordt. Terloops opgemerkt: de vrije schop wordt dan natuurlijk niet genomen van de plaats waar de speler zich bevond, maar van een plaats van de doellijn, die zich het dichtst bij de speler bevindt.

Uit dit alles blijkt dat ook voor buitenspel in het algemeen te veel gefloten wordt. De moeilijkheid voor de toepassing van deze regel schuilt dus enerzijds in het constateren of het werkelijk buitenspel is en anderzijds in het vaststellen van de vraag of al dan niet van strafbaar buitenspel kan worden gesproken.

Daar komt nog bij, dat zelfs al wordt aan alle eisen voldaan de scheidsrechter waarlijk nog niet altijd behoeft te fluiten. Als bv. de verdediging van de tegenpartij de bal bemachtigt en wegwerkt, is het nergens voor nodig het spel ‘dood’ te maken en een vrije schop te laten nemen. Het moet zelfs als een fout van de scheidsrechter worden beschouwd als hij dan fluit, omdat hij dan immers de overtredende partij min of meer bevoordeelt.

Dit houdt verband met de zg. voordeel-regel, volgens welke de scheidsrechter niet moet straffen in gevallen waarbij hij er van overtuigd is, dat hij door te straffen de overtredende partij zou bevoordelen. Goed beschouwd, zal de scheidsrechter in vele gevallen dus goed doen even, al is het maar een klein onderdeel van een seconde, te wachten alvorens bij een geconstateerde overtreding te fluiten. Houdt bv. de niet-overtredende partij de bal in bezit, dan kan hij het spel laten doorgaan. Laat hij het eenmaal doorgaan en raakt de speler in kwestie daarna de bal kwijt, dan mag hij natuurlijk niet meer voor de overtreding fluiten.

Stel bv. het geval, dat een aanvaller op doel afstormt, doch op het laatste ogenblik een ongeoorloofde duw krijgt. De scheidsrechter ziet echter, dat hij desondanks de bal te pakken krijgt en dicht bij doel een prachtige kans heeft om te doelpunten. Hij fluit dan niet en laat de speler rustig het doelpunt maken. Maar .... nu gebeurt er wat anders: de speler mist de gemakkelijke kans door naast te schieten. In dat

geval mag de scheidsrechter de strafschop niet meer toekennen!

Deze ‘voordeel’-regel is heel belangrijk en er wordt helaas nogal eens tegen gezondigd. Nu moet men het niet als een uitgemaakte zaak beschouwen, dat in deze omstandigheden de scheidsrechter niet zou mogen fluiten. Het kan bv. best zijn, dat de overtreding van dermate ernstige aard is, dat het laten doorgaan van het spel een geheel verkeerde indruk op de overtredende speler zou maken. Deze zou kunnen gaan denken, dat ‘alles mag’ en nu kan de scheidsrechter natuurlijk wel in het voorbijlopen een opmerking tegen de speler maken waaruit deze verneemt, dat hij eigenlijk iets gedaan heeft dat niet mag. Het kan echter ook gebeuren, dat een vrije schop meer indruk maakt.

Is het een wedstrijd waarin de gemoederen dreigen warm te lopen door verruwing van het spel of anderszins, dan zal de scheidsrechter zelfs goed doen zich niet te strikt aan de ‘voordeel’-regel te houden, omdat hij dan door desnoods een poosje overdreven te fluiten de spelers tot kalmte kan brengen. In deze hangt dus veel af van het inzicht en de tact van de scheidsrechter, die aan de ene kant tot taak heeft het spel zo goed en normaal mogelijk zijn gang te laten gaan, aan de andere kant echter het spel binnen de perken van het toelaatbare moet houden, al zou het zijn door toepassing van paardemiddelen.

De mens is - helaas! - niet volmaakt en de velerlei overtredingen waaraan hij zich, afgaande op de spelregels, kàn schuldig maken, komen inderdaad geregeld voor.

Nu zijn er overtredingen genoeg, die als het ware uit het spel kunnen voortvloeien, maar daarnevens kennen wij nog wangedrag of onbehoorlijk gedrag. Velen blijken niet te weten wat daaronder nu precies moet worden verstaan. Laten wij om te beginnen vaststellen, dat de straf voor onbehoorlijk gedrag een waarschuwing is, meestal gevolgd door een indirecte vrije schop. Enige categorieën van onbehoorlijk gedrag vinden wij vermeld in de Handleiding voor Scheidsrechters en wel als volgt:

a. het trappen naar de bal, indien de doelverdediger de bal in zijn bezit heeft;
b. de bal uit balorigheid uit het veld trappen;
c. door woord of gebaar zijn ontstemming tonen over een beslissing van de scheidsrechter;
d. herhaaldelijk overtreden van één van de regels van het spel;
e. het speelveld betreden of verlaten (anders dan ten gevolge van een ongeval) gedurende een wedstrijd zonder toestemming van de scheidsrechter;
f. opzettelijk verspillen van tijd.

Ernstiger vormen van onbehoorlijk gedrag zoals gewelddadige han-

delingen, gebruik van onbehoorlijke of beledigende taal tot scheidsrechter of speler of ernstig gemeen spel worden bestraft met een onmiddellijke verwijdering uit het speelveld, zonder voorafgaande waarschuwing.

Heeft een speler een waarschuwing gehad en misdraagt hij zich daarna weer, dan moet hij van het speelveld worden gezonden. Dit kan zich bv. voordoen als een speler het speelveld verlaat zonder de scheidsrechter daarvan mededeling te hebben gedaan en vervolgens in het speelveld terugkeert eveneens zonder zich bij de scheidsrechter te melden. Twee ogenschijnlijk lichte overtredingen (na constatering waarvan de scheidsrechter het spel hervat met een zg. scheidsrechtersbal en dus niet met een indirecte vrije schop), maar de opeenvolging daarvan zou de scheidsrechter noodzaken de zwaarst denkbare straf toe te passen: uitsluiting van de speler.

Er zijn nog zoveel andere dingen waarvan men te weinig weet, om het woord onkunde maar niet te gebruiken. Men zou er haast toe komen toch inderdaad alle spelregels even door te lopen en dat is de bedoeling van dit hoofdstuk niet.

Over enkele is toch nog wel wat op te merken. Daar krijgen wij bij het begin direct al de kwestie wat er gebeuren moet na de opgooi. Wat betekent het winnen van de opgooi?

De keuze van het doel, dat men verdedigt, - zo zal menigeen vertellen. Het is niet geheel juist, want als men dat wil, kan men ook verkiezen de aftrap te doen en dus de tegenpartij het doel te laten kiezen. Het gebeurt zelden of nooit, maar het màg.

Vóór de bal afgetrapt wordt, moet er al iets anders gebeurd zijn: een afspraak over het al of niet toestaan van invallers. De bepalingen in ons land verzetten zich daar niet tegen (althans nog niet) en nu is voorgeschreven, dat de beide aanvoerders voor de wedstrijd in tegenwoordigheid van de scheidsrechter een afspraak maken, waaraan ze zich natuurlijk moeten houden.

Die afspraak behoeft natuurlijk niet altijd te zijn: invallers toestaan. Men kan bv. best afspreken: alleen invallers voor rust, eventueel voor de doelverdedigers de gehele wedstrijd, of bv. niet meer dan twee of drie invallers. Veronderstel, dat een elftal maar twee reserves bij zich heeft. Het zou dan toch wel een beetje veel gevergd zijn van de sportiviteit als men dan de tegenpartij een onbeperkt aantal invallers zou toestaan, terwijl men het er zelf met ten hoogste twee zal moeten doen.

Natuurlijk moet vooropstaan, dat men slechts spelers mag vervangen, die gewond zijn en het is de taak van de scheidsrechter daarop voorzover hem dat mogelijk is toezicht te houden. Dus zeker geen vervanging van vermoeide spelers of, wat nog erger is, van spelers die

uit vorm zijn. Onjuist is feitelijk al, dat men een niet geheel genezen speler opstelt om het maar eens te proberen. Gaat het niet, dan valt hij uit omdat hij last kreeg 'van een oude blessure', zoals dat heet en daar is weinig tegen te doen, noch door de tegenpartij noch door de scheidsrechter, maar in sportief opzicht is het niet gewenst.

Dan begint de wedstrijd en de vraag rijst wannéér hij eigenlijk precies begint. Als men denkt aan doelpunten, die in de laatste seconde zijn gemaakt of die moeten worden afgekeurd omdat zij een zeer klein onderdeel van een seconde te laat zijn gemaakt - door zulke gevallen zijn kampioenschappen en promoties beslist -, dan voelt men wel dat een juiste tijdopneming zeer gewenst is en die begint.... bij het begin. Dat begin is niet als de scheidsrechter fluit. Er zijn scheidsrechters genoeg, die op het moment van fluiten hun stopwatch indrukken of hun horloge, na er een blik op te hebben geworpen, opbergen. Fout! De wedstrijd begint als de bal na de beginschop (aftrap) gespeeld is, d.w.z. als hij na de eerste aanraking een afstand heeft afgelegd gelijk aan zijn omtrek. Pas als dat geschied is neemt de scheidsrechter de tijd op.

Laten wij ook even aandacht schenken aan twee gevallen, die zich in elke wedstrijd tientallen malen voordoen: de doelschop en de inworp.

Bij de doelschop is het nodig, dat de bal ineens buiten het strafschopgebied getrapt wordt. Dit is dus de enige vrije schop waaruit de bal niet in spel is als hij een afstand van plm. 70 cm heeft afgelegd. Pas als hij buiten genoemd gebied is, is hij in spel. Wordt de bal voor de tweede maal aangeraakt voordat hij er buiten is geweest, dan moet de schop worden overgenomen en dat is bv. ook het geval als de tweede aanraking opzettelijk met de hand zou zijn geschied.

Bij de inworp is het niet meer zoals vroeger nodig, dat men met beide voeten op de lijn staat. Het mag wel: het voorschrift luidt nl. dat de inwerper op het moment dat hij de bal los laat met een deel van elke voet op of achter de zijlijn moet staan. Hij mag er dus bv. niet bij springen. Voorts moet hij met beide handen ingooien en niet dus met één hand. Van belang is ook, dat de inwerper de bal boven het hoofd moet loslaten. Het is dus niet meer zo, dat hij de bal 'uit de nek' moet werpen.

Ook moet iets gezegd worden over de zg. scheidsrechtersbal, die zich voordoet ingeval de scheidsrechter in bepaalde omstandigheden het spel laat hervatten en als dat dus niet door middel van een vrije schop of een inworp moet gebeuren. Vroeger zei men, dat de scheidsrechter de bal moest opgooien, maar tegenwoordig moet hij hem laten vallen. Daarbij mag de bal pas worden gespeeld als hij de grond geraakt heeft. Voordien is hij niet in spel en dan is dus bv. ook een opzettelijke aanraking met hand of arm niet strafbaar.

Het zou ons veel te ver voeren als wij de taak van de scheidsrechter en de wijze waarop hij die taak moet opvatten, al te scherp onder de loupe zouden nemen. Dit willen wij er wel van zeggen, dat een goed scheidsrechter een belangrijke invloed kan hebben op de qualiteit van het spel, die nl. geducht te lijden heeft als de scheidsrechter te veel fluit. Er kunnen omstandigheden zijn dat het moet, maar in het algemeen moet afgekeurd worden, dat de scheidsrechter het spel voor allerlei futiliteiten onderbreekt, voor overtredingen die alleen maar in zijn verbeelding bestaan of voor geringe overtredingen, die niet de minste invloed hebben op het spel.

Een en ander kan gunstig worden beïnvloed door goed meelopen, waardoor hij het spel zoveel mogelijk op de voet volgt en vooral ook door een juiste opstelling. Ook de scheidsrechter moet op zijn manier aan positiespel doen. Hij moet enigszins kunnen zien aankomen waar de bal het volgende moment kan zijn en hij moet zich dan in die richting begeven. Bij vrije schoppen is dat al vrij eenvoudig en dan is het dus duidelijk, dat hij zich beweegt in de richting van het doel der partij tegen welke de vrije schop gegeven is. Dan komt er nog het vraagstuk bij, dat de scheidsrechter de spelers niet in de weg mag lopen.

Onder te veel fluiten verstaan wij ook het overbodig fluiten voor gevallen, die voor zichzelf spreken. Bv. als de bal over de zijlijn is. Het spel is dan automatisch dood en de scheidsrechter behoeft er dus geen fluitsignaal bij te geven. Alleen in twijfelgevallen, als bv. de grensrechter gevlagd heeft en de spelers toch doorspelen, is fluiten gerechtvaardigd.

Moet een vrije schop of een strafschop genomen worden, dan moet de scheidsrechter een teken geven. Dit kan natuurlijk een fluitsignaal zijn - en bij een strafschop zal de scheidsrechter, na geconstateerd te hebben dat alles in orde is, goed doen inderdaad te fluiten -, maar hij mag ook volstaan met bv. een handgebaar, een korte aanduiding dus in de trant van: ga je gang maar. Dit is stellig beter dan dat eeuwige fluiten, dat op de duur irriterend gaat werken.

Bij de scheidsrechter betrekken wij gelijk de grensrechters in onze aandacht. Dat de grensrechter, al is hij clubgrensrechter, nimmer als twaalfde man voor zijn club mag optreden, ligt voor de hand. Heeft de scheidsrechter dat door, dan is diens taak zeer bemoeilijkt; hij moet op zijn grensrechters kunnen vertrouwen. Dezen zijn er nl. niet alléén om aan te geven welke partij moet inwerpen of doelschop dan wel hoekschop aan te wijzen - de scheidsrechter houdt daarbij altijd de eindbeslissing -, maar zij moeten ook op alle mogelijke andere manieren de leiding assisteren en aldus bijdragen tot een zo goed mogelijk verloop van de wedstrijden. Als wij nu spreken over hetgeen ‘men’ van de spelregels moet weten, dan slaat dit toch wel zeer in

het bijzonder op de grensrechters, die er heel wat meer van behoren te weten dan wij in dit hoofdstuk hebben aangeduid.

Bij de simpele inwerpen alleen al kan de grensrechter bijdragen tot een goed verloop, door nl. op duidelijke wijze aan te geven welke partij moet inwerpen. Veronderstel, dat de partij moet inwerpen die het doel aan zijn rechterhand verdedigt. Hij zal dan goed doen de vlag in de linkerhand te nemen en dan daarmee naar links te wijzen. Elk misverstand is dan uitgesloten, ook al staat de scheidsrechter een eind uit de buurt.

De grensrechter moet bij het aanwijzen van de plaats van de inworp niet muggeziften. Het doet er toch maar heel weinig toe of een metertje meer naar rechts of naar links wordt ingeworpen. Alleen als daarbij overdreven wordt en als een speler er echt op uit is bij zijn inworpen te smokkelen - en zo zijn er helaas nog genoeg -, zal de grensrechter goed doen de scheidsrechter te beduiden, dat de inworp op de goede plaats moet worden overgenomen.

Dat zijn maar enkele voorbeelden, doch wij willen hiermee maar te kennen geven, dat ook de grensrechter het spel actief moet volgen, zodat hij direct klaar staat met zijn antwoord als de scheidsrechter zijn advies vraagt. Geen hinderlijke inmenging in de leiding, maar een vlotte medewerking op betrouwbare basis en blijk gevend van een behoorlijke kennis van spel en spelregels.

Nemen allen, die bij de voetbalsport betrokken zijn het in dit hoofdstuk behandelde goed in zich op en verzuimen zij daarbij niet de spelregels in hun geheel eens extra-goed te bestuderen, dan kan het niet anders of de kennis op dit gebied zal groter zijn dan nu veelal het geval is. En het zal zowel het karakter van de wedstrijden als het gehalte van het spel ten goede komen.

Hoofdstuk IX

Jeugdleiding in de voetbalsport

door een Jeugdsportleider

> '*De jeugd is niet gemaakt voor de prel, maar voor de heldenmoed*.'
> CLAUDEL.

Inleiding

WIE voetballer is, herinnert zich zijn jeugdland. Want voetballen wordt ergens geboren in de verre diepten van een jongensleven. Eens is daar een spier losgeraakt en het wonder der rollende dingen begonnen. Misschien als een baldadigheid, een eerste schuchtere schop tegen de breiwol van moeder, dan een schoppen met een wollen balletje, dat fataal ergens verkeerd tegen een vaas terecht kwam, totdat een stuk blik met een prettig, vol geluid werd gepunterd. En als dan nog de glorieuze verrassing komt van het 'neppen' van je vriendje en de vondst van een armetierig grasveld, dan is de winzucht ontwaakt, de hete vlam losgeraakt en de sport, de voetbalsport begonnen.

Er is in den beginne geen sprake van organisatie of wat dan ook, voetballen behoort dan nog tot die spontane jongensspelen zonder enige vreemde leiding, eindeloos gevarieerd, levend van kif en bluf, maar met glinsterende ogen en kapotte schoenen. Een van die spelen waar Piet Bakker in zijn 'Jeugd in de Pijp' zo vol heimwee over schrijft. Wat een zalig land van onbedorven spel, dat geluksland van zorgeloos en tijdloos getrap, waarvan nog altijd een jonge scheut verborgen ligt in het kwijnend hart van de oudste veteraan. En daarom, al staat diens denken bol van wetenschap, en al is zijn kop vol zorgen, toch zal hij even met de ogen volgen het geren onder het

viaduct, waar steels en behendig een troep jongens hun spel clandestien trachten door te zetten, door alle mazen van wettelijke verordeningen heen.

De Génestet werd er door getroffen:

Het is mijn lust, uw wilde spelen,
uw dart'le sprongen gâe te slaan!
Nog kan mijn ziel uw vreugd' verstaan,
uw blij gejoel mijn ooren streelen,
als vol geruisch van rijpend graan!
Gij frissche jeugd! vol moed en kracht,
echt-hollandsch nog van aard en zeden!
Gezond van hoofd en forsch van leden,-
en ééns: een beter nageslacht!

Juist wegens de bekoorlijkheid van dit wilde en niet-georganiseerde mag leiding hier slechts met bekwame hand ingrijpen, met omzichtigheid zich aanpassend aan de jongensmentaliteit, zonder iets te fnuiken in het vrij-spontane, zonder dat de jongens schichtig worden omdat vreemde invloed hun eigen jongensrijk ruw en ongemanierd betreedt. En al het overmatig georganiseerde moet als niet geëigend worden vermeden, nergens mag het keurslijf der ouderen de jongen hinderen in zijn eigen beweeg, in zijn oorspronkelijk rhythme. Het is wel zeker dat de Voetbalbond hier nog groeiend is naar een betere regeling voor het jeugdvoetbal, getuige de pogingen om het nog heersende competitiestelsel voor de jongeren aan te passen.

En toch tot heil der jeugd zelf, moet vreemde hand, rijper ervaring, koeler hoofd en meer gevormd hart ingrijpen in het spel der jongens: zeker bij het voetbalspel is de jeugdleider nodig.

Dit moge eerst kort, maar hopelijk overtuigend worden getoond.

De speldrift bij voetbal

Hebt u wel eens geluisterd naar een troepje jongens die in hun eigen taal een wedstrijd bespraken, commentaar gaven op de Zondag, critiseerden of bewonderden?

Prachtig in zijn openheid, bij alle ruwheid zo bekoorlijk als een gezonde, frisse en sproetige, lelijke jongenstronie.

Wat een geestdrift; zelden bereikt een volwassen mens zulk een uitbundigheid van bewondering, zulk een blinde voetbalheldverering. Wat een felheid: in dikwijls ongekuiste taal wordt het systeem van spel gekraakt of ten top verheven, wordt de zekere overwinning van een elftal bewezen met argumenten, die klinken als koperbekkens. En vooral wat een drift! - Met een drift, die de stemmen schor

schreeuwt, de vuisten doet ballen, de tegenstander met woorden en soms met slagen overtuigt.

Juist, wat een drift!

En nu komen we op ons chapiter.

Daar steekt in deze jongens een speldrift, die elementair is. Die raakt aan de wortels van hun jongensbestaan. Een oerdrift, een wezensdrang, die bewondering en benauwenis wekt.

Bewondering om het spontane, absoluut oorspronkelijke, benauwenis om de wilde klank. Het is alsof een raspaard op hol slaat.

Zie, daarop moet allereerst de jeugdleider zich bezinnen. Hij staat voor een taak, waarin hij een stuk oerleven te leiden heeft. En daarvan moet hij zich allereerst terdege bewust zijn. Alles wat zo zuiver uit de bron van het jonge leven stroomt, vereist een grote eerbied, een diepe en eerlijke achting.

We staan bij levenspoorten!

Daarom is niet de leider geroepen die niet ruim en breed, met blijde en wijze, met bescheiden en bedachtzame blik dat jonge leven kan zien en bewonderen.

Wie dat gedoe ‘wel aardig’ vindt, wie het vergoelijkend aanvaardt, wie het wijs glimlachend en half spottend beschouwt, blijve er liever van af. Hij zal de kunst van omgang niet leren, achting voor eigen werk verliezen en zijn jongens verlagen.

De waarheid moet in hem openbaar worden dat dit spel de jongen ernst is. Daarom is het grote-menschatig dit spel ontspanning te noemen en het met ernstig gelaat te stellen tegenover plicht, studie en werk. Ernst en ontspanning is onderscheiding, gebracht door mensenervaring en reeds enigszins aangetast door de teleurstellingen des levens. De jongen echter begrijpt het niet zo. Voor hem is het samenstellen van een voetbalelftal op zijn minst even ernstig als een gecompliceerde wiskundesom en zijn verdriet om een pech-nederlaag even werkelijk als het uwe om een mislukte zakelijke transactie. En in zijn soort is zulk verdriet veel fijner geaard en werkelijker dan het uwe. En dit niet alleen uit de onvolwassen kijk van de jongen op het leven, maar ook in volle werkelijkheid. Zijn spel is een hoogst ernstige levensuiting, is bruisend uitvloeien van een levensenergie, die hem in de leden stroomt en kriebelt in zijn benen. En wie de jongen nadert met neerbuigende welwillendheid om zijn jonge, maar begrijpelijke onwijsheid heeft afgedaan.

Men moet dus het jongensspel niet alleen ernstig nemen, maar het is ernstig. Als ontspanning wordt het spel eerst bij de volwassene beleefd.

Tegelijkertijd steekt in deze eerlijke bewondering een stuk benauwdheid. Want indien men inderdaad het jongensspel als ernst ziet, dan is

men zich ook bewust dat elke oerdrift in zichzelf zijn kans op deraillement draagt, dat 's mensen neigingen, zonder stuur voorthollend, zichzelf kapot rennen. Dit geldt ook voor de speldrift, dit is des te meer het geval bij de speldrift van voetbal, waar jarenlange verwaarlozing van het jeugdvoetbal en verkeerde publiciteit een mentaliteit hebben geschapen, die ook enthousiaste bevorderaars van de voetbalsport met spijt en teleurstelling vervult.

Het is nog niet zo lang geleden dat van zeer onverdachte zijde deze scherpe opmerkingen werden gemaakt:

'Het hoge woord moet er dan maar bij mij uit: in haar huidige ontwikkeling, organisatie en beoefening, acht ik de voetbalsport een wezenlijk nadeel èn voor het individueel èn voor het algemeen belang, een nadeel voor het individu door de overdrijving, die zij aanwakkert, voor het gezin door de manier waarop zij de spelers uit huis haalt, voor hoger dingen, omdat zij voor de behartiging daarvan vaak geen tijd laat, voor andere takken van sport, aangezien zij steeds meer beslag gaat leggen op de zomermaanden, voor de kunst (het toneel) omdat zij steeds sterker de eenzijdige belangstelling trekt van een overtalrijk publiek dat voor iets anders, vaak beters, dikwijls geen financieel offer meer over heeft.

Ik vind het niet prettig deze dingen te moeten zeggen. Van het spel zelf ben ik een hartstochtelijk voorstander. Des te meer bedroeft mij de chaos van het ogenblik.

En dit alles is voornamelijk een gevolg van een wanhopig gebrek aan goede leiding, die deze ontwikkeling zeer zeker niet volledig had kunnen stuiten, maar haar toch had kunnen belemmeren en de scherpe kanten er aan ontnemen.'

Zo schreef eens de bekende journalist D. Hans in het weekblad 'De Vrijheid'.

En voor de jongen klemmen deze redenen weer des te sterker, omdat zijn aandacht zich zeer sterk concentreert op de bal en op de bal alleen: Alle krachten van zijn speldrift worden dan daarheen gestuurd.

Zeker, technisch gezien kan dit een voordeel betekenen, het verhoogt, versterkt de kracht, vormt een goalgetter enz.

Maar van de andere kant wordt dan ook alles er op gezet en wel zo, dat na enige tijd de vraag opkomt of de jongen de bal, ofwel de bal de jongen beheerst. En daarmede is heel het perspectief van de opvoeding en van alle cultuur opengeslagen: heerst de mens of heerst de stof.

Elke jeugdleider zal dus deze beide richtingen moeten verenigen: een open, royale waardering en achting voor die spontane speldrang, met een vaste en zekere hand die deze speldrang stuurt.

Want als de jongen alleen zijn body en spirit op zijn sport gooit, dan

vergooit hij zich en ontwikkelen zich zijn hogere eigenschappen niet, zijn uitgroei is eenzijdig, de harmonie ontbreekt in zijn leven. Daarom moet men altijd huiverig zijn om jongens in de club op te nemen, die geen hogere waarden kennen, die geen meer algemene vorming opdoen of verlangen.

De beste voetbalclub is die, welke een onderafdeling vormt van een meer spel-, sport- en athletiekclub, zodat, tenminste reeds meer naar het lichaam, de faculteiten van de jeugdige speler zich veelzijdig ontwikkelen.

Een aanhaling uit een voetbalboek van Kees Spierings, getiteld ‘De Uruguees’ illustreert deze beginstelling heel treffend.

Wout, de held van het boek, geboren voetballer, heeft de ‘kip’ in de brug niet kunnen volbrengen en zijn gymnastiekleraar schudde meewarig het hoofd en keek 'm wat plagend aan: ‘Je ziet, Woutje, voetbal is niet de alleen-zaligmakende sport’.

De eerlijke Wout, geraakt in zijn gezonde eerzucht, is flink genoeg om zijn leraar uitleg te vragen, omdat hij achter de terloops gemaakte plagende opmerking toch meer had gevoeld. Waarop de gymnastiekleraar, die we naderhand als een fijn leider en helper van de flinke jongen leren kennen, hem zegt: ‘Nu, kerel. Ik vind 't flink, dat je zelf je onvolledigheid erkent. De meeste voetballers en ik ken er heel wat, menen, dat hún sport de sport bij uitstek is. En voor niets anders interesseren ze zich. Ze houden wel een en ander bij uit de kranten over tennissen en roeien en dergelijke dingen, maar dat is dan meer om er eens over mee te kunnen praten. Zelf er aan meedoen, daar denken ze niet aan. Vooral niet aan gymnastiek; hoogstens wat athletiek, maar dan alleen voorzover ze er als voetballer iets aan hebben. Daarom vind ik 't aardig, dat jij 'n uitzondering maakt.

Kijk 'ns jongen. Sport is heel mooi, heel goed, maar we moeten weten waarvoor we 't doen. Om gezond te worden, gespierd, getraind. Aan een half lichaam heb je niks. De meeste voetballers zijn slap in rug, borst en armen; hart en longen komen door het voorover spelen vaak niet tot volle ontwikkeling. Daarom: doe aan gymnastiek, al zijn daar geen supporters en gillende maniakken bij. Doe aan athletiek, korfballen, tennis, cricket. Zo word je harmonisch ontwikkeld, breidt je belangstelling zich uit, en kun je je veel plezier en vreugde bezorgen. Er is niets op tegen dat je blijft voetballen. Nee, absoluut niet. Voetbal is mooi, kan je karakter mee helpen vormen; 't heeft spanning, brengt je voor moeilijke situaties, die je verstand scherpen....’ Wat Spierings hier in boekvorm opzet is zeker een ideaal voor een sportclub, maar zal voor minder breed gesitueerden dikwijls niet zo licht te bereiken zijn. Maar toch hebben tegenwoordig de meeste grotere sportclubs hun afdelingen van een anders geaarde en dus breder ontwikkelde sport. Het is mede de taak van de jeugdleider

langs de weg van voetbal de jongen ook te brengen tot andere spelvormen. Maar we moeten nog verder gaan, omdat we niet stil mogen staan in onze jeugdvorming, maar de jongen zijn volle levensontplooiing moeten voorhouden.

Wederom is die sportclub de beste, welke onderafdeling is van of althans relaties heeft met een meer culturele vereniging. Voor de schooljongen blijft in het algemeen een schoolclub het beste, die dan vanzelf de garanties van een brede ontwikkeling biedt.

Voor de jonge arbeider is daar soms de algemeen leidende en vormende fabrieksclub.

Zijn dergelijke schakeringen niet mogelijk, dan lijkt het toch steeds gewenst dat sportclubs in wintermaanden en tijden van tijdelijke sportstilstand hun leden eens iets bieden wat hun hart en geest verruimt.

In ieder geval moet de jeugdleider ook bij voetbal meer in zijn mars hebben dan wat jongensstijl, verbandmiddelen en voetbalbenen plus een goed en warm hart. Hij behoeft noch geleerde te zijn, noch talenkenner, noch musicus, maar hij moet een kop hebben met hersens die breder maatschappelijk kunnen denken en een verder strekkende interesse dan de lengte en breedte van het voetbalveld.

Een mens wordt niet vol door zijn voetballen alleen.

Een goed leider moet zijn geest fit houden. Hij moet de man zijn die graag eens een boek leest, dat dieper grijpt dan de roman, waarin de graaf en gravin elkaar tenslotte toch nog krijgen, en zijn leesportefeuille moge niet alleen sportbladen bevatten.

Nog eens, hij behoeft geen intellectueel te zijn, noch technicus, geen Mr. in de Rechten, of dokter, maar hij moet een breder ontwikkeld, althans breder geïnteresseerd mens zijn.

Dan zal van hem ook een invloed uitgaan die de jongen helpt.

Het peil en de belangstelling van de jeugdleider bepaalt voor een goed deel het peil en de belangstelling der spelers.

Zonder deze bredere basis voor de vorming van hun persoonlijkheid in de hun gegeven gemeenschap is karaktervorming bij sport niet wel mogelijk.

Men moge in de practijk soms wat spottend glimlachen om de betoogtrant van mensen, die op congressen zich uitspreken over paedagogie en vorming van jonge mensen, bij dieper nadenken zal men de woorden van Prof. Dr. J.E. De Quay kunnen onderschrijven:

‘Wil de lichamelijke opvoeding werkelijk bijdragen tot de vorming van de persoonlijkheid, tot de goede ontwikkeling van de karaktereigenschappen, dan is een goede coördinatie met andere vormen van opvoeding m.i. noodzakelijk. Wanneer dit niet gebeurt, dan mag men geen grote waarde hechten aan haar invloed op de persoonlijkheid;

dan moet men zelfs erg voorzichtig zijn, dat deze invloed niet eerder nadelig dan voordelig werkt.

Het zou niet onmogelijk zijn met voorbeelden te bewijzen, hoe de lichamelijke opvoeding een slechte invloed kan hebben op het karakter. Indien zij echter op de juiste wijze in het gehele opvoedingssysteem wordt ingeschakeld, dan ben ik er van overtuigd dat zij uitmuntend kan werken.'

Worden alle andere elementen in de vorming verwaarloosd, dan gaan we fataal in de richting van de edele knaap, door Charivarius bezongen:

'*Mijn jonge, slanke, blonde knaap, uw vader is verslagen*,
omdat gij nimmer werken wilt, en hij van dag tot dagen
u aanspoort, vraagt, bedreigt, bezweert te werken zooals hij
om eens uw plaats u te verovren in de maatschappij.
Doe wat hij u zegt, en leer u naar zijn reedlijke eischen schikken!
-*Nei, ik mot na de ruizemets, na de ruizekornerkikken*!'

Moet de jeugdleider in voetbal dus de kop gezond, het hart warm en gevormd in zich dragen, niet minder zal daar de man op zijn plaats zijn, die vastberaden zijn weg gaat en deze weet te veroveren tegen veel onverstand en ongezond opportunisme in.

Dit geldt in hoge mate voor de verhouding tegenover de hogere elftallen. Ook hier liggen voetangels en klemmen, en er is heel wat stuurmanskunst nodig de jongen heen te loodsen langs.... de pijperij en het lokkend spel van de senioren.

Want in elke grotere vereniging is het eerste elftal een team met een geweldige zuigkracht. Aan de spits wordt terecht veel geofferd, aan de spits wordt een tedere en angstvallige zorg besteed. De beste nieuwe schoenen, de glanzendste nieuwe ballen, de pittigste wybertjes en de nauwkeurigste training. De spits is de porceleinkast van de hele club.

Prachtig en goed. Maar als de gave en geleidelijke ontwikkeling onzer voetballende jeugd wordt geofferd aan de vraatzucht van dit geadoreerde elftal, dan wordt het hoog tijd de zuignappen van deze poliep te besnoeien.

Al te spoedig gaan onze jongeren soms over naar de senioren. Ze vinden dat best, het is in zekere zin hun zeer eenzijdig en onverstandig ideaal. Jongens doen graag groot en de man in zijn rustige volwassenheid is gelukkig nog de heros van onze jeugd. Maar een al te spoedige overgang is voor de meeste jongens fataal.

Zeker, er zijn uitzonderingen, tenminste op lichamelijk gebied. Er zijn wel eens jongere krachten, die reeds zo volgroeid zijn in hun organen, zo uitgegroeid in lijf en leden, dat ze tegen grote mannen kunnen

staan, het geweld der zware, massieve mannenlijven kunnen trotseren of die door hun aalgladde behendigheid zonder nadeel kunnen ontwijken.

Maar het zijn en blijven uitzonderingen. De jongen mag lang zijn als een boom, twee koppen groter dan de normale senioren, hij is dan meestal slap, en te snel uit de kluiten gewassen, meer schijn dan werkelijkheid en vooral zijn reacties op vermoeidheid enz. zijn veel dieper en langer dan die bij de baardige mannen.

Op de duur wordt de jongen in het team een zwakke plek en vooral voor zichzelf aan te grote reacties blootgesteld. Voor het grove en onervaren lekenoog zijn die dieper liggende schommelingen in het organisme vaak niet te zien, maar daarom des te gemakkelijker verwaarloosd.

En welke jongen zal graag toegeven dat de wedstrijd eigenlijk te zwaar voor hem is, om dan weer te moeten terugzakken in zijn vroegere ploeg, waaruit hij wonderlijk snel is weggeraakt?

Als hem er naar gevraagd wordt is zeker zijn antwoord: 'Neen, dat gaat best.' Ondervindt hij dan naderhand de nadelige gevolgen, dan kan men als jeugdleider allerminst de verantwoording schuiven op de jongen zelf. Toch zijn er uitzonderingen en de bond heeft menigmaal een jongere speler toegestaan vroeger naar de senioren te gaan. Maar dan rekent de bond, die hier dikwijls over de jeugdcommissies in de verschillende afdelingen waakt, er ook op, dat onder andere opzichten de jongen eveneens rijp is voor de senioren.

Want ook als de jongens er lichamelijk tegen kunnen, bestaat toch steeds de kans dat bij de jongen zijn kop op hol gaat, of dat hij een holle kop krijgt.

Ook hier geldt weer: Houdt rekening met de hele jongen! Wie des Zondags ingespannen, rood van opwinding, bevend van emotie om de eer, reagerend op elke bewonderende kreet van supporters in het eerste of tweede medespeelt, zit Maandag op de schoolbanken. Daar is in het algemeen teamspirit heel anders.... of zoek, daar geldt een andere prestatie, daar doceert men. En menig correct speler gedraagt zich daar allesbehalve correct: wat zou hij zich aantrekken van die vent met zijn droog relaas, hij die gisteren om zijn lenig spel, zijn felle aanval, zijn jonge enthousiasme de aandacht trok.

Jongens zijn verbazend gauw over het paard getild en het moet werkelijk niet verbazen dat scholen en leraren vaak afzijdig, zo niet vijandig blijven staan tegenover de voetbalsport. En hetzelfde geldt bij werkende jongens.

De jongen hoort in die hogere elftallen nog niet thuis.

Niet alleen technisch niet, maar hij is onrijp naar de geest en wordt dra overrijp. Een voetbalteam vormt een geest; de toon der ouderen met hun grotere, vaak ruwe en bittere levenservaring, met hun man-

nelijke beslistheid, met hun relaties enz. is voor de jongen, amper uit de schil zijner puberteitsjaren gekropen, ongeschikt.

Zeker, ook hier is alles naar omstandigheden te beoordelen. Platteland en stad, schooljeugd en werkjongens, verschillen hier. Het kan soms goed zijn de lichtelijk overvoerde, wat te vroeg rijpe jonge speler liever uit zijn kring weg te halen. Maar de algemene lijn moet blijven gehandhaafd. En als tegenover een telkens apart te beoordelen geval anders wordt gehandeld, moet de jongen, het belang van de jongen en niet het zogenaamde elftalbelang de doorslag geven, ten koste van de goede vorming van de jongen. Dit is geen persoonlijke mening, dit is de grote zorg van vele jeugdleiders en het struikelblok van vele zwakken, die hun positie in het geheel van de club niet genoeg kunnen handhaven tegen de overmacht op. In de grond gaat het dan niet meer om het spel, maar om de knikkers, soms om de gouden en zilveren knikkers.

Het is de moeite waard hier uit het boekje 'Opvoeding door en tot de Voetbalsport' door de heer L.D.E.J. Kramer diens degelijke richtlijn over te nemen!

'Het voetbalspelen van oudere en jongere mensen in hetzelfde verband heeft als regel in paedagogisch en physiologisch opzicht veel tegen. Het spelen met en tegen oudere personen kan voor jonge mensen leiden tot overspanning. Extra-grote inspanning is bij veelvuldige herhaling op alle leeftijden een gevaar. Groter nog is dit gevaar in de periode, waarin het lichaam nog niet tot volle wasdom is gekomen. Speciaal ten aanzien van jongens van de leeftijd van 15 tot 18 jaar is voorzichtigheid geboden bij het stellen van eisen aan het uithoudingsvermogen.

Er kan hier blijvende physieke schade worden toegebracht en menige veelbelovende jonge speler is door het opleggen van te grote inspanning tot het roemloos einde van een korte voetballoopbaan gebracht. Juist bij jonge spelers met aanleg legge men extra-beperking op, omdat deze jonge mensen meer dan de andere hier gevaar lopen. Ook de morele opvoeding kan geschaad worden. Jonge mensen zijn spoedig over het paard getild. Welke gevolgen zulks heeft in het maatschappelijke en in het verenigingsleven, is maar al te zeer bekend. Jongens behoren geen frères et compagnons te zijn met volwassenen en niet deel te nemen aan gesprekken in kleedlokalen of andere gelegenheden, waar die gesprekken niet steeds in goede gezelschapstoon worden gevoerd.

Dit laatste is niet uitsluitend verbonden aan de sport, doch is als een meer algemeen verschijnsel te beschouwen.

Het zo consequent mogelijk doorvoeren van de groepering naar leertijd kan in sommige gevallen tot zeer practische oplossingen leiden.' Daar bovendien vele clubs naast hun sport aan hun leden nog ont-

spanning in ander verband bieden, is ook hier de aanwezigheid van de jongeren ongewenst. Laat men hen echter medespelen met hogere elftallen, dan krijgt men de scheve positie: wel op het groene veld in zon, regen en wind, maar niet aan het gezellige billardlaken en aan de haard der ouderen.

Zulk een verhouding is voor de jongen in zijn onwijsheid niet te begrijpen en practisch meestal ondoenlijk.

Heeft men dan wel eens zulk een geval met de ouders besproken? Niet met de vader, die voor zijn zoon een fooitje verwacht of met de moeder die haar grote jongen verafgoodt, maar met de nuchter denkende, goed-ouderwetse vader en met een fijngevoelige, bezorgde moeder.

Ook voor de echte voetbalvreugde is de te vlugge promotie fnuikend. Eerder dan men denkt is de frisse jonge kracht 'uitgespeeld' en uitgeput. Hij ontmoet bij de senioren vele krachten die door hun stabiliteit, door hun voor ieder persoonlijke 'vorm' een zg. 'vaste plaats' hebben en daaruit moeilijk zijn te verwijderen. Daarom wordt ook deze jonge, veelbelovende speler spoedig gespecialiseerd, neemt als voorbeeld de eenzijdigheid van anderen en vermijdt het om zijn algemene voetbalaanleg in steeds gevarieerd spel en positie te bekwamen.

Hij is te vroeg oud, te vroeg in spieraanleg 'verkalkt'.

En daardoor gaat al te spoedig zijn voetbalvreugde verloren. Want juist het bewustzijn zijn spel in gevarieerde vorm te kunnen uiten, geeft hem vreugde.

Nog eens, men houde zijn juniorenelftal bijeen totdat de rijpe vrucht in staat is in de nieuwe omgeving te worden opgenomen. In de grond is de vlugge overgang van junioren naar senioren een restant van de zielkundige misvatting die in de jonge mens slechts een miniatuur man en geen jongen ziet, aan eigen jeugdwetten van binnenuit onderworpen.

Na de bevrijding kwam van de hand van Victor de Jonge een brochure uit, getiteld: 'Jeugd van Nederland'. Naast andere beschouwingen, waarmede men het lang niet overal eens behoeft te zijn, heeft hij een hoofdstukje 'De sport ingeschakeld'.

'Sport kan een prachtig middel zijn tot karaktervorming en lichaamsontwikkeling in de handen van een goede en verstandige opvoeder, doch wanneer de maniak haar hanteert, de sportwellusteling, welke slechts oog heeft voor de alleenzaligmakende topprestatie, oefent zij niet zelden een funeste en degenererende invloed uit op het nog slechts ten dele voltooide en daarom zo ontvankelijke psychische en lichamelijke gestel van de jeugdige.

We denken er aan, hoe dikwijls dit laatste in het verleden het geval is geweest. De onzinnige recordjacht, de afgoderij van het doelpunt,

het onsportieve en van weinig karakter getuigende gedrag van volwassenen tijdens het spel.... waren als zovele symptomen van verkeerd opgevatte sportbeoefening.

Zij waren het onafwendbaar gevolg van het feit, dat men in de sport een doel zag en geen middel tot een doel. Zo kon het ook gebeuren, dat vooral de jeugd het slachtoffer werd van deze averechtse opvattingen. Immers zonder haar hadden de sportverenigingen geen toekomst. Zonder een gestadige toevoer van jongere elementen konden zij niet blijven bestaan. Iedere club, wilde zij niet op korte termijn ten onder gaan, was verplicht naar jong spelers-materiaal te blijven uitzien.

De gestadige recrutering van verse krachten was een kwestie van levensbelang. Doch in welk milieu werden die nieuwelingen binnengevoerd en met welke bedoelingen namen de spelleiders hen op? Maakten zij zich daar misschien zo druk voor, omdat ze zich geroepen voelden die jeugd door middel van het spel tot de sociale deugden van eerlijkheid, trouw en kameraadschap op te voeden? Of was het allicht zo, dat zij aan dit alles lak hadden en het hun er alleen om te doen was een voorraad spelersmateriaal te kweken, waaruit zij steeds konden putten, wanneer de nood aan de man kwam? Laten wij ons zelf niets wijs maken. De clubleider, die jonge mensen tracht aan te werven met het doel deze door middel van het in vereniging beoefende spel te vormen en op te voeden, moet nog geboren worden. Daar kwam nog bij, dat het onderscheid tussen volwassenen en jongeren zeer dikwijls vervlakte doordat het technisch kunnen dezer laatsten hen dikwijls in een gelijkwaardige positie bracht met die der andere leden. Onbewust speculerend op de eigen hebbelijkheid der puberteit, vond men deze jeugd gaarne bereid tot allerlei onverantwoorde concessies aan de meest onredelijke en ongemotiveerde verzoeken der leiders. De roem lokte immers, de eer door duizenden te worden bewonderd en toegejuicht. Dat deze jongeren hierdoor over het paard getild en als gevolg daarvan onhandelbaar werden, was niet hun schuld, maar bleef desondanks een onprettige werkelijkheid, waarmee vele besturen dan ook heben moeten tobben.

Misschien is er wel eens zo'n jonge enthousiasteling geweest, die in een helder ogenblik van zijn probleemrijke jeugdjaren heeft beseft, dat niet hij, doch de club het doel was van al deze soms massale inspanningen, een betere zaak waardig. Misschien is het wel eens tot hem doorgedrongen, dat hij het slachtoffer was van een flagrante vergissing der leiders, die het doel niet meer zagen en de middelen tot doel verhieven. Misschien heeft hij toen bemerkt dat er iets mankeerde aan de rangorde der dingen binnen het leven van zijn club, zodat het er meer en meer op ging lijken, dat die club er uiteindelijk niet was voor hem, maar hij voor haar. En dat hij werd geëxploiteerd

en uitgebuit voor iets dat fictief is, namelijk de eerlijk behaalde prijs! Doch zulk een gedachte werd dan wel snel omvergelopen door de harde en onbarmhartige gang der feiten. Maar al te spoedig hernam het wild en teugelloos verlangen naar roem en eer zijn recht. Dan werd hij zich niet eens meer bewust, dat zelfs de simpele vreugde van het spel dikwijls ten onder ging in de wanhoop om een verliespunt of de vrees gedegradeerd te zullen worden.

Het is twijfelachtig of er wel ooit clubbesturen zijn geweest, die hun taak in alles idealistisch hebben opgevat en de jeugd niet opofferden aan hun eigen ambities.

Dit te constateren, is tevens een probleem stellen.

Aangenomen, dat de junioren-sport, vooral bij de kleinere verenigingen niet van die der volwassenen te scheiden is, hoe is dan een radicale ommekeer in de wijze van sportbeoefening mogelijk?

Zal het benutten van de sport als opvoedings-factor van zeer grote waarde, geen afbreuk doen aan de prestaties? Het antwoord geve de practijk. Doch veronderstel dan al, dat dit zo ware, moet het eerlijk beleefde spelgenot en de werkelijk unieke gelegenheid tot karaktervorming dan aan de sportieve prestaties worden opgeofferd? Mag het in de toekomst mogelijk zijn, dat wat het gezin en de school en het vrije jeugdwerk met zoveel moeiten hebben opgebouwd, door de sport wordt afgebroken? Zal er veeleer geen basis van samenwerking moeten kunnen gevonden worden tussen al deze lichamen welke de nood der na-oorlogse jeugd behartigen en de leiders der onderscheidene sporttakken?'

Vele jeugdleiders in voetbal zullen bepaalde gedeelten in dit lange citaat allerminst zomaar willen onderstrepen.

Echte jeugdleiders met juiste opvattingen zijn waarachtig reeds geboren en dragen hier en daar grijze haren. Prestatie kan onder goede leiding in de opvoeding van grote waarde zijn; er zijn clubbesturen, waarbij de juniorencommissie met grote ernst het juiste standpunt handhaaft, er worden om der wille van de jongens werkelijk ook offers gebracht in clubprestaties.

Maar toch raakt dit betoog wonden aan, die bestonden en bestaan en dwingt het tot ernstig en eerlijk onderzoek.

Genoeg hierover, het besef van deze verkeerde wijze van doen, het zien van de verkeerde gevolgen is genoegzaam doorgedrongen en bekend, alleen wordt de redelijke weerstand tegen deze neiging nog al te dikwijls doorbroken.

Alleen wie eenmaal grondig zijn standpunt in deze heeft bepaald en sterk staat ook tegenover zijn eigen jongens, kan iets in de sport voor de karaktervorming bereiken.

De karaktervorming in het voetbal

OM het eens kernachtig op te stellen: Sport is karaktervormend óf geen sport. Dat moet natuurlijk goed verstaan worden, anders is het een groot woord zonder inhoud.

Het gaat er niet om ter gelegenheid van de sport wat aan de vorming van een behoorlijk mens te werken, de karaktervorming behoeft niet er bij, er boven op, er na te komen, de sport i s karaktervormend. Men kan ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd collecteren voor glas voor een getroffen gebied of voor de regeringskas in een rechtvaardige oorlog; daarmede is de sport echter nog geen liefdadigheidsbeweging of oorlogswerktuig geworden.

Het volstaat ook niet te zeggen dat bij sport heel wat soberheid te pas komt, de sport is zelf soberheidsschool.

Daarom moet de levende geest, de juiste kijk, het dorre artikel 2 van de K.N.V.B.-Statuten zijn vollere betekenis geven.

Daar staat sober, maar schraal en mager: ‘De vereniging stelt zich ten doel de beoefening van het voetbalspel te bevorderen, mede als een middel van lichamelijke ontwikkeling’.

Het is van de ene kant zeer juist gezien dat men hier spreekt van ‘mede’. Niemand doet nu precies sport om vervetting tegen te gaan, een spier te stalen of platvoeten kwijt te raken.

Integendeel: juist het zakelijke doel wordt zoveel mogelijk uitgeschakeld, want sport ligt niet primair in de handeling, maar in de bedoeling, waarmee men speelt. Wie zuiver voetbalt om een bepaalde spier, die scheef zit, recht te trekken, doet een spierkuur, maar is geen sportsman.

Maar het eigenaardige van de sport ligt juist hierin dat men al spelende toch het resultaat van lichamelijke ontwikkeling bereikt. En, mits dan voldaan wordt aan die grondvoorwaarden, waarover in het eerste gedeelte genoeg is gezegd, mede met en ook weer door die lichamelijke ontwikkeling, wordt iets in het karakter bereikt. Daarom is van de andere kant de doelformulering van de Bond niet zeer breed en diep.

In zijn talrijke causerieën over de karaktervorming in de sport betoogt dan ook Ir. Hopster, vice-voorzitter van de Bond, deze doelstelling uit te breiden en hij voegt steeds het verdere en voornamere doel er bij: de karaktervorming.

Want er is geen lichamelijke ontwikkeling zonder invloed op de ziel; wisselwerking is daar noodzakelijk en ligt in de aard van het menselijk bestel. Hoe men dan ook wijsgerig deze beïnvloeding verklaart, voor de feiten kan men de ogen niet sluiten.

Gelijk de reeds genoemde K.N.V.B.-uitgave dit uitdrukt: ‘de werke-

lijke betekenis van lichamelijke opvoeding is het harmonisch, evenwichtig vormen van ziel en lichaam door wisselwerking tussen deze twee'.

Of zoals Rippe, in 'Nieuwe Banen in Lichamelijke Opvoeding en Sport' het uitdrukt: 'Sport is zelfgekozen geestelijk-lichamelijke activiteit'.

Dat wil dus bv. zeggen: lichamelijke fitheid geeft een mens een lichte tred, die hem blij en opgewekt maakt, zijn zelfvertrouwen beïnvloedt. Gevoel van ziekelijkheid, stijfheid van ledematen, orgaanbelemmering schaadt ook zijn geestelijke veerkracht.

Een gezond, lenig-buigzaam, taai-gespierd lichaam is een prettig geschikt instrument voor de karaktervolle mens.

Men kan moeilijk aan zwemsport doen met een kwaad humeur. Werp een kankerende jongen in het water en hij zwemt met lust of.... verdrinkt. Persoonlijke durf om ergens verantwoording voor te nemen hangt heel sterk af van lichamelijke praedispositie.

De vermoeide, nerveuze, slecht ademende mens schrikt voor verantwoordelijke posten terug, schraalheid van lichaam kweekt schriele opvatting, engheid van blik.

Zeker, we zeggen wat algemeen is, uitzonderingen zijn er aan te wijzen bij tientallen. Een taaie wilskracht kan de broosheid van een lichaam maken tot een fijn en scherp instrument: men kan in eigen omgeving deze helden van daadkracht wel aanwijzen, die lopen met gebogen lichaam, maar met felle geest.

Maar voor de massa van de gewone mensen is dit een hele toer. En toch zijn we hiermee nog niet tot de volle, juiste sportopvatting gekomen. Want niet alleen door de lichamelijke vorming wordt hier indirect karakter gevormd, ook rechtstreeks grijpt sport en spel de mens in zijn geestelijkheid aan en kneedt hem.

En daarom is met de goede en gezonde wijze en evenwichtige vorming van het lichaam, ten einde dit een geschikt werktuig te maken van de geest, de opvoedkundige taak van de jeugdleider niet afgelost. Ook positief en direct moet hij de karaktervorming ter hand nemen.

Men behoeft niet bang te zijn dat men zich bij deze volle sportopvatting schuldig maakt aan 'schoolmeesterij'.

Men behoeft heus niet tegen het krioelende negende elftal of tegen de forse en strijdlustige junioren van het A-elftal te zeggen: 'Jongens nu spelen jullie om wilskracht te oefenen en deze training is geduldsoefening, de laatste helft is voor dienstvaardigheid en Jan moet vandaag zijn egoïsme er uit koppen'. Geen beter manier om heel de sport te bevriezen en onmogelijk te maken.

Het is hiermede als met de juiste en geestige opmerkingen van Piet Bakker in zijn 'Ciske de Rat' ter gelegenheid van het schoolreisje: 'De volgende dag gaf ik Aardrijkskunde en wij kregen het natuurlijk

over de sluizen en pieren van IJmuiden. Wij schoolmeesters moeten de kinderen nou eenmaal altijd wat leren. Een soort aanwensel. Stel je voor, dat de jongens en meisjes alleen maar gingen pootjebaaien en ranja met een rietje drinken en hun kousen en schoenen vol zand halen. En dat ze eens niets leerden. Ik weet uit ervaring, dat er op zo'n dag zelf niets van terecht komt. Dan kun je kletsen over sluizen en vuurtorens en vissershavens wat je wil, maar je kunt het voor hetzelfde geld in het Sanskriet zeggen. Ze hebben alleen maar aandacht voor zure balletjes, hun natte onderbroek en voor een ijsco, die met zijn belletje de leergierigheid belaagt. Om mijn schoolmeestersgeweten niet in opstand te brengen heb ik de theorie maar vooruit gegeven en zelfs nu vielen er douwen, omdat ze er de kop niet bij hadden. Ik kan mij dat eigenlijk zo goed voorstellen. De gewone lessen aanvaarden de kinderen, zoals ze mazelen en natte voeten krijgen. 't Hoort er nou eenmaal bij, al weet je niet waar dat allemaal goed voor is. Maar om de lol door het leren te bederven, dat vinden ze in wezen ongepast. Pret moet pret blijven en je gaat niet naar IJmuiden om nou eens precies te weten hoe een pier in elkaar zit'.

Precies zo gaat het met de karaktervorming. De jongen gaat niet met zijn koffertje naar het voetbalveld om een nationale deugd iets verder te schoppen, maar om een balletje te trappen. Evenmin om een kromme rug tegen te gaan, maar omdat hij de spanning van zijn jonge lichaam kwijt moet.

Hij sluit niet op Zaterdagavond zijn sigaretje achter slot en grendel om nu eens apart beheersing te oefenen, maar omdat inhaleren hem niet fit maakt voor de aanstaande wedstrijd.

Maar onderwijl gaat hij in de wedstrijd zijn eigen wezen opengooien, circuleert zijn bloed en pompen zijn longen zuivere lucht, vermant hij moeheid en gehoorzaamt hij leiding, moet hij een ruwe duw gentlemanlike verdragen.

Onderwijl doet en ondergaat hij dingen die hem vormen en eventueel misvormen.

Want dezelfde Ciske, die op dat schoolreisje op zijn handen liep en alle jongens en meisjes aan het lachen bracht, openbaarde voor zijn observerende meester zijn eigenlijke wezen:

'Het lijkt wel of ik de Rat voor het eerst gezien heb, zoals hij werkelijk is. Ontdaan van de overwoekering van stuurse vijandigheid, waarmee zijn ware natuur bedekt is. Al die maanden, dat hij in mijn klas zit, heb ik tegen de korst aangekeken, de harde laag, die zijn wezen overgroeid had, en mij aan die weerbarstige bedekking gestoten. Soms voelde ik mij als een wichelroedeloper, die daaronder wel iets van waarde vermoedde, maar ik meende dat dit veel dieper school dan inderdaad het geval blijkt.... De jongens spelen "diefie met

verlos". De gevangenen staan aan de paal en pas als ze een tikje krijgen van hun eigen partij, mogen ze weer vrijuit vliegen. Het is maar een enkele aanraking en ze zijn verlost.... 't Gaat maar om een klein zetje. Dat zetje heeft de Rat op ons schoolreisje gekregen.'

Precies zo zal zich ook de voetballende jongen openbaren aan hem, die als leider langs het lijntje staat. En het zal vaak een verrassing zijn. Want de slome blijkt ineens van een verbluffende doortastendheid, de domme van een gedegen gezond verstand, de grote mond van een kinderachtige kleinzerigheid, de onverschillige slungel krijgt tranen in de ogen omdat hij maar alleen reserve mag zijn.

En zo zal bij de goede jeugdleider gedurende de wedstrijd de aandacht meer gaan naar karakter dan naar lichaam. Want u ziet niet door de jongensbody heen de longen pompen, het hart slaan, de pols kloppen.

Maar verrassend duidelijk openbaren zich driftig en beheerst, zacht en hard, wreed en medevoelend, kinderachtige bluf, mannelijke zelfbewustheid, slapheid en sterkte, weekheid of tuchtvolle strengheid. Hier spreken we nog niet van vorming, maar van dat eerste fundamentele punt in alle opvoeding: het g r o n d i g k e n n e n v a n d e j o n g e n . En de jongen wordt in zijn spel gekend.

Eén van de beste sportpaedagogen van Katholieke zijde, P.v. Gestel, schreef in een zeer doorwrocht betoog over de karaktervorming in de sport: 'Ter wille van het kind is de ontspanning de volle studie van de opvoeder waard. Meer dan aan zijn vrienden en zijn boeken, leert men de jongen kennen in zijn sport en ontspanning'.

Welnu, opvoeding van de jongen vereist allereerst kennis van de jongen. Maar - het zij nog eens herhaald - waartoe staat de leider van het elftal bij de lijn? Om ergens een prooi voor de toekomst te ontdekken? Om alleen te zien wie ten slotte de beste speler is? En dan technisch of sportief?

Het is toch zó'n vreugde iets diepers, menselijkers, hoopvollers bij zijn jongens ontdekt te hebben. Misschien ligt het niet op uw terrein, maar u kunt het doorgeven aan ouders, aan anderen die op hun terrein de jongen te leiden hebben.

Want altijd toch moet de brede visie de leider voor de ogen staan: tenslotte gaat het er om dat hier jonge mensen de plooi krijgen, die hen in hun leven maakt tot mensen, die het leven aan kunnen, dat hier in deze jonge mensen een grondslag wordt gelegd van standvastigheid in karakter, van trouw en moed, dat spelend het leven wordt ingeoefend, dat het dichterwoord van De Génestet bewaarheid worde:

'*en eens, een beter nageslacht*'.

Misschien heeft niemand een betere kans om de jongen te leren

kennen, juist in zijn gevoelige tijd en juist op die tijdstippen, waarop zijn gevoel het meeste spreekt.... en het sterkste beheerst moet worden.

Want gelijk de bekende sportman P.M.C. Toepoel opmerkt: 'Wie in sport of wat ook slaagt, handelt tijdens zijn grote momenten op zijn onderbewustzijn. Dit gebruikt alleen w a t o n s e i g e n i s en wat ons tot natuurlijke beweging is geworden.'

Uit deze fijne en juiste opmerking van Toepoel volgt de bijkans unieke positie van de sportleider in voetbal.

De mens leeft - ook naderhand - zijn natuur uit, zijn eigen aard. Juist deze eigen aard wordt langzaamaan soms overwoekerd door schijn-conventie, bedolven onder een opgepropte wetenschap: de meeste mensen hebben een schemer van het masker over hun innerlijk aangezicht gekregen, dat onze maatschappij maakt tot een diplomaten-maskerspel. Ook de jonge arbeider kan leven in een tempo en volgens een rhythme, dat hem natuurlijkerwijze niet ligt en een rem blijkt voor zijn levensvreugde.

Iedereen die wel eens met hart en ziel heeft meegeleefd met een speurof sluipspel, door verkenners in de schemer van de avond onder de klaarte der sterren gehouden, doet die eigenaardige ervaring op, dat de jongens dan zichzelf hervinden. Wie in stuursheid, of in luidruchtige vrolijkheid, wie in bokkige afzondering of in koele laatdunkendheid zich terugtrok, wordt dan weer in zijn ware wezen geraakt door een toverstaf die hem plotseling aan zichzelf en zijn omgeving openbaart.

Het is zeer goed mogelijk dat deze herschepping van de oorspronkelijke natuur, gelijk in het spel van verkennen met verrassende duidelijkheid optreedt, bij voetbalspel minder duidelijk is, het is misschien waar dat de iets te veel geprononceerde winzucht in een sterk georganiseerd en enigszins machinaal competitieverband de natuur te veel in een opwinding brengt die zekere verwringing tot gevolg heeft.

Dat mag toch niet beletten om met scherp oog en waakzame blik de lichtschemer van de eigenlijke natuur te ontdekken.

Over deze vergelijking tussen beide vormen van spel, verkennen en sport, moet naderhand nog iets worden opgemerkt. In ieder geval is heel deze natuurobservatie van zeer hoge waarde voor de opvoederjeugdleider.

Een citaat uit de meesterlijke en geestige beschrijving van Joris van den Bergh in zijn brochure 'Er deugt iets niet in het Nederlandse voetbal'[1] moge de betekenis van dit 'natuurspel' nog iets meer naar voren brengen:

1) De voetbaltechnische waarde van deze brochure moge hier in het midden gelaten worden.

‘Want wij zijn nu eenmaal geen volk voor geajoureerd en geborduurd voetbal met veel franje eraan, voor tierelantijnvoetbal, geen volk voor driehoeksvoetbal uit de Weense school der professional-acteurvoetballers, mooi, zwierig en vol van klaterend vertoon, doch dat ons te artiesterig is en te ondoelmatig. Wij zijn geen volk voor een gemillimeterd tik-tak-voetbal, dat wel is waar meesterlijk is en speels voor het oog, doch dat ons de vraag doet stellen, waarom wij iets in vijven zullen doen, wanneer het ineens kan. Wij zijn geen volk voor goochel-voetbal en wij houden niet van galery-play en wij begeren geen applaus tussen het spel, maar wel vinden wij applaus prachtig.... als er een doelpunt is gemaakt.

Wij zijn geen volk van geoliede lenigheid, de zon koesterde ons maar matig en wij werden groot bij vochtig weer, bij kilte en guurte en somberte, bij veel harde wind en storm, op moeilijke grond, in een berucht wisselvallig klimaat, en ons voedsel was óók nog zwaar. Hoe zouden wij dan dansmeesters kunnen zijn met elegante glijpassen, hoe Uruguaanse, Argentijnse dan wel Italiaanse slangenmensen op voetbalschoenen, waar zouden wij de souplesse vandaan halen, de sidderaalbewegelijkheid, de sierlijkheid....

Eerder hoekig en vierkant dan buigzaam en elegant benen wij door; wij hangen tegen de wind in en zoeken steunpunten in klei en op bonkige aarde, wij zijn ondanks alle camouflagestukken uit de kleermakerij een boers en stroef en stug volk, en dit vooral in de lagen der bevolking, die het gros onzer voetballers opleveren.

Wij handelen “uit onze natuur”, overmits wij onze natuur niet kunnen en willen verloochenen, en wij volgen onze natuur ook op het voetbalveld....’

Het is niet alleen een genot deze krachtige en smedige taal nog eens te mogen proeven, maar tevens levert dit betoog een goede illustratie van de bovenstaande opmerkingen.

Van de andere kant levert heel deze kloeke analyse van ons Nederlands volks- en speelkarakter een flagrant bewijs voor de noodzaak om onze spelende jongens niet aan hun natuur, hun Nederlandse volksaard en hun Nederlandse speltrant over te laten.

De mensenervaring reeds zegt ons dat de natuur alleen op eigen rhythme levend, met de haar eigen drang voortrennend als een blind paard zichzelf doodholt.

De natuur, ook de jongensnatuur, ook onze Nederlandse natuur moet met rede, met remmend inzicht, met klare en bedachte wil, met koele kop gericht, getraind en gevormd worden, zonder haar te nekken, zonder haar te doden, zonder haar te laten emigreren naar Engeland of Argentinië.

Maar als men een volk zijn natuurneiging zonder toezicht, zonder beheer, buiten alle palen doet volgen, degenereert het volk.

Laat de troep nieuwelingen voetballers van 12-13 jaar hun natuur volgen alléén en ze zullen als één zwerm zich op de bal werpen, in het wilde weg schoppen, duwen, slaan enz.

Resultaat: elf geschonden spelers en een kapotte bal.

Laat de kort-aangebonden back zijn natuur volgen en men krijgt de tonelen, die jammer genoeg onze grote wedstrijden dikwijls meer op een tankslag doen lijken dan op een spel van mensen die hun geladen kracht onder de speelwet van ridderlijke sportiviteit stellen.

Moet die natuur dan onder een kunstmatig samenstel van regels worden ingesnoerd?

Neen, maar onder spelregels die aan die natuur aangepast, haar tevens bedwingen, richting en leiding geven. De onbedwongen ren naar voren door buitenspelregel, het onbeheerste spel door vrije schoppen enz.

Deze kracht van temmen en sturen moet van de regels zelf uitgaan, en over regel-dwang en -richting innerlijk de jonge mens vormen tot een man, die van binnen-uit zich beheerst.

Daar ligt de echte en enig ware opvoedkundige stelregel, geldig voor voetbal en voor de hele mensenvorming.

Van Gestel zegt het aldus: ‘Wij dienen de sport met al haar vertakkingen te plaatsen in de paedagogie der persoonlijkheidsvorming, die leert het natuurlijke en lagere van binnenuit te beheersen.

In het rijpende leven bruisen de bronnen der levensfuncties op met een aangeboren onstuimigheid, die gericht en geremd - niet alleen geremd - moet worden. De eigen wil moet stuur en rem hanteren, moet de onbezonnen “dash” van de natuurlijke drang kunnen richten en weerstaan, moet dat hele netwerk van verlangens en levensuitingen zelf leren opbouwen en besurveilleren, zodat zijn persoonlijkheid eigen werk wordt, eigen leven; niet alleen gesnoeid en gestut van buiten af, maar inwendig beheerst en geregeld door een van jongs af aan geoefende wilskracht, die tegelijk met het ontwakende bewustzijn van zelfstandigheid, zelfstandig leert strijden en overwinnen’.

De karaktertrekken, die v.d. Bergh heeft genoemd, mogen ons ‘natuurlijk’ zijn, ze zijn nog allerminst ‘sportief’ en die natuur dient geschaafd en beschaafd, geregeld en beheerst te worden. Boers in degelijkheid, in verstandige vasthoudendheid, best.... maar is zij dit in ongemanierdheid, in lompheid en benepenheid, dan dient deze natuur veredeld te worden. En daar kan ook de voetbalsport toe bijdragen.

Van observer naar positieve karaktervorming

Om de hand aan deze niet licht te hanteren ploeg te kunnen slaan en de natuur van de jongen langs de baan van sportiviteit te leiden

naar een meer gevormd en nobel karakter, is nodig het sportieve contact met de jongen, de prettige sfeer, het onderlinge aanvoelen. Er staat geen zedenmeester langs de lijn, er loopt geen agent met de handen op de rug, maar een medelevende vriend staat naast de jonge speler. De vertegenwoordiger van zijn beter ik moet hem bemoedigend op de schouder kunnen kloppen en moet daarom eerst met zijn ups en downs medeleven.

En dat contact berust fundamenteel op 'jong zijn met de jongens'. De leider moet dat hebben wat de Engelsen noemen: 'the boyish outlook on life'.

De jeugdleider moet j o n g zijn.

Bij de beëdiging van jonge officieren in 1945 hield Generaal Mac Arthur een toespraak met de volgende prachtige woorden:

'De jeugd is geen tijdvak uit het leven - zij is een geestestoestand, een effect van de wil, een kwaliteit van de verbeelding, een krachtbron van emoties, een triomf van de moed over de angst, en van de drang naar avontuur over gemakzucht.

Niemand wordt oud door een aantal jaren te leven; oud wordt men door zijn idealen in de steek te laten.

Met de jaren verrimpelt de huid, met het verzaken van een ideaal rimpelt de ziel. Zorgen, twijfels, vrees en wanhoop - dat zijn lange, lange jaren die het hoofd doen hangen en de opgroeiende geest weer terugbuigen naar het aardse stof.

Gij zijt net zo jong als uw geloof, net zo oud als uw twijfels; zo jong als uw zelfvertrouwen en verwachting. Zo oud als uw vrees en neerslachtigheid.

Jong zijt gij zolang uw hart nog de tekens verstaat van schoonheid, vreugde, moed, van grandeur, kortom de signalen van het Oneindige maar ook van mens en aarde.

En als op een dag alle draden doorgeknipt zijn en uw hart koud is van de sneeuw van het pessimisme of het ijs van het cynisme, dán zijt gij oud geworden.... en moge God u dan genadig zijn....'

Er zijn jeugdleiders die de strijd om het ideaal willen opgeven. Ze hebben een cursus gevolgd voor jeugdleiders en zijn vol moed aan het werk gegaan. Maar de practijk heeft hen ontmoedigd. Ze gaan nog mee om hun jongens tegen zedelijke gevaren te behoeden, maar durven geen eisen meer stellen. Voor hen is de jeugd niet barmhartig, men kan een aardige kerel worden gevonden en geen kwade vent, maar zijn jeugd heeft men opgegeven. Men is niet meer geschikt om deze jeugd nog werkelijk op te voeren en het eigenlijke contact is verbroken.

Want niets maakt de jonge speler zo fier als het bewustzijn aan hoge eisen te moeten voldoen.

Gelijk Van Gestel opmerkt: 'Men heeft, zonder twijfel met de beste

Twee spelers van Tottenham Hotspur beletten hun tegenstander van Bradford de bal te spelen. Woodward (links) omspeelt daarbij zijn clubgenoot.

De Tsjechische achterspeler (links) werkt in de wedstrijd Sparta (Praag)-Rode Leger (Moskou) de bal op technische beheerste wijze voor zijn aanstormende tegenstander weg.

De noodzakelijkheid van lichaamsbeheersing onder alle omstandigheden blijkt uit de merkwaardige acrobatische stand van deze doelman, speler van de Franse prof-club Rouen.

bedoelingen, de raad gegeven toch op te houden met spreken over de ridderlijkheid van de sport, alsof dit een utopie zou zijn en een verderfelijk idealisme. Maar dat is niet de weg om de jeugd van heden het best te leiden....'

Welke fijne, mannelijke karaktertrekken kunnen nu door de goed geleide sport en met name door de voetbalsport ontwikkeld worden? Hieronder vindt men een kleine serie van goede karaktereigenschappen, welke kenners der sport menen te moeten zien als bij uitstek door de sport aan te kweken:

eerlijkheid en waarheidszin, eergevoel, zelfcontrôle en zelfbedwang, moreel uithoudingsvermogen, vastberaden wilskracht, offerzin en belangeloosheid, eenvoud en soberheid, plichtsbesef en plichtsgetrouwheid, respect voor anderen, vooral voor zwakkeren, degelijke vriendschap en solidariteit, gehoorzaamheid en orde, doortastendheid, vlug inzicht, doeltreffende besluitvaardigheid in kritieke ogenblikken, kalmte en tegenwoordigheid van geest, gevoel van verantwoordelijkheid en eigen initiatief.

Ir. Hopster ziet vooral drie fundamentele deugden in de voetbalsport: eerlijkheid, eenvoud, soberheid.

Rippe merkt op: 'De sportsfeer is een sfeer, die eigenlijk voortreffelijk in een correcte levenshouding past. Wanneer het de theoretici overtuigender klinkt, dan is er geen bezwaar de practische termen "fair play" en "sportiviteit" terug te brengen tot de deugden van rechtvaardigheid en oprechtheid, tot het streven om ieder het zijne te geven en eerlijk en eenvoudig te zijn in gedrag.'

Merkwaardig is ook wat Z.H. Paus Pius XII zeide in een toespraak tot ongeveer 10.000 leden van sportverenigingen:

'De sport is een tegengif tegen wekelijkheid en gemakzucht, leert orde en tucht en verachting van gevaren zonder eerzucht en bekrompenheid.

Uit het sportleven is ontstaan de uitdrukking "fair play" voor ridderlijke en hoffelijke wedijver, die de geest verheft boven kleinzerigheid, bedrog en afgunst.

De sport is een leerschool van eerlijkheid, moed, uithoudingsvermogen, doortastendheid en verbroedering.

Een gezonde lichaamsontspanning ontspant de geest, die voor nieuwe werkzaamheden geschikt gemaakt wordt; de zintuigen, tot oplettendheid gedwongen, vermeerderen de denkkracht van het verstand; de inspanning der spieren moet de wilskracht sterken en het karakter vormen.'

Nu behoeft een aanstaande sportleider niet schichtig te worden. Het is volstrekt niet de bedoeling dat men systematisch al deze goede karaktertrekken stuk voor stuk in de jeugdige ziel gaat boetseren. Het gemeenschapsspel moet de jongen zelf daarvoor de prikkel bren-

gen. Wel moet het spel van levende mensen door de jeugdleider geleid worden en de hele sfeer rondom het veld moet gunstig zijn voor een dergelijke karakterontwikkeling.

Natuurlijk brengen ook andere bezigheden de jongen de stof voor de opbouw van een gaaf en gezond, mannelijk beheerst karakter.

Maar het sportieve brengt hier een aparte noot in. Vader en moeder, eerlijk en fatsoenlijk in handel en wandel, oneerlijkheid berispend en straffend, brengen de jongen eerlijkheid bij. Zijn school voedt op tot maatschappelijke deugd en laat hem menigmaal het 'eerlijk duurt het langst' vertalen.

Zijn fabriek controleert hem met prikklok en opzichter.

Doch zijn spel brengt het hem in sportieve vorm.

Scheidsrechter Colen sprak eens uit jarenlange ervaring van 'sportieve rechtvaardigheid'.

Er is rechtvaardigheid van de ambtenaar, die onkreukbaar ieder het zijne geeft op de vereiste kaart, er is rechtvaardigheid van de sportman, die twee passen achteruit gaat om de ander een faire kans te geven.

Het is onbaatzuchtigheid met een glimlach, het is niet slechts het niet misgunnen aan anderen, maar het gaarne gunnen.

Sportief is handelen meer naar de ongeschreven geest dan naar de geschreven wet. Er is een wijze om in het maatschappelijk leven de deugd te beoefenen zonder kreuk, maar zonder innerlijke pret, er is sportiviteit in de deugd, in het dragen van ongemak, in het verduren van pijn, in het aanvaarden van tegenslag.

Een korte analyse van enige der genoemde karaktertrekken uitgewerkt op voetbalgebied moge volgen.

Eerlijkheid

Eerlijkheid ligt in het vermijden van die kleine, voor ingewijden bekende trucjes, die de scheidsrechters wel 'vunzigheidjes' noemen. De drift in het spel geeft er soms aanleiding toe. Het kleine, onmerkbare rukje met de arm, die de bal net de gewilde richting in drijft, het even tippen met duim of onderhand tegen de stuitende bal enz. De jongen moet dat leren schuwen, het steekt het spel aan, is een narigheid in een feest, is misselijk.

Goed heeft Spierings dat weer onder de loupe genomen en zo'n speler voor ons te kijk gezet.

'Met 2-1 had H.V.C. gewonnen. Joop Verzijl had de winnende goal gezet uit een scrimmage, veroorzaakt door een corner. Met tien, twaalf man wurmden de spelers voor het doel, ieder wrong en duwde om de bal te bemachtigen. De keeper spartelde languit over de grond, de backs trapten en sprongen om de bal weg te werken, maar steeds

kaatste hij tegen een vijandelijke aanvaller. Zenuwachtig, verward schopte, kopte of duwde men, en de bal rolde, botste, sukkelde op de onbegrijpelijkste manier, tergend-onwillig, her en der vóór het doel. Daar huppelde hij opeens vóór Joop's benen. Dadelijk stond die in de houding om in te schieten doch op 'n oneffenheid stuitte 't ding dwaasonberekenbaar schuin weg. Joop snelde toe, trachtte te schoppen, maar 't leer schampte langs zijn linkerdij, en opeens wist Joop de oplossing van het geval. In 'n onderdeel van een seconde ketste uit z'n hersens een koel, naald-scherp idee. “Eén tik met de hand....” Joop dééd 't. Stiekum, nauw-merkbaar. Eén kort, snukkend stootje met de linkerhand en de bal zeilde 't doel in, vlak langs de paal.

De scheidsrechter wees naar het midden. Niets had hij geconstateerd van de overtreding, zó sluw had Joop z'n beweging gemaakt. Enkele spelers van Velox echter, die in gunstiger positie hadden gestaan dan de referee of de grensrechters, protesteerden heftig. Tevergeefs. Geen der leiders had de overtreding gezien en dus: goal.

....Jopie was de held. Jopie was de favoriet, de ster, de fijne slimmerd. Doch tegen ieder ontkende hij, - zelfs tegen eigen spelers, die twijfelden, - dat hij de bal met de hand gespeeld zou hebben. “Nee”, zei ie koel: “'n Zuivere goal”.

En zijn gezicht verblikte of verbloosde niet.’

Hier zet de schrijver een sportieve oneerlijkheid te kijk. Zeker, deze Joop is een bijzondere soort jongen, weinigen zullen zo weldoordacht een overtreding begaan, de meeste overtredingen komen heet uit het vuur van de strijdlust, zijn bijna spontane reacties, maar ze misdoen toch tegen de juiste houding.

Hier ligt al de mooie taak van de jeugdleider. Zó'n jongen moet te horen krijgen dat zijn houding er naast is, dat hij in sportzin zijn elftal geen overwinning, maar een nederlaag heeft bezorgd.

Maar als een leider een dergelijke fout niet wenst te zien, ja, misschien zelf de zet wel handig en voordelig vindt, dan moet hij liever gaan rentenieren.

In een artikel over de Junioren in de Sportkroniek is opgemerkt, dat er een algemene klacht was over de zucht van de na-oorlogse jeugd tot ontduiken van alle mogelijke bepalingen, restant van de bezettingstijd. Maar de schrijver wees er eveneens op dat bij de toepassing van het bondsreglement de leiders in ontduiken en vervalsen hun jongens soms al een heel kwaad voorbeeld gaven.

We moeten toch veronderstellen dat de vele regels en Bondsbepalingen niet zijn gegeven om de Bondskas te spekken door het legio aantal overtredingen, maar om het sportieve evenwicht en de goede verhoudingen tussen de clubs in leeftijd enz. te handhaven. De jongens hebben meestal lak aan reglementen van leeftijd, van niet spelen in een lager elftal als men voor het hogere gedurende langere tijd

is uitgekomen, ze lappen ze royaal aan hun voetballaars. Maar eerlijk gezegd gaat soms de leider hen daarin werkelijk voor. Even een of twee spelers uit hogere elftallen binnensmokkelen.... want er moet gewonnen worden. En dan staan kleinere spelers tegen languitgegroeide, die echter op formulieren ineens van een opmerkelijk lage leeftijd blijken.

Dat zijn onprettige dingen die de sportiviteit verzwakken, veel te veel de winzucht op de voorgrond stellen en de eerlijkheid geweld aan doen.

Zelfs de meest faire spelers onder onze jongens laten zich soms vrij gemakkelijk in de hitte van het spel, in de opgewonden sfeer van de kleedkamer, verleiden tot sportieve oneerlijkheden. Hier dient de jeugdleider werkelijk onwrikbaar te zijn, alleen al omdat hij anders binnenkort zijn gezag gaat verliezen. De opvatting moet constant zijn: liever verliezen dan unfair smokkelen.

Iets anders is een bepaling van de Bond overtreden, waar practisch geen unfairheid in te zien is. Het komt voor dat een nieuwe speler te laat aan de Bond is doorgegeven. Men laat hem toch, gesteld dat het clubbelang dit wel dringend vraagt, spelen, zet de ware naam op het formulier en betaalt de boete. Ik meen dat hier loyaal en redelijk zonder ontduiking is gehandeld.

Maar waarom een andere naam van een reeds gerechtigd speler opgegeven?

Onverkwikkelijk is het b.v. als een speler te laat is en de voor hem aangewezen reserve een nogal zwakke partij speelt, om dan bij de rust af te spreken dat de reserve weldra ‘geblesseerd’ zal zijn. Het voetbalveld wordt dan een plaats van aanstellerij. Wordt zoiets dan nog door de leider goedgekeurd, of ook alleen maar niet tegengegaan, dan verzwakt dit de sportopvatting sterk.

Die elftallen zijn niet betrouwbaar.

De wekelijkse boetenlijkst van de Bond is welsprekend.

Daar steekt dan geen opvoeding in, wel misvorming.

Wij willen geen criticaster lijken, maar toch lijkt ons ook de vrij algemene gewoonte om als grensrechter maar de een of andere clubgenoot in te vullen, als voor de zoveelste maal de reserve plotseling is ‘verhinderd’, niet gewenst. Ook niet als de beide leiders het even onder elkaar geregeld hebben. Liever de reserves de boete laten betalen dan weer bij de jongens de indruk wekken dat het er niets op aan komt.

Het eergevoel

Hoezeer ook als elementaire grondtrek van een mens misbruikt en overvoerd, blijft toch het gezonde eergevoel in de voetbalsport een

niet alleen nuttige, maar ook geoorloofde en op te voeden prikkel.

Juist in het teamwerk van voetbal geldt niet de persoonlijke eer, maar de eer van het team, niet de persoonlijke prestatie, maar de clubprestatie. De eer van het team moet de jongen iets te zeggen hebben. Hier ligt prachtig en moeilijk werk te doen.

Prachtig werk, omdat juist op de leeftijd waarin de jongens onder onze leiding staan, dit sociaal gevoel moet worden bevorderd.

Moeilijk, omdat de jongen nog zo egoïstisch is ingesteld.

Daarom niet te veel en te opvallende schouderklopjes als de middenvoor, rechts- of linksbinnen van zijn gunstige positie gebruik heeft gemaakt.

De leider die dan roept: ‘goed zo, jongens’ heeft de toestand beter door dan de leider die schreeuwt: ‘prachtig, Jan’.

Het team scoort door een der spelers, Jan, Piet of Kees.

Het eergevoel in het team prikkelt om alle verslapping tegen te gaan, om alle krachten in te spannen. Zij het vooral op de eerste plaats de eer van sportiviteit. Een stel echte sportieve kerels, maar echte pechvogels is meer waard dan een stel handige goalgetters, die de rest wel geloven. Dit moet de spelers worden voorgehouden, niet zozeer door lange toespraken als door echte clubsfeer, door een vanzelfsprekend handelen volgens de wetten der sportiviteit.

Bejegent een speler de scheidsrechter onbeschoft, dan dient de aanvoerder de speler hierover te onderhouden en namens het elftal bij de scheidsrechter excuus aan te bieden.

Als de jeugdleider zijn aanvoerder daarop wijst, zal het misschien een ogenblik aarzeling opleveren, vooral als de scheidsrechter waarschijnlijk foutief was in zijn beslissing. Toch wint men daarmee meer dan met een knaloverwinning.

Jammer dat het publiek zich in dergelijke gevallen gewoonlijk van zijn zwakste zijde laat zien.

Zelfcontrôle

Wat is een bal toch een lastig ding. De sierlijke boog waarmee de spil de bal naar voren werkt, ontaardt bij de voeten van de buitenspeler in een opzettelijk vluchtend lastig speeltuig. Wat staan onze spelers soms te schutteren met het rechtleggen, vóór zich krijgen, controleren van de bal.

Bal-contrôle zal hem de trainer leren, zelfcontrôle moet hem door een jeugdleider worden bijgebracht. Want niet alleen de bal is lastig spul, elke speler zit nog meer met zijn eigen nukken te kijken, met dat springlevende eigen-zelf, nukkig, wispelturig, vol verrassend temperament.

Dat speelse zelf, steeds uit de band springend, onophoudelijk ‘buiten-

spel' staande eigen ikje moet gecontroleerd, getemd, beschaafd worden in een geregelde contrôle.

Hoeveel spelers zijn 'humeurspelers', 'mooi-weer-voetballers'.

Je merkt het aan de speler dat hij zijn dag niet heeft, of liever dat hij zijn dag niet zelf heeft gemaakt. Dat zijn onze jongens met hun wisselende ups en downs, hun puberteits-wispelturigheid....

Daar helpt niet het boze woord of de scherpe vermaning van de leider, dan komen verbittering en ontstemming.

Daar is het ook niet juist aan alle invallen en nukken van de jongen toe te geven, hem de plaats te geven welke hij zelf steeds de beste vindt. Er is geduldige tact, verenigd met vaste wil, nodig om de jongen de gelegenheid te geven zichzelf te leren bedwingen en zijn toegewezen plaats in te nemen. Hier komen de echte persoonlijke factoren naar voren, het individuële contact van de jeugdleider met zijn jongens. Zo'n stemming moet soms worden doorgepraat: huiselijke omstandigheden kunnen er toe bijdragen, een ruzie op school, een onaangenaamheid op het werk.

Zelfcontrôle ook, als het bloed plotseling naar het hoofd stijgt omdat een duw wat te fel aankomt, omdat een scheidsrechter verkeerd beslist, omdat een bal niet lukt.

Telkens wordt de beste speler in zijn spel verrast door het opduiken van die kleine springveren die in hem zelf leven.

Zo wordt voetbal een spel vol voortdurende zelfbeheersing, waarin men tevens zichzelf leert kennen en de teleurstelling ervaart nog lang geen groot mens, nog lang geen affe sportman te zijn.

In dit verband zij hier gewezen op de veel voorkomende gewoonte, beter gezegd op de dikwijls voorkomende verrassing dat de jongen (ook de oudere senior intussen) zijn taal niet meer beheerst en de scheidsrechter, een mede- of tegenspeler of zichzelf verwenst met vloeken.

Hier ligt de paedagogische zijde van de goede jeugdscheidsrechter. Ruwe taal die de hele beschaafde sfeer van het veld stoort moet worden afgestraft met een vrije schop. Men moet het niet laten passeren en eventueel niet aarzelen de speler van het veld te verwijderen. Op een dergelijke verwijdering hebben beide partijen recht.

Moreel uithoudingsvermogen

De soldaat loopt.... op zijn wil, zijn voeten zijn louter instrument. Er ligt in het voetbalspel een uitstekende oefening, niet alleen voor physiek, maar meer nog voor moreel uithoudingsvermogen. Hoevelen werpen zich niet met enthousiasme in een wedstrijd, maar het duurt niet lang. Het reserve houden, óók in enthousiasme, is een moeilijke levenskunst, die de jeugd nog in het geheel niet kent. Zij kennen het

beraad der grote mensen niet, berekenen hun krachten allerminst en hebben geen kijk op hun eigen reserves.

In een wedstrijd leren ze langzaamaan zichzelf te sparen, niet uit luiheid, niet uit gebrek aan durf, maar uit beraden wil om tot het einde toe vol te houden. In de bespreking voor of na de wedstrijd kan men hun dat bijbrengen.

De wedstrijd moet hen ook leren niet te spoedig de kop te laten hangen.

Een voetbalwedstrijd is nooit verloren totdat de scheidsrechter voor het einde fluit. Maar het is niet gemakkelijk, als alles tegenloopt en het vierde doelpunt wordt al door de tegenpartij gescoord, tóch te blijven spelen. De neiging gaat dan naar 'uitzingen', niet naar uitspelen.

Hier ligt weer een bron van sportiviteit en merkt men weer of spel of knikkers worden geteld. Als een team in een dergelijke wedstrijd toch met ambitie, al is het met wanhoopsmoed blijft spelen, moet dit ook door de leider worden geprezen, want dan is werkelijk sportief iets gepresteerd.

Kwestie van sportiviteit ook bij de leider. Als deze zelf teleurgesteld over het veld roept: 'nou, jongens, je kunt er wel uitscheiden', dan verknoeit hij zijn elftal.

Men kent de spelers die altijd de bal op een presenteerblaadje verwachten en bij de eerste fout van een medespeler, waardoor zij hun kans niet kunnen gebruiken, het verder ongeveer opgeven. Deze spelers moet daarop gewezen worden, ze demoraliseren te spoedig en zijn onaangenaam voor anderen. Juist in de puberteitsjaren is voetbal een prachtmiddel voor de jongen om zich over zijn futloosheid, willoosheid en slapte heen te spelen.

De jongen die met de hele wereld overhoop ligt, moet hier een tijd lang zichzelf geven, ook al verliest zijn ploeg kennelijk.

De jeugdleider die lang en geduldig zijn ploeg heeft gadegeslagen, verliest heel wat illusie over zijn jongens en dat kan zeer gezond zijn. Veel jongens snijden nogal op en hun prestaties zijn vooral met de mond volbracht. Maar wee, als het niet spoedig lukt. En toch, zelfs voor de mens met veel capaciteiten lukt in het leven geheel niets of slechts gedeeltelijk en langzaam. De sport is een leerschool voor het leven.

Moreel uithoudingsvermogen wordt ook gevraagd als de ploeg uitkomt tegen een club die al spoedig veel zwakker blijkt. Het is dan voor de jongens een hele toer om werkelijk sportief te blijven spelen en er niet een spelletje van kat en muis van te maken, wat voor de tegenpartij buitengewoon onsportief en beledigend is. In de kleedkamer moet zulks de jongens ook worden voorgehouden. 'Nee, jongens, dat is niet sportief. Het behoeft geen inmaakpartijtje te worden,

maar je moet het serieus blijven opvatten. Anders is er voor de anderen helemaal geen aardigheid aan'.

Vastberaden wilskracht

Meer nog dan aan wilskracht en aan ontvlambare wil ontbreekt het de jongen aan beraad in de wil, aan richting in zijn wil. In de wedstrijd heeft hij richting, doelrichting, zijn beleid moet zich op een doel, naar vaste regels richten.

En dan: in eenheid en samenwerken met anderen, die zijn eigen zwakte ondersteunen en aanvullen. Het team gaat op het doel af en rekent op hem. En dat doet zijn vastberadenheid groeien.

De wil om te winnen moet sterk zijn, vaster en dieper nog gemotiveerd moet in hem de wil worden opgevoed tot sportief blijven. Ook al staat hij tegen een min of meer aangebrand elftal. Ook al speelt hij tegen wat beruchte spelers.

Een vastberaden wil, die de jongen weer een prachtkans biedt over zijn telkens opduikend minderwaardigheidsgevoel heen te raken. Herhaaldelijk immers staat de jongen in zijn groei-jaren voor dat dode punt in zijn innerlijk leven. Dat gevoel, dat als een boze golf hem besluipt: 'ik kan niks, mij lukt niets'. Jawel, het lukt hem wel, het lukt hem echter in samenwerking met anderen, hij heeft de steun van zijn gemeenschap nodig. Daardoor gaat de jongen aan zijn team hechten, het is een levenshulp voor hem.

Wat een kans weer voor de jeugdleider, die zijn jongens kent, ook buiten de lijnen, ook iets van hun dagelijks leven begrijpt en hun moeilijkheden kent. Eens even terzijde nemen, eens even mede oplopen: 'Zoals je nu vandaag wilde en slaagde, kun je immers thuis, op school, op de fabriek ook. Kop op, kerel!'

Offerzin en belangeloosheid

Offerzin: dat grote woord met zijn ernstige en blijde werkelijkheid.

Offerzin: graag iets laten kosten, graag iets betalen met een stukje van je hart, met wat eigen bloed.

Offerzin: maar eerst het offer brengen voor iets wat hoger waarde heeft. Dus óók sport kunnen offeren.

Familie, studie, vak gaan voor. Kerkelijke en maatschappelijke redenen kunnen de jongen het offer van zijn sport vragen, geheel of gedeeltelijk.

Gelukkig de jongen, die dan een goede en vertrouwde jeugdleider naast zich vindt. Dus de leider, die breder kijkt en de toekomst van zijn speler ernstig in beraad durft nemen. Niet de man, die door alles heen vasthoudt dat de jongen zijn examen heus wel halen zal, met de werktijden van zijn spelers smokkelt, enz.

Als de jongen het moeilijk anders kan schikken, gaat op Zondag of Zaterdag moeders verjaardag vóór. Men offert geen gezinswaarden aan de voetbalsport en late koning Voetbal in eigen koninkrijkje, zonder invasie in het gezinsleven, dat zich toch soms al bedenkelijk moet schikken. Daarom is het ook uit dit oogpunt eenvoudig nodig dat een team zijn reserves heeft. De jongen moet niet per se, zonder mogelijkheid van uitzondering, moéten voetballen. Een speler moet te vervangen zijn.

In de practijk geeft dit soms hopeloze moeilijkheden; er is nu eenmaal bv. geen goede plaatsvervangende linksbuiten te vinden. Maar hier dienen toch de clubbelangen te wijken. En in de grond is hier wer de gewone misvatting aanwezig, die alles naar het winnen richt, die eigenlijk het spel al 'buitenspel' heeft gezet.

Begint men niet van tevoren zijn team in deze geest op te leiden, dan is het naderhand een vrij hopeloze zaak.

Practisch is het dikwijls goed de lagere elftallen eerst in de sfeer van het zuivere spel te brengen en eerst als een goede basis is gelegd hen in de competitie op te nemen, want daar begint het rad te draaien. Wel moet de jongen aparte en particuliere pleziertjes op zij kunnen zetten voor het clubbelang. Een bioscoopje, een lollig dagje moet wijken. Eveneens, en dat is lang niet zo gemakkelijk, een grote, belangrijke spannende wedstrijd, die elders wordt gespeeld.

Het moet niet te gek zijn met het weer, maar een flinke regenbui, een fikse kou mag niet afschrikken.

Van de andere kant moet de leider ook zijn verantwoordelijkheid beseffen tegenover jongens die ongesteld zijn. 'Dat de ouders het goed vinden', ligt erg gemakkelijk in de mond der jongens, beter informere de leider eerst en daar vele ouders er geen kijk op hebben, beslisse hij zelf.

Men moet dan tegen een verongelijkt gezicht op kunnen en vooral de aandrang der andere jongens zeer beslist kunnen afwijzen.

In dergelijke zaken moet de leider zelf de touwtjes strak in handen houden, hoe soepel hij overigens in andere dingen zijn kan.

Het sigaretje moet worden opgeofferd, in meer dan één opzicht prachtig voor de wilsvorming van onze rook- en danszieke jeugd.

Onbaatzuchtigheid

De speler is ondergeschikt aan het team, zijn vaste plaats in het team is een gemeenschapsfunctie. Hij dient daarmee geen eigenbelang, hij dient zijn elftal.

Het komt meermalen voor dat een bepaalde plaats vervangen moet worden. Lastig is het om de midvoor op de backplaats te krijgen, ofschoon hij de capaciteiten heeft om deze te bezetten.

Dikwijls zijn het volle gezag van de aanvoerder nodig en de hulp van de leider. Men moet de jongens duidelijk maken, dat ze niet hun plaats en hun vaste plaats hebben voor hún plezier alleen

Met hoeveel listigheid weet soms de jongen toch weer zo te draaien dat hij practisch in de wedstrijd zijn vorige plaats weer inneemt.

Het zou niet juist zijn dan maar weer toe te geven, vooral de aanvoerder moet men zo opvoeden, dat hij beslist zijn gezag doet gelden. Daar liggen de mogelijkheden tot conflicten in de club, tot heel vervelende dingen. Maar met tact en kracht dient hier toch te worden doorgezet, desnoods met opoffering van de speler.

Onbaatzuchtigheid is in de sport de waardemeter van de echte goede geest. Bv. Jan is enkele maanden in zijn oude woonplaats teruggekeerd, zou zo graag nog eens spelen. Wie wil zijn plaats nu eens afstaan? Hier komen egoïsme en edelmoedigheid zo duidelijk naar voren.

Vooral onbaatzuchtigheid in de wedstrijd. Interessant voor de leider om de wedstrijd eens bijzonder uit dat oogpunt te bekijken.

Van Gestel schetst deze onbaatzuchtigheid: ‘Als een centre-forward met geest en lichaam gespannen, in een lastige scoring-positie nog omziet of een zijner binnen-spelers ongedekt in een betere positie is en dan zijn zucht naar eer en zijn gerichte voet in een oogwenk bedwingt en omwendt voor een pass, dan brengt hij niet slechts in beoefening wat spel-tactiek en kunst van hem vragen, maar dan groeit hij op dat ogenblik in innerlijke, geestelijke kracht. Ieder, die ooit de prikkel der sport in eigen leden gevoeld heeft, begrijpt dit’.

Het is maar weer zo ellendig dat het publiek, alles behalve bedacht op dergelijke karaktermomenten, de speler staat toe te brullen: ‘maar schiet dan toch’ en de speltactiek niet door heeft, laat staan de veel diepere morele betekenis. Het publiek in het algemeen dan!

Eenvoud en soberheid

De terugkeer naar de levenseenvoud vormt al jaren lang een thema van onze jeugdbeweging en wel in de jeugdbewegingen van alle richtingen en confessies. Wie de jeugd kent, merkt telkens deze neiging bij haar op. Ook het voetbalspel kan de jongens daarin belangrijk helpen.

De eenvoud der regels, eenvoud van kleding enz. werken er toe mede. Deze eenvoud mag echter nooit ontaarden in gebrek aan stijl. En dat gebeurt nog al eens. Het uiterlijk van de voetbalschoen en van de shirts is daarin welsprekend, niet ná de wedstrijd alléén, maar daarvóór.

Schoenen dienen niet onder de kleiklonters te zitten en shirts moeten op tijd gewassen worden al geeft dat in tijden van zeepschaarste

huiselijke moeilijkheden Men moet daar met beslistheid op staan, een elftal mag gerust eens geïnspecteerd worden vóór de wedstrijd. Vooral nu de hoffelijke omgangsvormen allerwegen zo gesleten zijn. Verder zij in voetbal alles van de grootste eenvoud.

Publiek is bij juniorenwedstrijden meestal niet aanwezig en als het er is, dient het gewoonlijk niet om de eenvoud onzer spelers te bevorderen. Wel zal de aanwezigheid van een waarderende, maar nuchtercritische junioren-commissie van groot belang zijn.

Maar junioren horen nog niet op schouders van supporters thuis en vooral de spelers met aanleg moeten heel eenvoudig worden gehouden. Goedwillende maar onverstandige oudere enthousiasten verknoeien hier soms heel wat.

Het cachet van eenvoud en soberheid moet óók in de clublokalen en op clubavonden behouden blijven.

Soberheid in roken vooral. En daarin moge de leider zelf een voorbeeld zijn. Dat hij onder het spel zijn pijp aansteekt is niet erg, maar in de kleedkamer en als hij zijn jongens naar het veld meeneemt, is het sportief om zelf eveneens niet te roken. Hij kan natuurlijk wel verantwoorden als hij rookt, - hij speelt zelf niet mede, - maar een jongen redeneert weinig en ziet en voelt des te meer en de geur van de sigaret kan hem machtig bekoren.

Eenvoud ook in de verzorging van het veld. Het kan wel eens niet anders gaan, maar het is toch niet juist als de jeugdleider alleen het veld in orde maakt. Dat moeten onder zijn leiding de jongens doen en ook de terreinknecht dient veeleer de leiding te hebben, dan zelf voor de ‘heren’ alles te moeten doen.

Het is niet verstandig in een cluborgaan meer dan een uiterst sober verslag te geven der juniorenwedstrijden en zeker dienen geen namen te worden opgehemeld. Een clubfoto, een foto van een vertrekkende speler, best, maar geen ‘filmhelden’ in het clubblad.

Plichtsbesef en plichtsgetrouwheid

De sport is ‘vrij gekozen lichamelijk-geestelijke activiteit’ en men kan dus de jongen zo maar niet tot sport verplichten of tot een bepaalde tak van sport.

Maar als de jongen eenmaal de club heeft gekozen, heeft hij vrij aanvaarde verplichtingen tegenover die club. Dan is hij gebonden aan regels, leiding en clubopvatting.

Het is goed hem daarop te wijzen, als hij zich aanbiedt.

Vele jongens melden zich aan, omdat ze het wel aardig vinden, maar wisselen snel van club, komen nu eens wel, dan ineens weer niet, trainen een keer en verdwijnen.

Maar als er een wedstrijd komt, die hun ‘ligt’, met wat publiek en

kans op applaus, dan laten ze zich gaarne opstellen. Bij onbelangrijke partijen speelt het beroemde ‘knietje’ hen altijd parten. Dat zijn beroerde jongens en je kunt er zo verbazend lastig achter komen of het ernst of uitvlucht is.

De meest betrouwbare maatstaf daarvoor is de opmerking der trouwe spelers: ‘O, die heeft natuurlijk iets....’ Dan kunt u veilig aannemen dat het smoesjes zijn.

Dergelijke jongens, die alleen voor zichzelf spelen moet men, als ze zich niet beteren, niet handhaven. En hun zeker niet de voorkeur geven boven de trouwe spelers, ook al zijn deze zwakker. Dat is niet fair tegenover hen. Zij komen trouw op, oefenen trouw, zijn als reserves steeds op hun post. Maar als het er op aan komt, wordt ineens de goede, maar egoïstische en gemakzuchtige speler opgehaald en nog in de watten gelegd ook.

De trouwe spelers voelen dan heel goed dat ze toch eigenlijk niet gewaardeerd worden, dat het niet om hun persoonlijkheidsvorming gaat, niet om het spel, maar om de knikkers. Bovendien is het ook technisch voor een elftal verkeerd. Op de duur heeft men meer aan een hecht aaneengesloten goedgetrainde ploeg met echte ploeggeest, ook al zijn er individueel hier en daar wat zwakkere spelers.

Respect voor anderen, vooral voor zwakkeren

Er steekt in onze sport veel van de ‘struggle for life’. En in zekere zin is de voetbalwedstrijd een goede illustratie van de ‘survival of the fittest’. Maar mensen die te eng kijken bedriegen zich hier.

Wie dragen eigenlijk de vlag naar het doel? De meest brute en de grootste krachtpatsers en de grootste monden? Of degenen, die zichzelf meester zijn en hun eigen zwakheid geduldig dragen en gaandeweg omkneden tot taaie volharding?

Wie overleeft in het voetbal: de hardste knaller of de fairste speler? Jongens zijn vaak hard en meedogenloos voor andere, zwakkere spelers. En toch is voetbal de moderne vorm van ridderlijk steekspel, het moet ten minste daarnaar streven.

Voetbal is nóch lichamelijk, nóch geestelijk een spel voor jongejuffrouwen. Maar tussen de fatsoenlijke duw en de nijdige, bonkige schouderbotsing ligt juist het grote onderscheid. Ook moet de forse speler weten te onderscheiden tussen de manier van lichaamsgebruik tegen een evenwaardige speler en tegen een lichamelijk zwakke, kleinere speler.

De grote boy moet zich weten in te perken.

Het respect voor anderen moet zich uiten in blijven ‘spelen’ ook al valt de tegenpartij in voetbalcapaciteiten tegen. In het voorafgaande is daar al eens op gewezen.

Het is een misselijk gezicht als een keeper die wel weet dat de bal toch niet op zijn helft zal komen, er bij gaat liggen, kunsten maakt op de doellat, op de reservebal een geriefelijk plaatsje zoekt of een theepraatje maakt met supporters. Daar moeten aanvoerder en leider het hunne van zeggen.

Respect voor eigen spelers en voor de andere partij.

Het is heel gezond, dat een knoeiende speler bij de training eens de nodige opmerkingen van zijn clubgenoten te horen krijgt; onze jongens moeten tegen een stootje kunnen, vooral als ze eigenwijs zijn en de karakters vormen zich door tegen elkaar te botsen Maar de gevoelige naturen, gauw beduusd, die dieper voelen, moeten beschermd en geholpen worden. Laat zo'n jongen eens apart door de trainer geholpen worden.

Eigenaardig is dat de leider die zijn bijzondere aandacht besteedt aan een zwakkere speler de achting van de jongens verwerft. Heeft hij eenmaal zijn team zover dat de jongens zelf voor de zwakkere bezorgd zijn, dan is er machtig veel aan echte sociale geest gewonnen. De jonge aanvoerder die er oog op heeft en b.v. bij gelegenheid van een verzwakking in krachten of ademhaling van de zwakkere speler, diens plaats in het elftal wijzigt, heeft de echte sociale geest, is op weg om het ridderlijke in zijn karakter te ontwikkelen.

Als een elftal op weg is, wetend dat het zal spelen tegen een zwakke ploeg, wordt dikwijls over ‘inmaken’ gesproken. De gelegenheid om het doelgemiddelde omhoog te halen, moet worden uitgebuit. In zó'n geval dient de leider vóór de wedstrijd iets te zeggen over het karakter van fairheid, dat bewaard moet blijven.

Het is ook totaal verkeerd mee te doen aan het schelden op andere clubs. Jongens maken gauw van een uitzondering een regel. Heeft eens een keer een speler van een andere club unfair gehandeld, is hij wat ruw geweest, dan heeft gauw de hele club de naam en blijft hem soms lang houden.

Dat schelden moet worden tegengegaan. In dit verband moet men ook steeds rekening houden met het eigen cachet van een club.

Jongens van het platteland hebben een eigen voetbalstijl, men spreekt wel eens met zekere geringschatting van boerenvoetbal en bedoelt dan flink duwen en heel hard trappen. Men kan de ene jongen nu eenmaal de élégance van de andere jongen niet aanmeten, maar onder die élégance kan zich toch heel wat minder innerlijke beschaving verbergen.

Laat de jongens tegenover deze tegenstanders eerder van hun grotere lenigheid gebruik maken, dan van gespannen spieren. Men vermijdt daarmee onprettige conflicten, ook ná de wedstrijd.

Bij de clubs, waarin het jonge-arbeiderselement de sterkste inslag vormt, kan dikwijls bij het uitkomen tegen een club met meer ‘middenstand’, met ‘H.B.S. en Gymbroekies’ een zeker sociaal ressentiment de sportiviteit verzuren. Het is dan zeer moeilijk voor de leiders deze sentimenten uit te zuiveren en op het veld te doen uitschakelen. Toch ligt juist hier een prachtgelegenheid tot een zekere ‘verbroedering der standen’ of hoe men dit verder noemen wil. Practisch is voor deze goede geest nodig dat de verschillende leiders van de clubs elkaar kennen. Daarom zijn onderlinge kennismaking, een overkoepelende jeugdcommissie, waarin zoveel mogelijk de grote sociale verscheidenheden vertegenwoordigd zijn, van buitengewoon nut.

Het respect voor anderen moet zich uiten in het elkaar groeten van de beide jeugdleiders op zijn minst. Zien de jongens dat de beide leiders elkaar sportief en kameraadschappelijk begroeten en onder de wedstrijd soms gezamenlijk het spel bekijken, dan zullen ze onderling ook snel de goede toon weten te treffen.

Ellendig is natuurlijk als beide leiders een verschil van mening luidkeels op het veld met elkaar uitvechten.

Het respect voor anderen uit zich in de ‘three cheers’, in de handdruk der beide aanvoerders. Dat zijn geen formaliteiten alléén als daaronder de goede geest heerst en men moet deze kleine, maar fijne blijken van sportiviteit niet laten verwaarlozen.

Respect voor elkander, respect voor de geblesseerden vooral.

Het spel is uit als de scheidsrechter fluit.

Maar men kan ook het spel doen affluiten door de bal uit te trappen. Als bij een schermutseling voor het doel een speler geblesseerd raakt en onder een troep aanvallers en verdedigers bedolven wordt, waarom dan niet even de bal over de lijn getikt, zelfs als daardoor een hoekschop wordt bewerkt voor de tegenpartij. Mensenwaarde gaat vóór alles.

De mentaliteit van het publiek is hier vaak meer die van het stierengevecht. ‘Gauw de speler wegdragen, vlug de reserve, het kijkspel moet doorgaan.’ Dat alles moet van de jongens verre blijven.

Prettig is 't om te zien als de jongens de speler van de tegenpartij die geblesseerd wordt, zelf helpen. Maar erg onprettig, als supporters van de ene partij zich moeten bezig houden met een geblesseerde van de andere partij, die zich van haar eigen speler niets meer aantrekt. Wordt het bekend, dat een speler ernstiger geblesseerd is en gedurende enige tijd moet thuis blijven en rusten, dan is het sportief dat men eens met de aanvoerder van het elftal en enige anderen deze speler gaat opzoeken. Er is sportbroederschap!

En des te beter als men dan de speler laat mee gaan die, al is het geheel zonder eigen schuld, het ongeval heeft veroorzaakt.

Kleinigheden? Neen, dingen van grote waarde!

Het respect voor de geblesseerden geldt natuurlijk niet voor degenen, die zich aanstellen en toneel maken, kreunen en schreeuwen en na een paar minuten plotseling genezen, als ze een mooie kans krijgen om zelf weer eens iets te tonen.

Gehoorzaamheid en orde

De speler krijgt van aanvoerder en leider zijn plaats toegewezen, hij is onderworpen aan de algemene belangen van het team, vertegenwoordigd in aanvoerder en leider. En.... hij houde zijn plaats!

Men kent het spel van de beginnelingen, ieder wil scoren, ieder wil trappen, in het elftal zelf is het een komieke strijd van allen tegen allen. Eerst langzaamaan leert de jongen: plaats te houden ten dienste van het elftal. Langzaamaan merkt hij dan ook dat het houden aan eigen plaats de beste dienst is aan het geheel bewezen. Hij is geen louter machineonderdeel, hij is mede-aandeelhouder, medespeler. Dat geeft hem vreugde in zijn ondergeschiktheid.

De bal die hij naar voren drijft, doorgeeft, van de lijn ingooit het veld in en die het doel bereikt, betekent een mede door hem gemaakt doelpunt omdat hij zijn rol in de gemeenschap goed vervulde. Al is het applaus niet op hem gemunt, daar speelt hij niet voor.

Daarom moet de leider niet spoedig wijken voor het gezeur om een z.g. betere plaats, tenzij het blijkt dat de jongen daar ook inderdaad beter ‘op zijn plaats’ is.

Het kan lang niet meevallen als een aanvoerder een voorhoedespeler om redenen, die hij verantwoorden moet, terugtrekt naar de backplaats. Maar hier ligt prachtig oefenterrein voor de juiste opvatting van ‘gehoorzamen’.

De scheidsrechter fluit, niet de jongen! Moeilijk geval, als de scheidsrechter verkeerd beslist. Het herhaaldelijk appelleren der jongens zelf is uiterst hinderlijk en niet sportief.

Niet voortdurend geroep van ‘free-kick’, van ‘hands’ enz.!

Hier moet de aanvoerder en bij gebreke van dien, de leider de jongen tot de orde roepen. Totaal er naast is het als de leider zelf voortdurend tegen een scheidsrechter appelleert en meent zich overal in te moeten mengen. Bij een ernstige vergissing kan de aanvoerder appelleren en de leider kan hem daartoe de richting aangeven.

Moet men bij een protest de aanvoerder en grensrechter de juiste richting wijzen voor hun protest dan dringe men aan op strikte eerlijkheid.

Orde!

't Voetbalveld is geen school, geen kantoor. Maar de jongens moeten aan hun tijd worden gehouden. Dat sommige spelers altijd op het nippertje komen is tenslotte nadelig voor het geheel.

De aanvang van de wedstrijd wat laten trekken omdat een of andere speler er niet is, moge voor de tegenpartij een kwestie van sportiviteit zijn, het is beter te laten beginnen en meteen de reserve in het veld te zetten. Vindt de verlate speler zijn plaats bezet, dan leert hij het voor de volgende keer wel af. Maar als men al te goedig is, voelt hij zich het heertje. ‘Er wordt op hem gewacht, zonder hem kunnen ze niet beginnen.’ Dan krijgt men het tafereel van de nonchalant binnenslenterende speler: ‘Ja, ja, ik kom wel!’

Zonder orde, zonder gehoorzaamheid aan leiding wordt voetballen een partijtje trappen, zonder stijl, zonder sfeer, zonder cachet. En het hele team lijdt er door.

Natuurlijk behoort op de eerste plaats de leider tijdig, d.w.z. vóórtijdig, aanwezig te zijn.

Het is de moeite waard nog de volle aandacht te vragen voor: doortastendheid, vlug inzicht, doeltreffende besluitvaardigheid in kritieke ogenblikken, kalmte en tegenwoordigheid van geest. In 1911 gaf de Pers- en Propagandacommissie van de K.N.V.B. een klein boekje uit, nog steeds actueel en lezenswaardig: ‘Opvattingen van een paedagoog over de Waarde van het Voetbalspel’. Onder de vormende invloed van het spel noemt de schrijver o.a.:

(Bldz. 19) ‘Hij zal ogenblikkelijk moeten kunnen besluiten wat hij te doen heeft, en dit ten uitvoer brengen. Deze dubbele taak ontwikkelt in hem een helder doorzicht en verschaft hem een vlug oordeel. Ik geloof, dat men noch het feit, noch de conclusie kan tegenspreken, want 't zijn twee eigenschappen, zeer nodig in de koortsachtige arbeidzaamheid van onze dagen’.

Misschien is deze ‘koortsachtige arbeidzaamheid’ niet meer kentekenend voor onze dagen, maar steeds nog komt de jongen in zijn spel voor een situatie te staan, waar alleen vlug doortasten in rustig en snel beraad redden of winnen, mogelijk maken kan.

Hoe dikwijls staan we ons niet te ergeren: ‘kerel, schiet toch’, maar de jongen laat zijn kans weer voorbijgaan.

De jongen ziet de kans niet of aarzelt al ziende. Hij mist de doortastendheid. Hij staat voor open doel en de bal raakt de wolken. Hij mist de kalmte. Hij staat als neergeplant om in te koppen, maar mist de tegenwoordigheid van geest.

De oorzaak is dieper: de psyche van de jongen is vaak geremd, zijn

De uitstekende lichaamsbeheersing van Lawton (links) blijkt uit deze foto, doch de doelman heeft dit duel reeds gewonnen.

De Engelse doelman Swift valt op de juiste wijze uit naar de bal, die door een Franse voorspeler in een wedstrijd Engeland-Frankrijk is ingeschoten.

Technisch voortreffelijke houding van de Charlton-doelman Bartram, die met zijn lichaam het gaatje beschermt, waardoor de bal in zijn doel dreigde te verdwijnen.

hoofd niet helder, hij is verlamd door twijfel, vrees, onzekerheid. Een Een verlammende minderwaardigheid dupeert hem.

Die stromingen in zijn binnenste bracht hij al mee naar het veld, hij is ze niet direct kwijt, maar hij heeft hier een juweel van een kans. Wordt hij er toe geprikkeld, dan groeit hij meteen snel in zelfvertrouwen, dan zal hij de volgende keer weer durven ingrijpen en de jongen neemt winst voor zijn persoonlijkheidsvorming naar huis mee. Ook de teamspirit, de drang van de club die hem achter de rug aandrijft, - niet door gejoel, maar door de hele geladen spanning, - helpen hem over het dode punt heen.

En het gevoel om snel te kunnen besluiten, om te kunnen ingrijpen is voor de jongen van hoge waarde. Zijn zieleleven is niet in vakjes verdeeld, onbewust werkt het een op het ander in.

B.v. veel jongens ‘kunnen er 's morgens niet uit’. Daar is alleen de directe daad, het afgooien van de dekens, de redding. Maar een slagen op het voetbalveld in een dergelijke directe beslissing kan dit vitale punt van de ochtend eveneens beïnvloeden.

Natuurlijk, het zij nog eens herhaald, mits de interesse, het doel van de jongen, verder ligt dan alleen ‘voetbalprestatie’.

Het zij nog eens herhaald, men behoeft zich niet het hoofd te breken en al deze karakterdeugden achtereenvolgens de jongen ‘in te geven’. Wat hier min of meer theoretisch werd opgezet moet ‘spelenderwijze’ worden uitgewerkt.

Want dit is het fijne van de sport dat de jonge mens leert gevoelen, dat alle ontspanning door inspanning wordt bereikt, dat inspanning tot vreugde brengt, dat inspanning kost, maar tevens loont.

Het is de ervaring van sportleiders dat naderhand dikwijls hun oudspelers bij hen terugkomen en dan dankbaar zijn, niet alleen en niet in de eerste plaats omdat ze bij hen hebben leren trappen, maar omdat de leider hen ergens op heeft gewezen, hen op een plaats heeft gehandhaafd en aan hun slimme zeuren weerstand bood.

Nog eens, het gaat niet alleen om critiek na afloop, noch om toespraken, die het ene oor in en het andere uitgaan, we behoeven onze jongens niet te vervelen en door te zagen met op- en aanmerkingen.

Het is op de voornaamste plaats kwestie van clubsfeer, van algemene toon. Doch juist deze toon is uitermate afhankelijk van de toon der leiders, van bestuur, trainer, clubblad, clublokaal, enz.

Is die algemene toon bedorven door onjuiste sportopvattingen of erger nog, dan is zelfs persoonlijke invloed van weinig uitwerking. Het dient nergens toe de zaak te verbloemen, er mogen nog zoveel artikelen geschreven worden over de paedagogische waarde van de sport, het is moeilijk in sommige grotere clubs de loutere winlust, het publieke spel, de geldelijke aspiraties uit te zuiveren.

Als een bestuur zich intensief met de jongere spelers bemoeit en zich daarbij blind staart op techniek en louter lichamelijke en geestelijke krachten naar eerste elftallen opzuigt, dan is het te vergelijken met een verkeerd geleide fabriek, waar de jongen wordt uitgebuit en niet gevormd, uitgemergeld en niet verstevigd in zijn karakter.

Het is daarom een dringende eis dat elke grotere vereniging een beproefde juniorencommissie heeft met vrij grote zelfstandigheid, waarin mensen met grote genegenheid voor het persoonlijke in hun jongens zitten, met meer dan oppervlakkige ervaring en met juiste sportopvatting.

Een onderwijzer of leraar, zoals Spierings in zijn 'De Uruguees' de heer Kroone heeft getekend, is ideaal. Eveneens bij werkende jongens b.v. een goede werkmeester.

Het belang van goede juniorenleiders wordt door de Bond zeer goed gezien. In 1946 heeft de Algemene Jeugdcommissie van de Bond er dan ook op aangedrongen dat de Afdelingen een vormingscursus voor dergelijke leiders op touw zouden zetten.

Wat een dergelijke cursus b.v. kan behandelen kan men zien uit een overzicht, indertijd uitgegeven door het Bestuur en de Commissie voor Jeugdvoetbal van de Afdeling Amsterdam voor lessen op een jeugdleiderscursus te Amsterdam in 1941 en 1942 gehouden:

Ie avond:	De taak van de jeugdleider.
IIe avond:	De karaktermoeilijkheden bij de rijpende jeugd.
IIIe avond:	Doel en noodzakelijkheid van de medische sportkeuring, sporthygiëne en kleding der spelers.
IVe avond:	De grondbeginselen van de techniek, tactiek en training.
Ve avond:	De Bondsbepalingen van het wedstrijdwezen, de spelregels en de organisatie van het Nederlandse voetbal.
VIe avond:	De opvoedkundige waarde van de voetbalsport.
	De inrichting van clubbijeenkomsten van junioren en aspiranten.

Zelfs wil de Jeugdcommissie na afloop van een dergelijke cursus een soort examen afnemen en dan een bepaald 'diploma' of brevet uitreiken, wat dus een zekere officiële machtiging van de Bond om als junioren-leider op te treden met zich mee brengt.

Natuurlijk, leiden is een gave, zonder deze kan men cursus op cursus volgen en.... de jongens lopen hard weg. Maar een gave die moet worden gecultiveerd, die door grondige kennis gediend moet worden.

Een dergelijke cursus behoeft niet zwaar-wetenschappelijk te zijn, maar moet principiële standpunten geven, eenvoudige mensen- en

jongenskennis, al wat onontbeerlijk is om werkelijk onze voetballende jeugd te kunnen leiden naar de doelpalen van een karaktervolle mannelijkheid en menselijke adel.

In het derde gedeelte van dit artikel willen wij in het kort de grote lijnen uiteenzetten van de practijk in het leven van club en team. Het is onmogelijk om op alle onderdelen in te gaan, daarvoor zijn bovendien onze clubs in omstandigheden, uitgroei, traditie enz., veel te verscheiden. Slechts het voornaamste wordt aangeraakt en telkens wordt getracht ook de practijk te doen beïnvloeden en te richten naar de eisen die wij als sportieve principes voor de opbouw van hun karakter menen te moeten stellen.

Dat die practijk altijd beneden het ideaal blijft, dikwijls ver beneden, dat die dagelijkse doening ontmoedigt, ontnuchtert, weerbarstig is, soms al onze richtende aspiraties doorkruist en omvergooit, dat het soms beter is tijdelijk iets op te geven, ten einde de hele club voor ondergang te behoeden, weten we allen.

Maar een practijk die althans niet eerlijk probeert op de hoge toppen te lopen, die er niet telkens naar terugbuigt, heeft verder geen lijn, geen doel en is voortdurend ‘buitenspel’.

De practijk

Het aannemen van nieuwe leden

Het ligt voor de hand, dat de jeugdsportleider mede te oordelen zal hebben over het al of niet aannemen van nieuwe leden. Of zijn stem beslissend zal moeten zijn, is moeilijk te zeggen; elke club zal daaromtrent haar eigen regeling hebben.

Er kunnen voor een jongen allerlei redenen zijn om zich bij een club aan te melden. Hij kan vriendjes in de club hebben of hij heeft de jongens op het veld bezig gezien met trainen of met het spelen van een wedstrijd. Hij heeft achter het doel mogen staan, de bal misschien eens uit de sloot mogen halen. Tenslotte heeft hij ergens een paar afgetrapte voetbalschoenen op de kop getikt en eindelijk is het dan zo ver dat hij komt vragen of hij als lid kan worden aangenomen.

De grote vraag is of zo'n jongen dan ook maar direct moet worden aangenomen.

Daartoe dient o.a. aan administratieve maatregelen te worden voldaan. De Bond verlangt dat geïnformeerd wordt of de jongen al in een andere club voor de competitie is uitgekomen - bindende wed strijden heeft gespeeld, zoals dat het - en eist bovendien een verklaring, dat hij geen schulden aan een andere club heeft. De bekende

Overschrijvingsbepalingen treden in werking en dwingen de speler eventueel zekere tijd te wachten. De bedoeling is geweest het inderdaad zeer laakbare ronselen van spelers tegen te gaan.

Clubtrouw is een prachtige eigenschap; het doet daarentegen niet prettig aan als een jongen uit zijn club vertrekt. Er kunnen daarvoor echter dringende redenen aanwezig zijn: verhuizing, zich niet thuis voelen in de club, enz. Soms echter is een kleine ruzie de oorzaak, soms ook voelt de jongen zich achteruit gezet, zich in een te laag elftal ingedeeld, hetgeen wijst op een onjuiste sportopvatting. Het is daarom goed terdege te informeren waarom de jongen de club wil verlaten, want door onderling overleg kan men vaak tot een oplossing komen, die in het belang van de jongen en ook in het belang van de beide clubs is.

Dat voorts een jongen niet als lid mag worden aangenomen zonder toestemming van de ouders, is duidelijk. Men moet niet afgaan op de mededelingen van de jongen zelf, die meestal van de goedkeuring van zijn ouders overtuigd is als hij denkt, dat het zo is. Men neme het zekere voor het onzekere door met de ouders te gaan praten, wil men niet het risico lopen, dat de vader na enige tijd de voetbalschoenen verkoopt en de jongen niet meer verschijnt.

Contact met de ouders is trouwens toch altijd noodzakelijk, want zij leggen een deel van hun opvoedkundige taak in handen van de clubleiding en dat moet met hun volledige goedkeuring en hun volledig begrip geschieden. De clubleiders moeten weten wat zij aan de ouders hebben en omgekeerd. Zij dienen op de hoogte te zijn van de tijden waarop getraind wordt, de tijd en de plaats van de clubavonden, zij dienen te weten op welke wijze de jongens voor de wedstrijden worden aangeschreven. Zij moeten voorts weten welke kosten aan het lidmaatschap verbonden zijn, hoe moet worden betaald, enz.

Het contact met de ouders leidt er toe, dat men inlichtingen krijgt over de jongen en zijn karakter, op de hoogte raakt met zijn prettige en minder prettige eigenschappen, en dat men verneemt of er moeilijkheden zijn en welke. De ouders, die aanvankelijk wellicht vreemd opkijken, dat men dit zo serieus opvat, zullen gaandeweg deze belangstelling zeer waarderen en zij zullen er uit leren begrijpen hoe waardevol de voetbalsport is, ook uit opvoedkundig oogpunt.

Juist de samenwerking met de ouders kan leiden tot de goede sportieve vorming van de jongen, waartoe zij zeer veel kunnen bijdragen. De vader bv. mag gerust meeleven met de sportverrichtingen van zijn zoon, maar dat mag nimmer leiden tot een misplaatste adoratie. Hij zal integendeel alles moeten doen om de jongen de juiste begrippen van sportiviteit bij te brengen.

Een belangrijke overweging bij de aanmelding van de jongen is ook de vraag of hij in het maatschappelijke milieu van de club zal passen, of hij daarvoor de eventueel nodige ontwikkeling heeft of krijgt. En dan zal nagegaan moeten worden of de plichten van de jongen op gezinsgebied, kerkelijk-godsdienstig gebied of terzake van studie of werk wel kunnen worden nagekomen als hij zich aanpast aan de gewoonten van de club. Want die plichten gaan voor, dat zal men altijd in ogenschouw moeten nemen, omdat men zal moeten inzien dat het gaat om de persoonlijke vorming van de jongen, die zich aan de gemeenschap, welke de club vormt, heeft toevertrouwd.

Dat alles zal tevoren moeten worden besproken en dan zal de clubleider moeten bedenken, dat hij niet alleen verantwoordelijk is voor het nemen van een beslissing, doch dat dit op de eerste plaats de taak van de ouders is. Zij zullen dus moeten uitmaken of zij, bekend met alle omstandigheden, hun zoon lid van de club willen laten worden. Wel is de clubleider de aangewezen man om van advies te dienen, bestaande misverstanden uit de weg te ruimen.

Zeer zeker zal niet vergeten mogen worden, dat aan de aanneming een medische keuring vooraf moet gaan. Sinds de K.N.V.B. dit eist van nieuwe leden, is die keuring zelfs noodzakelijk geworden, maar afgezien daarvan moet men overtuigd zijn van het grote belang, dat hierin schuilt, èn voor de sportbeoefenaar zelf èn voor de club.

Enkele cijfers bewijzen dat: bij een sportkeuring in Amsterdam werden van de 694 gekeurden goedgekeurd 616, afgekeurd 78, en 62 moesten herkeurd worden. Dat zijn sprekende cijfers, die bewijzen, dat het niet verantwoord is de jongens maar te laten spelen. Men moet nog verder gaan en de jongens periodiek doen herkeuren. Als leek kan men daarover niet oordelen. Een jongen kan er volkomen gezond uitzien en zelfs de indruk maken heel sterk te zijn, doch de medicus legt een andere maatstaf aan en die brengt vaak genoeg aan het licht, dat de betrokkene totaal, gedeeltelijk of periodiek ongeschikt is voor voetbal, een sport waarvoor men stellig een zekere physieke geschiktheid moet bezitten.

Het feit, dat de jongens zelf weinig hiervoor voelen, mag natuurlijk niet van invloed zijn.

Een moeilijk punt is de kwestie van de spelcapaciteiten, waarover in de verschillende verenigingen uiteenlopend geoordeeld wordt. Paedagogisch is het stellig onjuist de jongen te doen denken, dat men hem nodig heeft, want dan zou het er van kunnen komen, dat hij eisen gaat stellen. Het meest juiste standpunt dient dan ook te zijn, dat niet de spelcapaciteiten de doorslag geven, maar veeleer de geschiktheid van de jongen om in de vriendenclub te worden opgenomen.

Er zijn verenigingen, die adspirant-leden een zekere proeftijd laten meemaken en dat is een aanbevelenswaardige methode, omdat men in die tijd kan nagaan of de jongens in de club thuis horen. Zij die er vooral aan hechten, dat de jongens een zekere aanleg voor voetbal hebben en die dus scherper selectief te werk gaan dan anderen. laten hen oefenpartijtjes spelen, waarbij de trainer of de technische commissie onderzoekt wat er in zit. Men kan daaraan zelfs de vorm geven van een soort examen, waarbij het in het geheel niet erg is, als de jongens het wat gewichtig vinden en het dus zo serieus mogelijk opvatten. Bij zo'n test - want zo kan men dat feitelijk beter noemen - zouden de trainer en de jeugdleider, eventueel in tegenwoordigheid van bestuursleden, eenvoudige vragen kunnen stellen betreffende de opstelling van een elftal, de posities der spelers, desnoods ook wat over de spelregels. Verder iets over de naam van de club, de betekenis en de geschiedenis en allerlei andere vragen die aan het licht moeten brengen of de jongen wat van voetbal af weet.

Dit ‘examen’ kan zich ook uitstrekken tot oefeningen met de bal, onder toezicht van de trainer te verrichten, want dan zal de jongen tot het besef komen, dat voetbal niet zo'n eenvoudig spelletje is.

Zal nu tijdens een proeftijd blijken, dat er niet te veel voetbalcapaciteiten aanwezig zijn in de jongen, die overigens qua karakter e.d. wel geschikt is voor de club, dan staat de clubleider voor een moeilijke beslissing. Moet de jongen worden afgewezen, omdat hij het volgens de trainer nooit leren zal?

Er zijn clubs genoeg die dat zullen doen, maar men mag zich hierbij wel eens afvragen hoe de omstandigheden voor de betrokken jongeman zijn. Misschien heeft hij niets anders dan zijn voetbalclub, misschien zijn de huiselijke omstandigheden voor hem niet prettig en als dan blijkt, dat hij toch zo graag in de club blijft, dan is er allicht een mouw aan te passen, door hem toe te staan mee te trappen, af en toe eens mee te spelen, hem te laten helpen met het plaatsen van de hoekvlaggen e.d. Men zal dan een goed werk doen door de jongen te houden en te blijven helpen.

Aan de andere kant kan worden nagegaan of er misschien geen geschikter bezigheden voor hem te vinden zijn, bv. een andere tak van sport of een andere club, waar men niet zozeer om voetbalcapaciteiten geeft.

Het moet dus niet zó zijn, dat men de jongen maar houdt omdat men zo graag een grote ledenlijst heeft, maar men dient te zoeken naar een oplossing die voor de jongen persoonlijk de beste is.

Heeft men nu een aantal jonge spelers bijeen, zodat een elftal kan worden geformeerd en wil men dat elftal aan de competitie laten deelnemen, dan dient daaraan een serieuze oefening vooraf te gaan.

De trainer zal zeker de lagere elftallen niet mogen verwaarlozen ten bate van de hogere. De in sommige clubs gevolgde gewoonte, de lagere elftallen te laten trainen onder leiding van een speciale oefenmeester, heeft in elk geval het gunstige gevolg, dat ook aan de jonge spelers alle mogelijke aandacht wordt besteed op het gebied van hun technische opleiding.

Het verdient wel aanbeveling de jongens eerst geschikt te maken voor het spelen van competitie-voetbal, dat toch altijd zekere eisen stelt. Men late ze bv. enige tijd vriendschappelijke wedstrijden ('friendly games') spelen, om deze uitdrukking ook maar eens te gebruiken, waarvan Rippe in zijn aangehaalde boek opmerkt: 'alsof er in de ware sport nog andere games zijn die niet friendly verlopen.' Aan de competitie zijn inderdaad reële nadelen verbonden en de jeugdcompetities zijn de bijzondere zorg van de Bond meer dan waard. Nochtans mag men ook niet blind zijn voor de vele voordelen: de prikkel om tot beter spel te komen, het geregelde contact met andere clubs, het variëren van speltype, enz.

In afwijking van het oordeel van Kramer, die jongens onder de 14 jaar niet in de competitie zou willen laten spelen, stelt de Bond de grens op 12 jaar. Maakt men de afdelingen niet te groot, zodat de jongens nu en dan een Zaterdag of Zondag vrij hebben, dan zal men verschillende nadelen kunnen couperen.

De intrede van een elftal in de competitie stelt aan de clubleider bijzondere eisen. Hij zal alle aandacht moeten wijden aan 'fair play' en sportiviteit in algemene zin, hij zal er ook voor moeten zorgen, dat de jongens de spelregels hoe langer hoe beter gaan kennen, zodat zij leren wat wel en wat niet geoorloofd is, wat onder buitenspel moet worden verstaan e.d. Verder zal hij er steeds op moeten letten, dat de hand gehouden wordt aan gebruiken, die de goede verstandhouding tussen de clubs bevorderen. De beide leiders moeten vriendschappelijk met elkaar omgaan, hetgeen men de jongens duidelijk moet laten merken. Zij moeten er voor zorgen, dat de aanvoerders elkaar de hand drukken, dat zij zich netjes aan de scheidsrechter en de grensrechters voorstellen en dat na de toss de aanvoerder van de ontvangende partij het geldstuk van de scheidsrechter opraapt en het hem terug geeft. Zij zullen moeten vasthouden aan het ouderwetse en gelukkig nog niet uitgestorven 'three cheers' voor de tegenpartij, voor de aanvang en bij het einde.

Bovenal zal de leider er goed aan doen direct te laten blijken, dat hij meer waarde hecht aan eerlijk spel dan aan doelpunten. Natuurlijk: men speelt om de overwinning en uit dien hoofde zijn doelpunten belangrijk, maar de jongens dienen te begrijpen, dat de overwinning alleen waarde heeft als zij met eerlijke middelen verkregen is.

Zo zal men de gehele competitie moeten zien als een middel om welis-

waar een zo goed mogelijke plaats te bezetten en eventueel hoger op te komen, waarbij men echter er naar moet streven elkaar te overtreffen in 'fair play'. Men meet elkaars krachten, maar men ziet de andere partij niet als tegenstanders, maar als medespelers, die 'tegenspel' moeten leveren om het zelf spelen mogelijk te maken. Daarvan dienen de jongens doordrongen te worden en het kan stellig geen kwaad als dat door middel van een eenvoudig toespraakje voor de aanvang van de competitie geschiedt. Zulk een toespraak heeft echter alleen maar zin als de hele sfeer in de vereniging er van doordrenkt is. Als dat niet zo is, laat men dan maatregelen nemen om van onderop tot sanering over te gaan.

Rippe, die een grote en langdurige ervaring heeft, zegt: 'Het klinkt wel hard, maar het is om verbetering te bereiken nodig, dat de jeugd zo lang mogelijk ver gehouden moet worden van de sfeer, die momenteel nog te algemeen in de sportwereld heerst.'

Men moet echter rekening houden met de practijk. Er zijn jongens, die in schoolverband aan sport kunnen doen, al zal dat bij gebrek aan terrein of aan geschoolde krachten dikwijls moeilijk gaan. En voor de jongen die al vroeg aan de arbeid is gegaan, is de competitie nagenoeg aangewezen. De competitie waaraan fouten kleven, maar waaraan ook goede zijden te ontdekken zijn.

Men denke bv. aan de uitlaat, die de wat ouder wordende jongen vindt voor zijn mannelijke, ontwakende strijd- en vechtinstincten, die de man allerminst ontsieren. Hij vindt die in de competitie, in de strijd op het groene veld. De jongens willen weerstanden overwinnen en als zij een periode van neerslachtigheid doormaken, is het zelfs goed ze opzettelijk daarvoor te plaatsen. Komen ze in de competitie tegen vreemde clubs, dan zullen ze dergelijke weerstanden ontmoeten, harder en venijniger dan anders, waardoor ze minder geneigd zijn er maar een gemoedelijk spelletje van te maken. Deze 'vechtjassen' zal men nu binnen de perken moeten houden en dat is de taak van de jeugdleider, de taak van de club, die voor de juiste sfeer moet zorgen.

De bijzondere, naoorlogse tijd, die wij nu beleven, stelt in dit opzicht wel heel speciale eisen. Deze tijd toch bereikt een hoogtepunt van zenuwspanning en het aantal nerveuze typen onder onze jongens is ongewoon groot. De spanning waarin zij verkeren, moet door ontspanning worden gevolgd en die ontspanning mag niet het karakter dragen van n i e t s doen, maar wel van een fel en stevig a n d e r s doen.

De strijdprikkel van de sport, en van de voetbalsport in het bijzonder, kan hun deze ontspanning geven. Ogenschijnlijk geen geschikte remedie, maar in tijden van hoogspanning heeft een mens soms behoefte aan prikkelende middelen, die hem gedurende de spannings-

tijd althans op de been houden, al zijn de middelen op zichzelf verkeerd. De soldaat zal bv. gedurende de aanval veel te veel roken om zijn zenuwen te bedwingen; hij doorleeft daardoor de aanval en blijft op zijn post.

Zo hebben ook de sexuële driften, overmatig door het moderne leven geprikkeld, een sterke, felle afleiding nodig en de strijd op het sportveld kan daartoe aanmerkelijk bijdragen. Natuurlijk blijft de tijd na de wedstrijd gevaarlijk en daarom is het zo nuttig als de clubleider na afloop een rustige contrôle uitoefent en bv. mee naar huis gaat. In dit verband blijkt weer eens hoe goed het is als een voetbalclub ook aandacht besteedt aan gezonde en andersgeaarde ontspanning of als de club op een of andere wijze nauw verbonden is met een algemeen-culturele vereniging.

Het gezonde gezinsleven evenwel biedt in deze de beste oplossing voor deze moeilijkheid, het gezinsleven waarin de jongen na de wedstrijd letterlijk en figuurlijk een warm onthaal vindt en een sfeer van waardering en welwillende belangstelling, die zich gerust in een lustig plagen mag uiten.

De formatie van het elftal

De samenstelling van een elftal, hetzij voor de competitie hetzij voor wedstrijden buiten competitieverband, is voor de jongens een belangrijke gebeurtenis. Van veel invloed is daarbij de positie van de aanvoerder.

Elders in dit boek wordt een hoofdstuk gewijd aan de taak van de aanvoerder; hier kunnen wij ons bepalen tot enkele notities die verband houden met de paedagogische zijde van de zaak.

Er is alles voor te zeggen, dat de aanvoerder van hoger hand wordt aangewezen, voor jeugdelftallen bv. door de jeugdleider, die het best beoordelen kan of de aanvoerder over de voor zijn functie vereiste eigenschappen van beschaving, karakter en speleigenschappen tezamen beschikt. Acht men het beter de spelers zelf over de aanvoerderskeuze te laten beslissen, dan is het toch zeer gewenst, dat men daaraan leiding geeft door de jongens op tactvolle wijze op bepaalde karaktereigenschappen te wijzen en aldus te pogen de keuze in gunstige zin te beïnvloeden. Vaak trouwens voelen de jongens zelf wel aan wie zij kiezen moeten, omdat de verstandigste speler, de speler met ‘het vriendelijk gezag’, zoals Kramer zeer juist typeert, vanzelf naar voren komt. En is dat niet zo, dan kan de jeugdleider een bepaalde jongen, die hem geschikt lijkt, wel naar voren schuiven.

De jeugdleider moet met de aanvoerder op goede voet staan; de jongen moet hem vertrouwen en omgekeerd moet hij de jongen zijn vertrouwen geven. Over de samenstelling van het elftal, de plaats

die de verschillende spelers moeten bezetten, moet met hem gesproken worden; hij moet er ten minste in gekend worden.

Een andere kwestie is of de aanvoerder de gehele formatie van het elftal moet worden toevertrouwd. Hij zal daartoe in elk geval een zekere vorming moeten ondergaan, hij zal bepaalde factoren moeten aanvoelen en het is de taak van de jeugdleider het in die richting te leiden. Het mag bv. niet voorkomen, dat de aanvoerder aan vriendjespolitiek doet en dit kan vooral bij jongens veel voorkomen.

In vele clubs belast de jeugdcommissie zich met de samenstelling van de jeugdelftallen, hetgeen over het algemeen wel juist is, maar toch is het een verstandige politiek daarover van tevoren overleg te plegen met de aanvoerders en hun te vragen een schema in te dienen, hetwelk feitelijk alleen gewijzigd zou moeten worden als de jeugdcommissie dat bepaald noodzakelijk vindt.

De aanvoerder moet stellig over een aantal eigenschappen beschikken. Hij moet geen schreeuwer zijn; is hij dat wel, dan moet hem dat zo gauw mogelijk worden afgeleerd. Hij moet ook geen dictator zijn; de jongens voelen dat gauw aan en dan is het met zijn gezag gedaan. Maar evenmin mag hij een ‘doetje’ zijn, die de spelers hun gang maar laat gaan. Verkeerd is het ook, als hij van louter geestdrift alleen de bal maar ziet en zich niet om zijn medespelers bekommert.

Hij moet boven zijn medespelers staan en men moet met hem over die medespelers kunnen praten, over hun spel en over hun gedrag. Buiten het veld moet hij zich ook met hen bemoeien, bv. als zij ziek zijn. Het wordt op prijs gesteld als hij eens nagaat of de reden van een eventuële afschrijving gegrond is, doch in zulk soort dingen dient hij overleg te plegen met de jeugdleider.

In andere dingen kan het echter stellig geen kwaad als hij langzamerhand zelf leert enige verantwoording te dragen. Tijdens een wedstrijd bv. moet hij wijziging kunnen brengen in de samenstelling van het elftal. De jeugdleider moet echter met het overdragen van enige verantwoordelijkheid uiterst voorzichtig te werk gaan, hij moet ze als het ware rijp laten worden. Te veel ineens is niet goed; het zijn immers sterke benen die de weelde kunnen dragen. Doch als de aanvoerder goed blijkt, dan kan men hem wat overlaten; het elftal zal beter worden en de leider kan hoe langer hoe meer op de achtergrond gaan.

Een belangrijke taak voor de aanvoerder is stellig, alles in het werk te stellen om zich vrienden te maken en het elftal op te bouwen tot een vriendenclub. Daartoe zal hij soms kleine ruzies, die altijd kunnen voorkomen, zelf moeten beslechten, waarbij hij echter steeds geholpen en geleid moet worden. Ten einde dat te kunnen bereiken,

zal het huis van de jeugdleider altijd voor de aanvoerder moeten open staan.

Komt er een nieuwe speler in de ploeg, dan moet de aanvoerder zorgen, dat hij zich daarin thuis voelt. Hebben de jongens klachten, dan moet de aanvoerder ze overbrengen, ook al geschiedt het klagen in de vorm van het overigens afkeurenswaardige 'kankeren'. Zelf mag de aanvoerder echter onder geen beding een 'kankeraar' zijn en hij mag het gezag van de jeugdleider nimmer ondermijnen ook al is hij er van overtuigd, dat deze een fout heeft gemaakt.

De aanvoerder moet geleerd worden op tactvolle wijze met zijn spelers om te gaan. Hij moet zijn stem niet al te vaak laten horen, hij mag niet op alle slakken zout leggen en hij moet zijn afkeuring zo weinig mogelijk tonen, want dat maakt de spelers kregel. Zijn critiek moet dus als het enigszins mogelijk is, opbouwend zijn, daar voelen de spelers zich door gesteund, meer dan door steeds maar te wijzen op hun fouten, waar ze zelf meestal genoeg het land aan hebben.

In een Engels voetbalboek wordt het zo duidelijk gezegd: 'The captain who wants to get the best out of his men must know just what to say to each without giving offence'.

De aanvoerder moet veel voor zijn jongens over hebben, graag bv. een bal oppompen, graag eens zo hard zijn best doen op het veld als het met sommige spelers om een of andere reden niet zo goed gaat. Praat hij over 'zijn jongens', dan is hij overigens al op de goede weg en dan weet men als leider dat men een goede aanvoerder heeft gevonden.

Maakt de aanvoerder echter fouten, dan moet de jeugdleider die op wel is waar vriendelijke, maar niet minder besliste wijze afstraffen, zeker als het een werkelijk onsportieve daad betreft. Doch dit geschiede liefst niet in het openbaar, maar onder vier ogen. Zo kan de jeugdleider laten merken, dat hij de aanvoerder steunt, zonder hem onnodig te sparen.

Wat overigens de samenstelling van het elftal betreft en de taak van elk der linies en spelers, moge verwezen worden naar hetgeen daarover in het hoofdstuk 'Taak van tactiek van linies en spelers' opgemerkt is. Men zal daaruit zien, dat voor de verschillende spelers diverse karaktereigenschappen gewenst zijn en het is derhalve wenselijk, dat daarmee bij de opstelling van elftallen zoveel mogelijk rekening gehouden wordt. Dat daarbij overleg met de trainer gewenst is, ligt voor de hand.

De training

Het is niet de bedoeling van dit hoofdstuk uitvoerig uit te weiden over het nut en de betekenis van training; daarover vindt men in andere hoofdstukken meer.

Men zal er intussen van overtuigd moeten zijn, dat vooral voor jonge spelers training noodzakelijk te achten is, mits het.... op de juiste wijze gebeurt. Voetbal toch is niet zonder gevaren en een training in algemene zin is nodig om de gevarenkans kleiner te maken. Vele ongelukken gebeuren omdat men de gevaren niet kent. De goede trainer kan veel gevaren voorkomen door de zwakke punten van de spelers te ontdekken. De een heeft zwakke spieren, de ander toont gebrek aan goede ademhaling. Voorts weten de meeste spelers niet hoe zij zich tijdens het spel moeten beschermen en hoe zij bv. bij een schermutseling kwetsbare organen moeten dekken. Dit kan bij de training geleerd worden en vooral de doelverdediger zal daar veel baat bij hebben.

Zonder geregelde training wordt een lichaam bij een wedstrijd al gauw overmatig ingespannen met alle nadelige gevolgen van dien. Een behoorlijke medische sportkeuring tevoren kan dat niet voorkomen; men moet zorgen door training zijn lichaam aan te passen aan de inspanningen, die de sport ten gevolge heeft.

De training leert voorts hoe men zonder zich steeds tot een maximum in te spannen nuttig effect in zijn spel kan brengen en aldus succes kan bereiken. Lichaamsbeheersing enerzijds en hersenwerk (tactiek) anderzijds kunnen daartoe het hunne bijdragen.

Uit dat alles blijkt hoe belangrijk het is als een club de beschikking heeft over een goede trainer, een vakman in de ware zin des woords. De door de K.N.V.B. opgeleide trainer, die op de hoogte is met sporthygiëne en die een prettige tucht spelenderwijze kan handhaven, voldoet aan alle te stellen eisen.

Wie werkelijk het volste nut uit de training wil trekken, dient maatregelen te nemen tegen hen die de training verwaarlozen. Een jongen, die zonder geldige reden niet komt trainen, zou men feitelijk niet in het elftal moeten opstellen, althans één of meer wedstrijden over laten slaan.

Gezamenlijke training is ook nuttig om spelers bescheidenheid te leren, omdat ze dan de overtuiging kunnen krijgen dat zij het niet alleen kunnen doen ook al behoren zij tot de uitblinkers. In verband daarmee is het ook goed voor jonge spelers besprekingen over de tactiek te houden, omdat zij dan wel zullen begrijpen, dat het individu ondergeschikt moet zijn aan het geheel. Dat men daarbij tevens een beter geheel krijgt, een goede stemming van kameraadschap, is tevens als een goede zijde van de training aan te merken.

Bij alle noodzakelijke tucht moet de training gezellig zijn. De jeugdleider mag zijn jongens wel eens een keertje tracteren en in het clubhuis een gezellige boom met ze opzetten. Zo kweekt men vriendschap, meer dan dat men elkaar maar eens per week, bij de wedstrijden, ontmoet.

Hetgeen elders in het hoofdstuk ‘Tactiek’ is opgemerkt over het nut van gezamenlijke besprekingen geldt ook in dit verband.

Een analyse van de gespeelde wedstrijden zal veel aan het licht kunnen brengen, fouten die de jonge spelers hebben gemaakt en die zij zullen kunnen afleren als er telkens de aandacht op gevestigd wordt. Men kan het gehele spelverloop nog eens nagaan, bekijken waaraan het succes te danken is of waardoor de inzinking is ontstaan en hoe de moed er weer in kwam. Zo kan de jeugdleider of de trainer ongemerkt opmerkingen lanceren over volharding, wilskracht, uithoudingsvermogen, initiatief, e.d.

Bij die besprekingen kan men ook de komende wedstrijd bekijken, - kortom men kan dat alles precies behandelen alsof het de ‘grote’ spelers geldt.

Op het veld zal na afloop van de training een klein oefenpartijtje zeer gewaardeerd worden, vooral als de trainer zelf mee doet, hetgeen wel speciaal tot uiting komt als deze trainer een goed speler is geweest of nog is.

Is het slecht weer, dan kan men aan de besprekingen nog het een en ander toevoegen, bv. betreffende de spelregels.

Voorts moet men de training bezien als een prachtig middel om de leden te binden gedurende het ‘gesloten seizoen’. Er is wel is waar veel, zo niet alles voor te zeggen de training gedurende de zomer enige tijd stil te leggen, maar vrij geruime tijd voor de aanvang van het seizoen zal men toch weer moeten beginnen de spelers bijeen te laten komen en bovendien kan men de band handhaven op andere wijze, door gezamenlijk tochten te maken bv. of een zomersport op gemoedelijke wijze te beoefenen.

De reserve

Een elftal heeft reserves nodig. Hier te lande zeer zeker, omdat invallers zijn toegestaan voor gewonde spelers, maar zelfs al zou dat niet het geval zijn, dan dient men toch plaatsvervangers beschikbaar te hebben voor het geval één of meer aangewezen spelers om een of andere reden niet zouden kunnen meedoen.

In het algemeen mag men aannemen, dat een elftal drie of vier reserves nodig heeft. Kan men het zich permitteren, dan is het prettig dit volgens een soort rouleringsstelsel te doen, zodat telkens een ander kan uitvallen. Uit paedagogische overwegingen is daar zelfs veel voor te zeggen.

Intussen valt niet te loochenen, dat iedereen het als een achteruitstelling voelt als hij als reserve moet fungeren, tenzij.... hij reserve mag zijn bij een hoger elftal dan waarin hij uitkomt. Maar al te vaak echter is men geneigd het nut van de aanwezigheid van een reserve niet

in te zien, althans als men zelf daarvoor is aangewezen en men ziet dan gebeuren, dat hij om een of andere futiliteit weg blijft, een verkoudheidje of wat dan ook.

Zo'n speler begrijpt niet, dat het er in een club niet om te doen is het egoïsme te dienen, maar om het elftal, de club, te steunen. De aanwezigheid van reserves betekent ontegenzeggelijk een steun, omdat dan, als het nodig is, spelers kunnen worden vervangen, waarbij men zich natuurlijk aan de gestelde regel moet houden, dat zulks alleen mag geschieden als een speler wegens een opgelopen blessure moet uitvallen.

Een reserve kan zich trouwens op verschillende manieren nuttig maken, als grensrechter bv. of men kan hem opdragen voor het clubblad een verslag van de wedstrijd te maken.

In ieder geval behoort het in elke vereniging zo te zijn, dat een niet opgekomen reserve boete krijgt of op andere wijze gestraft wordt.

In het algemeen zullen de reserves de minder goede spelers zijn, zij dus die qua capaciteiten onderdoen voor degenen, die als spelers zijn opgesteld. In dat geval komen ze slechts in noodgevallen in aanmerking, wat inderdaad een ondankbaar baantje is. Zulke spelers dienen echter geregeld in lagere elftallen uit te komen en dan worden andere reserves aangewezen.

Er zijn echter ook gevallen waarin men niet elf, maar bv. dertien of veertien spelers aanwijst, die allen om de beurt mogen meedoen, - het rouleringsstelsel, waarop wij al doelden. In dat geval komen deze spelers allemaal geregeld aan de beurt en slechts een kleine kern - of desnoods alleen de aanvoerder - speelt elke wedstrijd mee. Alle spelers krijgen dan een eerlijke kans; zij zullen ook leren op andere plaatsen te spelen, waarvoor ongetwijfeld veel te zeggen is, vooral als het jonge, aankomende spelers betreft, van wie men nog niet kan vaststellen op welke plaats zij het best tot hun recht komen. Volgt men dit stelsel, dan kan nimmer een reserve zich achteruit gesteld voelen. Voor zulke elftallen is niet de overwinning de hoofdzaak, maar het spel.

De grensrechter

Bij hogere elftallen kan men zich meestal de weelde veroorloven er een vaste grensrechter op na te houden, doch in de lagere is het zo, dat een van de reserve-spelers die functie moet vervullen. Er moet nu eenmaal een grensrechter zijn, de Bond schrijft dat in navolging van de spelregels voor, en het is daarom noodzakelijk, dat de club tevoren degene aanwijst die in de komende wedstrijd met de vlag langs de lijn moet lopen.

Ook op dit gebied ligt een prachtig stuk voetbalopvoeding. De jonge

grensrechter toch moet leren, dat hij in deze functie neutraal moet zijn; hij vlagt niet voor zijn eigen partij alleen, maar hij moet de scheidsrechter in diens moeilijke taak bijstaan. Dat is niet zo eenvoudig als menigeen denkt. De grensrechter moet de spelregels kennen! In deze zo simpel lijkende bewoordingen ligt eigenlijk zijn hele taak opgesloten; zij bewijzen tevens hoe moeilijk die taak is, want de kennis van de spelregels laat bij onze voetballers nog veel te wensen over.

Daar iedere speler op zijn tijd wel eens grensrechter zal moeten zijn, volgt ook daaruit al de noodzakelijkheid dat de jongens zo snel mogelijk de geheimen van het spelregelboekje moeten pogen te doorgronden. Als spelers moeten zij er trouwens ook volledig van op de hoogte zijn en in deze heeft de jeugdleider of de Jeugdcommissie een zeer belangrijke en dankbare taak. Clubavonden bieden daartoe een gunstige gelegenheid en ook bij de bijeenkomsten na afloop van de veldtraining kunnen de spelregels heel geschikt behandeld worden. Men moet de jongens er van doordringen, dat men pas dan alles uit het spel kan halen wat er in zit als men de spelregels beheerst.

De grensrechter moet geleerd worden, dat hij zijn eigen club niet mag aanmoedigen; zelfs moet hij zich onthouden van zichtbare tekenen van vreugde als zijn elftal succes heeft. Dat leert zelfbeheersing.

Het kan wel eens gebeuren, vooral in een zeer belangrijke wedstrijd, dat de jeugdleider zelf als grensrechter optreedt. Dit moet echter zoveel mogelijk vermeden worden, want hij verliest daardoor de mogelijkheid zijn jongens aan te moedigen of in te grijpen op momenten waarop dit nodig mocht zijn.

De scheidsrechter

Ook in het jeugdvoetbal vormt de scheidsrechter een vraagstuk op zichzelf; wij zouden haast zeggen: juist in het jeugdvoetbal.

De Nederlandse jongen toch is geneigd tegenover de scheidsrechter ongeveer te staan zoals tegenover de politie-agent. Om te beginnen deugt de mentaliteit van de jongen in dit opzicht dus niet.

Het is de taak van de jeugdleider daarin zo snel mogelijk verandering te brengen. Hij moet over de scheidsrechter, de officiële leider die als vertegenwoordiger van de Bond optreedt, met de nodige hem toekomende achting spreken. Men praat niet over een scheidsrechter als over een ‘kerel’ of een ‘vent’, maar over meneer de scheidsrechter.

Van de scheidsrechter moeten intussen paedagogische kwaliteiten worden gevraagd en dat geldt eerst recht voor scheidsrechters van jeugdwedstrijden. Zij kunnen er dan toe bijdragen dat de wedstrijden in de juiste geest worden gespeeld en dat behoeft waarlijk niet te zitten in streng optreden, want een enkel vermanend woord op het

juiste moment en op de goede wijze kan wonderen verrichten. Zij moeten de jongens in elk geval altijd verbieden te appelleren tegen vermeende onjuiste beslissingen; er mag niet geduld worden dat zij zich met de leiding bemoeien

De jeugdleider moet de jongens goed duidelijk maken hoe belangrijk de positie van de scheidsrechter is. Hij moet er inderdaad streng op staan dat deze zijn volle erkenning vindt.

Vele scheidsrechters, en vaak niet de minst bekwame, leiden graag wedstrijden voor junioren, omdat zij hun taak als een roeping zien, plezier hebben in het frisse spel van de jongens en hen graag ook iets leren.

Een goed jeugdscheidsrechter zou zijn taak eigenlijk anders moeten opvatten dan de functionaris in een wedstrijd voor ouderen. Het zou zeker niet vreemd zijn als hij uitleg gaf van een bepaalde beslissing indien hij merkt dat de spelers die beslissing niet begrijpen of als zij niet begrijpen dat zij een fout hebben gemaakt. Hij zou desnoods het spel moeten onderbreken en dan ter plaatse demonstreren waarom een bepaalde handeling gevaarlijk is en dus bestraft moet worden.

Sommige scheidsrechters menen, dat men bij junioren meer door de vingers moet zien. Dit lijkt ons onjuist, want doet men dat, dan leren de jongens het nooit, dan leren zij speciaal niet wat zij doen en laten mogen. Het is juist goed voor de jongens, dat zij merken dat voetbal in al zijn eenvoud volgens zeer precieze regels wordt gespeeld en als zij bv. een bal op verkeerde wijze hebben ingeworpen, zonder dat dit bestraft werd, gaan zij allicht denken dat zij het goed hebben gedaan Wel is waar zal de scheidsrechter er voor moeten oppassen dat de wedstrijd geen schooltje wordt, maar het zal toch kunnen gebeuren, dat hij gevallen bestraft, die hij in een seniorenwedstrijd zou laten doorgaan. Wat men bv. bij ouderen normaal fors noemt, zou bij jongeren in het algemeen beter kunnen worden bestraft, omdat de jongens leren moeten het spel op de juiste wijze te spelen; met technische vaardigheid en tactisch inzicht en niet vooral door het gebruiken van lichaamskracht.

Er wordt nogal eens op aangedrongen, dat uit de kringen van de clubs meer scheidsrechters naar voren komen en zelfs is wel geopperd de clubs te verplichten een zeker aantal scheidsrechters uit hun midden op te brengen.

Inderdaad is er een groot gebrek aan scheidsrechters, hetgeen vooral in de Afdelingen merkbaar is. Het is echter voor vele clubs, die niet zo dik in hun spelers zitten, een hele toer ook nog scheidsrechters te leveren. In competities voor junioren ziet men dan ook dikwijls, dat de Bond (of de Afdeling) geen kans ziet voor alle wedstrijden scheidsrechters aan te wijzen, in welk geval het meestal zodanig geregeld wordt, dat de thuisclub een scheidsrechter benoemt.

Onder deze omstandigheden zal de elftalleider zelf de fluit wel eens moeten hanteren. Hij zal dan geducht moeten opletten, dat hij onpartijdig blijft, maar ook dat hij niet overdreven streng op zijn eigen spelers let en dan feitelijk partijdig voor de tegenpartij zou worden. Voorts zal hij zijn spelers niets mogen zeggen, strikt genomen zelfs niet in de kleedkamer voor de wedstrijd of tijdens de rust.

Om uit deze impasse te komen - want anders mogen we ze niet noemen- is het nodig dat in breder kringen de zuivere sportopvatting doordringt, minder alleen gekeken wordt naar de grote elftallen die in uitverkochte arena's spelen en meer zorg besteed wordt aan de sportieve opvoeding van onze jonge voetballers.

Het is heel nuttig als de jongens zelf al vroeg leren scheidsrechter te zijn. Het oefent hun opmerkzaamheid, leert hun de spelregels uit de practijk kennen en zal hen tevens sportiever en met beter begrip doen staan tegenover de officiële scheidsrechter.

De jeugdscheidsrechter moet natuurlijk voor ruwe en onbehoorlijke taal fluiten. Hij zal voorts gerust mogen eisen, dat een behoorlijke grensrechter aanwezig is, dus niet iemand die maar wat langs de lijn loopt, maar iemand die hem bij zijn leiding helpt.

Hij zal er echter voor moeten waken om een ‘dienstklopper’ te lijken en hij zal rekening moeten houden met het vaak gebrekkige materiaal waarmee de jongens moeten werken. Aan de andere kant is het nuttig en opvoedkundig er attent op te maken als bv. hoekvlaggen ontbreken, de kleding niet in orde is, enz.

Is er, overeenkomstig de voorschriften, een aparte kleedgelegenheid voor de scheidsrechter, dan zal bv. de aanvoerder die aan de op het veld komende functionaris moeten wijzen. Dat geeft cachet, het geeft een zekere ernst aan het voetbalspel.

Aan de aanvoerder moet worden geleerd, dat hij de scheidsrechter na afloop van elke wedstrijd moet bedanken voor diens leiding. Hij behoort dat onder alle omstandigheden te doen, niet alleen als er gewonnen is en alles goed is gegaan, maar ook na een nederlaag en zelfs als men van mening zou zijn, dat er op de leiding wat aan te merken was.

Is er een vrij lange rust - en dat zal meestal wel het geval zijn -, dan eist de beleefdheid dat de scheidsrechter een kop thee of iets dergelijks wordt aangeboden, hetgeen overigens ook de jeugdleider kan doen. Want ook deze behoort contact te hebben met de scheidsrechter, een contact dat eventueel na de wedstrijd wordt voortgezet als blijkt dat de scheidsrechter weinig haast heeft om te vertrekken. Ook in dat geval is het passend hem nog wat aan te bieden.

Stijl

De stijl tijdens het spel is een belangrijk ding. Mensen, die voetballen een 'proletenspel' noemen, hebben natuurlijk ongelijk, gewoonlijk oordelen zij maar lukraak en weten zij er in werkelijkheid weinig of niets van. Erkend moet echter worden, dat soms zekere gedragingen op het veld aanleiding geven tot het verkondigen van zulk een minder gunstige mening.

Zo is bv. het schreeuwen tegen elkaar in het veld allerminst prettig; het is 'geen stijl' dat te doen. Als men kan bereiken - en men moet daar als jeugdleider naar streven -, dat de jongens tijdens het spel hun mond houden en alleen de aanvoerder nu en dan op rustige wijze aanmoedigt of een aanwijzing geeft, heeft men in stijl en houding al veel gewonnen.

Zwijgen onder het spel leidt ook tot concentratie op het spel; het leidt de concentratie niet af.

Het is niet gewenst, dat de toeschouwers te dicht bij de lijnen staan; speciaal vlak achter de doelverdediger behoort zich geen publiek te bevinden. En wat de doelman zelf betreft: die moet niet in het doel gaan zitten of liggen, dat is onbehoorlijk en hatelijk voor de tegenpartij.

Veel aandacht moet ook worden geschonken aan de kledij van de jonge spelers. Shirts behoeven niet open te hangen en de kousen moeten alleen de knie vrij laten, waardoor zij, met behulp van scheendekkers, het been althans enigszins tegen verwonding beschermen. De textielschaarste zal toch eens een eind nemen en dan is het zaak te zorgen, dat ieder correct gekleed in het veld komt, correct ook wat het clubtenue betreft. Men zal daarbij met tact te werk moeten gaan om niet de indruk te wekken dat men zich aan vitterij te buiten gaat.

De kleedlokalen dienen er ook behoorlijk uit te zien. Waarom is het nodig, dat de terreinknecht steeds weer de kleedkamers in orde houdt en schoon maakt; de jongens kunnen het bij trainingstijd gerust zelf eens doen.

Er is natuurlijk niet het minste bezwaar tegen, dat de jongens vrolijk zijn in de kleedkamers, maar de jeugdleider moet er op staan, dat de toon correct blijft, vooral bij het aan- en uitkleden.

Men moet wel zoveel vertrouwen hebben in de jongens, dat men niet overal bij behoeft te zijn, maar aan de andere kant moet men zoveel kennis hebben van de zwakte der jongens, dat men de contrôle in handen houdt. Taal, die niet door de beugel kan, moet nooit worden geduld. Een jongen, die zich er aan schuldig maakt, moet er onder vier ogen op gewezen worden en als hij zich niet blijkt te verbe-

teren, moet hij onherroepelijk uit het verenigingsverband verwijderd worden. Dat kan vriendelijk, redelijk, met oprechte spijt gebeuren, maar het moet geschieden, anders werkt deze taal aanstekelijk. Het moet, zoals men ook de rotte appel uit de mand moet verwijderen, anders worden de andere vruchten ook aangestoken. Men is tegenover de andere jongens, tegenover de ouders vooral ook, verantwoordelijk en daar moet men naar handelen.

Wij dienen ook te wijzen op de zorg voor goede kleedgelegenheden en vooral op de noodzakelijkheid, dat er meer dan één kleedgelegenheid is, zodat ouderen en jongeren zich niet in één kleedvertrek behoeven te verkleden. Voorts zorge men er voor, dat anderen, die daar niets te maken hebben, onverbiddelijk buiten gehouden worden; van een kleedkamer moet geen kijkspel worden gemaakt.

Reizen

Gelukkig voor de kas, de bescheidenheid der jongens en het huiselijk verkeer is het reizen voor junioren meestal beperkt. Als er echter een reisje moet worden gemaakt, dan moet in elk geval altijd een leider meegaan en alles moet goed worden voorbereid.

Let wel: de leider moet méégaan en niet bv. met zijn eigen wagen of op de motor aankomen, ook al zou hij tezelfder tijd als het elftal op het veld arriveren.

Juist op die reizen immers dient een beschaafde sfeer te worden bewaard en daartoe is de aanwezigheid van de jeugdleider niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk.

Clubavonden

Het is gewenst, dat junioren geregeld eigen bijeenkomsten hebben. Ook tijdens het gesloten seizoen, zelfs meer dan anders nog juist in die tijd ten einde het contact te bewaren.

Zulk een avond moet goed worden voorbereid en verzorgd. De bijeenkomst behoeft niet plaats te hebben in een weelderige zaal, maar wel moet zij gezellig zijn, zij het ook weer geen ‘gezellige rommel’. Men neme er liefst geen caféruimte voor, want uit die omgeving moeten de jongens zo lang mogelijk worden geweerd. Kunnen ze zelf wat verzorgen, dan late men ze dat doen, zij het onder leiding. Jongens kunnen meer dan men gewoonlijk denkt, als zij maar niet te hoog grijpen en.... als er op de achtergrond maar leiding is.

Het programma van een clubavond kan een klein toneelstukje, wat voordracht en wat zang bevatten. Heeft een vereniging een clublied, dan is dat een weelde, tenminste als het maar goed is, goed ook van inhoud, zodat het niet doet denken aan liedjes als ‘Wij zijn niet bang’, ‘Er is geen club’ enz.

Op dergelijke bijeenkomsten komt de jongen eens op een geheel andere wijze in contact met de leider; de jongens leren ook elkaar onderling anders waarderen.

Telt de club een veteraan-lid die goed en onderhoudend voetbalstaaltjes kan vertellen, dan vrage men hem dat eens op een clubavond voor junioren te komen doen. De jongens plegen daarnaar met grote belangstelling te luisteren. Een verhaal over de geschiedenis van de voetbalsport of een praatje over een andere sport gaat er ook heel goed in. Men mag gerust ook eens wat zeggen over karaktervorming, als het maar niet langdradig is en als het maar fris is van voordracht en opvatting.

In R.K. voetbalclubs zal een geestelijk adviseur gewoonlijk iets zeggen tot zijn jongens en dan kan er een heel goede sfeer ontstaan, waarin men de jongens veel kan meegeven.

Wat spelletjes er tussendoor, als dammen, pingpong enz., verhogen de gezelligheid van de sfeer.

Aanbeveling verdient ook, avonden te houden voor jongens en ouders, soms ook voor de ouders afzonderlijk, ouderavonden dus in de trant als ook door vele scholen georganiseerd worden.

De meeste ouders laten hun jongens voetballen, maar komen zelf nooit kijken. Dat is heel erg jammer. Zij zouden vaak een heel andere en dikwijls betere kijk op hun zoon krijgen. De vader, die wel eens komt kijken en zijn zoon aanmoedigend maar ook critisch gadeslaat en raad geeft, heeft veel kans dat hij daarbij iets gewonnen heeft waardoor hij in de lastige jaren het contact met zijn jongen kan bewaren. En hij staat in een gezagscrisis heel wat sterker dan de vader, die maar steeds als straf ‘niet voetballen’ geeft.

Als de meeste ouders het te koud vinden op het veld of om andere redenen niet komen kijken, is een ouderavond zeer gewenst. Men late dan de jongens zorgen voor wat toneelspel, wat muziek en voordracht. Heel geschikt is het om eens op het toneel een indoortraining te geven. De ouders zien dan, dat er voor hun jongens werkelijk iets gedaan wordt waar ze wat aan hebben en zij zullen er allicht toe komen waardering te tonen voor dat werk, waardering die de jongens en de leiders toch zo hard nodig hebben.

Zulk een avond vormt voorts de aangewezen gelegenheid om weer eens met de ouders te praten en nader kennis te maken. Het zal dan kunnen vóórkomen, dat ouders zich met hun moeilijkheden in de opvoeding van hun lastige jongen tot de jeugdleider wenden en zijn raad en hulp vragen.

Gewoonlijk wordt over zo'n bijeenkomst thuis nog nagepraat, de jongen zal opgewonden vertellen en zijn ware wezen gaat weer voor de ouders open, zoals de leider dat ondervonden heeft als hij de jongen in zijn spel gadesloeg.

Clubblad

Zo ongeveer hetzelfde wat over de clubavond gezegd is, geldt ook voor het clubblad. Een goed ingericht en geleid clubblad kan inderdaad buitengewoon gunstig werken.

In een clubblad komen verslagen voor, mededelingen over nieuwe en vertrekkende spelers, overleden oud-spelers enz. Een bepaalde wedstrijd wordt eens wat uitvoeriger besproken en verder zijn bepaalde artikelen van groot belang: een klein, pittig stukje over sportiviteit, opbouwende critiek e.d. Leerzame stof dus, waar ieder lid wat aan heeft.

Men heeft de ervaring opgedaan, dat bv. zieke voetballers letterlijk liggen te verlangen iets over hun club en hun elftal te horen en als zij het clubblad ontvangen, spellen zij het van a tot z.

Nuttig en gewenst is het, in het clubblad een aparte rubriek voor de jeugd in te richten, zoals in vele clubs inderdaad geschiedt.

Leider, leiders en trainer

In de verschillende clubs wordt op uiteenlopende wijze gehandeld met betrekking tot de taak van de jeugdleiders. Er zijn bv. clubs, die geen vaste leider voor elk elftal hebben, maar een rouleringssysteem volgen. Een leider is dus de ene week bij het A-elftal, de volgende bij het B-elftal, enz.

Dit stelsel heeft een goede kant, want als de leider vast bij zijn elftal blijft, loopt hij de kans dat hij zich op zijn jongens blind staart, de frisheid van zijn observatie verliest, zijn elftal moeilijk met andere elftallen kan vergelijken, enz. Wordt hij bij het rouleren opgevolgd door een ander, dan ontdekt deze wel eens wat nieuws in een jongen, geeft hem bv. een andere plaats in het elftal en ontwikkelt daardoor iets tot nu toe onbekends in hem.

In de Juniorencommissie, waarin de verschillende leiders zitting hebben, kunnen alle jongens dan na enige tijd door alle leiders worden beoordeeld en besproken.

Tegen dit systeem kan men aanvoeren, dat men niet diep genoeg op de jongens in gaat en dat de gelegenheid niet wordt gevormd om een goed contact tussen leider en jongens te krijgen.

Een zeer goede oplossing is in elk geval, dat er één algemene jeugdleider is, een leider dus die niet gebonden is aan een bepaald elftal, die bij alle eens gaat kijken, alle jongens kent en het contact met de al of niet vaste leiders onderhoudt.

Wij hebben als vaststaand aangenomen, dat de leider en de trainer niet één en dezelfde persoon is. Dit is niet gebeurd, omdat daartegen op zichzelf zoveel bezwaar zou bestaan, maar omdat de practijk

leert, dat de technische en tactische opleiding van de voetballer beter aan de daartoe geheel en al bevoegde trainer kan worden overgelaten. In tegenstelling met de jeugdleiders is de trainer natuurlijk voor alle elftallen werkzaam, althans zeker voor alle jeugdelftallen ingeval de club er twee trainers op na kan houden: één voor de senioren, één voor de junioren.

De trainer zal daarbij dezelfde karaktereigenschappen moeten vertonen, op dezelfde paedagogische wijze te werk moeten gaan als de jeugdleider, wil hij inderdaad in alle opzichten een goede trainer zijn. Evenmin als de jeugdleider mag de trainer louter technisch geïnteresseerd zijn.

Van groot belang is het onderling contact tussen leiders en trainer, want daarvan hangt zeer veel af voor de goede vorming van onze jongens, de vorming tot goede sportmensen en.... tot goede mensen.

Hoofdstuk X

Sportiviteit

SPORTIVITEIT, - een teer en moeilijk te omschrijven begrip. Men spreekt van de ongeschreven wetten van de sportiviteit en dat bewijst al, dat er geen vaste regels, geen vaste normen bestaan met betrekking tot dit begrip.

Men spreekt van een sportieve speler, van een onsportieve daad en over het algemeen begrijpt men wel wat daaronder moet worden verstaan. Er zijn echter genoeg grensgevallen, waarbij men dit begrip slechts kan aanvoelen àls men er gevoel voor heeft.

Sportiviteit is inderdaad een kwestie van gevoel. Desondanks mag dat onderwerp in dit boek niet ontbreken, niet alleen omdat wij de voetbalsport zo ruim mogelijk moeten bezien met al haar facetten, maar ook omdat wij het onze taak achten, zoveel mogelijk zekere normen ten aanzien van het begrip sportiviteit vast te leggen. Het is namelijk noodzakelijk, dat voor sommige grensgevallen één lijn getrokken wordt, hetgeen speciaal bij de opleiding van voetballers te pas kan komen. Bij de opleidingscursussen voor oefenmeesters geschiedt dat ook reeds, maar het is nodig, dat deze normen tot de gehele voetbalgemeenschap doordringen.

Er zijn gevallen van onsportiviteit, waarbij geen enkele twijfel mogelijk is. Het is niet doenlijk en ook niet nodig ze alle hier op te sommen, - de spelregels voorzien daarin ten volle. Een speler die zich aan wangedrag schuldig maakt, is natuurlijk niet sportief, doch de scheidsrechter heeft het in zijn macht daaraan paal en perk te stellen. Hij kan de betrokken speler een waarschuwing geven, bij herhaling hem het veld uitzenden, hetgeen hij ook direct kan doen als de wandaad van ernstige aard is. Bovendien schrijven de spelregels in zulke gevallen een vrije schop, eventueel een strafschop voor, zodat niet alleen de overtredende speler, maar ook zijn elftal de nadelige gevolgen van

de onsportieve daad ondervindt. Dit geldt te meer, indien later de Bond tot schorsing overgaat, waardoor het elftal wordt verzwakt.

Dat zijn dus de gevallen, waarbij de repressief op te leggen straf zodanig kan werken, dat er een preventieve invloed van uit gaat. Met andere woorden: menige speler leert wel sportief handelen, althans zulke onsportieve handelingen vermijden, omdat hij weet dat de straf de zonde onmiddellijk opvolgt.

Helaas echter is dat lang niet altijd het geval. Men kan zich indenken, dat een speler hoopt, dat zijn overtreding niet door de scheidsrechter wordt opgemerkt, men kan zich ook indenken, dat een speler zich er op toelegt zijn ontoelaatbare handeling zodanig te verrichten, dat zij aan de aandacht van de scheidsrechter ontgaat. Dat een zodanige daad als zéér onsportief moet worden aangemerkt, ligt voor de hand. Dat een speler openlijk een overtreding begaat, er als het ware ruiterlijk voor uitkomt, is nog tot daaraan toe, maar geniepige handelingen, uitgevoerd in de hoop dat men door de mazen van de voetbalwet kan slippen, verdienen ten zeerste te worden afgekeurd. Wij denken aan de speler die stiekum de bal met de hand meeneemt of aan de speler die een tegenstander op het beslissende moment in zijn bewegingen belemmert door hem bij zijn broek of hemd te grijpen. Wij denken ook aan de 'truc' om een tegenstander, die wil opspringen, op de hiel te trappen e.d. Kleine manoeuvres dus, vliegensvlug uitgevoerd, zó geraffineerd, dat zij inderdaad menig scheidsrechter ontgaan. Men spreekt in zulke gevallen van 'prof-trucs'. Dergelijke trucjes toch zijn hier indertijd gelanceerd door buitenlandse oefenmeesters, die deze kunstjes in hun eigen voetbaltijd hadden beoefend en ze als prachtig studiemateriaal beschouwden bij de technische opleiding van jonge spelers hier te lande. Het is de taak van allen die het wel menen met de voetbalsport in ons land om de navolging van deze trucs met de grootst mogelijke strengheid tegen te gaan. Zowel de clubleiders als de oefenmeesters kunnen in deze slechts het standpunt huldigen, dat verdere doorvoering daarvan tot spelbederf van de ergste soort kan leiden.

Geen speculatie dus op de mogelijkheid dat de scheidsrechter de overtreding niet zal kunnen zien. Men moet zó sportief zijn in zijn doen en denken, dat een dergelijke speelwijze eenvoudig niet meer in aanmerking kan komen.

In dit hoofdstuk, bedoeld als een opwekking tot sportief spel, tot 'fair play', mag een bespreking van de grensgevallen niet ontbreken. Zelfs moeten wij die als de hoofdzaak beschouwen. Want terwijl alle voetbalgeleerden het over het voorgaande wel geheel eens zullen zijn, is er een gebied waarover nogal eens verschil van mening bestaat en dat is dan juist het gebied van de zg. grensgevallen. En het is op

dit gebied, dat eenheid van opvatting gewenst, ja zelfs noodzakelijk is. Wij kunnen onmogelijk alle gevallen, die zich kunnen voordoen, de revue laten passeren, doch wij zullen enkele der meest voorkomende en der meest besprokene behandelen, waarbij wij vertrouwen, dat daaruit onze algemene inzichten betreffende deze materie duidelijk naar voren zullen komen.

Om te beginnen het geval, dat een speler een doelpunt voorkomt door de bal uit het doel te slaan.

Men kan zich de situatie voorstellen. De doelverdediger is gepasseerd, maar daar duikt een achterspeler op de lijn op, een sprong, een slag met de vuist en.... het doelpunt is niet gemaakt.

Zeker, het kan alsnog gemaakt worden, - àls de scheidsrechter het gezien heeft en àls de dan uiteraard toegekende strafschop inderdaad in een doelpunt wordt omgezet.

Welnu, het kan gebeuren dat de scheidsrechter het niet ziet. Wij behoeven slechts te herinneren aan de in het voorjaar van 1925 gespeelde wedstrijd België-Nederland, toen alle 30.000 toeschouwers zagen, dat een onzer achterspelers de bal uit het door de doelverdediger verlaten doel sloeg, doch juist de scheidsrechter het blijkbaar niet opmerkte. Hij gaf nl., menende dat de bal door de bewuste speler uit doel gekopt was, een hoekschop, die helaas, als zovele hoekschoppen, geen doelpunt opleverde.

En dan is het lang niet zeker, dat een strafschop in een doelpunt wordt omgezet. Statistieken hebben uitgemaakt, dat zelfs in de Engelse beroepsklasse gemiddeld twee van de drie strafschoppen tot een doelpunt plegen te leiden. Er blijft dus, en dat geldt vooral in het lagere voetbal in sterkere mate, altijd een redelijke kans, dat de strafschop een voor de nemer negatief rĕsultaat heeft.

In dat geval - en natuurlijk ook als de scheidsrechter geen strafschop geeft - heeft de speler die de bal uit doel hield, een doelpunt voor zijn ploeg gered.

Prachtig, zullen velen zeggen, maar een feit is, dat hij de tegenpartij door zijn handeling een eerlijk verdiend doelpunt heeft onthouden. Toegegeven, dat een dergelijke handeling lang zo onsportief niet is als die van de speler, die zijn tegenstander bv. op het beslissende moment ten val brengt en hem daardoor een verwonding kan bezorgen, dient toch te worden vastgehouden aan de stelling, dat zij uit sportief oogpunt af te keuren is. En al kunnen wij ons levendig voorstellen, dat men zo'n geval ‘zo erg’ niet vindt, toch dient iedereen vast te houden aan de norm: het uit het doel slaan van de bal door een ander dan de doelman is onsportief en dient dan ook niet voor te komen en zeker niet te worden aangemoedigd. Een andere straf dan de strafschop staat er wel is waar niet op deze overtreding, maar ieders sportieve gevoel dient er tegen in opstand te komen. Clubbestuurders

en oefenmeesters hebben dan ook de taak hun leden en leerlingen daar van jongs af op te wijzen, zodat komende voetbalgeneraties als vanzelf sprekend beschouwen, dat deze daad als onsportief dient te worden aangemerkt. Het is ons bekend, dat deze gedachte nog lang niet overheersend is in onze voetbalwereld, maar zij dient nu toch langzamerhand gemeengoed te worden.

Een ander grensgeval kan men gevoeglijk bij de 'prof-trucs' rangschikken. Wij bedoelen de gewoonte van sommige spelers om voor het nemen van een vrije schop of een ingooi door de tegenpartij de bal mee te nemen en die eerst aan de tegenstander te geven als men zelf een gunstige positie heeft ingenomen. Het is een onsportieve gewoonte, die eveneens met kracht dient te worden tegengegaan. Zeker, men zal van geen speler mogen eisen, dat hij de bal netjes aan de tegenpartij komt brengen, maar men dient deze althans de gelegenheid om de vrije schop of de inworp zo snel mogelijk te nemen, niet te ontnemen. Het opzettelijk vertragen daarvan met de bedoeling daarvan zelf voordeel te trekken, verdient afkeuring en onze norm behoort te zijn, dat deze daad als onsportief wordt aangemerkt. Is men wèl zo voorkomend om de over de zijlijn geschopte bal te halen, dan zou het van de tegenpartij onsportief zijn niet even te wachten tot de betrokken speler op zijn plaats is teruggekeerd.

Vervolgens komen wij tot het geval van het opzettelijk niet benutten van een strafschop, een daad die door velen als bijzonder sportief wordt beschouwd.

Dit geval doet zich bij voorbeeld voor als men meent, dat de tegenpartij door het toekennen van de strafschop te zwaar gestraft is. Wel is waar ligt de beoordeling daarvan geheel bij de scheidsrechter, maar de sportieve aanvoerder wil de beslissing niet aanvaarden en besluit de strafschop niet in een doelpunt om te zetten, resp. te doen omzetten.

Deze daad ziet er inderdaad erg sportief uit, immers men benadeelt zijn eigen partij ten gunste van de tegenstander. In werkelijkheid echter is het niet meer of minder dan een demonstratie tegen de beslissing van de scheidsrechter en derhalve dient zij te worden afgekeurd. Zelfs al is men er heilig van overtuigd, dat de scheidsrechter een fout heeft gemaakt - bv. omdat hij een strafschop geeft, terwijl de overtreding buiten het strafschopgebied plaats vond -, dan geeft het nog geen pas, dat de aanvoerder als het ware eigen rechter speelt en de beslissing niet aanvaardt, of juister: saboteert. De fouten van de scheidsrechter moeten nu eenmaal worden aanvaard, zij behoren bij het spel; 'it's all in the game', zeggen de Engelsen. Zij behoren bij het spel, zoals ook de fouten van de spelers bij het spel behoren. Daar komt bij, dat een dergelijke demonstratieve handeling het prestige van de scheidsrechter niet bevordert. Ons standpunt moet dus zijn:

als een scheidsrechter een strafschop toekent, moet men zijn best doen die in een doelpunt om te zetten.

Oók in een zg. vriendschappelijke wedstrijd! Bij velen heerst namelijk de ietwat dwaze mening, dat in vriendschappelijke wedstrijden - ontmoetingen, die niet voor de competitie of niet voor een beker e.d. gelden - strafschoppen niet moeten worden gebruikt. Ook hierbij stelle men zich op het standpunt, dat alleen de scheidsrechter zal hebben uit te maken of een strafschop moet worden toegekend en dat daarvan een normaal gebruik moet worden gemaakt.

Onze reeks van grensgevallen vervolgend, komen wij nu tot het opzettelijk buitenspel-zetten.

Men kan dit in zekere zin beschouwen als een sabotage van de buitenspelregel. Dat deze regel noodzakelijk is, zal iedereen die ook maar enig verstand van voetbal heeft, moeten toegeven. Gaat het nu aan, dat achterspelers zich zodanig opstellen en zodanige manoeuvres uitvoeren, dat de tegenstander daardoor ‘in de buitenspel-val’ loopt?

Wij stellen voorop, dat wij deze speelwijze, deze tactiek als men wil, niet mooi vinden. Zij bederft het spel, al was het alleen maar door het feit, dat het herhaaldelijk door het fluitsignaal van de scheidsrechter wordt onderbroken. Bovendien is het een louter afbrekend spel, een negatief spel derhalve en aanmoediging verdient deze speelwijze dus allerminst.

Doch: iets onsportiefs kunnen wij er niet in vinden. Het is nu eenmaal een bruikbaar verdedigingswapen voor handige achterspelers, vooral goed toe te passen als de tegenpartij met een scherp naar voren opgestelde middenvoor speelt. Men kan daardoor immers deze speler onschadelijk maken op een wijze waartegen in sportief opzicht niets in te brengen valt. Bovendien heeft de tegenpartij alle mogelijke gelegenheid zich daartegen te verweren, want in vele gevallen is het eigen domheid als men telkens weer in de val loopt, al geven wij toe dat het bij zeer listig openstellen van die val dikwijls onvermijdelijk is. In elk geval echter kan men zijn speelwijze, zijn tactiek, naar deze buitenspelval regelen en het is zelfs heel goed mogelijk, dat de buitenspelzetters zelf in de kuil vallen, die zij voor de tegenpartij gegraven hebben. Men kan zich bv. indenken, dat men, het buitenspel staan vermijdend, plotseling door het ver opdringen van de achterhoede der tegenpartij, een vrij veld voor zich krijgt. De practijk heeft geleerd dat daarvan heel wat doelpunten het gevolg kunnen zijn. In zo'n geval leert men het buitenspelzetten wel af! Echter: deze tactiek afkeuren als onsportief ligt niet op onze weg.

Een ander grensgeval wordt gevormd door het opzettelijk uit-trappen

van de bal. Daarbij dient men wel degelijk rekening te houden met de omstandigheden waaronder dat geschiedt.

De spelregels voorzien daarin grotendeels reeds. Zij geven de scheidsrechter de macht op te treden tegen spelers, die opzettelijk de bal over de zijlijn werken. Heeft hij de overtuiging, dat een speler dat doet om 'tijd te rekken', dan kan hij een waarschuwing geven - en bij herhaling de speler uit het veld zenden - en bovendien kan hij het nuttig effect van het uit-trappen ongedaan maken door de verloren gegane tijd af te trekken. Aldus zal hij bv. handelen als de bal met een harde trap ver over de lijn, eventueel zelfs over de tribune weggetrapt wordt, zodat het demonstratieve van de handeling er dik bovenop ligt.

Afgezien van de scheidsrechterlijke sanctie is deze handeling zonder meer als onsportief aan te merken.

Doch: er zijn andere omstandigheden. Een achterspeler of middenspeler kan, dicht bij de zijlijn staande, in zodanige positie verkeren, dat hij onmogelijk of althans heel moeilijk de bal behoorlijk kan wegwerken, waaronder dan te verstaan valt: naar een medespeler plaatsen. Moet hij zich dan in moeilijkheden begeven en proberen de bal vrij te spelen? Met het risico, dat de tegenstander hem de bal afneemt en gevaarlijke situaties voor het doel schept? In zo'n geval verdient het zelfs ten zeerste aanbeveling de bal over de zijlijn te werken, hetgeen met een klein trapje zal kunnen geschieden. Men krijgt dan gelegenheid even een goede opstelling te kiezen, kortom zich te herstellen en dat is niet alleen toelaatbaar, maar zelfs zeer verstandig. In dit opzicht kunnen wij, als in zovele andere gevallen, een voorbeeld nemen aan de Engelsen, die nimmer schromen de bal over de zijlijn te werken als dat in hun tactische kraam te pas komt. Hier te lande heerst nog hier en daar, wij menen zelfs in vrij vele gevallen, de mening, dat dit geen aanbeveling verdient. Men geeft er de voorkeur aan, dat de spelers het 'te mooi' willen doen, hetgeen maar al te vaak tot funeste gevolgen leidt.

Men kan het aantal grensgevallen tot in het oneindige voortzetten, doch wij willen met deze voorbeelden volstaan, omdat wij menen, dat zij voldoende weergeven hoe onze gedachten ten opzichte van de grenzen der sportiviteit zijn. En aangezien die gedachten in overeenstemming zijn met de in technische bondskringen heersende mening, bieden zij normen waaraan men zich gerust kan houden.

Voor het overige zal men zich door zijn gevoel moeten laten leiden, een gevoel overigens dat door een juiste sportieve opleiding en opvoeding kan worden aangekweekt.

Sportiviteit is te beschouwen als een uiting van innerlijke beschaving. Zij schuilt niet in uiterlijkheden. De speler, die zijn tegenstander op

unfaire wijze ten val brengt en daarna in zijn beste Engels ‘sorry’ prevelt, is daarmee nog niet als sportief te beschouwen. Het is natuurlijk erg aardig als twee spelers elkaar de hand schudden na eerst op een gemene wijze met elkaar in botsing te zijn geweest, maar het is heel wat beter als zij er voor zorgen in het geheel niet met elkaar aan het plukharen te raken. De goede verstandhouding, die er tussen de spelers tijdens een wedstrijd moet bestaan, zal daardoor slechts bevorderd kunnen worden.

Sportief gedrag bevordert de goede verstandhouding. Dit geldt in de eerste plaats voor de spelers van een zelfde elftal. Het gebeurt vaak genoeg, dat er in zo'n ploeg één of meer zwakke broeders uitkomen, noodgedwongen omdat de club nu eenmaal niet over voldoende goede spelers beschikt. Moet men nu die zwakke spelers zoveel mogelijk links laten liggen of moet men ze juist steunen, technisch zowel als moreel? De vraag stellen is haar beantwoorden, want het spreekt wel vanzelf, dat men zwakkere spelers alleen dan op de duur omhoog kan krijgen als zij van stonde af de volledige steun van hun met meer voetbalcapaciteiten gezegende medespelers genieten. Die werken dan maar wat harder! Dat is heel wat beter dan voortdurend op de minder begaafde speler te lopen kankeren, hetgeen bovendien een nutteloze krachtsverspilling betekent. En.... een onsportieve handeling.

In de tweede plaats is een goede verstandhouding tussen de spelers van de verschillende ploegen zeer gewenst. Waarom niet even kennis te maken met de spelers van de tegenpartij, al is het alleen maar met die spelers met wie men tijdens de wedstrijd in aanraking komt? Een voortdurend werkelijk sportief gedrag zal de verstandhouding ten zeerste bevorderen. De houding na afloop van de wedstrijd is eveneens van grote betekenis. Spelers moeten goede verliezers en.... goede winners kunnen zijn. Het laatste is al bijna even moeilijk als het eerste! Een arrogante houding na een overwinning, een enkel honend woord kan grote schade toebrengen en het doet heel wat prettiger aan als men waardering toont voor het spel van de tegenpartij en voor de wijze waarop zij de nederlaag geleden heeft. En heeft men zelf verloren, dan moet men de nederlaag sportief aanvaarden en de overwinnaar de hem toekomende eer niet onthouden, niet mokken en niet trachten de waarde van de zege te verkleinen.

De goede verstandhouding kan ten zeerste worden bevorderd door gezamenlijke bijeenkomsten na afloop. Er zijn wel clubs die dergelijke bijeenkomsten hebben belegd en daar werd dan wel eens op gesmaald en dan werden de goede bedoelingen in twijfel getrokken. Jammer genoeg, want wij kunnen daarin niets anders zien dan een aardige en werkelijk sportieve geste, die stellig navolging verdient, omdat het de sportiviteit in het algemeen ten goede komt. Werkelijke sportiviteit komt ook tot uiting als een speler op het veld

een of andere onaangenaamheid ondervindt en indien hij daarop reageert zonder van kleine wraakgedachten bezield te zijn. Wij herinneren ons een verhaal van hetgeen tijdens een wedstrijd Frankrijk - Nederland gebeurde. Onze linksbuiten De Natris kreeg toen van de Franse rechtshalf een geweldige 'zwieper' te incasseren waardoor hij buiten de zijlijn terecht kwam. De warmbloedige Amsterdammer kookte over van woede en verklaarde tegen zijn linksbinnen, zijn clubgenoot Delsen, dat hij de Fransman straks wel eens 'te grazen' zou nemen. Doch Delsen beduidde zijn buurman dat hij beter op een andere manier wraak zou kunnen nemen, op een andere, een sportieve manier. Zij zouden met hun tweeën die tegenstander voor zijn eigen publiek te schande zetten door hem volkomen te overspelen.

Aldus geschiedde, de twee Ajacieden speelden van dat moment af zo geraffineerd samen, dat de Franse speler er niet meer aan te pas kwam. De Natris gleed telkens als een aal langs de lijn en droeg er aldus, dank zij de medewerking van Delsen toe bij, dat Nederland een glorieuze 5-0 overwinning behaalde. Dàt was een zuivere, sportieve wraak, een voorbeeld van de wijze waarop men sportief kan reageren op een onsportieve handeling van een tegenstander.

Een ander voorbeeld. In de in 1934 gespeelde wedstrijd Engeland-Italië zagen wij hoe de forse Engelse middenvoor Drake, een doorzetter van de eerste rang, die geregeld de doelman van de tegenpartij op zijn huid zat, van een Italiaanse achterspeler, die blijkbaar ontstemd was door deze speelwijze, een klap in het gezicht kreeg. Drake had hierop kunnen reageren door een lap terug te geven en.... dan zou de wedstrijd finaal bedorven zijn geweest, want dan had de scheidsrechter ongetwijfeld beide spelers van het veld gezonden. Hij had ook naar de scheidsrechter toe kunnen gaan om melding te maken van hetgeen hem zo juist was overkomen. Hij deed het een noch het ander, hij deed niets. Hij incasseerde de klap rustig als consequentie van zijn forse, zij het dan volkomen eerlijke speelwijze. En nu behoefde de scheidsrechter gelukkig ook niets te doen; hij had de klap niet gezien, kon althans rustig doen alsof hij hem niet gezien had. De uiterst sportieve daad van Drake redde aldus de wedstrijd.

Zo bezien is sportiviteit het uitvloeisel van zelfbeheersing en.... dat is het eigenlijk altijd. De sportman, die zich voortdurend beheerst, zal allicht steeds tot sportieve handelingen kunnen komen, hij zal in elk geval onsportieve handelingen kunnen voorkomen. Het aankweken van zelfbeheersing en daardoor van sportiviteit ligt daarom op de weg van allen, die op enigerlei wijze leiding geven aan de voetbalsport.

Hoofdstuk XI

Geestelijke voorbereiding

WIJ hadden dit hoofdstuk ook mentaltraining of concentratie of beide kunnen noemen, maar geven de voorkeur aan ‘geestelijke voorbereiding’, dat toch wel zo ongeveer de bedoeling van het gezamenlijke begrip weergeeft.

Want dàt moeten wij goed beseffen: behalve een lichamelijke voorbereiding heeft de sportman ook een geestelijke voorbereiding nodig, wil hij tot topprestaties komen. Ons op het standpunt stellend, dat de techniek en de tactiek de pijlers van het spel zijn, zonder welke nooit ofte nimmer iets goeds te bereiken kan zijn, er de nadruk speciaal op leggend, dat iedereen die op een zekere hoogte in de voetbalsport wil komen een behoorlijke technische grondslag moet bezitten, kunnen wij er, met de kennis die de laatste jaren ons op dit gebied hebben gebracht, gerust aan toevoegen, dat ook de geest, corresponderend met de innerlijke krachten van de mens, een belangrijke functie te vervullen heeft.

Is dit nu inderdaad iets van de laatste jaren, iets dat bv. eerst na 1930 ‘uitgevonden’ is?

Tot op zekere hoogte is dat inderdaad het geval in zoverre, dat eerst na genoemd jaar deze stof systematisch is bestudeerd, waardoor men de mentale wapens bewust is gaan hanteren.

Voordien gebeurde het echter onbewust ook wel. Er zijn spelers van de oude tijd, die bij hoog en bij laag volhouden, dat zij ‘daar vroeger niet aan deden’, anderen echter zijn de stellige mening toegedaan, dat ook zij zich in een komende sportgebeurtenis inleefden, indachten.

Bekend is, dat Karel Lotsy in zijn jonge jaren, als voorzitter van H.F.C., aan de spelers van het eerste elftal in een zeer belangrijke periode toen de club twee klassen moest promoveren om in de eerste

klasse terug te keren, elke week, althans in de week voor elke wedstrijd een brief, vaak zelfs twee brieven, schreef, waarin hij op het belang van de wedstrijd wees waarin hij voorts met enkele treffende woorden een beroep deed op de liefde voor de oude club.

Die brieven troffen doel. Bij de een misschien meer dan bij de ander. Er zullen allicht spelers geweest zijn, die na enkele weken de brief wel lazen - want dat deden ze natuurlijk allemaal, al was het maar uit nieuwsgierigheid -, maar de inhoud niet meer zo in zich opnamen als in het begin. Wellicht is er een enkele geweest, die het in zijn hart ‘onzin’ vond. Maar stellig waren er verscheidene spelers, bij wie een gevoelige snaar werd aangeraakt, spelers op wie de brieven een diepe, ja zelfs een steeds sterker indruk maakten, spelers die na het lezen er van vastbesloten waren het uiterste voor de eer van hun geliefde club te geven, spelers, die later verklaard hebben dat de sigaret en de borrel hun niet meer smaakten. Voor die spelers vooral waren de brieven bestemd en als het er nu maar een stuk of wat waren, dan hadden de brieven toch stellig een groot nut, want dan zouden die spelers ongetwijfeld betere prestaties leveren, al was het alleen maar doordat zij meer en beter gingen trainen, zich meer opofferingen gingen getroosten.

Lotsy had succes met deze brieven: H.F.C. doorliep snel de verschillende klassen en kwam op zijn oude plaats in de eerste klasse terug. De begrippen concentratie en mental training kende men toen nog niet en die kende men evenmin toen in 1927 het prachtige boek van de sportjournalist Joris van den Bergh, ‘Te Midden der Kampioenen’ verscheen. Dat boek, handelende in hoofdzaak over de wielrenner Moeskops, werd naar wij menen in die tijd veeleer gelezen om de suggestieve spanning die in de beschreven wielerkampen gelegd werd; het drong vooralsnog niet tot de meeste lezers door, dat de geestelijke voorbereiding zulk een grote rol speelde bij de daden van de wielerkampioen. De aandachtige lezer echter nam met stijgende belangstelling kennis van de nieuwe begrippen, die in dit boek werden gebracht.

Voor het eerst dook het woord ‘concentratie’ op in 1930, het jaar waarin de verrichtingen van het Nederlands elftal bedroevend slecht werden, zó slecht, dat men allerwegen zocht naar middelen om uit de inzinking te geraken.

Het was weer Lotsy, die er het eerst de lucht van kreeg, bij gelegenheid van zijn bezoek aan de wedstrijd Zwitserland-Nederland, na afloop waarvan hij een gesprek had met de Hongaar Dori Kürschner, de toenmalige trainer van het Zwitsers elftal, een trainer die volgens Lotsy ‘een soort philosoof’ was.

Kürschner dan vertelde, dat hij de spelers van zijn elftal - ook die

van zijn club Grasshoppers, waar de Nederlandse internationaal Adam toen ook in speelde - de opdracht gaf elke dag een zekere, korte tijd volkomen geconcentreerd aan de komende wedstrijd te denken. Dit was concentratie in optima forma, dit was het brengen van zielkundige, mentale waarden in de sport.

Het klopte volkomen met de ervaringen, die Lotsy in zijn H.F.C.-tijd had opgedaan, het klopte eveneens op markante wijze met de ervaringen van Moeskops, op zo treffende wijze door Van den Bergh beschreven.

De gedachte werd nu verder uitgewerkt, Joris van den Bergh ging er artikelen over schrijven, hij kreeg contact met Lotsy en zó is de kiem gelegd voor de ontwikkeling en de opbloei van het begrip concentratie. Daar is nadien heel veel over gesproken - o.a. door Lotsy in talloze lezingen voor voetbalclubs en anderen -, er is ook veel over geschreven en dat alles is later samengevat in het boek van Joris van den Bergh en Karel Lotsy, 'Mysterieuze krachten in de sport', welk boek men zeker gelezen moet hebben, wil men een juist inzicht in deze moeilijke materie krijgen.

Hoe het in de voetbalwereld verder gegaan is?

Lotsy ging er in zijn functie van voorzitter der Technische Commissie en lid der Keuze-Commissie mee werken. Als eerste maatregel om het Nederlands elftal op een andere, betere, wijze voor te bereiden, liet men de er voor in aanmerking komende spelers ten getale van ca. 30 uit alle delen van het land bijeen komen op het veld van V.U.C. in Den Haag, waar onder leiding van de Bondsoefenmeester een conditie-training werd gegeven, die dan als aanvulling moest dienen van de technische training, welke de spelers in eigen milieu en daar ook onder leiding van de Bondsoefenmeester Bob Glendenning volgden. Doch na afloop van die veldtraining volgde, wat al spoedig de clou van die avonden zou worden en wat door de voetbalwereld met stijgende belangstelling werd gevolgd. Dan kwamen de spelers nl. bijeen in de eenvoudige tent van V.U.C. en als ze dan allen samen zaten en een kop thee met een koek nuttigden, hield Lotsy een toespraak. In die toespraak behandelde hij allerlei vraagstukken met betrekking tot de komende wedstrijd, tactische vraagstukken vooral ten aanzien van het eigen spel en dat van de tegenpartij. Maar elke toespraak culmineerde in een peroratie, waarin de woorden van hart tot hart gingen, woorden die de betekenis van de komende strijd schetsten, de betekenis voor de sport, de betekenis voor het land, voor ons Nederland. Gevoelige snaren werden aangeraakt bij het beroep dat de begaafde spreker deed op de aanwezigen, die ongetwijfeld langzamerhand een andere geestelijke instelling op de komende gebeurtenis voelden ontstaan en groeien.

Er werd een climax gelegd in die toespraken naarmate de strijd naderde en in de laatste week volgde soms op de vooravond, en anders altijd nog aan de lunch voor de wedstrijd en soms zelfs nog in de kleedkamer vlak voor het betreden van het veld een korte, maar krachtige opwekking.

'We gingen met gebalde vuisten in het veld', zo heeft een speler ons wel eens gezegd en een ander gewaagde er van, dat zij als het ware hun mouwen opstroopten.

Een elftal met zulke spelers was sterker geworden, kon betere verrichtingen leveren, dat kon niet anders. Als bij die spelers de technische en tactische basis aanwezig was - een basis, die nimmer mocht ontbreken - kon men wat goeds verwachten.

Er kwàm iets goeds. Het Nederlands elftal geraakte al heel gauw uit de put en kwam zelfs weldra tot verrichtingen, die de gehele internationale voetbalwereld verbaasden en die ons land een tijdlang tot één van de sterkste voetballanden van Europa gemaakt hebben. Dank zij, of juister: mede dank zij de onvolprezen mental-training en concentratie.

Laten we nu eerst eens bekijken wat die begrippen eigenlijk precies betekenen. Joris van den Bergh zegt het in het hoofdstuk, dat hij in Groothoff's boek 'Voetbal' aan deze onderwerpen heeft gewijd:

'Mental-training is sportbeoefening met de geest, en concentratie is de samentrekking van al zijn innerlijke krachten op het gestelde doel.' Laat men deze definities goed op zich inwerken, begrijpt men ze goed, dan is het duidelijk dat het niet eenvoudig is om daar op de juiste wijze mee te werken. Men moet, en dat vooral is belangrijk, voor overdrijving waken, men moet, speciaal bij amateurs, het juiste midden houden tussen het nietszeggende plezier-voetbal en het aanniets-anders-denken dan aan voetbal.

De goede mental-trainer - want dat is een speciale functie geworden, een werk dat men doorgaans niet aan de gewone trainer overlaat - zal nimmer verzuimen er op te wijzen, dat voetbal nooit nummer één in het leven mag zijn, dat werk en studie voorgaan, dat men zijn gezin niet mag verwaarlozen voor de sport. Maar hij zal er tevens op wijzen, dat alles wat waard is gedaan te worden ook zo goed mogelijk moet worden gedaan.

Dus nooit een geheel opgaan in de sport, maar ook niet een geringschatting van de betekenis er van en zeker niet als het belangrijke evenementen betreft: een vertegenwoordiging van zijn land, een kans om voor zijn club glorie te verwerven.

Wat men doet moet men zo goed mogelijk doen, men moet het vooral ook met zo groot mogelijke aandacht doen, hetgeen niet alleen geldt voor de wedstrijd zelf, maar ook en veel meer nog, voor de voorbe-

reiding. Een training, die men verricht zonder voldoende aandacht heeft geen waarde.

Eén van de belangrijkste en interessantste passages in 'Te Midden der Kampioenen' is die waarin beschreven wordt hoe Moeskops alleen al 'trainde' door schijnbaar lui in vol sportornaat op het middenveld van de wielerbaan te zitten en naar het rijden van zijn aanstaande concurrenten te kijken. Dàt geschiedde met volle aandacht, welke nog werd gestimuleerd door het feit, dat Moeskops zijn wielerkleding compleet aan had. Dat was geestelijke voorbereiding en zijn training had waarschijnlijk meer waarde dan die van sommige andere rijders, die wel de nodige kilometers afpeddelden, doch daarbij soms gekheid maakten en niet de volle aandacht hadden voor het rijden der anderen. Dat geldt ook voor de voetballer, die naar het veld of de zaal gaat om te trainen en die daarvan slechts dan resultaten zal zien als hij er met zijn volle aandacht bij is, aandacht die al volledig aanwezig moet zijn als hij van huis gaat.

Hoe moeilijk deze materie te hanteren is, welke vraagstukken er soms bij ontstaan, is wel gebleken in de jaren dat het Nederlands elftal moest worden opgebouwd na de inzinking die het had moeten doormaken.

Zo was het al spoedig een merkwaardig en opvallend verschijnsel, dat de in uitwedstrijden behaalde resultaten beter waren dan die welke in Amsterdam werden genoteerd. De verschillen waren markant, want tussen Juni 1931 en voorjaar 1937 verloor het Nederlands elftal geen enkele wedstrijd in het land van de tegenpartij. Slechts één uit-wedstrijd ging verloren, nl. die tegen Zwitserland in 1934, welke in Milaan, dus op 'neutraal' terrein, werd gespeeld. Daarentegen leverden, vooral aanvankelijk (tot 1934 nl.) diverse thuiswedstrijden teleurstellende resultaten op, bv. nederlagen tegen België, dat in die jaren toch bepaald zwakker was.

Wat kon de oorzaak daarvan zijn? Het is de moeilijke taak o.a. van de mental-trainer om op vragen als deze een bevredigend antwoord te geven en.... tot een geschikte oplossing van eventuële moeilijkheden te komen.

Men zocht de oorzaak in verschillende dingen, o.a. in het contact tussen spelers en supporters, welk contact inderdaad in het Amsterdamse Stadion niet opvallend groot is, terwijl het in het buitenland alleen daarom al beter tot uiting kwam omdat de supporters de ploeg dan veel hartstochtelijker aanmoedigden. In de regel gingen naar het buitenland de echte liefhebbers mee, de mensen die er wat voor over hadden. In Amsterdam verscheen een te groot contingent op de tribunes, dat het bijwonen van een internationale wedstrijd te veel als een soort mode beschouwde.

Inderdaad kan dit ten dele als een verklaring gelden, maar geheel klopte het toch ook niet met de practijk, want een paar van de alierbeste wedstrijden, die ons nationale elftal ooit heeft gespeeld (in Bern 1934 en in Dublin 1935), werden door een minimaal aantal Nederlandse toeschouwers bijgewoond.

Het moest ergens anders in zitten, met name in het verschil van voorbereiding, speciaal dan wat de laatste maatregelen betreft.

Het verschil tussen de uit- en de thuiswedstrijden zat hoofdzakelijk hierin, dat voor wedstrijden in het buitenland de spelers uiterlijk op Zaterdag samen kwamen en gezamenlijk de reis maakten. Zij bleven dan de gehele Zaterdagavond bijeen, wandelden samen, praatten met elkaar, gingen naar een bioscoop of een schouwburg, enz. Ook Zondagmorgen bleef men in elkaars gezelschap, nadat gezorgd was dat degenen die daar behoefte aan hadden hun kerkelijke plichten na kwamen. Men vermaakte zich vervolgens met elkaar, men praatte over de wedstrijd, men.... concentreerde zich gezamenlijk, hetgeen niet alleen de mentale instelling van de spelers afzonderlijk, maar ook die van de gehele ploeg ten goede kwam. De toespraak, die aan de lunch gehouden werd - men sprak wel van ‘de donderrede’ - viel dan in een vruchtbare bodem. Zij zette de puntjes op de i, zij bracht de geestelijk in goede conditie zijnde spelers in topvorm.

Resultaat: een serie van prachtige successen in het buitenland, successen die soms van verbluffende aard waren omdat het elftal prestaties had geleverd die men niet verwacht had.

Bij thuiswedstrijden, toentertijd alle in Amsterdam, ging het wat anders toe. Daar kwamen de spelers pas Zondagmorgen bijeen, de een vroeg, de ander wat later, maar met wat goede wil waren allen tegen het lunchuur present. De ‘donderrede’ werd natuurlijk gehouden, maakte uiteraard de nodige indruk na de reeds gehouden voorbereidingen, na o.a. de toespraak op Woensdag- of Donderdagavond. Op wat uitzonderingen na echter bleven de uitslagen onder de verwachtingen, - men kreeg in het Olympisch Stadion maar zelden het elftal in zijn topvorm te zien.

Dat speciaal het spel van de voorhoede, en zeker de productiviteit, tegen viel, was een andere zaak. Daar vond men een oplossing voor, door in het bijzonder de voorspelers onder handen te nemen door middel van gespecialiseerde oefeningen.

Dè oplossing echter om tot betere resultaten ‘op eigen veld’ te komen was gelijk het ei van Columbus: men besloot op een gegeven ogenblik de spelers niet Zondags, maar reeds Zaterdags in Amsterdam te laten komen en men werkte dan precies hetzelfde programma af - behalve de reis! -, dat voor ontmoetingen in het buitenland gold.

En ziet: ook de thuiswedstrijden leverden successen op, enorm grote

successen zelfs, overwinningen met ongekend hoge scores, die de geestdrift van het publiek en de belangstelling tot het waanzinnige opvoerden.

Successen die mede te danken waren aan de sfeer van de voorbereiding. Want daar was men inmiddels allang achter gekomen: de sfeer was een zeer belangrijk punt geworden, de sfeer waarin moest worden getraind, de sfeer die over de ploeg moest worden gebracht, de sfeer van eenheid en vriendschap.

Men sprak immers van 'de Nederlands-elftal-club', daarmee te kennen gevend, dat het elftal een homogeen geheel geworden was. Welk een verschil met vroeger, toen soms spelers zich in de kleedkamer vóór de wedstrijd aan elkaar moesten voorstellen. Nu kènden ze elkaar niet alleen, - ze waren vrienden geworden, en de technische leiders van de K.N.V.B., vrienden ook van de spelers en onder elkaar, zorgden er voor dat de vriendschapsbanden steeds nauwer aaneen werden gesnoerd. Die vriendschap was de basis van alles!

Het elftal kwam tot topprestaties, het kwam tot prestaties die geen mens had durven verwachten. Er waren wedstrijden, alhans gedeelten van wedstrijden, dat de spelers als het ware meer dan 100% presteerden.

Onmogelijk, zal degene zeggen, die niet aan deze mentale waarden gelooft, die aan 'hokus pokus' denkt en die zich op het nuchtere standpunt stelt, dat een mens nu eenmaal niet meer kan presteren dan waartoe hij lichamelijk in staat is.

Wellicht zijn dezulken de ogen open gegaan tijdens de beruchte hongerwinter, die speciaal op het Westen van ons land als een gesel drukte. Wat vele, door uithongering in elk geval aanzienlijk verzwakte lieden toen hebben gepresteerd op eindeloze fiets- en wandeltochten, grenst aan het ongelofelijke, vooral gezien de zware vrachten die daarbij werden getorst. Schrijver dezes legde in Febr. 1945 doodleuk op zijn 47e jaar 180 km op één dag af om 'wat eten' voor zijn gezin te halen. Een andere keer trapte hij op zijn fiets een 70 km af met een niet hanteerbare vracht van 75 kg, d.w.z. heel wat meer dan hijzelf toen woog. Dit waren nog maar bescheiden prestaties, want er werden nog heel wat krasser staaltjes geleverd door mensen, die dagenlang door de sneeuw moesten sjokken, door vrouwen die dagmarsen moesten maken, welke die van de bekende Vierdaagse aanmerkelijk overtroffen. Duizenden uiterst zware 'hongertochten' zijn toen gemaakt, uiteraard volkomen 'ongetraind'.

Voor deze prestaties hadden al die mensen de lichamelijke kracht allang niet meer. Ze waren er alleen toe in staat omdat het moest, omdat de geest het wilde en ze tot deze buitengewone inspanning in staat stelde.

Welke ontberingen zijn voorts niet gedragen door hen, die in con-

centratiekampen verbleven? Zij konden zich slechts gesterkt achten door de overweging, dat het van voorbijgaande aard was, dat de overwinning moest en zou komen; hun wil en geestkracht sleepten hen, althans velen hunner, door moeilijkheden heen, die een ‘normaal mens’ zeker niet overleefd zou hebben.

Al die mensen waren niet normaal meer, zij waren tot meer dan normale prestaties in staat. Zo moet men ook sportmensen bekijken, die op goede wijze mentaal zijn voorbereid. Ook zij zijn niet normaal meer, in zoverre dat zij tot heel wat meer dan het normaal mogelijke in staat zijn.

Het Nederlands elftal leverde daarvan een prachtig voorbeeld. Het kwam tot ongekende prestaties, die ver uitstaken boven de verrichtingen van de clubs. De geestelijke voorbereiding had het mogelijk gemaakt.

Er kwamen zelfs wedstrijden met abnormaal hoge scores en als men ze ging analyseren, bleek dat de meeste doelpunten in een vrij korte tijd waren gemaakt, zo binnen het kwartier bv. Naar aanleiding daarvan sprak men van ‘het krankzinnige kwartiertje’, zonder zich er direct rekenschap van te geven wat dat nu eigenlijk betekende. Later heeft men begrepen, dat juist die kwartiertjes de uitingen waren van de goede mentale training, welke in die kwartiertjes als het ware gesublimeerd werd. In zo'n betrekkelijk korte periode rees het gehele elftal, rezen alle spelers afzonderlijk, boven hun topvorm. Dan werd ineens hun snelheid groter, hun schoten werden harder en raker, ineens ‘lukte’ alles, de tegenpartij werd overspeeld en moest het aanzien dat het kleine Nederland een overdonderende meerderheid aan de dag legde.

Toen die kwartiertjes voor het eerst ontstonden, was eindelijk bereikt, waarvoor men enkele jaren geijverd had: de geest was geheel en al vaardig geworden over de spelers en over alle spelers tegelijk. Is het wonder dat na de eerste wedstrijd waarin dat gebeurde - Nederland-Ierse Vrijstaat in 1934 - de opgetogen spelers hun leider Karel Lotsy op de schouders namen? Zij voelden, zij begrepen, dat hij de man was geweest, die hun geest vaardig had gemaakt voor het leveren van deze prestatie, die hen zelf verbaasde en verraste.

Dat een aldus geleide mentale training, een aldus doorgevoerde concentratie, de prestaties aanzienlijk kan verbeteren, is nu algemeen bekend geworden. Wat echter nog lang niet tot iedereen is doorgedrongen, is het feit, dat men dit wapen, dit inderdaad krachtige en machtige wapen, met grote zorgvuldigheid moet hanteren. En .... met deskundigheid.

Gebeurt het op onjuiste wijze, dan kan men meer bederven dan goed maken. Heeft men een elftal, dat op normale wijze een wedstrijd kan winnen alleen al door technische en lichamelijke overmacht, dan

behoeft men niet naar het geestelijke wapen te grijpen of het ten hoogste slechts terloops te hanteren om hier en daar een puntje op een i te zetten.

Mentale training mag nimmer overdreven worden en .... zij wordt zo licht overdreven.

Overdreven is het, als men te veel van de spelers gaat vergen. Men kan inderdaad wat vergen als het 't nationale elftal betreft. In de eerste plaats kunnen deze topspelers over het algemeen veel verdragen, in de tweede plaats gaat het hier om vlagvertoon, waarvoor moeite en opoffering niet misplaatst zijn.

Bovendien komen interlandwedstrijden in een seizoen niet al te vaak voor; als het er zes zijn, is het veel. En als ze dan niet te dicht op elkaar vallen, kan elke keer met succes een speciale mentale voorbereiding worden toegepast.

Dat zelfs dit met veel zorg moet gebeuren is gebleken in de begintijd van de toepassing dezer methode, toen het in de K.N.V.B. eigenlijk nog een zoeken en tasten was naar de juiste weg in dit tot dien onbetreden gebied.

In het voorjaar van 1934 toch moest het Nederlands elftal voorwedstrijden spelen om uit te maken of ons land zou mogen meedoen aan het tournooi om de Wereldbeker, dat in Italië gehouden zou worden. Het was een zeer succesvolle periode, waarin ons land begon met een 9-3 overwinning op België en vervolgens Ierse Vrijstaat in een officiële voorwedstrijd met 5-2 versloeg, - de periode, waarin heel Nederland ‘We gaan naar Rome’ zong. De ploeg moest daarbij inderdaad uiterst scherp worden voorbereid en.... met succes: het ‘krankzinnige kwartiertje’ deed zijn intrede.

Daarmee was men er nog niet. Er volgde nog een wedstrijd tegen België te Antwerpen en nu zou op dat moment een nederlaag niet meer gehinderd hebben, doch er waren allerlei redenen, die een overwinning wenselijk maakten. Het zou ons te ver voeren die hier op te sommen, onze bedoeling is slechts er op te wijzen, dat ook nu het elftal weer een grondige voorbereiding moest ondergaan en.... dat succes ook nu niet uitbleef.

Al deze wedstrijden vonden plaats met tussenpozen van ongeveer een maand, - lang genoeg om de spelers telkens bij te laten komen en om ze de volle gelegenheid te geven ook voor hun clubs topprestaties te leveren in de gevallen waarin dat nodig was. Een maand na de laatste ontmoeting met de Belgen zou de eerste wedstrijd in Italië volgen, - ook weer voldoende tussenruimte dus.

Maar helaas kwam er een wedstrijd tussen, een onnodige wedstrijd, die al geruime tijd van tevoren was vastgesteld en waar men dus niet goed af kon, maar die in de gegeven omstandigheden weinig bevorderlijk was voor de prestaties van het elftal. Die wedstrijd tegen

Frankrijk wilde men toch ook niet graag verliezen, want een nederlaag zou de sfeer niet ten goede komen. Een nederlaag zou het elftal uit zijn stemming van onverslaanbaarheid halen, een stemming die op de reis naar en hopelijk door Italië de verrichtingen ten goede zou komen.

Het elftal werd ook voor Frankrijk op de beproefde wijze voorbereid, doch.... het verloor. Niet erg, niet belangrijk, maar deze nederlaag, waarbij een voorsprong van 3-0 werd omgezet in een achterstand van 4-5, moet de spelers onwillekeurig een schok hebben gegeven.

Bovendien is de korte opeenvolging van zware wedstrijden met alles wat daaraan vast zat, stellig niet goed geweest en ongetwijfeld is mede daaraan toe te schrijven geweest, dat het elftal in de wedstrijd te Milaan tegen Zwitserland niet meer in topvorm te krijgen was.

Andere oorzaken hebben er ook toe bijgedragen en het is nuttig om ze te vermelden, juist om te laten uitkomen hoe teer deze materie is, hoe moeilijk het is om ze op de juiste wijze te hanteren. Men wist toen nog niet wat men tegenwoordig wel weet. Van de toen opgedane lessen heeft men het nodige kunnen leren.

Zo heeft men het elftal voor het tournooi in Italië al bijna een week tevoren naar Como gestuurd. Men stelde zich nl. op het standpunt, dat de spelers moe waren van de zware voorwedstrijden en dit nu mag thans gerust als een denkfout worden aangemerkt, in zoverre, dat er natuurlijk geen sprake kon zijn van enige lichamelijke vermoeidheid.

Een gezonde Hollandse kerel wordt niet moe van een voetbalwedstrijd, - wordt hij dat wel, dan zou hij stellig lichamelijk niet worden goedgekeurd. Hij wordt dus ook niet moe, kan niet moe worden, van enkele zware wedstrijden die met een ruime tussenpoos worden gespeeld, zelfs als men in aanmerking neemt dat er voor sommigen ook zware clubwedstrijden bij kwamen.

In feite was geen der spelers van de Nederlands-elftal-club moe na de zij het dan ook veel vergende wedstrijden van het voorjaar van 1934. Niet lichamelijk moe, wèl geestelijk moe, juist door de hoogopgevoerde geestelijke voorbereiding.

De K.N.V.B. besloot de spelers te laten uitrusten door ze een week eerder naar Italië te laten gaan en daar aan het prachtige Comomeer in het schilderachtige dorpje Cernobbio te laten bijkomen van de vermoeienissen.

Men had ze echter geestelijk moeten laten uitrusten. En de practijk heeft allang geleerd, dat Nederlandse spelers het best geestelijk uitrusten als men ze zo lang mogelijk in hun gewone doen laat, ze hun normale werk laat doen, in hun eigen bed laat slapen, enz.

Daar in Italië werden de spelers op de best mogelijke wijze verzorgd,

- schrijver dezes heeft de toer van a tot z meegemaakt, kan dus persoonlijk getuigen, dat de leiding alles heeft gedaan om het de deelnemers naar de zin te maken. Er was bv. speciale medische verzorging, er was speciaal eten, dat onder speciaal toezicht bereid werd, er waren speciale trips, gemaakt in een speciale autobus.

De spelers leidden een leven als prinsen, ze werden bepaald verwend, ze hadden het.... te goed. Het té goed hebben kan licht tot verslapping leiden. Bovendien deden ze dagelijks een macht van nieuwe indrukken op in deze schitterende omgeving, die hun telkens weer wat anders bood. Dat alles was geenszins bevorderlijk voor het verkrijgen van een goede geestelijke instelling voor de komende strijd. Ook daarvoor werden ze wel speciaal voorbereid door middel van veldtraining, door middel ook van gesprekken en toespraken, maar het is de grote vraag of zij daarmee geestelijk niet te zwaar werden belast.

De spelers raakten uit hun gewone doen en daarmee is eigenlijk alles gezegd. Het feit dat zij het zo bijzonder goed hadden, maakte dat zij wel in een vrolijke stemming kwamen, maar dat zij tevens langzamerhand kleine aanmerkingen onder elkaar gingen maken op kleinigheidjes, die vaak slechts in hun verbeelding bestonden. ‘Kankeren’ zou een onjuiste, want zeer overdreven uitdrukking betekenen bij de weergeving van de gemoedsstemming der spelers, maar volkomen gewillig om alles aan te nemen wat hun gezegd werd, waren zij ook niet meer. Hun geest was geen goede voedingsbodem meer, hij was niet ontvankelijk meer voor de mentale prikkels, die tenslotte toch moesten worden gegeven.

Waarschijnlijk heeft het, achteraf, de ploeg ook geen goed gedaan, dat Lotsy niet voortdurend bij de spelers kon blijven. Hij had een belangrijke functie in de F.I.F.A. en in het organisatie-comité voor de wedstrijden en moest daartoe naar Rome doorreizen na de reis naar Como te hebben meegemaakt. Hij, sinds enkele jaren de leider van het elftal, moest in deze moeilijke periode de spelers los laten. Hij had goede, vertrouwde medewerkers, o.a. in de heren De Vries en Herberts, mensen aan wie hij gerust de leiding kon overdragen. Toen Lotsy in het najaar van 1934 inderdaad als ‘mental trainer’ van het elftal bedankte en anderen zijn taak overnamen, ging het ook goed en de resultaten bleven toen evenmin uit. Maar.... toen wist men niet beter, hetgeen in 1934 niet het geval was.

Lotsy kwam aan de vooravond van de wedstrijd toch de laatste hand leggen aan de geestelijke voorbereiding, doch vond een ploeg, die de juiste geestelijke instelling niet vertoonde en die toen niet meer in de juiste geestelijke spanning te brengen was, welke pogingen Lotsy daartoe ook aanwendde.

Er zijn, natuurlijk, nog meer oorzaken geweest die er toe hebben

geleid dat het elftal op de bewuste Zondag niet in topvorm was. Aan de tactiek haperde wat, temperatuur en terreintoestand waren niet in ons voordeel en de Zwitsers waren, door welke reden ook, beter. De aanwezigheid van enige duizenden opgewonden Nederlandse supporters, die hun overwinningsverwachting tevoren niet onder stoelen of banken hadden gestoken, was waarschijnlijk ditmaal ook geen voordelige factor, omdat zij de spelers uit hun noodzakelijke evenwicht haalde.

Een complex van oorzaken leidde er aldus toe, dat het Nederlands elftal deze uiterst belangrijke wedstrijd niet won, waardoor aan veler hooggespannen verwachtingen een abrupt einde kwam. Vele oorzaken, maar de mentale zijn daarvan stellig niet de onbelangrijkste geweest.

Mentale waarden zijn moeilijk te hanteren. Het is fout er al te veel van te verwachten en het is ook fout de oorzaak van tegenvallende resultaten altijd in het mentale te zoeken.

Er zijn clubleiders, die na de inderdaad voortreffelijke lessen van de Nederlands-elftal-club hun heil te veel gaan zoeken in mentaltraining.

Dat er niettemin tal van clubs zijn, die er van hebben geprofiteerd, staat vast. Om maar een enkel voorbeeld te noemen, wijzen wij op een boekje van de Willem II-secretaris Arn. v.d. Ven, getiteld ‘Drie jaren Voetbalconcentratie’, dat zeer interessante bijzonderheden vermeldt over de wijze waarop in zijn club dit wapen werd gehanteerd en ook met bijzondere successen. Mogelijk zijn er wel eens dingen bijgehaald die in feite met mental-training niets te maken hadden, maar in zijn grote kern is het boekje juist en daarom leerzaam voor ieder, die op dit gebied iets bereiken wil. Ook in het eerder gememoreerde boek ‘Modern Voetbal’ van J.v.d. Leck worden tal van voorbeelden aangehaald van gevallen die zich bij De Volewijckers hebben voorgedaan en die doen zien, dat ook in die club de mentaltraining een voorname rol heeft gespeeld. Naast - en dat dient men altijd weer te bedenken - technische en tactische opleiding, die toch altijd voorop moet staan.

Bij deze en andere clubs werd bewezen, dat men topprestaties (kampioenschappen bv.) kon bereiken door een goed geleide mentaltraining. Elke week opnieuw, voor elke wedstrijd dus, werden de spelers geestelijk voorbereid.

Maar als wij dat zo vermelden, is het wel duidelijk, dat dit mentale wapen een moeilijk, op den duur zelfs een voor de eigen partij gevaarlijk wapen is. Elke week opnieuw de spelers geestelijk voorbereiden! Hoe houdt men het zelf vol en hoe houden de spelers het vol! Dat gaat nog wel eens een seizoen lang als men werkelijk met z'n

allen er alles op wil zetten om een kampioenschap of een promotie te behalen, maar als men daarna er te lang mee doorgaat, kan er een gevoelige reactie komen.

Hoe dikwijls ziet men niet, dat een kampioenschap snel wordt gevolgd door een reactie, die zelfs tot een degradatie leidt. Men zegt dan, dat de spelers een zwaar seizoen achter de rug hebben en men bedoelt dan: geestelijk zwaar. De kunst van de leiders is dan de veer te ontspannen, genoegen te nemen met een bescheidener plaats doch in elk geval een al te scherpe reactie te voorkomen. Wil men dan de veer blijven spannen, dan.... breekt zij, met alle desastreuze gevolgen daarvan.

Het kan trouwens al funest zijn, en het is ook doorgaans funest, een seizoen lang de lijn te strak te houden. Men stare zich niet blind op de voorbeelden die getuigen van daarmee behaalde successen. Wij noemden dat van H.F.C., dat van Willem II en De Volewijckers, wij zouden er aan kunnen toevoegen dat Lotsy er in geslaagd is na een jaar van mentale voorbereiding het tweede elftal van D.F.C. een klasse hoger te krijgen. En zo zijn er voorbeelden te over.

De grote moeilijkheid is natuurlijk, heel geleidelijk een zekere climax in de prestaties te krijgen. Is er eens een wedstrijd tegen een ernstig concurrent, een wedstrijd waarin de punten als het ware dubbel tellen, dan geeft men de ploeg in alle opzichten een goede beurt, bij andere echter doet men het kalmpjes aan, al zorge men er voor, dat de vriendschapsband, de eenheid, gehandhaafd blijft.

Nadert het einde van het seizoen, dan wordt de schroef wat aangehaald en is het kampioenschap eenmaal bereikt, dan moet weer gezorgd worden voor een climax in de kampioens- of de promotiewedstrijden, tot het begeerde doel volkomen is bereikt. Dat eist zorg en kennis van de materie, het eist ook mensenkennis.

Want dàt houde men zich voor ogen: men moet met mensen werken, niet met machines. En men moet met een aantal, in karakter verschillende mensen werken.

Een moeilijke opgave: met mensen werken met de bedoeling wat met ze te bereiken.

Wij hebben voornamelijk de nadruk gelegd op de grote betekenis van het vormen van een eenheid, waartoe zowel tactische als mentale middelen ten dienste staan. Tactische door te zorgen voor een systeem en dat er zo goed mogelijk in te brengen, mentale door te zorgen voor een juiste sfeer, door het aankweken van onderlinge vriendschap tussen de spelers en.... tussen de spelers en de leiders, die immers óók deel uitmaken van de club. Heeft men een goed geheel en kan men dat bezielen met de wil-om-te-winnen, dan heeft men al veel bereikt. Dan heeft men bereikt, dat de spelers ‘met gebalde vuisten’

het veld betreden: ‘Laat ze maar opkomen!’ Men bereikt zo'n sfeer, men bereikt zulk een vriendschapsband, in de goed geleide gezamenlijke besprekingen, die wekelijks moeten plaats vinden.

De ploeg bestaat echter uit eenheden, elf en meer, want ook de vaste reserves behoren er bij, feitelijk alle spelers die min of meer voor de hoofdploeg in aanmerking komen. De kunst van de goede mentaltrainer - en goede mental-trainers zijn schaars - is nu, uit al die eenheden afzonderlijk te halen wat er in zit.

Iedere speler heeft een eigen karakter, elk karakter moet speciaal behandeld worden wil het volkomen geschikt zijn om de voor de gehele ploeg bestemde mentale prikkels op de juiste wijze te ontvangen. Daarom moet elke speler afzonderlijk onder handen genomen worden.

Sommige spelers, misschien de meeste wel, hebben niet veel nodig. Zijn zij voorzien van een behoorlijke dosis clubliefde, dan weten zij wel wat van hen verlangd wordt en dan valt alles wat in ploegverband wordt meegedeeld in goede, vruchtbare aarde.

Er zijn echter moeilijke karakters. Er zijn spelers van het lauwe type, spelers die lastig reageren, zelfs op de gloedvolste bewoordingen, spelers die er bij kunnen zitten alsof het hun niet aan gaat. Dezulken hebben een andere ‘pil’ nodig dan de levendige, actieve, snel reagerende soort. Kick Smit en Wim Anderiesen - pracht-typen voor mental-training - reageerden anders dan Mauk Weber.

Bovendien moet de mental-trainer rekening houden met de omstandigheden van de verschillende spelers, met de stemming waaraan zij onderhevig zijn. Dikwijls kan dat voortvloeien uit particuliere omstandigheden en de kunst van de goede mental-trainer is dan uit te vissen waar het hapert en.... te pogen de oorzaak weg te nemen. De een heeft moeilijkheden thuis, de ander met zijn studie of in zijn werk. Bij weer een ander zit het misschien in een slechte kies of een bedorven maag.

Een mental-trainer moet veel mensenkennis hebben, wil hij slagen, maar hij moet ook veel tact hebben om met mensen om te gaan. Bij de een zal een hard woord als een zweepslag werken, d.w.z. in gunstige zin, bij de ander zal men met zachtheid te werk moeten gaan; toegepaste paedagogie in optima forma! Men heeft er een gave voor of men heeft het niet en is het laatste het geval, dan mag men zich zeker niet aan het houden van mental-training bezondigen, omdat men dan inderdaad meer kan bederven dan goed maken.

Met de ‘donderrede’ alleen komt men er dus niet. Men zal sommige spelers afzonderlijk moeten toespreken, hun moeten wijzen op bijzondere moeilijkheden waarmee zij straks te kampen krijgen. Een mededeling, dat men een bijzonder sterk en gevaarlijk speler tegenover zich krijgt, kan soms wonderen verrichten, - bij de een althans.

Bij een ander zal gewerkt moeten worden op versterking van het zelfvertrouwen. De speler, die een zg. minderwaardigheidscomplex heeft, zal te horen moeten krijgen, dat het best zal gaan als hij maar goed gebruik maakt van speciale eigenschappen die hij bezit. Van de aard van de speler hangt dan weer af of men dergelijke mededelingen moet doen in aanwezigheid van alle spelers dan wel of men de spelers liever apart moet nemen. Het gaat er maar om, dat het zelfvertrouwen versterkt wordt, - hoe het gebeurt hangt van de competentie en de tact van de mental-trainer af.

Men staart zich soms blind op de 'donderrede'. Die is inderdaad belangrijk, maar niet alleenzaligmakend. Heeft men een mentaltrainer die op een bijzondere wijze over de gave van het woord beschikt (Lotsy!), dan kan van een krachtige rede buitengewoon veel uit gaan, dan bàllen zich de vuisten naarmate de spreker een beroep doet op de capaciteiten en de goede wil van de spelers, dan komen die spelers 'geladen' in het veld. Men zal moeten toegeven dat maar weinigen over die gave beschikken en wil nu iemand, die het niet kan, een donderrede houden, dan wordt het een caricatuur. Dan is er kans, dat de spelers er stilletjes om gaan lachen, er is ook kans dat de bom verkeerd barst en dat de spelers bv. overmatig fors gaan spelen. Dat is verkeerde mental-training.

Maar als men nu niet beschikt over een 'donder-redenaar'?

Ook dan kan men zeer wel aan mental-training doen, als er maar iemand is, die met de spelers kan omgaan, die woorden kan zeggen die tot het hart doordringen. En als men maar zorgt voor de goede sfeer, voor de noodzakelijke vriendschapsband die tussen alle spelers moet bestaan, hetgeen er toe leiden kan dat goede spelers naast het elftal worden gezet omdat zij niet in het kader van het geheel passen. Tot die sfeer kan ieder bestuurslid bijdragen, ieder lid van een technische commissie, de aanvoerder vooral ook, verder natuurlijk de trainer. Deze in het bijzonder heeft een belangrijke taak. Hij behoeft waarlijk niet de mental-trainer te zijn, hij is het zelfs maar zelden, want het komt niet vaak voor, dat iemand alle eigenschappen in zich verenigt die voor een physieke en een psychische training noodzakelijk, althans wenselijk zijn.

Een trainer kan echter door zijn wijze van omgang met de spelers, met welke hij immers geregeld een nauw contact heeft, door zijn verzorging ook van de spelers als zij eens wat hebben, de sfeer ten goede komen. Denk aan onze, tijdens de oorlog in zijn vaderland helaas overleden oud-Bonds-oefenmeester, Bob Glendenning, die op een leuke, kostelijke wijze met zijn jongens omging, die als een moeder voor ze zorgde, die op zijn tijd een kwinkslag over had en die door zijn nimmer falende goede humeur aanstekelijk op dat van de spelers

werkte. Dat was mental-training in de practijk, zoals ook bv. spelers een gunstige invloed kunnen uitoefenen, door hun vermogen om ‘de zaak aan de gang’ te krijgen. Denk aan iemand als Kick Smit, die met z'n grollen en grappen altijd voor een leuke stemming zorgde. Ook deze dingen moeten natuurlijk niet overdreven worden en het is de taak van de leiders om er op toe te zien, dat dit niet gebeurt.

Zo kan elke vereniging het hare doen op dit gebied. Het kan best gebeuren, dat men behalve een normale trainer iemand in de vereniging heeft, die tactische leiding geeft, het systeem bespreekt e.d., en een ander die voor het mentale gedeelte zorgt. Feitelijk is een dergelijke toestand ideaal, omdat men dan specialisten op elk gebied bezit.

Iedere vereniging kan echter, ook al bezit zij die specialisten niet, ‘wat’ aan mental-training doen. Het gaat er maar om de spelers er van te doordringen, dat zij sport niet alleen met de spieren en met de hersens, maar ook met de geest moeten beoefenen, willen zij althans iets bereiken. En het gaat er om, de spelers te leren hun innerlijke krachten op het gestelde doel samen te trekken: concentratie.

Dat zijn de lessen, die mensen als Karel Lotsy en Joris van den Bergh ons hebben geleerd en die in tal van gevallen in de practijk zijn bevestigd. Men krijgt zijn club, men krijgt het gehele Nederlandse voetbal op een hoger plan als men over de gehele linie van de grote betekenis van de mentale waarden voor de sport overtuigd is, als men dus zorgt voor óók een goede geestelijke voorbereiding.

Hoofdstuk XII

Sporthygiëne

door

Dr. C.J. van Mervennée

Inleiding

DE hygiëne of gezondheidsleer beoogt een aantal voorschriften te geven ter voorkoming van ziekte en van lichamelijk en geestelijk letsel. Tot de hygiëne rekent men dus voorschriften, die betrekking hebben op de woning en de school, verder o.a. de voedingshygiëne, fabriekshygiëne, enz., en wat ons voornamelijk interesseert: de sporthygiëne.

Met sporthygiëne bedoelen wij kort en populair gezegd: de juiste levenswijze van de sportbeoefenaar. Wij moeten zorgen dat het lichaam van de sportbeoefenaar geen nadeel ondervindt van zijn sportbeoefening. Zoals wij zullen zien kan sportbeoefening grote veranderingen aan de organen van ons lichaam veroorzaken. Deze veranderingen kunnen nuttig zijn, indien de sportbeoefening niet overdreven wordt of te eenzijdig is.

Immers door een juiste sportbeoefening worden onze spieren en gewrichten, hart en longen in een goede conditie gebracht, het centrale zenuwstelsel en de klieren met inwendige afscheiding eveneens gunstig beïnvloed, waardoor wij beter bestand zijn tegen de moeilijkheden van het dagelijks leven.

Het voetbalspel is zeer geschikt om een juiste training van ons lichaam te bewerkstelligen. Het heeft het grote voordeel, dat het in de open lucht gespeeld wordt en bovendien een teamspel is, waardoor samen-

horigheidsgevoel wordt aangekweekt en de individuële eerzucht op de achtergrond wordt gedrongen door het gezamenlijk pogen.

Het behoedt de afzonderlijke speler tegen te grote inspanning, omdat na een individuële krachtsinspanning de bal wordt afgegeven en voor deze speler automatisch een pauze wordt ingeschakeld. Wel is waar is de invloed der sportbeoefening afhankelijk van de plaats in het elftal, maar zelden zal een speler volkomen uitgeput zijn na een wedstrijd, zoals wij dat wel zien bij lange-afstandlopers, roeiers en wielrenners.

De voorhoede- en middenspelers moeten kunnen beschikken over het uithoudingsvermogen van de lange-afstandloper en de snelheid van de sprinter, terwijl de volgende kwaliteiten voor alle voetballers van groot belang zijn: gezonde longen en een sterk hart, snelheid, soepelheid, koelbloedigheid, durf, gevoel voor discipline.

Niet overdreven lichamelijke oefening, vooral in de vrije lucht, is niet alleen nuttig voor de spieren maar ook voor de stofwisseling en het zenuwstelsel.

Geneeskundige sportkeuring

Men moet zorgen, dat het lichaam van de sportbeoefenaar geen schade ondervindt van de sportbeoefening, dus moet men in de eerste plaats de overtuiging hebben, dat de voetballer gezond is.

Wij kunnen de medische sportkeuring beschouwen als een der meest belangrijke hygiënische maatregelen voor de sportbeoefening. De jongen moet dus op een Sportkeuringsbureau onderzocht worden. Een briefje van de huisdokter, dat soms is afgegeven zonder een uitvoerig onderzoek, is niet voldoende.

Waarom nu is deze keuring absoluut noodzakelijk voor jongens, die lid willen worden van een voetbalvereniging en dus willen gaan deelnemen aan wedstrijden?

Omdat de mogelijkheid bestaat, dat één van hun organen, bv. het hart of de longen, niet in orde is.

Het kan gebeuren dat zo'n jongen een hart heeft, dat een afwijking vertoont, die tot op dit ogenblik onopgemerkt is gebleven. Het is best mogelijk, dat dit gebrek bij het gaan naar school of kantoor en bij andere bezigheden, die worden verricht, geen onaangename verschijnselen heeft gegeven, omdat het zieke hart kans gezien heeft zich aan te passen aan het werk dat er tot nu toe van gevergd is. Gaat zo iemand nu echter sport beoefenen en meedoen aan wedstrijden, dan wordt het zieke hart veel zwaarder belast en er is een grote kans, dat deze motor het werk niet meer af kan en bovendien zwaar beschadigd wordt.

Ik geloof niet, dat de bestuursleden van vele verenigingen voldoende de grote verantwoordelijkheid beseffen, die zij op zich nemen, als

zij jonge leden, die niet van tevoren geneeskundig onderzocht zijn, aan wedstrijden laten deelnemen. Dat er zelfs tegenstanders van medische sportkeuring onder deze functionarissen zijn, omdat, volgens hen, de kans bestaat, dat goede spelers niet meer aan wedstrijden zullen mogen deelnemen, is zo onverantwoordelijk, dat deze bestuursleden hierdoor bewijzen volkomen ongeschikt te zijn om leiding te geven in hun vereniging.

Hebben deze mensen wel eens bedacht welk een slechte propaganda het voor de sport in het algemeen en voor hun vereniging in het bijzonder is, als spelers door lichamelijke onvolwaardigheid een wedstrijd niet kunnen uitspelen, soms zelfs door uitputting neervallen? Ouders, die hierbij tegenwoordig zijn, zullen zich wel tweemaal bedenken voor zij hun kinderen toestaan die bepaalde tak van sport te beoefenen.

Dat een volledig onderzoek voor elke jongen noodzakelijk is, dus ook voor een jongmens, dat zich volkomen gezond voelt, is dus vanzelfsprekend. De K.N.V.B. heeft niet voor niets de keuring voor nieuwe leden verplicht gesteld.

Een hartgebrek, een beginnende longaandoening kunnen in sommige gevallen zo weinig verschijnselen geven, dat de jongen zich gezond voelt, maar het in werkelijkheid niet is. Intensieve sportbeoefening kan een dergelijke aandoening verergeren en de jongen tot een invalide maken.

Dat de medische sportkeuring voor oudere spelers eveneens nuttig is, wil ik met een paar voorbeelden verduidelijken:

1e. Ik heb bij de medische sportkeuring oudere voetballers gezien, die aan een bepaalde afwijking leden, daar echter nooit enige hinder van hadden ondervonden, maar die na de ontdekking van de afwijking als een ernstige patiënt moesten worden behandeld.
2e. In de internationale sportlitteratuur zijn gevallen beschreven van sportbeoefenaars, die een ernstige afwijking aan het hart of de longen hadden en die toch kampioensprestaties verrichtten.
3e. De gevallen van plotselinge dood op het sportveld zijn evenveel pleidooien voor de medische sportkeuring.

Is de jonge voetballer goedgekeurd, dan kan hij met zijn training beginnen, maar men dient ook te weten hoe zijn organen op die training reageren. M.a.w. of deze bestand zijn tegen de eisen van de wedstrijdsport. Daarom is geregelde herkeuring, tenminste éénmaal per jaar, noodzakelijk.

Eén van de voetballers is enige tijd van de oefeningen weggebleven. Hij komt terug en vertelt, dat hij ziek geweest is tengevolge van een infectieziekte, bv. diphtherie, roodvonk, longontsteking, angina e.d. Voor hij weer aan de oefeningen mag deelnemen moet hij naar het Sportkeuringsbureau gaan om de zekerheid te hebben, dat

de sportbeoefening thans niet schadelijk voor hem zal zijn. Immers door de infectieziekte is misschien het hart van de jongen beschadigd. Het volgende voorbeeld bewijst dit voldoende:

Een 22-jarige voetballer wordt met diphtherie in een ziekenhuis opgenomen. Na enige tijd wordt hij genezen ontslagen. Hoewel hij zelf meende niet voldoende getraind te zijn en daarom eerst weigerde, speelt hij, op aandringen van zijn vereniging, een wedstrijd mee als spil. Als hij na de wedstrijd thuis komt, voelt hij zich ziek, wordt weer in het ziekenhuis opgenomen en sterft de volgende dag.

Kleding

Het doel van onze kleding is om de regeling van onze lichaamswarmte te steunen en dus mede te werken, dat onze lichaamstemperatuur constant blijft. De aanmaak van warmte geschiedt voornamelijk door spierarbeid; de afgifte van warmte door:

1e. ruime of beperkte doorbloeding van de huid, waarbij meer of minder bloed aan de oppervlakte komt en aldus warmte kan afgeven.
2e. door verdamping van zweet (ook door verdamping van vocht langs de slijmvliezen).

Door verdamping van zweet wordt veel warmte aan het lichaam onttrokken, m.a.w. het lichaam koelt af.

In de koude kunnen de fijnste bloedvaten in de huid zich zo sterk vernauwen, dat er geen druppel bloed meer doorgaat (bv. witte, dode vingers in de koude).

De zweetkliertjes werken nauwelijks in de koude, des te meer naarmate het warmer is en daardoor wordt de lichaamstemperatuur constant gehouden.

Wie snel in de koude de huidvaten sluit, snel ze weer opent in de warmte, bezit een goede huidreactie.

Het harden tegen koude berust op een oefening en daardoor verbetering der huidreactie.

Ook onze vetlaag onder de huid beschut tegen warmteverlies. Vet is een slechte warmtegeleider en kan zodoende de afgifte van warmte naar buiten nog meer beperken.

Onze kleding moet nu in de eerste plaats de afgifte van warmte beperken en daarom moeten de stoffen slechte warmtegeleiders zijn.

De voetbalkleding, die zeer dun is, zal daarin op koude dagen slechts slagen indien de bron van onze warmteproductie, dat is ons spierstelsel, veel warmte levert. We moeten dus voortdurend in beweging zijn. De doelverdediger, die een goot gedeelte van de wedstrijd stil staat, moet dikker gekleed zijn dan de overige spelers van het elftal. Dat men in de winter als het erg koud is een flanel of iets dergelijks

onder zijn voetbaltrui draagt, is toelaatbaar, mits men deze onderkleding na de wedstrijd verwisselt.

We zien wel eens, dat vooral jonge voetballers hun voetbalplunje aantrekken over hun onderkleding en na afloop van de wedstrijd dit ondergoed aanhouden. Deze manier van doen is echter zeer verkeerd. Tijdens de wedstrijd zweten we en dit zweet wordt opgeslurpt door de onderkleding. Voor het verdampen van het zweet is warmte nodig, die aan ons lichaam onttrokken wordt. Terwijl bovendien de natte kleren de warmte goed geleiden en dus extra-warmteverlies veroorzaken. Op deze manier kan onze kleding soms oorzaak van verkoudheid worden. Als we zweten kan een deel van het water wegdruppelen, een ander deel wordt door de kleren opgezogen, dit water moet verdampen.

Na een grote mars kunnen de kleren meer dan 500 gram water opnemen, dat gedurende de rust verdampen moet. 500 gram water eisen om te verdampen 291 calorieën, een mens in rust produceert per uur ± 63 cal., gedurende ± 3½ uur wordt dus warmte aan het lichaam onttrokken en kan kouvatten optreden.

(Eén calorie is de hoeveelheid warmte nodig om 1 kg water 1 graad in temperatuur te doen stijgen).

Er is weinig verschil tussen de sportkleding van voetballers van ongeveer 40 jaren geleden en thans. Dat is wel een bewijs, dat die kleding aan alle eisen voldoet en dus valt er weinig van te zeggen. Alleen het petje, dat vroeger onze lokken versierde, is in de loop der jaren verdwenen. Toch zijn er nog wel enkele dingen over de voetbalkleding te zeggen. Het is voor de medici een bekend feit, dat vele voetballers spataderen hebben. Komt dit door de krachtige inspanning van het been bij het trappen? Ik geloof niet, dat dit de enige reden is.

Een voetballer draagt elastieke kousenbanden, die snoeren. Door de inspanning van het trappen van de bal krijgt men een overvulling van de bloedvaten van de onderste ledematen. De snoerende kouseband drukt de oppervalkkig gelegen aderen (die het bloed hartwaarts voeren), niet de diep gelegen slagaderen (die het bloed in het been aanvoeren). De druk belet de afvoer van bloed, laat de aanvoer vrij: de aderen worden dus met bloed overvuld. De elasticiteit van de aderen lijdt door die voortdurende overvulling en op den duur worden de overbelaste aderen langer en slapper. Zij liggen dan gekronkeld en dik opgezet onder de huid, als blauwe strepen en knobbels. Men spreekt dan van spataderen.

Men moet lange kousen dragen in verband met de scheenbedekkers en die kousen moeten niet afzakken. Het is niet gemakkelijk hiervoor een oplossing te vinden en toch zijn de snoerende kousebanden verkeerd.

Voetbalgoed moet schoon zijn.

Helaas moet ik hier bekennen, dat ik daar meermalen tegen gezondigd heb. Het gebeurde wel eens een keer, dat we na de wedstrijd onze voetbalplunje in de koffer stopten en deze er de volgende Zondag voor de wedstrijd weer uithaalden.

Dit is wel de meest onhygiënische wijze van handelen. Het voetbalgoed, nat van het zweet, dus vuil, lag een week in een ruimte, waar zo goed als geen verdamping, dus drogen, kon plaats hebben.

Schone kleding is een gebiedende hygiënische eis. Vele steenpuisten en andere ontstekingen van de huid kunt ge daardoor voorkomen.

Baden en huidverzorging

Het baden dient als reinigingsmiddel en als hardingsmiddel voor de huid. Een warm bad opent de huidvaten, een koud bad sluit ze. Afwisselend koud en warm bad is een training voor de huidvaten en de huidreactie (zie bij 'kleding').

Hoe kouder het water des te korter moet het bad duren. Daarna moet men het lichaam goed warm wrijven met een badhanddoek.

Voor reiniging van de huid is een warm bad aan te bevelen. Daarbij worden het stof en de zouten, die na verdamping van het zweet op de huid achterblijven, verwijderd.

Indien het mogelijk is, is wat het baden betreft na een wedstrijd het volgende aan te raden: eerst een warm bad, liefst douche, daarna een koude douche, die korter moet duren naarmate het water kouder is. Neem nooit een warm bad vóór de wedstrijd, dit geeft een gevoel van loomheid, waardoor de prestatie ongunstig wordt beïnvloed.

Het valt mij vaak op, dat de voetballers, die op het Sportkeuringsbureau verschijnen, verbazend vuile voeten hebben.

Droog na een bad Uw lichaam goed af en ook Uw voeten vooral tussen de tenen.

Zweetvoeten dienen extra te worden behandeld. Raadpleeg daarvoor Uw huisdokter.

Voeding

Men wijke zo weinig mogelijk van de gewone levenswijze af. Echter mag men geen grote maaltijd nuttigen binnen 2 à 3 uren voor de wedstrijd. Voor de spijsvertering is bloed nodig, dat dan niet beschikbaar is voor de spieren en het centrale zenuwstelsel.

De loomheid na een flinke maaltijd wordt verklaard door een zuinige doorbloeding der hersenen omdat de ingewanden veel bloed nodig hebben tijdens de spijsvertering. Bovendien hindert de gevulde maag de bewegingen van het middenrif, terwijl er een grote kans bestaat, dat de speler misselijk wordt.

Dus vóór de wedstrijd weinig en licht verteerbaar voedsel nemen.

Is het elftal op reis, zodat men aangewezen is op hotelkost, dan moet men trachten zoveel mogelijk gewoon Hollands eten te krijgen, liefst geen vis of spijzen met mayonaise en dergelijke. Dikwijls zijn deze gerechten niet vers en ingewandsstoornissen kunnen het gevolg zijn. Zwaar verteerbare voedingsmiddelen vermijde men, b.v. kool, rapen e.d.

Het dorstgevoel tijdens sportbeoefening zal men niet met water bestrijden, daarvoor zijn te grote hoeveelheden nodig, beter is thee of vruchtensap. De kop thee tijdens de rust van een voetbalwedstrijd is dus een goede hygiënische maatregel.

Een ruime suikertoevoer is nuttig, omdat de spieren bij hun arbeid veel suiker verbruiken.

Ook tijdens de training moet men zijn voeding zo weinig mogelijk veranderen. Zorg voor een wat ruimere eiwittoevoer in de vorm van melk, vlees en vis, gebruik liever wittebrood in plaats van bruin brood (is beter verteerbaar).

Vruchten zijn zeer goed, o.a. voor de toevoer van vitaminen.

Alcohol

In de sportwereld geldt van ouds het principe: bij sportbeoefening behoort geen alcohol.

Laten wij dit principe op ethische gronden toejuichen en propageren. Misbruik van alcohol is nadelig, vooral voor het zenuwstelsel. Dagelijks misbruik is schadelijker, dan een overmatig gebruik in eens. Vooral jonge mensen onder de 15 jaar zijn voor de giftigheid van alcohol zeer gevoelig.

Een overmatig, chronisch alcoholgebruik kan het hart beschadigen, er ontstaat ontsteking van de hartspier en bij sterke inspanning kan de dood plotseling optreden.

Alcoholgebruik voor of tijdens de prestatie doet deze niet verhogen, zoals proeven hebben uitgewezen. Door vermindering van het gevoel van vermoeienis kan alcohol korte tijd meer werk doen verrichten, evenwel ten koste van ‘overarbeid’ der vermoeide spieren, zonder daarvoor iets in de plaats te geven. Alcohol werkt in zulke gevallen als een zweep, die aanspoort tot overmatig werk, zonder kracht te geven.

Men gaf aan een aantal sportmensen, die allen dezelfde oefening verrichtten, een drank met - en anderen een drank zonder alcohol. De prestatie van de alcoholgebruikers was minder goed.

Hetzelfde heeft men nagegaan bij soldaten, die een mars moesten doen. Bij de ‘alcohol-soldaten’ waren de meeste uitvallers.

De sportbeoefenaar zelf meent dikwijls, dat hij na alcoholgebruik

meer presteert, omdat de rem wegvalt, de beoordeling minder juist is en men dus slechts meent een beter resultaat bereikt te hebben, dan in werkelijkheid het geval is.

Men zij echter niet te schematisch als de gewoonte een matig alcoholgebruik meebrengt. De Franse wielrenners drinken hun glas wijn na de prestatie, de Duitse sportbeoefenaars hun glas bier. Hun prestaties behoeven daardoor niet slechter te worden.

De schadelijke invloed van koude op het lichaam wordt in hoge mate ondersteund door gebruik van alcohol. Alcohol verwarmt schijnbaar, door de verlamming van de ringspieren in de fijne bloedvaten van de huid. De huid is rood en warm, omdat de bloedvaten wijd en slap zijn en rijkelijk met warm bloed doorstroomd worden. Dit warme bloed straalt veel warmte uit in de omgeving, waardoor een groot warmteverlies voor het lichaam wordt veroorzaakt.

Nicotine

Bij de meeste rokers ontstaat een ontsteking van de slijmvliezen van de bovenste luchtwegen, de z.g. rokerscatarrh.

Dat deze afwijking de prestatie ongunstig beïnvoedt, behoeft geen betoog. Verdere onaangename verschijnselen bij sterk roken kunnen zijn: slapeloosheid, gebrek aan eetlust, hartkloppingen, drukkend gevoel in de hartstreek, onregelmatige pols, stoornissen van de ogen en van de ademhaling, maagaandoeningen.

Daar het hart bij de sportbeoefening reeds zoveel werk moet verrichten, is het vanzelfsprekend, dat men geen vergiften moet gebruiken, die het hart kunnen beschadigen.

Daarom moet ook een overmatig gebruik van koffie en thee tijdens de training niet worden toegestaan.

D o p i n g noemt men het verkrijgen van een verhoogde prestatie bij sport door kunstmatige hulpmiddelen.

Kunt ge een tegenstander niet door eigen kracht overwinnen, neem dan niet uw toevlucht tot een middel, dat u een ogenblik in staat stelt meer kracht te ontwikkelen, dan waarover ge eigenlijk beschikt, zodat ge door een kunstmatig hulpmiddel uw tegenstander tijdelijk de baas bent. Dit is onsportief. Strijd met gelijke wapenen.

Vele van deze middelen werken alleen suggestief, zoals de pillen van renpaardenbloed, die door een trainer van wielrenners werden verstrekt. Andere zijn echter meer of minder schadelijk. Enkele middelen werken als een zweepslag (o.a. alcohol). De prestatie wordt een ogenblik verhoogd en daarna gevolgd door een periode van inzinking. Vaak zijn de dopingsmiddelen vergiften, die vooral het hart beschadigen, zoals alcohol, coffeïne, morphine en cocaïne.

De invloed van sportbeoefening op onze organen

a. Invloed van sportbeoefening op het hart.

Een niet getrainde jonge man heeft een aantal polsslagen van ongeveer 70 per minuut. Dat wil dus zeggen: 70 maal per minuut trekt zijn hart zich samen, tengevolge hiervan wordt een hoeveelheid bloed in de slagaderen geperst en in een golfvormige beweging naar alle delen van het lichaam vervoerd.

Deze polsgolf kunnen we op die plaatsen, waar de slagaderen aan de oppervlakte van het lichaam liggen, voelen, o.a. aan de polsslagaderen, waar de dokter de pols voelt.

Gedurende de verslapping van het hart stroomt bloed uit de aderen naar het hart toe. Het hart werkt dus als een zuig-perspomp.

Door deze bloedtoevoer naar alle delen van het lichaam ontvangen de organen voldoende bloed en met dit bloed de voedingsstoffen, die de cellen nodig hebben voor hun functie.

Zodra wij sport beoefenen hebben de spieren meer voedingsstoffen nodig om hun werk te kunnen verrichten, precies dus als een motor, die meer brandstof eist naarmate de prestatie groter wordt.

Wij zien dan ook, dat onmiddellijk bij de aanvang van de arbeid het hart zich sneller gaat samentrekken, dus het aantal polsslagen toeneemt. De pols in rust 70, kan bij zeer zware arbeid versnellen tot ongeveer 180 à 200. Door deze polsversnelling is ons lichaam dus in staat een 3 maal zo grote hoeveelheid bloed naar de functionnerende organen bv. naar de spieren te stuwen.

Door bepaalde onderzoekingen weet men echter, dat krachtig werkende spieren 15 maal zoveel bloed ontvangen als rustende. Door de polsversnelling alleen kan dus ons hart niet aan die grotere vraag voldoen en daarom bezit ons hart nog een tweede middel om meer bloed in de slagaderen te brengen.

De hoeveelheid bloed, die per minuut door de kamers in de slagaderen wordt geperst bedraagt normaal 4-6 l; tijdens arbeid wordt deze hoeveelheid vergroot en kan bij zware arbeid 20 l en meer bedragen. Het hart van de sportbeoefenaar moet dus een grotere hoeveelheid bloed kunnen bevatten, de hartsholten moeten dus groter zijn dan normaal en bovendien moet een dergelijk hart een krachtige spierwand hebben om zoveel bloed per minuut in de bloedsomloop te persen. Deze hartverandering is een aanpassing aan de hogere eisen, die aan dit orgaan worden gesteld en als deze verandering binnen bepaalde grenzen blijft, is ze ongevaarlijk. Hoe sterker de sportman getraind is, des te duidelijker zullen deze hartveranderingen zijn. Omdat de getrainde bij elke samentrekking van het hart meer bloed verplaatst zal hij in rust minder vaak de hartspier behoeven

samen te trekken om toch een voldoende hoeveelheid bloed in de slagaderen te persen. De getrainde heeft in rust een geringer aantal polsslagen (bv. 50 à 60) als de ongetrainde.

De getrainde sportbeoefenaar heeft dus een langzame pols en een hart, dat groter is dan als hij niet getraind is. In deze gevallen spreekt men van een sporthart. Zoals reeds gezegd, is deze verandering in de meeste gevallen ongevaarlijk, maar men zal zeer voorzichtig moeten zijn als de sportbeoefenaar aan een acute infectieziekte heeft geleden zoals roodvonk, diphtherie, longontsteking en dergelijke.

Het sporthart, dat is beschadigd door de infectieziekte zal, indien de sportman te snel na zijn ziekte weer sport gaat beoefenen, hem in de steek kunnen laten.

De veranderingen van het hart door de sportbeoefening, zoals ik heb beschreven, gelden natuurlijk alleen voor gezonde sterke harten. Het gebeurt echter ook wel eens, dat een sportbeoefenaar een hartafwijking heeft, bv. dat door een infectieziekte de hartspier beschadigd of het hart verwijd is, of dat de kleppen, die de verschillende hartsholten afsluiten, dusdanig zijn veranderd, dat de holten niet meer goed worden afgesloten.

In al deze gevallen is sportbeoefening in de vorm van wedstrijden verkeerd, omdat een verdere beschadiging van het hart zeker is.

Zo herinner ik mij, dat een bekende voetballer op een der sportkeuringsbureaux werd afgekeurd. Hij stoorde zich echter niet aan dit advies en speelde toch. Enige jaren later is hij tijdens het spelen van een voetbalwedstrijd overleden.

b. Invloed van sportbeoefening op de longen.

Als onze borstkas zich tijdens de ademhaling uitzet, stroomt de lucht, waarin zuurstof aanwezig is, in onze longen. In de longblaasjes wordt de zuurstof in het bloed opgenomen, terwijl koolzuur en water aan het bloed worden afgegeven.

Zoals reeds meermalen is gezegd, hebben de spieren tijdens sportbeoefening meer zuurstof nodig en dus zullen wij, om aan de grotere vraag te kunnen voldoen, sneller, maar vooral dieper gaan ademhalen. Als onze longen gezond zijn, zullen zij deze grotere hoeveelheid werk gemakkelijk kunnen doen en zij zullen er beter van worden. Wij zien dan ook, dat de vitale capaciteit (dat is de grootst mogelijke hoeveelheid lucht, die kan worden uitgeademd, nadat van tevoren zo diep mogelijk is ingeademd) bij getrainde sportmensen groter is dan bij ongetrainde.

Zijn de longen ziek, is er ergens een klein ziekteproces, bv. een tuberculeuze haard, dan is de vermeerdering van arbeid, waardoor alle delen van de long in het ademhalingsproces betrokken worden,

verkeerd, want het ziekteproces heeft voor de genezing rust nodig. Wij weten immers, dat een van de methoden om een zieke long te genezen, het stilleggen van de long is, de zg. kunstmatige pneumothorax.

c. Invloed van sportbeoefening op de nieren.

Als de spieren door hun vermeerderde arbeid meer zuurstof en andere stoffen gebruiken, zullen er ook meer afvalstoffen ontstaan dan bij spieren, die zich in rust bevinden of slechts matig arbeiden.

Deze afvalstoffen worden voor een deel met de urine buiten het lichaam gebracht en het is dus noodzakelijk, dat onze nieren krachtiger gaan werken. Als de hoeveelheid van deze afvalstoffen zeer groot is, kunnen de nieren soms hun werk niet goed meer doen, in enkele gevallen kunnen ze dan zelfs worden beschadigd.

Er worden dan ook, na een zeer intensieve sportbeoefening wel eens bestanddelen in de urine gevonden, die wij ook vinden bij een ontsteking der nieren.

d. Invloed van sportbeoefening op het centrale zenuwstelsel.

Tijdens sportbeoefening gaat een voortdurende stroom van prikkels langs de gevoelszenuwen naar het centrale zenuwstelsel en in tegenovergestelde richting gaan zeer veel prikkels langs de motorische of bewegingszenuwen naar de spieren. Bij elke tak van sportbeoefening speelt het handhaven van het evenwicht een grote rol en ook daarvoor moet het centrale zenuwstelsel veel arbeid verrichten.

Door langdurige spierarbeid kan ons zenuwstelsel uitgeput raken. Een typisch voorbeeld hiervan is het volgende:

Een Marathonloper is dicht bij de finish. Een fotograaf breekt door de afzetting heen en wil de Marathonloper Fotograferen. Deze kan de fotograaf niet ontlopen en botst tegen hem aan, waardoor hij de finish niet meer kan bereiken.

Ondanks zijn uitputtingstoestand, die voornamelijk veroorzaakt werd door onvoldoend functionneren van het centrale zenuwstelsel, kon hij voor de botsing nog wel zijn weg vervolgen en zou hij zeer waarschijnlijk de finish hebben gehaald, maar hij was niet in staat een omweg om de fotograaf te maken en op die manier een botsing te vermijden.

Training

Door de training tracht de sportbeoefenaar de functie van zijn organen dusdanig op te voeren, dat het uithoudingsvermogen verhoogd en de vermoeienis minder gevoeld wordt.

Training is dus niet alleen een oefenen van spieren en gewrichten, maar van alle organen, speciaal hart en longen en het centrale zenuwstelsel. Gewichtsverlies tijdens de training:

1e week 8 pond.
2e week 3 pond.
3e week 0 pond.

Hart: Als een getrainde en een ongetrainde dezelfde arbeid verrichten, gaat de hartfrequentie, dat is het aantal hartslagen per minuut, bij de getrainde minder omhoog dan bij de ongetrainde. Ook in rust heeft de getrainde een langzamere hartslag.

Het slagvolume (de hoeveelheid bloed, die per slag door de kamers in de slagaderen wordt geperst, die normaal in rust 60 à 70 cm^3 bedraagt, stijgt bij getrainden tijdens de sportbeoefening tot 120 à 150, bij ongeoefenden tot 70 à 90. De hartsholten van de geoefende moeten dus wijder zijn, terwijl de spier krachtiger moet worden om de grotere hoeveelheid werk te kunnen verrichten.

Longen: De ademhaling wordt langzamer en dieper bij geoefenden. De ademhalingslucht (dit is de hoeveelheid lucht, die bij een normale uitademing wordt uitgeademd), is normaal ongeveer ½ l, kan bij geoefenden stijgen tot 1 l.

De vitale capaciteit neemt toe van plm. 3 l tot 5 l of meer. De borstomvang neemt toe. Hierdoor kunnen de longen voldoen aan de grotere vraag naar zuurstof en zich gemakkelijker ontdoen van de overmaat aan koolzuur.

Het centrale zenuwstelsel en de spieren: Ook het centrale zenuwstelsel ondervindt de invloed van het oefenen. Dit orgaan zendt bij de geoefende alleen die prikkels uit, die voor de oefening noodzakelijk zijn. Dus alleen die spieren worden tot samentrekking aangezet, die voor de oefening nodig zijn. Andere spieren zijn zoveel mogelijk ontspannen.

Het is iedereen bekend, dat wij bij het leren van een oefening bepaalde spieren moeten samentrekken, maar dat wij vooral moeten leren om spieren, die een tegengestelde werking hebben (de antagonisten) uit te schakelen. Dit laatste is soms het moeilijkste. Ik zal dit met een voorbeeld verduidelijken.

Gij leert hoe een bal moet worden gestopt. Op het moment, dat de bal de grond raakt moet de speler de bal tussen de binnenkant van zijn voet en enkel en de grond klemmen.

Welnu, bij het begin van de oefening moet de speler denken aan de volgende dingen:

1e. Wanneer is het het juiste moment, dat ik de bal opvang?

2e. Welke spieren moet ik daarvoor gebruiken?
3e. Welke spieren moet ik ontspannen?
4e. Wat moet ik nu verder met de bal doen?

Heeft hij dit onderdeel van het spel na enige tijd onder de knie, dan wordt het voor het centrale zenuwstelsel en de spieren veel gemakkelijker. De geroutineerde speler denkt niet meer wat hij precies moet doen, de balbehandeling gaat automatisch en het centrale zenuwstelsel wordt minder belast. Alleen die spieren, die voor het stoppen nodig zijn, functionneren, de andere werken niet tegen en worden dus niet vermoeid.

Elk getraind onderdeel van het voetbalspel betekent minder arbeid voor de spieren en het centrale zenuwstelsel van de getrainde.

Misschien kan ik het voorgaande nog duidelijker maken met het volgende voorbeeld:

Iemand leert fietsen; na een half uur is hij doodmoe. Zijn armen en handen zijn als lood, een gevolg van het omklemmen van het stuur. De spieren van zijn benen zijn moe omdat hij steeds verkeerde en stuntelige bewegingen heeft gemaakt. De lust om verder te oefenen ontbreekt: het centrale zenuwstelsel is vermoeid. Na enige oefeningen is alles veranderd: zijn armen en handen worden niet meer beïnvloed, de benen zijn niet zo gauw meer moe, het centrale zenuwstelsel speelt practisch geen rol meer.

Kort samengevat zijn de gevolgen van het trainen:
zekerder arbeidsprestatie,
minder snel vermoeid worden,
economischer arbeidsverdeling der spieren,
toeneming van de borstomvang,
verbetering van de spijsvertering,
verbetering van de huidfunctie.

Het tegelijk trainen voor twee geheel verschillende takken van sport is sterk te ontraden. Zo herinner ik mij een speler van ons elftal, die zich in het voorjaar steeds aan een roeitraining onderwierp. Zodra hij hiermee begon, werden zijn prestaties op het voetbalveld duidelijk slechter.

De speler zorge voor voldoende slaap om lichaam en geest te doen uitrusten. Tijdens de training is acht uur slaap noodzakelijk. Men is het tegenover zijn mede-elftalspelers verplicht om zo fit mogelijk te zijn.

Overtraining

In enkele gevallen kan de trainingstoestand geleidelijk overgaan in een toestand van overtraining.

Hoewel de toestand van de sportbeoefenaar goed lijkt, kan hij zijn oude vorm niet herkrijgen. Daarom is hij ontevreden over zichzelf; hij wordt prikkelbaar en deze prikkelbaarheid uit zich vooral als men informeert naar zijn prestaties of die van zijn teamgenoten.

Ondanks alle inspanning gaat de prestatie terug en daarom verliest hij het genoegen in de sportbeoefening. Tenslotte gaat de sportman er slecht uitzien, slaap en eetlust verdwijnen en hij verliest aan gewicht.

Bedenk dus goed, dat overtraining geen scherp omlijnd ziektebeeld is, maar een abnormale toestand, die zich geleidelijk ontwikkelt uit de trainingstoestand.

De achteruitgang in het prestatievermogen en de psychische veranderingen, die natuurlijk alleen opvallen indien men de sportman geregeld gedurende de training controleert, moeten aan overtraining doen denken. Als gewichtsverlies optreedt heeft men reeds met een ernstige vorm van overtraining te doen.

Welke factoren het uitbreken van de overtraining veroorzaken zijn niet bekend. Misschien zijn het psychische, waarvoor zou pleiten, dat sterk getrainde sportmensen door een geestelijke schok plotseling in een toestand van overtraining kunnen geraken, terwijl voorts merkwaardig is, dat de overtraining bij beroepssportmensen practisch niet voorkomt.

Vermoeidheid

Als men een spier laat samentrekken, vinden in die spier chemische processen plaats. Er ontstaan stofwisselingsproducten in de spieren, die door het bloed verder in het lichaam worden verspreid. Het wezen der vermoeidheid bestaat in de ophoping van deze stofwisselingsproducten, die tenslotte een verlammende invloed op de spieren zenuwwerking uitoefenen en zelfs bij het uitvoeren van locale oefeningen, b.v. het buigen en strekken van een been of arm, tenslotte algemene vermoeidheid veroorzaken.

Tot de vermoeienisstoffen behoren koolzuur, verder melkzuur en nog bijzondere stoffen, die de spier minder geschikt voor functie maken. De vermoeienisstoffen worden door zuurstof verbrand waardoor de vermoeienis verdwijnt.

In het begin prikkelt de vermeerderde productie van koolzuur het ademcentrum, waardoor de ademhaling dieper en frequenter wordt. Niet geoefende personen kunnen nu gemakkelijk in een toestand komen, waarbij het ademhalingsapparaat niet in staat is de massa koolzuur uit te ademen. Er ontstaat ademnood. Gaat men met de

oefening nu toch door, dan kunnen verschijnselen van koolzuurvergiftiging optreden, waarbij de patiënt bleekblauw wordt. De ademhaling wordt daarbij onregelmatig, er kan bewusteloosheid en tenslotte de dood optreden.

Snel adem halen, b.v. meer dan 30 per minuut, is niet geschikt om het koolzuur uit de longen kwijt te raken. Het koolzuur heeft dan geen tijd om de wand van de longblaasjes te passeren.

Daarom niet snel, maar diep ademhalen.

Behalve ophoping van vermoeienisstoffen is ontbreken van voedingsstoffen b.v. suiker een oorzaak van vermoeidheid.

Het eigenaardige gevoel van geradbraakt zijn moet waarschijnlijk worden verklaard door scheuringen in het weefsel en ophoping van stofwisselingsproducten. Gaat dikwijls gepaard met koorts.

Fixatiearbeid is meer vermoeiend dan rhythmische bewegingen, staan is vermoeiender dan lopen.

Spierarbeid is des te vermoeiender, naarmate er meer hersenarbeid bij nodig is, b.v. kan een wielrijder harder rijden met motorgangmaking, dan zonder. Iemand, die leert fietsen is gauwer moe dan iemand, die de kunst verstaat.

Invloed van de hersenen op de spieren blijkt uit de grotere kracht in driftangst die vleugels geeft enz.

Tekenen van grote inspanning, die men tijdens oefenen kan waarnemen:

1e. ademen door de mond: om koolzuur kwijt te raken.

2e. bleek worden: wijst op lichte hartvermoeidheid.

3e. snel kloppen van de halsslagader of wisselende kleur van het gezicht van rood tot minder gekleurd. Dit wijst op grote inspanning van het hart.

Second wind

Wordt zware spierarbeid verricht, dan treedt bij sommigen na enige ogenblikken een gevoel van grote vermoeidheid op, gepaard met kortademigheid en hartkloppingen. Men heeft dan het z.g. ‘dode punt’. Als de arbeid ondanks deze verschijnselen wordt voortgezet verdwijnen ze of plotseling of geleidelijk. Dit is de second wind. Deze verschijnselen treden zowel bij getrainde als ongetrainde personen op. Het optreden van second wind gaat gepaard met sterke vermindering van de ventilatie en een daling van de koolzuurspanning in de longblaasjes. Gaat vaak gepaard met zweten.

Verklaring er van zoekt men in vermindering van de zuurgraad van het bloed door minder melkzuurproductie tengevolge van econo-

mischer arbeid van de spieren, verder door sterke verbranding van melkzuur door verhoging der lichaamstemperatuur. Bovendien is in het begin van de inspanning de toevoer naar de spieren nog niet geheel geregeld.

Massage

De sportmassage is na de medische sportkeuring één van de meest belangrijke hygiënische maatregelen. En laten wij direct zeggen, er is geen onderdeel, waarin zo gebeunhaasd, zo geknoeid wordt.

Een oud-voetballer, die niets van massage geleerd heeft, misschien nog nooit zelf gemasseerd is, werpt zich op als sportmasseur en brengt daarmee dit nuttige hulpmiddel is discrediet.

Wij hopen, dat de tijd niet ver meer zal zijn, dat alleen zij, die een diploma sportmassage behaald hebben, op de sportvelden zullen mogen masseren.

Sportmassage is een belangrijk middel om de spieren zo werkzaam mogelijk te maken, terwijl men het ontstaan van stijfheid na de wedstrijd er mede kan voorkomen.

De bedoeling van sportmassage mag alleen zijn om de speler te helpen zijn lichaam op een bepaald ogenblik zo sterk en vaardig mogelijk te maken, maar mag nooit de betekenis krijgen van genezing van ongevallen.

Men onderscheidt:

1e. voorbereidingsmassage, gedurende de training,

2e. wedstrijdmassage,
   a. vlak voor de wedstrijd,
   b. na de wedstrijd,
   c. in de rust,
   d. tussen de wedstrijden.

a. bij de massage voor de wedstrijd is het de bedoeling de spieren soepel en zacht te maken en geschikt voor de grootst mogelijke inspanning. De wedstrijdkoorts vermindert.

b. bij de massage na de wedstrijd probeert men om de vermoeienisstoffen zo vlug mogelijk te verwijderen;

c. bij de massage in de rust zal men trachten beide te bereiken, nl. de vermoeienis zoveel mogelijk te doen verdwijnen en bovendien voorbereiden voor het 2e gedeelte van de wedstrijd;

d. bij de massage tussen twee wedstrijden moet men abnormale spanningen, eventuële bloed- en vochtuitstortingen uit de spieren trachten te verwijderen en de elasticiteit vergroten.

Ad van Emmenes in samenwerking met C.H. Geudeker, *Beter voetbal*

Al deze soorten van massage vereisen een bepaalde techniek, die hier niet besproken zal worden, maar die men zich eventueel op een cursus voor sportmassage kan eigen maken.

Over de werking der massage is veel onderzocht en geschreven, maar weinig positiefs bekend. Massage bevordert de bloedtoevoer naar de huid en het onderhuidse bindweefsel, door de druk op aderen en lymphvaten worden deze leeggedrukt en de circulatie in de spieren bevorderd.

De massage maakt, dat de spier in staat is meer arbeid te presteren en langer te functionneren.

Alleen gezonde mensen mogen door de sportmasseur behandeld worden, nooit mag massage pijn veroorzaken, de masseur zorge voor schone handen en korte nagels.

Het zich droog wrijven na een koude douche met een badhanddoek na afloop van de wedstrijd is reeds als een soort massage te beschouwen, vooral als men daarbij het volgende in acht neemt:

Na het afdrogen neemt men een badhandschoentje om elke hand en wrijve daarmede de voeten, onder- en bovenbenen en armen in beide richtingen, waarbij men bij het strijken naar de romp toe flink drukt, in de tegenovergestelde richting minder hard.

Letsels door voetbal

Tenslotte enkele letsels, die bij voetballers nog al eens voorkomen.

Gewrichtsaandoeningen: Als we een gewricht, b.v. de knie of de enkel verstuiken m.a.w. overrekken, kan het volgende gebeuren:

1. We kunnen het gewricht abnormaal buigen, dus de normale beweging overdrijven, dan overrekken we de gewrichtskapsel, waardoor bloedvaten in de kapsel worden verscheurd en bloeding in het gewricht optreedt met als gevolg zwelling en pijnlijkheid.

2. De verstuiking kan echter ook een gevolg zijn van een gewelddadige poging om het gewricht te buigen in een richting, waarin geen beweging mogelijk is b.v. draaien van de knie, terwijl het onderbeen gefixeerd is, dan worden de gewrichtsbanden beschadigd, in erge gevallen gescheurd. Ook in dit geval treedt bloeding in het gewricht op.

Verder kan het bij een ernstig ongeval gebeuren, dat het kraakbeen van de beenderen, die het gewricht vormen, beschadigd wordt of dat de beenderen zelf een letsel krijgen. Speciaal bij het kniegewricht kunnen de kraakbeenschijven, menisci, beschadigd worden of van hun normale plaats raken. De speler zakt dan door de knie.

Bij al deze gebeurtenissen treedt bloeding op, die dikwijls vrij hevig is en niet ophoudt, voordat de tegendruk in het gewricht groot ge-

noeg is om verder bloeden te voorkomen. Is de bloeding tot staan gekomen, dan gaan de ontstekingsverschijnselen, die steeds een bloeding vergezellen, zich openbaren. Het bloed prikkelt de kapsel waardoor deze gaat ontsteken, zwelt en vocht afscheidt.

Soms is een inwerking van geweld zelfs niet nodig om dit proces te veroorzaken; als een knie in lange tijd niet heeft gefunctionneerd (bv. ten gevolge van een beenbreuk) en de patiënt weer gaat lopen, is het mogelijk, dat vochtuitstorting in het kniegewricht ontstaat.

Deze toestand kan nu weer snel voorbijgaan en het gewricht geheel normaal worden. Toch blijft zo'n gewricht een zwakke plaats, zodat de kans op het opnieuw optreden van de verschijnselen bestaat. Juist bij voetballers ziet men dit vaak, telkens komt opnieuw water in de knie. Men kan dit tegengaan door de bewegingsmogelijkheid in het gewricht te beperken door stevige omzwachteling b.v. door een knie-of enkelkous.

Deze mogen vooral niet worden gedragen om normale gewrichten. Zoals reeds is gezegd kan een meniscus, meestal de binnenste, beschadigd worden of zelfs van zijn normale plaats raken. We hebben dan met een ernstig letsel te maken. De speler krijgt een plotselinge, hevige pijn in de knie, de meniscus is in sommige gevallen buiten de gewrichtsspleet te voelen.

Als de meniscus weer op zijn normale plaats is gebracht, is absolute rust van het gewricht gedurende minstens 5 à 6 weken noodzakelijk. Treden de verschijnselen later weer op, dan is operatief ingrijpen nodig. De hulp, die men moet verlenen in een dergelijk geval bestaat uit het aanleggen van een drukkend verband om de knie.

Oogverwondingen: b.v. beschadiging van het oog door het leertje van de bal.

Behandeling: oog bedekken met een niet drukkend, steriel verband en patiënt spoedig naar een dokter, zo mogelijk naar een oogarts, brengen.

Blaren: deze onaangename voeteuvels kunnen veel narigheid geven, vooral als ze niet op de juiste wijze worden behandeld.

Behandeling: geef met een steriele schaar een klein knipje in de blaar, zodat het vocht kan afvloeien, daarna brenge men een desinfecterende stof op de huid b.v. jodium, sepsotinctuur of mercurochroom.